GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2023

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 3 / 17 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2019/38848 31.01.2023
ŞÜKRAN DEVELİ

002 2020/1178 31.01.2023
Z.A.

003 2020/2000 31.01.2023
T.B.

004 2020/2866 31.01.2023
YASEMİN KARADENİZ YILMAZ

005 2020/6926 31.01.2023
ELKİN TURİZM TARIM TEMİZLİK İNŞAAT GIDA YEMEK HAYVANCILIK OTOMOTİV İTHALAT İHRACAT LTD. ŞTİ.

006 2020/15546 31.01.2023
E.K.

007 2020/20210 31.01.2023
SÜLEYMAN KURT

008 2020/20352 31.01.2023
M.Ş. VE MUSTAFA KOÇASLAN

009 2020/20631 31.01.2023
DEMET BURCU ÜNAL

010 2020/20775 31.01.2023
ÜMMÜHAN BÜŞRA ACUR

011 2020/21844 31.01.2023
B.K.

012 2020/23370 31.01.2023
TOLGA ERDEM GÜROCAK

013 2020/26547 31.01.2023
BURHAN ÇAVAŞ

014 2020/30481 31.01.2023
A.E.

015 2020/32096 31.01.2023
ABDULVARİS ALTUN

016 2020/35262 31.01.2023
NURTEN ÜZÜMCÜ

017 2021/400 31.01.2023
MURAT BEYDİLLİ

İçindekiler - devam

018 2021/2397 31.01.2023
İSMAİL YILDIZ

019 2021/4803 31.01.2023
ŞÖLEN ÇİKOLATA GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

020 2021/23049 31.01.2023
DURKIZ ÖZKAYA

021 2021/23966 31.01.2023
GÜRSOY ÇAKIL OCAĞI HARFİYAT NAKLİYAT İNŞAAT TAAHHÜT MADENCİLİK İŞ MAKİNALARI TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

022 2021/27063 31.01.2023
BİLİRER İNŞAAT TAAHHÜT GIDA MADENCİLİK MOBİLYA PLASTİK İMALAT NAKLİYE SANAYİ VE TİCARET LTD.ŞTİ.

023 2021/50423 31.01.2023
GÜLESER UÇAR

024 2018/3863 01.02.2023
İRFAN KAÇMAZ

025 2018/31549 01.02.2023
AHMET BOZAT VE ALİ RIZA ADEM

026 2018/37697 01.02.2023
S.Ç.

027 2019/781 01.02.2023
ERKAN BAYSAL VE DİĞERLERİ

028 2019/11134 01.02.2023
CAN BURAK BİZER VE NAZİRE MİNE BİZER

029 2019/12804 01.02.2023
MUSTAFA ÇAÇUR

030 2019/22587 01.02.2023
AYDIN AYDOĞAN (2)

031 2019/26802 01.02.2023
BURAK BÜYÜKKAYA

032 2019/28224 01.02.2023
SEMA YAMAN

033 2019/31432 01.02.2023
ALİ ÖZCAN ALEVLİ VE DİĞERLERİ

034 2019/31890 01.02.2023
ZEYNEP GÜMÜŞ

İçindekiler - devam

035 2019/33711 01.02.2023
ÖZLEM GÜÇLÜCAN

036 2019/34112 01.02.2023
AHMET SILIK VE DİĞERLERİ

037 2019/38336 01.02.2023
ERDOĞAN SÖNMEZ

038 2019/38824 01.02.2023
SERDAL YILDIRIM

039 2019/38828 01.02.2023
EMRE TAŞKIN

040 2019/38992 01.02.2023
MURAT AKSOY

041 2019/39709 01.02.2023
FELEKNAS UCA

042 2019/39942 01.02.2023
YEŞİM BÜLBÜL

043 2019/42294 01.02.2023
TURAL BALAYEV VE DİĞERLERİ

044 2020/1066 01.02.2023
SECDİYE BAŞARAN

045 2020/1107 01.02.2023
GENESİS HALICILIK İNŞAAT TAAHHÜT TURİZM VE UNLU MAMÜLLER TİC. SAN. LTD. ŞTİ.

046 2020/1235 01.02.2023
REŞİT ŞENTÜRK VE YILDIRAY ŞENTÜRK

047 2020/1325 01.02.2023
BİLGİ SEVER VE DİĞERLERİ

048 2020/2067 01.02.2023
İSA YILMAZ

049 2020/2395 01.02.2023
MURAT ERGAN

050 2020/6731 01.02.2023
MUSTAFA GÖÇER

051 2020/25144 01.02.2023
RIDVAN AKGÜL

İçindekiler - devam

052 2021/19885 01.02.2023
İLHAN ARSLAN

053 2021/41514 01.02.2023
YEŞİM ÖZCAN

054 2021/51874 01.02.2023
KİBARİYE KÜÇÜKBALÇIK

055 2021/63867 01.02.2023
EREM YAPI İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

056 2016/10379 08.02.2023
ABDULLAH ZEYDAN VE SELMA IRMAK

057 2017/39893 08.02.2023
RAZİYE DUMAN

058 2018/10290 08.02.2023
OSMAN BAYDEMİR (3)

059 2018/12539 08.02.2023
HÜSEYİN ÖZKAN VE DİĞERLERİ

060 2018/12617 08.02.2023
ABDÜLKADİR PERİ

061 2018/18181 08.02.2023
KADRİYE KARABİBER

062 2018/20944 08.02.2023
OĞUZ TAŞKIN

063 2019/981 08.02.2023
MEHMET IŞIKGÖZ VE DİĞERLERİ

064 2019/5921 08.02.2023
AKKADIN ŞENKILIÇARSLAN VE DİĞERLERİ

065 2019/10233 08.02.2023
HÜLYA GÖKTAŞ

066 2019/11805 08.02.2023
MUHAMMET FURKAN DENİZ

067 2019/11810 08.02.2023
İBRAHİM HALİL GÜNER

068 2019/20414 08.02.2023
HİKMET AKBAŞ VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

069 2019/28943 08.02.2023
MUTEBER BAYRAKTAR

070 2019/35692 08.02.2023
ERDEM DİNLER

071 2019/36000 08.02.2023
AHMET ALAY

072 2019/37867 08.02.2023
ÖMER İŞSEVER

073 2019/39608 08.02.2023
YUSUF FİL

074 2019/39887 08.02.2023
MEHMET SİZHAN

075 2019/40153 08.02.2023
ASİYE SARI VE DİĞERLERİ

076 2019/40288 08.02.2023
MEHMET ERDEM VE DİĞERLERİ

077 2019/41522 08.02.2023
AYDIN YİĞİT

078 2020/505 08.02.2023
DİLEK EMRE VE SEMRA ÇAL

079 2020/1322 08.02.2023
BURAK AKBAY (2)

080 2020/1496 08.02.2023
SEVİM AZGIN

081 2020/3015 08.02.2023
MUSTAFA CANITEZ

082 2020/4409 08.02.2023
ABDULMUTALİP BAYLAN

083 2020/4414 08.02.2023
İSMET KARABULUT

084 2020/5816 08.02.2023
KAMAN ENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM LTD. ŞTİ.

085 2020/14704 08.02.2023
KEMAL KILIÇ VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

086 2020/23880 08.02.2023
ERSİN MECİTVE DİĞERLERİ

087 2021/8574 08.02.2023
ÖZLEM GÜMÜŞTAŞ

088 2021/12719 08.02.2023
HAKİM BERK VE DİĞERLERİ

089 2021/49469 08.02.2023
MEHMET KÜÇÜKOSMAN VE DİĞERLERİ

090 2018/9808 09.02.2023
MUSTAFA ÖNAL

091 2018/21344 09.02.2023
CİHAN İZMİR

092 2018/30199 09.02.2023
NUSRET KONAN VE DİĞERLERİ

093 2018/37232 09.02.2023
NURİ TELLİOĞLU

094 2019/499 09.02.2023
ZEKAİ DİKER VE DİĞERLERİ

095 2019/2227 09.02.2023
KAMİL KITAY VE DİĞERLERİ

096 2019/5239 09.02.2023
EMİNE ALP VE DİĞERLERİ

097 2019/28536 09.02.2023
BURHAN YÜKSEL

098 2019/42860 09.02.2023
KEZİBAN KARABULUTLU

099 2020/52 09.02.2023
ALİ KOÇAK VE DİĞERLERİ

100 2020/282 09.02.2023
MURAT ARKSAK

ŞÜKRAN DEVELİ

B. No: 2019/38848 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/38848

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞÜKRAN DEVELİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/38848)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Şükran DEVELİ

Vekili : Av. Deniz BEKTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/11/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ile eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu sol göğsünde bir sertlik hissetmesi nedeniyle ultrason çektirmiş ve bunun sonucunda takip önerilmesi üzerine ileri tetkiklerin yapılması, hastalığının teşhis ve tedavisi amacıyla Özel B. Hastanesine (Hastane) başvurmuştur. Yapılan tetkiklerin ve 19/7/2010 tarihinde çekilen mamografi filminin incelemesinde, sol göğüste bir kitle teşhisi konulmasına rağmen tümöre rastlanılmamış ve başvurucunun 6 aylık periyotlar hâlinde kontrolü önerilmiştir. Başvurucunun şikâyetlerinin devam etmesi üzerine 9/4/2011 tarihinde yeniden mamografi filmi çektirilmiş, kötü huylu kitle teşhis edilmiş ve biyopsi yapılması önerisiyle başka bir tıp merkezine yönlendirilmiştir. Başvurucu, başka bir hastanede tedavisine devam etmiş; kendisine göğüs kanseri teşhisi konulmuş ve ameliyat edilerek bir göğsünün tamamı alınmıştır.

6. Başvurucu 9/9/2011 tarihinde Ankara 23. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) Hastane ve ilgili doktor aleyhinde dava açarak maddi ve manevi zararlarının tazminini talep etmiştir. Dava dilekçesinde başvurucu, Hastanede yeterli olmayan ve bozuk ekipmanlarla çekilen mamografi sonucunda kendisine sadece göğsünde kist ve kireçlenme olduğundan bahsedildiğini ve 6 ayda bir kontrol önerildiğini, erken teşhis ile göğüs kaybı olmadan tedavi olabilecekken Hastanenin yeterli olmayan ve bozuk ekipmanlarla hizmet vermesi sonucunda zarara uğradığını ifade etmiştir.

7. Mahkemece Hastanede keşif yapılmış ve bilirkişi raporu alınmıştır. Anılan raporda, Hastanede kullanılan mamografi ve ultrasonografi cihazlarının 2007 yılında alınmış olduğu ve yeterli tanısal kalitede olduğu ifade edilmiştir. ATK 3. İhtisas Kurulu raporunda ise başvurucunun ilk çekilen mamografisinde tümör olarak tarif edilen bir kitleye rastlanılmadığı ve 6 ay sonra kontrol önerildiği, ilk başvurudaki bulgulara göre Hastane ve davalı doktorun başvurucuya yaklaşımının tıp kurallarına uygun olduğu belirtilmiştir. Mahkemece, anılan delillere dayanılarak 6/12/2012 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir.

8. Başvurucu; temyiz yoluna müracaat ederek Mahkemenin yetersiz bilirkişi raporu ile haksız bir karar verdiğini, kanser hastası olduğunun erken teşhis edilebileceğini, bunun için mamografi filmlerinin uzman radyolog hekimler tarafından değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Temyiz talebini inceleyen Yargıtay 13. Hukuk Dairesi (Daire) 4/6/2013 tarihinde Mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Karar gerekçesinde; hükme esas alınan bilirkişi raporunu düzenleyen heyet içerisinde radyoloji uzmanının bulunmadığı, dosyanın radyoloji ve genel cerrahi uzmanı bilirkişilere tevdi edilerek yeniden bilirkişi raporu alınması gerektiği vurgulanmıştır.

9. Mahkemece, bozma ilamına uyularak ve belirtilen eksiklikler giderilerek yapılan yargılama sonucunda 25/3/2014 tarihinde davanın yeniden reddine karar verilmiştir. Radyoloji ve genel cerrahi uzmanlarından oluşan üç kişilik bilirkişi kurulunun düzenlediği raporda başvurucuya ait 19/7/2010 tarihli mamografi filminin incelenmesinde ancak 9/4/2011 tarihli mamografi sonucu ile birlikte değerlendirme yapıldığında saptanabilen büyük olasılıkla kötü huylu olduğu düşünülen kitle tespit edildiği belirtilmiştir. Raporda kitlenin ilk incelenmesi sonucunda kötü huylu tanısının konulamayacağı, hastanın doku özelliğinin de bu durumun önemli bir belirleyicisi olduğu vurgulanmıştır. Göğüs kanserlerinde tümörün erken dönemde saptanması hâlinde dahi sadece görüntüleme bulgularına bakılarak operasyon kararı verilemeyeceği, mutlaka biyopsi alınması gerektiği, ayrıca erken teşhis konulması durumunda dahi göğüsün alınmasının tıbben gerekli olabileceği ifade edilmiştir.

10. Başvurucunun anılan kararı temyizi üzerine Daire tarafından 26/10/2017 tarihinde mahkeme kararının onanmasına karar verilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi de Daire tarafından 9/10/2019 tarihinde reddedilmiştir.

11. Nihai karar, başvurucuya 4/11/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. İlgili hukuk için bkz. Fındık Kılıçaslan, B. No: 2015/97, 11/10/2018, §§ 19-27; Cihan Beyribey, B. No: 2014/19450, 26/12/2018, §§ 23-28; Fesih Aydar, B. No: 2015/4259, 10/1/2019, §§ 24-30.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

14. Başvurucu; açık bulguların tespit edilmiş olmasına rağmen doktor tarafından yeterli bir tetkik yapılmadan eksik değerlendirme ile bilgilendirme yapıldığını, muayeneyi gerçekleştiren özel hastanenin yetersiz olduğunu, bu sebeple kanser olduğunu geç öğrendiğini ileri sürmüştür. Hastalığının zamanında teşhis edilmemesi nedeniyle göğsünün tamamı ile koltuk altı lenflerinin alındığını, kemoterapi tedavisi gördüğünü, bu sebeple maddi ve manevi zarara uğradığını, bu zararların giderilmesi için açtığı davanın eksik inceleme ile reddedildiğini iddia etmiştir.

15. Bakanlık görüşünde; başvuru konusu olay ve yargılama sürecinin özeti ile konuyla ilgili mevzuat hükümleri ve mahkeme içtihatlarına değinildikten sonra başvurucunun maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken belirtilen bilgiler dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevap dilekçesinde önceki beyanlarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

16. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

17. Anayasa'nın 56. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler."

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

19. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup söz konusu düzenleme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşme’nin 8. maddesi çerçevesinde özel hayata saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlüğün korunması hakkına karşılık

gelmektedir.

20. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında, kasıt söz konusu olmaksızın hekim kusuru nedeniyle vücut bütünlüğünün zarar gördüğü şeklindeki tıbbi ihmale dair şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında incelemiştir (Melahat Sönmez, B. No: 2013/7528, 9/9/2015; Ahmet Sevim, B. No: 2013/474, 9/9/2015; Hilmi Düzgüner, B. No: 2014/9690, 11/5/2017).

21. Anılan kararlar doğrultusunda somut olayda başvurucunun tıbbi ihmale dayalı tüm şikâyetlerinin Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında incelenmesi gerekmektedir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

23. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40).

24. Anayasa’nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma, maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk, B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Nitekim Anayasa’nın 56. maddesinde de belirtildiği üzere pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri, B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44).

25. Devlet, bireylerin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlıklarını koruma hakkı kapsamında -ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin- sağlık hizmetlerini hastaların yaşamları ile maddi ve manevi varlıklarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Ahmet Acartürk, § 51).

26. İlke olarak tıbbi ihmallere ilişkin şikâyetler konusunda temel başvuru yolu, hukuki sorumluluğu tespit adına takip edilecek olan hukuk veya idari tazminat davası yoludur (Nail Artuç, B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 38).

27. Maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartının yerine getirilmesi gerekmektedir. Derece mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece mahkemeleri

tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

28. Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355, 21/2/2018, § 47). Ancak kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında derece mahkemelerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015 § 44).

29. Bu bağlamda derece mahkemelerinin gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan, § 45).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

30. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın yukarıda değinilen 17. maddesi kapsamında devlete düşen pozitif yükümlülüklerin somut olay bağlamında yerine getirilip getirilmediğini denetlemek durumundadır (Tevfik Gayretli, § 36). Bu sebeple başvuruya konu olay, devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına ilişkin pozitif yükümlülüğü kapsamında incelenmiştir.

31. Somut olayda Mahkeme tarafından öncelikle keşif sonrasında düzenlenen bilirkişi raporundaki ve ATK raporundaki tespitler uyarınca, Hastanedeki cihazlarda bir sorun bulunmadığı ve davalı doktora da bir kusur izafe edilemeyeceği belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir. Daha sonra Mahkeme, Dairenin bozma ilamındaki eksikliği gözeterek radyoloji ve genel cerrahi uzmanlarından oluşan bilirkişi heyetinden rapor almış ve anılan rapor sonucunda yine davanın reddine karar vermiştir.

32. Öncelikle vurgulamak gerekirse, doktorun özen yükümlülüğünün teşhisten tedaviye kadar geçen süreçte hastaya ilişkin müdahalelerde dikkatli, özenli ve tıp kuralları ile standartlarına uygun davranmayı kapsadığı söylenebilir. Ayrıca hekimin uygun tedavi yöntemini seçme ve uygulama yükümlülüğü de mevcuttur. Somut olayda yargılamanın başından itibaren temin edilen ve hükme esas alınan bilirkişi raporlarında başvurucuya ait tedavi belgelerinin bütünüyle değerlendirildiği görülmüştür. Mahkemece gerçekleştirilen keşif sonrasında alınan bilirkişi raporunda Hastaneye ait cihazlarda bir eksiklik tespit edilemediği belirtilmiştir. Bununla birlikte son olarak hükme esas alınan radyoloji ve genel cerrahi uzmanı bilirkişilerin bulunduğu heyetten alınan raporda ise ultrasonografi incelemesi yapılarak tanının daha erken konulmasının mümkün olduğu kabul edilmiştir. Ancak erken tanı konulsa bile operasyon kararı verilemeyeceği, ilk aşamada teşhis konulsaydı da göğsün alınmasının tıbben gerekli olabileceği vurgulanmıştır. Buna rağmen derece mahkemesince ileri tetkik uygulanmak suretiyle erken teşhisin yapılabileceği yönündeki kabul ile bu durumda bile göğsün alınabileceğine dair kesinlik içermeyen tespit

arasındaki çelişki giderilmediği gibi; erken teşhisi mümkün kılan tetkiklerin ilgili doktor tarafından yapılmamasının doktorun özen yükümlülüğüne aykırı olup olmadığı tartışılmamıştır.

33. Sonuç olarak başvurucunun hastalığının erken teşhis edilmesi halinde göğsünün alınması gerekip gerekmeyeceğine, ilk muayenede ileri tetkiklerin yapılarak erken teşhisin mümkün olduğuna yönelik bilirkişi raporundaki ifadelere ilişkin yargılama sürecinde bir araştırma yapılmamış ve bu konu açıklığa kavuşturularak somut olayda ilk muayeneyi yapan hekimin kusurunun olup olmadığı tartışılmamıştır.

34. Bu açıklamalarla birlikte yargılama süreci bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde ilk muayenede erken teşhisin ileri tetkikler yapılarak mümkün olduğuna ve erken teşhis mümkün olsaydı göğsün alınmasının gerekebileceğine yönelik bilirkişi raporundaki belirlemelerin ve bunlara yönelik başvurucunun itirazlarının tartışılmadığı görülmektedir. Bu itibarla uyuşmazlığın çözümü için esaslı olan iddiaların derece mahkemelerince Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği özen ve derinlikte incelenmediği, uyuşmazlığa özgü yeterli ve ilgili gerekçe sunulmadığı anlaşılmaktadır. Somut olay bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirdiği söylenemeyeceğinden kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Kadir ÖZKAYA ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

36. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

37. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

38. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

39. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

40. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki 8 yıl 1 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

42. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile 2.000.000 TL maddi ve 2.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

43. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

44. Başvuruda kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği kanısına varılmıştır.

45. Kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkına yönelik tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

46. Kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkına yönelik ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

47. Öte yandan makul sürede yargılanma hakkına yönelik ihlalin niteliği dikkate alınarak net 54.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE ,

2. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE ,

B. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Kadir ÖZKAYA ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 23. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2013/566, K.2014/155) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 54.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Yargıtay 13. Hukuk Dairesi (E.2015/22237) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Tıbbi ihmal sonucu uğranıldığı ileri sürülen zararın tazmini istemiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığı koruma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkin başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca ulaşılan ihlal sonucuna aşağıda açıklanan nedenlerle iştirak edilmemiştir.

2. Çoğunluk görüşüne dayalı kararda da belirtildiği üzere olayın gelişim süreci şöyledir:

A. Başvurucu sol göğsünde bir sertlik hissetmesi nedeniyle ultrason çektirmiş ve bunun sonucunda takip önerilmesi üzerine ileri tetkiklerin yapılması, hastalığının teşhis ve tedavisi amacıyla Özel B. Hastanesine (Hastane) başvurmuştur.

B. Yapılan tetkiklerin ve 19.07.2010 tarihinde çekilen mamografi filminin incelemesinde, sol göğüste bir kitle teşhisi konulmasına rağmen tümöre rastlanılmamış ve başvurucunun 6 aylık periyotlar hâlinde kontrolü önerilmiştir.

C. Başvurucunun şikâyetlerinin devam etmesi üzerine 09.04.2011 tarihinde yeniden mamografi filmi çektirilmiş, kötü huylu kitle teşhis edilmiş ve biyopsi yapılması önerisiyle başka bir tıp merkezine yönlendirilmiştir. Başvurucu, başka bir hastanede tedavisine devam etmiş; kendisine göğüs kanseri teşhisi konulmuş ve ameliyat edilerek bir göğsünün tamamı alınmıştır.

D. Başvurucu 09.09.2011 tarihinde Ankara 23. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) Hastane ve ilgili doktor aleyhinde dava açarak maddi ve manevi zararlarının tazminini talep etmiştir. Dava dilekçesinde başvurucu, Hastanede yeterli olmayan ve bozuk ekipmanlarla çekilen mamografi sonucunda kendisine sadece göğsünde kist ve kireçlenme olduğundan bahsedildiğini ve 6 ayda bir kontrol önerildiğini, erken teşhis ile göğüs kaybı olmadan tedavi olabilecekken Hastanenin yeterli olmayan ve bozuk ekipmanlarla hizmet vermesi sonucunda zarara uğradığını ifade etmiştir.

E. Mahkemece Hastanede keşif yapılmış ve İstanbul Adli Tıp Kurumu (ATK) 3. İhtisas

Kurulundan bilirkişi raporu alınmıştır. Anılan raporda, Hastanede kullanılan mamografi ve ultrasonografi cihazlarının 2007 yılında alınmış olduğu ve yeterli tanısal kalitede olduğu ifade edilmiştir. ATK 3. İhtisas Kurulu Raporunda ise başvurucunun ilk çekilen mamografisinde tümör olarak tarif edilen bir kitleye rastlanılmadığı ve 6 ay sonra kontrol önerildiği, ilk başvurudaki bulgulara göre Hastane ve davalı doktorun başvurucuya yaklaşımının tıp kurallarına uygun olduğu belirtilmiştir. Mahkemece, anılan delillere dayanılarak 06.12.2012 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir.

F. Başvurucu; temyiz yoluna müracaat ederek Mahkemenin yetersiz bilirkişi raporu ile haksız bir karar verdiğini, kanser hastası olduğunun erken teşhis edilebileceğini, bunun için mamografi filmlerinin uzman radyolog hekimler tarafından değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Temyiz talebini inceleyen Yargıtay 13. Hukuk Dairesi (Daire) 04.06.2013 tarihinde Mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Karar gerekçesinde; hükme esas alınan bilirkişi raporunu düzenleyen heyet içerisinde radyoloji uzmanının bulunmadığı, dosyanın radyoloji ve genel cerrahi uzmanı bilirkişilere tevdi edilerek yeniden bilirkişi raporu alınması gerektiği vurgulanmıştır.

G. Mahkemece, bozma ilamına uyularak ve belirtilen eksiklikler giderilerek yapılan yargılama sonucunda 25.03.2014 tarihinde davanın yeniden reddine karar verilmiştir. Radyoloji ve genel cerrahi uzmanlarından oluşan üç kişilik bilirkişi kurulunun düzenlediği raporda başvurucuya ait 19.07.02010 tarihli mamografi filminin incelenmesinde ancak 09.04.2011 tarihli mamografi sonucu ile birlikte değerlendirme yapıldığında saptanabilen büyük olasılıkla kötü huylu olduğu düşünülen kitle tespit edildiği belirtilmiştir. Raporda kitlenin ilk incelemesi sonucunda kötü huylu tanısının konulamayacağı, hastanın doku özelliğinin de bu durumun önemli bir belirleyicisi olduğu vurgulanmıştır. Göğüs kanserlerinde tümörün erken dönemde saptanması hâlinde dahi sadece görüntüleme bulgularına bakılarak operasyon kararı verilemeyeceği, mutlaka biyopsi alınması gerektiği, ayrıca erken teşhis konulması durumunda dahi göğüsün alınmasının tıbben gerekli olabileceği ifade edilmiştir.

H. Başvurucunun anılan kararı temyizi üzerine Daire tarafından 26.10.2017 tarihinde mahkeme kararının onanmasına karar verilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi de Daire tarafından 09.10.2019 tarihinde reddedilmiştir.

4. Çoğunluk görüşüne dayalı kararda da belirtildiği üzere maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. Derece mahkemeleri ile temyiz mercilerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira anılan yargı yerleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

5. Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355,

21/2/2018, § 47). Ancak kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında derece mahkemelerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015 § 44).

6. Bu bağlamda derece mahkemelerinin gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan, § 45).

7. Somut olayda Mahkeme tarafından öncelikle keşif sonrasında düzenlenen bilirkişi raporundaki ve ATK raporundaki tespitler uyarınca, Hastanedeki cihazlarda bir sorun bulunmadığı ve davalı doktora da bir kusur izafe edilemeyeceği belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir. Daha sonra Mahkeme, Yargıtay Dairesinin bozma ilamındaki eksikliği gözeterek radyoloji ve genel cerrahi uzmanlarından oluşan bilirkişi heyetinden rapor almış ve anılan rapor sonucunda yine davanın reddine karar vermiştir.

8. Yargılamanın başından itibaren temin edilen ve hükme esas alınan bilirkişi raporlarında başvurucuya ait tedavi belgelerinin bütünüyle değerlendirildiği görülmüştür. Mahkemece gerçekleştirilen keşif sonrasında alınan bilirkişi raporunda Hastaneye ait cihazlarda bir eksiklik tespit edilemediği belirtilmiştir. Son olarak hükme esas alınan radyoloji ve genel cerrahi uzmanı bilirkişilerin bulunduğu heyetten alınan raporda ise ilk yapılan tetkikle başvurucuda mevcut kitlenin kötü huylu olduğunun tespitinin mümkün olmadığı, başvurucunun daha sonra çektirilen mamografi ve ultrasonografi filmleri üzerinde yapılan incelemede başvurucuya kanser teşhisinin konulabileceği vurgulanmıştır. Anılan raporda ayrıca başvurucunun durumunun doku yapısından da kaynaklı olabileceği, erken teşhis konulması durumunda dahi göğüsün alınmasının tıbben gerekli olabileceği değerlendirmesine yer verilmiştir.

9. Buna göre, somut olayda derece mahkemesince yapılan yargılamada ve uzman bilirkişi raporlarında yeterli somut bilgi, bulgu, tespit ve değerlendirmelere yer verilmediğinin, dolayısıyla başvurucunun iddialarının ayrıntılı bir biçimde tartışılıp karşılanmadığının söylenemeyeceği sonucuna varılmaktadır.

10. Ayrıca olayda başvurucunun yargılamaya etkin olarak katılımının sağlandığı da gözlemlenmektedir.

11. Hal böyle olunca somut olay bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerinin yerine getirilmediği söylenemeyeceğinden, başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği kanaatine ulaşmaktayız.

12. Açıklanan gerekçelerle çoğunluk görüşüne dayalı ihlal kararına katılmamaktayız.

Başkan Üye Kadir ÖZKAYA Kenan YAŞAR

Z.A.

B. No: 2020/1178 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/1178

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Z.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/1178)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Z.A.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine karar verilen bir bankada bulunan katılım fonu tutarı üzerine bloke konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 4/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 2/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım ve gizlilik taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayşe Sabahat Gencer ([GK], B. No: 2018/34950, 20/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede tedbir kararının uzun süredir devam etmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da başvurucunun banka hesabı üzerindeki tedbirin 6 yılı aşan bir süre devam ettiği

anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 18.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvurucuya net 18.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 12. İdare Mahkemesine (E.2018/1381 K.2019/860) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

T.B.

B. No: 2020/2000 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/2000

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

T.B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/2000)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Elif ÇELİKDEMİR ANKITCI

Başvurucu : T.B.

Vekili : Av. Zeynep ERTEKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/1/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Anayasa Mahkemesinin 15/1/2020 tarihli kararıyla ilgili bilgi ve belgeler toplandıktan sonra yeniden değerlendirilmek üzere başvurucunun ülkesine sınır dışı edilmesine dair işleminin geçici olarak durdurulmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen

bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Özbekistan vatandaşı olup 1994 doğumludur. Anlatımına göre başvurucu, inancı sebebiyle ülkesinde baskı ve zorlamalara maruz kalmış; hakkında yakalama kararı çıkarılmasının ardından eşi ile birlikte 25/8/2016 tarihinde Türkiye'ye gelmiştir. Bir süre Türkiye'de babasının yanında yaşadıklarını belirten başvurucu; daha sonra Suriye'de eşi ile birlikte kaldığını, babasının kalp krizi geçirdiğini öğrenmesinin ardından Türkiye'ye girmek istediği sırada kolluk görevlilerince yakalandığını ifade etmiştir.

6. Hatay Valiliğinin (Valilik) 24/5/2019 tarihli kararıyla 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi (kamu güvenliği açısından tehdit oluşturma) ve (h) bendi (Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal etme) uyarınca başvurucunun sınır dışı edilmesine ve 6 ay süreyle idari gözetim altına alınmasına karar verilmiştir. Sınır dışı etme kararında herhangi bir ülke belirtilmemiştir.

7. Başvurucu, anılan kararın iptali istemiyle Hatay 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde sınır dışı etme kararının hukuka aykırı olmasının yanı sıra kendisinin 6458 sayılı Kanun'un 55. maddesi gereği sınır dışı edilemeyecek şahıslardan olduğunu, üçüncü ülke değerlendirmesinin hukuka aykırı yapıldığını, hangi ülkeye gönderileceğinin ve bu ülkeden menşe ülkesine gönderilip gönderilmeyeceğinin değerlendirilmediğini iddia etmiştir.

8. İdare Mahkemesinin 22/11/2019 tarihli kararıyla davanın reddine karar verilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Dava konusu işlemde davacının hangi ülkeye sınır dışı edileceği belirtilmediğinden, bu hususu aydınlatmak amacıyla ... değerlendirme yapmak gerektiği açıktır.

Dava konusu işlem tesisinden sonra davacı hakkında yapılan değerlendirmeye aitformda; davacının menşe ülkesine sınır dışı edilmesi durumunda ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı veya onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emareler bulunduğundan, güvenli üçüncü ülkeye sınır dışı edilebileceğinin kabul edildiği, bu hususun Mahkememiz ara kararına verilen cevapta da belirtildiği, kaldı ki Mahkememiz ara kararı ile dosyaya ibrazı sağlanan Özbekistan Cumhuriyeti'ne yönelik Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan insan haklarına yönelik değerlendirme raporunda insan hakları alanındaki gelişmelerin zayıf kaldığı, din özgürlüğü noktasında yasal kısıtlamaların mevcut olduğu, dini azınlık grupların baskı altında tutulduğu belirtildiğinden dava konusu işlemin davacının menşe ülkesi olan Özbekistan Cumhuriyeti'ne veya Özbekistan Cumhuriyetine iade edilebileceği üçüncü ülkeye sınır dışı edilmesi şeklinde uygulanamayacağı sonucuna varılmıştır."

9. Başvurucu 14/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurucunun idari gözetim altında tutulması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetini konu alan 9/8/2019 tarihli ve 2019/29815 numaralı bireysel başvurusu, Anayasa Mahkemesinin 22/7/2020 tarihli kararıyla başvurucunun idari gözetimden çıkarıldığı tespit edilerek başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

11. Başvurucunun eşi M.B.nin benzer şikâyetlerini içeren bireysel başvurusu Anayasa Mahkemesinin 2/6/2020 tarihli Murat Dıbırov ve diğerleri (B. No: 2016/24613, 2/6/2020)

kararıyla kötü muamele yasağının ihlal edildiği şeklinde değerlendirilmiştir.Kararda sınır dışı etme işlemine karşı açılan iptal davasında menşe ülkede var olduğu iddia edilen risklere ilişkin araştırma ve değerlendirme yapılmadan, ilgili kurumdan bu hususta bilgi alınmadan karar verilmesi nedeniyle ihlal sonucuna ulaşıldığı açıklanmıştır.

12. Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin yukarıdaki paragrafta yer verilen ihlal kararından sonra yeniden yapılan yargılama sonunda eşi hakkında verilen sınır dışı etme işleminin iptal edildiğini belirterek mahkeme kararını ibraz etmiştir. İdare Mahkemesinin 26/8/2020 tarihli kararının gerekçesi şöyledir:

" ... davacının menşei ülkesine sınırdışı edilmesi halinde ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı veya onur kırıcı muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunduğundan, güvenli üçüncü ülkeye sınırdışı edilmesine karar verildiği, ancak davacının sınırdışı edileceği güvenli üçüncü ülkenin yargılama sonuna kadar davalı idarece belirlenmediği görülmektedir.

Bu durumda; davacının sınırdışı edilmesine karar verilen üçüncü ülkenin, davacı açısından 6458 sayılı Kanunun 4. ve 55. maddesi kapsamında güvenli olup olmadığı yönünden hukuki irdeleme yapılmasına imkan verecek şekilde belirlenmediğinden; yabancı hukuku açısından belirsizlik oluşturularak dava konusu sınırdışı işleminin konu unsuru yönünden yargı denetimi dışında bırakılma sonucunu doğuracak şekilde tesis edilen işlemde hukuka uyarlık bulunmamaktadır."

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, §§ 28-38; Hooman Hosseınpour [GK], B. No: 2021/47168, 29/9/2022, §§ 24-34, 44-46.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

15. Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu; ülkesine sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye maruz kalma tehlikesi bulunduğunu, bu tehlikenin İdare Mahkemesi kararıyla da ortaya konulduğunu, sınır dışı edileceği güvenli ülkenin belirlenmemesi nedeniyle gideceği ülkeden ülkesine tekrar sınır dışı edilip edilmeyeceği hususunun belirsiz olduğunu, bu nedenle mevcut ve muhtemel risklerin bertaraf edilmediğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Genel İlkeler

17. Kötü muameleye uğrama riski bulunan ülkeye sınır dışı etme konusunda benimsenen genel ilkeler A.A. ve A.A. (aynı kararda bkz. §§ 54-72) kararında yer almaktadır. Bu ilkeler

kısaca şöyledir:

i. Anayasa'nın 17. maddesi, Anayasa'nın 5. maddesi ve Anayasa'nın temel hak ve hürriyetlerin yabancılar için milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin 16. maddesi ile birlikte yorumlandığında devlete, egemenlik yetkisi alanında olup gönderildikleri ülkede kötü muameleye maruz kalabilecek yabancıların maddi ve manevi varlıklarına yönelik risklere karşı korunmaları yönünde pozitif yükümlülük yüklemektedir. Nitekim Anayasa'nın 17. maddesinde devlete getirilen kötü muamelede bulunmama (negatif) yükümlülüğünün herhangi bir istisnasına yer verilmemiş; temel hak ve özgürlüklerin savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde kullanılmasının durdurulmasına imkân veren Anayasa'nın 15. maddesinde de maddi ve manevi varlığın bütünlüğüne dokunulamayacağı belirtilmiştir.

ii. Anılan pozitif yükümlülük kapsamında, sınır dışı edilecek kişiye ülkesinde karşılaşabileceği risklere karşı gerçek anlamda bir koruma sağlanabilmesi için bu kişiye sınır dışı kararına karşı etkili bir karşı çıkma imkânı tanınması gerekir. Aksi hâlde sınır dışı edildiğinde kötü muameleye maruz kalma riski altında olduğunu iddia eden ve bu iddiasını delillendirme konusunda devlete göre daha kısıtlı imkânlara sahip olan yabancıya gerçek anlamda bir koruma sağlanabildiğinden bahsetmek mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla kötü muameleye karşı koruma pozitif yükümlülüğünün -anılan yasağın koruduğu hakların doğası gereği- hakkında sınır dışı kararı verilen bir yabancıya iddiaları araştırtma ve bu kararı adil bir şekilde inceletme imkânı sağlayan usul güvencelerini de içerdiği kuşkusuzdur. Bu çerçevede sınır dışı etme işlemi sonucunda yabancının gönderileceği ülkede kötü muamele yasağının ihlal edileceğine ilişkin iddianın savunulabilir (araştırılabilir/tartışılabilir/araştırmaya değer/makul şüphe uyandıran) ve belirli bir ciddilik seviyesinde olması ve ayrıca varsa sözü edilen iddiayı destekleyen bilgi ve belgelerin sunulması durumunda idari ve yargısal makamlar tarafından söz konusu ülkede gerçek bir ihlal riskinin bulunup bulunmadığı ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır. Anılan usul güvencelerinin bir gereği olarak idari makamlar tarafından alınan sınır dışı kararlarının bağımsız bir yargı organı tarafından denetlenmesi, bu denetim süresince sınır dışı kararlarının icra edilmemesi ve yargılama sürecine tarafların etkili katılımının sağlanması gerekir.

iii. Sınır dışı etme kararının uygulanması hâlinde kötü muamele yasağının ihlal edilebileceğine karar verilebilmesi için geri gönderilen ülkedeki riskin varlığının bir olasılığın ötesinde gerçek bir risk olduğunun ispatlanması gerekir. Bu konudaki ispat külfeti iddianın niteliğine göre kamu makamlarına ve/veya başvurucuya aittir.

iv. Gerçek riskin varlığına ilişkin maddi olguların bulunup bulunmadığı araştırılırken kural olarak sınır dışı kararının verildiği tarihteki koşullar dikkate alınmalıdır. Ancak yapılacak değerlendirmenin sonucunu doğrudan etkileyecek önemli gelişmeler olması hâlinde yeni durum da gözönünde tutulmalıdır.

v. Sınır dışı etme kararıyla ilgili bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin öncelikli rolü, geri gönderilen ülkede kötü muamele riskinin varlığına ilişkin savunulabilir bir iddianın bulunduğu durumlarda anılan yasak kapsamındaki usul güvencelerinin idari ve yargısal makamlar tarafından sağlanıp sağlanmadığını denetlemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesi, usul güvencelerinin sağlanmadığını değerlendirdiğinde ikincillik ilkesi gereği kural olarak yeniden yargılama yapılması amacıyla ihlal kararı verir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda ise geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin bulunup

bulunmadığı ayrıca değerlendirilir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, somut olayın özel koşulları altında gerekli gördüğü hâllerde geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski bulunup bulunmadığını istisnai olarak ilk elden kendisi de inceleyebilir. Böyle bir durumda Anayasa Mahkemesi, sınır dışı işleminin gerçekleşmesi hâlinde kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilip edilmeyeceğine ilişkin bir değerlendirme yapabilir (Hooman Hosseınpour, § 62).

18. Devletin kötü muamele yasağı kapsamındaki pozitif yükümlülüğü, sınır dışı etme kararı alınırken kamu makamlarının yabancının kötü muameleye maruz kalabileceğini iddia ettiği ülkeye dolaylı olarak gönderilmesi ihtimalini gözetmesini de gerektirir (A.D., B. No:2014/19506, 3/4/2019, § 55).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

19. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun sınır dışı işleminin durdurulmasına yönelik başvurusunu tedbir talebi yönünden değerlendirirken ülkesine geri gönderilmesi hâlinde maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlikeyle karşılaşabileceği ihtimali olduğunu kabul ederek sınır dışı işlemini geçici olarak durdurmuştur. Benzer şekilde İdare Mahkemesi kararında da başvurucunun ülkesine iadesi hâlinde kötü muameleye maruz kalma riski olduğu kabul edilmiştir. Bu durumda başvurucunun iddialarının savunulabilir -araştırmaya değer- olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

20. Somut olayda İdare Mahkemesince sınır dışı etme kararının mevzuata uygun olduğu değerlendirilerek iptal talebi reddedilmiş, ayrıca başvurucunun ileri sürdüğü kötü muameleye maruz kalma riski kabul edilmekle birlikte güvenli üçüncü ülkeye iade edilebileceği ve bu güvenli ülkenin başvurucuyu menşe ülkesine sınır dışı edemeyecek ülkelerden olması gerektiği belirtilmiştir. Ancak bu gerekliliğin ne şekilde sağlanacağı kararda açıklanmamıştır.

21. Öte yandan İdare Mahkemesi kararında vurgulandığı üzere başvurucunun gidebileceği üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilmesine karar verilmesi nedeniyle rızası olmadan ülkesine sınır dışı edilmesinin mümkün olmadığının düşünülmesi mümkündür ancak söz konusu karar başvurucunun dolaylı olarak menşe ülkesine sınır dışı edilmesine engel oluşturmamaktadır.

22. Nitekim Anayasa Mahkemesi Hooman Hosseınpour kararında sınır dışı edilme mevzuatını inceleyerek üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilmesine karar verilen yabancıların hangi ülkeye sınır dışı edileceğinin nasıl tespit edileceği, bu ülkenin başvurucuya bildirilip bildirilmeyeceği, başvurucunun tespit edilen ülkenin kendisi için güvenli ülke olmadığına ve/veya söz konusu üçüncü ülkenin ülkesine sınır dışı edeceğine ya da iade edeceğine ilişkin bir iddiası varsa bu iddiasına dayanarak dava açıp açamayacağı, dava açabilecek ise bu davanın sınır dışı işlemlerini durdurup durdurmayacağı hususlarında herhangi bir norm bulunmadığını değerlendirmiştir (aynı kararda bkz. § 67).

23. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi önceden belirlenmemiş güvenli üçüncü ülkeye sınır dışı edilme prosedürünün hukuki düzenlemede boşluk bulunmasından ileri gelmediğini aynı kararda (Hooman Hosseınpour, § 67) ifade etmiş, ardından bir yabancının nereye sınır dışı edileceğinin sınır dışı etme kararında yer almaması hâlinde sınır dışı edileceği ülkede yabancının ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalıp kalmayacağının veya yabancının dolaylı olarak menşe ülkesine sınır dışı edilip edilmeyeceğinin yargı mercilerince değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır (Hooman

Hosseınpour, § 67).

24. Başvuru konusunu oluşturanolayda da başvurucunun gönderilebileceği güvenli üçüncü ülkenin belirlendiğine ilişkin bir bilgi ve belgenin dava dosyasına sunulmadığı gözlemlenmiştir. Başvurucu, dava konusu karara istinaden herhangi bir ülkeye sınır dışı edilebileceği ve bu durumda kötü muameleye maruz kalma ihtimali olan, yaşamının veya maddi ve/veya manevi varlığının tehdit altında bulunacağı ülkelere gönderilme riski ile karşı karşıya kalabilecektir. Ortaya çıkan bu riskin İdare Mahkemesince somut olgulara dayanılarak karşılanmadığı anlaşılmıştır.

25. Diğer taraftan başvurucunun eşi hakkında verilen sınır dışı işlemi yine bu sebeple -sınır dışı edilecek üçüncü ülkenin belirlenmemesi nedeniyle- yargı makamınca iptal edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun kötü muamele görme riski yönündeki iddialarının idare ve yargı makamlarınca bertaraf edilmeden başvurucunun sınır dışı edilmesine karar verilmesi nedeniyle ülkesine dolaylı olarak sınır dışı edilmesine karşı koruyan etkili usul güvencelerininbaşvurucuya sağlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargılama makamınca yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

30. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması

için Hatay 1. İdare Mahkemesine (E.2019/526) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için YASAL FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Başvurucu hakkında tesis edilen 24/5/2019 tarihli sınır dışı etme kararıyla ilgili yargılama sonuçlanıncaya kadar başvurucunun SINIR DIŞI EDİLMEMESİNE,

J. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE,

K. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YASEMİN KARADENİZ YILMAZ

B. No: 2020/2866 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/2866

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YASEMİN KARADENİZ YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/2866)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Yasemin KARADENİZ YILMAZ

Vekili : Av. Faik KABAKLARLI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayalı olarak iş akdine son verilmesi üzerine açılan işe iade davasında adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/1/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde, yargılama sürecindeki dava dosyalarında ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden elde edilen bilgi ve belgelerde yer aldığı şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. İşe İade Davasına İlişkin Süreç

6. 1985 doğumlu olan başvurucu, Mevlana Kalkınma Ajansı (Kurum) bünyesinde 23/9/2009 tarihinden itibaren çalışmaya başlamış; 28/7/2016 tarihinde uzman olarak görev yapmakta iken 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (KHK) kapsamında başvurucunun iş akdi feshedilmiştir.

7. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti, işe iadesi ile haksız fesihten kaynaklanan tazminatlarının ödenmesi talebiyle işveren aleyhine 24/8/2016 tarihinde Konya 1. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; feshin usule aykırı olduğunu, somut bir sebebe dayanmadan iş akdinin feshedildiğini, fesih bildiriminde hangi sebebe istinaden sözleşmenin feshedildiği bilgisinin verilmediğini, Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) ile alakasının olmadığını ileri sürmüştür.

8. İşveren Kurum, sunduğu cevap dilekçesinde usule ilişkin olarak görev ve dava şartı itirazlarında bulunmuş; esasa ilişkin olarak ise KHK kapsamında sübut derecesinde bir bağın aranmadığını, şüphenin yeterli olduğunu belirterek ilgili kurumlara müzekkere yazılarak araştırma yapılmasını talep etmiştir.

9. Mahkeme 19/1/2017 tarihli kararıyla, silahlı darbe kalkışması sonrasında ilan edilen olağanüstü hâl kapsamında çıkarılan 667 sayılı KHK hükümlerine istinaden yapılan feshin geçerli olduğunu belirterek davanın reddine hükmetmiştir.

10. Başvurucu, Mahkeme kararına karşı istinaf talebinde bulunmuş; derece mahkemesince hiçbir inceleme, araştırma, değerlendirme yapılmadığını, FETÖ/PDY ile herhangi bir bağının olmadığını, örgüte ait dershane, yurt, okul vb. yerlere gitmediğini, buralarda kalmadığını, Bank Asyada hesabının olmadığını, 17/25 Aralık sonrası para yatırmadığını, o dönem için 30.000-40.000 TL mevduatı olmasına rağmen bu meblağı başka bankalarda değerlendirdiğini ileri sürmüştür.

11. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi yaptığı değerlendirme neticesinde 22/11/2018 tarihli kararla, eksik inceleme yapıldığından bahisle istinaf talebinin kabulüne ve dosyanın Mahkemeye iadesine hükmetmiştir.

12. İstinaf kararı üzerine dosyayı yeniden incelemeye başlayan Mahkeme; Konya Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık), Emniyet Müdürlüğüne, Jandarma Genel Komutanlığına, Bank Asya ile İl OHAL Bürosuna ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) müzekkere yazarak başvurucu hakkında bir soruşturma, ByLock kaydı yahut Bank Asya hesabı olup olmadığının araştırılmasını istemiştir.

13. Başsavcılıktan gelen cevabi yazıda başvurucu hakkında 2018/24140 soruşturma dosyasından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği bildirilmiş, TMSF'den gelen yazıda da başvurucunun Bank Asya hesap dökümüne ilişkin bilgi ve belgeler gönderilmiştir.

14. Mahkeme, Bank Asya hesabına ilişkin dosyanın bilirkişi incelemesine gönderilmesine karar vermiştir. Bu kapsamda 16/5/2019 tarihli bilirkişi raporunda Bank Asyada başvurucu adına 2012 tarihinden once açılıp kapanan hesaplar dışında 10/9/2014 tarihinde 3.850 TL meblağ yatırmak suretiyle vadesiz mevduat, 9/2/2015 tarihinde de 200 avro yatırmak

suretiyle döviz hesabı açıldığı, her iki hesabın da 27/8/2015 tarihinde mevcut miktarlar çekilmek suretiyle kapatıldığı tespiti yapılmıştır.

15. Mahkeme, 24/5/2019 tarihli kararı ile davanın kabulü ile başvurucunun işe iadesine hükmetmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Konya Cumhuriyet Başsavcılığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Terörle Mücadele, Kaçakçılık, Organize Suçlar ve İstihbarat ile ilgili birimlerinden ve Bilgi Teknolojileri Kurumu, TMSF ve Banka Asya, Konya Valiliği Olağanüstü Hal Bürosu, davalı kurumdan davacınınFETÖ/PDYterör örgütü ile irtibat ya da iltisakının bulunup bulunmadığı araştırılmış ve buna ilişkin belgeler celbedilmiştir.

Davacıya ait banka hesapları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılarak rapor aldırılmıştır.

Dosyaya toplanan tüm belge ve bilgilerin bir bütün olarak incelemesinden; davacının davalı ajansa ait işyerinde 23.09.2009 tarihinde uzman olarak çalışmaya başladığı, bu çalışmasına 28.07.2016 tarihine kadar devam ettiği, iş akdinin davalı işveren tarafından FETÖ/PDY terör örgütü ile bağlantısı bulunduğu gerekçesi ile 667 Sayılı KHK'nın kamu görevlilerine ilişkin tedbirler başlıklı 4/1-g maddesi uyarınca feshedildiği, ilgili kurum ve kuruşlar aracılığı ile yapılan araştırma sonuçları ve mahkememizce alınan bilirkişi raporundan, davacının FETÖ/PDY terör örgütü ile bağlantısı bulunduğu tespit edilememiş olup bu hali ile feshin geçerli nedene dayanmadığı anlaşılmakla dava tarihindeki yasal düzenlemeler dikkate alınarak davacının davasının kabulün karar vermek gerekmiştir."

16. İşveren Kurum Mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; Bank Asya tespiti karşısında derece mahkemesince yapılan değerlendirmenin hatalı olduğunu, iş akdinin usul ve yasaya uygun olarak ve ülkenin içinde bulunduğu olağanüstü durum da dikkate alınmak suretiyle geçerli nedenle feshedildiğini ileri sürerek davanın reddini talep etmiştir.

17. Bölge Adliye Mahkemesi 30/12/2019 tarihli kararıyla istinaf talebinin kabulüne, gerekçeli kararın kaldırılmasına ve davanın reddine -kesin olmak üzere- karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"16/05/2019 tarihli bilirkişi raporuna göre davacının 2012 tarihinden önce açılıp kapanan hesaplar haricinde davacının 10/09/2014 tarihinde Bank Asya'da TL cinsinden vadesiz, 09/02/2015 tarihinde Euro cinsinden vadesiz mevduat hesabı açtığı, katılım hesabının bulunmadığı, 09/02/2015 tarihinde 3.850,00 TL yatırarak, 27/08/2015 tarihinde bu miktarı hesabından çektiği, 29/05/2015 tarihinden sonra olan hesap işleminin devam ettiği, herhangi bir himmet, bağış, maaş, kira, BES'e ilişkin hareket bulunmadığı, FETÖ/PDY ile iltisakına ilişkin yapılan incelemelerde Bank Asya kaydı dışında kayıt bulunmadığı, davacı hakkında Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan soruşturmada da uzman olarak çalışan davacının Bank Asya'da hesap açtırması dışında FETÖ/PDY ile bağının bulunmadığı, bu hesabında FETÖ/PDY lideri Fetullah Gülen'in talimatıyla yatırıldığına kanaat oluşmadığından bahisle kavuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği, belirlenmiştir.

Uygulamada 17-25 Aralık 2013 tarihinden sonra Bank Asyada 2 adet hesap açmış bulunması nedeniyle davalı kurum açısından fesih tarihinde yeterli şüphenin varlığının kabul edildiği zira kurumun niteliği ve 15 Temmuz 2016 tarihi sonrası ülke güvenliği için alınan tedbirler kapsamında davalı feshinin şüphe feshi niteliğinde olduğu, davalı kurum açısından yönetim hakkı kapsamında davalı ile çalışmasının beklenilemeyeceği nazara alınarak feshin geçerli nedene dayandığı, bu nedenle mahkeme kararının usul ve yasaya aykırı olduğu anlaşılmakla

davalı istinaf başvurusunun kabulü ile HMK 353/1-b.2 maddesi gereğince ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak davanın reddine dair aşağıdaki gibi hüküm kurulmuştur."

18. Nihai karar 8/1/2020 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu 14/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Ceza Yargılamasına İlişkin Süreç

20. İşveren Kurum, başvurucunun iş akdinin feshedildiği bilgisini Başsavcılığa bildirmiş, bunun üzerine soruşturma başlatılmıştır.

21. Başsavcılık tarafından 7/6/2018 tarihinde başvurucunun ifadesi alınmıştır. Başvurucu bu kapsamda vermiş olduğu beyanında 5 ve 3 yaşlarında iki çocuğu olduğunu, eşinin hâlen Konya Vergi Denetim Kurulunda vergi müfettişi olarak görev yaptığını, Bank Asyada 2014 yılında 4656369 müşteri numarası ile hesap açtırdığını, o dönemde Bankanın faizsiz olmasından dolayı yeni doğan kızına gelen paraları biriktirmek amacıyla bu hesaba yatırdığını, çok fazla işlem yapmadığını, daha sonra bu parayı çektiğini belirtmiştir. İddia edildiği gibi bankanın mevduat hesabını artırmak amacıyla, örgüt liderinin talimatı doğrultusunda hareket etmediğini ifade eden başvurucu; hesabını Bankanın faizsiz bankacılık uygulaması nedeniyle açtırdığını ve yatırım amacıyla kullandığını, örgütle hiçbir bağının olmadığını beyan etmiştir.

22. Başsavcılık 11/6/2018 tarihli kararıyla kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Karar ilgili kısmı şu şekildedir:

"By Lock bilgilerindeki güncelleme işlemlerinden sonra Konya Kaçakçılık ve Organize Suçlar Şube Müdürlüğü tarafından gönderilen cevabî yazıda; şüphelinin ByLock kaydına rastlanılmadığı bildirilmiştir.

Şüpheli Yasemin KARADENİZ YILMAZ'ın FETÖ/PDY ile irtibatlı olup olmadığı yönünde araştırma ve incelemelerin yapıldığı, yapılan araştırmalar sonucunda; şüphelinin FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü ile iltisaklı dernek, sendika, vakıf, okul kaydına rastlanılmadığı tespit edilmiştir.

Şüpheli Yasemin KARADENİZ YILMAZ'ın 4656369 müşteri numarası ileBank Asya'da 2014 yılında hesap açtırdığı tespit edilmiş ise de; şüphelinin beyanında yeni doğan kızına birikim sağlamak amacıyla faizsiz bankacılık olduğu için hesap açtırdığını, küçük miktarda iki defa para yatırıldıktan sonra 27/08/2015 tarihinde söz konusu parayı çektiğini beyan ettiği, hesap hareketleri incelendiğinde; hesap hareketlerinin şüphelinin beyanları ile uyumlu olduğu yani 3850 TL ve 551 tl olmak üzere 2 defa para yatırıldığı ve söz konusu paranın 2015 yılından çekildiği anlaşıldığından, örgüt liderinin talimatı doğrultusunda bankaya para yatırdığı kanaat ve sonucuna ulaşılmamıştır."

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

23. İlgili mevzuat için bkz. Berrin Baran Eker [GK], B. No: 2018/23568, 2/7/2020, §§ 20-25.

B. Yargıtay Kararları

24. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 22/10/2007 tarihli ve E.2007/16878, K.2007/30923 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davalı işveren, davacının geçmişten gelen sabıkası ve özellikle yasadışı örgütle bağlantısı

nedeni ile güvenlik önlemi olarak iş sözleşmesini feshetmiştir. Bu fesih Alman Hukukunda ve Alman Federal Mahkemelerinde şüphe feshi olarak adlandırılmaktadır. Böyle bir fesihte, işverenin işçisine karşı duyduğu şüphe, aralarındaki güven ilişkisinin zedelenmesine yol açmaktadır. İşverenden katlanması beklenemeyecek bir şüpheden dolayı, işçinin iş ilişkisinin devamı için gerekli olan uygunluğu ortadan kalktığından, güven ilişkisinin sarsılmasına yol açan şüphe, işçinin kişiliğinde bulunan bir sebeptir. Ciddi, önemli ve somut olayların haklı kıldığı şüphe, güven potansiyeline sahip olmaksızın ifa edilemeyecek iş için işçinin uygunluğunu ortadan kaldırdığından, şüphe feshi, işçinin yeterliliğine ilişkin fesih türü olarak gündeme gelecektir. Davacının geçmişte yasadışı örgüt üysi olması, davacının görev yaptığı bölgede terör olaylarının artması ve demiryolu ulaşımının da hedefte bulunması, davalı işveren açısından iş ilişkisinin devamı için gerekli olan güvenin sarsıldığı, elverişli objektif olay ve vakıalara dayanan güçlü bir şüphenin bulunduğu anlamına gelmektedir. Davacının iş sözleşmesinin feshinin geçerli nedenle yapıldığı kabul edilmelidir. Davanın reddi yerine yazılı şekilde kabulü hatalıdır."

25. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 15/11/2018 tarihli ve E.2015/22-2715, K.2018/1720 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... şüphe feshinin söz konusu olabilmesi için iş ilişkisinin devamı için gerekli olan güveni yıkmaya elverişli, objektif olay ve vakıalara dayanan güçlü bir şüphe mevcut olması ve ayrıca olayın aydınlatılması için işverenin kendisinden beklenebilecek bütün çabaları göstermesine karşın eylemin gerçekleştiğinin kanıtlanamaması gerektiğinden, somut uyuşmazlıkta davacının sabit olan, doğruluk ve bağlılığa uymayan nitelikteki eyleminin şüphe feshi teşkil etmediği de açıktır..."

26. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 3/10/2018 tarihli ve E.2018/10430, K.2018/20956 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Yukarıda açıklanan ilke ve esaslar çerçevesinde değerlendirme yapılacak olursa, somut olayda davacının iş sözleşmesinin feshi ile ilgili yasal dayanakların 4857 sayılı İş Kanunu ile birlikte Bakanlar Kurulu kararı ile ülke genelinde ilan edilen Olağanüstü Hal kapsamında çıkartılan kanun hükmünde kararnameler olduğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Söz konusu kararnamelerin iş sözleşmesi ile çalışan işçilere yönelik hükümleri incelendiğinde, gerek 667 sayılı KHK'nin 4. maddesi gerekse 673 sayılı KHK'nin 7. maddesinde bu kanun hükmünde kararnameler kapsamında iş sözleşmesi feshedilen işçilerin bir daha yeniden doğrudan veya dolaylı olarak eski işinde veya benzer işlerde görevlendirilemeyecekleri, bunların işe iadesinin mümkün olmadığı şeklinde emredici nitelikte düzenlemelerin yer aldığı görülecektir. Bu yasal düzenlemelerin nitelik itibariyle, kamu düzenine ilişkin ve açıkça emredici nitelikte olduğu değerlendirildiğinde, açılacak davalarda taraflarca hazırlama ilkesine üstünlük tanınamayacağı göz önüne alınmalıdır. Bu itibarla, ilgili kanun hükmünde kararnameler kapsamındaki fesihlere ilişkin olarak açılan işe iade davalarında, taraflarca hazırlama ilkesi yerine istisnai nitelikteki kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulanması gerekmektedir.

Buna göre görülmekte olan davada, sözleşmenin feshine dayanak bilgi ve belgelerin mahkemece resen araştırılması gerekmekte ise de, dosyada sadece Erzurum Cumhuriyet Baş Savcılığına davacı hakkında soruşturma veya kovuşturma olup olmadığı yönünde yazılan yazı cevabi ile yetinildiği, bu yönde başkaca bir araştırma yapılmadığı anlaşılmaktadır. Davacının iş sözleşmesinin feshine dayanak objektif değerlendirmelerin neler olduğu, hangi

bilgi ve belgelerin feshe gerekçe yapıldığı davalı bankadan sorularak; bunun yanında resen araştırma ilkesi kapsamında davacı hakkında mevcut ise adli ya da idari soruşturma evrakları, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın Terörle Mücadele, Kaçakçılık, Organize Suçlar ve İstihbarat ile ilgili birimlerinden ve Bilgi Teknolojileri Kurumu'ndan getirtilmeli, varsa davacı ile ilgili bilgi ve belgeler ile yine Bank Asya nezdinde açılmış mevduat hesapları, hesap hareketleri ve bankacılığa ilişkin işlemler olup olmadığı sorulmalı, tüm bilgi ve belgeler değerlendirilerek ulaşılacak sonuca göre hüküm kurulmalıdır. Eksik incelemeyle yazılı gerekçe ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak davacının davasının kabulüne karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirir."

27. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 17/10/2018 tarihli ve E.2018/11972, K.2018/22382 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davacının ... sözleşmesinin feshinin 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 4. maddesi doğrultusunda davalı işverence oluşturulan komisyon kararıyla davalı kurum tarafından gerçekleştirilmiştir.

Davacı işçi 4857 sayılı ... Kanunu hükümleri çerçevesinde çalışmış olmakla ... sözleşmesinin 06.09.2016 tarihindeki feshinde ... Kanunu'nun 18. ve devamı maddeleri hükümleri uygulanmalıdır.

Somut olayda davacının ... akdinin feshine neden olan bilgi ve belge işverence ibraz edilememiştir. Davacının ... akdinin feshine dayanak objektif değerlendirmelerin neler olduğu, hangi bilgi ve belgelerin feshe gerekçe yapıldığı davalı Kurumdan araştırılmalı; ayrıca davacı hakkında mevcut ise adli ya da idari soruşturma evrakları, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın Terörle Mücadele, Kaçakçılık, Organize Suçlar ve İstihbarat ile ilgili birimlerinden ve Bilgi Teknolojileri Kurumundan varsa davacı ile ilgili bilgi ve belgeler ile yine Bank Asyaya açılmış mevduat hesapları, hesap hareketleri ve bankacılığa ilişkin işlemler olup olmadığı sorulmalı, tüm bilgi ve belgeler değerlendirilerek sonucuna göre hüküm kurulmalıdır. Eksik incelemeyle yazılı gerekçe ile davanın reddi hatalı olup bozmayı gerektirir."

28. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 8/3/2018 tarihli ve E.2018/464, K.2018/6086 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda; davacının iş sözleşmesinin feshine ilişkin hiçbir belgenin dosyaya sunulmadığı anlaşılmaktadır. İlk Derece Mahkemesi tarafından şüpheyi haklı kılacak güçte somut delillerin bulunup bulunmadığı araştırılmamıştır. Tarafların iddia ve savunmaları dikkate alındığında Mahkemece öncelikle yapılacak iş; davacının banka kayıtları getirtilerek özellikle adı geçen Bank Asya da hesabının hangi tarihler arasında açık olduğu, bankaya toplu para yatırma ve çekme işlemlerinin yapılıp yapılmadığı, yapıldı ise hangi tarihler arasında hangi sebeplerle yapıldığına ilişkin bilgi ve belgelerin toplanması, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın Terörle Mücadele, Kaçakçılık, Organize Suçlar ve istihbarat ile ilgili birimlerinden ve Bilgi teknolojileri Kurumundan davacının hakkında FETÖ/PDY terör örgütü ile ilgili işlem yapılıp yapılmadığının emniyet veya diğer güvenlik güçlerinden sorularak gelen yazı cevaplarının dosyaya getirtilmesi gerektiği gibi, ayrıca, davacının iş sözleşmesinin feshinin haklı nedene dayalı olup olmadığına dair denetime elverişli tüm delillerin de araştırılarak toplanması gerekmektedir. Feshin haklı nedene dayanıp dayanmadığı hususunun açıklığa kavuşturulması için belirtilen yönlerden gerekli araştırmaya gidilmeli ve toplanacak deliller dosya içeriği ile yeniden bir değerlendirmeye tabi tutularak sonucuna göre bir karar verilmelidir. Eksik incelemeyle

yazılı şekilde hüküm kurulması hatalı olup, bozmayı gerektirmiştir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu; iş akdinin feshinin usul ve yasaya uygun olmadığını, somut bir bilgi/belge olmadan ve savunması alınmadan keyfî bir şekilde işten çıkarıldığını, FETÖ/PDY yapılanması ile bir bağlantısının olmadığını, eksik inceleme neticesinde davanın reddedildiğini, iddia ve itirazlarının incelenmediğini, yeterli araştırmanın yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde, taraflar arasındaki iş ilişkisinin devamı için gerekli olan güvenin sarsıldığı, geçerli nedenle feshin söz konusu olduğu gerekçesiyle ilk derece mahkemesi tarafından davanın reddine karar verildiği ve anılan kararın kanun yollarından geçerek kesinleştiği hatırlatılmış; hukuk kurallarını yorumlama yetkisinin derece mahkemelerine ait olduğu, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durum olmadığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti mahiyetinde kalacağı hususlarında değerlendirmeler içeren Anayasa Mahkemesi kararlarına yer verilerek başvuru incelenirken bu hususların gözönünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir.

32. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

33. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

34. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucu; açtığı işe iade davasının yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan, iddia ve itirazları incelenmeksizin, adil yargılanma hakkına aykırı bir şekilde reddedildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun bu yöndeki iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

36. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

37. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa’nın bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

38. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açık bir keyfîlik görüntüsü olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (İbrahim Ataş, B. No:2013/1235, 13/6/2013, § 23).

39. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıkta bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (İbrahim Ataş, § 24).

40. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hâle getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Somut olayda 2009 yılından itibaren işveren Kurum nezdinde çalışan başvurucu, en son uzman olarak görev yapmakta iken 2016 tarihinde 667 sayılı KHK kapsamında şüphe feshi gerekçesiyle iş akdi feshedilmiştir. Başvurucu, iş akdinin geçerli bir nedene dayanmadan feshedildiğini belirterek işe iade istemiyle dava açmış; işe iade davası devam ederken işveren Kurum aynı zamanda başvurucu hakkında Başsavcılığa ihbarda bulunmuş ve bu kapsamda soruşturma başlatılmıştır. Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturma neticesinde takipsizlik kararı verilmiş ise de Bölge Adliye Mahkemesi nihai kararında başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerine değinerek davanın reddi kararı vermiştir.

42. Başvuruya konu olayda, derece mahkemeleri tarafından yapılan inceleme neticesinde olağaüstü hâl döneminde gerçekleştirilen iş akdinin feshi işleminin 667 sayılı KHK çerçevesinde ve şüphe feshi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu şekilde kamu görevinden çıkarılan kişiler ilgili mevzuatın açık ve emredici hükmü gereği bir daha kamu kurum ve kuruluşlarından doğrudan yahut dolaylı olarak çalışamayacaklardır.

Dolayısıyla sonuçları itibarıyla ciddiyet arz eden bir durum söz konusudur ve bu kapsamda -her ne kadar şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenemese de- Yargıtay içtihadında da belirtildiği üzere şüphenin işçinin kişiliğinde bulunan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir (bkz. §§ 24-25). Aksi hâlde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir.

43. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Bu noktada gerekçeli karar hakkı hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli bir araç konumundadır. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedir.

44. Derece mahkemelerince gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî manada bir gerekçenin varlığı yeterli değildir, aynı zamanda gerekçenin makul olması şartı aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken; mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır (bkz. §§ 36-40).

45. Tüm bu açıklamalar karşısında şüphe feshi gerekçesiyle iş akdinin sonlandırıldığı davalarda, özellikle işvereni fesih sonucuna götüren hususların aydınlatılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda şüphe feshini doğuran durum veya olayın/vakıanın -Yargıtay içtihadında da değinildiği gibi- doğrudan işçinin şahsından kaynaklanması, millî güvenliği tehdit eden yapı veya oluşum ile işçi arasında güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olması gerekmektedir. Yine bu noktada derece mahkemelerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfîliğin önüne geçilebilmesi adına önem arz etmektedir. Söz konusu kireterlerin -özellikle millî güvenlik ile ilgili hususlarda- esnek değerlendirilebileceği düşünülse dahi bu durumda da makul ve hakkaniyetli bir şekilde mevzunun ele alınması hem işçi yönünden hem işveren yönünden adil bir denge kurulması icap etmektedir.

46. Bu açıklamalar ışığında somut olaya geri dönmek gerekirse şüphe feshine yönelik olarak Mahkemenin değerlendirmesine göre işvereni şüphe feshine götüren olgu, başvurucunun Bank Asyada hesabının bulunmasıdır.

47. Bank Asyanın FETÖ/PDY liderinin ve yöneticilerinin çağrıları üzerine örgüt üyelerinin yatırdığı paralar üzerinden gelir elde ettiği, bu suretle örgüt faaliyetlerine mali yönden kaynak sağladığı ve örgütün finans merkezi olduğu hususu yargı kararlarıyla tespit edilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 35; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, § 59; Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 20/12/2017 tarihli ve

E.2017/1862, K.2017/5796 sayılı kararı). Aynı zamanda mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyette bulunma ya da örgüte yardım etme kapsamında değerlendirilemeyeceği de Yargıtay tarafından kabul edilmiştir (Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 25/6/2020 tarihli ve E.2020/1974, K.2020/3079 sayılı kararı). Her durumda Bank Asyaya para yatırarak FETÖ/PDY ile irtibat veya iltisak içinde olunduğu, bu suretle işçi işveren arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayanılarak sözleşmenin feshedilebilmesi için yukarıda açıklanan ilkelere uygun şekilde hareket edilmesi gerektiği açıktır (Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 137).

48. Başvuruya konu olayda Mahkeme, başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerine yönelik bilirkişi raporu hazırlatmıştır. Bu kapsamda başvurucunun 2012 yılından önce açılıp kapanan hesaplar hariç olmak üzere 10/9/2014 tarihinde TL cinsinden vadesiz hesap, 9/2/2015 tarihinde de avro cinsinden vadesiz hesap açtırdığı, TL hesabına 9/2/2015 tarihinde 3.850 TL tutarında para yatırdığı, bu parayı ise 27/8/2015 tarihinde çektiği tespit edilmiş; başkaca dikkate değer bir hesap hareketliliğine rastlanmadığı belirtilmiştir. Bu kapsamda Başsavcılık tarafından yapılan değerlendirmede ise mevcut hesap hareketliliğinin örgüt üyeliği yönünden yeterli olmadığı ve başka bir delile de rastlanmadığı belirtilerek takipsizlik kararı verilmiştir. Tüm bu süreçler boyunca başvurucunun savunması yeni doğan kızı için birikim yapmak amacıyla ve faizsiz bankacılık olduğu için söz konusu hesabı açtığı, küçük miktarlarda iki defa para yatırdıktan sonra (Takipsizlik kararında 3.850 TL'nin yanı sıra 551 TL de yatırıldığı belirtilmiştir.) söz konusu parayı çektiği ve hesabı kapattığı yönünde olmuştur.

49. Aynı somut olaya ilişkin ceza mahkemeleri ile hukuk mahkemeleri tarafından yapılan yargılama sonucu verilen kararların birbirleri yönünden mutlak surette bağlayıcı olduğunu söylemek mümkün değildir. Zira bu durumda derece mahkemeleri önlerine gelen uyuşmazlığı kendi açılarından ele almakta, ilgili mevzuat kapsamında farklı değerlendirme ve nitelendirmelere tabi tutmaktadır. Bu kapsamda Yargıtay kararlarında hem olağanüstü hâl dönemi için hem de olağanüstü hâl haricindeki dönem için işçi hakkında verilen bir beraat yahut takipsizlik kararının şüphe feshi noktasında nasıl değerlendirilmesi gerektiği ana hatlarıyla ortaya konulmuştur. Yargıtay, beraat/takipsizlik kararını işçi lehine değerlendirme eğilimi göstermekle birlikte yine de kararın içeriğindeki olay ve olguların fesih için yeterli olup olmadığını da incelemiştir (bkz. §§ 26-27).

50. Bu açıklamalar ışığında somut olaya geri dönmek gerekirse başvurucunun özellikle 10/9/2014 ve 9/2/2015 tarihlerinde hesap açması dikkat çekici ise de bilirkişi raporu ile başvurucunun iddialarından anlaşıldığı kadarıyla 2012 tarihinden önce de Bank Asyada birtakım hesaplar açtığı, 2014 tarihinden sonra açtığı hesaba yatırdığı meblağların küçük miktarlarda olduğu, söz konusu hesapların örgüt liderinin talimatından hemen sonra açılmadığı ve bu tespit dışında başka hiçbir delil de elde edilemediği görülmektedir.

51. Bu noktada derece mahkemelerinden beklenen; rutin bankacılık işlemleri dışında terör örgütünün talimatı üzerine hesap açılıp açılmadığı, mutat dışına çıkan bir hesap hareketinin olup olmadığı ya da başka bir örgütsel faaliyet çerçevesinde bir işlem yapılıp yapılmadığı, feshi geçerli kılan başkaca bir nedenin bulunup bulunmadığı hususlarının açıklığa kavuşturulmasıdır. Bu kapsamda başvurucu hakkındaki iddiaların ne şekilde örgütsel bir faaliyet çerçevesinde gerçekleştirildiği, işveren yönünden ne şekilde şüphe oluştuğu -takipsizlik kararında belirtilen hususlar da dikkate alındığında- Mahkemece tartışılmamış ve değerlendirilmemiştir.

52. Sonuca varmadan önce belirtmek gerekir ki derece mahkemeleri, kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değildir ancak ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması hâlinde mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56).

53. Başvuruya konu olaya ilişkin yukarıda yapılan tüm incelemeler neticesinde ilgili mevzuat, Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi içtihadı da dikkate alındığında -özellikle Bank Asya dışında diğer kurumlardan gelen cevabi yazılarda başvurucu hakkında hiçbir olay yahut olgunun ortaya konulamadığı da gözetildiğinde- başvurucunun iddia ve itirazlarının yargılamanın esasına temas eden ve davanın sonucu değiştirebilecek nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

54. Dolayısıyla gerekçeli kararda işveren yönünden başvurucu ile aralarındaki güven ilişkisinin sarsılmasına neden olan olay ve olgulara dair yeterli inceleme ve araştırmanın yapılmadığı, başvurucunun yargılamanın esasına tesir eder nitelikteki iddia ve itirazlarının incelenmediği, bu iddiaların karşılanmadığı görülmüştür. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

55. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

56. Başvurucu ayrıca iş akdinin hukuka aykırı şekilde feshedildiği gerekçesiyle suç ve cezada kanunilik ilkesinin, eşitlik ilkesinin, çalışma hakkının ve kişi hürriyeti ve güvenliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşse de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddialarına ilişkin olarak kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

57. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesi ve tazminat talebinde bulunmuştur.

58. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

59. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

60. Dosyalardaki belgeden tespit edilen 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.346,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvece altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesine (E.2019/3422) iletilmek üzere Konya 1. İş Mahkemesine (E.2019/36) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin reddine,

E. 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.346,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ELKİN TURİZM TARIM TEMİZLİK İNŞAAT GIDA YEMEK HAYVANCILIK OTOMOTİV İTHALAT İHRACAT LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/6926 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/6926

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ELKİN TURİZM TARIM TEMİZLİK İNŞAAT GIDA YEMEK HAYVANCILIK OTOMOTİV İTHALAT İHRACAT LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/6926)

Karar Tarihi: 31/1/2023

R.G. Tarih ve Sayı: 23/3/2023-32141

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : Elkin Turizm Tarım Temizlik İnşaat Gıda Yemek Hayvancılık

Otomotiv İthalat ve İhracat Ltd. Şti.

Vekili : Av. Uğur Nihan YORMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, itirazın iptali talebiyle açılan davada gerekçeli kararın geç yazılması sebebiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Şirket; kendisine ait bir otobüsün işletilmesine ilişkin olarak davalı ile arasında taşıt sözleşmesi bulunduğunu, bu sözleşme gereğince tahakkuk eden faturaların davalıya tebliğ edildiğini, faturalara itiraz edilmediğini belirtmiştir. Başvurucu, sözlü taleplerinin sonuç vermemesi üzerine Bursa 8. İcra Dairesinin 2016/11246 Esas sayılı

dosyası ile icra takibine başlandığını ve davalının takibe haksız biçimde itiraz ettiğini ileri sürerek Bursa 1. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Mahkeme) 21/1/2017 tarihinde ticari nitelikteki hizmet sözleşmesinden kaynaklanan itirazın iptali talebiyle dava açmıştır.

3. Mahkeme 18/2/2019 tarihinde başvurucu yönünden davanın kabulüne, itirazın iptaline ve takibin 41.307,54 TL üzerinden devamına karar vermiştir.

4. Başvurucu, geçen süreye rağmen Mahkeme tarafından gerekçeli kararın yazılmadığı iddiasıyla 24/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Mahkeme, gerekçeli kararı 20/3/2020 tarihinde yazmıştır. Karar taraflara 29/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiş ve istinaf kanun yoluna başvurulmaması üzerine 14/7/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Eldeki başvuruda yer alan iddialara benzer iddialar Anayasa Mahkemesince daha önce Hatice Akgül (B. No: 2018/35900, 25/2/2021) kararında ele alınmıştır. Söz konusu kararda; işe iade kararının icra kabiliyeti kazanabilmesi için kesinleşmesinin gerektiği, gerekçeli kararın geç yazılması hâlinde hükmün kesinleşmesinin gecikeceği ve lehine karar tesis edilenin mağdur olacağı ifade edilmiştir. Kararda; mahkeme hükmünün icra kabiliyetinin ancak kesinleşme ile söz konusu olabileceği dikkate alındığında kararın kesinleşmesinin en önemli aşamalarından birinin gerekçeli kararın yazılması olduğu, bu yükümlülüğün ise derece mahkemeleri tarafından yerine getirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Hatice Akgül, §§ 33-37).

7. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; yargılama süresinin toplamda 2 yıl 5 ay olmakla birlikte ilk derece mahkemesinin kararı tefhiminden gerekçeli kararı yazmasına kadar geçen 1 yıl 3 ay 29 günlük sürenin makul olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığını, bu durumun tek başına yargılama süresinin uzamasına neden olduğunu belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

8. Somut başvuruda da başvurucunun itirazın iptali talebiyle açtığı davanın sonuçlarından yararlanabilmesinin, başka bir deyişle kararın kesinleşmesinin en önemli aşamalarından biri gerekçeli kararın yazılması olup bu yükümlülük başvurucunun talebine, tutumuna veya sorumluluğuna bağlı olmaksızın mahkemeye aittir.

9. Başvuruya konu olayda 21/1/2017 tarihinde açılan davanın 14/7/2020 tarihinde kesinleştiği yani yargılamanın tek dereceli yargılama sisteminde 3 yıl 5 ay 23 gün sürdüğü anlaşılmıştır. Başvuruya konu davanın hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi ölçütler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzak olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanında yargılamada yedi duruşma neticesinde davanın açılmasından 2 yıl sonra kısa karar tefhim edilmiş ise de tefhim tarihinden gerekçeli kararın yazılmasına kadar 1 yıl 1 aylık süre geçmiş olup bu durum tek başına yargılama sürecinin uzamasına neden olmuştur.

10. Nitekim Anayasa Mahkemesinin Fatma Hümeyra Akdemir (B. No: 2018/20870, 7/9/2021) kararına konu olayda da itirazın kaldırılması ve kiralananın tahliyesi talebiyle açılan davada gerekçeli kararın geç yazılması sebebiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunulmuştur. Söz konusu olayda davanın hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi ölçütler dikkate alındığında karmaşık

olmaktan uzak olduğu vurgulanmıştır. Diğer taraftan her ne kadar gerekçeli kararın yazılması için geçen dört ayı aşkın süre kategorik olarak tek başına makul sürenin ihlal edilmesi sonucunu doğurmasa da söz konusu süre ve istinaf incelemesinde geçen ve henüz tamamlanmayan yaklaşık dört yıllık sürenin somut yargılamanın özelliği bir bütün olarak değerlendirildiğinde olağan ölçütlerin ötesinde uzadığı sonucuna varılmıştır. Anayasa Mahkemesi söz konusu başvuruda da makul sürede yargılanma hakkının ihlal ettiği sonucuna varmıştır. (Fatma Hümeyra Akdemir, § 29).

11. Bu açıklamalar çerçevesinde somut başvuruda yargılamanın uzamasına gerekçeli kararın geç yazılmasının sebep olduğu ve başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

13. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 10.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

14. Makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 10.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. Kararın bir örneğinin bilgi için Bursa 1. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2017/110, K.2019/142) GÖNDERİLMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.346,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.K.

B. No: 2020/15546 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/15546

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/15546)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : E.K.

Vekili : Av. Vedat ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, haksız tutulma sebebiyle Hazine aleyhine açılan tazminat davasının süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 14/9/2012 tarihinde haksız tutuklamadan kaynaklanan zararlarının tazmini amacıyla tazminat davası açmıştır.

3. Gaziantep 5. Ağır Ceza Mahkemesi 13/3/2016 tarihinde süresinde açılmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında başvurucunun tutuklulukta geçirdiği sürenin 15/5/1992 ile 12/6/1998 tarihleri arasında olması nedeniyle davanın 7/5/1964 tarihli ve 466 sayılı mülga Kanun Dışı Yakalanan veya Tutuklanan Kimselere Tazminat Verilmesi Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde inceleneceğini, Yargıtay içtihatları uyarınca davanın kararın kesinleştiğinin tebliğinden veya kesinleşmenin öğrenilmesinden itibaren 3 aylık süre içinde ve 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar

Kanunu'nun 72. maddesi uyarınca2 yıl ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak 10 yıl içinde açılması gerektiğini, başvurucu hakkında açılan ceza davasının zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar verildiği tarihin 27/10/1999 olduğunu, buna mukabil 3 ay ve 10 yıllık süreler geçtikten sonra 14/9/2012 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğunu belirtmiştir.

4. Temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 17/2/2020 tarihinde ilk derece mahkemesi kararını onamıştır.

5. Başvurucu nihai kararı 15/4/2020 tarihinde öğrendikten sonra 8/5/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu, bireysel başvuru konusu yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık, yargılama süresinin makul olup olmadığı incelenirken olağanüstü hâl ve pandemi koşulları ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu; yargılandığı davada kendisiyle birlikte üç sanığın bulunduğunu, davanın karmaşık olmadığını, pandemi ve olağanüstü hâl koşullarının kendi davasıyla bir ilgisinin olmadığını belirtmiş ve ihlal iddiasını yinelemiştir.

9. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken dikkate alınacak kriterler B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34) kararında ortaya konulmuştur.

12. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki 7 yıllık (7 yıl 5 ay) yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiası

14. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasının aynı şikâyete ilişkin Mehmet Salih Demir (B. No: 2013/3165, 4/2/2016, §§ 20-45); Abdulkadir Akan (B. No: 2014/2326, 18/5/2016, §§ 21-53) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu 50.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

17. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 36.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddiasının KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvurucuya net 36.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemelerde gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Gaziantep 5. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2012/104, K.2016/75) GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN KURT

B. No: 2020/20210 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20210

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN KURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20210)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Süleyman KURT

Vekili : Av. Ufuk ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayalı olarak iş akdine son verilmesi üzerine açılan işe iade davasında adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/7/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde, yargılama sürecindeki dava dosyalarında ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden elde edilen bilgi ve belgelerde yer aldığı şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. 1967 doğumlu olan başvurucu, 7/11/1988 tarihinden itibaren Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği (Kurum) nezdinde çalışmaya başlamış; en son genel müdür müşaviri olarak görev yapmakta iken 25/7/2016 tarihli fesih bildirimi ile başvurucunun iş akdi sonlandırılmıştır. Bildirimde geçen ifadeler şu şekildedir:

"Merkez Birliği Yönetim Kurulumuzun 23.7.2016 tarihli ve 2016 sayılı Kararı gereğince;

15 Temmuz 2016 tarihinde, Türkiye Büyük Millet Meclisini ve Türkiye Cumhuriyeti hükûmetini ortadan kaldırmaya ve görevlerini kısmen veya tamamen engellemeye, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya ve bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye, halkı, "Türkiye Cumhuriyeti hükûmetine karşı silahlı isyana tahrik ve Cumhurbaşkanı'na suikaste teşebbüs eden Fethullahçı Terör Örgütü'nün ve bu terör örgütüne ait yapılanmanın üyesi ve sempatizanı veya halen bu örgütle doğrudan ya da dolaylı ilişkide olduğunuz ve Milli Güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) irtibatınız belirlendiğinden iş sözleşmenizin haklı nedenle bildirimsiz ve tazminatsız feshedilmesi,

Uygun görülmüştür."

7. Kurumun iş akdinin feshi akabinde 26/7/2016 tarihli şikâyet dilekçesi ile başvurucu da dâhil Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile iltisaklı olduğu kanaatine varıldığı için iş akdi feshedilen personel hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) nezdinde suç duyurusunda bulunması üzerine; Başsavcılık soruşturma başlatmıştır.

8. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespitine ve işe iadesine karar verilmesi talebiyle Kurum aleyhine 28/7/2016 tarihinde dava açmıştır. Ankara 26. İş Mahkemesine (Mahkeme) sunduğu dava dilekçesinde başvurucu, savunması alınmadan ve somut bir sebep gösterilmeden yapılan feshin usul ve yasaya aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Davalı Kurum ise cevap dilekçesinde 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsünden sonraki olağanüstü durumlar gözönünde bulundurularak 23/7/2016 tarihli ve29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (KHK) kapsamında başvurucunun iş akdinin feshedildiğini, bu şekilde yapılan fesihlerde fesih sebebinin sübut derecesinde ortaya konulmasının gerekmediğini, feshin son çare olması ilkesi de gözetilerek titiz bir çalışma sonucu başvurucu da dâhil bir kısım personelin iş akdine son verildiğini belirterek davanın reddini talep etmiştir.

9. Mahkeme 22/3/2017 tarihli kararla davanın reddine hükmetmiş; kararın istinaf edilmesi üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi, karar verilmesine yer olmadığına ve dosyanın OHAL İşleri İnceleme Komisyonuna (Komisyon) gönderilmesine karar vermiştir. Ancak Komisyon, dava konusu uyuşmazlığın kendi inceleme alanında olmadığı gerekçesiyle dosyayı iade etmiş; bunun üzerine Bölge Adliye Mahkemesi tarafından yapılan inceleme neticesinde 27/2/2018 tarihli kararla, gerekli inceleme ve araştırma yapılmadan kurulan hükmün kaldırılmasına, yeniden karar verilmek üzere dosyanın Mahkemesine gönderilmesine hükmedilmiştir.

10. Dosya kendisine gelen Mahkeme, çeşitli tarihlerde duruşma açarak tarafların iddia ve

itirazlarını dinlemiş; başvurucu hakkında Ankara Emniyet Genel Müdürlüğüne (Emniyet), Jandarma Genel Komutanlığı ile Bilgi Teknolojileri İletişim Kurumuna ve Bank Asya Genel Müdürlüğüne müzekkere yazılmasına karar vermiştir. Yargılama devam ederken Başsavcılığın 17/12/2018 tarihinde verdiği kovuşturmaya yer olmadığı kararını başvurucu vekili, dosyaya sunmuştur. Takipsizlik kararının ilgili kısmı şu şekildedir:

"Şüphelinin Asya Katılım Bankası A.Ş. nezdinde geçmiş tarihlerde açılmış bir hesabının bulunmasının ve kızının FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü ile bağlantılı bir okulda öğrenim görmesinin tek başına örgüt üyeliği suçuna vücut vermeyeceği, şüphelinin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile organik bağının bulunmadığı, ihbar edenin soyut iddiaları dışında şüpheli hakkında kamu davası açmaya yeter her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği tüm soruşturma evrakı kapsamından anlaşılmakla;

Şüpheliye ilişkin ileride tespit edilecek delillerin varlığı halinde yeniden soruşturmaya geçilmesinde herhangi bir engel bulunmadığından şüpheli hakkında kamu adına KOVUŞTURMA YAPILMASINA YER OLMADIĞINA, karardan bir suretin şüpheliye tebliğine..."

11. Mahkeme 21/5/2019 tarihli sayılı kararı ile davanın kabulü ile başvurucunun işe iadesine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Bölge Adliye Mahkemesi gönderme kararında belirtilen eksiklikler yönünden araştırma yapılmış yapılan araştırmalar kapsamında celp edilen Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2016/107769 soruşturma ve 2018/131903 Karar numaralı Kovuşturmaya Yerolmadığına dair karar örneği celp edilmiş, davacı hakkında "Şüphelinin Asya Katılım Bankası A.Ş nezdinde geçmiş tarihlerde açılmış hesabının bulunmasının ve kızının FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü ile bağlantılı bir okulda öğrenim görmesinin tek başına örgüt üyeliği suçuna vücut vermeyeceği şüphelinin FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü ile organik bağının bulunmadığı ihbar edenin soyut iddiaları dışında şüpheli hakkında kamu davası açmaya yeter her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği. Tüm soruşturma evrakı kapsamından anlaşılmakla" gerekçesi ile takipsizlik kararı verildiği, gönderme kararı gereği ilgili yerlere yazılan yazı cevapları kapsamı itibariyle de davacının iş akdinin feshinde haklı ve geçerli nedenlerinin bulunduğunun ispatlanamadığı anlaşılmakla, davacının kıdem durumu da nazara alınara kişine iadesine ve işe başlatılmaması halinde ödenecek tazminatın 7 aylık ücreti ile 4 aylık ücret ve haklarının ödenmesi gerektiğinin tespitine ilişkin aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

12. İşveren Kurum, karara karşı istinaf talebinde bulunmuş ve başvurucunun iş akdinin feshine gerekçe olarak İnsan Kaynakları Daire Başkanlığından gelen 8/10/2018 tarihli yazıyı referans göstermiştir. Söz konusu yazıda başvurucuya ilişkin olarak FETÖ/PDY'nin yayın organlarından Cihan Medya Dağıtım A.Ş.'den harcama yaptığı, Bank Asyada vadesiz hesap ve katılım hesabının bulunduğu, ayrıca eşi N.K.nın da Bank Asyada katılım hesabının olduğu tespitlerine yer verilmiştir. Mevcut bilgiler karşısında başvurucu ile arasındaki güven ilişkisinin sarsıldığını belirten Kurum, iş ilişkisinin devamının kendisinden beklenemeyeceğini belirterek gerekçeli kararın kaldırılmasını ve davanın reddini talep etmiştir.

13. Başvurucu, cevap dilekçesinde tarafına yönelik Bank Asya hesabı dışında bir tespit olmadığını, bu hesabı Eylül 2003 yılında açtığını, Kasım 2014 yılında kapattığını, bu tarihler arasında maaşından tasarruf ettiği parayı faizsiz bankacılık olması nedeniyle bu bankadaki katılım hesabında değerlendirdiğini belirtmiştir. Hesap hareketleri incelenirse para

yatırmaktan ziyade birçok kez hesabından yüklü miktarda para çektiğini ve çektiği parayı yatırım amaçlı olarak başka bir işte değerlendirdiğini ifade eden başvurucu, Bank Asya hesabından Şubat 2014 tarihinden itibaren çeşitli tarihlerde inşaat işleri ile uğraşan H.T.ye -yaptığı inşaat işlerinden kâr payı almak maksadıyla- 100.000 TL, 40.000 TL ve 50.000 TL para gönderdiğini, örgüt talimatı doğrultusunda hesap açmadığı gibi bu talimat doğrultusunda da işlem yapmadığını ileri sürmüştür.

14. Bölge Adliye Mahkemesi 27/1/2020 tarihli kararı ile istinaf talebinin kabulü ile temyiz yolu açık olmak üzere Mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"...davacının Bank Asya'da hesabının bulunduğu ve bu hesapta Aralık 2013 tarihinde 133.607,96 TL mevduatı bulunurken, Ocak 2014 de 153.607,96 TL mevduat bulunduğu, Şubat 2014 da mevduatın 54.495,97 TL olduğu, hesabın Aralık 2014 yılına kadar aktif olarak kullanıldığı, bu hesaba gelen EFT'lerin bulunduğu, davacının aktif kredi kartı bulunduğunun bildirildiği, ayrıca kızının kapatılan Özel Gülbahar Hatun İlköğretim Okulunda öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır. Her ne kadar davacı hakkında Savcılık örgüt üyeliğinden kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiş ise de, verilen bu karar hukuk hakimini bağlamamakta olup, bu veriler ışığında taraflar arasında güven ilişkisi zedelendiği, davacının iş akdinin şüphe sebebiyle geçerli nedenle feshedildiği sabit olup davacının işe iade talebinin reddi gerekirken, yanılgılı değerlendirme ile kabulü hatalı olmuştur.

Dosya kapsamı, mevcut delil durumu ve ileri sürülen istinaf sebepleri dikkate alındığında, davalının istinaf talebinin kabulü ile, mahkemenin kararının kaldırılarak davanın reddine dair aşağıdaki gibi hüküm kurmak gerekmiştir."

15. Başvurucu, davanın reddi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş ancak Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 11/6/2020 tarihli kararı ile Bölge Adliye Mahkemesi kararının kesin nitelikli olduğunu belirterek temyiz talebini reddetmiştir.

16. Nihai karar 29/6/2020 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucunun 16/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

18. İlgili mevzuat için bkz. Berrin Baran Eker [GK], B. No: 2018/23568, 2/7/2020, §§ 20-25.

B. Yargıtay Kararları

19. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 22/10/2007 tarihli ve E.2007/16878, K.2007/30923 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davalı işveren, davacının geçmişten gelen sabıkası ve özellikle yasadışı örgütle bağlantısı nedeni ile güvenlik önlemi olarak iş sözleşmesini feshetmiştir. Bu fesih Alman Hukukunda ve Alman Federal Mahkemelerinde şüphe feshi olarak adlandırılmaktadır. Böyle bir fesihte, işverenin işçisine karşı duyduğu şüphe, aralarındaki güven ilişkisinin zedelenmesine yol açmaktadır. İşverenden katlanması beklenemeyecek bir şüpheden dolayı, işçinin iş ilişkisinin devamı için gerekli olan uygunluğu ortadan kalktığından, güven ilişkisinin sarsılmasına yol açan şüphe, işçinin kişiliğinde bulunan bir sebeptir. Ciddi, önemli ve somut olayların haklı kıldığı şüphe, güven potansiyeline sahip olmaksızın ifa edilemeyecek iş için işçinin uygunluğunu ortadan kaldırdığından, şüphe feshi, işçinin yeterliliğine ilişkin fesih

türü olarak gündeme gelecektir. Davacının geçmişte yasadışı örgüt üyesi olması, davacının görev yaptığı bölgede terör olaylarının artması ve demiryolu ulaşımının da hedefte bulunması, davalı işveren açısından iş ilişkisinin devamı için gerekli olan güvenin sarsıldığı, elverişli objektif olay ve vakıalara dayanan güçlü bir şüphenin bulunduğu anlamına gelmektedir. Davacının iş sözleşmesinin feshinin geçerli nedenle yapıldığı kabul edilmelidir. Davanın reddi yerine yazılı şekilde kabulü hatalıdır."

20. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 15/11/2018 tarihli ve E.2015/22-2715, K.2018/1720 sayılı kararı şöyledir:

"...şüphe feshinin söz konusu olabilmesi için iş ilişkisinin devamı için gerekli olan güveni yıkmaya elverişli, objektif olay ve vakıalara dayanan güçlü bir şüphe mevcut olması ve ayrıca olayın aydınlatılması için işverenin kendisinden beklenebilecek bütün çabaları göstermesine karşın eylemin gerçekleştiğinin kanıtlanamaması gerektiğinden, somut uyuşmazlıkta davacının sabit olan, doğruluk ve bağlılığa uymayan nitelikteki eyleminin şüphe feshi teşkil etmediği de açıktır..."

21. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 23/10/2018 tarihli ve E.2018/411, K.2018/3562 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Vicdani kanının oluştuğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar, belgeler ve gerekçe içeriğine göre, sanığın örgütle iltisaklı olması nedeniyle kapatılan okula çocuğunu gönderme, örgütle iltisaklı zaman gazetesi ve sızıntı dergisine abone olma eylemlerinin örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceği, yine dosya kapsamı nazara alındığında sanığın örgüt liderinin talimatı üzerine örgütle iltisaklı Bank Asya' ya para yatırdığı belirlenerek yapılan incelemede;

Yargılama sürecindeki usuli işlemlerin kanuna uygun olarak yapıldığı, hükme esas alınan tüm delillerin hukuka uygun olarak elde edildiğinin belirlendiği aşamalarda ileri sürülen iddia ve savunmaların temyiz denetimini sağlayacak biçimde eksiksiz olarak sergilendiği, özleri değiştirmeksizin tartışıldığı, vicdani kanının kesin, tutarlı ve çelişmeyen verilere dayandırıldığı, eylemin doğru olarak nitelendirildiği ve kanunda öngörülen suç tipine uyduğu, yaptırımların kanuni bağlamda şahsileştirilme suretiyle uygulandığı anlaşılmakla; [...] temyiz davasının esastan reddiyle hükmün ONANMASINA, [...] karar verildi."

22. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 24/4/2018 tarihli ve E.2018/3002, K.2018/9593 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davacının iş akdi, hakkında .... C.Savcılığı tarafından bylock kullanıcısı olduğu iddiasıyla soruşturma başlatılmış olması, hakkında yurt dışı çıkış yasağı ve adli kontrol kararı verilmesi akabinde, davalı işyerinin faaliyet alanı bakımından stratejik önem taşıyan durumu gözetilerek çalıştırılmasında sakınca bulunduğu gerekçesiyle İş K. 25/II e-h-ı maddeleri gereğince haklı neden iddiasıyla feshedilmiştir. İlk Derece Mahkemesi ise feshin şüphe feshi olduğu ve davalının özel durumu gözetilerek geçerli nedene dayalı olduğu kabulüyle davanın reddine karar verilmiş olup, davacı tarafın istinaf başvurusu Bölge Adliye Mahkemesi taralından da aynı gerekçelerle esastan reddetmiştir.

...

Davacının hakkında derdest bulunan ecza yargılamasında, 'mor beyin' uygulaması kapsamında davacı ...'ın kullandığı telefona ait gsm hattının iradesi dışında bylock IP'lerine yönlendirilmiş olduğunun bilirkişi raporuyla tespit edildiği gerekçesiyle beraat kararı

verildiği, isnat edildiği üzere terör örgütü ile bağlantısı bulunduğunu gösterir aleyhine başkaca somut bir delil de olmadığı anlaşılmakla, 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, hükmün bozulmak suretiyle ortadan kaldırılması..."

23. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 8/4//2019 tarihli ve E.2019/1352, K.2019/7992 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Somut uyuşmazlıkta davalı işveren tarafından yapılan fesih bildiriminde, fesih nedeni olarak davalı işverene ait fabrikada 04/02/2015 tarihi ve öncesinde davacı ile bir kısım çalışanların işyerinde üretilen rakıları çaldıkları ve çalışan işçilerden ...'in hırsızlık suçuna yardım ettikleri iddiasının feshe gerekçe gösterildiği ve davacının iş akdinin davalı şirkette çalışırken 17/03/2015 tarihinde ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzeri nedenle feshedildiği anlaşılmıştır.

... 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2015/257 esas 2015/777 karar sayılı dosyası kapsamına göre davacının hırsızlık olayından mahkum olan ... ile aynı fabrikada çalışıp,işyerinde servis bulunmaması nedeniyle aynı kişinin aracı ile muhtelif zamanlarda iş yerinden ayrıldığı, davacının sırf bu kişinin aracına binmesinin ve araçtaki alkol kokusunu farketmemesinin feshe dayanak yapılamayacağı, rakı dinlenme bölümünde çalışan davacının aynı araçta bulunan ve hırsızlığa konu olan rakının ... tarafından araçta taşındığına ilişkin bilgi sahibi olamayacağı, işverenin davacının bu hırsızlık olayından haberdar olduğu yönündeki şüphesinin makul ve objektif bir şüphe olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı anlaşılmakla, davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken aksi gerekçeler ile reddine karar verilmesi hatalıdır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; feshin usul ve yasaya aykırı olduğunu, 667 sayılı KHK kapsamında iş akdinin feshedilmesinin hukuka aykırı olduğunu, yaptığı işin kamu görevi niteliğinde olmadığını, bu kapsamda açılan işe iade davasında ise itirazlarının dikkate alınmadığını ileri sürmüştür. Öte yandan hakkındaki iddialara ilişkin olarak dinî hassasiyetlere sahip olduğu için faizsiz bankacılık yaptığı gerekçesiyle Bank Asya'ya yöneldiğini ifade eden başvurucu; iddia edilenin aksine talimattan sonra para yatırmadığı gibi para çektiğini, bir inşaat işi ile ilgili olarak kâr payı almaya çalıştığı için EFT yaptığını belirtmiştir. Kızının okul kaydını 2011-2015 yılları arasında yaptırdığını beyan eden başvurucu, okul değişikliği nedeniyle kızının psikolojisinin olumsuz etkilenmesini istemediği için eğitimine burada devam ettiğini, okul bitince de kızını imam hatip lisesine gönderdiğini ifade etmiştir. Kendisi ile benzer durumda bulunan kişilerin hâlen kamuda kritik pozisyonlarda çalışmaya devam ettiğini ileri süren başvurucu; iddia ve itirazları incelenmeksizin, yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan davanın reddi yönünde verilen kararın adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesine aykırı olduğunu iddia etmiştir.

26. Bakanlık görüşünde, kabul edilebilirlik yönünden süre aşımı itirazında bulunulmuş; esas yönünden ise derece mahkemeleri tarafından yapılan değerlendirme neticesinde davanın reddine karar verildiği belirtilerek hukuk kurallarını yorumlama yetkisinin derece mahkemelerine ait olduğuna, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durum olmadığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti mahiyetinde kalacağına ilişkin

değerlendirmeler içeren Anayasa Mahkemesi kararlarına atfen başvuru incelenirken hem bu hususların hem de somut olayın kendine özel koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir.

27. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

28. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucu; açtığı işe iade davasının yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan, iddia ve itirazları incelenmeksizin, adil yargılanma hakkına aykırı bir şekilde reddedildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun bu yöndeki iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

31. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

32. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

33. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açık bir keyfîlik görüntüsü olmaması ve makul bir biçimde gerekçe

gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (İbrahim Ataş, B. No:2013/1235, 13/6/2013, § 23).

34. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıkta bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (İbrahim Ataş, § 24).

35. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hâle getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Somut olayda, işveren nezdinde 1988 yılından beri çalışan başvurucunun iş akdi 2016 yılında feshedilmiş ve işveren Kurum tarafından yapılan ihbar üzerine başvurucu hakkında ceza soruşturması başlatılmıştır. Başvurucu, fesih işlemine karşı işe iade istemli dava açmış; dava devam ederken 17/12/2018 tarihinde takipsizlik kararı verilmiştir. Öte yandan Ankara 26. İş Mahkemesi, yürüttüğü yargılama neticesinde 21/5/2019 tarihli kararla, işverenin şüphe feshi kapsamında haklı ve/veya geçerli nedenler ortaya koyamadığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar vermiş ancak Bölge Adliye Mahkemesi, Bank Asya hesap hareketleri ile başvurucunun kızının örgüt ile iltisaklı okulda öğrenim görmesinin şüphe feshi açısından yeterli olduğunu belirterek davanın reddine hükmetmiştir.

37. Başvuruya konu olayda derece mahkemeleri, yaptığı inceleme neticesinde olağanüstü hâl döneminde gerçekleştirilen iş akdi feshinin bu dönem çıkarılan kanun hükmünde kararnameler çerçevesinde ve şüphe feshi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu şekilde kamu görevinden çıkarılan kişiler ilgili mevzuatın açık ve emredici hükmü gereği bir daha kamu kurum ve kuruluşlarında doğrudan yahut dolaylı çalışamayacaklardır. Dolayısıyla sonuçları itibarıyla ciddiyet arz eden bir durum söz konusudur ve bu kapsamda her ne kadar şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenemese de Yargıtay içtihadında da belirtildiği üzere şüphenin işçinin kişiliğinde bulunan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir (bkz. §§ 19, 20). Aksi hâlde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir.

38. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013).

Bu noktada gerekçeli karar hakkı hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli bir araç konumundadır. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedir.

39. Derece mahkemelerince gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî manada bir gerekçenin varlığı yeterli değildir, aynı zamanda gerekçenin makul olması şartı aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken; mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır (bkz. §§ 31-35).

40. Tüm bu açıklamalar karşısında şüphe feshi gerekçesiyle iş akdinin sonlandırıldığı davalarda, özellikle işvereni fesih sonucuna götüren hususların aydınlatılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda şüphe feshini doğuran durum veya olayın/vakıanın -Yargıtay içtihadında da değinildiği gibi- doğrudan işçinin şahsından kaynaklanması, millî güvenliği tehdit eden yapı veya oluşum ile işçi arasında güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olması gerekmektedir. Yine bu noktada derece mahkemelerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfîliğin önüne geçilebilmesi adına önem arz etmektedir. Söz konusu kireterlerin -özellikle millî güvenlik ile ilgili hususlarda- esnek değerlendirilebileceği düşünülse dahi bu durumda da makul ve hakkaniyetli bir şekilde mevzunun ele alınması hem işçi yönünden hem işveren yönünden adil bir denge kurulması icap etmektedir.

41. Bu açıklamalar ışığında somut olaya geri dönmek gerekirse şüphe feshine yönelik olarak istinaf mercii tarafından ortaya konulan temel gerekçenin başvurucunun Bank Asya hesap hareketleri ile kızını örgüt ile irtibatlı okula gönderdiği hususundan ibaret olduğu görülmüştür.

42. Anayasa Mahkemesi İhsan Yalçın (B. No: 2017/8171, 9/1/2020) kararında, FETÖ/PDY ile bağlantılı bir okulda bir süre öğrenim gördüğü belirtilen başvurucu yönünden yaptığı değerlendirmede, örgütsel bir ilişki çerçevesinde gerçekleştirildiğine dair olgular ortaya konulmadan salt bu nitelikteki bir okula gitmenin kuvvetli suç belirtisi olarak kabulünü mümkün görmemiştir. Kararda, FETÖ/PDY ile bağlantılı okul veya dershanelerde öğrenim görmenin ancak bunun örgüte yardım etme, finansal destek sağlama ya da örgütsel eğitiminden yararlanma gibi gayelerle gerçekleşmesi hâlinde örgütsel bir davranış olarak değerlendirilebileceğine vurgu yapılmıştır (İhsan Yalçın, § 49). Anayasa Mahkemesi Ş.B. (B. No: 2017/30993, 1/7/2020, § 38) kararında da aynı yönde değerlendirmelerde bulunmuştur.

43. Başvurucu, kızının okul kaydının 2011-2015 yılları arasında olduğunu, okul değişikliği nedeniyle psikolojisinin olumsuz etkilenmesini istemediği için eğitimine burada devam ettiğini, okul bitince de kızını imam hatip lisesine gönderdiğini belirtmiştir. Derece mahkemeleri tarafından yapılan incelemede özellikle başvurucunun kızının okula başlama tarihi de gözönüne alındığında başvurucunun örgüte yardım etme yahut örgütsel eğitimden faydalanma gibi bir saikle hareket edildiği hususunun ortaya konulamadığı görülmüştür.

44. Şüphe feshine konu bir diğer husus ise başvurucunun Bank Asyadaki hesabında gerçekleşen hesap hareketleridir.

45. Bank Asya'nın FETÖ/PDY liderinin ve yöneticilerinin çağrıları üzerine örgüt üyelerinin yatırdığı paralardan gelir elde ettiği, bu suretle örgüt faaliyetlerine mali yönden kaynak sağladığı ve örgütün finans merkezi olduğu hususu yargı kararlarıyla tespit edilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 35; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, § 59; Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 20/12/2017 tarihli ve E.2017/1862, K.2017/5796 sayılı kararı). Aynı zamanda mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyette bulunma ya da örgüte yardım etme kapsamında değerlendirilemeyeceği de Yargıtay tarafından kabul edilmiştir (Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 25/6/2020 tarihli ve E.2020/1974, K.2020/3079 sayılı kararı). Her durumda Bank Asyaya para yatırarak FETÖ/PDY ile irtibat veya iltisak içinde olunduğu ve bu suretle işçi işveren arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayanılarak sözleşmenin feshedilebilmesi için yukarıda açıklanan ilkelere uygun şekilde hareket edilmesi gerektiği açıktır (Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 137).

46. Başvuruya konu olayda Bölge Adliye Mahkemesi, yaptığı değerlendirmede başvurucunun Bank Asyada hesabı olduğunu, Aralık 2013 tarihinde 133.607,96 TL mevduatı varken meblağın Ocak 2014 tarihinde 153.607,96 TL'ye çıktığını, Şubat 2014 tarihinde ise mevduatın 54.495,97 TL olduğunu, hesabın Aralık 2014 yılına kadar aktif olarak kullanıldığını, bu hesaba gelen EFT'lerin bulunduğunu, ayrıca aktif kredi kartı olduğunu belirtmiş ve bu kapsamda davanın reddine karar vermiştir. Dosya kapsamında yapılan incelemede Bank Asyadan gelen hesap dökümünde başvurucunun 6/5/2003 tarihinden beri çeşitli tarihlerde yirmi beş farklı hesap açtığı, bu hesapların dördünü 2014 yılında açtığı anlaşılmakla birlikte söz konusu hesapların genel olarak mevcut hesabın kapatılarak yeni hesaba virman yapılmak suretiyle açıldığı anlaşılmıştır. Başvurucunun hesap hareketleri incelendiğinde -her ne kadar Mahkeme tarafından 2014 yılı Ocak ve Şubat ayları referans alınmış ise de- başvurucunun bu tarihlerden önce de hesabında para bulundurduğu, döviz alım satımı yaptığı, hesabı açtığı tarihten bu yana aktif olarak kullandığı, 2014 Şubat ayı itibarıyla da kendi iddiaları doğrultusunda EFT yaparak hesaptaki parayı peyderpey azaltarak hesapta para bırakmadığı görülmüştür. Bu kapsamda derece mahkemelerince -Başsavcılığın değerlendirmesi de dikkate alındığında- Yargıtayın değindiği gibi rutin hesap hareketlerinin dışında bir işlemin olup olmadığı, özellikle FETÖ/PDY'nin talimatı sonrasında hesap açma ve para yatırma işlemi bulunup bulunmadığı yönünde değerlendirme yahut bilirkişi incelemesi yaptırılmamıştır.

47. Öte yandan başvurucu, dinî saiklerle faizsiz bankacılık yaptığı için 2003 yılından bu yana Bank Asyayı kullandığını ancak örgüt talimatı sonrası para yatırma işleminden ziyade ticari kazanç elde edebilmek amacıyla parayı bankadan çekerek EFT yaptığını ileri sürmekte; örgüt talimatı üzerine hareket etmediğini, hesap hareketlerinin de itirazlarını doğruladığını iddia etmektedir. Buna mukabil derece mahkemelerince anılan iddialar kapsamında bir değerlendirme yapılmamış, başvurucunun iddia ve itirazları gerekçeli kararda tartışılmamıştır.

48. Sonuca varmadan önce belirtmek gerekir ki derece mahkemeleri, kendisine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değildir ancak ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması hâlinde mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56).

49. Başvuruya konu olaya ilişkin yukarıda yapılan tüm incelemeler neticesinde ilgili mevzuat, Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi içtihadı da dikkate alındığında -özellikle Bank Asya dışında diğer kurumlardan gelen cevabi yazılarda başvurucu hakkında hiçbir olay yahut olgunun ortaya konulamadığı da gözetildiğinde- başvurucunun iddia ve itirazlarının

yargılamanın esasına temas eden ve davanın sonucu değiştirebilecek nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

50. Dolayısıyla gerekçeli kararda işveren yönünden başvurucu ile aralarındaki güven ilişkisinin sarsılmasına neden olan olay ve olgulara dair yeterli inceleme ve araştırmanın yapılmadığı, başvurucunun yargılamanın esasına tesir eder nitelikteki iddia ve itirazlarının incelenmediği, bu iddiaların karşılanmadığı görülmüştür. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

52. Başvurucu; ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur.

53. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

54. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

55. Dosyalardaki belgeden tespit edilen 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.346,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/3423 iletilmesi için Ankara 26. İş Mahkemesine (E.2018/99 GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin reddine,

E. 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.346,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.Ş. VE MUSTAFA KOÇASLAN

B. No: 2020/20352 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20352

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.Ş. VE MUSTAFA KOÇASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20352)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucular : 1. M.Ş.

Vekili : Av. Mücahit ŞEKER

2. Mustafa KOÇASLAN

Vekili : Av. Ertuğrul Gazi AKYILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, baro levhasına yazılma işlemine ilişkin iptal davalarında hukuk kurallarının öngörülemez biçimde yorumlanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 13/7/2020 ve 20/11/2020 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurulara konu nihai karar olan Bölge İdare Mahkemesi kararlarının

gerekçelerinin benzer olması nedeniyle 2020/36805 numaralı bireysel başvuru dosyasının 2020/20352 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2020/20352 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu M.Ş., Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler ve Olağanüstü Hâl İlanı ve Bu Süreçte Uygulanan Tedbirler

7. Başvuruya konu olaylara ilişkin genel bilgiler ile olağanüstü hâl ilanı ve bu süreçte uygulanan tedbirler için bkz. M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, §§ 11-19.

B. Başvuru Konusu Olaylara ilişkin Süreç

8. Başvurucular, baro levhasına avukat olarak yazılma talebiyle ilgili barolara başvurmuştur. Başvuruculaların talepleri Türkiye Barolar Birliği (TBB) tarafından kabul edilmiştir.

9. Söz konusu kararlar, Bakanlık tarafından uygun bulunmayarak bir daha görüşülmek üzere TBB'ye gönderilmiştir.

10. TBB Yönetim Kurulu, önceki kararlarında ısrar ederek başvuruculaların baro levhasına yazılmasına karar vermiştir.

11. Bakanlık, başvuruculaların baro levhasına yazılmalarına ilişkin TBB kararlarının kesinleşmesi üzerine Ankara İdare Mahkemelerinde (Mahkeme) TBB'ye karşı iptal davaları açmıştır. Başvurucular iptal davalarında davalı TBB yanında müdahil olarak yer almıştır.

12. M.Ş. tarafından yapılan 2020/20352 numaralı bireysel başvuruya konu yargılama sürecinde, Mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Bu karara karşı Bakanlığın yaptığı istinaf başvurusu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesince kabul edilerek karar kaldırılmış ve dava konusu işlemin kesin olarak iptaline karar verilmiştir. Karar gerekçesinde; başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma yürütüldüğü, isnat edilen fiilin niteliği ve avukatlık mesleğinin önemi dikkate alındığında baro levhasına yazılma talebinin soruşturma sonucuna kadar bekletilmesinin kamu yararı ve hizmet gereklerine daha uygun olacağı belirtilmiştir.

13. Mustafa Koçaslan tarafından yapılan 2020/36805 numaralı bireysel başvuruya konu yargılama sürecinde, Mahkeme dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. İdare Mahkemesi kararında, başvurucu hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma yürütüldüğü gerekçesine yer verilmiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi bu karara karşı yapılan istinaf başvurusunu gerekçeli olarak reddetmiştir. Karar gerekçesinde; 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununda kovuşturma kavramının bu kanuna münhasır bir anlamda kullanıldığı, soruşturmayı da kapsadığı, başvurucu hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen soruşturmanın derdest olduğu, isnat edilen fiilin niteliği ve avukatlık mesleğinin önemi dikkate alındığında baro levhasına yazılma talebinin soruşturma sonucuna kadar bekletilmesinin yerinde olacağı, başvurucunun baro levhasına avukat olarak yazılmasına ilişkin işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı belirtilmiştir.

14. Başvurucular, muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, §§ 34-56 ; İ.K. [GK], B. No: 2019/20904, 15/4/2021, §§ 27-29.

16. Başvurulara konu Mahkeme kararlarının verildiği tarihte 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Kanun'un "Avukatlığa kabulde engeller" kenar başlıklı 5. maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarının ilgili kısımları şöyledir:

"Aşağıda yazılı durumlardan birinin varlığı halinde, avukatlık mesleğine kabul

istemi reddolunur :

a) Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı iki yıldan fazla süreyle hapis cezasına ya da Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (…) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmak,

...

Adayın birinci fıkranın (a) bendinde yazılı cezalardan birini gerektiren bir suçtan kovuşturma altında bulunması halinde, avukatlığa alınması isteği hakkındaki kararın bu kovuşturmanın sonuna kadar bekletilmesine karar verilebilir. "

17. 24/11/2021 tarihli ve 7343 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “kovuşturma altında bulunması” ibaresi “dolayı hakkında kamu davası açılmış olması” şeklinde değiştirilmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucular özetle, derece mahkemelerinin kovuşturma ve soruşturma kavramlarını birbirine karıştırdığını, bu yorumun açık ve bariz takdir hatası olduğunu belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde; Mustafa Koçaslan hakkındaki kovuşturmanın devam ettiği belirtilmiştir. Görüşte, M.Ş. hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturmanın kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile sonuçlandığı, mağdur sıfatının bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

21. Başvurucu M.Ş., Bakanlık görüşüne verdiği cevapta ihlal kararı verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Uygulanabilirlik Yönünden

22. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, M.B. kararında Anayasa'nın 36. maddesinin baro levhasına kaydedilmeye ilişkin uyuşmazlıklarda uygulanabilir olduğu sonucuna varmıştır

(aynı kararda bkz. §§ 64-78).

2. Kişi Bakımından Yetki Yönünden

23. Başvurucular, uyuşmazlığın davacı ya da davalı sıfatıyla tarafı olmayıp yargılama sürecine davalı yanında müdahil sıfatıyla katılmıştır. İlgili kişilerin mahkemeye erişim hakkı kapsamında davaya katılımının sağlanmasının gerekçeli karar hakkı, silahların eşitliği ilkesi, savunma hakkı gibi güvencelerle örtüşen, bu güvencelerin gerçekleşmesini sağlayan bir gereklilik olduğu izahtan varestedir. Yargılama sürecine dair güvencelerin ihlalinin müdahili de etkileyeceği dikkate alındığında müdahilin adil yargılanma hakkının sürece dair diğer güvencelerinden faydalandırılmayacağı veya bu güvencelere ilişkin şikâyette bulunamayacağı söylenemez. Aksi yaklaşımın sonuca etkili iddialarda bulunulabilmesi, savunma yapılabilmesi, delil ileri sürülebilmesi adına sağlanan mahkemeye erişimin etkinliğini zedeleyeceği, anlamsız ve içerikten yoksun kılacağı ve bunun yanında bireysel başvurunun temel hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla da bağdaşmayacağı açıktır (benzer değerlendirmeler için bkz. Cengiz İnş. San. ve Tic. A.Ş. ve Mirax Tur. İnş. Tic. A.Ş. [GK],B.No: 2015/7846, 26/6/2019, §§ 29, 36). Bu belirlemeler ışığında davanın sonucundan etkileneceği öngörülerek yargılama sürecine müdahil olarak dâhil edilen başvurucunun adil yargılanma hakkının sürece dair güvencelerine yönelik ihlal iddiaları bakımından mağdur statüsünün bulunduğu, kişi bakımından yetki koşulunu sağladığı sonucuna ulaşıldığından adil yargılanma hakkına ilişkin ihlal iddialarının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden değerlendirilmesine geçilmiştir.

3. DiğerKabul Edilebilirlik Koşulları Yönünden

24. Anayasa’nın iddianın incelenmesinde dayanılacak olan "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaların şikâyetlerinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

26. Bakanlık görüşünde, başvurucu M.Ş. hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararının verildiği ve bu karar kesinleştiğinden mağdur sıfatının olup olmadığınındeğerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir (bkz. § 20). Başvuruda, derece mahkemelerinin başvuruya konu kararlarına ilişkin yargılama sürecinde başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği değerlendirileceğinden, başvurucunun yeni bir başvuru imkânının olmasının mağdur statüsünü ortadan kaldırdığı söylenemez. Bu sebeple, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesinde başvurucunun hukuki yararının bulunduğu değerlendirilmiştir.

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. İncelemenin Kapsamı Yönünden

28. Bakanlık görüşünde başvuruculardan Mustafa Koçaslan hakkındaki kovuşturmanın

devam ettiği belirtilmişse de hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden yapılan değerlendirmenin derece mahkemelerinin gerekçeleri kapsamında yapıldığı belirtilmelidir. Başvuruya konu derece mahkemesi kararının söz konusu başvurucu hakkında devam eden ceza soruşturması sonucunun beklenmesinin yerinde olacağı gerekçesine dayandığı, başvurucu hakkındaki kovuşturmaya ilişkin herhangi bir değerlendirmenin söz konusu kararlarda bulunmadığı görülmektedir.

5. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

29. Genel ilkeler için bkz. İ.K. [GK], B. No: 2019/20904, 15/4/2021, §§ 43-50.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

30. Bölge İdare Mahkemeleri kararlarının gerekçelerinde, başvurucular hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan soruşturma yürütüldüğü, isnat edilen fiilin niteliği ve avukatlık mesleğinin önemidikkate alındığında baro levhasına yazılma talebinin soruşturma sonucuna kadar bekletilmesi yerinde olacağından başvurucuların baro levhasına yazılmasına ilişkin TBB işlemlerinin hukuka uygun olmadığı belirtilmiştir.

31. Anayasa Mahkemesi, eldeki başvurularla benzer olgu ve iddiaları içeren İ.K. [GK], B. No: 2019/20904, 15/4/2021 kararında soruşturma ve kovuşturma kavramlarını incelemiş ve bu başlık altındaki gerekçe yönünden uygulanacak ilkeleri belirlemiştir.

32. 1136 sayılı Kanun'un avukatlık mesleğine kabule engellerin düzenlendiği 5. maddesinin üçüncü fıkrasında, aynı maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde yazılı cezalardan birini gerektiren bir suçtan kovuşturma altında bulunması hâlinde, avukatlığa alınma isteği hakkındaki kararın bu kovuşturmanın sonuna kadar bekletilmesine karar verilebileceği düzenlenmiştir (İ.K., § 59).

33. 4/4/1929 tarihli ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda yer alan hazırlık soruşturması, yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evre olarak tanımlanmış olup 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’ndaki soruşturma aşamasına karşılık gelmektedir. 1412 sayılı mülga Kanun'un yürürlükte olduğu dönemde muhakemenin bütününü ifade etmek üzere de kullanılabilen kovuşturma kavramı ise 5271 sayılı Kanun'da yalnızca iddianamenin kabulüyle başlayan ve hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi tanımlamaktadır. 5271 sayılı Kanun ile soruşturma aşamasında suç isnadı altında bulunan bir kişi şüpheli olarak tanımlanmaktayken soruşturma aşamasının bir ilerisi olan kovuşturma aşamasında ise artık sanık olarak adlandırılmakta, ilgili kişi hakkındaki iddiaların daha ciddi boyuta ulaştığı ve söz konusu süreçlerin hukuki sonuçlarının birbirinden farklı olduğu kabul edilmektedir (İ.K., §§ 60-61).

34. Söz konusu kararda, 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinin üçüncü fıkrasında kovuşturma altında bulunma durumuna yönelik düzenlemenin yer aldığı fakat hakkında soruşturma bulunanlarla ilgili bir hükmün bulunmadığı, bu kavramların tanımının 1136 sayılı Kanun'da yapılmadığı bu sebeple kapsamın belirlenmesinde 5271 sayılı Kanun'dan yararlanılması gerektiği ifade edilmiştir. Kararda, 5271 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1/6/2005 tarihinden bu yana kanunlarda uyum amacıyla düzenlemeler yapıldığı, Kanun'un 5. maddesindeki kovuşturma kavramından maksadının 5271 sayılı Kanun'da tanımlandığı şekliyle yorumlanması olduğu değerlendirildiği, derece mahkemelerinden de bu kavramları

5271 sayılı Kanun'a göre yorumlamasının beklendiği ifade edilmiştir (İ.K., § 62).

35. Aynı kararda, 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen yazılı cezalardan kovuşturma altında bulunulmuş olması durumunda baro levhasına yazılma ile ilgili başvurunun kovuşturmanın sonuna kadar ertelenmesi konusunda idareye takdir hakkı verilmişse de, söz konusu düzenlemenin soruşturma aşamasında da uygulanabileceğine ilişkin bir hüküm yer almadığı belirtilmiş, hakkında ceza soruşturması bulunduğu gerekçesiyle başvurucunun avukatlık mesleğine kabul edilme şartlarını taşımadığı yolunda ulaşılan kanaatin kanun hükmünün öngörülebilir olmayan genişletici yorumuna dayandığı ifade edilmiştir (İ.K., § 63).

36. Somut olaylarda, yukarıda yer verilen açıklamalar doğrultusunda Bölge İdare Mahkemeleri tarafından haklarında ceza soruşturması bulunduğu gerekçesiyle başvuruculaın avukatlık mesleğine kabul edilme şartlarını taşımadığı yolunda ulaşılan kanaatinin kanun hükmünün öngörülebilir olmayan genişletici yorumuna dayandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda yukarıda anılan kararda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

38. Başvurucular diğer bazı haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvuruculaın bu iddialarının ayrıca incelenmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

6. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

39. Başvurucular ihlalin tespit edilmesini istemiş, yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur. Başvurulardan Mustafa Koçaslan ayrıca tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculardan Mustafa Koçaslan'ın tazminat talebi kabul edilmemiştir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu Mustafa Koçaslan'ın tazminat talebinin REDDİNE,

D. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. İdare Mahkemesine (E.2019/1726, K.2020/47) ve Ankara 6. İdare Mahkemesine (E.2019/2466, K.2020/904) GÖNDERİLMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam10.346,90 TL yargılama giderinin başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DEMET BURCU ÜNAL

B. No: 2020/20631 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20631

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DEMET BURCU ÜNAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20631)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Demet Burcu ÜNAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, baro levhasına yazılma işlemine ilişkin iptal davasında hukuk kurallarının öngörülemez biçimde yorumlanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/7/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler ve Olağanüstü Hâl İlanı ve Bu Süreçte Uygulanan Tedbirler

8. Başvuruya konu olaylara ilişkin genel bilgiler ile olağanüstü hâl ilanı ve bu süreçte uygulanan tedbirler için bkz. (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 11-19).

B. Başvurucunun Baro Levhasına Yazılma Talebine İlişkin Süreç

9. Başvurucu Danıştay tetkik hâkimi olarak görev yapmakta iken Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Genel Kurulunun 24/8/2016 tarihli kararıyla, 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 3. maddesine dayanılarak meslekten çıkarılmıştır.

10. Başvurucu, HSYK'nın anılan kararından sonra baro levhasına yazılma talebiyle İzmir Barosuna (Baro) başvurmuştur. Başvurucunun talebi, Baro Yönetim Kurulunun 4/7/2017 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Bu karara karşı yapılan itiraz üzerine söz konusu karar Türkiye Barolar Birliği (TBB) Yönetim Kurulunun 19/9/2017 tarihli kararıyla kaldırılmış ve başvurucunun baro levhasına yazılması yönünde karar verilmiştir.

11. Söz konusu karar, Bakanlık tarafından uygun bulunmayarak bir daha görüşülmek üzere TBB'ye geri gönderilmiştir.

12. TBB Yönetim Kurulu 18/12/2017 tarihli kararıyla önceki kararında ısrar ederek başvurucunun Baro levhasına yazılmasına karar vermiştir.

13. Bakanlık, başvurucunun baro levhasına yazılmasına ilişkin TBB kararının iptali talebiyle dava açmıştır. Başvurucu 21/3/2018 tarihinde davalı yanında davaya katılma talebinde bulunmuştur. Ankara 18. İdare Mahkemesi (Mahkeme) bu talep hakkında karar vermeksizin 27/9/2018 tarihli kararıyla dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

14. TBB, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunda bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 12/2/2019 tarihli kararıyla, başvurucunun müdahale talebi karşılanmaksızın karar verildiği gerekçesiyle Mahkeme kararını kaldırmış ve yeniden bir karar verilmek üzere dava dosyasının Mahkemeye iadesine karar vermiştir.

15. Mahkeme 29/3/2019 tarihli kararıyla başvurucunun davalı yanında davaya katılma isteminin kabulüne karar vermiştir.

16. Mahkeme 30/4/2019 tarihli kararıyla dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Uyuşmazlıkta, Türkiye Barolar Birliğinin kararı ile baro levhasına yazılmasına karar verilen kişinin 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun uyarınca tesis edilen işlem ile kamu görevinden çıkarıldığı görülmektedir. 1136 sayılı Kanun'un 1. maddesindeki tanım "avukat"ın tanımı olmayıp"avukatlık" mesleğinin tanımıdır. Bu tanıma göre de avukatlık, kamu hizmeti ve serbest bir meslektir.

6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 3. maddesinin 3. fıkrası atfı

ile aynı Kanun'un 4. maddesinin 2. fıkrasında yer alan birinci madde gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecekleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyeceklerine yönelik hükmü karşısında kamu görevinden çıkarılan kişinin avukat olarak baro levhasına yazılmasına ve avukat unvan sıfatını kullanmasına olanak bulunmamaktadır.

Buna göre, avukat olarak baro levhasına yazılamayacağı sonucuna varılan kişinin baro levhasına yazılmasına ilişkin kararda ısrar edilmesine yönelik davaya konu kararda hukuka uygunluk bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

17. TBB ve başvurucu Bölge İdare Mahkemesine istinaf başvurusunda bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 6/2/2020 tarihli kararıyla istinaf başvurularının reddine karar vermiştir.

18. Başvurucu nihai kararı 13/3/2020 tarihinde tebellüğ ettiğini, COVID-19 salgın hastalığı nedeniyle duran sürelerin 15/6/2020 tarihinde işlemeye başladığını belirtmiştir.

19. Başvurucu 1/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, sürelerin durması sebebiyle başvurusunun süresinde olduğunu belirtmiştir.

C. Başvurucu Hakkındaki Ceza Yargılamasına İlişkin Süreç

20. Başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Ankara 32. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonunda 15/3/2019 tarihinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verilmiştir. Söz konusu karar itiraz edilmemesi nedeniyle 22/3/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

21. İlgili hukuk için bkz. M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, §§ 34-56.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu; avukatlığa kabul için gerekli şartları taşımasına rağmen kabul edilmediğini ileri sürerek çalışma ve kamu hizmetine girme haklarının, benzer durumdaki KHK ile ihraç edilen doktorlar özel sektörde çalışabilirken kendisinin çalışamaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarını ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde; başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına üye olmak suçundan yapılan ceza yargılamasında, Ankara 32. Ağır Ceza Mahkemesince 15/3/2019 tarihinde başvurucunun 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına, HAGB'ye ve beş yıl süre ile denetime tabi tutulmasına karar verildiği ve bu kararın 22/3/2019 tarihinde kesinleştiği belirtilmiştir. Görüşte, başvurucunun baro levhasına kaydının yapılabilmesi için yeni bir başvuru yapma imkânı bulunduğu, bunun başvurucunun olağan başvuru yollarını tüketip tüketmediği ile mağdur sıfatının bulunup bulunmadığının tespitinde dikkate alınması gerektiği ileri sürülmüştür.

B. Değerlendirme

1. Uygulanabilirlik Yönünden

25. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, M.B. kararında Anayasa'nın 36. maddesinin baro

levhasına kaydedilmeye ilişkin uyuşmazlıklarda uygulanabilir olduğu sonucuna varmıştır (aynı kararda bkz. §§ 64-78).

2. Kişi Bakımından Yetki Yönünden

26. Başvurucu, uyuşmazlığın davacı ya da davalı sıfatıyla tarafı olmayıp yargılama sürecine davalı yanında müdahil sıfatıyla katılmıştır. İlgili kişilerin mahkemeye erişim hakkı kapsamında davaya katılımının sağlanmasının gerekçeli karar hakkı, silahların eşitliği ilkesi, savunma hakkı gibi güvencelerle örtüşen, bu güvencelerin gerçekleşmesini sağlayan bir gereklilik olduğu izahtan varestedir. Yargılama sürecine dair güvencelerin ihlalinin müdahili de etkileyeceği dikkate alındığında müdahilin adil yargılanma hakkının sürece dair diğer güvencelerinden faydalandırılmayacağı veya bu güvencelere ilişkin şikâyette bulunamayacağı söylenemez. Aksi yaklaşımın sonuca etkili iddialarda bulunulabilmesi, savunma yapılabilmesi, delil ileri sürülebilmesi adına sağlanan mahkemeye erişimin etkinliğini zedeleyeceği, anlamsız ve içerikten yoksun kılacağı ve bunun yanında bireysel başvurunun temel hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla da bağdaşmayacağı açıktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Cengiz İnş. San. ve Tic. A.Ş. ve Mirax Tur. İnş. Tic. A.Ş. [GK],B.No: 2015/7846, 26/6/2019, §§ 29, 36). Bu belirlemeler ışığında davanın sonucundan etkileneceği öngörülerek yargılama sürecine müdahil olarak dâhil edilen başvurucunun adil yargılanma hakkının sürece dair güvencelerine yönelik ihlal iddiaları bakımından mağdur statüsünün bulunduğu, kişi bakımından yetki koşulunu sağladığı sonucuna ulaşıldığından adil yargılanma hakkına ilişkin ihlal iddialarının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden değerlendirilmesine geçilmiştir.

3. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Anayasa’nın iddianın incelenmesinde dayanılacak olan "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

29. Bakanlık görüşünde, başvurucunun baro levhasına kaydının yapılabilmesi için yeni bir başvuru yapma imkanın bulunduğunun dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir (bkz. § 24). Başvuruda, derece mahkemelerinin başvuruya konu kararlarına ilişkin yargılama sürecinde başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği değerlendirileceğinden, başvurucunun yeni bir başvuru imkânının olmasının mağdur statüsünü ortadan kaldırdığı söylenemez. Ayrıca Bakanlığın bahsettiği başvuru yolunun geçmişe etkili olduğu söylenemez. Bu sebeplerle başvurunun incelenmesinin sürdürülmesinde başvurucunun hukuki yararının bulunduğu değerlendirilmiştir.

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. İncelemenin Kapsamı Yönünden

31. Bölge İdare Mahkemesi kararındaki karşı oydan, başvuru formundan ve Bakanlık görüşünden başvurucunun silahlı terör örgütüne üyelik suçundan yargılandığı ve başvurucu hakkında HAGB'ye karar verildiği, bu kararın 22/3/2019 tarihinde kesinleştiği anlaşılmakta ise de hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden yapılan değerlendirmenin derece mahkemelerinin gerekçeleri kapsamında yapıldığı belirtilmelidir. Mahkeme kararının kamu görevinden ihraç edilen başvurucunun yeniden kamu görevinde istihdam edilemeyeceği gerekçesine dayandığı, başvurucu hakkındaki kovuşturmaya yahut HAGB kararına ilişkin olarak herhangi bir değerlendirmenin söz konusu kararda bulunmadığı görülmektedir.

5. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

32. Genel ilkeler için bkz. M.B. kararı.

b. İlkelerin Uygulanması

33. Mahkeme kararı, kamu görevinden çıkarılan başvurucunun yeniden kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceği gerekçesine dayandığından bu gerekçe yönünden inceleme yapılması gerekmektedir.

34. Anayasa Mahkemesi, eldeki başvuruya benzer olgu ve iddiaları içeren M.B. kararında uygulanacak ilkeleri belirlemiştir (M.B., §§ 92-96).

35. Söz konusu başvuruya ilişkin kararda, derece mahkemelerince yapılan yargılamanın adil yargılanma ilkelerini ihlal edip etmediğinin değerlendirilmesinde incelenmesi gereken meselenin derece mahkemesinin vardığı bu sonucun ilgili mevzuatın hakkın tesliminden kaçınacak ölçüde öngörülemez bir biçimde yorumlanmasına dayanıp dayanmadığının tespit edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Kamu hizmeti kavramını yorumlamanın ve bu bağlamda anılan hükmün avukatlığı da kapsayıp kapsamadığını değerlendirmenin öncelikli olarak derece mahkemelerine ait bir yetki olduğu vurgulanmış, bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumunun açıkça öngörülemez olduğunun veya hakkın teslimini açıkça reddedecek şekilde hatalı bulunduğunun tespiti durumunda usule ilişkin güvencelerin de anlamsız hâle geleceği gerekçesiyle söz konusu durumun etkilerini incelemenin Anayasa Mahkemesinin görevi olduğu belirtilmiştir (M.B., § 97).

36. Anılan kararda 667 sayılı KHK gereğince görevlerine son verilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceğine ilişkin kuraldaki istihdam kavramının bağımlı çalışmayı gerektirdiği, söz konusu kuraldan devlete bağlı olarak çalışmayı gerektirmeyen avukatlık mesleğini de kapsadığı hususunun açıkça anlaşılamadığı vurgulanmıştır. Ayrıca serbest çalışan avukatlar ile devlet arasında devlet memurununkine benzer bir güven ilişkisi aramanın Anayasa ile oluşturulan demokratik hukuk düzeninde anlamlı olmadığının altı çizilmiştir (M.B., § 101).

37. Türk hukukunda hak ve özgürlükleri sınırlayıcı düzenleme yapma yetkisi yasama organına aittir. İdari ve yargısal makamların hak ve özgürlükleri sınırlandıran kuralları geniş yorumlaması kanun koyucunun ihdas etmediği bir sınırlama getirilmeleri durumunu ortaya çıkarabilir. Hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil eden bu durum uyuşmazlıklarda uygulanacak hukuk kurallarının öngörülebilir olmasını zorunlu kılan adil yargılanma hakkına da zarar verebilir. Bu sakıncaların ortaya çıkmaması için derece mahkemelerinin hak ve özgürlükleri sınırlandıran kurallara ilişkin yorum yaparken yorumun, kuralın kapsamını genişletici nitelikte olmaması, öngörülebilir sınırlar içinde kalması hususunda

ihtiyatlı davranmaları önem taşımaktadır. Aksi halde ortaya çıkacak keyfî uygulamalar bireyleri güvencesiz duruma düşürür (M.B., § 104).

38. Sonuç olarak M.B. kararında, başvurucunun kamu görevinden çıkarıldıktan sonra kamu hizmeti sayılan avukatlık mesleğinde istihdam edilmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle avukatlık mesleğine kabul edilme şartlarını taşımadığı yolunda ulaşılan kanaatin kanun hükmünün öngörülebilir olmayan genişletici yorumuna dayandığı belirtilmiştir. Bu yorumun başvurucunun medeni hakkıyla ilgili olarak açılan davada usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirdiği ve başvurucu aleyhine karar verilmesinde belirleyici olduğu, dolayısıyla bunların bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği kanaatine varılmıştır.

39. Somut başvuruya konu Mahkeme kararının, avukatlık mesleğinin kamu hizmeti olduğu ve kamu görevinden çıkarılanların bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceği gerekçesine dayandığı görüldüğünden yukarıda anılan kararda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

41. Başvurucu; hakkında HAGB kararı verildiğini ve bu kararın kesinleştiğini, bunun mahkûmiyet kararı gibi değerlendirildiğini ve kendisi ile benzer bir davada HAGB kararı verilmesinin avukatlığa engel olarak değerlendirilemeyeceği yorumu yapıldığını ileri sürerek masumiyet karinesinin ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddialarının ayrıca incelenmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

6. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

42. Başvurucu, yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 18. İdare Mahkemesine (E.2019/615, K.2019/967) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 31/1/2023tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜMMÜHAN BÜŞRA ACUR

B. No: 2020/20775 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20775

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜMMÜHAN BÜŞRA ACUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20775)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Ümmühan Büşra ACUR

Vekili : Av. Muhammet Murat ACUR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, baro levhasına yazılma işlemine ilişkin iptal davasında hukuk kurallarının öngörülemez biçimde yorumlanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/6/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler ve Olağanüstü Hâl İlanı ve Bu Süreçte Uygulanan Tedbirler

7. Başvuruya konu olaylara ilişkin genel bilgiler ile olağanüstü hâl ilanı ve bu süreçte uygulanan tedbirler için bkz. M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, §§ 11-19.

B. Başvurucunun Baro Levhasına Yazılma Talebine İlişkin Süreç

8. Başvurucu, İller Bankası Anonim Şirketinde uzman yardımcısı olarak görev yapmakta iken başvurucunun sözleşmesi 28/7/2016 tarihinde 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 4. maddesine dayanılarak feshedilmiş, sonrasında 1/9/2016 tarihli ve 29818 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname ile kamu görevinden ihraç edilmiştir.

9. Başvurucu, baro levhasına avukat olarak yazılma talebiyle Ankara Barosuna (Baro) başvurmuştur. Başvurucunun talebi, Baronun 28/11/2018 tarihli kararıyla kabul edilmiştir. Bu karar Türkiye Barolar Birliğinin (TBB) 7/12/2018 tarihli kararıyla uygun bulunmamış ve başvurucunun baro levhasına yazılma talebi reddedilmiştir.

10. Söz konusu TBB kararı, Bakanlık tarafından uygun bulunarak onaylanmıştır.

11. Başvurucu, baro levhasına yazılma talebinin reddine ilişkin TBB kararı ile bu kararın onaylanmasına ilişkin Bakanlık işlemine karşı Bakanlık ve TBB aleyhine iptal davası açmıştır.

12. Ankara 17. İdare Mahkemesi (Mahkeme), 30/10/2019 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Karar gerekçesinde; avukatlık mesleğinin önemine ve kamu hizmeti niteliğine vurgu yapılmış ve başvurucunun 667 sayılı KHK gereğince sözleşmesinin feshedildiği, kamu görevinden ihraç edilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceği belirtilmiştir.

13. İstinaf başvurusu, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesinin 13/3/2020 tarihli kararıyla kesin olmak üzere reddedilmiştir.

14. Nihai karar başvurucuya 2/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu 26/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, §§ 34-56.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

17. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

18. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında

belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu; avukatlığa engel bir durumunun bulunmadığını, hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülmediğini, kesin olmayan kamu görevinden çıkarılma işlemi gerekçe gösterilerek Baro levhasına yazılma başvurusunun reddedildiğini ileri sürerek eşitlik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

20. Bakanlık görüşünde; başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan başlatılan ceza soruşturmasının devam ettiği, Mahkeme kararının açıkça keyfî ve bariz bir takdir hatası içermediği belirtilmiştir.

21. Başvurucu cevabında, bireysel başvurudan çok daha sonra başlatılan soruşturmanın baro levhasına yazılmasına engel olmadığını belirtmiştir.

2. Değerlendirme

22. Anayasa’nın iddianın incelenmesinde dayanılacak olan "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. İncelemenin Kapsamı Yönünden

24. Bakanlık görüşünde; başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üyelik suçundan soruşturmanın devam ettiği belirtilmişse de adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla ilgili değerlendirmenin derece mahkemelerinin gerekçeleri yönünden yapıldığı belirtilmelidir. Başvuruya konu Mahkeme kararının başvurucunun kamu görevinden ihraç edilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceği gerekçesine dayandığı, kararda başvurucu hakkındaki ceza soruşturmasına ilişkin olarak herhangi bir değerlendirmenin yapılmadığı görülmektedir.

b. Uygulanabilirlik Yönünden

25. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, M.B. kararında Anayasa'nın 36. maddesinin baro levhasına kaydedilmeye ilişkin uyuşmazlıklarda uygulanabilir olduğu sonucuna varmıştır (aynı kararda bkz. §§ 64-78).

c. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

27. Genel ilkeler için bkz. M.B., §§ 80-88.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

28. Mahkeme kararının gerekçesinde, avukatlık mesleğinin kamu hizmeti niteliğinde bir meslek olduğu, KHK gereğince kamu görevinden ihraç edilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceğine yer verilmiştir.

29. Anayasa Mahkemesi, eldeki başvuruyla benzer benzer olgu ve iddiaları içeren M.B. kararında ve bu gerekçe yönünden uygulanacak ilkeleri belirlemiştir (M.B., §§ 92-96).

30. Söz konusu kararda, derece mahkemelerince yapılan yargılamanın adil yargılanma ilkelerini ihlal edip etmediğinin değerlendirilmesinde incelenmesi gereken meselenin derece mahkemesinin vardığı bu sonucun ilgili mevzuatın hakkın tesliminden kaçınacak ölçüde öngörülemez bir biçimde yorumlanmasına dayanıp dayanmadığının tespit edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Kamu hizmeti kavramını yorumlamanın ve bu bağlamda anılan hükmün avukatlığı da kapsayıp kapsamadığını değerlendirmenin öncelikli olarak derece mahkemelerine ait bir yetki olduğu vurgulanmış, bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumunun açıkça öngörülemez olduğunun veya hakkın teslimini açıkça reddedecek şekilde hatalı olduğunun tespiti durumunda usule ilişkin güvencelerin de anlamsız hâle geleceği gerekçesiyle söz konusu durumun etkilerini incelemenin Anayasa Mahkemesinin görevinde olduğu belirtilmiştir (M.B., § 97).

31. Anılan kararda, 667 sayılı KHK gereğince görevlerine son verilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceğine ilişkin kuraldaki istihdam kavramının bağımlı çalışmayı gerektirdiği, söz konusu kuraldan devlete bağlı olarak çalışmayı gerektirmeyen avukatlık mesleğini de kapsadığı hususunun açıkça anlaşılamadığı vurgulanmıştır. Ayrıca serbest çalışan avukatlar ile devlet arasında devlet memurununkine benzer bir güven ilişkisi aramanın Anayasa ile oluşturulan demokratik hukuk düzeninde anlamlı olmadığının altı çizilmiştir (M.B., § 101).

32. Türk hukukunda hak ve özgürlükleri sınırlayıcı düzenleme yapma yetkisi yasama organına aittir. İdari ve yargısal makamların hak ve özgürlükleri sınırlandıran kuralları geniş yorumlaması, kanun koyucunun ihdas etmediği bir sınırlama getirilmeleri durumunu ortaya çıkarabilir. Hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil eden bu durum uyuşmazlıklarda uygulanacak hukuk kurallarının öngörülebilir olmasını zorunlu kılan adil yargılanma hakkına da zarar verebilir. Bu sakıncaların ortaya çıkmaması için derece mahkemelerinin hak ve özgürlükleri sınırlandıran kurallara ilişkin yorum yaparken yorumun, kuralın kapsamını genişletici nitelikte olmaması, öngörülebilir sınırlar içinde kalması hususunda ihtiyatlı davranmaları önem taşımaktadır. Aksi halde ortaya çıkacak keyfî uygulamalar bireyleri güvencesiz duruma düşürür. (M.B., § 104).

33. Sonuç olarak M.B. kararında, başvurucunun kamu görevinden ihraç edildikten sonra kamu hizmeti sayılan avukatlık mesleğinde istihdam edilmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle avukatlık mesleğine kabul edilme şartlarını taşımadığı yolunda ulaşılan kanaatin kanun hükmünün öngörülebilir olmayan genişletici yorumuna dayandığı belirtilmiştir. Bu yorumun başvurucunun medeni hakkıyla ilgili olarak açılan davada usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirdiği ve başvurucu aleyhine karar verilmesinde

belirleyici olduğu, dolayısıyla bunların bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği kanaatine varılmıştır.

34. Somut başvuruya konu mahkeme kararında da avukatlık mesleğinin önemine ve kamu hizmeti niteliğine vurgu yapılarak, KHK gereğince kamu görevinden ihraç edilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceği gerekçesi yönünden yukarıda anılan kararda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

36. Başvurucu masumiyet karinesinin, mülkiyet hakkının, çalışma ve kamu hizmetine girme haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddialarının ayrıca incelenmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

37. Başvurucu ihlalin tespit edilmesini istemiştir.

38. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 17. İdare Mahkemesine (E.2019/530, K.2019/2202) GÖNDERİLMESİNE,

E. 9.900 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 31/1/2023tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

B.K.

B. No: 2020/21844 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/21844

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/21844)

Karar Tarihi: 31/1/2023

R.G. Tarih ve Sayı:20/4/2023 - 32169

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Berrak YILMAZ

Başvurucu : B.K.

Vekili : Av. Şahrizan TANRIÖVER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, müşterek çocuğun velayetinin anneye verilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/7/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun yaptığı evlilikten 2013 yılında bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Evlilik birliği 2015 yılında sona ermiş ve çocuğun velayeti annesine verilmiştir.

6. Anne bir süre sonra başka biriyle evlenmiş, evlendiği kişi hakkında Anadolu Ağır Ceza Mahkemesinde müşterek çocuğa yönelik hakaret, tehdit ve çocuğun cinsel istismarı suçlamasıyla kamu davası açılmıştır. Bunun üzerine anne boşanma davası açmıştır.

7. Başvurucu, dört yaşında olan müşterek çocuğun velayetinin kendisine verilmesi talebiyle 27/2/2017 tarihinde İstanbul Anadolu 10. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, annenin eşinden ayrılma kararı aldığı için çocuğun kendisinde kalmasını talep ettiğini ve o günden beri çocuğun babaanne ve kendisiyle birlikte yaşadığını, annenin evlendiği kişi hakkında müşterek çocuğa yönelik eylemler nedeniyle hakaret, tehdit ve çocuğun cinsel istismarı suçlamasıyla kamu davası açıldığını belirtmiş; çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişiminin sağlanması için velayetinin değiştirilerek kendisine verilmesini talep etmiştir. Başvurucu; müşterek çocuğa dört aylıktan boşanma sürecine kadar annesi ve teyzesinin baktığını, çocuğun annenin eşinden ayrılma kararı aldığı tarihten beri annenin talebiyle babaanne ve kendisiyle birlikte yaşamaya devam ettiğini, çocuğu kreşe kendisinin bıraktığını ve babaannesinin aldığını, esnek zamanlı çalışması nedeniyle çocukla uzun ve kaliteli zaman geçirebildiğini, çocuğun kendisine ait bir odasının bulunduğunu belirtmiştir. Başvurucu ayrıca annenin boşanma aşamasında olduğunu ve koruma kararı aldırdığını, bunun çocuk için bir risk oluşturduğunu, çocuğun anne tarafından korunamadığını ve annenin eşi tarafından istismar edildiğini, annenin kurulu bir düzeninin bulunmadığını vurgulamıştır.

8. Anne cevap dilekçesinde; eşi ile boşanma davasının devam ettiğini, cinsel istismar fiilini öğrenir öğrenmez yasal yollara başvurduğunu, eşinden fiilen ayrıldığını ve koruma kararı aldırdığını, çocuğuna karşı bakım, özen ve koruma görevini hiçbir şekilde ihmal etmediğini, bu olaylar nedeniyle kendisine ev tutup düzen kurmak için çocuğu geçici olarak başvurucuya bıraktığını, yedi yıldır çalıştığı işyerinin başka bir şehre taşınması nedeniyle işsiz kalacağını ve başka bir şehirde olan ailesinin yanına taşınacağını başvurucuya anlatması nedeniyle başvurucunun velayet davası açtığını ifade etmiştir.

9. Mahkeme 2/3/2017 tarihinde verdiği ara kararla çocuğun geçici velayetini tedbiren başvurucuya bırakarak anne ile kişisel ilişki kurulmasına karar vermiştir. Yargılama sürecinde velayet hususunda Mahkemece İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü Müdürlüğünden bilirkişi raporu alınmıştır. Çocuk ve davanın tarafları ile bire bir görüşmeler yapılarak hazırlanan 2/11/2018 tarihli raporda; doğrudan doğruya velayet tercihi sorulduğunda müşterek çocuğun mevcut düzeni sürdürmekten yana görüş bildirmesi, hâlihazırda süregelen mevcut düzenin işlevsel yapısı dikkate alınarak çocuğun ihtiyaçları, ebeveynin bakım kapasitesi ve aile dinamikleri bağlamında yeterli olduğu kanaati bildirilmiştir. Raporda ayrıca çocuğun yaşamış olduğu muhtelif olayların ardından yaşam şartlarındaki yeni bir değişikliğe hazır olmadığı da gözönüne alınarak çocuğun velayetinin başvurucuda devam etmesinin uygun olacağı sonucuna varılmıştır.

10. Mahkeme 19/11/2019 tarihinde davanın kabulüne ve müşterek çocuğun velayetinin başvurucuya verilmesine, anne ile çocuğu arasında kişisel ilişki kurulmasına karar vermiştir. Kararda yargılamada dinlenen tanık beyanları ve velayet hususunda alınan bilirkişi raporu gözönüne alındığında çocuğun velayetinin başvurucuya verilmesinin küçüğün menfaatine olduğu kanaatine varılmıştır. Ayrıca anne tarafından bakım görevinin gereği gibi

gerçekleştirilemediği, küçüğün annenin evlendiği şahıs tarafından istismar edildiğini anlattığında annenin evden ayrıldığı ve bir düzen kurmak amacıyla çocuğu başvurucuya bıraktığı, çocuğun bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişiminin sağlıklı bir ortamda sağlanmasının temini amacıyla çocuğun yaşadığı ve yargılaması devam eden cinsel istismar vakasının çocukta yaratmış olduğu travmatik etkiler dikkate alınarak velayeti kendisinden alınmış anne ile arasındaki güven ilişkisinin aşamalı olarak yeniden tesisi ve çocuğun eğitim durumu, sosyal hayatının sekteye uğramaması için anne ile belirlenen sürelerde şahsi ilişki kurulması gerektiği vurgulanmıştır.

11. Çocuğun annesi İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 38. Hukuk Dairesine (Bölge Adliye Mahkemesi) istinaf başvurusunda bulunmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi 3/6/2020 tarihinde ilk derece mahkemesinin kararını kaldırarak velayetin anneye verilmesine ve başvurucu ile çocuğu arasında kişisel ilişki kurulmasına kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; annenin velayet görevini gereği gibi yerine getirdiği, çocuğun cinsel istismarına ilişkin davanın beraat ile sonuçlanması nedeniyle bu olayın velayetin değiştirilmesi sebebi olarak değerlendirilemeyeceği, çocuğun yaşının küçüklüğü nedeniyle anne bakım ve şefkatine muhtaç olması ve üstün yararı dikkate alındığında velayetin değiştirilmesi yerine annede kalmasının daha uygun olduğu belirtilmiştir.

12. Nihai karar başvurucuya 16/7/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Aysel Aslan, B.No: 2019/12792, 12/1/2021, §§ 16-24.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

15. Başvurucu; velayetin değiştirilmesi davasında çocuğunun velayetinin kendisine verilmesine karar verildiğini, annenin istinaf başvurusunda bulunduğu Bölge Adliye Mahkemesinin velayetin anneden alınmasını gerektirir bir neden olmadığına karar verdiğini ifade etmiştir. Başvurucu; Bölge Adliye Mahkemesi kararında, derece mahkemesi kararına dayanak teşkil eden bilirkişi raporundan bahsedilmediğini, sadece çocuğun yaşının küçüklüğünün gerekçe gösterildiğini, söz konusu bilirkişi raporuna niçin itibar edilmediğine dair hiçbir gerekçe ve izahatta bulunulmadığını, çocuğun üstün yararının gözetilmediğini belirtmiştir. Başvurucu bu nedenlerle Anayasa'nın ailenin korunması ve çocuk haklarına ilişkin düzenlemelerine aykırı davranıldığını belirterek aile hayatına saygıile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Bakanlık görüşünde, somut başvurunun bir özeti yapıldıktan sonra başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne verdiği cevapta önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

17. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği ve korunması" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.”

18. Anayasa’nın "Ailenin korunması ve çocuk hakları" kenar başlıklı 41. maddesi şöyledir:

“Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.

Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.

Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.”

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

20. Velayet hakkına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin uyuşmazlıklar, adil yargılanma hakkının ihlali iddialarına sıklıkla konu olmakla birlikte sürecin ivedi olarak yürütülmesi de dâhil olmak üzere -ilgili prosedürlere ilişkin işlem ve eylemlerin aile hayatına saygı hakkı bağlamında meydana getirdiği sonuçlar dikkate alındığında- söz konusu iddiaların aile hayatına saygı hakkı bağlamında ele alınması uygun görülmektedir (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 82; M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 137).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

22. Aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfî surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile hayatına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26).

23. Devletin pozitif tedbirler alma yükümlülüğü konusunda Anayasa’nın 20. ve 41. maddeleri, ebeveynin çocuğuyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. 41. maddede, her çocuğun yüksek yararına aykırı olmadıkça anne ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu açıkça belirtilmektedir (Serpil Toros, B. No: 2013/6382, 9/3/2016, § 69).

24. Ebeveyn ile çocukların birlikte yaşama istekleri, aile hayatının vazgeçilmez bir unsuru olup ebeveyn arasında ortak yaşamın kurulamaması veya hukuken ya da fiilen sona ermiş olması aile hayatını ortadan kaldırmaz. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile hayatının anne ve

babanın birlikte yaşamamaları veya ortak yaşama son vermelerinin ardından da devam edeceği açık olup anne, baba ve çocuğun aile hayatlarına saygı hakkı, belirtilen durumlarda ailenin yeniden birleştirilmesine yönelik tedbirleri de içermektedir. Söz konusu yükümlülük, ebeveyn veya diğer aile bireyleri arasındaki velayet ve kişisel ilişki tesisine ilişkin uyuşmazlıklar için de geçerlidir (Murat Atılgan, § 25).

25. Anayasa'nın 41. maddesinde ifade edilen çocuğun yüksek yararı; mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde gözetilmesi gereken bir ilkedir. Bu bağlamda çocuklar üzerinde etki doğuracak bir işlem yapılacağı zaman bu işlemin çocuğun yararına uygun olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapılması aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi açısından oldukça önemlidir (Şükran İrge, B. No: 2016/8660, 7/11/2019, § 33).

26. Öte yandan mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözmek öncelikle derece mahkemelerinin yetkisinde ve sorumluluk alanındadır. Çocuğun üstün yararı başvuru konusu dava açısından en önemli unsur olup olayın tüm tarafları ile doğrudan temas hâlinde bulunan derece mahkemelerinin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu da tartışmasızdır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa’ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır.Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetlemekte; özellikle mahkemelerin kişisel ilişki kurulmasına ve velayete ilişkin mevzuat hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa’nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini incelemektedir (M.M.E. ve T.E., § 135).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

27. Somut olayda tarafların evlilik birliği içinde bir tane müşterek kız çocuklarının olduğu, annenin boşanmadan sonra evlendiği kişi hakkında müşterek çocuğa yönelik hakaret, tehdit ve çocuğun cinsel istismarı suçlamasıyla kamu davası açıldığı, dava açıldıktan sonra annenin çocuğu başvurucuya bıraktığı ve bakımının başvurucu tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca başvurucunun velayetin kendisine verilmesi talebiyle dava açtığı, bu davanın kabul edildiği ve velayetin babaya verildiği, anne tarafından yapılan istinaf başvurusu üzerine Bölge Adliye Mahkemesince ilk derece mahkemesi kararının kaldırıldığı, velayetin anneye verilmesine ve başvurucu ile çocuk arasında kişisel ilişki kurulmasına kesin olarak karar verildiği görülmektedir.

28. Başvuru konusu yargısal süreç incelendiğinde ilk derece mahkemesinin yargılama sürecinde tarafların tanıklarını dinlediği, konuyla ilgili uzman bilirkişi raporu aldığı, çocuğun babasının yanında kaldığı ve onun sunduğu yaşam koşullarına alıştığı anılan raporda belirtildiğinden velayetin babaya verilmesine karar verdiği anlaşılmaktadır. Bölge Adliye Mahkemesinin ise ilk derece mahkemesi tarafından karara dayanak teşkil eden deliller hakkında değerlendirme yapmadığı, çocuğun yaşını dikkate alarak bu yaştaki bir çocuğun annenin bakım ve şefkatine muhtaç olduğunu ve çocuğun cinsel istismarına ilişkin davanın beraat ile sonuçlandığını dikkate alarak ilk derece mahkemesinin kararını kaldırdığı, velayeti anneye verdiği görülmektedir.

29. Yargı makamlarınca uyuşmazlığın özenli şekilde incelenmesi, ilgili tarafların katılım haklarına riayet edilerek iddia, savunma ve delillerinin gereği gibi değerlendirilmesi ve takdirin gerekçelerinin ayrıntılı şekilde ortaya konulması zaruridir. Bu kapsamda yargısal makamlar tarafından ilgili tüm unsurlar incelenmeli ve ilgili menfaatler arasında bir

dengeleme yapılmalıdır (Melahat Karkin, B. No: 2014/17751, 13/10/2016, § 63).

30. Şüphesiz çocuğun üstün yararının ne olduğuna ilişkin tespit, bu tür davalarda dikkate alınması gereken en önemli unsurdur. Derece mahkemelerinin takdirlerinin gerekçelerini, ilgili ebeveynin kanun yoluna müracaat imkânını da etkili şekilde kullanabilmelerini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya koymaları ve ulaşılan sonuçların yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi yeterli ve objektif verilere dayandırılması gerekmektedir (Murat Atılgan, § 45; N.Ö., § 56; Marcus Frank Cerny, § 84).

31. Bu bağlamda ilk derece mahkemesi tarafından velayet hususunda bilirkişi raporu alınmıştır. İlk derece mahkemesi çocuk ve davanın tarafları ile bire bir görüşmeler yapılarak hazırlanan bu raporda belirtilen tespitlere dayanarak çocuğun velayetinin babaya verilmesine karar vermiştir. İlk derece mahkemesi çocuğun yaşadığı ve yargılaması devam eden cinsel istismar vakasının çocukta travmatik etkiler yarattığını vurgulamıştır. İlk derece mahkemesi söz konusu travmatik etkileri dikkate alarak çocuğun bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimlerinin sağlıklı bir ortamda sağlanmasının temini amacıyla çocuğun velayeti kendisinden alınmış anne ile arasındaki güven ilişkisinin aşamalı olarak yeniden tesisi ve çocuğun eğitim durumunun sosyal hayatının sekteye uğramaması için anne ile belirlenen sürelerde şahsi ilişki kurulması gerektiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte Bölge Adliye Mahkemesi söz konusu karara neden katılmadığı yönünde yeterli bir açıklama yapmadığı gibi ilk derece mahkemesinin tanık beyanları ile tarafların ifadelerini ve tarafların özel koşullarını gözeterek ulaştığı sonucun neden çocuğun üstün yararına uymadığına dair bir değerlendirmede de bulunmamıştır.

32. Anılan kararda sadece çocuğun yaşına vurgu yapılmış ve bu yaştaki bir çocuğun annenin bakım ve şefkatine muhtaç olduğu, annenin velayet görevini gereği gibi yerine getirdiği, çocuğun cinsel istismarına ilişkin davanın beraat ile sonuçlanması nedeniyle bu olayın velayetin değiştirilmesi sebebi olarak değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir. Velayetin tespitinde çocuğunun yaşının ve anne bakımına muhtaç olmasının önemli bir unsur olduğu yadsınamaz. Ancak uzman raporu, tarafların koşulları, çocuğun maruz kaldığı olaylar/risklergözetilerek çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine en uygun çözümün tercih edilmesi vebunun çocuğun yararına olduğunun yeterli gerekçeyle açıklanması gerekir. Somut olayda istinaf mercii tarafından çocuğun içinde bulunduğu koşulların ve yaşadıklarının tam olarak ortayakonulmak suretiyle çocuğun sağlığı ve gelişimi açısından üstün yararına olanın açık bir şekilde tespit edildiği söylenemez.

33. Velayet davalarında asıl amacın tarafların iddiaları ile mevcut deliller değerlendirilmek suretiyle çocuğun üstün yararına olanın belirlenmesi olduğu hatırlatılmalıdır. Bu bağlamda yargılama süreci bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde yukarıda belirtildiği üzere istinaf merciinin velayetin değiştirilmesiyle ilgili ilk derece mahkemesi yargılaması sırasında alınan tanık beyanları, bilirkişi raporu gibi velayet davasını etkileyebilecek nitelikteki incelemelere niçin itibar etmediği yönünde bir gerekçe sunmadığı gözetildiğinde istinaf merciinin aile hayatına saygı hakkına ilişkin Anayasa'da belirtilen güvenceleri ve çocuğun üstün yararı ilkesini gözeten özenli bir yargılama yaptığı söylenemez.

34. Açıklanan gerekçelerle aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği anlaşıldığından Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Giderim Yönünden

35. Başvurucu ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

36. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

37. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 38. Hukuk Dairesine (E.2020/473, K.2020/579) iletilmek üzere İstanbul Anadolu 10. Aile Mahkemesine (E.2017/128, K.2019/871) GÖNDERİLMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.346,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TOLGA ERDEM GÜROCAK

B. No: 2020/23370 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23370

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TOLGA ERDEM GÜROCAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23370)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Habip OĞUZ

Başvurucu : Tolga Erdem GÜROCAK

Vekili : Av. Çağdaş YİKİT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gece vakti alkollü içki satışı yapıldığı gerekçesine dayalı olarak idari para cezası verilmesi üzerine yapılan itirazın kabulü kararının kaldırılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Bolu ili, Merkez Tabaklar Mahallesinde tekel büfesi işletmektedir. Kolluk görevlileri ihbar üzerine 24/11/2018 tarihinde saat 01.00 sıralarında başvurucunun işlettiği dükkândan çıkan A.K.yı durdurmuş ve A.K.nin elindeki poşette viski olduğunu tespit ederek hakkında tutanak düzenlemişlerdir. Tutanak, A.K. ile dükkânda bulunan görevli M.B. tarafından da imzalanmıştır. Tutanağa göre müşteri A.K., 23/11/2018 tarihinde saat 21:30'da viskinin parasını ödediğini ancak iş çıkışı almaya geldiğini beyan etmiştir.

3. Bolu İl Emniyet Müdürlüğü, düzenlenen söz konusu tutanağı 6/12/2018 tarihli yazı ile Tarım ve Orman Bakanlığı Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığına (Başkanlık) göndermiştir. Başkanlık başvurucuya 8/6/1942 tarihli 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu'nun 6. maddesinin beşinci fıkrasına aykırı olarak 22:00 - 06:00 saatleri arasında

perakende olarak alkollü içki satışı yapması nedeniyle 42.076 TL idari para cezası verilmesine karar vermiştir.

4. Başvurucu bu karara karşı Bolu Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) nezdinde iptal talebiyle başvuruda bulunmuştur. Hâkimlik 5/5/2020 tarihinde itirazın kabulüne karar vermiştir. Bakanlığın itirazı üzerine Düzce 1. Sulh Ceza Hâkimliğince 5/6/2020 tarihinde itirazın kesin olarak kabulü ile Hâkimliğin 5/5/2020 tarihli kararının kaldırılmasına karar verilmiştir.

5. Düzce 1. Sulh Ceza Hâkimliği kararında; içkinin parasının 21.30'da verilip, içkinin içki satışının yasak olduğu saatte alındığı beyan edilmişse de bu hususun hayatın olağan akışına aykırı olduğu, ayrıca içki ücretinin içki satışının yasak olmadığı saat öncesinde ödenmiş olsa bile alkol satışının yasak olduğu saatte içkinin verilmiş olmasının da aynı kabahat fiilini oluşturacağı gerekçelerine yer vermiştir.

6. Başvurucu nihai kararı 25/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 14/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu içki satışı yapılmasının yasak olduğu saatlerde içki satışı yapmadığını beyan ederek düzenlenen tutanakta satışı yapıldığı iddia edilen alkollü içkinin türüne, markasına, ebatlarına, fişi veya faturasına ilişkin hiçbir bilgiye yer verilmediğini, nitekim Hâkimlik tarafından bu yönüyle idari para cezasının iptaline karar verildiğini, eylemi gerçekleştirdiğine dair hiçbir somut delil olmadığı halde idari para cezası tanzim edilmesi sebebiyle adil yargılanma hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Bakanlık görüşünde, nihai kararı veren Düzce 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin, olay tarihinde hazırlanan tutanağı, başvurucu ve ilgili idarenin dilekçelerini, kanun hükmünü incelediğini, somut olayı hayatın olağan akışına göre değerlendirdiğini ve kanun hükmünü somut olaya uygulayarak karar verdiğini, kararının gerekçesinde gerek somut olayın meydana gelişini gerek olaya ilişkin değerlendirmelerini yansıttığını ifade etmiştir.

10. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Kolluk görevlileri tarafından tanzim edilen tutanağa göre müşteri A.K., 23/11/2018 tarihinde saat 21:30'da viskinin parasını ödediğini ancak iş çıkışı almaya geldiğini beyan etmiştir. Nitekim müşteri A.K.nin gece yarısından sonra saat 01.00 sıralarında başvurucunun işletmiş olduğunu tekel büfesinden çıktığı sırada kolluk görevlilerince durdurulduğu ve elindeki poşette 1 adet C.R. marka viskinin olduğu tespit edilmiştir.

12. İlke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42). Buna göre somut olayda başvurucuya itiraz ve delillerini sunabilme imkânı tanınmış olup başvurucunun ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve somut olayda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan hususun da bulunmadığı anlaşılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURHAN ÇAVAŞ

B. No: 2020/26547 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26547

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURHAN ÇAVAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26547)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Burhan ÇAVAŞ

Vekili : Av. Abdullah BİRDİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; gözaltı tedbiri dolayısıyla ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, adli kontrol tedbirine dayalı tazminat talebinin değerlendirilmemesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/7/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu Fetullahçı Terör Örgütü /Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturmaları kapsamında terör örgütüne üye olma suçlamasıyla 30/3/2017 tarihinde gözaltına alınmıştır. 1/4/2017 tarihinde Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı 3/4/2017 tarihinden itibaren gözaltı süresinin yedi gün uzatılmasına karar vermiştir. Kararda; yüklenen suçun gerektirdiği ceza miktarına göre kaçma ve delilleri yok etme, değiştirme ihtimalinin bulunması, aleyhlerinde yeteri kadar delil ve emare bulunması gerekçe gösterilmiştir.5/4/2017 tarihinde başvurucunun kollukta ifadesi alınmıştır. Başvurucuya FETÖ/PDY'yle olan irtibatı, Bank Asyadaki hesap hareketleri (29/12/2005 tarihinde açılan hesapta ve 2013 Aralık ayı itibarıyla 108.768,2 TL ve 2014 Ocak ayında da 108.332 TL'lik bakiyenin olduğu, 2016 Temmuz ayı itibarıyla da hesapta 3.309 TL bulunduğu belirtilmiştir.), kızının FETÖ/PDY'ye ait okulda 2014-2016 yılları arasında öğrenim kaydının bulunması, kanun hükmünde kararname ile kapatılan Antalya Mühendis ve Mimarlar Derneğindeki Yönetim Kurulu üyeliği (21/10/2010-1/1/2011) ile ilgili sorular sorulmuştur.

6. Başvurucu, FETÖ'ye ait yurtlara 3-4 kez gittiğini, FETÖ/PDY'ye ait evlere gitmediğini, bundan başka da bir irtibatının olmadığını, 2013 yılının sonlarında FETÖ ile olan bağını tamamen kestiğini,2013 Nisan ve Mayıs aylarında evinin satışından elde ettiği 100.000 lirayı faizsiz olduğu için Bank Asya hesabına yatırdığını, 5-6 ay sonra arsa almak amacıyla parasını 2014 Ocak ayında çektiğini, kalan meblağların kredi kartı ödemeleri ve diğer ödemelerine ilişkin olduğunu, talimatla hareket etmediğini, söz konusu Derneğin FETÖ ile ilgisi olduğunu bilmediğini, o dönemde bu Derneğe siyasetçilerin de geldiğini, devletin destek verdiği bir Dernek olduğunu, üç ay Yönetim Kurulu üyeliği yaptığını, 2011 yılından sonra da Derneğin bir aktivitesine katılmadığını, 29/1/2016 tarihinde de üyelikten ayrıldığını belirtmiştir. Başvurucu, kızının 2013 yılından önce FETÖ ile iltisaklı bu okulu burslu kazandığını, lise üçüncü sınıf öğrencisi olan kızının üniversite sınavı yaklaştığı için okuldan ayrılmak istemediğini, kendisinin de bu konuda ısrarcı olmadığını, Zaman gazetesine deneme sınavı verdiği için 2010 yılında abone olduğunu, daha sonra üyeliğini bitirdiğini beyan etmiştir.

7. Antalya 3. Sulh Ceza Hâkimliği 6/4/2017 tarihinde başvurucunun yurt dışına çıkamama, haftanın bir günü imza atma şeklinde adli kontrol altına alınmasına karar vermiştir. Hâkimlik gerekçesinde terör örgütüne üye olma suçunun işlendiğine ilişkin kuvvetli suç şüphesini gösterir olguların bulunduğunu, dosyadaki mevut delil durumuna göre adli kontrol hükümlerinin yeterli geleceğini belirtmiştir.

8. Başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açılmıştır. İddianamede; başvurucunun meslekten ihraç edilmiş olması, darbe sürecinden sonra 23/7/2016tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (667 sayılı KHK) ile kapatılan ve FETÖ'ye müzahir Antalya Mühendis ve Mimarlar Derneğinde 7/2/2005 ile 29/1/2016 tarihleri arasında üyelik kaydının bulunması, ayrıca 21/10/2010 ile 1/1/2011 tarihleri arasında bu Derneğin Yönetim Kurulunda asil üye olması, FETÖ/PDY ile bağlantısı olduğundan bahisle kapatılan Yeşilay Cemiyeti Antalya Şubesinde üye olması, Bank Asyadaki hesap hareketleri, 2010 yılında Zaman gazetesine abone olması, kızının FETÖ/PDY ile irtibatı nedeniyle kapatılan okulda okuması suçlama konusu yapılmıştır.

9. Yapılan yargılama sonucunda başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı istinaf edilmeden kesinleşmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Her ne kadar sanık hakkında, Antalya Orman Bölge Müdürlüğü'nde Şube Müdürü olarak

görev yapmaktayken KHK ile kamu görevinden ihraç edildiği, KHK ile kapatılan Antalya Mühendis ve Mimarlar Derneği'ne üyeliğinin bulunduğu, örgütle bağlantılı olduğundan bahisle kapatıldığı belirtilen Yeşilay Cemiyeti Antalya Şubesi üyesi olduğu, örgüte müzahir yayın abonesi olduğu, çocuklarının örgüte müzahir kurumlarda eğitim gördüğü ve örgütsel çağrı ve talimatlarla uyumlu Bank Asya hesap hareketinin bulunduğundan bahisle atılı suçtan cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmış ise de; Bank Asya hesap hareketlerine ilişkin bilirkişi raporunda, örgütsel çağrı ve talimatlar öncesinde hesapta 108.000,00 TL civarında bakiye bulunduğu, 20/2/2014 tarihine kadar fazla bir fark göstermeyen hesap bakiyesinin bu tarihte hesaptan 105.000,00 TL çekilmek suretiyle çok fazla azaltıldığı ve 1.862,00 TL'ye düştüğü, sonrasında da dikkat çekici para giriş ve çıkışı olmadığı, hesabın bankaya TMSF tarafından el konulmasından sonra da kullanılmaya devam ettiğinin belirtildiği, bu nedenle örgütsel çağrı ve talimatlarla uyumlu bir hesap hareketinden söz edilemeyeceği, benzer birçok dosyada rastlanılanın aksine yoğun olarak bakiye arttırımı yapılan tarihlerde sanığın neredeyse bakiyesini sıfırladığı, dijital inceleme raporunda yer alan maklube adlı yemeği yiyen bir erkek grubuna ait fotoğraf tespitleri ile diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli nitelikte bir delil teşkil etmeyeceği ancak örgütle sempati düzeyinde irtibat ve iltisaki göstereceği kanaatine varılmakla, sanığın örgütle organik bağ kurup bir hiyerarşi içerisinde emir ve talimat aldığına, verilen emir ve talimatları yerine getirmeye hazır olduğuna, süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren eylem ve faaliyetlerde bulunduğuna ilişkin her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığından CMK 223/2-e maddesi gereğince beraatine... [karar verildi]."

10. Beraat kararının kesinleşmesi üzerine başvurucu tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, işlememiş olduğu bir suç nedeniyle sekiz gün süreyle gözaltında kaldığını, gözaltına alınması nedeniyle eşi ve çocuklarının zor durumda kaldığını, ailesinin ve kendisinin psikolojik yönden etkilendiğini belirtmiş; 5.000 TL maddi, 10.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

11. Antalya 6. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucuya 327,60 TL maddi, 600 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığınca verilen 19/07/2019 tarihli müzekkere cevabında davacının 1/7/2017 yılından itibaren emekli olduğunun, gözaltında kaldığı dönemde herhangi bir gelirinin bulunmadığı, bu durumda davacı yönünden tutuklulukta kaldığı 2017 yılına ait maddi kaybı ile ilgili itibar edilebilecek bir belge ibraz edilmemesi nedeniyle tutuklulukta kaldığı 2017 yılına ait aylık net asgari ücret rakamlarına göre maddi tazminat hesabı yapılmıştır. Burada sanığın 2017 yılında gözaltında kaldığı dönem içerisinde net asgari ücret miktarının 1.404,06 TL, bunun net günlük ederinin 46,80 TL olduğu anlaşılmakla; 30/3/2017-06/04/2017 tarihleri arasında gözaltında kaldığı 7 günlük süre için 46,80 TL'nin 7 gün ile çarpılması sonucu elde edilen 327,60 TL maddi tazminata davacının hak kazandığı vicdani kanısına ulaşılmıştır.

Öte yandan davacının haksız olarak 7 gün süre ile gözaltında kaldığı anlaşıldığından sosyal ve ekonomik durumu, gözaltında ve tutuklulukta kalmasına neden olan olayın oluş tarzı, suçun niteliği, bu durumun meydana getirdiği üzüntü ve alınacak manevi tazminatın zenginleşme sonucu doğurmayacak miktarda hak ve nesafet kurallarına uygun olması gerektiği hususu da gözetilerek takdiren 600 TL manevi tazminatın verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir."

12. Başvurucu; tazminat miktarının düşük olduğunu, gözaltı sürecinin etkilerinin dikkate

alınmadığını, uzun gözaltı süresi sebebiyle maddi ve manevi zarara uğradığını belirterek istinaf yoluna başvurmuştur.

13. Bölge Adliye Mahkemesi 2/6/2020 tarihinde manevi tazminat miktarının düşük olduğunu belirtmiş, tazminat miktarını 1.000 TL'ye çıkarmak suretiyle istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

14. Başvurucu 14/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. A.A. [GK], B. No: 2017/34502, 21/10/2021, §§ 22-46.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu; hukuka aykırı gözaltı tedbiri dolayısıyla açtığı tazminat davasında hükmedilen tazminat miktarının somut olayın koşullarında çok düşük olduğunu, gözaltına alınmadan önce memur olduğunu, memurluktan ihraç edilmesine gözaltına alındığı soruşturmanın sebebiyet verdiğini, dolayısıyla maddi tazminatın belirlenmesinde memurluktaki aylığının dikkate alınması gerektiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığı hususunun değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bakanlık tazminata hükmedilmiş olması nedeniyle başvurucunun hâlen mağdur sıfatı bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bakanlık; kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden inceleme yapılacak ise ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiğini belirtmiştir.

19. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında 1.000 TL miktarındaki manevi tazminatın mağdur sıfatını ortadan kaldıracak nitelikte olmadığını belirtmiş ve ihlal iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü, uygulanan gözaltı tedbirinin hukuka aykırı olduğundan bahisle açılan tazminat davasında ödenen tazminatın yetersiz olması olduğundan şikâyetin Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve dokuzuncu fıkraları kapsamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Anayasa Mahkemesi A.A. kararında Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki şikâyetler yönünden başvuru yollarının tüketilmiş sayılabilmesi için başvurucuların ilk derece mahkemelerinde yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbirlerinin hukukiliğine ilişkin iddialarını 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi

Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında- açıkça ileri sürerek dava açmaları gerektiğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi anılan tedbirlerin hukuka uygun olmadığına dair iddialar dile getirilmeden -Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olmadığı değerlendirilen- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca kovuşturmaya yer olmadığı ya da beraat kararına dayalı olarak dava açılmasının başvuru yollarının tüketilmesi anlamına gelmediğine karar vermiştir (A.A., §§ 70-90).

22. Bu ilkeler ışığında somut olay incelendiğinde, başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrası bağlamında açtığı tazminat davasında hakkında uygulanan gözaltı tedbirinin hukuka uygun olmadığını ileri sürdüğü görülmektedir. Başvurucu, açtığı davada 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında bir dava açtığını açıkça belirtmese de (e) bendi uyarınca bir dava açtığını da belirtmemiştir. Başvurucu salt beraat etmesinden yola çıkarak gözaltına alınmasının hukuka aykırı olduğunu iddia etmemiş, gözaltının neden hukuka aykırı olduğuna ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Bu durumda başvurucunun tazminat talebinin içeriği itibarıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan kişilerin de tazminat istemelerine imkân tanıyan hükme de dayandığı görülmektedir. Sonuç olarak başvurucunun başvuru yollarını tükettiği değerlendirilmiştir.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

24. İnceleme yöntemine ilişkin genel ilkeler için bkz. Hicret Aksoy, B.No:2021/2107, 13/4/2022, §§ 48-51; gözaltının hukukiliğine ilişkin genel ilkeler için bkz. Hasan Akboğa [GK], B. No: 2016/10380, 27/3/2019, §§ 43-56.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

25. Başvurucunun açtığı davada ilk derece mahkemesi gözaltının hukuka aykırı olduğu iddiasını incelememiş, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca başvurucunun beraat etmiş olması nedeniyle tazminata hükmetmiştir.

26. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamındaki tazminat davalarında soruşturma veya kovuşturma sonucunda verilen kararlardan hareketle yargı organlarınca yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbirlerinin haksız olduğu ifade edilse de bu tedbirlerin -uygulandığı koşullarda- kanuna (hukuka) uygun olup olmadığı yönünde bir inceleme yapılmamaktadır. Bu bent kapsamında kişilere tazminat ödenmesi tutmanın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının koşullarıyla uyumlu olmamasından değil kişilerin beraat etmesinden veya haklarında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu bent kapsamında ödenen tazminat; yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukukiliğine ilişkin bir tespitin bulunmaması hâlinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında başvuruculların mağdur statüsünü sona erdirmeyecektir. Sonuç olarak yakalama, gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin uygulandığı soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi ya da kovuşturmada beraate hükmedilmesi dolayısıyla bu tedbirlerin haksız olduğu şeklinde bir tanımlama tedbirlerin hukuka aykırı

olduğu anlamına gelmemektedir (A.A., § 85).

27. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendiyle getirilen tazminat talep hakkı -kanun metninde de ifade edildiği üzere- kanuna uygun olarak yakalanan veya tutuklanan (fakat sonrasında haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilen) kişilere tanınmıştır. Dolayısıyla burada kanun koyucunun soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi ya da kovuşturmanın beraat ile sonuçlanması durumunda -soruşturma veya kovuşturma sonunda verilen karardan hareketle- bu süreçlerde uygulanan yakalama, gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin kanuna aykırı hâle geldiğini kabul ettiğini söylemek imkân dâhilinde değildir. Zira böyle bir yorum anılan Kanun hükmünün lafzıyla açıkça çelişecektir. Bir başka ifadeyle soruşturma veya kovuşturma sonucunda verilen karar dolayısıyla bu süreçlerde haklarında yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbiri uygulanan kişilere otomatik olarak tazminat ödenmesi, bu tedbirlerin de otomatik olarak hukuka aykırı olduğu anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla somut olayda derece mahkemelerince gözaltının hukuka uygun olup olmadığı yönünde bir belirlemede bulunulmadığı sonucuna varılmıştır (A.A., § 86).

28. Bu durumda başvurucu hakkındaki gözaltı tedbirinin Anayasa'nın 19. maddesindeki esaslara uygun olup olmadığının Anayasa Mahkemesince değerlendirilmesi gerekmektedir.

29. Başvurucunun bir suç soruşturması kapsamında yakalanıp gözaltına alınması 5271 sayılı Kanun'un 90. ve 91. maddelerindeki hükümler çerçevesinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan gözaltı tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

30. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan gözaltı tedbirinin ön koşulu olan başvurucunun suç işlediğine dair somut belirtilerin bulunup bulunmadığının irdelenmesi gerekir. Başvurucunun Antalya Orman Bölge Müdürlüğünde şube müdürü olarak görev yapmakta iken 672 sayılı KHK ile kamu görevinden çıkarılmış olması, 667 sayılı KHK ile kapatılan FETÖ'ye müzahir Antalya Mühendis ve Mimarlar Derneğinde 7/2/2005 ile 29/1/2016 tarihleri arasında üyelik kaydının bulunması, ayrıca 21/10/2010 ile 1/1/2011 tarihleri arasında bu Derneğin Yönetim Kurulu asil üyesi olması, Bank Asyadaki hesap hareketleri, çocuğunu kapatılan Özel Toros Yağmur Anadolu Lisesinde okutması,2010 yılında Zaman gazetesine abone olması gözaltına alınmasına dayanak oluşturan unsurlardır.

31. Öncelikle başvurucunun meslekten ihraç edilmiş olmasının tek başına suç belirtisi oluşturmadığı açıktır (benzer yönde bir karar için bkz. Mustafa Özterzi [GK], B. No: 2016/14597, 31/10/2019, § 104). Başvurucunun Bank Asyadaki hesap hareketlerinin ise örgütsel çağrı ve talimatlarla uyumlu olmadığı, savunmasıyla çelişki oluşturan bir duruma rastlanmadığı, banka hesabı aracılığıyla terör örgütünün suç faaliyetlerini finanse ettiğine dair bir delilin de bulunmadığı görülmektedir. Başvurucunun ilgili tarihte yasal olan bir yayına abone olması, çocuğunu ilgili tarihte yasal olan ancak daha sonra kanun hükmünde kararnamelerle kapatılan okulda okutması, yine ilgili tarihte yasal olan bir derneğe üye olması söz konusu eylemlerin suç niteliğini ortaya koyan başka unsurlar bulunmadığı için, terör örgütüne üye olma suçunun işlendiği yönündeki şüpheleri haklı çıkaracak nitelikte görülmemiştir. Bu itibarla gözaltı tedbirinin uygulanması için gerekli olan suç şüphesini doğrulayan olguların bulunmadığı ve dolayısıyla gözaltına alınma işleminin hukuki olmadığı sonucuna varılmıştır. Gözaltı tedbirine konu suçlama olağanüstü hâlin ilanına neden olan olguyla bağlantılı olsa da başvurucunun suç işlediğine dair belirti bulunmadan gözaltına alınması olağanüstü hâlin gerektirdiği bir tedbir olarak kabul edilemeyecektir.

32. Somut olayda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen

esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu sonucuna varıldığından Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası somut olayda uygulanabilir niteliktedir.

33. Derece mahkemesi başvurucuya Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu gerekçesiyle ve hukuka aykırı bu işlemin karşılığı olarak bir tazminat ödememiştir. Derece mahkemesi tarafından hükmedilen tazminatın başvurucunun beraat etmesine istinaden verildiği ve başvurucunun gözaltına alınmasının hukuka aykırılığına yönelik herhangi bir tespit içermediği görülmektedir. Sonuç olarak somut olayda başvurucuya kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali için bir tazminat imkânı sağlanmamıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucu; adli kontrol tedbirleri nedeniyle kendisine herhangi bir tazminat ödenmediğini, mahkemelerce bu konuda bir değerlendirme yapılmadığını, adli kontrol tedbirinden kaynaklı mağduriyetinin karşılanmadığını belirterek adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Başvurucu hakkındaki imza atma yükümlülüğü şeklindeki adli kontrol tedbiri kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale oluşturmadığından başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

37. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak hakkın kapsamı düzenlenmemiştir. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı metne dahil" edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresinin eklenmesinin amacının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (Sözleşme) düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 53). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ve buna ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadının da gözönünde bulundurulması gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22).

38. Anayasa Mahkemesi Yahya Çevik (B. No: 2018/15454, 17/11/2021) başvurusunda 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde imza atmak suretiyle adli kontrol altında kalma nedeniyle oluştuğu iddia edilen zararlara karşılık açık bir yasal dayanağın bulunmadığını, ortada kanun tarafından açıkça veya dolaylı olarak kabul edilmiş bir hakkın varlığından söz edilemeyeceğini, yargısal uygulamaların da söz konusu taleplere ilişkin olarak savunulabilir

medeni nitelikte bir hakkın kabul edilmesine dayanak oluşturabilecek ve imkân verecek düzeyde olmadığını belirterek adil yargılanma hakkı açısından konu bakımından yetkisizlik kararı vermiştir (Yahya Çevik, §§ 28-43). Somut başvuru yönünden anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

40. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

41. Başvurucu ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasına hükmedilmesini talep etmiştir. Başvurucu ayrıca 10.000 TL maddi, 40.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

42. İncelenen başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Bu nedenle başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talepleri kabul edilmemiştir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gözaltının hukuka aykırı olmasına rağmen tazminat ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Gözaltının hukuka aykırı olmasına rağmen tazminat ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 6. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/305, K.2019/493) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminata ilişkin talebin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.346,9 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.E.

B. No: 2020/30481 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/30481

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.E. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/30481)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : A.E.

Vekili : Av. İsmail AKÇAOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; baro levhasına yazılma işlemine ilişkin iptal davasında hukuk kurallarının öngörülemez biçimde yorumlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/9/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler ve Olağanüstü Hâl İlanı ve Bu Süreçte Uygulanan Tedbirler

9. Başvuruya konu olaylara ilişkin genel bilgiler ile olağanüstü hâl ilanı ve bu süreçte uygulanan tedbirler için bkz. (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 11-19)

B. Başvurucunun Baro Levhasına Yazılma Talebine İlişkin Süreç

10. Başvurucu hâkim olarak görev yapmakta iken Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Genel Kurulunun 13/2/2017 tarihli kararıyla, 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 3. maddesine dayanılarak meslekten çıkarılmıştır.

11. Başvurucu, meslekten çıkarılma kararından sonra baro levhasına yazılma talebiyle Ankara Barosuna başvurmuştur. Başvurucunun talebi, Ankara Barosu Yönetim Kurulunun 14/3/2018 tarihli kararıyla kabul edilmiş ve bu karar Türkiye Barolar Birliği (TBB) Yönetim Kurulunun 6/4/2018 tarihli kararıyla uygun bulunmuştur.

12. Söz konusu karar, Adalet Bakanlığı (Bakanlık) tarafından uygun bulunmayarak bir daha görüşülmek üzere TBB'ye geri gönderilmiştir.

13. TBB Yönetim Kurulu 22/6/2018 tarihli kararıyla önceki kararında ısrar ederek başvurucunun baro levhasına yazılmasına karar vermiştir.

14. Bakanlık, başvurucunun baro levhasına yazılmasına ilişkin TBB kararının kesinleşmesi üzerine Ankara 18. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) TBB'ye karşı 29/6/2018 tarihinde iptal davası açmıştır.

15. Mahkeme 30/7/2018 tarihli ara kararıyla davanın başvurucuya ihbarına karar vermiştir. Karar tebligatının, kapıya haber kağıdı yapıştırılarak mahalle muhtarına bırakılmak suretiyle 17/8/2018 tarihinde yapıldığı anlaşılmıştır. Başvurucunun söz konusu davanın kendisine ihbar edilmediği yönünde bir beyanı yoktur.

16. Mahkeme 21/2/2019 tarihli kararıyla dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesi şu şekildedir:

"... Türkiye Barolar Birliğinin kararı ile baro levhasına yazılmasına karar verilen kişinin 23.07.2016 tarihinde yürürlüğe giren 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca tesis edilen işlem ile kamu görevinden çıkarıldığı görülmektedir. 1136 sayılı Kanun'un 1. maddesindeki tanım "avukat"ın tanımı olmayıp"avukatlık" mesleğinin tanımıdır. Bu tanıma göre de avukatlık, kamu hizmeti ve serbest bir meslektir.667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 4. maddesinin 2. fıkrasında yer alan birinci madde gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecekleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyeceklerine yönelik düzenlemesi ve 672 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. maddesinin3. fıkradaki bu kişilerin "meslek adlarını ve

sıfatlarını kullanamazlar ve bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamazlar" hükmü karşısında kamu görevinden çıkarılan kişinin avukat olarak baro levhasına yazılmasına ve avukat unvan sıfatını kullanmasına olanak bulunmamaktadır.

Buna göre avukat olarak baro levhasına yazılamayacağı sonucuna varılan kişinin baro levhasına yazılmasına ilişkin kararda ısrar edilmesine yönelik davaya konu kararda hukuka uygunluk bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

17. Davalı TBB 17/5/2019 tarihli dilekçe ile mahkeme kararına karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunda bulunmuştur.

18. Bölge İdare Mahkemesi 19/9/2019 tarihli kararıyla istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

19. Başvuru formunda kararı 15/9/2020 tarihinde öğrendiğini belirten başvurucu, 29/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilk cümlesi şöyledir:

"Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hakimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sukününu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemler, elektronik işlemler ile ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla duruşma icrasında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygunlanır. "

21. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Yargılamaya Hâkim Olan İlkeler" ana başlıklı ikinci bölümünde yer alan 27. maddesinde hukuki dinlenilme hakkı düzenlenmiştir. Anılan madde şöyledir:

"(1) Davanın tarafları, müdahiller ve yargılamanın diğer ilgilileri, kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakkına sahiptirler.

(2) Bu hak;

a) Yargılama ile ilgili olarak bilgi sahibi olunmasını,

b) Açıklama ve ispat hakkını,

c) Mahkemenin, açıklamaları dikkate alarak değerlendirmesini ve kararların somut ve açık olarak gerekçelendirilmesini,

içerir."

22. Aynı Kanun'un "Davanın İhbarı ve Davaya Müdahale" başlıklı üçüncü ayrımında "İhbar ve şartları" kenar başlıklı 61. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Taraflardan biri davayı kaybettiği takdirde, üçüncü kişiye veya üçüncü kişinin kendisine rücu edeceğini düşünüyorsa, tahkikat sonuçlanıncaya kadar davayı üçüncü kişiye ihbar edebilir."

23. Aynı Kanun'un 63. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Dava kendisine ihbar edilen kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı olan taraf yanında davaya katılabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; 667 sayılı KHK ile getirilen kural ile kamu hizmeti yapmanın değil kamuda istihdam edilmenin yasaklandığını, serbest avukatlığın kamuda istihdam edilmeyle bir ilgisinin olmadığını, Mahkemenin öngörülemez nitelikte bariz takdir hatası yaptığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu, hakkında verilen beraat kararının Mahkeme tarafından dikkate alınmadığını ileri sürerek suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

26. Bakanlık görüşünde; başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyeliği suçu bakımından beraat kararı verilmesinin ardından başvurucunun yeniden baro levhasına yazılma talebinde bulunduğu ve bu talebin kabul edildiği, Bakanlığın da onayladığı belirtilmiştir. Ankara Barosuna avukat olarak kayıtlı olduğu anlaşılan başvurucunun mağdur sıfatının devam edip etmediğinin değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

27. Başvurucu, mesleğini icra edemediği ara süreçte hem madden hem de manen yıprandığını, hakkının ihlal edildiğinin tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

B. Değerlendirme

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür. Başvurucu; her ne kadar suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiş ise de anılan şikâyetin içeriği incelendiğinde başvurucunun şikâyetinin hakkında verilen beraat kararının Mahkemece dikkate alınmamasına ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan başvurucunun bu iddiasının da adil yargılanma hakkı bakımından incelenmesi gerekmektedir.

29. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

30. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru ikincil nitelikte bir hukuk yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemelerinde olağan kanun yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dile getirilmeyen iddialar

Anayasa Mahkemesi önünde şikâyet konusu edilemeyeceği gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgeler de Anayasa Mahkemesine sunulamaz (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 16-20). Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekmektedir (S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 28; Işıl Yaykır, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 42).

31. Somut olayda, başvurucunun baro levhasına yazılması işlemine karşı Bakanlık tarafından 29/6/2018 tarihinde açılan davada, Mahkemenin 30/7/2018 tarihli ara kararıyla davanın başvurucuya ihbarına karar verilmiştir. Karar tebligatının kapıya haber kağıdı yapıştırılarak mahalle muhtarına bırakılmak suretiyle yapıldığı anlaşılmıştır. Mahkeme, başvurucunun sonucundan etkilenme ihtimalinin olduğu bir davayı başvurucuya ihbar ederek başvurucuya dava konusuna ilişkin iddialarını yargılama sürecinde ortaya koyma imkânı sunmuştur. Başvurucunun, davanın kendisine ihbar edilmediği veya dava sürecinden haberdar olmadığı yönünde bir iddiası da yoktur. Başvurucunun davanın kendisine ihbar edilmesinden sonra davaya müdahil olma yoluyla davanın tarafı olma imkânından yararlanmadığı, etkisiz bir yol olarak değerlendirilemeyecek derece mahkemeleri önünde ihlal iddialarını ileri sürme imkânını kullanmadığı görülmüştür. Başvurucunun adil yargılanma hakkına dair usule ilişkin güvencelerden yararlanabilmesinin ilk koşulu davanın tarafı olmasıdır. Başvurucunun iddialarını öncelikle derece mahkemeleri önünde davaya müdahil olma yoluyla ileri sürme imkânı varken bu yola başvurmadığı anlaşılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Bülent Aydoğan, B. No: 2020/11654, 13/1/2022, § 29).

32. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun başvuruya konu edilen yargılamada taraf olmadığı anlaşıldığından, başvurunun adil yargılanma hakkına ilişkin kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

33. Diğer taraftan başvurucu, adil yargılanma hakkının dışında, serbest avukatlık yapmasının engellenmesi nedeniyle çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Derece mahkemeleri önünde ihlal iddialarını ileri sürme imkânını kullanmadığı görülen başvurucunun adil yargılanma hakkı yönünden varılan sonuç gözetilerek anılan iddiaları yönünden de ayrı bir değerlendirme yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi gerekir. (benzer değerlendirmeler için bkz. Serpil Koyuncu Erdem, B. No: 2019/4931, 23/2/2022, § 30-31).

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının incelenmesine YER OLMADIĞINA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 31/1/2023tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULVARİS ALTUN

B. No: 2020/32096 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32096

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULVARİS ALTUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/32096)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Hüseyin MECEK

Başvurucu : Abdulvaris ALTUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ziyaret gününün öğrenim gören çocuklarıyla görüşmeyi sağlayacak şekilde belirlenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Osmaniye 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) tutuklu olarak bulunan başvurucu; çocuğunun eğitim durumu nedeniyle hafta içi belirlenen ziyaret gününün hafta sonuna alınması için Osmaniye 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığına (Kurul) müracaat etmiştir. Başvurucunun talebi reddedilmiştir. Ret kararlarının gerekçesinde; ceza infaz kurumunda kapasitenin üzerinde mahpus barındırılması, personel yetersizliği ile kurum asayiş ve güvenliği gözönüne alındığında ziyaret gününün belirlenenden başka bir güne alınmasının güvenlik sorunlarına neden olacağı vurgulanmıştır.

3. Başvurucunun bu karara karşı Osmaniye İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyet, Kurul kararındaki gerekçelere istinaden reddedilmiştir. Bu karara karşı yapılan itiraz da Osmaniye 1. Ağır Ceza Mahkemesince reddedilmiştir.

4. Başvurucu nihai hükmü 7/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 8/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon tarafından adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; ilkokulda okuyan çocuğuyla ziyaret gününün hafta sonuna alınması talebinin soyut gerekçelerle reddedildiğini, bu sebeple çocuğuyla kişisel iletişim kurmasının engellendiğini belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Bakanlık görüşünde, süreçte verilen kararların gerekçelerine ve ilgili mevzuat ile içtihada yer verilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

7. Başvuru aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

8. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Hükümlü ve tutukluların haftalık telefon görüşme gün ve saatlerinin öğrenim gören çocuklarıyla görüşme sağlayacak şekilde tespit edilmesi gerektiğine ilişkin genel ilkeler Anayasa Mahkemesinin Yeliz Erten (B. No: 2020/99, 11/3/2021, §§ 34-38) kararında açıklanmıştır. Bu bağlamda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri ebeveynin çocuklarıyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. Mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve aile ilişkilerinin sürdürülmesini sağlayacak şekilde hareket edilmesi devletin pozitif yükümlülüklerinin gereğidir. Hükümlü ve tutukluların bazı haklarının sınırlandırılması, tutulmanın kaçınılmaz sonucu olsa da ceza infaz kurumu idaresi hükümlü ve tutukluların ailesiyle temasını sağlayacak tedbirler almak zorundadır. Bu tedbirler alınırken çocuğun yüksek yararı gözetilerek kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile aile hayatına saygı hakkı arasında adil bir denge sağlanmalı ve bu konuda ikna edici gerekçeler ortaya konmalıdır. Telefonla görüşme hakkı konusunda tespit edilen bu ilkeler, açık ve kapalı görüşlerin çocuk ve ebeveynin aile bağlarını sürdürecek şekilde temas etmesini sağlaması bakımından da geçerlidir.

10. Başvurucunun oğlunun hafta içi Gaziantep'te bir ilkokula devam ettiği, ibraz ettiği öğrenci belgesinden anlaşılmaktadır. Hafta içi ziyaret hakkı tanınan başvurucunun eğitim durumu nedeniyle çocuğuyla görüşemediği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

11. Başvurucunun talebi Kurul tarafından personel yetersizliği, güvenlik zaafı gibi nedenlerle reddedilmiş ise de hafta sonu görev yapan personelin sayısı ve görevlerine dair somut bilgilere kararda yer verilmemiş; yaşanacağı belirtilen güvenlik sorunu hakkında genel ifadeler dışında çocuğun üstün yararını da gözeten ikna edici ve objektif bir gerekçe ya da güvenlik riskine ilişkin somut bir olay ortaya konulamamıştır. Ziyaret gününün hafta sonuna olacak şekilde ayarlanmasının Kurumun güvenliğini ne şekilde tehlikeye düşüreceği, ilgili kararlarda somut ve yeterli şekilde açıklanmamıştır. Bu durumda idarenin uygulaması ile yargı kararları birlikte değerlendirildiğinde çocuğun üstün yararı gözetilerek aile ilişkilerinin devamlılığını sağlayacak şekilde hareket edilmediği, başvurucunun talebinin neden karşılanamadığı hususunda ilgili kararlarda somut ve yeterli bir gerekçe sunulmadığı anlaşıldığından olayda aile hayatına saygı hakkı bakımından devletten beklenen pozitif

yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

13. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

14. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

15. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 18.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Osmaniye İnfaz Hâkimliğine (E.2020/2680, K.2020/2851) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 18.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURTEN ÜZÜMCÜ

B. No: 2020/35262 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35262

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURTEN ÜZÜMCÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35262)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Nurten ÜZÜMCÜ

Vekili : Av. Nesrin BİLGE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Batman Valiliğinin toplantı ve gösterileri izne bağladığı 23/6/2020tarihli kararına uymayarak toplantıya katılan başvurucu hakkında emre aykırı hareket ettiği gerekçesiyle idari para cezası uygulanmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, nihai hükmü 10/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 4/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

4. Somut olayda, Batman Valiliği 23/6/2020 tarihli kararıyla 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin (A) ve (C) bentlerine dayanarak resmî kamu kurum ve kuruluşlarının yapacağı etkinlikler hariç olmak üzere il genelinde yapılacak tüm eylem ve etkinleri on beş gün süreyle mülki idari amirin iznine bağlamamıştır. Bu karar, emre aykırı davranış nedeniyle verilen idari para cezasına dayanak olmuştur.

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Cihan Tüzün ve diğerleri, (B. No: 2019/13258, 10/11/2022, §§ 22-30) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen ölçütlerden biri olan Anayasa'nın sözüne aykırı olmama kriterine ilişkin ilkelere yer verilen kararda, tüm eylem ve etkinliklerin mülki idari amirin iznine bağlanmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının önceden izin almadan kullanılabileceği yönündeki Anayasa'nın 34. maddesinde yer alan ek güvencesine aykırı olduğu ve dolayısıyla müdahalenin Anayasa maddesinin sözüyle çeliştiği sonucuna varılmıştır. Batman ilinde gerçekleştirilecek tüm eylem ve etkinlilerin mülki idari âmirinin iznine bağlandığı somut olayda da Cihan Tüzün ve diğerleri kararında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

6. Başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından diğer ihlal iddiaları yönünden inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

7. Başvurucu, ihlalin tespiti ve ortadan kaldırılması ile 5.000 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercii tarafından yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı ve uğranıldığı iddia edilen maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunulmadığı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Batman 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (2020/3470 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 9.900 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT BEYDİLLİ

B. No: 2021/400 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/400

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT BEYDİLLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/400)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Murat BEYDİLLİ

Vekili : Av. Gazenfer ARSLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın gerekçesi açıklanmadığı ve kanun yolu süresinin gerekçeli kararın tebliğinden başlayacağı açıkça belirtildiği hâlde tefhimden başlatılan süre gözetilerek istinaf talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucunun açtığı davada kanun yolu başvurusu, kanun yolu süresinin ilk derece mahkemesinin kararının tefhim tarihinden başlatılarak hesaplanması nedeniyle süresinde olmadığı gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu, nihai hükmü 10/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 25/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Nihal Uslukol (B. No: 2016/73086, 25/9/2019), Özkan Şen (B. No: 2012/791, 7/11/2013), Hasan İşten (B. No: 2015/1950, 22/2/2018), Ertuğrul Dalbaş (B. No: 2014/7805, 25/10/2017) ve

Cemile Akyıldız (B. No: 2014/1382, 22/9/2016) kararlarında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, ilgili mercinin mahkemelerin kanun yolunu ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğü altında olduğunu dikkate alarak kanun yolu süresini -ilk derece mahkemesi kararın gerekçesini açıklamadığı ve kanun yolu süresinin gerekçeli kararın tebliğinden başlayacağını açıkça belirttiği hâlde- tefhimden başlatmasının öngörülemez nitelikte olduğu ve şahsi olarak aşırı bir külfete yol açtığı gerekçesiyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda yeniden yargılamada yapılması gereken iş, istinaf talebinin süresinde olmadığından reddine ilişkin kararın kaldırılarak ve -usule ilişkin diğer meselelerde de bir eksiklik söz konusu değilse- esastan incelenerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesine (E.2020/1619, K.2020/2755) iletilmek üzere Zile İcra Hukuk Mahkemesine (E.2018/51, K.2020/9) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.346,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL YILDIZ

B. No: 2021/2397 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2397

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2397)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : İsmail YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, icra müdürlüğünce yapılan ihalenin feshi için açılan dava sonunda ihale bedelinin %10'u oranında para cezasının hazineye irat kaydına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 5/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 21/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, Yıldız Eker ([GK] B. No: 2015/18872, 22/11/2018) kararında mahkemeye erişim hakkı yönünden inceleme yapmış ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda, mahkemelerin somut durumun özelliklerini gözönünde tutmasına izin vermeyen ve hâkime herhangi bir takdir yetkisi de tanımayan kanun hükmüne dayalı olarak uygulanan para cezasının miktarının başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği ve bu durumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kıldığı sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun

Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucunun maddi zararlarının giderilmesi gerekir. Olayda başvurucuya 31.200 TL para cezası verilmiş ve hükmün kesinleşmesinden sonra tahsil amacıyla ilgili vergi dairesine gönderilmek üzere harç tahsil müzekkeresi düzenlenmiştir. Dosyada para cezasının tahsil edildiğine ilişkin bir bilgi ve belge olmadığı gibi başvurucu tarafından bu hususta yapılan bir bildirim de bulunmamaktadır. Bu itibarla mahkemece düzenlenen 2/11/2020 tarihli harç tahsil müzekkeresinin ilgili vergi dairesince yerine getirilmesini önleyecek şekilde iptali ve ilgili mahkemesine iadesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla harç tahsil müzekkeresinin iptali ve ilgili kurumdan geri çekilmesi için Ankara 1. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2019/217, K.2019/673) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,6 TL harçtan ibaret yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞÖLEN ÇİKOLATA GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

B. No: 2021/4803 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4803

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞÖLEN ÇİKOLATA GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4803)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Şölen Çikolata Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Ergin BİLGİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkeme kararında gösterilen süreye uygun şekilde kanun yolu başvurusunda bulunulduğu hâlde talebin süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 10/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 11/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Nihal Uslukol (B. No: 2016/73086, 25/9/2019), Özkan Şen (B. No: 2012/791, 7/11/2013), Hasan İşten (B. No: 2015/1950, 22/2/2018), Ertuğrul Dalbaş (B. No: 2014/7805, 25/10/2017), Cemile Akyıldız (B. No: 2014/1382, 22/9/2016), İnta Mühendislik Mimarlık İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. (B. No: 2017/34763, 11/2/2021) ve S.K. (B. No: 2015/2438, 19/4/2018) kararlarında,

uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede hâkimin kanun yolunu ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğü altında olduğu, başvuruculaların mahkeme kararında belirtilen süreye güvenerek hareket ettikleri ve mahkemenin yanıltması sonucu ortaya çıkan belirsizliğe katlanmak zorunda bırakılmalarının ölçülü olmadığı belirtilerek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden ihlal sonucuna varıldığından başvurucunun mülkiyet hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarının ayrıca incelenmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda yeniden yargılamada yapılması gereken iş, olağan kanun yolu başvurusunun süresinde olmadığından reddine ilişkin kararın kaldırılarak ve -usule ilişkin diğer meselelerde de bir eksiklik söz konusu değilse- esastan incelenerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Yargıtay 11. Hukuk Dairesine (E.2020/478, K.2020/4611) iletilmek üzere Ankara 3. Fikrî ve Sinaî Haklar Hukuk Mahkemesine (E.2019/329, K.2019/397) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.387,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DURKIZ ÖZKAYA

B. No: 2021/23049 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23049

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DURKIZ ÖZKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23049)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Durkız ÖZKAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın gerekçesi açıklanmadığı ve kanun yolu süresinin gerekçeli kararın tebliğinden başlayacağı açıkça belirtildiği hâlde tefhimden başlatılan süre gözetilerek istinaf talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucunun açtığı davada kanun yolu başvurusu, kanun yolu süresinin ilk derece mahkemesinin kararının tefhim tarihinden başlatılarak hesaplanması nedeniyle süresinde olmadığı gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu nihai hükmü 24/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Nihal Uslukol (B. No: 2016/73086, 25/9/2019), Özkan Şen (B. No: 2012/791, 7/11/2013), Hasan İşten (B. No: 2015/1950, 22/2/2018), Ertuğrul Dalbaş (B. No: 2014/7805, 25/10/2017) ve Cemile Akyıldız (B. No: 2014/1382, 22/9/2016) kararlarında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, ilgili mercinin mahkemelerin kanun yolunu

ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğü altında olduğunu dikkate alarak kanun yolu süresini -ilk derece mahkemesi kararın gerekçesini açıklamadığı ve kanun yolu süresinin gerekçeli kararın tebliğinden başlayacağını açıkça belirttiği hâlde- tefhimden başlatmasının öngörülemez nitelikte olduğu ve şahsi olarak aşırı bir külfete yol açtığı gerekçesiyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda yeniden yargılamada yapılması gereken iş, istinaf talebinin süresinde olmadığından reddine ilişkin kararın kaldırılarak ve -usule ilişkin diğer meselelerde de bir eksiklik söz konusu değilse- esastan incelenerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması için Konya Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesine (E.2021/420, K.2021/457) iletilmek üzere Ilgın İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/34, K.2020/69) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harçtan ibaret yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜRSOY ÇAKIL OCAĞI HARFİYAT NAKLİYAT İNŞAAT TAAHHÜT MADENCİLİK İŞ MAKİNALARI TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/23966 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23966

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜRSOY ÇAKIL OCAĞI HARFİYAT NAKLİYAT İNŞAAT TAAHHÜT MADENCİLİK İŞ MAKİNALARI TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23966)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Gürsoy Çakıl Ocağı Harfiyat Nakliyat İnşaat Taahhüt

Madencilik İş Makinaları Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.

Vekili : Av. Samet Fatih BAPOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ihalenin feshi davasında ihale bedelinin %10'u oranında para cezasının hazineye irat kaydına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 1/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, Yıldız Eker ([GK], B. No: 2015/18872, 22/11/2018) kararında

mahkemeye erişim hakkı yönünden inceleme yapmış ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda, mahkemelerin somut durumun özelliklerini gözönünde tutmasına izin vermeyen ve hâkime herhangi bir takdir yetkisi de tanımayan kanun hükmüne dayalı olarak uygulanan para cezasının miktarının başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği ve bu durumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kıldığı sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucunun maddi zararlarının giderilmesi gerekir. Olayda başvurucuya, iki taşınmazın ihale bedelinin ayrı ayrı %10'u oranında toplam 225.100 TL para cezası verilmiş ve hükmün kesinleşmesinden sonra tahsil amacıyla ilgili vergi dairesine gönderilmek üzere harç tahsil müzekkeresi düzenlenmiştir. Dosyada para cezasının tahsil edildiğine ilişkin bir bilgi ve belge olmadığı gibi başvurucu tarafından bu hususta yapılan bir bildirim de bulunmamaktadır. Bu itibarla mahkemece düzenlenen 1/3/2021 tarihli harç tahsil müzekkeresinin ilgili vergi dairesince yerine getirilmesini önleyecek şekilde iptali ve ilgili mahkemesine iadesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla harç tahsil müzekkeresinin iptali ve ilgili kurumdan geri çekilmesi için Samsun 2. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2019/316, K.2019/491) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,6 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.387,6 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BİLİRER İNŞAAT TAAHHÜT GIDA MADENCİLİK MOBİLYA PLASTİK İMALAT NAKLİYE SANAYİ VE TİCARET LTD.ŞTİ.

B. No: 2021/27063 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27063

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİLİRER İNŞAAT TAAHHÜT GIDA MADENCİLİK MOBİLYA PLASTİK İMALAT NAKLİYE SANAYİ VE TİCARET LTD.ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27063)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Bilirer İnşaat Taahhüt Gıda Madencilik Mobilya

Plastik İmalat Nakliye Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Sinan BENEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ihalenin feshi için açılan dava sonucunda ihale bedelinin %10'u oranında para cezasının hazineye irat kaydına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 24/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 8/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, Yıldız Eker ([GK], B. No: 2015/18872, 22/11/2018) kararında mahkemeye erişim hakkı yönünden inceleme yapmış ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda, mahkemelerin somut durumun özelliklerini gözönünde tutmasına izin vermeyen ve hâkime herhangi bir takdir yetkisi de tanımayan kanun hükmüne dayalı olarak uygulanan para cezasının miktarının başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği ve bu durumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kıldığı sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucunun maddi zararlarının giderilmesi gerekir. Olayda başvurucuya 71.850 TL para cezası verilmiş ve hükmün kesinleşmesinden sonra tahsil amacıyla ilgili vergi dairesine gönderilmek üzere harç tahsil müzekkeresi düzenlenmiştir. Dosyada para cezasının tahsil edildiğine ilişkin bir bilgi ve belge olmadığı gibi başvurucu tarafından bu hususta yapılan bir bildirim de bulunmamaktadır. Bu itibarla mahkemece düzenlenen20/11/2020 tarihli harç tahsil müzekkeresinin ilgili vergi dairesince yerine getirilmesini önleyecek şekilde iptali ve ilgili mahkemesine iadesi yeterli bir giderim sağlayacaktır. Mahkemece düzenlenen harç tahsil müzekkeresinin ilgili vergi dairesince yerine getirilmesini önleyecek şekilde iptalinin ve mahkemesine iadesinin yeterli bir giderim imkânı sağladığı değerlendirilerek başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla harç tahsil müzekkeresinin iptali ve ilgili kurumdan geri çekilmesi için Van İcra Hukuk Mahkemesine (E.2019/384, K.2019/825) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun manevi tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.387,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLESER UÇAR

B. No: 2021/50423 | Karar tarihi: 31.01.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50423

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLESER UÇAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50423)

Karar Tarihi: 31/1/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Güleser UÇAR

Vekili : Av. Mustafa Onur YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın gerekçesi açıklanmadığı ve kanun yolu süresinin gerekçeli kararın tebliğinden başlayacağı açıkça belirtildiği hâlde tefhimden başlatılan süre gözetilerek istinaf talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucunun açtığı davada kanun yolu başvurusu, kanun yolu süresinin ilk derece mahkemesinin kararının tefhim tarihinden başlatılarak hesaplanması nedeniyle süresinde olmadığı gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu, nihai hükmü 18/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 3/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Nihal Uslukol (B. No: 2016/73086, 25/9/2019), Özkan Şen (B. No: 2012/791, 7/11/2013), Hasan İşten (B. No: 2015/1950, 22/2/2018), Ertuğrul Dalbaş (B. No: 2014/7805, 25/10/2017) ve

Cemile Akyıldız (B. No: 2014/1382, 22/9/2016) kararlarında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, ilgili merciin mahkemelerin kanun yolunu ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğü altında olduğunu dikkate alarak kanun yolu süresini -ilk derece mahkemesi kararın gerekçesini açıklamadığı ve kanun yolu süresinin gerekçeli kararın tebliğinden başlayacağını açıkça belirttiği hâlde- tefhimden başlatmasının öngörülemez nitelikte olduğu ve şahsi olarak aşırı bir külfete yol açtığı gerekçesiyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda yeniden yargılamada yapılması gereken iş, istinaf talebinin süresinde olmadığından reddine ilişkin kararın kaldırılarak ve -usule ilişkin diğer meselelerde de bir eksiklik söz konusu değilse- esastan incelenerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesine (E.2021/482, K.2021/1885) iletilmek üzere Doğanşehir İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/6, K.2020/8) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.387,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/1/2023 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İRFAN KAÇMAZ

B. No: 2018/3863 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/3863

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İRFAN KAÇMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/3863)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : İrfan KAÇMAZ

Vekili : Av. Servet VURAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlandığı gerekçesiyle Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde işçilik görevine başlatılmama işlemine karşı açılan iptal davasında, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/1/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. 1/1/1972 doğumlu olan başvurucu, Kara Kuvvetleri Komutanlığı 52. Bakım Merkezi Komutanlığınca (İdare) yapılacak olan işçi alımına ilişkin olarak oto mekanikeri branşında sınava katılmak üzere başvurmuştur.

7. Başvurucu, idare tarafından düzenlenen yazılı sınava katılmıştır. Yazılı sınavda başarılı olması üzerine mülakata giren başvurucu, 77,04 puan alarak sınavı kazandığını öğrenmiştir.

8. 12/4/2000 tarihli ve 24018 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği'nin (mülga Yönetmelik) 11. ve 12. maddeleri uyarınca başvurucu hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Yönetmelik'in 15. maddesine göre yapılan değerlendirme sonucunda güvenlik soruşturmasının olumsuz olduğu kanaatine varılmış ve başvurucunun işçi olarak alımı gerçekleştirilmemiştir. Belirtilen durum 30/5/2016 tarihli işlemle başvurucuya bildirilmiştir.

9. Başvurucu, işleme karşı itiraz etmiştir. 22/6/2016 tarihli işlemle yapılan itiraz reddedilmiştir.

10. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali istemiyle 22/7/2016 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, hukuki olmayan keyfî gerekçelerle işe başlatılmadığını, işe başlatılmama nedeninin somutlaştırılmadığını belirtmiştir. Güvenlik soruşturması nedeniyle işe alınmamışsa bunun mümkün olmadığını, çünkü hakkında açılmış herhangi bir dava olmadığı gibi adli sicil kaydının da bulunmadığını ifade etmiştir.

11. Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 14/2/2017 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Uyuşmazlıkta, davacı hakkında yapılan güvenlik soruşturması sonucunda elde elde istihbari nitelikteki bilgilerin, kişinin içinde bulunduğu ortamla birlikte ele alınmasının tabi görülebileceği, alınan bilgilerin özelliği, yürütülen hizmetin niteliği dikkate alındığında vekeza, özel hukuk hükümleri çerçevesinde istihdamı planlanan davacıyla iş sözleşmesi imzalanması hususunda idarenin yargı kararı ile zorlanamayacağı hep birlikte gözönüne alındığında, davalı idarenin sahip olduğu takdir yetkisini bu adaydan yana kullanmayıp işe başlatılmaması yolunda kullanmasında kamu yararına, hizmet gereklerine ve hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

12. Başvurucu, karara karşı 17/4/2017 tarihinde istinaf yoluna başvurmuştur. Başvuru dilekçesinde, dava dilekçesinde belirttiği hususları yinelemiştir.

13. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 11/12/2017 tarihinde istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

14. Nihai karar başvurucuya 28/12/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 29/1/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. Dava konusu işlemin dayanağı olan Yönetmelik'in "Amaç" başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmeliğin amacı; ... Türk Silahlı Kuvvetlerinde, ... çalışacak personel ... hakkında yapılacak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını düzenlemektir."

16. Aynı Yönetmelik'in "Kapsam" başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmelik; ... Türk Silahlı Kuvvetlerinde, ... çalışacak personeli, ... için yapılacak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının esas ve usullerini, bunu yapacak mercileri,

hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılacak gizlilik dereceli yerlerde çalışan kamu personeli ile meslek grupları ve üst kademe yöneticilerini kapsar"

17. Aynı Yönetmelik'in "Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında araştırılacak hususlar" başlıklı 11. maddesi şöyledir:

"Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında kişinin içinde bulunduğu ortam dikkate alınarak, kişinin kayıtlı ikamet adresi ile fiilen ikamet ettiği adres esas alınmak suretiyle;

a) Kimlik kontrolü, kimlik kayıtlarının doğruluk derecesi, uyrukluğu, geçmişte yabancı bir devletin uyrukluğuna girip girmediği,

b) Genel kolluk kuvvetlerinin ve istihbarat birimlerinin arşivlerinde bilgiler bulunup bulunmadığı, adli sicil kaydının ve hakkında arama kaydı veya herhangi bir tahdidin olup olmadığı,

c) Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakının bulunup bulunmadığı ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanuna ve Atatürk ilke ve inkılaplarına aykırı davranıp davranmadığı,

ç) Şeref ve haysiyetini ihlal edecek ve görevine yansıyacak şekilde kumara, uyuşturucuya, içkiye, paraya ve aşırı bir şekilde menfaatine düşkün olup olmadığı, ahlak ve adaba aykırı davranıp davranmadığı,

d) Yabancılarla, özellikle hasım ve hasım olması muhtemel Devlet mensupları ve temsilcileriyle ilgili derecesinin iç yüzü ve nedeni,

araştırılır."

18. Aynı Yönetmelik'in "Yöntem" başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmelik kapsamına giren kamu kurum ve kuruluşlarınca yaptırılacak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında aşağıdaki yöntem izlenir :

a) 9 / A ve 9 / B maddeleri kapsamındaki talepler doğrudan Cumhurbaşkanlığına iletilir.

b) Emniyet Genel Müdürlüğü ve/veya mahalli mülki idare amirliklerince (a) bendi kapsamındaki talepleri hariç yapılması öngörülen güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması ilgili bakanlık veya kamu kurumu ve kuruluşlarının talebi üzerine gerçekleştirilir. İllerden gelen talepler valilikler aracılığı ile yapılır.

c) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması taleplerinin ilgili makama ulaşmasından itibaren arşiv araştırması sonuçları en geç 30 iş günü, güvenlik soruşturması sonuçları en geç 60 iş günü içinde cevaplandırılır. Soruşturma ve araştırma sonucu içeren bilgi ve belgeler ilgilinin işlemini yapan makamlardaki dosyasında asgari ‘‘gizli’’ gizlilik derecesinde aidiyet konusuna göre fiziki ve / veya elektronik ortamda muhafaza edilir .

ç) Güvenlik soruşturmasını ve arşiv araştırmasını isteyen makama, kişi hakkında karar vermeye yeterli bilgiler aktarılır.

d) Güvenlik soruşturmasını ve arşiv araştırmasını nasıl ve ne şekilde yapılacağı, soruşturma ve araştırma yapmaya yetkili makamların görev ve talimatları ile belirlenir.

e) Mahalli mülki idari amirliklerince yapılmış olan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında durumu saptananların evrakının bir örneği dosya açılmak üzere Emniyet

Genel Müdürlüğüne gönderilir.

f) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması taleplerine, ilgili kişinin adı, soyadı ve kimlik numarası bilgilerini içeren liste dijital ortama kaydedilerek eklenir. Ancak Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığına iletilmek üzere gönderilen güvenlik soruşturması talep yazılarına, söz konusu liste yerine bu Yönetmeliğin ekinde yer alan güvenlik soruşturması formu dijital ortama kaydedilerek eklenir."

19. Aynı Yönetmelik'in "Değerlendirme" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"Yaptırılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi amacıyla gerektiğinde kişinin gizlilik dereceli birim, kısım ve gizlilik dereceli yerler ile askeri, emniyet ve istihbarat teşkilatları, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalıştırılıp çalıştırılmamaları, yer değiştirerek bu görevlere devam edip etmemeleri ile 657 sayılı Kanunun 48 inci maddesi kapsamında belirtilen şartları taşıyıp taşımadığı gibi hususları incelemek ve sonucunu sorumlu amirin takdirine sunmak üzere; bakanlıklarda görevlendirilecek bakan yardımcısının, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında en üst amirin, üniversitelerde rektörün, illerde valinin başkanlığında, personel birim amiri, hukuk müşaviri ve varsa güvenlik işlerinden sorumlu birim amirinden oluşan değerlendirme komisyonu kurulur. Cumhurbaşkanlığında kurulacak Değerlendirme Komisyonu İdari İşler Başkanının görevlendireceği bir üst kademe yöneticisinin başkanlığında belirlenecek genel müdürlerin katılımıyla oluşur. Türk Silahlı Kuvvetlerinde ise bu Komisyonun oluşumu kendi yönergeleri ile belirlenir. Değerlendirme Komisyonunun çalışma tutanakları ve kararları gizlidir"

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 1/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, mahkeme kararında hiçbir yasal dayanağı olmayan istihbari bilgilere dayanıldığını ve idarenin takdir yetkisini keyfî olarak kullandığını ifade etmiştir. Benzer konuda farklı kararlar verildiğini, kendisi ile aynı konumda olmasına rağmen işçilik görevine başlayanlar olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucunun temel iddiası, istihbari nitelikteki bilgilere dayanılarak atamasının gerçekleştirilmemiş olmasıdır. Başvurucu, istihbari nitelikteki bilgilerin değerlendirilmesinden şikâyet etmesi nedeniyle başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

25. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

26. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

27. Anılan kurallar uyarınca ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri; dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açıkça bir keyfîlik görüntüsünün olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (İbrahim Ataş, B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 23).

28. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (İbrahim Ataş, § 24).

29. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi, tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hale getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

30. Somut olayda Kara Kuvvetleri Komutanlığı 52. Bakım Merkezi Komutanlığınca yapılan işçi alımı sınavını kazanan başvurucu hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak neticelenmesi üzerine başvurucu göreve başlatılmamıştır.

31. İlk derece mahkemesi başvurucu hakkındaki istihbari nitelikteki bilgileri değerlendirerek güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak kabul etmiş ancak kararın dayanağı olan istihbari nitelikteki bilgilere ilişkin herhangi bir bilgi vermemiş ve değerlendirme yapmamıştır.

32. Yönetmelik'in amaç ve kapsamından anlaşıldığı üzere Türk Silahlı Kuvvetlerinde çalıştırılacak personel hakkında güvenlik soruşturması yapılması gerekmektedir. Güvenlik soruşturmasında araştırılacak hususlar hakkında belirtilen yönteme göre araştırma yaptırıldıktan sonra elde edilen veriler değerlendirilecek ve güvenlik soruşturmasının sonucunun olumlu olması aranacaktır (bkz. §§ 15-19).

33. Bireysel başvuruya konu kararın gerekçesinden de Mahkemenin Yönetmelik hükümlerini güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması biçiminde yorumladığı anlaşılmaktadır.

34. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanmasında öncelikli yetkinin derece mahkemelerine ait olduğunun altı bir kez daha çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin kendi yorumunu derece mahkemelerininkinin yerine kaim etmesi söz konusu olamaz. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının etkilerinin adil yargılanma hakkıyla çelişip çelişmediğini incelemek Anayasa Mahkemesinin görevindedir. Bu bakımdan bireysel başvuru kapsamında yapılacak değerlendirmede derece mahkemelerinin söz konusu fıkranın güvenlik soruşturmasının olumlu sonuçlanmasını gerektirdiği biçimindeki yorumu veri kabul edilecektir (Sebiha Kaya, B. No: 2018/34124, 20/5/2021 § 48).

35. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması şartının aranmasının kuralı belli ölçüde muğlaklaştırdığı söylenebilir. Zira güvenlik soruşturmasının olumlu neticelenip neticelenmediği konusunda ulaşılacak sonucun atamaya yetkili konumda bulunan kişi veya kişilere bağlı olarak değişmesi riski bulunmaktadır. Bu da keyfî ve ayrımcı uygulamaların gelişmesine, dolayısıyla bireylerin devlete olan güvenlerinin zedelenmesine sebep olabilecektir (Sebiha Kaya, § 49).

36. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Bu noktada gerekçeli karar hakkının hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli bir araç olarak işlev gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedir.

37. Derece mahkemelerince gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli

değildir, aynı zamanda makul olması aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır.

38. Bu nedenle güvenlik soruşturmasına ilişkin açılan bir davada, davacının hangi sebeple güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlandığının ve güvenlik soruşturması neticesinde elde edilen verinin kişinin yapacağı görevi neden olumsuz olarak etkilediğinin açıkça ortaya konulması önemlidir. Bu kapsamda derece mahkemelerinden beklenen, güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilgilerin neler olduğunun kararında belirtmesi ve söz konusu bilgiyi, davacının yerleştirildiği kurumu ve alacağı görevi gözönünde bulundurarak değerlendirmesidir. Burada önemli olan husus güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasını doğuran tespitlerin davacının şahsından kaynaklanması ya da davacının şahsıyla güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmasıdır. Yine bu noktada derece mahkemelerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfîliğin önüne geçebilmek adına önem arz etmektedir.

39. Bununla birlikte kamu güvenliği veya başkalarının haklarının korunması gibi haklı nedenlerin bulunması hâlinde hükme esas alınan kanıt ve belgelerin başvurucuya verilmemesi veya gösterilmemesi makul görülebilir. Ancak bu hâlde dahi hükme esas alınan belge kendisine verilmeyen başvurucunun savunma hakkında meydana gelen bu kısıtlamayı telafi edecek karşıt-dengeleyici imkânların başvurucuya sağlanması gerekir. Bu bağlamda başvurucunun belge içeriğinden haberdar edilmesinin, buna karşı savunma ve itirazlarını mahkemeye sunabilme fırsatına sahip olmasının dengeleyici bir imkân olduğu söylenebilir. Yine söz konusu belgenin başvurucu tarafından bilinmesinin sakıncalı olduğu düşünülen kısımları karartılarak başvurucuya verilmesi ya da başvurucunun söz konusu belgeyi Mahkeme kaleminde inceleme fırsatı bulması da dengeleyici birer imkân olarak görülebilir (Ayfer Atalmış, B. No: 2016/12198, 9/6/2020, § 35).

40. Başvuruya konu olayda başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlanması sadece istihbari nitelikteki bilgi notuna dayandırılmıştır. Bilgi notunun içeriğinin ne olduğu ise kararda yer almamıştır.

41. Mahkeme kararından başvurucunun güvenlik soruşturmasının neden olumsuz olarak kabul edildiği anlaşılamamaktadır. Kararın dayanağı olan istihbari nitelikteki bilginin içeriğinde yer alan tespit aktarılmamış, bu nedenle de güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasının davacının şahsına bağlı hangi nedenden kaynaklandığı anlaşılamamıştır. Bunun yanı sıra kararda güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilginin başvurucunun yapacağı göreve hangi nedenle olumsuz bir etki yaptığı da ortaya konulmamıştır. Öte yandan başvurucu hakkında yapılan tespitlerin neden başvurucu ile paylaşılmadığı kararda belirtilmediği gibi paylaşılmama nedeniyle savunma hakkında meydana gelen kısıtlamayı telafi edecek herhangi bir yolun denendiğine ilişkin açıklama da yapılmamıştır.

42. Kural olarak derece mahkemesi kararında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde istinaf merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. İlk derece mahkemesi kararında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise başvurucular tarafından ileri sürülen esaslı itirazların istinaf mercii tarafından gerekçeli bir şekilde

karşılanması gerekir. Somut olayda başvurucunun temel iddialarının ilk derece mahkemesince kararda tartışılmamasına ve gerekçe oluşturulmamasına rağmen başvurucu tarafından ileri sürülen esaslı iddiaların Bölge İdare Mahkemesince de karşılanmadığı görülmüştür.

43. Sonuç olarak istihbari bilgilerin idari işlemi neden ve nasıl haklılaştırdığı hususunun derece mahkemelerinin gerekçelerinde yer almadığı görülmektedir. Derece mahkemeleri başvurucu hakkında elde edilen bilgileri herhangi bir şekilde değerlendirmemiş, bilginin tesis edilen işleme ulaşmadaki hukuki etkisi ve benzeri boyutları ile işin esası ile ilgili kendi değerlendirmesini ortaya koymamıştır. Diğer bir ifadeyle güvenlik soruşturmasının sonucuna ilişkin başvurucunun iddiaları yeterli bir şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu nedenle, yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

45. Başvurucu, haksız bir şekilde göreve başlatılmaması nedeniyle masumiyet karinesinin, mülkiyet hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden eşitlik ilkesinin, mülkiyet hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğine yönelik iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

47. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

48. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

49. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 2. İdare Mahkemesine (E.2016/900, K.2017/212) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET BOZAT VE ALİ RIZA ADEM

B. No: 2018/31549 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/31549

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET BOZAT VE ALİ RIZA ADEM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/31549)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer Topal

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ömer MENCİK

Başvurucular : 1. Ahmet BOZAT

2. Ali Rıza ADEM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucuların ücreti kendilerince karşılanarak kurum idaresi aracılığıyla süreli yayın satın alma taleplerinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucular, süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyon tarafından anılan şikâyet dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, bu şikâyet yönünden ise başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, ayrıca adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Hukuki irtibat nedeniyle 2018/31844 numaralı başvurunun bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, Recep Bekik ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019) kararında olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan bir başvuruyu inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede süreli yayınların ceza infaz

kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülere teslim edilip edilmemesinde keyfîliği engelleyecek, aynı hukuki durumda bulunanlara aynı uygulamanın yapılmasını sağlayacak, açık, yol gösterici ve istikrarlı idari uygulamaları garanti edecek bir mekanizmanın bulunmadığı gerekçesiyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Her ne kadar Recep Bekik ve diğerleri kararından sonra 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve buna bağlı düzenleyici işlemler ile bir dizi önlemler alınmış ise de eldeki başvurunun söz konusu yasal ve uygulamaya dönük değişiklikten önceki müdahalelere ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Bu sebeple eldeki başvuru yönünden anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

5. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında net 1.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara net 1.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Osmaniye İnfaz Hâkimliği (E.2018/5584, K.2018/5028 sayılı karar ve E.2018/5807, K.2018/5324 sayılı karar) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.Ç.

B. No: 2018/37697 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/37697

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.Ç. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/37697)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : S.Ç.

Vekili : Av. Ziya ÇELİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle iş sözleşmesinin feshedilmesi üzerine açılan işe iade davasında davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. 4/12/1981 doğumlu başvurucu, 2/4/2013 tarihinden itibaren Borsa İstanbul A.Ş. (Şirket) nezdinde sözleşmeli bir şekilde uzman yardımcısı olarak çalışmaya başlamıştır. En son iş analisti uzman yardımcısı konumunda çalışırken 18/7/2016 tarihinde iş sözleşmesi feshedilmiştir.

7. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespitine ve işe iadesine karar verilmesi talebiyle 21/7/2016 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, feshin gerekçesinin açıklanmadığını ifade etmiştir. Çalışma süresi boyunca herhangi bir şekilde bildirim yapılmadığı gibi savunması da alınmadığını belirtmiştir. Dava konusu feshinhaksız, belirsiz, gerekçesiz ve usule aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

8. İstanbul 7. İş Mahkemesi (Mahkeme) 8/12/2016 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda, başvurucunun iş akdinin Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile iltisaklı olduğunun değerlendirilmesi neticesinde feshedildiği ifade edilmiştir. Fesih nedenine göre başvurucunun 1/9/2016 tarihli ve 29818 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 673 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (673 sayılı KHK) 7. maddesi uyarınca işe geri alınma yönünde talepte bulunamayacağı belirtilmiştir.

9. Başvurucu, karara karşı 21/12/2016 tarihinde istinaf yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, olağanüstü hâle dayanılarak çıkarılan kararnamelerin fesih tarihinden sonra olması nedeniyle fesih işleminde bu kararname hükümlerinin uygulanamayacağını belirtmiştir. Dava konusu uyuşmazlığın çözümünde, fesih işleminin gerçekleştiği tarihte yürürlükte olan olağan hukuk kuralları uygulanması gerektiğini ileri sürmüştür. Şirketin iş akdinin feshine ilişkin şekil şartlarının hiçbirine uymadığı gibi belirttiği fesih sebeplerinin de doğru olmadığını ifade etmiştir. Terör örgütü ile herhangi bir bağlantısı bulunmamasına rağmen haksız ve masumiyet karinesini ihlal edecek şekilde sözleşmesinin feshedildiğinden Mahkemece bu konuda araştırma yapılmaksızın karar verildiğinden yakınmıştır.

10. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 28. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 16/11/2017 tarihinde istinaf başvurusunu kabul ederek Mahkeme kararını kaldırmış ve davayı kabul etmiştir. Kararda, başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisaklı olduğuna dair delil bulunmadığı ifade edilmiştir.

11. Davalı Şirket tarafından süresinde karara karşı temyiz yoluna başvurulmuştur.

12. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi (Yargıtay) 22/10/2018 tarihinde temyiz talebini kabul ederek Bölge Adliye Mahkemesi kararını bozmuş ve davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Dosya içeriğine göre; davacının iş sözleşmesi 18.07.2016 tarihinde 'hizmetlerine ihtiyaç duyulmaması' gerekçesiyle feshedilmiştir. Ancak davalı vekili cevap dilekçesindeki açıklamalarında; FETÖ/PDY terör örgütüne üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilmek (kanaat olarak) suretiyle davacının iş akdinin feshedildiği belirtmiş olup, temyiz aşamasında Dairemiz'in 01.03.2018 tarih, 2018/944 Esas /- 2018/4634 Karar/ sayılı ilamı sonrası gelen İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Terör ve Örgütlü Suçlar Soruşturma Bürosu tarafından düzenlenen 29.05.2018 tarih, 2017/ 119100 soruşturma dosyasında 'S.Ç.nin şüpheli sıfatıyla yer aldığı, soruşturmanın derdest olduğu' belirtilmiştir. Bu halde; davalı savunmasına göre davacının FETÖ/PDY ile ilgi, iltisak ya da irtibatı bulunduğu konusunda davalı işveren açısından şüphe feshini gerektirir yeterli delil olduğu,

terör örgütü ile irtibat veya iltisakı bulunduğuna dair şüphe bulunan bir işçiyi çalıştırmaya devam etmenin, davalı işverenden beklenemeyeceği feshin, şüphe feshinin şartlarını taşıdığı ve geçerli nedene dayandığı anlaşıldığından davanın reddi gerekirken kabulü hatalıdır."

13. Nihai karar, başvurucuya 7/12/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, karara karşı 21/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurucu hakkında 2017 yılında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin soruşturma başlatılmıştır. Söz konusu soruşturmaya ilişkin İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı 7/3/2019 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda, başvurucunun Bank Asyada belirli bir dönem hesabı bulunsa da 31/12/2013-24/12/2014 tarihleri arasında para artışı ya da yeni bir hesap açtırmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu hakkında 15/7/2016 tarihinden sonra herhangi bir işlem yapılmadığı, FETÖ/PDY kapsamında değerlendirilen dernek ve sendikalarda kaydının bulunmadığı belirtilmiştir. ByLock kaydının da bulunmaması karşısında başvurucunun FETÖ/PDY'yle organik bağı bulunduğuna dair kamu davası açmaya yeterli delil bulunmadığı ve Bank Asyada bulunan hesaplarında örgüt liderinin talimatıyla gerçekleştiğini gösterecek herhangi bir hareketin bulunmadığı söylenmiştir. Karara karşı Şirket tarafından yapılan itiraz İstanbul 3. Sulh Ceza Hakimliğinin 19/7/2019 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Mevzuat Hükümleri

15. İlgili mevzuat için bakınız Berrin Baran Eker [GK], B. No: 2018/23568, 2/7/2020, §§ 20-25.

B. Yargıtay Kararları

16. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 15/11/2018 tarihli ve E.2015/22-2715, K.2018/1720 sayılı kararı şöyledir:

"... şüphe feshinin söz konusu olabilmesi için iş ilişkisinin devamı için gerekli olan güveni yıkmaya elverişli, objektif olay ve vakıalara dayanan güçlü bir şüphe mevcut olması ve ayrıca olayın aydınlatılması için işverenin kendisinden beklenebilecek bütün çabaları göstermesine karşın eylemin gerçekleştiğinin kanıtlanamaması gerektiğinden, somut uyuşmazlıkta davacının sabit olan, doğruluk ve bağlılığa uymayan nitelikteki eyleminin şüphe feshi teşkil etmediği de açıktır. ..."

17. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 3/10/2018 tarihli ve E.2018/10430, K.2018/20956 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Yukarıda açıklanan ilke ve esaslar çerçevesinde değerlendirme yapılacak olursa, somut olayda davacının iş sözleşmesinin feshi ile ilgili yasal dayanakların 4857 sayılı İş Kanunu ile birlikte Bakanlar Kurulu kararı ile ülke genelinde ilan edilen Olağanüstü Hal kapsamında çıkartılan kanun hükmünde kararnameler olduğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Söz konusu kararnamelerin iş sözleşmesi ile çalışan işçilere yönelik hükümleri incelendiğinde, gerek 667 sayılı KHK'nin 4. maddesi gerekse 673 sayılı KHK'nin 7. maddesinde bu kanun hükmünde kararnameler kapsamında iş sözleşmesi feshedilen işçilerin bir daha yeniden doğrudan veya dolaylı olarak eski işinde veya benzer işlerde görevlendirilemeyecekleri, bunların işe iadesinin mümkün olmadığı şeklinde emredici nitelikte düzenlemelerin yer aldığı görülecektir. Bu yasal düzenlemelerin nitelik itibariyle, kamu düzenine ilişkin ve açıkça emredici nitelikte olduğu değerlendirildiğinde, açılacak

davalarda taraflarca hazırlama ilkesine üstünlük tanınamayacağı göz önüne alınmalıdır. Bu itibarla, ilgili kanun hükmünde kararnameler kapsamındaki fesihlere ilişkin olarak açılan işe iade davalarında, taraflarca hazırlama ilkesi yerine istisnai nitelikteki kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulanması gerekmektedir.

Buna göre görülmekte olan davada, sözleşmenin feshine dayanak bilgi ve belgelerin mahkemece resen araştırılması gerekmekte ise de, dosyada sadece Erzurum Cumhuriyet Baş Savcılığına davacı hakkında soruşturma veya kovuşturma olup olmadığı yönünde yazılan yazı cevabi ile yetinildiği, bu yönde başkaca bir araştırma yapılmadığı anlaşılmaktadır. Davacının iş sözleşmesinin feshine dayanak objektif değerlendirmelerin neler olduğu, hangi bilgi ve belgelerin feshe gerekçe yapıldığı davalı bankadan sorularak; bunun yanında resen araştırma ilkesi kapsamında davacı hakkında mevcut ise adli ya da idari soruşturma evrakları, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın Terörle Mücadele, Kaçakçılık, Organize Suçlar ve İstihbarat ile ilgili birimlerinden ve Bilgi Teknolojileri Kurumu'ndan getirtilmeli, varsa davacı ile ilgili bilgi ve belgeler ile yine Bank Asya nezdinde açılmış mevduat hesapları, hesap hareketleri ve bankacılığa ilişkin işlemler olup olmadığı sorulmalı, tüm bilgi ve belgeler değerlendirilerek ulaşılacak sonuca göre hüküm kurulmalıdır. Eksik incelemeyle yazılı gerekçe ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak davacının davasının kabulüne karar verilmesi hatalı olup bozmayı gerektirir."

18. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 26/11/2018 tarihli ve E.2018/11097, K.2018/25472 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Taraf iradesine öncelik verilmesi sadece davanın açılmasında değil, yargılama sırasında taraflara ait bir çok usul işleminde de kendisini gösterir...Yani, yargılamada esas olan, dava malzemelerinin taraflarca toplanması ve mahkemeye sunulması olarak tanımlayabileceğimiz 'taraflarca hazırlama (getirilme) ilkesi' dir. Bu ilkenin geçerli olduğu davalarda, dava malzemelerinin mahkemeye tam olarak getirilmemesinin sorumluluğunu taraflar üstlenmiş olup; hakim, kural olarak tarafların ileri sürmediği vakıaları ve belirli bir delili kendiliğinden araştıramaz ve taraflara hatırlatamaz. Diğer yandan, kamu düzenini ilgilendiren davalarda, irade serbestisinin ve taraf iradesine tanınan üstünlüğün bir sonucu olan 'taraflarca hazırlama ilkesi' yerine, kendiliğinden (resen) araştırma ilkesinin uygulanması esastır. Kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulandığı davalarda; hâkim, davanın ispatı için gereken bütün delillere kendiliğinden başvurur; taraflar da yargılama bitinceye kadar delil gösterebilirler. Bu davalarda bir bakıma, dava ile ilgili olguların hazırlanmasında, tarafların yanında, hakimin de görevli olması söz konusudur.

Bu açıklamalar karşısında kamu ya da özel hukuk tüzel kişiliği de olsa işçinin terör örgütleri ile irtibatının bulunması halinde bu durumun hem kamu güvenliğini hem de özel güvenliği tehdit edeceği açıktır. Bu nedenle davalı tarafın cevap dilekçesi ile davacının iş akdinin .../... bağlantısı bulunduğuna dair kuvvetli şüphe duyulması sebebi ile feshedildiğini belirttiği görülmekle; eldeki davada taraflarca hazırlama ilkesi yerine istisnai nitelikteki kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulanması gerekmektedir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 1/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu, fesih sebebinin sonradan Şirketin savunmasına göre değiştirildiğini belirtmiştir. Fesihte sebebe bağlılık ilkesi geçerli olması nedeniyle fesih tarihinden sonra başlatılan soruşturmaya göre karar verilemeyeceğini ifade etmiştir. Soruşturma sonucu beklenmeden, hakkında herhangi bir hüküm bulunmadığı hâlde davasının haksız bir şekilde reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde, işçinin davranışlarından ve yeterliliğinden kaynaklanan nedenlerle taraflar arasında iş ilişkisinin devamı için gerekli olan güvenin yıkılması veya ağır şekilde zedelenmesi sonucunda iş sözleşmesinin işveren tarafından sona erdirilmesinin, uygulamada şüphe feshi olarak adlandırıldığı ve geçerli fesih nedeni olarak kabul edildiği ifade edilmiştir. Yargıtay kararında bariz bir takdir hatası veya açıkça keyfîlik oluşturan bir husus bulunmaması nedeniyle başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği savunulmuştur. Öte yandan olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alınması gerektiği ileri sürülmüştür.

22. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bir kez daha fesih sebebinin davalının savunmasına göre değiştirildiğini ileri sürmüştür. Her ne kadar Yargıtay, hakkında yürütülen soruşturmayı feshin haklılığı için dayanak gösterse de -söz konusu soruşturmanın fesih tarihinden sonra başladığını vurgulayarak- hakkında yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini belirtmiştir. Hem fesih sebebinin sonradan değiştirilmesi hem de hakkında yürütülen soruşturma sonucunda verilen karar düşünüldüğünde adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini bir kez daha tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

23. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucunun temel iddiası, şüphe feshinin haklılığına yönelik Mahkeme ve Yargıtay kararlarında yeterli bir gerekçe bulunmamasıdır. Bu nedenle başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

26. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak

yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

27. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

28. Anılan kurallar uyarınca ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açıkça bir keyfîlik görüntüsünün olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (İbrahim Ataş, B. No:2013/1235, 13/6/2013, § 23).

29. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (İbrahim Ataş, § 24).

30. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hâle getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. Somut olayda, Şirket nezdinde 2013 yılından itibaren uzman yardımcısı olarak çalışmakta olan başvurucunun iş sözleşmesi, hizmetine ihtiyaç duyulmaması nedeniyle feshedilmiştir. Mahkeme, başvurucunun iş sözleşmesinin fesih nedeninin FETÖ/PDY ile iltisaklı olması şeklinde değerlendirmiş ve 673 sayılı KHK uyarınca geri alınma talebinde bulunmasının mümkün olmadığını söylemiştir. Bölge Adliye Mahkemesi ise başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisaklı olduğuna dair delil bulunmamasına bağlı olarak davayı kabul etmiştir. Buna karşın Yargıtay, başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üyelik suçundan soruşturma başlatıldığını gerekçe göstererek yapılan feshin haklı nedene dayandığını ifade etmiştir.

32. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenemese de Yargıtay içtihadında da belirtildiği üzere şüphenin işçinin kişiliğinde bulunan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Aksi

halde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir.

33. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Bu noktada gerekçeli karar hakkının hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli bir araç olarak işlev gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedirler.

34. Derece mahkemelerince gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli değildir, aynı zamanda makul olması aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır (bkz. §§ 26-30).

35. Şüphe feshini doğuran durum veya olayın/vakıanın -Yargıtay içtihadında da değinildiği gibi- doğrudan işçinin şahsından kaynaklanması, mahkemelerce millî güvenliği tehdit eden yapı veya oluşum ile işçi arasında güncel ve kişisel bir bağlantının ortaya konulabilmesi gerekmektedir. Yine bu noktada derece mahkemelerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfîliğin önüne geçebilmek adına önem arz etmektedir. Söz konusu kriterlerin -özellikle millî güvenlik ile ilgili hususlarda- esnek değerlendirilebileceği düşünülse dahi bu durumda da makul ve hakkaniyetli bir şekilde mevzunun ele alınması, hem işçi yönünden hem işveren yönünden adil bir denge kurulması icap etmektedir.

36. Başvuruya konu olayda nihai kararı veren Yargıtay, başvurucu hakkında başlatılan soruşturmayı gerekçe göstererek fesih işlemini hukuka uygun bulmuştur. Ancak başvurucu hakkında başlatılan soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiş ve başvurucunun terör örgütü ile organik bağı bulunduğuna dair yeterli delilin bulunmadığı ifade edilmiştir.

37. Başvurucu hakkında bulunan soruşturmanın takipsizlik ile sonuçlandığı gözönüne alındığında başvurucu hakkında elde edilen bilginin iş akdinin feshini neden ve nasıl haklılaştırdığı hususunun nihai karar olan Yargıtayın verdiği kararda yer almadığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle terör örgütüyle herhangi bir bağının bulunmaması nedeniyle iş akdinin haksız olarak feshedildiğine ilişkin başvurucunun iddiaları yeterli bir şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan

adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

39. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmiştir.

2. Değerlendirme

40. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih, sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

41. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

42. İşe iade davalarında yargılamanın uzaması her iki taraf için de hukuki belirsizliğin devamına sebep olduğundan bu davaların ivedilikle sonuçlandırılması ayrı bir öneme sahiptir. Bu durum iş sözleşmesi feshedilen fakat bir an önce eski işine dönme beklentisi taşıyan ve bu yüzden yeni bir işe başlamakta tereddüt eden işçi açısından önemli olduğu gibi sözleşmesini feshettiği işçi yerine yeni bir işçi istihdam ederek iş organizasyonunu tamamlamak isteyen işveren açısından da önemlidir. Dolayısıyla iş sözleşmesinin feshine ilişkin uyuşmazlıkların kısa sürede sonuçlandırılması hem çalışanın hem de işverenin yararınadır (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 60).

43. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesindeki sürelerin düzenleyici nitelikte süreler olduğu, yapılması gereken duruşmalar ve duruşma aralıkları, bilirkişi raporlarının beklenmesi, şahitlerin dinlenmesiyle tebligat işlemleri gözönünde bulundurulduğunda bu sürelerin aşılabileceği görülmektedir. Bu nedenle öngörülen süreyi aşan her yargılamanın süresinin makul olmadığı ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiği söylenemez. Bununla birlikte işe iade davalarının başvurucu açısından taşıdığı değer ile davanın kısa sürede bitirilmesindeki başvurucunun kişisel yararı gözönüne alındığında bu davaların süre yönünden diğer davalarla aynı nitelikte olduğu da söylenemez (Nesrin Kılıç, § 67).

44. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 2 yıl 3 ay süren yargılamaya ilişkin sürenin makul olduğu değerlendirilmiştir.

45. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

46. Başvurucu, iş akdinin haksız olarak feshedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

47. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden masumiyet karinesinin ihlal edildiğine yönelik iddia hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

48. Başvurucu, ihlalin tespitine ve işten çıkış tarihindeki ücreti üzerinden hesaplanacak maddi tazminat bedeli ile 300.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

49. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

50. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 7. İş Mahkemesine (E.2016/373, K.2016/539) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 11.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERKAN BAYSAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/781 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/781

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERKAN BAYSAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/781)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucular : Erkan BAYSAL ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile Anayasa'da yer alan diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan

sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bazıları, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculaların iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculaların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CAN BURAK BİZER VE NAZİRE MİNE BİZER

B. No: 2019/11134 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/11134

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CAN BURAK BİZER VE NAZİRE MİNE BİZER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/11134)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucular : 1. Can Burak BİZER

2. Nazire Mine BİZER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, satışın durdurulmasına ilişkin mahkeme kararının uygulanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruculların hisse sahibi olduğu başvuru konusu taşınmaz 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca riskli yapı olarak tespit edilmiş ve yıktırılmıştır. Sonrasında yıkılan apartmanın yenilenmesi için kat maliklerince yapılan toplantıya başvurucular katılmamışlardır. Başvuruculların, kat karşılığı inşaat sözleşmesine rıza göstermemesi üzerine diğer paydaşlar, başvuruculların hisselerinin 6306 sayılı Kanun'un 6. maddesi uyarınca resen satılması için İstanbul Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne (İdare) müracaat etmiştir. İdare, başvuruculların hisselerinin 3/3/2017 tarihinde açık artırmayla satılmasını kararlaştırmıştır. Başvurucular tarafından bu kararın iptali istemiyle açılan davada, sözleşmelerin feshedilmesi gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

3. Daha sonra İdare, ikinci kez başvuruculaların hisselerinin 17/4/2018 tarihinde açık artırmayla satılmasını kararlaştırmıştır. İkinci satış işleminin iptali istemiyle açılan davada 5/4/2018 tarihli yürütmesinin durdurulmasına dair karar, istinaf isteminin 26/6/2018 tarihinde reddedilmesiyle kesinleşmiştir.

4. İkinci satış işlemine ilişkin dava devam ederken 20/11/2018 tarihinde İdare tarafından üçüncü kez başvuruculaların hisselerinin açık artırmayla satılması kararlaştırılmıştır. İkinci satış işleminin iptali davasında verilen işlemin iptaline dair 12/9/2018 tarihli karar, üçüncü satış kararından sonra istinaf isteminin 6/3/2019 tarihinde reddedilmesiyle kesinleşmiştir. Bu süreçte üçüncü satış işleminin iptali istemiyle 14/11/2018 tarihinde açılan davanın reddine dair 30/1/2019 tarihli karar, bireysel başvurudan sonra istinaf isteminin 26/9/2019 tarihinde reddedilmesiyle kesinleşmiştir.

5. Öte yandan Bakanlık görüşü ekindeki İdare tarafından bildirilen 16/8/2022 tarihli yazıda, başvurucular ile yüklenici firma arasında 23/11/2018 tarihinde kat karşılığı inşaat sözleşmesi imzalandığı açıklanarak 20/11/2018 tarihli üçüncü satış işleminin de geçersiz sayıldığı belirtilmiştir.

6. Başvurucu ikinci satış işleminin iptaline ilişkin nihai hükmü 28/3/2019 tarihinde öğrendikten sonra 8/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucu Ethem Bülent Bizer başvurunun devamı sırasında vefat etmiş, mirasçısı olan başvurucular başvuruya devam etmek istediklerini bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucular, esas itibarıyla ikinci satışa ilişkin 5/4/2018 tarihli yürütmeyi durdurma kararına rağmen mahkeme kararı dikkate alınmayarak üçüncü satış kararı verilmesinden yakınmaktadır. Bakanlık görüşünde, başvuruculaların yüklenici firmayla kat karşılığı inşaat sözleşmesi imzalamaları nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının devam edip etmediğinin kabul edilebilirlik incelemesinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında bireysel başvurunun ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda Onur Doğanay (B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42) kararında bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için başvuruya konu edilen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden başvurucunun güncel bir hakkı nedeniyle kişisel olarak ve doğrudan etkilenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu çerçevede bu üç temel ön koşulun birlikte bulunması ve ortaya çıkan sonuç nedeniyle başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi gerektiği vurgulanmıştır.

11. Bu ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde başvurucular her ne kadar ikinci satış kararının durdurulmasına ilişkin mahkeme kararının uygulanmamasından yakınmakta

ise de netice itibarıyla üçüncü satış kararından sonra başvurucular ile yüklenici firma arasında 23/11/2018 tarihinde kat karşılığı inşaat sözleşmesi imzalandığından başvurucuların mağdur statüsünün devam etmediği kanaatine varılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucular, ilk satış tarihinden başlayarak yargılamanın makul süre içinde tamamlanmamasından yakınmaktadır.

14. Başvuru makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Başvurucular ilk satış karar tarihinin dikkate alınarak sürenin hesaplanması gerektiğini iddia etmiş ise de sadece ikinci satış kararının iptaline ilişkin dava başvuru konusu yapıldığından anılan dava dikkate alınarak değerlendirme yapılacaktır.

16. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede 5/4/2018-6/3/2019 tarihleri arasında 11 ay 1 gün süren yargılama süresinin makul olduğu sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ÇAÇUR

B. No: 2019/12804 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/12804

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ÇAÇUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/12804)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Mustafa ÇAÇUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı yapılan şikâyetin infaz hâkimliği tarafından kabul edilerek cezanın kaldırılmasının ardından Cumhuriyet savcılığınca yapılan itirazın başvurucuya bildirilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 25/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 10/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Başvurucunun şikâyeti üzerine yapılan inceleme sonucunda infaz hâkimliğince ceza infaz kurumu tarafından verilen 10 gün hücreye koyma disiplin cezasının kaldırılmasına karar verilmiştir. Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine itiraz makamınca infaz hâkimliği kararının kaldırılmasına kesin olarak karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Komisyonca başvurunun adil yargılanma hakkı yönünden kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir. Bölüme sevk işlemi kısmi kabul edilmezlik kararı ile yapılmıştır. Aynı kararla, kötü muamele

yasağının ihlal edildiği iddiası yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi, ceza infaz kurumunda verilen disiplin cezası yönünden suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkının ihlal edildiği iddiaları yönünden konu bakımından yetkisizlik nedenleriyle kabul edilemez bulunmuştur. Başvurucu, ayrıca eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini de ileri sürmüştür. Başvurunun tüm iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiası yönünden incelenmiştir.

4. Anayasa Mahkemesi, İnan Gök (B. No: 2018/1936, 28/1/2021) kararında Cumhuriyet savcısının itirazının tebliğ edilmemesi ile ilgili iddiaları değerlendirmiştir. Söz konusu kararda; başvurucu lehine verilen infaz hâkimliği kararına karşı Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan itirazda savcının itiraz dilekçesinin hükümlüye tebliğ edilmeyip hükümlünün itiraza karşı beyanları alınmadan disiplin cezasının iptaline ilişkin infaz hâkimliği kararının kaldırılması nedeniyle başvurucunun iddia makamına karşı önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürüldüğü, bu durumun yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı belirtilerek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (İnan Gök, §§ 49-53). Somut olayda anılan kararda belirtilen ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2019/591 D.İş) iletilmek üzere Manisa İnfaz Hâkimliğine (E.2019/68, K.2019/683) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminata ilişkin talebinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN AYDOĞAN (2)

B. No: 2019/22587 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/22587

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN AYDOĞAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2019/22587)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Aydın AYDOĞAN

Vekili : Av. Hacer ÇEKİÇ GÜNDÜZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kolluk görevlilerince güç kullanımı neticesinde yaralanma meydana gelmesi olayıyla ilgili olarak etkili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu 25/8/2018 tarihinde İnsan Hakları Derneği ile Türkiye İnsan Hakları Vakfının birlikte düzenlediği ve kayıp şahısların bulunması için yirmi üç yıldan fazla süredir her hafta devam eden ve kamuoyunda "cumartesi anneleri" ismiyle bilinen protesto gösterilerinin 700. hafta eylemine katılmak amacıyla Beyoğlu'na gitmiştir. Başvurucu, eyleme katılmadan önce arkadaşlarıyla Galatasaray semtindeki bir pasajda kafede oturduğu sırada kafedeki diğer kişilerle birlikte kolluk görevlilerinin fiziki ve sözlü şiddetine maruz kaldığını iddia etmektedir.

10. Kolluk tarafından kayıt altına alınan Olay Değerlendirme ve Müdahale Tutanağı'na göre 25/8/2018 tarihinde başvurucunun aralarında yer almadığı kalabalık bir grup İstiklal Caddesi Galatasaray Meydanı'nda toplanmaya başlamış ve ses sistemi kurmuştur. Gösterinin ilgili makamlara önceden bildirilmeksizin gerçekleştirildiği ve bu sebeple kanunsuz olduğu yönündeki yüksek sesli uyarıların yaklaşık 30 dakika boyunca yapılmasına rağmen protestocu grubun eylemi sona erdirmemesi üzerine kolluk kuvvetleri protestocu gruba müdahalede bulunmuştur ve neticede yirmi üç kişi yakalanmıştır.

11. Müdahaleden kaçan daha kalabalık bir grup İstiklal Caddesi Hazzapolu Pasajı ve çevresinde yaklaşık 45 dakika içinde tekrar toplanmış, oturma eylemi gerçekleştirmiş ve çeşitli sloganlar atmıştır. Dağılmaları yönünde yapılan birçok uyarı neticesinde dağılmayan gruba öncelikle süpürme yöntemiyle müdahalede bulunulmuş, bunun yeterli olmaması sebebiyle bedenî kuvvet kullanılarak protestocu grup dağıtılmıştır. Başvurucu, bu müdahale sırasında yaralandığı iddiasında bulunmuştur.

12. Başvurucunun olay anlatımına göre kafede bulundukları sırada pasaja giren kolluk görevlileri yoğun şekilde biber gazı kullanmış, polislerin amiri olduğu anlaşılan memur tarafından kendilerine hakaret edilmesine başvurucunun tepki göstermesi üzerine bu amir tarafından başvurucunun gözaltına alınması talimatı verilmiştir. Başvurucu, verilen talimat dairesinde gözaltına alınması amacıyla üzerine gelen polislerden biri tarafından itilerek yere düşürülmüş ve aynı polis elindeki cop ile başvurucunun sol eline ve yüzüne vurmaya başlamıştır. Polis memurunun başvurucunun araya girmeye çalışan arkadaşlarına yönelmesi esnasında ayağa kalkıp uzaklaşmaya çalışan başvurucu, polisler tarafından plastik mermilerle sırtı ve ayakları başta olmak üzere birçok yerinden vurulduğunu ve kendinden geçmiş vaziyette olay yerindeki bir mekâna sığındığını ileri sürmüştür.

13. Arkadaşlarının yardımıyla olay yerinden ayrılan başvurucu kendi imkânlarıyla olay günü Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesine gitmiştir. Burada düzenlenen 25/8/2018 tarihli ve 546370319 sayılı raporda kollukça yapıldığına dair bir ayrıntı verilmeksizin darp beyanı ile gelen başvurucunun "sağ dirsek posteriorda 2 adet 1 cm lik dermabrazyon, sağ ön kolda 3 cm lik dermabrazyon, sırt bölgesinde 3-4 cm genişliğinde çok sayıda ekimoz ve dermabrazyon olduğu", ortopedi muayenesinde acil osseoz patoloji tespit edilmediği, grafilerinde sol el bileğinde trapezium fraktürü (kırık) saptanarak ön kolun alçı ve atele alındığı belirtilmiştir.

14. Başvurucu, rahatsızlığının geçmemesi üzerine 26/8/2018 tarihinde Bakırköy Sadi Konuk Devlet Hastanesine gitmiştir. Burada yapılan muayenesi sonucu tanzim edilen hekim raporunda "hastanın ifade ettiğine göre darp sonrası sol el bileğinde ağrısı olan hastaya...L trapezium frk, ...A kol scafoid alçı uygulandı, işlem öncesi ve sonrası perifeirk noravuskuler muayenesi doğal dolaşım takibi ...vasyon anlatıldı, dolaşım ve grafi kontrolüne çağırıldı, poliklinit kontrolü verildi. Karpl kemik(ler)in diğer kırığı (ön tanı)" görüşleri belirtilmiştir.

15. Başvurucu 10/9/2018 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur. Başvurucunun şikâyeti üzerine açılan soruşturma, yine aynı protesto eylemleri ile ilgili olarak kolluk güçleri tarafından fiziki şiddete maruz kaldığı gerekçesiyle şikâyette bulunmuş olan bir diğer şahsın bu iddiasına ilişkin devam eden soruşturmasını konu edinen 2018/146006 numaralı dosya ile hukuki ve fiilî irtibat bulunduğu gerekçesiyle birleştirilmiştir.

16. Başvurucunun yaralanmasının niteliğini tespit etmek amacıyla İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğünden (Adli Tıp Kurumu) görüş sorulmuştur. Adli Tıp Kurumunun 10/9/2018 tarihli raporu ile "kişinin yapılan muayenesinde; kolun atelde olduğu görüldü, şahıs sırtında ve sağ krusta pIastik mermi izleri bulunduğunu ve bunlara dair cep telefonuyla çekilmiş fotoğrafları gösterdiğinde fotoğrafta kırmızı olarak görülen yerlerde halen halka şeklinde ekimozların olduğu görüldü" kaydına yer verildiği ve sonuç olarak "Kişide sol el bileği trapezium kırığına neden olan yaralanmasının; kişinin yaşamını tehlikeye sokan bir durum olmadığı, basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olmadığı, vücuttaki kemik kırıklarının hayat fonksiyonlarına etkisi ...; şahısta saptanan kırığın hayat fonksiyonlarını ORTA(2) derecede etkileyecek nitelikte olduğu" kanaati bildirilmiştir.

17. Başsavcılık tarafından 28/2/2019 tarihinde, kararın şüpheli bölümünde somut herhangi bir kolluk görevlisinin ismine yer verilmeksizin "İlgili kolluk görevlileri" ibaresi kullanılarak hazırlanan karar ile görevi kötüye kullanma, hakaret, basit yaralama ve tehdit suçlarıyla ilgili olarak kovuşturma yapılmamasına karar verilmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Beyoğlu Kaymakamlığı'nca yasaklanan toplantının yapıldığı Galatasaray Meydanında toplananlara polisin 'dağılın' diye beyanda bulunduğu, bu uyarıyı tekrarladığı, toplantının yasal olmadığının belirtildiği, zor kullanma yetkisinin kullanılacağının ihtar edildiği, toplanan şahısların dağılmaması üzerine görevli polis memurlarının zor kullanma yetkilerini kullandıkları, kalabalığı dağıttıkları, bu esnada bir kısım toplantıya katılanların yaralandıkları, katılanların tespit edilenlerinin hakkında Terör ve Örgütlü Suçlar Soruşturma Bürosunda soruşturmanın devam ettiği, müşteki AYDIN AYDOĞAN'ın toplantıya katılıp katılmadığının belli olmadığı gibi herhangi bir polis merkezine müracaatının olmadığı, 25/08/2018 tarihinde yaralandığını beyan ettiği, 10/09/2018 tarihinde yaklaşık 15 gün sonra Cumhuriyet Savcılığına müracaat ettiği, nerede ve nasıl yaralandığının belli olmadığı anlaşıldığı,

...

İçişleri Bakanlığının yayınladığı 25.08.2011 tarihli Toplumsal Olaylarda Görevlendirilen Personelin Hareket Usul ve Esaslarına Dair Yönerge ve Emniyet Genel Müdürlüğünün 15.02.2008 tarihli 19 sayılı Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatların kullanım talimatı çerçevesi 2559 Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun 16. Maddesi dosya içerisinde mevcut müşteki/şüpheli ifadeleri, doktor raporları içerikleri ve tüm soruşturma evrakı birlikte değerlendirildiğinde;

Şüphelilerin müştekileri darp ettiklerine dair kamu davası açmayı gerektirir kanıt ve emare elde edilemediğinden, ayrıca yine şüphelilerin müştekilere hakaret ve tehdit ettiklerine dair soyut beyan dışında herhangi bir delil elde edilemediğinden,

Şüpheli/ler hakkında CMK'nun 172. maddesi gereğince kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına..."

18. Başsavcılıkça verilen bu karara karşı sunduğu 11/4/2019 tarihli itiraz dilekçesinde başvurucu, olayın tanıklarını belirtmiş ve dilekçe ekinde ise polis müdahalesi sonucu yaralandığını gösteren fotoğrafları içerdiğini iddia ettiği CD sunmuş; itirazı inceleyen İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliği 2/5/2019 tarihli kararıyla Başsavcılık kararının "usul ve yasaya uygun olduğu, kararın gerekçesine göre yerinde olduğu ve itiraz sebeplerinin yerinde olmadığı" gerekçesine dayanarak ret kararı vermiştir.

19. Ret kararının başvurucuya 22/5/2019 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılmaktadır.

20. Başvurucu 20/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

21. İlgili hukuk için bkz. Özge Özgürengin, B. No: 2014/5218, 19/4/2018, §§ 24, 25, 29-31; Ali Ulvi Altunelli, B. No: 2014/11172, 12/6/2018, §§ 24-26, 36-38; Mehmet Güneş, B. No: 2015/16417, 11/12/2018, §§ 24-26.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 1/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi

23. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu; bir kafede arkadaşlarıyla çay içerken kolluk müdahalesiyle karşı karşıya kaldığını ve fiziki şiddet görerek yaralandığını, buna karşın etkili soruşturma yürütülmediğini ve delillerin toplanmadığını belirterek toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının, kötü muamele yasağının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Bakanlık görüşünde, Başsavcılığın başvuru konusu olayı aydınlatmak adına soruşturma işlemleriyle gerekli adımları attığı, şikâyet dilekçesi ile yetinmeyerek aynı gün müşteki sıfatıyla başvurucunun ifadesini aldığı gibi yine aynı gün olayı aydınlatmak adına başvurucunun müzekkere ile İstanbul Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğüne sevkini sağladığı, başvurucunun soruşturmaya dâhil olmasına imkân tanıdığı ve 5,5 ay gibi makul bir sürede soruşturmayı sonuçlandırmak suretiyle devletin bu tür olayların soruşturulmasında beklenen yükümlülüğünü de yerine getirmiş olduğu belirtilmiş; ayrıca mevcut dosya kapsamı itibarıyla Başsavcılık tarafından varılan vakıaya ve nitelendirmeye dair sonuçtan ayrılmayı gerektirir maddi ve hukuki bir nedenin olmadığı ifade edilmiştir.

26. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını

yinelemiş; ayrıca başvuru formu ekinde sunduğu, kolluk görevlilerinin kendisine müdahalesini gösteren fotoğraflarla şiddet gördüğünü somut olarak ortaya koyduğunu belirtmiştir.

C. Değerlendirme

1. İncelemenin Kapsamı ve İddiaların Nitelendirmesi Yönünden

27. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

28. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, (...) kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

30. Başvurucunun kolluk görevlilerinin müdahalesi esnasında fiziki şiddet görme ve bu olaya ilişkin yargısal süreçle ilgili şikâyetlerinin kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği anlaşılmıştır.

31. Öte yandan Anayasa Mahkemesi Ali Rıza Özer ve diğerleri ([GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 62) ve Onur Cingil (B. No: 2013/7836, 16/4/2015, § 62) başvurularına dair kararlarında, kolluk kuvvetinin orantısız güç kullanarak bir toplantıya veya gösteri yürüyüşüne müdahalede bulunması nedeniyle hem kötü muamele yasağının hem de toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarını içeren başvuruları nasıl inceleyeceğini belirtmiştir. Anılan kararlarda kolluk kuvvetinin kötü muamelesine maruz kalındığı şikâyeti sonrası adli makamlarca yürütülen ceza yargılaması süreci ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlaline ilişkin iddianın bir bütün hâlinde incelenmesi gerektiği vurgulanmıştır (Mehmet Güneş, § 59).

32. Başvuru konusu yapılan toplantıya/basın açıklamasına ilişkin olarak başvurucu "Cumartesi Annelerinin 700. Haftasındayız" sloganı ile yapılması planlanan etkinliğe katılmak amacıyla Beyoğlu'na gittiğini ancak etkinlikten önce Galatasaray semtinde bulunan bir pasajda arkadaşlarıyla çay içmekte iken kolluk görevlilerinin müdahalesi esnasında yaralandığını ileri sürmüştür. Başvurucunun gerçekleştirilmesi planlanan toplantıya katıldığı için kendisine yapılan müdahalenin şekli, müdahale öncesi ve sonrasındaki davranışları ile başvurucuya müdahale edilmesi ve basın açıklaması arasında bir bağlantı kurulduğuna ilişkin olarak kendi iddiasından başka bir bilgi mevcut değildir.

33. Bu itibarla başvuru formu ve ekleri ile soruşturmadaki mevcut deliller toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin değerlendirme yapılmasını da mümkün kılmamaktadır. Dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı açısından ayrıca inceleme yapılmayacaktır.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

35. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüğünün usule ilişkin bir boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve karıştıkları olaylarda kamu görevlilerinin ya da kurumlarının kendi sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 110).

36. Buna göre bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Bu mümkün olmazsa bu madde sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hâle gelecek ve bazı hâllerde devlet görevlilerinin fiilî dokunulmazlıktan yararlanarak kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (Tahir Canan, § 25).

37. Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde, hızlı ve derinlikli olarak yürütülmelidir. Diğer bir ifadeyle yetkililer, olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışmalı; soruşturmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara varmamalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 114).

38. Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında bazen tek başına soruşturma yapılmamış olması veya yeterli olmaması da kötü muamele teşkil edebilmektedir. Dolayısıyla şartlar ne olursa olsun yetkililer, resmî şikâyet yapılır yapılmaz harekete geçmelidir. Şikâyet yapılmadığında bile işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli, kesin belirtiler olduğunda soruşturma açılması sağlanmalıdır. Bu bağlamda soruşturmanın derhâl başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi, bir bütün olarak da etkili olması gerekir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 116).

39. Soruşturma sonucunda alınan kararın soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması, bunun yanı sıra söz konusu kararın yaşam hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığına yönelik bir değerlendirme içermesi de gerekmektedir (Mert Arslan ve Özgür Tezer, B. No: 2018/2830, 13/4/2022, § 57).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Başvurucu; halka açık mekânda otururken kolluk görevlilerinin mekânın içine biber gazı sıktığını, kolluk görevlilerinin amiri olduğu üniformasındaki rütbe işaretlerinden anlaşılan görevlinin kendilerine "Y..., katil devlet demek yok, sizi burada yaşatmayız, adam olacaksınız!" şeklinde hitap etmesi üzerine kendisinin "Bize hakaret etmeyin." diyerek karşı çıktığını, aynı görevlinin yanındaki polislere "Bunu alın." demesi üzerine bu polislerden biri tarafından itilerek yere düşürüldüğünü ve copla darbedildiğini iddia ederek Başsavcılığa şikâyette bulunmuştur.

41. Bir devlet görevlisi tarafından Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin bir iddianın soruşturma makamına iletilmesi durumunda etkili soruşturma yükümlülüğünün başlaması için öncelikle gerekli olan husus, söz konusu iddianın savunulabilir olmasıdır. İddianın savunulabilir olması, açık ve olgulara ilişkin ayrıntı içermesinin yanında ancak makul kanıtlarla desteklenmesiyle mümkündür (benzer yöndeki karar için Cihan Alpyürük, B. No: 2017/37528, 29/9/2020, § 48).

42. Olayda başvurucunun ayrıntılı açıklamalarına dayalı şikâyet dilekçesi ile yaralanmasına delil olarak gösterdiği olay tarihine yakın tarihli sağlık raporları (bkz. §§ 13, 14) birlikte değerlendirildiğinde kötü muamele iddialarının savunulabilir olduğu açıktır. Bu durumda devletin etkili soruşturma yükümlülüğüne yönelik olarak başvurucunun beklentisinin meşru olduğu kabul edilmelidir.

43. Yukarıda da ifade edildiği üzere Başsavcılık kararında başvurucunun toplantıya katılıp katılmadığının belli olmadığı gibi herhangi bir polis merkezine müracaatının da bulunmadığı, 25/8/2018 tarihinde yaralandığını beyan ettiği ve 10/9/2018 tarihinde yaklaşık on beş gün sonra Cumhuriyet Başsavcılığına müracaat ettiği, nerede ve nasıl yaralandığının belli olmadığı sonucuna ulaşılmış ve başvurucunun mevcut yaralanmalarının kolluk görevlilerinin müdahalesiyle meydana gelmiş olabileceği hususu üzerinde durulmamıştır.

44. Başsavcılıkça başvurucunun şikâyeti üzerine derhâl soruşturma başlatıldığı, başvurucunun şikâyet ve delillerinin tespiti amacıyla ifadesinin alındığı görülmektedir. Bunun yanında soruşturma makamınca başvurucunun yaralanmasının niteliğini belirlemeye yönelik adli görüş sorulmuş ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılması bakımından başvurucunun katılmak amacında olduğu etkinliğe ilişkin kolluk yazı ve tutanakları da dosyaya alınmıştır. Buna karşın Başsavcılıkça olay yerini gösteren kamera görüntülerine ulaşılamadığı gibi tanıkların olup olmadığı da soruşturulmamış ve sonuç olarak kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

45. Başvurucu; Başsavcılıkça verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararına karşı itiraz etmiş, 11/4/2019 tarihli itiraz dilekçesinde olayın tanıklarını bildirmiş, dilekçe ekinde ise polis müdahalesi sonucu yaralandığını gösterdiğini iddia ettiği fotoğrafları içerir CD sunmuş, itirazı inceleyen İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliği 2/5/2019 tarihli kararıyla Başsavcılık kararının "usul ve yasaya uygun olduğu, kararın gerekçesine göre yerinde olduğu ve itiraz sebeplerinin yerinde olmadığı" gerekçesine dayanarak ret kararı vermiştir.

46. Soruşturma makamlarınca ulaşılan sonuçların delillerin nesnel analizine dayanması, bu analiz yapılırken adalete olan inancın sarsılmaması ve soruşturmanın etkili yürütüldüğü hususunda tereddüt oluşmaması bakımından elzemdir. Ayrıca kamu görevlilerinin eylemleri dolayısıyla kötü muamele yasağının ihlal edildiğine yönelik şikâyetlerin araştırılmasında soruşturma makamlarının tutumu bu olaylara müsamaha gösterilmeyeceği izlenimi

verilmesi yönünden büyük öneme sahiptir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cihan Alpyürük, § 55).

47. Somut olayda Başsavcılık, başvurucunun yaralanmasından sorumlu kişilerin kimliklerinin belirlenmesi bakımından hareketsiz kalmış; başvurucunun raporla da sabit görülen yaralanmasına ve bu yaralanmaya ilişkin anlatımına bir açıklama getirmemiştir.

48. İtirazı inceleyen Sulh Ceza Hâkimliği de itiraz dilekçesi ekinde başvurucunun anlatımını doğrular mahiyette fotoğraflar sunmuş olmasına ve olayın tanığı olduğunu öne sürdüğü kişileri bildirmiş olmasına rağmen buna ilişkin gerekçe de göstermeden itiraz sebeplerinin yerinde olmadığı açıklamasıyla başvurucunun itirazını reddetmiştir.

49. Sonuç olarak soruşturmadaki eksiklikler nedeniyle etkili ve yeterli bir soruşturmanın yapıldığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için Başsavcılıkça ve soruşturma makamlarınca gereken çabanın gösterildiği söylenemeyecektir.

50. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

51. Yukarıda belirtilen tespitler ışığında soruşturmadaki eksiklikler nedeniyle başvurucunun şikâyetine konu ettiği olayın gerçekleşme koşulları konusunda yeterli veri bulunmadığı (özellikle itiraz dilekçesi ekinde sunulan fotoğrafların olay anına ait olup olmadığı) nazara alındığında bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu itibarıyla bir inceleme yapılmasına olanak bulunmadığı değerlendirilmiştir.

4. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

52. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

53. Başvurucu, yeniden soruşturma yapılmasına karar verilmesi ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

54. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

55. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde

ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

56. İhlalin kovuşturmaya yer olmadığı ya da daimî arama kararı gibi bazı nedenlerle soruşturmanın sonlandırılmasından kaynaklandığı durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılması için kararın bir örneğinin ilgili Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden soruşturma yapılması sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden soruşturma yapılması kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili Cumhuriyet başsavcılığının yeniden soruşturma yapılması sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı Cumhuriyet başsavcılığının yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden soruşturma yapma kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (benzer yöndeki kararlar için bkz. Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

57. Başvuruda, kolluk güçleri tarafından hukuka aykırı güç kullanılması iddiasına ilişkin olarak etkili soruşturma yapılmaması nedeniyle kötü muamele yasağının usul boyutuyla ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Kötü muamele yasağının usul boyutuna yönelik ihlalin ise öncelikle Başsavcılığın kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

58. Bu durumda kötü muamele yasağının usul boyutuna yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden soruşturma, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden soruşturma kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden soruşturma yapılmak üzere ilgili Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

59. Öte yandan somut olayda kötü muamele yasağının ihlal edildiğinin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için kötü muamele yasağının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 60.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

60. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

61. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar

verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Soruşturma No: 2018/146006) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 60.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

F. 9.900 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, kolluk görevlilerinin güç kullanımı sonucunda yaralandığını, ancak eylemi gerçekleştiren görevliler hakkında etkili soruşturma yürütülmediğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu, başvurucunun yaralanmasına ilişkin yürütülen soruşturmanın etkili ve yeterli olmadığı, maddi gereceğin ortaya çıkarılması için gereken çabanın gösterilmediği gerekçesiyle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Çoğunluğun bu yöndeki görüşüne katılmıyorum

2. Kamuoyunda “cumartesi anneleri” olarak bilinen grubun haftalık 700. toplantısını gerçekleştireceğine dair birçok sivil toplum kuruluşunun sosyal medyadan çağrılarda bulunduğu, ancak söz konusu etkinlikle ilgili herhangi bir bildirimde bulunulmaması nedeniyle Beyoğlu Kaymakamlığı, 25/8/2018 tarihinde ilçe sınırlarında “Cumartesi annelerinin 700. Haftasındayız” sloganı ile yapılacak tüm etkinliklerin yasaklanmasına karar vermiştir. Kaymakamlık yasaklama kararını, “kanunlara göre ... herhangi bir bildirimde bulunulmadığından milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla” verdiğini belirmiş, kararında 2911 sayılı Kanunu’nun 10. ve 17. maddesi ile 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’nun 32. maddesinin (ç) fıkrasına dayanmıştır.

3. Devletin, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini, yani anılan

maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81). Devletin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu bu pozitif yükümlülüğün bir de usuli boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmi bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110).

4. Kötü muamele iddialarına ilişkin etkili bir soruşturmanın başlatılabilmesi için, öncelikle işkence ve kötü muamele konusundaki iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için, her türlü makul şüpheden uzak kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt, yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelerden de oluşabilir. Ancak bu uygun koşulların tespiti halinde bir soruşturma yükümlülüğün gerekliliğinden bahsedilebilir (C.D., B. No: 2013/394, 6/3/2014, § 28).

5. Somut olayda kalabalık bir grup, bildirim yükümlülüğüne aykırı olarak 25/8/2018 tarihinde İstanbul ili Galatasaray meydanında oturma ve toplanma eylemi gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Kolluk görevlileri, eylemin kanunsuz olduğunu bildirerek gruba dağılmaları yönünde sözlü bildirimde bulunmuşlar, fakat gösteriye katılanların sözlü ve fiziki saldırıda bulunarak karşılık vermeleri üzerine sekiz kolluk görevlisi olayda yaralanmış; dolayısıyla gösteri, kamu düzenini bozan bir evreye dönüşmüş, barışçıl olmaktan çıkmıştır. Toplantıya katılanların dağılmamaları üzerine gerçekleştirilen müdahalenin, bozulan kamu düzeninin tekrar teminini sağlamaya yönelik olduğu görülmektedir. Kolluk kuvvetleri protestocu grubu dağıtmak amacıyla müdahalede bulunduğu ilk aşamada 23 kişi yakalanmıştır. Grubun 45 dakika sonrasında tekrar İstiklal Caddesi Hazzapolu Pasajı ve çevresinde toplanmaları, oturma eylemi gerçekleştirmeleri ve çeşitli slogan atmaları üzerine uyarıya rağmen dağılmayan gruba bedeni kuvvet kullanılarak tekrar müdahalede bulunulmuş, bu sırada ise 13 kişi yakalanmıştır. Fakat başvurucunun yakalanan kişiler içinde yer aldığına dair bireysel başvuru formu ve ekindeki belgelerde bir bilgi verilmediği dikkate alındığında polisin yakaladığı kişiler içinde olmadığı açıktır.

6. Başvurucu tarafından olay tarihinden 15 gün sonra kolluk görevlileri tarafından fiziki şiddete maruz kaldığı gerekçesiyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmuş; Başsavcılık, başvurucunun yaralanmasının niteliğini tespit etmek amacıyla İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğünden görüş sormuştur. Başsavcılık, soruşturma sonunda kolluk görevlilerinin yetkileri dâhilinde güç kullanarak toplantıyı dağıttıklarını, ayrıca kolluk görevlilerinin yaralama ve hakaret suçunu işlediklerine yönelik soyut beyan dışında herhangi bir delil elde edilemediği, başvurucunun olay günü toplantıya katılıp katılmadığının belli olmadığı, herhangi bir polis merkezine müracaat etmediği, 25/8/218 tarihinde yaralandığını beyan etmesine karşılık 10/9/2018 tarihinde Cumhuriyet savcılığına başvurduğu, bu haliyle nerede ve nasıl yaralandığının belli olmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvurucunun itirazını inceleyen sulh ceza hâkimliği de Başsavcılık kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir. Dolayısıyla Başsavcılık ve sulh ceza hakimliği kararları dikkate

alındığında başvurucunun şikâyeti yönünden etkili ve yeterli bir soruşturmanın yapılmadığı söylenemeyecektir.

7. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 17.maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alına kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edilmediği kanaatini taşıdığımdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Muhterem İNCE

BURAK BÜYÜKKAYA

B. No: 2019/26802 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/26802

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURAK BÜYÜKKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/26802)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ömer MENCİK

Başvurucu : Burak BÜYÜKKAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun ücreti kendisince karşılanarak kurum idaresi aracılığıyla satın aldığı süreli yayının kendisine teslim edilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Somut başvuruda başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve 2019/29237, 2019/32730, 2019/33064, 2019/33404, 2019/33410, 2019/34038, 2019/34055, 2019/34722, 2019/34741, 2019/34761, 2019/34777, 2019/35024, 2019/35123, 2019/35131, 2019/35172, 2019/35187, 2019/35571, 2019/35585, 2019/35587, 2019/35604, 2019/35612, 2019/36351, 2019/36360, 2019/37594, 2019/37654, 2019/37662, 2019/37675, 2019/37679, 2019/38012, 2019/38025, 2019/38030, 2019/38640, 2019/38840, 2019/39082, 2019/39811, 2019/40501, 2019/41502 ve 2020/80 numaralı başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, Recep Bekik ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019) kararında olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan bir başvuruyu inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede süreli yayınların ceza infaz kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülere teslim edilip edilmemesinde keyfîliği engelleyecek, aynı hukuki durumda bulunanlara aynı uygulamanın yapılmasını sağlayacak, açık, yol gösterici ve istikrarlı idari uygulamaları garanti edecek bir mekanizmanın bulunmadığı gerekçesiyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Her ne kadar Recep Bekik ve diğerleri kararından sonra 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve buna bağlı düzenleyici işlemler ile bir dizi önlemler alınmış ise de eldeki başvurunun söz konusu yasal ve uygulamaya dönük değişiklikten önceki müdahalelere ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Bu sebeple eldeki başvuru yönünden anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 1.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvurucuya net 1.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEMA YAMAN

B. No: 2019/28224 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/28224

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEMA YAMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/28224)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Sema YAMAN

Vekili : Av. Serhat ALBAYRAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlandığı gerekçesiyle adli tıp uzmanı görevine başlatılmama işlemine karşı açılan iptal davasında davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/8/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, Sivas Cumhuriyet Hastanesinde adli tıp uzmanı olarak araştırma görevlisi kadrosunda görev yapmaktayken Sağlık Bakanlığınca yapılan 78. Dönem Devlet Hizmeti Yükümlülüğü Kurası'na katılarak Van Adli Tıp Şube Müdürlüğüne atanmaya hak kazanmıştır.

7. Başvurucu hakkında 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (676 sayılı KHK) 74. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bent uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlanması nedeniyle Adli Tıp Kurumu Başkanlığınca 30/7/2018 tarihinde başvurucunun atanmamasına yönelik işlem tesis edilmiştir.

8. Başvurucu söz konusu işlemin iptali istemiyle 7/9/2018 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; güvenlik soruşturmasında tespit edilen hususlara ilişkin olarak herhangi bir şey öğrenememekten yakınmış, hakkında açılan herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma bulunmamasına rağmen atamasının gerçekleştirilmemesinden şikâyet etmiştir.

9. Sivas İdare Mahkemesi (Mahkeme) 15/1/2019 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Uyuşmazlıkta, dava konusu işlemin, davacı hakkında yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda davacının abisinin FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat ve iltisağı bulunduğu gerekçesiyle tesis edildiği anlaşılmış olup, dava dosyasında bulunan bilgi ve belgeler ile yukarıda yer alan mevzuatın birlikte değerlendirilmesinden; davalı idarece yapılan araştırmalar, davacının yürüteceği kamu görevinin mahiyeti ve hassasiyeti dikkate alındığında, davalı idarenin davacıyı istihdam etmek konusunda çok yönlü değerlendirme hakkına sahip olmasının doğal sonucu olarak takdir yetkisine sahip olduğu, son derece önemli ve stratejik bir kamu görevinin sağlıklı yürütümünün gerektirdiği hassasiyet kapsamında davalı idarenin sahip olduğu takdir yetkisi çerçevesinde tesis edilen dava konusu işlemde, takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmet gereklerine aykırı olarak kullanıldığı yönünde somut bilgi ve belge bulunmadığı anlaşılmakla tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

10. Başvurucu karara karşı 15/2/2019 tarihinde istinaf yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, ağabeyi hakkında yapılan tespit nedeniyle atamasının gerçekleştirilmemesine bağlı olarak cezaların şahsiliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Hakkında açılan herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma bulunmamasına rağmen haksız bir şekilde atamasının gerçekleştirilmediğini belirtmiştir. Kurum değişikliği yapılanların güvenlik soruşturmasına tabi olmadığını, bu nedene dayanarak atamasının gerçekleştirilmesinin önüne geçilemeyeceğini ifade etmiştir.

11. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 23/5/2019 tarihinde istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

12. Nihai karar başvurucuya 30/7/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 7/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 657 sayılı Kanun'un 6. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Devlet memurları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına sadakatla bağlı kalmak ve milletin hizmetinde Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını sadakatla uygulamak zorundadırlar"

14. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesi şöyledir:

"Devlet memurluğuna alınacaklarda aşağıdaki genel ve özel şartlar aranır.

A) Genel şartlar:

1. Türk Vatandaşı olmak,

2. Bu Kanunun 40 ncı maddesindeki yaş şartlarını taşımak,

3. Bu Kanunun 41 nci maddesindeki öğrenim şartlarını taşımak,

4. Kamu haklarından mahrum bulunmamak,

5. Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (…) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

6. Askerlik durumu itibariyle;

a) Askerlikle ilgisi bulunmamak,

b) Askerlik çağına gelmemiş bulunmak,

c) Askerlik çağına gelmiş ise muvazzaf askerlik hizmetini yapmış yahut ertelenmiş veya

yedek sınıfa geçirilmiş olmak,

7. 53 üncü madde hükümleri saklı kalmak kaydı ile görevini devamlı yapmasına engel

olabilecek (…) akıl hastalığı (…) bulunmamak.

8. [Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73; K.2019/65 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir]

B) Özel şartlar:

1. Hizmet göreceği sınıf için 36 ve 41 nci maddelerde belirtilen öğretim ve eğitim kurumlarının birinden diploma almış olmak,

2. Kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında aranan şartları taşımak."

15. 676 sayılı KHK'nın 74. maddesiyle 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen ve Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararıyla iptal edilen (8) numaralı alt bent şöyledir:

"Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 1/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu, ağabeyi hakkında yapılan tespitler nedeniyle atamasının gerçekleştirilmemesinin Mahkeme tarafından hukuka uygun bulunması sonucunda hukuka aykırı karar verildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde, kamu görevine atanabilme şartı olarak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumlu olması koşulunun aranmasını Anayasa'ya aykırı olarak değerlendirmediğini, Anayasa Mahkemesinin özetle, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasıyla elde edilebilecek kişisel verilerin alınması, kullanılması ve işlenmesine yönelik ilkelerin kanunda düzenlenmemiş olmasını iptal gerekçesi olarak belirttiğini ifade etmiştir. Başvurucunun yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu iddialardan ve üzerine atılı eylemlerden haberdar olduğunu, işleme karşı iptal davası açarak anılan işleme yönelik bilgi ve kanıtlar ile iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı da elde ettiğini, derece mahkemelerinin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında elde edilen delilleri ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirmek suretiyle sonuca ulaştığını belirtmiştir. Mevcut başvurunun kabul edilebilirliğine dair yapılacak incelemede başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığı hususunun da dikkate alınması gerektiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

19. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu başvuru formunda adil yargılanma hakkının usul güvencelerine ilişkin bir iddia ileri sürmediğinden başvurucunun şikâyetinin genel olarak adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

22. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

23. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve

özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

24. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açıkça bir keyfîlik görüntüsünün olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (İbrahim Ataş, B. No:2013/1235, 13/6/2013, § 23).

25. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (İbrahim Ataş, § 24).

26. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi, tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hale getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

27. Somut olayda başvurucu 78. Dönem Devlet Hizmeti Yükümlülüğü Kurası'na katılarak Van Adli Tıp Şube Müdürlüğüne atanmaya hak kazanmasına karşın hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak neticelenmesi nedeniyle ataması gerçekleştirilmemiştir. İşleme karşı açılan dava reddedilmiştir. Mahkeme kararında, başvurucu hakkında yapılan güvenlik soruşturması kapsamında gönderilen bilgi notunda başvurucunun ağabeyinin Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması ile irtibat ve iltisağı bulunduğu yönünde istihbari mahiyette bilgiye yer verildiğini belirtmiştir.

28. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine eklenen "Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak" biçimindeki alt bendin başvurucunun yerleştirildiği kadro da dâhil olmak üzere tüm devlet memurluğu kadrolarına atanabilmek için güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması şartı getirdiği açıktır. Bu sebeple kura sonucunda adli tıp uzmanlığına atanma hakkı olan başvurucunun güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına tabi tutulacağının öngörülebilir olduğundan kuşku duymayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır. Bireysel başvuruya konu kararın gerekçesinden Mahkemenin 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine eklenen alt bentteki şartı güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması biçiminde yorumladığı anlaşılmaktadır.

29. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanmasında öncelikli yetkinin derece mahkemelerine ait olduğunun altı bir kez daha çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin kendi yorumunu derece mahkemelerininkinin yerine kaim etmesi söz konusu olamaz. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının etkilerinin adil yargılanma hakkıyla çelişip çelişmediğini incelemek Anayasa Mahkemesinin görevindedir. Bu bakımdan bireysel başvuru kapsamında yapılacak değerlendirmede derece mahkemelerinin söz konusu fıkranın güvenlik soruşturmasının olumlu sonuçlanmasını gerektirdiği biçimindeki yorumu veri kabul edilecektir (Sebiha Kaya, B. No: 2018/34124, 20/5/2021, § 48).

30. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması şartının aranmasının kuralı belli ölçüde muğlaklaştırdığı söylenebilir. Zira güvenlik soruşturmasının olumlu neticelenip neticelenmediği konusunda ulaşılacak sonucun atamaya yetkili konumda bulunan kişi veya kişilere bağlı olarak değişmesi riski bulunmaktadır. Bu da keyfî ve ayrımcı uygulamaların gelişmesine, dolayısıyla bireylerin devlete olan güvenlerinin zedelenmesine sebep olabilecektir (Sebiha Kaya, § 49).

31. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Bu noktada gerekçeli karar hakkının, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli bir araç olarak işlev gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedirler.

32. Derece mahkemelerince gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şekli anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli değildir, aynı zamanda makul olması aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır (bkz. §§ 22-26).

33. Bu nedenle güvenlik soruşturmasının olumsuz olmasına bağlı olarak atanmamaya dair tesis edilen işleme karşı açılan bir davada, davacının hangi sebeple güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlandığının ve güvenlik soruşturması neticesinde elde edilen verinin kişinin yapacağı görevi neden olumsuz olarak etkilediğinin açıkça ortaya konulması önemlidir. Bu kapsamda derece mahkemelerinden beklenen, güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilgilerin neler olduğunun kararında belirtmesi ve söz konusu bilgiyi, davacının yerleştirildiği kurumu ve alacağı görevi gözönünde bulundurarak değerlendirmesidir. Burada önemli olan husus güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasını doğuran tespitlerin davacının şahsından kaynaklanması ya da davacının şahsıyla güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmasıdır. Yine bu noktada derece mahkemelerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfîliğin önüne geçebilmek adına önem arz etmektedir.

34. Mahkeme kararından başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak kabul edilme nedeni olarak başvurucunun ağabeyinin FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisaklı olması anlaşılmakla beraber ağabeyi hakkında yapılan tespitin içeriğinin ne olduğu karardan anlaşılamamaktadır. Ağabeyinin FETÖ ile neden irtibatlandırıldığı belirtilmediği gibi yapılan bu tespitin başvurucu ve yapacağı görevle olan ilişkisinin ne olduğu ortaya konulmamıştır. Söz konusu tespitin neden olumsuz olarak kabul edilmesi gerektiği, başvurucunun görevine olan olumsuz etkisinin ne olduğu belirtilmemiştir.

35. Öte yandan bir kişinin akrabalarının davranışlarından sorumlu tutulamayacağı hususu hukuk devleti ilkesinin evrensel prensiplerindendir. Başkasının yaptıklarından dolayı sorumlu tutulmak, insanı hür ve irade sahibi bir varlık olarak kabul etmemek demektir. Hukuk devletinde bir kimsenin başkalarının fiillerinden sorumlu tutulması -kanunda öngörülen- çok istisnai hâller dışında kabul edilemez. Çağdaş hukuk sistemleri bireyin özerkliğini esas alarak ona haklar bahşetmekte ve sorumluluklar yüklemektedir. Bir kimsenin hukuken ve fiilen davranışlarını kontrol etme gücü ve yükümlülüğünü haiz olmadığı başka bir bireyin fiillerden dolayı kamu otoritelerinin yaptırımına maruz kalması bireysel özerklik düşüncesiyle bağdaşmamaktadır (Sebiha Kaya, § 54).

36. Kural olarak derece mahkemesi kararında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde istinaf merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. İlk derece mahkemesi kararında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise başvurucular tarafından ileri sürülen esaslı itirazların istinaf mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda başvurucunun temel iddialarının ilk derece mahkemesince kararda tartışılmamasına ve gerekçe oluşturulmamasına rağmen başvurucu tarafından ileri sürülen esaslı iddiaların Bölge İdare Mahkemesince de karşılanmadığı görülmüştür.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

38. Başvurucu, ağabeyi hakkında yapılan tespit nedeniyle görevine başlatılmamasına bağlı olarak ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi, kamu hizmetine girme hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi, kamu hizmetine girme hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

40. Başvurucu; ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur. Başvurucunun tazminat talebi bulunmamaktadır.

41. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa

Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Sivas İdare Mahkemesine (E.2018/819, K.2019/42) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ÖZCAN ALEVLİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/31432 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/31432

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ÖZCAN ALEVLİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/31432)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucular : 1. Ali Özcan ALEVLİ

2. Aylin ALEVLİ

3. Nüket Veliç ERSOY

Başvurucular Vekili : Av. Ertuğrul KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırılan taşınmazın kamulaştırma amacına uygun olarak kullanılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru konusu taşınmaz 30/11/1977 tarihinde kamulaştırılarak Maliye Hazinesi adına tescil edilmiş ve kamulaştırma amacı doğrultusunda Gaziantep Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü tesisleri inşa edilmiştir.

3. Ardından başvuru konusu taşınmaz 17/2/2012 tarihli imar değişikliğiyle konut alanına çevrilmiştir. Sonrasında ise başvuru konusu Özelleştirme Yüksek Kurulunun 2/5/2014 tarihli kararıyla başvuru konusu taşınmazın özelleştirme kapsam ve programına alınmasına, taşınmazın satış yöntemiyle özelleştirilmesine ve elde edilecek gelirlerin Maliye Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığına bırakılmasına karar verilmiştir. Özelleştirme İdaresi Başkanlığının

14/5/2014 tarihli Oluru ile söz konusu taşınmaz, TTA Gayrimenkul A.Ş.ye (TTA Gayrimenkul A.Ş. yargılama aşmasında Sümer Holding A.Ş. bünyesinde birleşmiş.) bedelsiz devredildikten sonra ihale yoluyla satılmıştır.

4. Başvurucular, taşınmazın kamulaştırma amacının, imar değişikliğinin yapıldığı 17/2/2012 tarihinde ortadan kalktığını belirterek 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 22. maddesi uyarınca tazminat -asıl ve birleşen- davaları açmıştır. Mahkemece, imar değişikliğinin yapıldığı 17/2/2012 tarih itibarıyla kamulaştırma amacının ortadan kalktığı ve başvurucuların mülkiyeti geri alma hakkının doğduğu ancak bu hakkın kullandırılmasına yönelik bildirim ibraz edilmediği gerekçesiyle davaların kabulüne karar verilmiştir. Sonrasında bölge adliye mahkemesinin, 2942 sayılı Kanun'un 22. maddesi uyarınca kamulaştırmanın kesinleşmesinden itibaren beş yıllık sürenin geçtiği gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına ve davaların usulden reddine dair kararı, Yargıtayca onanmıştır.

5. Başvurucular nihai hükmü 28/8/2019 tarihinde öğrendikten sonra 29/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucular; 2942 sayılı Kanun'un 22. maddesi uyarınca kendilerine iade edilmesi gereken taşınmazın, iade hakkı kullandırılmadan satılmasından ve bu satış nedeniyle mülkiyetin bedele dönüşmesi nedeniyle açtıkları tazminat davasının hukuka aykırı olarak reddedilmesinden yakınmaktadır. Bakanlık görüşünde, taşınmaz çok uzun bir süre kamulaştırma amacına uygun şekilde kullanıldıktan sonra başka bir kamu hizmetinin gerçekleştirilebilmesi amacıyla bir kamu Şirketine devredildiği vurgulanmıştır. Öte yandan dava tarihi itibarıyla başvurucuların taşınmaz üzerindeki mülkiyetini otuz sekiz yıl önce kaybettikleri belirtilerek başvurucuların mülkiyet hakkına ilişkin şikâyetlerinin konu bakımından yetkisizlik kapsamında olup olmadığının incelenmesi gerektiğine değinilmiştir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin daha önce Habibe Kalender ve diğerleri kararında açıkladığı ilkeler ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

8. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi, benzeri nitelikli başvurularda verdiği Habibe Kalender ve diğerleri (B. No: 2013/3845, 1/12/2015) ve Mehmet Mihri Şirvanlı (B. No: 2018/3762, 18/5/2021) kararlarında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırıldıktan sonra uzun bir süre kamu yararı amacıyla kullanılan ve değişen koşullar sonrasında idare tarafından üçüncü kişilere devredilen taşınmazın geri verilmesi veya taşınmazın kamulaştırma değeri ile idarece satış değeri arasındaki farkın eski maliklerine ödenmesi taleplerinin somut bir temele dayalı meşru beklenti oluşturmadığı değerlendirilmiştir.

10. Ayrıca değinmek gerekir ki 2942 sayılı Kanun'un 22. maddesinin 6552 sayılı Kanun'un 100. maddesiyle değiştirilen birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarının, 6552 sayılı Kanun'un anılan maddesinin yürürlük tarihi olan 11/9/2014 tarihinden önce gerçekleştirilen kamulaştırma işlemleri hakkında da uygulanacağını öngören aynı Kanun'un geçici 9. maddesi hükmü, Anayasa Mahkemesinin 14/5/2015 tarihli ve E.2014/177, K.2015/49 sayılı

kararı ile iptal edilmiştir. Yine Anayasa Mahkemesinin 16/3/2016 tarihli ve E.2016/12, K.2016/13 sayılı norm denetimi kararında anılan iptal kararı ve gerekçesine dayanılarak 11/9/2014 tarihinden önce 2942 sayılı Kanun'un 22. maddesi uyarınca tesis edilen kamulaştırma işlemleri hakkında 6552 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanabilmesinin olanaksız hâle geldiği belirtilmiştir.

11. Bu ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde derece mahkemelerince 11/9/2014 tarihinde yürürlüğe giren 2942 sayılı Kanun'un 22. maddesinin üçüncü fıkrasının yürürlük tarihinden önceki başvuru konusu kamulaştırma işlemine de teşmil edilmesi Anayasa Mahkemesinin anılan norm denetimi kararlarına uygun olduğu söylenemez. Buna mukabil Anayasa Mahkemesinin Habibe Kalender ve diğerleri ile Mehmet Mihri Şirvanlı kararlarındaki ilkeler doğrultusunda 1977 yılından 2012 yılına kadar yaklaşık otuz beş yıl gibi uzun bir süre kamulaştırma amacına uygun şekilde kullanılarak değişen koşullar sebebiyle bir kamu şirketine devredilen taşınmazın geri alınmasına veya tazminat ödenmesine ilişkin şartların somut olayda oluşmadığı anlaşılmıştır. Buna göre başvuruculların mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEYNEP GÜMÜŞ

B. No: 2019/31890 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/31890

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEYNEP GÜMÜŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/31890)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Zeynep GÜMÜŞ

Vekili : Av. Lezgin Ahmet BAYBAŞİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, eğitim kurumunda sorgulama yapan kolluk görevlileri ve okul müdürü hakkındaki soruşturma izni verilmemesi kararı nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/9/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucunun oğlu F.S.G. 12/11/2018 tarihinde eğitimine devam ettiği okulda bulunmakta iken okul müdürünün odasına alınarak iki sivil polis memuru tarafından bilgi alma mahiyetinde sorulara muhatap kılınmıştır.

7. Başvurucu, kendisinden izin alınmadan sorgulanan oğlunun bu olaydan dolayı korktuğunu ve psikolojisinin bozulduğunu ileri sürerek ilgili kolluk görevlileri ve okul müdüründen Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde şikâyetçi olmuştur.

8. Başsavcılık, görevi kötüye kullanma fiili bağlamında ilgili kamu görevlileri hakkında Bağlar Kaymakamlığından (Kaymakamlık) soruşturma izni istemiştir.

9. Kaymakamlık 26/2/2019 tarihli işlemle soruşturma izni vermemiştir. Kararda özetle çocuğun sınıfından rehber tarafından alındığı, sivil polis memurlarının çok kısa sürede sohbet havasında ve rehber öğretmen nezaretinde çocuğa sorular sorduğu, akabinde gün içinde rehber öğretmen tarafından çocuğun takip edildiği ve içe kapanma, moral bozukluğu gibi herhangi olumsuz bir durumla karşılaşılmadığı belirtilerek suç unsuruna rastlanmadığı ifade edilmiştir.

10. Başsavcılık, soruşturma izni verilmemesinin ardından 8/3/2019 tarihinde dosyanın işlemden kaldırılmasına karar vermiş; Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hâkimliği de anılan karara yapılan itirazı 1/8/2019 tarihinde reddetmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 27/8/2019 tarihinde öğrenmesinin ardından 5/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Anayasa Mahkemesinin 1/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

13. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu; kendisine haber verilmeden oğlunun kolluk görevlileri tarafından okul içinde sorgulandığını, bu sebeple oğlunun psikolojisinin bozulduğunu, kolluk görevlilerinin bu eylemi nedeniyle açılan soruşturmada gerekçesiz karar verildiğini, etkili bir soruşturma yapılmadığını, süreçte yer alan yargı mensuplarının, sulh ceza hâkimliklerinin tarafsız/bağımsız olmadığını, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun mahkemelerin bağımsızlığına müdahale ettiğini, ilgili kamu görevlilerinin gereği gibi soruşturulmadığını, gerekçesiz bir biçimde sürecin sonlandırıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

C. Değerlendirme

15. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

16. Başvurucu, başvuru formunda oğluna yönelik sorgulama eyleminin fiziksel bir şiddet

ve/veya zorla alıkoyma gibi bir eylem olduğu yönünde herhangi bir iddiada bulunmadığı gibi sorgulamanın onur kırıcı/küçük düşürücü vb. nitelikte kötü muamele teşkil eden bir eylem olduğunu da ileri sürmemiş; bu yönde yorum yapılmasını sağlayacak bir ifade kullanmamıştır. Başvurucu, herhangi bir maddi haktan söz etmeksizin ve/veya bir maddi hakka referans olacak iddialar ileri sürmeksizin salt adil yargılanma hakkına ilişkin usul güvencelerinin ihlal edildiğinden yakınmıştır.

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

18. Sözleşme'nin 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular, Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz. Bir ceza soruşturmasında üçüncü kişilerin cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını taşıyan kişiler Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır (Onurhan Solmaz, §§ 23, 24).

19. Somut olayda başvurunun üçüncü kişilerin cezalandırılmasına yönelik olduğu, dolayısıyla adil yargılanma hakkı kapsamına girmediği anlaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZLEM GÜÇLÜCAN

B. No: 2019/33711 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/33711

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZLEM GÜÇLÜCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/33711)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Özlem GÜÇLÜCAN

Vekili : Av. Asiye DEMİREL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sürekli işçi kadrosuna geçme talebinin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlandığı gerekçesiyle reddine dair işleme karşı açılan iptal davasında, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/9/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı bünyesinde taşeron işçi olarak çalışmaktayken 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (696 sayılı KHK) 127. maddesiyle 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 24. maddesi kapsamında sürekli işçi kadrosuna atanmak için başvurmuştur.

7. Başvurucu hakkında 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (676 sayılı KHK) 74. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bent uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlanması nedeniyle başvurusu reddedilmiştir.

8. Başvurucu söz konusu işlemin iptali istemiyle 3/7/2018 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, 375 sayılı KHK'da belirtilen tüm şartları taşıdığını ifade etmiştir. Uzun yıllardır taşeron işçi olarak çalıştığını, hakkında herhangi bir olumsuz durumun bulunmadığını ve hakkında açılmış soruşturma ya da kovuşturmanın olmadığını belirtmiştir. Yurt dışında yaşayan ağabeyini ziyaret amacıyla vize başvurusunda bulunmasına karşın kendisine vize verilmediğini, bunun üzerine ağabeyinin vize masrafını kendisine gönderilebilmesi için Bank Asyada hesap açtırdığını söylemiştir. Söz konusu hesaba kendisi tarafından herhangi bir para yatırılmadığını vurgulamıştır. Bank Asyada bulunan altın hesabında para bulunduğunun ibraz edilmesi üzerine kendisine Almanya için vize verildiğini ve böylece Almanya'ya gidip geldiğini dile getirmiştir. Bank Asyanın Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) devri sonrasında hesabı üzerinde yapılan inceleme neticesinde herhangi bir sorun olmadığının anlaşılmasıyla TMSF tarafından hesabında yer alan para üzerindeki blokajın kaldırıldığını aktarmıştır.

9. İstanbul 4. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 8/11/2018 tarihli ara kararı ile güvenlik soruşturmasına esas bilgi ve belgeleri istemiştir. Ara kararına cevap olarak gönderilen bilgi ve belgeler başvurucuya tebliğ edilmemiş ise de başvurucu, avukatıyla bu belgeleri örnek almaksızın Mahkemede incelemiştir.

10. Mahkeme 26/12/2018 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Olayda; Mahkememizin 08/11/2018 tarihli ara kararıyla; davacı hakkında düzenlenen istihbari bilgilerin bir örneği İstanbul Emniyet Müdürlüğünden istenilmiş olup, söz konusu ara kararımıza 26/11/2018 tarih ve E.20181126125331233 86/83899 sayılı cevap yazısı ve ekinde gizli mahiyetteki belgeyle cevap verilmiştir.

Dava dosyası ve dosya kapsamındaki tüm bilgi ve belgelerin birlikte değerlendirilmesi neticesinde; davacının 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında davalı idareye sürekli işçi kadrosunda çalışmak amacıyla yaptığı başvurusu sırasında hakkında yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında elde edilen bilgilerin, davacının sürekli işçi kadrosuna atanmasına engel olacak şekilde olumsuz nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır."

11. Başvurucu karara karşı 21/3/2019 tarihinde istinaf yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, Mahkeme tarafından ara kararı ile istenilen bilgilerden karar verilmeden önce haberinin olmadığını belirtmiştir. İstanbul Emniyet Müdürlüğünce bildirilen yazıda, 2013 yılında Bank Asya hesabında 0 lira varken 2014 yılında 88.046,26 TL olduğu ifade edildiğini

aktarmıştır. Hesapta yer alan para konusunda dava dilekçesinde belirttiği hususları tekrar ederek bu bilginin tek başına güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak değerlendirilmesine yetmeyeceği gibi Mahkeme tarafından davanın reddine yönelik hukuki bir gerekçe de gösterilmediğini ifade etmiştir.

12. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 27/6/2019 tarihinde istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

13. Nihai karar başvurucuya 19/8/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 10/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 657 sayılı Kanun'un 6. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Devlet memurları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına sadakatla bağlı kalmak ve milletin hizmetinde Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını sadakatla uygulamak zorundadırlar"

15. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesi şöyledir:

"Devlet memurluğuna alınacaklarda aşağıdaki genel ve özel şartlar aranır.

A) Genel şartlar:

1. Türk Vatandaşı olmak,

2. Bu Kanunun 40 ncı maddesindeki yaş şartlarını taşımak,

3. Bu Kanunun 41 nci maddesindeki öğrenim şartlarını taşımak,

4. Kamu haklarından mahrum bulunmamak,

5. Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (…) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

6. Askerlik durumu itibariyle;

a) Askerlikle ilgisi bulunmamak,

b) Askerlik çağına gelmemiş bulunmak,

c) Askerlik çağına gelmiş ise muvazzaf askerlik hizmetini yapmış yahut ertelenmiş veya

yedek sınıfa geçirilmiş olmak,

7. 53 üncü madde hükümleri saklı kalmak kaydı ile görevini devamlı yapmasına engel

olabilecek (…) akıl hastalığı (…) bulunmamak.

8. [Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.]

B) Özel şartlar:

1. Hizmet göreceği sınıf için 36 ve 41 nci maddelerde belirtilen öğretim ve eğitim kurumlarının birinden diploma almış olmak,

2. Kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında aranan şartları taşımak."

16. 676 sayılı KHK'nın 74. maddesiyle 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen ve Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararıyla iptal edilen (8) numaralı alt bent şöyledir:

"Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 1/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu, davanın reddine yönelik mahkeme kararında gerekçe bulunmadığından yakınmıştır. İdarenin güvenlik soruşturması neticesinde takdir yetkisi kapsamında sürekli işçi kadrosuna geçirilmemeye yönelik kararının Mahkeme tarafından tartışılmadığını belirtmiştir. Öte yandan Mahkeme tarafından güvenlik soruşturmasına dayanak olarak istenilen belgelerin sadece okunmasına izin verilmesinden, kendisine tebliğ edilmemesinden şikâyet etmiştir. Bank Asyada bulunan hesabındaki hesap hareketlerinin Almanya'da yaşayan ağabeyini ziyaret edebilmek için gereken vize ücreti için gerçekleştiğini ve paranın abisi tarafından bunun için gönderildiğini ifade etmiştir.

19. Bakanlık görüşünde, başvurucunun hakkında yapılan güvenlik soruşturmasından, arşiv araştırmasına konu iddialardan ve üzerine atılı eylemden haberdar olduğu belirtilmiştir. İşleme karşı açtığı davada iddia ve savunmasını sunma imkânının bulunduğu ileri sürülmüştür. Mahkemenin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında elde edilen delilleri ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirmek suretiyle sonuca ulaştığı ifade edilmiştir. Mahkemenin olguları belirleme, delillendirme ve hükmü bu delillerle gerekçelendirme anlamında adil yargılanma hakkının usul güvencelerini ihlal edecek bir yaklaşım sergilemediği dile getirilmiştir.

B. Değerlendirme

20. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucunun temel iddiası, güvenlik soruşturmasına dayanak alınan bilgi ve belgelerin değerlendirmesinin derece mahkemelerinin kararlarında yer almamasıdır. Bu nedenle başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

23. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

25. Anılan kurallar uyarınca ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri; dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açık bir keyfîlik görüntüsünün olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (İbrahim Ataş, B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 23).

26. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (İbrahim Ataş, § 24).

27. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hale getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

28. Somut olayda sürekli işçi kadrosuna geçme talebinde bulunan başvurucu hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak neticelenmesi nedeniyle talebi reddedilmiştir. İşleme karşı açılan dava reddedilmiştir. Mahkeme kararında, başvurucunun güvenlik soruşturması sonucunda hangi tespitlerin yapıldığı ve bu tespitlerin neden olumsuz olarak kabul edildiğine ilişkin herhangi bir değerlendirme yer almamaktadır.

29. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine eklenen "Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv

araştırması yapılmış olmak" biçimindeki alt bendin başvurucunun geçmeyi talep ettiği kadro da dâhil olmak üzere tüm devlet memurluğu kadrolarına atanabilmek için güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması şartı getirdiği açıktır. Bu sebeple sürekli işçi kadrosuna geçmek isteyen başvurucunun güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına tabi tutulacağının öngörülebilir olduğundan kuşku duymayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır. Bireysel başvuruya konu kararın gerekçesinden Mahkemenin 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine eklenen alt bentteki şartı güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması biçiminde yorumladığı anlaşılmaktadır.

30. Anılan kuralın Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararıyla iptal edilmiş olması da bu neticeyi değiştirmemektedir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararında özel hayata saygı hakkıyla sınırlı bir inceleme yapıldığı dikkatten kaçırılmamalıdır. Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucu bireylerin kişisel verilerinin toplanmasının, işlenmesinin ve kullanılmasının kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilerek bu müdahaleye dayanak oluşturan kanunun hukuk devleti ilkesinin gerektirdiği kriterleri karşılayıp karşılamadığı irdelenmiştir. Anayasa Mahkemesi, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması neticesinde devlet memurluğuna atanmada esas alınacak kişisel veri niteliğindeki bilgilerin alınmasına, kullanılmasına ve işlenmesine yönelik güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınmasına ve kullanılmasına izin verilmesinin Anayasa'nın 13., 20. ve 128. maddeleriyle bağdaşmadığı sonucuna ulaşmıştır (Sebiha Kaya, B. No: 2018/34124, 20/5/2021, § 45).

31. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanmasında öncelikli yetkinin derece mahkemelerine ait olduğunun altı bir kez daha çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin kendi yorumunu derece mahkemelerininkinin yerine kaim etmesi söz konusu olamaz. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının etkilerinin adil yargılanma hakkıyla çelişip çelişmediğini incelemek Anayasa Mahkemesinin görevindedir. Bu bakımdan bireysel başvuru kapsamında yapılacak değerlendirmede derece mahkemelerinin söz konusu fıkranın güvenlik soruşturmasının olumlu sonuçlanmasını gerektirdiği biçimindeki yorumu veri kabul edilecektir (Sebiha Kaya, § 48).

32. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması şartının aranmasının kuralı belli ölçüde muğlaklaştırdığı söylenebilir. Zira güvenlik soruşturmasının olumlu neticelenip neticelenmediği konusunda ulaşılacak sonucun atamaya yetkili konumda bulunan kişi veya kişilere bağlı olarak değişmesi riski bulunmaktadır. Bu da keyfî ve ayrımcı uygulamaların gelişmesine, dolayısıyla bireylerin devlete olan güvenlerinin zedelenmesine sebep olabilecektir (Sebiha Kaya, § 49).

33. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Bu noktada gerekçeli karar hakkının, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli bir araç olarak işlev gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedirler.

34. Derece mahkemelerince gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli değildir, aynı zamanda makul olması aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır (bkz. §§ 23-27).

35. Bu nedenle güvenlik soruşturmasının olumsuz olmasına bağlı olarak atanmamaya dair tesis edilen işleme karşı açılan bir davada, davacının hangi sebeple güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlandığının ve güvenlik soruşturması neticesinde elde edilen verinin kişinin yapacağı görevi neden olumsuz olarak etkilediğinin açıkça ortaya konulması önemlidir. Bu kapsamda derece mahkemelerinden beklenen, güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilgilerin neler olduğunun kararında belirtmesi ve söz konusu bilgiyi, davacının yerleştirildiği kurumu ve alacağı görevi gözönünde bulundurarak değerlendirmesidir. Burada önemli olan husus güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasını doğuran tespitlerin davacının şahsından kaynaklanması ya da davacının şahsıyla güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmasıdır. Yine bu noktada derece mahkemelerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfîliğin önüne geçebilmek adına önem arz etmektedir.

36. Bununla birlikte kamu güvenliği veya başkalarının haklarının korunması gibi haklı nedenlerin bulunması hâlinde hükme esas alınan kanıt ve belgelerin başvurucuya verilmemesi veya gösterilmemesi makul görülebilir. Ancak bu hâlde dahi hükme esas alınan belge kendisine verilmeyen başvurucunun savunma hakkında meydana gelen bu kısıtlamayı telafi edecek karşıt-dengeleyici imkânların başvurucuya sağlanması gerekir. Bu bağlamda başvurucunun belge içeriğinden haberdar edilmesinin, buna karşı savunma ve itirazlarını mahkemeye sunabilme fırsatına sahip olmasının dengeleyici bir imkân olduğu söylenebilir. Yine söz konusu belgenin başvurucu tarafından bilinmesinin sakıncalı olduğu düşünülen kısımları karartılarak başvurucuya verilmesi ya da başvurucunun söz konusu belgeyi Mahkeme kaleminde inceleme fırsatı bulması da dengeleyici birer imkân olarak görülebilir (Ayfer Atalmış, B. No: 2016/12198, 9/6/2020, § 35).

37. Başvuruya konu olayda başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlanması sadece istihbari nitelikteki bilgi notuna dayandırılmıştır. Her ne kadar başvurucu istinaf başvuru dilekçesi ile bireysel başvuru formunda Bank Asyada bulunan hesabındaki değişime ilişkin açıklamalarda bulunsa da mahkeme kararında, bilgi notunun içeriğinin ne olduğu, hangi tespitlerin yer aldığı ve bu tespitlerin nasıl değerlendirildiği yer almamıştır.

38. Mahkeme kararından başvurucunun güvenlik soruşturmasının neden olumsuz olarak kabul edildiği anlaşılamamaktadır. Kararın dayanağı olan istihbari nitelikteki bilginin içeriğinde yer alan tespit aktarılmamış, bu nedenle de güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasının davacının şahsına bağlı hangi nedenden kaynaklandığı kararda yer almamıştır. Bunun yanı sıra kararda güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilginin başvurucunun yapacağı göreve hangi nedenle olumsuz bir etki yaptığı da ortaya konulmamıştır.

39. Kural olarak derece mahkemesi kararında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması halinde istinaf merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. İlk derece mahkemesi kararında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise başvurucular tarafından ileri sürülen esaslı itirazların istinaf mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda başvurucunun temel iddialarının ilk derece mahkemesince kararda tartışılmamasına ve gerekçe oluşturulmamasına rağmen başvurucu tarafından ileri sürülen esaslı iddiaların Bölge İdare Mahkemesince de karşılanmadığı görülmüştür.

40. Sonuç olarak istihbari bilgilerin idari işlemi neden ve nasıl haklılaştırdığı hususunun derece mahkemelerinin gerekçelerinde yer almadığı görülmektedir. Derece mahkemeleri başvurucu hakkında elde edilen bilgileri herhangi bir şekilde değerlendirmemiş, bilginin tesis edilen işleme ulaşmadaki hukuki etkisi ve benzeri boyutları ile işin esası ile ilgili kendi değerlendirmesini ortaya koymamıştır. Diğer bir ifadeyle güvenlik soruşturmasının sonucuna ilişkin başvurucunun iddiaları yeterli bir şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

42. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tazminat oranı belirtmeksizin maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

44. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması

için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 4. İdare Mahkemesine (E.2018/1400, K.2018/2582) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET SILIK VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/34112 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/34112

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET SILIK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/34112)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1. Ahmet SILIK

2. Ayşe SILIK

3. Beşir SILIK

4. Bınefş SILIK

5. Fatma DÜNDAR

6. Galip SILIK

7. Gülistan KUMSAL

8. Hacı SILIK

9. Lokman SILIK

10. Mahfuz SILIK

11. Yaşar SILIK

Vekilleri : Av. Zafer İNCİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sağlık sorunları bulunan hükümlünün infazın ertelenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/10/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca 4/11/2019 tarihinde, başvurucunun tahliye edilmesi yönündeki tedbir talebi, sağlık hizmetlerine erişim imkanına sahip olduğu değerlendirilerek reddedilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiş; başvurucu karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuru Öncesi Dönem

9. Ahmet Sılık (Başvurucu), silahlı terör örgütüne (PKK) üye olmamakla birlikte bilerek isteyerek yardım etme suçu sabit görülerek Diyarbakır 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/12/2012 tarihli kararı uyarınca 6 yıl 6 ay 22 gün hapis cezası ile cezalandırılmış ve hüküm kesinleşmiştir. Başvurucu, cezasının infaz edilmesi amacıyla 10/3/2018 tarihinde İzmir 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna yerleştirilmiştir. Başvurucu, cezasının infazına başlanan tarih itibarıyla 74 yaşındadır. Müddetnamede başvurucunun koşullu salıverilme tarihi 23/2/2022, hak ederek tahliye tarihi ise 14/10/2023 olarak tespit edilmiştir.

10. İzmir 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, başvurucuyu sağlık durumu nedeniyle infazın ertelenmesi şartlarının var olup olmadığı hususunda değerlendirme yapılması için 19/3/2018 tarihinde İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim Araştırma Hastanesine sevk etmiştir. Ayrıca başvurucu 18/4/2018 tarihli dilekçesi ile İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) müracaat ederek infazının evde ya da bir bakımevinde gerçekleştirilmesini talep etmiştir. Başvurucunun vasisi B.S. de 23/7/2018 tarihli dilekçe ile başvurucunun cezasının infazının ertelenmesi talebinde bulunmuştur.

11. Başvurucunun sevk edildiği sağlık kurumu tarafından başvurucu hakkında birden fazla rapor düzenlenmiştir. 14/5/2018 tarihli raporda "3 aydır küçük adımlarla yürüme, unutkanlık, idrar kaçırma, BBT: atrofi, periventriküler lökomalazi, sağ sentrum semiovale kronik laküner infarkt mevcut olduğu" tespiti yapılmıştır. 30/5/2018 ile 6/6/2018 tarihleri arasındaki zaman dilimini kapsayan epikriz raporunda ise "bilinen HT, SVH öyküsü, 5-6 aydır artan unutkanlık, zaman zaman idrarını tutamama, son 2-3 aydır devamlı olarak idrar ve gaita kacırma, sol hemihipoestezi, hafif demans tespitinde bulunulmuş ve MMSE sonucuna göre takiplerinde kliniğinin daha iyi olduğu" ifade edilmiştir. Son olarak 8/6/2018

tarihli raporda daha önceki raporlarda bulunan tespitlere yer verilmekle birlikte ayrıca "sağ göz 0.3, sol göz 0.1, sağ PCIOL, PCO+, sol grade 2 nükleer katarakt, sağ psödofaki, sola katarakt için ameliyat gerekir, sol sekel hemiparezi" tespitinde bulunulmuş, raporun devamında "hastanın her soruya 'Ben ne bileyim.' şeklinde cevap verdiği, yemeğini yediği, kendi banyosunu yaptığı fakat hijyeninin bozuk olduğu, umursamadığı, kendisinin arada gaita kaçırdığını söylediği, hastanın 30.05.2018 tarihinde nöroloji kliniğine yatırılarak izlendiği, yattığı sürede öz bakımını kendisinin yapabildiği, hafif demans düşünüldüğü, hastanın takip ve tedavisinin R Tipi Ceza İnfaz Kurumunda sürdürülmesi, düzenli aralıklarla nöroloji-demans polikliniğinde takip edilmesinin uygun olduğu" ifade edilmiştir.

12. Başvurucu bu sürecin ardından 13/8/2018 tarihinde Menemen R (rehabilitasyon merkezi) Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) nakledilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu tarafından yapılan kabul muayenesinde başvurucu hakkında bunama, sol kısmi felç tespiti yapılmıştır. Başvurucunun kurum bünyesinde olduğu 1/10/2018 ile 4/12/2020 tarihleri arasında birden fazla kez olmak üzere (genel cerrahi polikliniğine yatış ve tedavi dâhil olmak üzere yaklaşık 15 defa) sağlık kurumuna sevk edildiği, ilaçların/tedavilerinin düzenlendiği görülmüştür.

13. Başsavcılık, başvurucuyu 14/8/2018 tarihinde infazın ertelenmesi koşullarının mevcudiyeti hakkında değerlendirme yapması için Adli Tıp Kurumuna sevk etmiştir. Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu tarafından düzenlenen 16/11/2018 tarihli raporda özetle başvurucunun ayağa yardımsız kalktığı, kas tonunun normal olduğu, geniş adımlarla yürüyebildiği, konuşma ve anlamasının normal olduğu, duyu kusuru ve nöbet öyküsü olmadığı, nörolojik muayenede demansiyel bulgular (yürüme bozukluğu, idrar kaçırma) tespit edildiği, belleğinin zayıf olduğu, kişisel bilgilerini verirken zorlandığı ifade edilmiş; başvurucunun hayatını yalnız idame ettiremeyeceği, başvurucunun durumunun 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 16. maddesinin altıncı fıkrası kapsamında olduğu, bununla beraber toplum açısından risk oluşturup oluşturmadığı hususunun tıbbi açıdan değerlendirme yapılacak bir konu olmadığı belirtilmiştir.

14. Başvurucu hakkında düzenlenen 14/3/2019 tarihli Kolluk Tahkikat Tutanağı'nda özetle başvurucu ve ailesinin terör örgütüne müzahir kitleden olduğu, eşinin hâlen örgüte yardım ettiği ve oğlunu örgüt mensubu olarak yetiştirmek istediği, bu sebeplerle başvurucunun infazının ertelenmesinin örgüt/örgütün eylemleri üzerinde toplum aleyhine olumsuz etki göstereceği ifade edilmiştir.

15. Başvurucunun infazın ertelenmesi talebi, 15/3/2019 tarihli Başsavcılık kararı ile reddedilmiştir. Kararda adli tıp raporuna da yer verilerek kolluk tutanağına atıfla silahlı terör örgütüne üyelik suçundan mahkûm olan başvurucunun cezasının infazının ertelenmesinin toplum güvenliği için tehlike oluşturabileceği ifade edilmiştir. Söz konusu karara karşı yapılan itiraz (kapatılan) Diyarbakır 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 26/6/2019 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

16. Başvurucunun tedavilerinin yapılması için ilgili mercilere gönderilmesi, infazın evde gerçekleştirilmesi yönündeki talepleri içeren 21/8/2019 tarihli dilekçe üzerine Başsavcılık 2/9/2019 tarihli yazısıyla Ceza İnfaz Kurumundan konuya ilişkin olarak işlem yapılmasını ve edimde bulunulmasını istemiştir. Başsavcılık söz konusu yazısında Ceza İnfaz Kurumundan başvurucu için sağlık kurumları ile irtibat kurularak gerekli muayene ve tedavilerinin eksiksiz yerine getirilmesini, kontrollerinin düzenli olarak yaptırılması hususunda gerekli

duyarlılığın ve özenin gösterilmesini, yatarak tedavisinin öngörülmesi hâlinde herhangi bir gecikmeye meydan verilmeksizin yatışı ile ilgili tedbirlerin alınmasını istemiştir. Yazının devamında 5275 sayılı Kanun'un 16. maddesi uyarınca cezanın infazının ertelenmesi/geri bırakılması için gereken koşulların varlığı hususunda değerlendirme yapılmasını talep etmiştir.

17. Ayrıca Ceza İnfaz Kurumunun talebi üzerine İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim Araştırma Hastanesi tarafından başvurucu hakkında düzenlenen 6/9/2019 tarihli sağlık kurulu raporunda başvurucunun ceza infaz kurumunda tek başına hayatını idame ettiremeyeceği, hayati tehlike teşkil etmemekle birlikte hayatını yalnız idame ettirmekte güçlük çekeceği, R tipi ceza infaz kurumunda kalmasının uygun olduğu ifade edilmiştir.

18. Başvurucu, (kapatılan) Diyarbakır 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 26/6/2019 tarihli kararını 9/10/2019 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 11/10/2019 tarihinde tedbir talebiyle bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Başvuru Sonrası Dönem

19. Başvurucunun bireysel başvuru dilekçesinde ayrıca tedbir talebinde bulunması nedeniyle Anayasa Mahkemesi, Ceza İnfaz Kurumundan başvurucunun tedavi ve takip durumuna, acil sağlık hizmetlerine erişimine, öz bakımını nasıl sağladığına, kendisine bu konuda yardım eden birisinin olup olmadığına ve sağlık durumuna ilişkin olarak sonradan alınmış bir rapor bulunup bulunmadığına dair bilgi istemiştir. Ceza İnfaz Kurumu tarafından iletilen ve yukarıda aktarılan tedavi sürecine dair bilgileri de ihtiva eden 16/10/2019 tarihli cevabi yazının ilgili kısmı şöyledir:

" ... kurumumuzda görevli doktor tarafından düzeni olarak yapılan muayenelerin ardından ... Reçeteler tanzim edilerek ilaçlarının kullandırılması sağlanmaktadır.

Kurumumuz revir biriminde 2 pratisyen hekim, 1 memur kadrosunda doktor, 1 tane diş hekimi, 1 ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı, 1 fizik ve tedavi uzmanı, 1 fizyoterapist ayrıca 4 sağlık memuru, 3 acil tıp teknisyeni bulunmakta olup 24 saat nöbet sistemi ile çalışılmaktadır.

Kurum doktoru hergün hükümlü ve tutuklulara vizit yapmakta, muayene sonucu sevk olması gereken hükümlü ve tutuklular hakkında sevk evrakı düzenlenmekte, hükümlü ve tutukluların ilgili hastanelere sevk edilmeleri için yapılan sevk planlaması sevk ve idareden sorumlu Menemen Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığına teslim edilmekte olup, hükümlü ve tutukluların sevkleri ilgili hastanelere gerçekleştirilmektedir.

Hükümlü ve tutukluların muayeneleri Kurum doktoru tarafından yapılarak gerekli ilaç tedavisi düzenlenmekte, yazılan ilaçlardan kontrole tabi olanlar günlük dozlar halinde verilerek kontrollü dağıtımı sağlanmaktadır.

Hükümlü, tutuklu ve personelin acil rahatsızlığı durumunda hemen muayenesi yapılarak tedavileri gerçekleştirilmekte, tedavisi tabipliğimizde yapılamayanların ise vakit kaybedilmeden Devlet Hastanelerine sevkleri sağlanmaktadır.

Kurumumuzun fiziki yapısı gereğince tek kişilik ve üç kişilik odaların mevcut olduğu, mevcut cezası nedeniyle ilgili mevzuat uyarınca tek kişilik odada kalmasını gerekir hükümlü ve tutukluların tek kişilik odada kalmasına sağlanılmaktadır. Hükümlü Ahmet SILIK'ın silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan hükümlü olduğu ve Kurumumuzun A Blok tekli koğuşunda kalmaktadır.

Kurumumuzda bulunan her odada tuvalet ve banyo bulunmaktadır. Kurumumuzda 24 saat temiz suya erişim sağlanmaktadır. Sıcak su sürekli ve sınırsız verilmektedir.

Kurumumuzda bulunan hükümlü ve tutuklular gün içerisinde istediği kadar havalandırma bahçesine çıkmaktadırlar.

Kurumumuzda sürekli işçi kadrosunda görev yapmakta olan 18 hasta bakıcının mevcut olduğu, 24 saat esasına göre görev yapmakta oldukları, sağlık durumu nedeniyle öz bakım becerilerini yerine getiremeyen tüm hükümlü/tutukluların bu ihtiyaçlarının hasta bakıcılar tarafından yerine getirildiği, görevli hekimler ve sağlık personelleri tarafından muayene, tedavi takipleri ve gerekli diğer sağlık işlemlerinin yapıldığı,

Kurumumuzda engelli hükümlü ve tutuklular için gerekli düzenlemeler yapılmaktadır. Kurum hastabakıcıları ve Kurum işçi hükümlüleri tarafından odalar hergün yıkanmakta olup, hükümlü ve tutuklular haftada 2 kere banyoları yaptırılmaktadır. Ayrıca engelli hükümlü ve tutukluların özbakımları hastabakıcılar tarafından düzenli olarak yapılmaktadır. Kurumda bulunan koğuşların temizliği hastabakıcı ve işçi hükümlüler tarafından yapılmakta olup ayrıca gerekli durumlarda gerekli malzemeler verilmektedir.

...

İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 2/9/2019 tarihli yazısı ile ... sağlık işlemlerinin devam ettiği, hükümlünün eksik tetkiklerinin tamamlanmasının ardından İstanbul Adli Tıp Kurumuna evrakların gönderileceği ve hükümlü hakkında düzenlenecek adli tıp raporunun ... ilgili Savcılık birimine gönderilecektir."

20. Anayasa Mahkemesi 4/11/2019 tarihinde, başvurucunun tahliye edilmesi yönündeki tedbir talebini sağlık hizmetlerine erişim imkânına sahip olduğunu değerlendirerek reddetmiştir.

21. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin başvurucu hakkında düzenlediği 16/12/2019 tarihli raporda özetle yakınından alınan öyküye göre başvurucunun normalde kendi işlerini yerine getirebilmekteyken iskemik inme geçirdikten sonra günlük işlevlerini yapmakta zorlanmaya başladığı, eşinden alınan öyküye göre günlük işlevlerinin tamamına yakınını yerine getirebilirken zaman zaman az olsa kafa karışıklığı yaşadığı ancak bu ufak tefek unutmaların, eşyaların yerini karıştırmaların günlük hayatını kısıtlamadığı, 4-5 ay önce iskemik serebrovasküler hastalık geçirdikten sonra öz bakımında azalma olduğu, gönderilen parayı nasıl kullanacağını artık bilemediği için harcamadığı, telefon kartını tek başına kullanamadığı için telefonla görüşemediği, görüşe kimlerin geldiği sorulduğunda bu kişileri bilemediği şeklinde cevap verdiği belirtildikten sonra yıl ve ayı bilemediği, mekân değerlendirmesinde sadece bulunduğu semti doğru yanıtlayamadığı, kayıt hafızası değerlendirmesinde üç kelimeyi doğru yanıtladığı ancak hatırlatmada sadece bir kelimeyi hatırlayabildiği, dikkat ve hesap değerlendirmesinde haftanın günlerini geriye doğru saymasının tam, lisan değerlendirmesinde cisimlerin isimlendirmesinin, tekrarlamasının, kompleks emir almasının olağan olduğu, şekil çizmede yetersiz olarak değerlendirildiği, psikiyatri muayenesinde kendisinden alınan öykünün kısmen yeterli ve güvenilir olduğu, daha önce psikiyatri başvurusunun ve ruhsal şikâyetinin bulunmadığını, bir hastalığının olmadığını, yaşlılıktan dolayı ayaklarının iyi tutmadığını söylediği, kendini kötü gösterme eğilimi olmadığı, simülatif tutum gözlenmediği, bilincinin açık, koopere, yer-zaman-kişi oryantasyonunun tam, diğer muayene bulgularının normal olduğu, hastanın mahkûm koğuşunda yatmaktayken odasındaki tuvalet ışıklarını açmadan girmesi, klozet

yerine lavoboya idrar yapması gibi durumların gerçekleşmesi üzerine hastaya refakatçisi eşliğinde izlem uygun görüldüğü, mahkûm koğuşunda kendisine verilen yemeği tek başına yiyebilen başvurucunun temizlik ve öz bakımına yönelik ihtiyaçlarını tek başına karşılayamadığının görüldüğü, sonuç olarak stroke sonrası gelişen ılımlı organik mental bozukluk olarak değerlendirildiği, son durumu ile değerlendirildiğinde başvurucunun yemeğini önüne konduğunda yiyebildiği, tek başına mobilize olsa da tuvaletini uygunsuz yerlere yaptığı, banyo ihtiyacını tek başına yapamadığının gözlendiği, ceza infaz kurumu koşullarında yaşaması hayati tehlike arz etmemekle birlikte hayatını yalnız idame ettirmekte güçlük çekeceğinin düşünüldüğü, henüz beş ay önce stroke geçirmesi nedeniyle süreklilik ve kocama hâlinin 1. yılın sonunda değerlendirilmesinin uygun görüldüğü, kontrol muayenesinde (16/12/2019) bilinç açık, koopere, yer ve zaman yönelimi kısıtlı, konuşma dizartrik, solda kas gücü 4+/5, bilateral parmak vurma yavaş, geniş tabanlı magnet yürüyüşü mevcut olduğu ifade edilmiştir.

22. Başsavcılığın 2/9/2019 tarihli yazısı (bkz. § 16) gereği başlatılan ve Ceza İnfaz Kurumunun cevabi yazısında da (bkz. § 19) belirtilen süreç sonunda Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu tarafından düzenlenen 25/12/2019 tarihli raporun sonuç kısmı şöyledir:

"Kurulumuzca 18.09.2019 tarihli yapılan muayenesine göre daha önce kurulumuzda yapılan nörolojik muayene bulgularında uygulanan fizik tedavi ve rehabilitasyon sonrası düzelme tespit edilen H. oğlu 1944 doğumlu Ahmet Sılık adına düzenlenen dosyadaki mevcut belgeleri ve kurulumuz muayene bulgularına göre halihazırda;

a. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 16/2. maddesi kapsamında değerlendirilmediği, tedavisi ve önerilen aralıklarla düzenli poliklinik kontrolleri sağlanarak rehabilitasyon tipi cezaevi şartlarında infazına devam edilebileceği,

b. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 16/6. maddesi kapsamında değerlendirilmediği, hayatını yalnız idame ettirebileceği,

c. 6291 sayılı yasanın 1. maddesi ile değişik 5275 sayılı yasanın 105/A maddesinin 3-B fıkrası kapsamında değerlendirilmediği, hayatını yalnız idame ettirebileceği,

d. T.C. Anayasası’nın 104. maddesinde belirtilen sürekli hastalık, sakatlık ve kocama hali kapsamında değerlendirilmediği oy birliği ile mütalaa olunur."

23. UYAP kayıtlarından başvurucunun 6/5/2021 tarihinde denetimli serbestlik koşulları uyarınca tahliye edildiği ve 2/12/2022 tarihinde hayatını kaybettiği anlaşılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) tutuklu bir kimsenin sağlık gerekçesiyle serbest bırakılması için hiçbir genel zorunluluk getirmediğini ancak doğal olarak ortaya çıkan fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklardan kaynaklanan acının yetkililerin sorumlu tutulabileceği tutukluluk koşullarından dolayı artması ya da artma riski bulunması hâlinde bu durumun Sözleşme’nin 3. maddesi kapsamına girebileceğini belirtmektedir (Mouisel/Fransa, B. No: 67263/01, 14/11/2002, §§ 38-40; Ürfi Çetinkaya/Türkiye, B. No; 19866/04, 23/7/2013, § 88).

25. Bu tür davalarda AİHM, sağlık durumunun endişeye sebep olduğu durumlarda başvurucunun alıkonulmasına devam edilmesinin sağlık durumu açısından uygun olup olmadığının değerlendirilmesinde özellikle üç etkenin dikkate alınmasının gerektiğini belirtmiştir. Bunlar hükümlü/tutuklunun sağlık durumu, sağlanan bakımın kalitesi ve sağlık

durumu açısından başvurucunun tutulmasına devam edilmesinin gerekip gerekmediğidir (Zarzycki/Polonya, B. No: 15351/03, 12/3/2013, § 103).

26. Ayrıntılı ilgili hukuk için bkz. Fatih Hilmioğlu, B. No: 2014/648, 18/9/2014, §§ 28-34; Temur Eskibağ ve Mehmet Rıza Eskibağ, B. No: 2014/5098, 20/12/2017, § 45; Civan Boltan, B. No: 2014/5324, 30/10/2018, §§ 33-40.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Anayasa Mahkemesinin 1/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi

28. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucu, hakkında başkasının yardımı olmadan hayatını idame ettiremeyeceği yönünde verilmiş rapor bulunmasına karşın ceza infaz kurumunda tutulmasının kötü muamele yasağını ihlal eder nitelikte olduğunu ileri sürmektedir.

30. Bakanlık görüşünde, öncelikle konuya ilişkin insan hakları yargısı alanında verilmiş kararlar ve olaya ilişkin silsile aktarılmış; başvurucunun sağlık durumuna uygun R tipi ceza infaz kurumunda kaldığı, hakkında düzenlenen son raporda hayatını tek başına idame ettirebileceğinin belirtildiği ifade edilerek ihlal iddiasına ilişin değerlendirmede anılan hususların dikkate alınması gerektiği beyan edilmiştir.

C. Değerlendirme

31. Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumlarının fiziki ve tıbbi imkânlarının sağlık durumuna uygun olmamasına dayalı şikâyetleri kötü muamele yasağı kapsamında incelemektedir (Mete Dursun, B. No: 2012/1195, 18/11/2015; Serdar Öztürk, B. No: 2013/7532, 4/2/2016; Sabri Kaya, B. No: 2014/8482, 29/6/2016; Ergin Aktaş, B. No: 2014/14810, 21/9/2016; Hayati Kaytan, B. No: 2014/19527, 16/11/2016; İmam Çelikdemir, B. No: 2014/20289, 5/12/2017). Bu bağlamda başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

32. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

33. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri ... kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın

maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Başvurucu, bireysel başvuru yapıldıktan sonra 2/12/2022 tarihinde vefat etmiş ise de, başvurucunun mirasçıları kendilerine yapılan bildirim üzerine süresi içinde başvuruya devam etme iradesi göstermiş olduğundan Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesi uyarınca başvurunun incelenmesine devam edilmiştir.

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

36. Hükümlü veya tutuklular, Anayasa’nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun olarak kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkından mahrum bırakılabilirlerken (İbrahim Uysal, B. No: 2014/1711, 23/7/2014, §§ 29-33) genel olarak Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında bulunan diğer hak ve özgürlüklere sahiptir. Bununla birlikte ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik olarak kabul edilebilir, makul gerekliliklerin olması durumunda hükümlü ve tutukluların sahip olduğu haklar sınırlandırılabilir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35). Tutuklu veya hükümlü olan başvurucuların sağlık durumlarının tahliyeyi/infazın durdurulmasını gerektirdiğine, ceza infaz kurumlarının koşullarının sağlık durumlarına uygun olmadığına ya da tutuldukları süre zarfında kendilerine sunulan sağlık hizmetlerinin yeterli olmadığına yönelik şikâyetlerinin incelenmesi sırasında yararlanılan genel ilkeler pek çok kararda belirtilmiştir (birçok karar arasından bkz. Murat Karabulut, B. No: 2013/2754, 18/2/2016, §§ 56-66; Sabri Kaya, §§ 49-62; Ergin Aktaş, §§ 68-80; Hayati Kaytan, §§ 36-45). Bu ilkeler ışığında Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların sağlık nedenleriyle yaptıkları başvurularda a) başvurucunun ceza infaz kurumunda tutulma koşullarını, b) uygulanan tedavilerin kalitesini, c) başvurucunun ceza infaz kurumunda tutulmasının sağlık durumu üzerindeki etkisini ve bu durumun zamanla gösterdiği değişimi her olayın kendine özgü koşullarında ele almıştır (Mete Dursun, § 91; Murat Karabulut, § 68; İmam Çelikdemir, § 57).

37. Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin hasta olmaları durumunda devletin kontrolü altında tuttuğu bu kişilere gerekli tıbbi yardımı sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülüğün hiç veya gerektiği gibi yerine getirilmemesi sonucunda kişinin yaşamı veya vücut bütünlüğü bakımından tehlike arz eden acil bir duruma, ağır veya uzun süreli bir acı çekmesine sebebiyet verilmiş olması, belirtilen sonuçlar ortaya çıkmamakla birlikte kişinin tıbbi yardımdan mahrum kalmış olması nedeniyle yaşadığı stres, huzursuzluk veya aşağılanma hissinin -olayın kendine has koşulları çerçevesinde- insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele düzeyine ulaşacak ciddiyette olması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği kabul edilebilir. Bu kapsamdaki değerlendirmede kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılmasına bağlı dezavantajlı konumunun da dikkate alınması gerekir (Hayati Kaytan, § 44).

38. Yaşamını tek başına idame ettiremeyen veya mevcut hastalığı nedeniyle yalnız kalması yaşamı yönünden risk oluşturan kişinin durumunun tutulduğu koşullarla uyumsuz hâle

gelmesi de o kişinin mutlak surette salıverilmesini gerektirmez. Bununla birlikte kişinin özel durumu ile tutma koşulları arasındaki uyumsuzluğun ortaya çıkardığı maddi ve manevi (fiziksel ve psikolojik) sonuçların insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele düzeyine ulaşmaması için birtakım tedbirler alınması gerekir (Hayati Kaytan, § 45).

39. Kaldı ki Anayasa'nın tutuklu bir kimsenin sağlık gerekçesiyle serbest bırakılması için hiçbir genel zorunluluk getirmediğini ancak doğal olarak ortaya çıkan fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklardan kaynaklanan acının yetkililerin sorumlu tutulabileceği tutukluluk koşullarından dolayı artması ya da artma riski bulunması hâlinde bu durumun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamına girebileceğini, diğer bir ifadeyle kötü muamele oluşturabileceğini belirtmek gerekir (Fatih Hilmioğlu, § 66).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Başvurucunun hükümlü sıfatıyla ceza infaz kurumuna girişinin yapıldığı 10/3/2018 tarihinde sağlık kontrolünden geçirildiği ve birtakım rahatsızlıkların tespit edildiği, bu tespitler çerçevesinde infazın ertelenmesi hususunda değerlendirme yapılmak üzere idarece resen sağlık kurumuna sevk edildiği görülmüştür. Sağlık kurumu nezdinde yapılan inceleme neticesinde başvurucunun öz olarak nörolojik rahatsızlıklarının olduğu, buna bağlı olarak öz bakımı ile ilgili problemler (idrar/gaita kaçırma, unutkanlık) yaşadığı anlaşılmış; R tipi ceza infaz kurumunda tutularak sağlık durumu yönünden düzenli takip edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (bkz. § 11). Başvurucu bu tespit ve değerlendirmenin ardından Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiş ve bu kurum nezdinde birçok kez sağlık kurumuna sevkedilerek başvurucuya tedavi imkânı sağlanmıştır. Başvurucu ve yakınlarının talebi üzerine infazın ertelenmesi koşulları bağlamında Adli Tıp Kurumu tarafından yapılan ve 16/11/2018 tarihli rapora bağlanan incelemede başvurucunun hayatını yalnız idame ettiremeyeceği sonucuna ulaşılmıştır (bkz § 13). Diğer taraftan başvurucu hakkında düzenlenen bir başka raporda (bkz. § 17) başvurucunun hayati tehlike arz etmemekle beraber tek başına hayatını idame ettirmekte güçlük çekeceği, R tipi ceza infaz kurumunda kalmasının uygun olduğu tespiti yapılmış, aynı sağlık kurumu tarafından düzenlenen 16/12/2019 tarihli raporda da benzer tespitlere yer verilmiştir (bkz. § 21). Son olarak 25/12/2019 tarihli Adli Tıp Kurumu raporunda (bkz. § 22) başvurucunun infazına sağlık kontrollerinin sağlanması koşuluyla R tipi ceza infaz kurumunda devam edilebileceği ve hayatını yalnız idame ettirebileceği belirtilmiştir.

41. Bununla beraber başvurucunun kaldığı ceza infaz kurumunda sağlık kontrollerini yapmaya muktedir sağlık personelinin bulunduğu, başvurucunun gerek nakil vasıtasıyla gerekse kurum içi imkânlarla sağlık hizmetine erişiminin sağlandığı, başvurucunun tek kişilik odada barındırıldığı, sıcak su ve banyo gibi ihtiyaçlarının karşılandığı, oda hijyenlerinin yapıldığı, öz bakıma ihtiyacı olan mahpuslar için hasta bakıcıların bulunduğu görülmüştür (bkz. § 19).

42. Sürece bir bütün olarak bakıldığında başvurucunun hayatını yalnız idame ettirme konusunda zorlanacağı açık olmakla birlikte bu durumun hayati bir tehlike arz etmediği tıbbi yönden tespit edilmiştir. Ayrıca başvurucu, sağlık koşulları yönünden uygun bir ceza infaz kurumuna -durumunun tespit edilmesini müteakip- hemen nakledilmiş; bu ceza infaz kurumunda -gerektiğinde yatılı olarak farklı sağlık kurumlarında- sağlık hizmetine erişiminin sağlanmıştır. Başvurucunun tedavi veya kontrollerinin ihmal edilmesi nedeniyle sağlık durumunun kötüleştiği yönünde bir tespitin söz konusu olmaması anılan tespiti destekler niteliktedir. Kaldı ki başvurucunun da ceza infaz kurumunun koşulları ve sağlık

hizmetine erişimi yönünden şikâyeti de bulunmamaktadır. Başvurucunun şikâyetinin sağlık hizmetine erişimden bağımsız olarak salt sağlık durumuna ilişkin tespite karşın ceza infaz kurumunda tutulmaya devam edilmesine ilişkindir.

43. Somut süreçte alınan sağlık raporlarının genel olarak aynı doğrultuda ve özetle başvurucunun R tipi ceza infaz kurumunda sağlık hizmetine erişiminin sağlanması koşuluyla tutulabileceği yönündedir. Hatta adli tıp kurumundan alınan son rapor başvurucunun hayatını tek başına idame ettirebileceği yönünde bir tespit içermektedir. Ceza infaz kurumunda bulunan kişilerin sağlık nedenleriyle yaptıkları başvurularda dikkate alınan hususlar ele alındığında başvurucunun ceza infaz kurumunda tutulma koşulları, sağlık hizmetine erişimi ve bunların sağlık durumuna etkisi açısından somut süreçte kötü muamele yasağı bağlamında ihlal oluşturabilecek bir durumun varlığından söz etmek mümkün görünmemektedir.

44. Ayrıca bir mahpusun yaşamını tek başına idame ettirememesi veya hastalığı nedeniyle yalnız kalmasının günlük yaşam pratiği açısından güçlük oluşturması mutlak surette ceza infaz kurumundan çıkarılmasını gerektirmez. Bununla birlikte kişinin özel durumunun ortaya çıkardığı maddi ve manevi (fiziksel ve psikolojik) sonuçların insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele düzeyine ulaşmaması için birtakım tedbirlerin alınması gerekir. Bu bağlamda sağlık ve öz bakım hizmetlerinin sunumu için yeterli personelin bulunduğu R tipi ceza infaz kurumunda kalan ve gerektiğinde sağlık kurumlarına sevki yapılarak tedavisi düzenlenen başvurucu için gereken tedbirlerin alınmadığından söz edilemeyecektir. Ayrıca başvurucu, doğal olarak özgürlükten yoksun bırakılma nedeniyle ortaya çıkan ızdırap ve acının ötesinde bir ızdırap ve acıya maruz kaldığı yönünde bir delil ortaya koymamıştır.

45. Kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılan bir kimsenin sağlık gerekçesiyle serbest bırakılması için hiçbir genel zorunluluk bulunmadığı, hasta bir kişinin ceza infaz kurumunda tutulmasının ancak ceza infaz kurumu koşulları veya uygulanan tedbirlerin kişiyi olağanın üzerinde sıkıntıya sokacak nitelikte olması hâlinde kötü muamele olarak nitelendirilebileceği ve bu kapsamda somut bir delil olmadığı dikkate alındığında başvurucunun (10/3/2018 ile denetimli serbestlik uyarınca tahliye edildiği 6/5/2021 tarihleri arasında) ceza infaz kurumunda tutulmasının tek başına kötü muamele olarak nitelendirilemeyeceği değerlendirilmiştir.

46. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDOĞAN SÖNMEZ

B. No: 2019/38336 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/38336

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDOĞAN SÖNMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/38336)

Karar Tarihi: 1/2/2023

R.G. Tarih ve Sayı: 21/3/2023-32139

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Erdoğan SÖNMEZ

Vekili : Av. Mehmet Yılmaz ÇELİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, taşınmazın kadastrodan kaynaklanan maddi bir hatanın düzeltilmesi kapsamında yüz ölçümü azaltıldığı hâlde tazminat ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/11/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 1975 doğumlu olup Gaziantep'te ikamet etmektedir.

6. Gaziantep ili Şahinbey ilçesi Sarıt Mahallesi'nde kâin 104 ada 145 parsel numaralı taşınmaz 23/3/1979 tarihinde kesinleşen kadastro çalışması sonucu başvurucunun dedesi Ö.S. adına tescil edilmiştir. Taşınmazın yüz ölçümü ilk tesis kadastrosunda 16.900 m² olarak tapuya işlenmiştir.

7. Ö.S.nin ölümüyle taşınmaz, çocukları M.S. (başvurucunun babası), G.S., E.D. ve N.G.ye (başvurucunun halaları) intikal etmiştir. Mirasçılar 21/1/2000 tarihinde tapu memuru önünde düzenlenen senetle iştirak hâlinde mülkiyet durumuna son vermiş ve taşınmazın 5/8 hissesini M.S., 1/8'er hissesini ise diğer mirasçılar adına tescil ettirmiştir. Aynı senetle başvurucunun babası M.S. ile halalarından E.D. ve N.G. taşınmazın toplam 7/8 hissesini 200.000.000 TL (200 TL) bedelle başvurucuya satmıştır. Taşınmazın 1/8 hissesi ise başvurucunun diğer halası G.S. adına kayıtlı kalmaya devam etmiştir.

8. Kadastro ekiplerince 18/11/2016 tarihinde 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 22. maddesi uyarınca yapılan yenileme çalışmasında taşınmazın gerçek yüz ölçümünün 13.835,20 m² olduğu tespit edilmiş ve tapu sicilindeki kayıt bu şekilde düzeltilmiştir.

9. Başvurucu bir işlem yapmak amacıyla Tapu Müdürlüğünde bulunduğu sırada düzeltmeden haberdar olduğunu belirterek 16/1/2019 tarihinde Gaziantep 9. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesine istinaden Hazine aleyhine tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde, Anayasa Mahkemesinin Sefa Koşar (B. No: 2015/18352, 10/5/2018) kararına atıfta bulunarak devletin hatalı kayıt tutması sebebiyle ortaya çıkan zararı karşılama yükümlülüğü altında bulunduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmak üzere 1.000 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

10. Hazinenin savunma yazısında, başvurucunun öncelikle taşınmazı satın aldığı kişi aleyhine dava açması gerektiği ileri sürülmüştür. Ayrıca başvurucunun hangi komşu parselde fazlalık oluşmuş ise o parsel malikleri aleyhine dava açması gerektiği iddia edilmiştir.

11. Asliye Hukuk Mahkemesi bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Bilirkişi tarafından hazırlanan 11/6/2019 havale tarihli raporda, düzeltme işlemi sonrasında ortaya çıkan 3.064,80 m²lik farkın sebebinin ilk tesis kadastrosunda komşu 146 ve 147 parsel numaralı taşınmazlara ait alanların hatalı olarak başvuruya konu taşınmaz içinde sınırlandırılmasından kaynaklandığı görüşü açıklanmıştır.

12. Asliye Hukuk Mahkemesi 14/10/2019 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, Yargıtayın bazı kararlarına atıfla 3402 sayılı Kanun'un 22. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi uyarınca yapılan yenileme kadastrosuna itiraz niteliğindeki davalarda husumetin taşınmazlarının yüz ölçümü artan ya da lehlerine sınır değişikliği yapılan maliklere yöneltilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kararda, kadastro idaresine karşı ancak taşınmazın miktarında hesap hatası ya da kullanılan yöntem farklılığı gibi sebeplerle azalma meydana gelmesi hâlinde dava açılabileceği ifade edilmiştir. Bilirkişi raporunda taşınmazın yüz ölçümünün azalmasının sebebinin komşu parsellere kayma olarak açıklandığının vurgulandığı kararda, davanın komşu taşınmazların malikleri hasım gösterilmek suretiyle açılması gerektiği, taraf sıfatı bulunmayan Kadastro Müdürlüğü aleyhine açılan davanın pasif husumet yokluğu sebebiyle reddedildiği açıklanmıştır.

13. Nihai karar 14/10/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 3402 sayılı Kanun'un 22. maddesinin birinci fıkrası ve ikinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Evvelce tespit, tescil veya sınırlandırma suretiyle kadastro veya tapulaması yapılmış olan yerlerin yeniden kadastrosu yapılamaz. Bu gibi yerler ikinci defa kadastroya tâbi tutulmuşsa, ikinci kadastro bütün sonuçlarıyla hükümsüz sayılır ve Türk Medenî Kanununun 1026 ncı maddesine göre işlem yapılır. Süresinde dava açılmadığı takdirde, ikinci defa yapılan kadastro, tapu sicil müdürlüğünce re'sen iptal edilir.

Ancak;

a) Tapulama, kadastro veya değişiklik işlemlerine ilişkin; sınırlandırma, ölçü, çizim ve hesaplamalardan kaynaklanan hataları gidermek üzere uygulama niteliğini kaybeden, teknik nedenlerle yetersiz kalan, eksikliği görülen veya zemindeki sınırları gerçeğe uygun göstermediği tespit edilen kadastro haritalarının tekrar düzenlenmesi ve tapu sicilinde gerekli düzeltmelerin sağlanması amacıyla tapulama ve kadastro görmüş yerlerde,

...

Birinci fıkra hükmü uygulanmaz.

..."

15. 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi şöyledir:

"Tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur.

Devlet, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücu eder.

Devletin sorumluluğuna ilişkin davalar, tapu sicilinin bulunduğu yer mahkemesinde görülür. "

16. İlgili Yargıtay kararları ile uluslararası hukuk için bkz. Sefa Koşar, §§ 28-38.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 1/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile Anayasa Mahkemesi kararlarına atıfta bulunarak taşınmazın yüz ölçümünün idareden kaynaklı sebeple azaltılması durumunda azaltılan fark için idare tarafından tazminat ödenmesi gerektiğini savunmuştur. Başvurucu somut olayda 16.900 m² yüz ölçümlü iken satın aldığı taşınmazın alanı yenileme kadastrosu sonucu 13.835,20 m²ye düşürüldüğü hâlde aradaki fark için tazminat ödenmemesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Somut olaydaki hatanın idareden kaynaklandığını iddia eden başvurucu, 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde öngörülen tazmin sorumluluğunun koşullarının oluştuğunu vurgulamıştır. Başvurucu son olarak komşu parsel maliklerinin bir kusuru olmadığı hâlde onlar aleyhine dava açmaya zorlanması nedeniyle devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediğini belirtmiştir.

B. Değerlendirme

19. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

21. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

22. Somut olayda başvurucu, Gaziantep ili Şahinbey ilçesi Sarıt Mahallesi'nde kâin 104 ada 145 parsel numaralı taşınmazın 7/8 hissesini babası ve iki halasından 21/1/2000 tarihinde satın almıştır. Dolayısıyla başvurucunun 21/1/2000 tarihinden itibaren taşınmaza malik olduğu açıktır. Esasen başvurucunun taşınmazın 7/8 hissesinin maliki olduğu hususunda bir ihtilaf da bulunmamaktadır. Başvurucunun satın aldığı tarihte taşınmazın tamamı 16.900 m² olarak tapu kütüğünde kayıtlıdır. Ancak başvurucunun taşınmazı satın almasından sonra idare tarafından yapılan yenileme kadastrosunda taşınmazın gerçek miktarı 13.835,20 m² olarak tespit edilmiş ve tapu sicilindeki kayıt bu şekilde düzeltilmiştir. Bu durumda mülkün varlığı bakımından tartışılacak mesele taşınmazın yüz ölçümü azaltılan 3.064,80 m²lik kısmı yönünden başvurucunun mülkiyet hakkının bulunup bulunmadığıdır.

23. Tesis kadastrosunda 16.900 m² olarak tapuya işlenen taşınmazın gerçek yüz ölçümünün yenileme kadastrosu sonucunda 13.835,20 m² olduğu anlaşılmıştır. Başvurucu, yenileme kadastrosu kapsamında yüz ölçümünün düzeltilmesine yönelik işleme karşı herhangi bir yargı mercii önünde dava açmamıştır. Başvurucunun yenileme kadastrosunun hatalı olduğuna yönelik bir itirazı da bulunmamaktadır. Bu durumda taşınmazın gerçek yüz ölçümünün 13.835,20 m² olmadığının düşünülmesi için hiçbir neden bulunmamaktadır. Bununla birlikte başvurucu, taşınmazın yüz ölçümü 16.900 m² olarak tapu sicilinde tescilli iken satın almıştır. Taşınmazın gerçek yüz ölçümü 13.835,20 m² olsa da başvurucu taşınmazın azaltılan 3.064,80 m²sinin hissesine isabet eden kısmı için de bedel ödemiştir. Taşınmazın yüz ölçümü azaltılan 3.064,80 m²nin taşınmaz olarak bir varlığı bulunmasa da başvurucunun hissesi oranında bu kısım için ödediği bedelinin mülk teşkil ettiği değerlendirilmiştir.

24. Başvurucunun hissedar olduğu taşınmazın 16.900 m² olan yüz ölçümünün 13.835,20 m² olarak düzeltilmesinin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği tereddütsüzdür. Başvurucunun mülkünün, yüz ölçümü azaltılan 3.064,80 m²nin başvurucunun hissesine isabet eden kısmı için ödediği satın alma bedeli olduğu gözetildiğinde müdahalenin mülkten barışçıl yararlanma hakkı kapsamında incelenmesi gerekmiştir.

25. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin

genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi de gözönünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması, ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

26. Başvurucunun hissedarı olduğu taşınmazın yüz ölçümü 3402 sayılı Kanun'un 22. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendine dayalı olarak gerçekleştirilen yenileme kadastrosu kapsamında azaltılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun hissedarı olduğu taşınmazın yüz ölçümünün azaltılmasının kanuni dayanağının bulunduğu görülmüştür.

27. Tapulama, kadastro veya değişiklik işlemlerine ilişkin sınırlandırma, ölçü, çizim ve hesaplamalardan kaynaklanan hataların giderilmesinde kamu yararının bulunduğu izahtan varestedir. Dolayısıyla somut olaydaki müdahale anayasal açıdan meşru bir amaca dayanmaktadır.

28. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

29. Başvurucunun düzeltme işleminin hatalı olduğu hususuyla ilgili bir iddia ileri sürmediği ve sadece tazminat ödenmemesinden yakındığı gözetildiğinde elverişlilik ve gereklilik ölçütleri yönünden bir inceleme yapılmasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu sebeple mevcut bireysel başvurudaki inceleme müdahalenin orantılılığıyla sınırlı olarak yapılacaktır.

30. Orantılılık sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre mülkiyet hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun mülkiyet hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekir (D.C., B. No: 2018/13863, 16/6/2021, § 49).

31. Somut olaydaki taşınmaz, ilk kez 23/3/1979 tarihinde kesinleşen kadastro çalışması sonucu başvurucunun dedesi Ö.S. adına tapuya tescil edilmiştir. İlk tesis kadastrosu sırasında yapılan hesaplamanın hatalı olduğu, taşınmazın gerçek yüz ölçümünün 16.900 m² değil 13.835,20 m² olduğu 18/11/2016 tarihinde yapılan yenileme kadastrosu çalışması sonucunda anlaşılmıştır. Düzeltme işleminin hatalı olduğu ileri sürülmediğine göre ilk tesiste başvurucunun dedesi lehine hata yapıldığı ortadadır. Kadastro çalışması sırasında taşınmazın yüz ölçümüne yönelik olarak bir kimse lehine yapılan hatalı kaydın düzeltilmesi, söz konusu kişiye aşırı külfet yüklemez. Zira tapu kaydında taşınmazın yüz ölçümünün hatalı olarak fazla gösterilmesi ilk kayıt maliki lehine bir haksızlığa yol açtığından idarenin bu hatayı düzeltmesi ilk kayıt maliki yönünden hakkaniyete aykırı olmaz.

32. Ne var ki somut olayda başvurucu, ilk kayıt maliki olmayıp taşınmazın 7/8 hissesini babası ve iki halasından satın almıştır. Dolayısıyla mülkiyetin devri, külli halefiyet esasının

geçerli olduğu veraset yoluyla değil cüzi halefiyetin cari bulunduğu satın alma yoluyla gerçekleşmiştir. Bu durumda başvurucunun ilk kayıt sırasında yapılan hatanın düzeltilmesinin sonuçlarına katlanması gerektiği -bunu haklı kılan istisnai hâller bulunmadıkça- söylenemeyecektir. Şu hâlde incelenecek mesele, ilk kayıt sırasında yapılan hatanın düzeltilmesinin sonuçlarına başvurucunun katlanmasını haklı kılan nedenlerin somut olayda bulunup bulunmadığıdır.

33. İlk kayıt malikinin başvurucunun üst soyu (dedesi) olmasının ve düzeltme işlemiyle başvurucunun dedesi lehine yapılan bir hatanın giderildiği hususunun orantılılık değerlendirmesinde gözden uzak tutulmaması gerektiği değerlendirilmiştir. Mirasçıların murisin külli halefi olduğu gözetildiğinde ölçülülük yönünden muris aleyhine değerlendirilebilecek unsurların mirasçılar yönünden de dikkate alınması makul karşılanmalıdır. Başvurucunun doğrudan Ö.S.nin mirasçısı olmaması ve miras yoluyla değil de satın alma yoluyla taşınmaza hissedar olması, diğer bir ifadeyle cüzi halef olması orantılılık değerlendirmesinde dedesi aleyhine hesaba katılabilecek olguların doğrudan başvurucu aleyhine de dikkate alınacağının söylenmesini güçleştirdiğini kabul etmek gerekir. Bununla birlikte somut olaydaki satış işleminin iştirak hâlinde mülkiyetin sona erdirildiği aynı resmi tapu senedinde gerçekleştirildiği gözönünde tutulmalıdır. Ayrıca başvurucu, taşınmazın hissesini üçüncü kişilerden değil Ö.S.nin mirasçıları olan babası ve halalarından satın almıştır. Bu olgular, başvurucunun taşınmaza hissedar olmasının veraset ilişkisinden tamamen kopuk olduğu sonucuna ulaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu itibarla somut olayın koşulları gözetildiğinde müdahalenin orantılılığının değerlendirilmesinde başvurucunun dedesi lehine gerçekleştirilen bir hatanın düzeltildiği olgusunun tartıma dâhil edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

34. Bununla birlikte Asliye Hukuk Mahkemesinin davanın esasını incelemediği görülmüştür. Asliye Hukuk Mahkemesi davanın Kadastro Müdürlüğü aleyhine değil komşu taşınmazların malikleri hasım gösterilmek suretiyle açılması gerektiğini kabul ederek davayı usulden reddetmiştir. Asliye Hukuk Mahkemesine göre 3402 sayılı Kanun'un 22. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi uyarınca yapılan yenileme kadastrosuna itiraz niteliğindeki davalarda husumetin taşınmazlarının yüz ölçümü artan ya da lehlerine sınır değişikliği yapılan maliklere yöneltilmesi gerekir. Kadastro idaresine karşı ancak taşınmazın miktarında hesap hatası ya da kullanılan yöntem farklılığı gibi sebeplerle azalma meydana gelmesi hâlinde dava açılabilir.

35. Öncelikle somut olaydaki davanın kadastro idaresine karşı değil Hazineye karşı açıldığı anlaşılmıştır. Ayrıca dava 3402 sayılı Kanun'un 22. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi uyarınca yapılan yenileme kadastrosuna itiraz mahiyetinde bir dava da değildir. Dahası başvurucunun yenileme kadastrosunun hukukiliğine yönelik bir itirazı da bulunmamaktadır. Başvurucu, taşınmazının yüz ölçümünün azaltılması sebebiyle 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi kapsamında tazminat talebinde bulunmuştur. 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi uyarınca tazminat davası açılabilmesi için yenileme kadastrosuna karşı iptal davası açılması zorunluluğu bulunmamaktadır. Satın aldığı taşınmazın yüz ölçümü azaltılan kişi, yenileme kadastrosuna karşı dava açmadan da devletin tapu sicilini düzgün oluşturma sorumluluğunu ihlal ettiği iddiasıyla tazminat davası açabilir. Dolayısıyla Asliye Hukuk Mahkemesinin başvurucunun komşu parsel malikleri aleyhine sicilin düzeltilmesi davası açması gerektiği yolundaki gerekçesinin mülkiyet hakkının gerektirdiği usul güvencelerine uygun düşmediği değerlendirilmiştir.

36. Bu durumda Asliye Hukuk Mahkemesinin başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan

müdahalenin tespiti ve giderilmesi amacıyla açılan davanın esasını incelememesi, taşınmazın yüz ölçümü azaltılan 3.064,80 m²sinin başvurucu hissesine isabet eden kısmı için 21/1/2000 tarihinde ödediği bedelin tazminat ödenmek suretiyle telafi edilmemesini haklılaştıran olguların somut olayda mevcut olup olmadığını irdelememesi mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi orantısız kılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Giderim Yönünden

38. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini talep etmiştir.

39. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 9. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/76, K.2019/163) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE ,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERDAL YILDIRIM

B. No: 2019/38824 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/38824

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERDAL YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/38824)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Serdal YILDIRIM

Vekili : Av. Vedat ECE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sağlık koşulları temelinde gerçekleştirilen infazın ertelenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 9/5/2019 ve 28/11/2019 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca 21/5/2019 ve 5/2/2020 tarihlerinde, başvurucunun tahliye edilmesi yönündeki tedbir talepleri reddedilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. 2019/14986 numaralı bireysel başvuru dosyası, aralarında kişi yönünden hukuki irtibat

bulunması nedeniyle 2019/38824 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş olup inceleme 2019/38824 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

7. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

8. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiş; başvurucu karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. 1991 yılında dünyaya gelen ve 2009 yılında geçirdiği trafik kazası sonucu felç olan (Mardin Kızıltepe Devlet Hastanesi tarafından düzenlenen 19/1/2017 tarihli rapor uyarınca %84 oranında engelli), bu nedenle de tekerlekli sandalye yardımıyla hayatını sürdüren başvurucu 21/12/2015 tarihinde silahlı terör örgütüne (PKK) üye olma suçu isnadıyla hakkında yürütülen soruşturma kapsamında tutuklanmış ancak sağlık durumu dikkate alınarak adli kontrol şartıyla 29/1/2016 tarihinde tahliye edilmiştir.

11. Başvurucu, ceza yargılaması sonunda isnat edilen suçtan 9 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Mahkûmiyet kararının verildiği 31/5/2016 tarihli duruşmada, tedavisinin devam etmesi nedeniyle koruma tedbirinin amacına uygun olmayacağı belirtilerek başvurucunun tutuklanmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Hakkındaki mahkûmiyet hükmünün 17/1/2017 tarihinde onanan başvurucu 28/12/2018 tarihinde Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna yerleştirilmiştir. Kazayı takiben hakkında düzenlenen sağlık durumuna ilişkin belge ve kayıtlardan başvurucunun özetle omurilik felci hastası olduğu, tekerlekli sandalye yardımı ile hayatını sürdürdüğü, öz bakımı (tuvalet vb.) için tıbbi yardıma ihtiyaç duyduğu anlaşılmıştır. Yıllara yayılan söz konusu tıbbi belgelerde başvurucunun rahatsızlığının ilerlediğine, durumunun kötüleştiğine dair herhangi bir tespit söz konusu değildir.

12. Başvurucu; Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu dönemde 22/1/2019 tarihli dilekçesiyle, ceza infaz kurumu koşullarının felç olduğu için kendisine uygun olmadığını, fizik tedavi egzersizlerini yapamadığını, sağlığının bozulduğunu belirterek cezasının adli kontrol şartına tabi tutulmasını veya ev hapsine çevrilmesini talep etmiştir. Başvurucu, resen başlatılan inceleme sonucu Mardin Devlet Hastanesinin 10/1/2019 tarihli raporu esas alınarak hayatını yalnız idame ettirememesi ve öz bakımını yapamaması nedeniyle 30/1/2019 tarihinde Metris R (Rehabilitasyon Merkezi) Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) nakledilmiştir.

13. Ceza İnfaz Kurumu 1/2/2019 tarihli yazıyla, başvurucunun sağlık durumu nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettirip ettiremeyeceği, bu durumun yaşamsal bir risk oluşturup oluşturmayacağı hususlarında bir rapor hazırlanmasını Adli Tıp Kurumu Başkanlığından talep etmiştir. Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu 6/2/2019 tarihli raporunda, omurilik felçlisi olan başvurucunun Anayasa'nın 104. maddesi kapsamında (sürekli hastalık vb. nedenle cezanın kaldırılması) değerlendirilemeyeceğini, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 105/A maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendi (denetimli serbestlik) ve 16. maddesinin altıncı fıkrası kapsamında (infazın ertelenmesi) değerlendirildiğini, hayatını yalnız idame ettiremeyeceğini, toplum bakımından tehlike oluşturup oluşturmayacağı hususunun ise adli

tıbbın konusu olmadığını ifade etmiştir.

14. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun infazının ertelenmesi hâlinde toplum için tehlike yaratıp yaratmayacağı hususunda yapılacak değerlendirmeye esas olmak üzere Mardin'de bulunan emniyet birimlerinden ve Ceza İnfaz Kurumundan bilgi/belge istemiştir. Ceza İnfaz Kurumu, başvurucunun uyumlu bir mahkûm olduğunu, örgütsel faaliyet içinde olduğunun gözlemlenmediğini belirtmesine karşın emniyet birimleri, suç işlediği tarihte de engelli olan başvurucunun serbest kalması hâlinde yeniden örgütsel faaliyete devam edeceği yönünde kanaat bildirmiştir.

15. Başsavcılık 5/3/2019 tarihli kararıyla, emniyet birimlerinin yazısını temel almak suretiyle başvurucunun infazın ertelenmesinin toplum için tehlike oluşturacağı gerekçesiyle başvurucunun talebini reddetmiştir. Karar Başsavcılık tarafından resen incelenmek üzere Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesine iletilmiş ise de Mahkeme 11/3/2019 tarihinde, hükümlü tarafından itiraz edilmediğinden karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Başvurucu, 8/4/2019 tarihli dilekçesi ile talebinin reddine ilişkin karara itiraz ederek infazının ertelenmesini talep etmiş ancak itirazı kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle 29/4/2019 tarihinde reddedilmiştir.

16. Başvurucu 9/5/2019 ve 28/11/2019 tarihlerinde tedbir talebiyle bireysel başvuruda bulunmuştur. Bireysel başvurudan sonra da başvurucunun talepleri üzerine Adli Tıp Kurumundan görüş alındığı, daha önce verilen rapordan (bkz. § 13) farklı bir belirleme yapılmadığı ve talebin benzer gerekçelerle reddedildiği görülmüştür. Anılan süreçte Mardin Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından 2021 yılında düzenlenen Araştırma Tutanağı'nda, başvurucunun 2008 ile 2016 yılları arasında birden fazla suça ilişkin (terör örgütü üyeliği, propagandası, mala zarar verme) kaydının bulunduğu belirtilerek serbest kalmasının toplum güvenliği açısından tehlike oluşturduğu ifade edilmiştir. Ayrıca söz konusu süreçte Ceza İnfaz Kurumu Tabipliği tarafından Adli Tıp Kurumuna sunulan belgelerde, başvurucunun bacaklarında hassasiyet ve yanma hissi olduğu, nöropatik (sinir sistemindeki bozulmadan kaynaklı) ağrılarının olduğu, uykusuzluk çektiği, tüm süreç boyunca hasta bakım personeli eşliğinde günlük kişisel ihtiyaçlarını karşılayabildiği, haftada en az üç gün fizik tedavi seansına devam ettiği, yatak içi egzersiz programının uygulandığı, günlük ihtiyaçlarının hasta bakım personelince takip edildiğibelirtilmiştir.

17. Bireysel başvurunun ardından Anayasa Mahkemesi, tedbir taleplerinin değerlendirilebilmesi için Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan başvurucunun tutulma koşulları, takip ve tedavi süreci ile ilgili bilgi/belge talep etmiştir. Kurum, sunduğu 15/5/2019 tarihli cevabi yazıda özetle Kurumun rehabilitasyon bölümünde 24 saat esasına göre pratisyen hekim, sağlık personeli ve hasta bakım ekibi bulunduğunu, hasta tutuklu/hükümlülerin talepleri ya da akut gelişen diğer acil durumlar doğrultusunda ihtiyaç duydukları diğer zamanlarda da doktor kontrolünün mümkün olduğunu, başvurucunun Kurumun pratisyen hekimi tarafından haftada iki gün vizitelerde takip edildiğini, 12/2/2019 tarihinden beri Kurumun fizik tedavi ünitesinde fizik tedavi seanslarına devam ettiğini, yatak içi egzersiz programı, tens uygulamaları, rom, paralel bar ve destekli denge çalışmalarını içeren fizik tedavi programına dâhil olduğunu, 15/2/2019 tarihinde İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevki sağlanarak nöroloji, üroloji, fizik tedavi ve rehabilitasyon polikliniklerinde muayene edildiğini, poliklinik muayenesi doğrultusunda fizik tedavi planının oluşturulduğunu, kontrol randevularının düzenlendiğini ve günlük bakımının hasta bakım personelince yapıldığını belirtmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi 5/2/2020 tarihinde tedbir talebini reddetmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Uluslararası Hukuk

19. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "İşkence yasağı" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz."

20. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin tutuklu bir kimsenin sağlık gerekçesiyle serbest bırakılması için hiçbir genel zorunluluk getirmediğini ancak doğal olarak ortaya çıkan fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklardan kaynaklanan acının yetkililerin sorumlu tutulabileceği tutulma koşullarından dolayı artması ya da artma riski bulunması hâlinde bu durumun Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamına girebileceğini belirtmektedir (Mouisel/Fransa, B. No: 67263/01, 14/11/2002, §§ 38-40; Ürfi Çetinkaya/Türkiye, B. No; 19866/04, 23/7/2013, § 88). Bir mahkûmun sağlığı ve rahatlığı -hapsedilmenin pratik gerekleri de dikkate alınarak ve özellikle gerekli tedavilerin uygulanması yoluyla- uygun tedbirler alınarak sağlanmalıdır. Nitekim hasta bir kişinin uygun olmayan fiziki ve tıbbi koşullarda tutulması kural olarak 3. maddeye aykırı bir muamele olarak kabul edilebilir (Gülay Çetin/Türkiye, B. No: 44084/10, 5/3/2013, § 101). Bu tür davalarda AİHM, sağlık durumunun endişeye sebep olduğu durumlarda başvurucunun alıkonulmasına devam edilmesinin sağlık durumu açısından uygun olup olmadığının değerlendirilmesinde özellikle üç etkenin dikkate alınmasının gerektiğini belirtmiştir. Bunlar hükümlü/tutuklunun sağlık durumu, sağlanan bakımın kalitesi ve sağlık durumu açısından başvurucunun tutulmasına devam edilmesinin gerekip gerekmediğidir (Zarzycki/Polonya, B. No: 15351/03, 12/3/2013, § 103).

21. Ayrıca AİHM, felç veya diğer sebeplerle tekerlekli sandalye yardımıyla hayatını sürdüren mahpuslara yönelik başvurular için Sözleşme'nin 3. maddesi bağlamında yaptığı değerlendirmelerde, salt felç hastalığından muzdarip olmayı veya tekerlekli sandalyeye bağlı yaşamayı ihlal için tek başına yeterli bulmamış, ihlal sonucuna ulaştığı kararların gerekçesini mahpusların özel durumlarına uygun şartların ve tedavi imkânlarının sağlanmaması gibi somut/spesifik eksiklikler, yoksunluklar üzerine temellendirmiştir (Arutyunyan/Rusya, B. No: 48977/09, 10/1/2012, Price/The United Kingdom, B. No: 33394/96, 10/7/2001; Vincent/Fransa, B. No: 6253/03, 24/10/2006; Helhal/Fransa, B. No: 10401/12, 19/2015; Asalya/Türkiye, B. No: 43875/09, 15/4/2014).

B. Ulusal Hukuk

22. Ayrıntılı ilgili hukuk için bkz. Fatih Hilmioğlu, B. No: 2014/648, 18/9/2014, §§ 28-34; Temur Eskibağ ve Mehmet Rıza Eskibağ, B. No: 2014/5098, 20/12/2017, § 45; Civan Boltan, B. No: 2014/5324, 30/10/2018, §§ 33-40.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 1/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu, ceza infaz kurumu şartlarının hayatını yalnız idame ettirmeye elverişli olmamasına ve bu durumun rapor ile tespit edilmesine karşın infaz ertelenmesi talebinin

kabul edilmemesinin anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

25. Bakanlık görüşünde; başvurucunun üç kişilik A-16 koğuşunda barındırıldığı, koğuşun 28,35 m² ve 92,13 m³ boyutlarında olduğu, Kurumda 24 saat esasına göre hekim, sağlık memuru ve hasta bakıcı bulunduğu, tüm hükümlü ve tutukluların sağlık durumları ve ihtiyaçlarının yakından takip edildiği, 24 saat boyunca hizmet veren hasta bakım personelinin hükümlü ve tutukluların beslenme, hijyen ve kişisel bakım ihtiyaçlarını düzenli ve planlı olarak karşıladığı, her hafta salı ve perşembe günleri hükümlü ve tutukluların tek tek vizite kontrollerinin yapıldığı, gerekli muayene, tetkik ve tedavilerin titizlikle yerine getirildiği, hükümlü ve tutukluların özgürlüğünden yoksun olmayan her vatandaşın yararlanabildiği sağlık haklarından ve hizmetlerinden öncelikli olarak yararlandığı, başvurucunun 15/2/2019 ile 15/4/2022 tarihleri arasında (toplam on beş kez) tedavi için sağlık kurumlarının polikliniklerine (dâhiliye, üroloji, göğüs hastalıkları, fizik tedavi, nöroloji, genel cerrahi, ortopedi) sevkinin yapıldığı belirtilerek adli makamların tespitinden ve ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığı, Anayasa Mahkemesince konuya ilişkin olarak daha önce verilen kararların değerlendirmede gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir. Karşı beyan dilekçesinde AİHM kararlarından örnekler sunan başvurucu, formdaki iddialarını yinelemiş; ayrıca sırtındaki ağrılardan, kilo vermesinden, fizik tedavi saatlerinin kısalığından, yemeklerin yağlı olmasından yakınmıştır. Başvurucu ayrıca yardım istediğinde taleplerinin karşılandığını belirtmiştir.

B. Değerlendirme

26. Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumlarının fiziki ve tıbbi imkânlarının sağlık durumuna uygun olmamasına dayalı şikâyetleri kötü muamele yasağı kapsamında incelemektedir (Mete Dursun, B. No: 2012/1195, 18/11/2015; Serdar Öztürk, B. No: 2013/7532, 4/2/2016; Sabri Kaya, B. No: 2014/8482, 29/6/2016; Ergin Aktaş, B. No: 2014/14810, 21/9/2016; Hayati Kaytan, B. No: 2014/19527, 16/11/2016; İmam Çelikdemir, B. No: 2014/20289, 5/12/2017). Bu bağlamda başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

27. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

28. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri ... kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

30. Hükümlü veya tutuklular, Anayasa’nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun olarak kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkından mahrum bırakılabilirlerken (İbrahim Uysal, B. No: 2014/1711, 23/7/2014, §§ 29-33) genel olarak Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında bulunan diğer hak ve özgürlüklere sahiptir. Bununla birlikte ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik olarak kabul edilebilir, makul gerekliliklerin olması durumunda hükümlü ve tutukluların sahip olduğu haklar sınırlandırılabilir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35).

31. Tutuklu veya hükümlü olan başvuruculara sağlık durumlarının tahliyeyi/infazın durdurulmasını gerektirdiğine, ceza infaz kurumlarının koşullarının sağlık durumlarına uygun olmadığına ya da tutuldukları süre zarfında kendilerine sunulan sağlık hizmetlerinin yeterli olmadığına yönelik şikâyetlerinin incelenmesi sırasında yararlanılan genel ilkeler pek çok kararda belirtilmiştir (birçok karar arasından bkz. Murat Karabulut, B. No: 2013/2754, 18/2/2016, §§ 56-66; Sabri Kaya, §§ 49-62; Ergin Aktaş, §§ 68-80; Hayati Kaytan, §§ 36-45). Bu ilkeler ışığında Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların sağlık nedenleriyle yaptıkları başvurularda a) başvurucunun ceza infaz kurumunda tutulma koşullarını, b) uygulanan tedavilerin kalitesini, c) başvurucunun ceza infaz kurumunda tutulmasının sağlık durumu üzerindeki etkisini ve bu durumun zamanla gösterdiği değişimi her olayın kendine özgü koşullarında ele almıştır (Mete Dursun, § 91; Murat Karabulut, § 68; İmam Çelikdemir, § 57).

32. Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin hasta olmaları durumunda devletin kontrolü altında tuttuğu bu kişilere gerekli tıbbi yardımı sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülüğün hiç veya gerektiği gibi yerine getirilmemesi sonucunda kişinin yaşamı veya vücut bütünlüğü bakımından tehlike arz eden acil bir duruma, ağır veya uzun süreli bir acı çekmesine sebebiyet verilmiş olması, belirtilen sonuçlar ortaya çıkmamakla birlikte kişinin tıbbi yardımdan mahrum kalmış olması nedeniyle yaşadığı stres, huzursuzluk veya aşağılanma hissinin -olayın kendine has koşulları çerçevesinde- insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele düzeyine ulaşacak ciddiyette olması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği kabul edilebilir. Bu kapsamdaki değerlendirmede kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılmasına bağlı dezavantajlı konumunun da dikkate alınması gerekir (Hayati Kaytan, § 44).

33. Yaşamını tek başına idame ettiremeyen veya mevcut hastalığı nedeniyle yalnız kalması yaşamı yönünden risk oluşturan kişinin durumunun tutulduğu koşullarla uyumsuz hâle gelmiş olması da o kişinin mutlak surette salıverilmesini gerektirmez. Bununla birlikte kişinin özel durumu ile tutma koşulları arasındaki uyumsuzluğun ortaya çıkardığı maddi ve manevi (fiziksel ve psikolojik) sonuçların insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele düzeyine ulaşmaması için birtakım tedbirler alınması gerekir (Hayati Kaytan, § 45).

34. Kaldı ki Anayasa'nın tutuklu bir kimsenin sağlık gerekçesiyle serbest bırakılması için hiçbir genel zorunluluk getirmediğini ancak doğal olarak ortaya çıkan fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklardan kaynaklanan acının yetkililerin sorumlu tutulabileceği tutukluluk koşullarından dolayı artması ya da artma riski bulunması hâlinde bu durumun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamına girebileceğini, diğer bir ifadeyle kötü muamele oluşturabileceğini belirtmek gerekir (Fatih Hilmioğlu, § 66). Ceza infaz kurumunda tutulan

kişilerin maruz kaldığı maddi koşulların Sözleşme'nin 3. ve Anayasa'nın 17. maddeleri kapsamına girebilmesi için asgari bir eşiğe ulaşmış olması gerekmektedir. Bu asgari eşiğin değerlendirilmesi ise koşullarla ilgili tüm verilerin, özellikle de muamelenin süresine, fiziksel ya da ruhsal etkilerine, bazen de mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumuna bağlı olarak yapılmalıdır (K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 93; Rıda Boudraa, B. No: 2013/9673, 21/1/2015, § 60).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

35. Yapılan incelemede ilk olarak başvurucunun tutulma koşulları, ikinci olarak kendisine uygulanan tedavinin yeterliliği, son olarak da sağlık durumuna rağmen ceza infaz kurumunda tutulmasının uygun olup olmadığı dikkate alınacaktır.

36. On sekiz yaşında geçirdiği kaza sonucu omurilik felcinden muzdarip olan ve kişisel ihtiyaçlarını tek başına karşılayamayan bununla birlikte hakkında yaşamsal risk taşıyacak şekilde bir rahatsızlığı olduğu yönünde tanı konmayan başvurucu; terör örgütü üyeliği nedeniyle verilen hapis cezasının infazına başlanmasından kısa bir süre sonra -yaklaşık bir ay- R tipi ceza infaz kurumuna nakledilmiştir. Başvurucunun nakilden önce başlamak üzere muhtelif tarihlerde gerçekleştirdiği infaz erteleme talepleri, serbest bırakılmasının toplum için tehlike yaratacağı gerekçesiyle reddedilmiştir. Bununla beraber başvurucunun hayatını yalnız idame ettiremeyeceği tespit edilmekle birlikte Adli Tıp Kurumu raporları da dâhil olmak üzere ceza infaz kurumunda kalmasının hayati risk oluşturduğuna ve/veya sağlık durumunu daha kötüleştirdiğine dair tıbbi bir belirleme söz konusu değildir.

37. Dosyadan ve UYAP'tan ulaşılan belgelerden ceza infaz kurumunda başvurucunun sağlık kontrollerini yapmaya muktedir sağlık personelinin bulunduğu, sağlık hizmetine erişimin muayene/tedavi için gerek kurum dışı/kurum içi imkânlarla sağlandığı, başvurucunun yerine getirmesi gereken egzersizleri (fizik tedavi) yapabildiği, dahası öz bakım ihtiyacının kurumdaki hasta bakım personelince takip edildiği anlaşılmıştır.

38. Üç kişilik koğuşta kaldığı anlaşılan başvurucu; tutulma şartları bağlamında, ceza infaz kurumunun olağan koşulları dışında somut bir olumsuzluktan bahsetmemiştir. Ayrıca başvurucu; sağlık hizmetine erişimin ve tıbbi yardımın/tedavinin yetersizliği, öz bakıma dair yardımlarla ilgili olarak herhangi bir eksiklikten de söz etmemiştir. Başvurucu, ameliyatının halen yapılmadığını ileri sürmüş ise de bu durumu ameliyatın ceza infaz kurumu koşullarında yapılamayacağı temelinde şikâyete konu etmiş ancak ceza infaz kurumunun ameliyat için izin/sevk sağlamadığına, bir başka ifadeyle ameliyatın yapılmamasını kurumun edimi ile ilintilendirecek bir iddiaya yer vermemiştir.

39. Diğer taraftan başvurucunun yaşamını tek başına idame ettiremeyeceği ve tıbbi yardıma ihtiyaç duyduğu açık ise de ölümcül, tıbbi yardımın ve/veya tedavinin mümkün olmadığı, ceza infaz kurumu koşulları ile bağdaşmayacak bir rahatsızlığı olduğu yönünde bir tespitin söz konusu olmadığı görülmüştür. Ayrıca başvurucunun ceza infaz kurumunda tutulmasının rahatsızlığını ilerlettiğine, durumunu kötüleştirdiğine veya sağlık durumunun ceza infaz kurumunda tutulmaya elverişli olmaktan çıktığına yönelik bir belirleme de mevcut değildir.

40. Bir mahpusun yaşamını tek başına idame ettirememesi veya hastalığının günlük yaşam pratiği açısından güçlük oluşturması mutlak surette ceza infaz kurumundan çıkarılmasını gerektirmez. Bununla birlikte kişinin özel durumunun ortaya çıkardığı maddi ve manevi (fiziksel ve psikolojik) sonuçların insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele düzeyine ulaşmaması için birtakım tedbirlerin alınması gerekir. Bu bağlamda sağlık ve öz bakım

hizmetlerinin sunumu için yeterli personelin bulunduğu R tipi ceza infaz kurumunda kalan, fizik tedavi egzersizleri dâhil tıbbi yardımdan yararlanan ve gerektiğinde sağlık kurumlarına sevki yapılarak tedavisi düzenlenen, öz bakım için hasta bakım personelinden de yardım aldığı anlaşılan başvurucu için gereken tedbirlerin alınmadığından söz edilemeyecektir.

41. Dolayısıyla ölümcül, tıbbi yardımın ve/veya tedavinin mümkün olmadığı bir rahatsızlığı olmadığı anlaşılan ve sağlık koşullarına uygun tedavi imkânları/bakım olanakları sunan R tipi ceza infaz kurumunda tutulan başvurucunun salt tekerlekli sandalyeye bağlı yaşaması ve öz bakım için yardıma ihtiyaç duyması aktarılan koşullar altında tek başına ihlal sonucuna ulaşılması adına yeterli değildir. Bir başka ifadeyle yukarıda aktarılan koşullara ve imkânlara sahip olan başvurucu, doğal olarak özgürlükten yoksun bırakılma nedeniyle ortaya çıkan ızdırap ve acının ötesinde bir ızdırap ve acıya maruz kaldığı yönünde bir delil ortaya koyamamıştır.

42. Sonuç olarak kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılan bir kimsenin sağlık gerekçesiyle serbest bırakılması için hiçbir genel zorunluluk olmadığı, hasta bir kişinin ceza infaz kurumunda tutulmasının ancak ceza infaz kurumu koşulları veya uygulanan tedbirlerin kişiyi olağanın üzerinde sıkıntıya sokacak nitelikte olması hâlinde kötü muamele olarak nitelendirilebileceği, bu kapsamda somut bir delil olmadığı dikkate alındığında başvurucunun ceza infaz kurumunda tutulmasının tek başına kötü muamele olarak nitelendirilemeyeceği değerlendirilmiştir.

43. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRE TAŞKIN

B. No: 2019/38828 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/38828

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRE TAŞKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/38828)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Emre TAŞKIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltı sürecinde yaşanan fiziksel ve psikolojik şiddet nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Öğretmen olan ve 15 Temmuz 2016 tarihinde meydana gelen darbe girişimi sonrası açığa alınan başvurucu, terör örgütü (Fetullahçı Terör Örgütü) üyeliği isnadıyla hakkında yürütülen soruşturma kapsamında 3/2/2017 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucu, gözaltına alınmasının ardından emniyet biriminde tutulmuştur. Bu sürede susma hakkını kullanan başvurucu, müdafii ile görüştürülmüş, yakınları haberdar edilmiş ve 9/2/2017 tarihinde tutuklanmasına karar verilmiştir. 16/2/2017 tarihinde alınan ifadesinde etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istediğini beyan eden başvurucu hakkında 10/3/2017 tarihinde, silahlı terör örgütüne üye olma suçu isnadıyla kamu davası açılmıştır.

4. Başvurucu hakkında gözaltında tutulduğu süre içinde düzenlenen adli muayene raporlarında darp ve cebir izine rastlanmadığı tespiti yer almaktadır. Başvurucu, üzerine atılı suç nedeniyle yapılan ceza yargılaması sırasında gözaltı sürecinde elleri arkada birleştirilmek suretiyle kelepçelendiğini, fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldığını ileri

sürmüştür.

5. Başvurucunun beyanı üzerine başlatılan soruşturmada ilgili emniyet birimlerinden sürece ilişkin bilgi/belgenin temin edilmiş ve soruşturma sonunda kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Gerekçede, başvurucunun soyut iddiası dışında kamu davası açılması için yeterli delil/şüphe bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun karara yönelik itirazı da sulh ceza hâkimliği tarafından reddedilmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 15/10/2019 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 14/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; gözaltı sürecinde ters kelepçe takıldığını, fiziksel ve psikolojik şiddet gördüğünü, konuya ilişkin gereken soruşturmanın yapılmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca adli yardım talebinde bulunmuştur. Konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadını sunan Adalet Bakanlığı, adli makamların tespitinden ve ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığını beyan etmiştir.

10. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan, maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle negatif yükümlülük olarak kamu otoritelerinin kişilerin fiziksel ve ruhsal olarak zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirdiği gibi ayrıca pozitif yükümlülük olarak devlete kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevi yüklemektedir. Sınırları belli bazı durumlarda, mevzuata uygun olarak ve sadece kaçınılmaz hâllerde aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir. Kötü muamele iddiaların savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilebilmesi için iddiaların güçlü bir dayanak ile birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirilmesi gerekmektedir. Söz konusu gereklilik sağlanmadığında mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru bir beklentiye girebileceklerini söyleyebilmek mümkün değildir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018).

12. Somut olayda başvurucunun terör örgütüne üye olma suçu şüphesi ile gözaltına alındığı anlaşılmaktadır. Başvurucunun üyesi olduğu şüphesiyle gözaltına alındığı terör örgütünce gerçekleştirilen darbe girişiminin yaşandığı dönemde çok sayıda vatandaşın hayatını kaybettiği, darbe girişimi sırasında büyük bir yıkım yaşandığı, kaos ve çatışma ortamının hâkim olduğu da gözönünde tutulmalıdır (detaylı aktarım için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017). Bu koşullar altında güvenlik gerekleri doğrultusunda zanlılara kelepçe takılmasının ve zor kullanılmasının makul bir tedbir olduğu, bu müdahalenin kötü muamele yasağının ihlali için aranan asgari ağırlık derecesini aşan bir

muamele olmadığını hatırlatmak gerekir.

13. Başvurucu, fiziksel şiddet uygulandığını yaralandığını ileri sürmekte ise de hakkında düzenlenen genel adli muayene raporlarında darp ve cebir izine rastlandığı yönünde bir bulgu elde edilmediği, kötü muamele iddiasını doğrulayacak şekilde bir tespit yapılmadığı görülmüştür. Başvurucunun gözaltı dönemi ile ilgili olarak düzenlenen tıbbi raporlarda yapılan tespit kötü muamele iddiası ile örtüşmemektedir. Bu bağlamda gözaltına alındığı, gözetim altında tutulduğu dönemde kelepçe takılan ve tıbbi raporlar uyarınca vücudunda darp ve cebir izine rastlanmayan başvurucu için kötü muamele bağlamında asgari ağırlık derecesini aşan bir müdahalenin varlığından söz edilemez.

14. Başvurucu ayrıca adli muayenenin özensiz yapıldığını, yeterli tespit içermediğini belirtmekte ise de kötü muamele iddialarını destekleyen başkaca bir veri ortaya koyamamıştır. Yine sözlü/psikolojik şiddet iddialarını destekleyen bir somut bilgi/belge dosya kapsamında bulunmamaktadır. Tüm bu tespitlere göre başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT AKSOY

B. No: 2019/38992 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/38992

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT AKSOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/38992)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Murat AKSOY

Vekili : Av. Osman YILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sözleşmenin feshinin iptali istemiyle açılan davada silahların eşitliği ilkesinin, masumiyet karinesinin ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/11/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Başvurucunun Sözleşmesinin Feshine İlişkin Süreç

8. Başvurucu, Lefkoşa Büyükelçiliğinde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4/B maddesi uyarınca sözleşmeli personel olarak görev yapmaktayken başvurucunun sözleşmesi diplomatik muafiyet kapsamında gümrüksüz sigara alımları ile katma değer vergisi (KDV) iadelerine ilişkin beyannamelerde usulsüzlükler yaptığı gerekçesiyle 31/5/2012 tarihi itibarıyla feshedilmiştir.

9. Başvurucu bu işlemin iptali ve mahrum kaldığı parasal hakların kendisine ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

10. Ankara 14. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 30/10/2014 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Mahkemenin ret kararının gerekçesinde:

i. Gümrüksüz içki ve sigara siparişleri için aylık dönemler hâlinde düzenlenen takrir belgeleri üzerinde tahrifat suretiyle ilaveler yapılarak yetkililerin bilgisi dışında alım yapıldığı, bu konudaki sorumluluğun başvurucuda olduğu,

ii. Dosyada mevcut bilgi ve belgeler ile KDV beyannamesi iadesi alanların yazılı ifadelerinin birlikte değerlendirilmesinden, hesap işlemlerinden sorumlu büyükelçilik görevlisine yardımcı olmakla yükümlü olan ve vergi iadesi işlemlerini yürüten başvurucunun ilgili kişilerin taleplerine bilgileri dışında eklemeler yaptığı, hak sahiplerine beyanları kadar ödemede bulunduğu, bu amaçla belgelerde tahrifat yaptığı, dolayısıyla KDV iade beyannamelerine ilişkin söz konusu usulsüzlüklerinin sübuta erdiği,

iii. Başvurucu hakkında yürütülen araştırma ve inceleme neticesinde yapılan saptamalar değerlendirildiğinde, başvurucunun belirtilen hâllerinin hizmet sözleşmesinin 19. maddesi kapsamında sözleşmenin feshini gerektirdiğinin anlaşıldığı, tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmediği belirtilmiştir.

11. Başvurucu Mahkeme kararına karşı temyiz yoluna başvurmuştur. Danıştay Onikinci Dairesi 21/3/2018 tarihli kararıyla Mahkeme kararını onamıştır.

12. Başvurucu karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Başvurucunun talebi aynı Dairenin 8/10/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

13. Başvurucu nihai kararı 31/10/2019 tarihinde öğrenmiştir.

14. Başvurucu 27/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Başvurucu Hakkındaki Ceza Soruşturmasına İlişkin Süreç

15. Başvurucu hakkında resmî belgede sahtecilik, resmî belgeyi ve suç delillerini yok etmek suçlarından Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca 2012/65535 numaralı soruşturma başlatılmıştır.

16. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 12/6/2013 tarihli ve 2013/29601 sayılı kararıyla kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde:

i. Hak sahiplerinin vergi iadesi işlemlerini gerek istek üzerine gerek kendi arzusu ile yürütürken, kişilerin taleplerine bilgileri dışında eklemeler yaptığı, hak sahiplerine beyanları kadar ödemede bulunduğu ve bu amaçla belgelerde tahrifat yaptığı iddiası ile ilgili

olarak belge asıllarının bulunamaması nedeniyle gerekli incelemenin yapılmasının mümkün olmadığı,

ii. Vergi iadesi işlemleri ile ilgili olarak 2009 ve 2010 yıllarına ait hiç bir belgenin başvurucunun sorumluluğundaki dosyalarda bulunmadığı,

iii. Başvurucunun tahrif ettiği belgeleri, suç delillerini yok etmiş veya gizlemiş olacağı intibası uyandırdığı iddiası ile ilgili olarak ise şüphelinin beyanına göregörevine son verildiği 2010 yılı Kasım ayında belgelerin yerinde olduğu ve konumuyla ilgili olarak ispat değeri taşıyan evrakları almak için gittiğinde belgelerin olmadığının ve evrakların hepsinin kayıp olduğunun kendisine beyan edildiği, bahse konu odanın herkese açık olduğu ve herkesin girebildiği hususlarının iddia edilmiş olması karşısında, belgelerin asıllarının bulunmaması ve şüpheli tarafından yok edildiğine ilişkin de kamu davası açmayı gerektirecek nitelikte yeterli şüphe oluşturan delil elde edilemediği,

iv. Ancak konu ile ilgili olarak şüpheli açısından bağlı olduğu kurumca disiplin yönünden inceleme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

17. Dışişleri Bakanlığının kovuşturmaya yer olmadığı kararına karşı yaptığı itiraz Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesinin23/7/2013 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Kanun

18. 657sayılı Kanun'un "İstihdam şekilleri" kenar başlıklı 4. maddesinin "Sözleşmeli personel" başlıklı (B)bendinin davanın açıldığı tarihte yürürlükte olan hâli şöyledir:

"Sözleşmeli personel: Kalkınma planı, yıllık program ve iş programlarında yer alan önemli projelerin hazırlanması, gerçekleştirilmesi, işletilmesi ve işlerliği için şart olan, zaruri ve istisnai hallere münhasır olmak üzere özel bir meslek bilgisine ve ihtisasına ihtiyaç gösteren geçici işlerde, Bakanlar Kurulunca belirlenen esas ve usuller çerçevesinde kurumun teklifi ve Devlet Personel Başkanlığının görüşü üzerine Maliye Bakanlığınca vizelenen pozisyonlarda, mali yılla sınırlı olarak sözleşme ile çalıştırılmasına karar verilen ve işçi sayılmayan kamu hizmeti görevlileridir."

B. Tip Sözleşme

19. Mahkeme kararında ve başvuru formunda yer verilen şekliyle, Dışişleri Bakanlığı ile davacı arasında 657 sayılı Kanunun 4/B maddesi kapsamında imzalanan Tip Hizmet Sözleşmesi'nin "Sözleşmenin feshi" başlıklı 19. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Sözleşmeli Personel;

(...)

b) Kendisine verilen işleri yürürlükteki kanun, tüzük, yönetmelik, genelgelere ve verilecek emirlere uygun olarak yapmaması,

(...)

g) Kurumun itibarını veya görev haysiyetini zedeleyici fiil ve davranışlarda bulunması,

(...)

p) Rüşvet alması veya sahte belge tanzim etmesi,

(...)

s) Yapmakla görevli bulunduğu görevlerini kendisine hatırlatıldığı halde yapmamakta ısrar etmesi ya da noksan veya kusurlu yapması, (...) hal ve hallerinde işverenin ihbarda bulunmaksızın sözleşmeyi feshedeceğini peşinen kabul eder."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 1/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. İncelemenin Kapsamı

21. Başvurucunun sözleşmeli personelin hangi durumlarda sözleşmesinin feshedilebileceğinin kanun uyarınca Bakanlar Kurulunca belirlendiği, bunun haricinde bir sebeple sözleşmesinin feshedilemeyeceği iddiasını yargılama makamları önünde dile getirmediği anlaşılmıştır. Başvurucunun bu hususta yargılama makamları önünde ihlal iddialarını ileri sürme imkânını kullanmadığı anlaşıldığından bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği adil yargılanma hakkına ilişkin olduğu değerlendirilen bu iddiasının incelenmesi mümkün değildir. Başvurucunun diğer iddiaları aşağıdaki başlıklar altında incelenmiştir.

2. Silahların Eşitliği İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu; hakkında disiplin soruşturması yapılmadığını, yapılan soruşturmanın ise nitelikli olmadığını, görevine son verilmesinden sonra da usulsüzlüklerin devam ettiğini, kendisine sözleşmesinin feshedilme ihtimalinin olduğunun bildirilmediğini, son savunma hakkı verilmediğini, verilen disiplin cezasının orantılı olmadığını, iki yıl önceki olaya dayanılarak büyükelçilik personelinin kendisi aleyhine ifadelerinin alındığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

b. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının silahların eşitliği ilkesi kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

24. Anayasa Mahkemesi K.Ş. (B. No: 2016/3267, 28/1/2020) kararında, ihraca ilişkin iddialarla ilgili olarak savunma alınmadan işlem yapılmasını değerlendirmiştir. Söz konusu kararda, işlemin iptali istemiyle açılan davada işleme yönelik bilgi ve kanıtlar ile iddia ve savunmaların yargı mercilerine sunma fırsatının elde edildiği, yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde işlemin tesisi aşamasında savunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların yargılamanın adil bir şekilde yürütülmesini engelleyecek bir duruma yol açacak nitelikte olmadığı sonucuna ulaşmıştır (K.Ş., § 46).

25. Somut olayda başvurucu, sözleşmesinin feshinin iptali ve yoksun kaldığı özlük haklarının yasal faiziyle kendisine ödenmesi talebiyle açtığı davada anılan işleme yönelik bilgi ve kanıtlar ile iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı elde etmiştir. Yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde işlemin tesisi aşamasında savunma hakkının ihlal

edildiğine ilişkin iddiaların yargılamanın adil bir şekilde yürütülmesini engelleyecek bir duruma yol açacak nitelikte olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun savunma hakkına yönelik iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olduğu anlaşılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu, hakkında açılan soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini belirtmiş ve şüpheden sanık yararlanır ilkesinin unutulmaması gerektiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Başvurucunun bu iddiasının masumiyet karinesi kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

29. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti asıl olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

30. Masumiyet karinesi, suç isnadının karara bağlandığı yargılamalarda geçerli olduğu için Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde ifade edilen “medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar” çerçevesinde değerlendirilen idari davalar, kural olarak masumiyet karinesinin uygulama alanı dışında kalmaktadır. Ancak idari davada uyuşmazlık konusu olan maddi olayın tespitinde idari yargı mercii, aynı maddi olayı ele alan ceza mahkemesinin daha önce verdiği beraat kararına uygun hareket etmelidir. Bu kural, kişi hakkında verilen beraat kararı sorgulanmadığı sürece, aynı maddi olay çerçevesinde daha düşük ispat standardı kullanılarak kişinin disiplin sorumluluğu çerçevesinde yaptırıma tabi tutulmasına engel teşkil etmemektedir (Ramazan Tosun, B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 62).

31. Ceza ve ceza muhakemesi hukuku ile disiplin hukukunun farklı kural ve ilkelere tabi disiplinler olduğunun hatırlanmasında yarar vardır. Buna göre kişinin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin sorumluluğunu da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması ayrı ayrı yürütülür ve ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü disiplin makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir (Kürşat Eyol, § 30).

32. Somut başvuruda, başvurucunun sözleşmesinin feshedilmesine sebebiyet veren olaylar ile ilgili Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma sonucunda başvurucunun tahrifat yaptığı iddiasına ilişkin belge asıllarının bulunamaması nedeniyle gerekli inceleme yapılamadığı, vergi iadesi işlemleri ile ilgili olarak 2009 ve 2010 yıllarına ait hiç bir belgenin

başvurucunun sorumluluğundaki dosyalarda bulunmadığı belirtilmiştir. Soruşturmada, belgelerin asıllarının bulunmaması ve şüpheli tarafından yok edildiğine ilişkin de kamu davası açmayı gerektirecek nitelikte yeterli şüphe oluşturan delil elde edilemediği gerekçeleriyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir (bkz. § 16). Ayrıca söz konusu kararda başvurucu hakkında bağlı olduğu kurumca disiplin yönünden inceleme yapılması gerektiği de belirtilmiştir.

33. Başvurucunun sözleşmesinin feshi işleminin iptali istemini reddeden Mahkeme kararında, idarece başvurucu hakkında yürütülen araştırma ve incelemelere ve tanık beyanlarına genişçe yer verildiği ve idari işlemin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşılırken, başvurucu hakkında elde edilen bilgi ve belgeler bağlamında bir değerlendirme yapıldığı (bkz. § 10) görülmektedir.

34. Başvurucunun sözleşmesinin feshedilmesinin hukuka aykırı olmadığını açıklayan kararında Mahkemenin başvurucunun suçlu olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapmadığı, kişinin suç işlediğine yönelik ima edici bir dil kullanmadığı anlaşılmıştır. Mahkemece yapılan tespitin de suçun varlığına ilişkin değil, sözleşmenin feshi koşullarının varlığına ilişkin olduğu görülmektedir.

35. Mahkeme kararında yer alan "usulsüzlüklerin sübuta erdiği" ifadesinin başvurucunun suç işlediğine ilişkin bir ifade olmadığı, yürütülen araştırma, inceleme ve tanık beyanlarının disiplin yönünden değerlendirilmesine ilişkin olduğu görülmektedir.

36. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde somut olayda masumiyet karinesine yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

38. Başvurucu, sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle maaş alamadığını, bu sebeple mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

39. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve ekonomik değerleri koruyan bir temel haktır. Kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı, bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun mülkiyet kavramı içinde değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 36). Ayrıca gelecekte elde edileceği iddia edilen bir gelirin mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir (Sultan Tokay ve diğerleri, B. No: 2013/1122, 26/6/2014, § 42).

40. Bir mülk veya alacakla ilgili olarak hak iddia eden kişinin söz konusu hakkın varlığını hukuken ispat etmesi gerekir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 38).

41. Somut olayda başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisi bulunmadığı anlaşılmaktadır.

42. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FELEKNAS UCA

B. No: 2019/39709 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/39709

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FELEKNAS UCA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/39709)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Feleknas UCA

Vekili : Av. Reyhan YALÇINDAĞ BAYDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, basın açıklamasına yapılan polis müdahalesi nedeniyle yaralanma meydana gelmesi ve buna ilişkin şikâyetin kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile sonuçsuz kalmasının kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. 13/5/2019 tarihinde Halkların Demokratik Partisi (HDP) Batman İl Başkanlığınca birtakım parti üyeleri ve yakınlarınca devam ettirilen açlık grevi ve ölüm orucuna ilişkin basın açıklaması yapılması planlanmış ve 1976 doğumlu olan başvurucu da bu basın açıklamasına katılmak istemiştir.

3. Başvurucu saat 21.00 sıralarında yapılmak istenen basın açıklamasının polis tarafından engellendiğini, basın açıklamasını yapmadan alandan ayrılan grubun slogan atmalarının gerekçe gösterilerek katılımcılara müdahale edildiğini, gözaltına alınmaya çalışılırken kadın polis memuru tarafından sol koluna girilerek çekiştirilmesi üzerine sol kol pazu ve omuz bölgesinden yaralandığını ileri sürmüştür. Olayın ardından başvurucu 14/5/2019 günü saat

00.51 sıralarında özel bir sağlık kuruluşuna başvurarak yaralanmasına ilişkin rapor almış, daha sonra ise kolunda radius ucu kemiğinde kırık tanısı konulmuş olduğunu ifade etmiştir.

4. Başvurucu 14/5/2019 tarihinde yaralanması ile ilgili olarak şikâyetçi olmuştur. Cumhuriyet savcısı başvurucunun aynı gün müşteki sıfatıyla beyanını almıştır. Başvurucu, şikâyetinde gözaltına alınmaya çalışılırken polis memurunun zor kullanması üzerine yaralandığını ve sorumlu polislerin cezalandırılmasını talep etmiştir.

5. Cumhuriyet Başsavcılığı 23/9/2019 tarihli kararı ile kamu adına kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

6. Anılan karara yapılan itiraz, sulh ceza hâkimliğinin 24/10/2019 tarihli kararı ile reddedilmiştir. Karar evrakı başvurucu vekili tarafından Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi (UETS) üzerinden elektronik ortamda 26/10/2019 tarihinde açılmıştır.

7. Başvurucu 28/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

8. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32).

9. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi Mehmet Özcan (B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında, tebligatın elektronik tebliğ yöntemi ile yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvuruculaların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olunduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

11. Somut olayda bireysel başvuruya konu edilen itirazın reddi kararını içeren tebligat, UETS'de elektronik olarak 26/10/2019 tarihinde başvurucu vekili tarafından açılmıştır. Başvurucunun elektronik tebligatın yapıldığı 26/10/2019 tarihinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarihi geçirdikten sonra 28/11/2019 tarihinde yaptığı bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YEŞİM BÜLBÜL

B. No: 2019/39942 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/39942

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YEŞİM BÜLBÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/39942)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Yeşim BÜLBÜL

Vekili : Av. Erdem DEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; istifa eden tabip öğretim üyesinin göreve dönme isteğinin reddine ilişkin işleme karşı açılan davada hukuk kurallarının hatalı yorumlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının, göreve başlatılmama sonucu parasal haklardan yoksun kalınması nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/12/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 1970 doğumlu olup İzmir'de ikamet etmektedir.

6. Başvurucu, Manisa Celal Bayar Üniversitesi (Üniversite) Kadın Hastalıkları ve Doğum Ana Bilim Dalında profesör kadrosunda görev yapmaktayken 29/4/2017 tarihinde istifa etmiştir. Başvurucu 24/4/2018 tarihli dilekçeyle, 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 60. maddesinin (b) fıkrasına istinaden görevine dönme istemiyle Üniversiteye başvurmuştur.

7. Başvurucunun talebi, Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü Kadın Hastalıkları ve Doğum Ana Bilim Bakanlığı bünyesindeki Akademik Kurul tarafından 25/5/2018 tarihinde oybirliğiyle uygun bulunmuştur. Akademik Kurulun görüşü Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü Başkanlığı tarafından 28/5/2018 tarihli yazıyla herhangi bir görüş eklenmeksizin Tıp Fakültesi Dekanlığına (Dekanlık) iletilmiştir. Dekanlık tarafından Personel Daire Başkanlığına hitaben yazılan 29/5/2018 tarihli yazıda başvurucunun göreve dönme isteğinin Dekanlıkça da uygun bulunduğu belirtilmiştir.

8. Üniversite Yönetim Kurulu 13/9/2018 tarihli kararıyla, Dekanlık ile Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü Başkanlığının görüşlerinin net bir biçimde alınmasından sonra meselenin değerlendirilmesine karar vermiştir.

9. Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü Başkanlığının 20/9/2018 tarihli yazısında, başvurucunun görevine dönmesinin uygun olmayacağı belirtilmiştir. Yazıda özetle şunlar ifade edilmiştir:

i. Ana bilim dalının profesör düzeyinde değil uzman düzeyinde öğretim üyesine ihtiyacı bulunmaktadır.

ii. Başvurucu, perinatoloji yan dal uzmanı olup aynı ana bilim dalında fiilen çalışan iki perinatoloji uzmanı mevcuttur.

iii. Başvurucunun istifasından sonra ana bilim dalındaki operasyon sayısında düşüş meydana gelmemiştir. Bu nedenle başvurucunun eksikliğine bağlı olarak hizmette herhangi bir aksama yaşanmamıştır.

iv. Başvurucunun yokluğu sebebiyle eğitim faaliyetlerinde de herhangi bir aksama olmamıştır.

v. Başvurucunun hâlen muayenehanesi bulunmaktadır. Bu durum başvurucu yönünden kazanılmış hak oluştursa da başvurucunun bilimsel üretkenliğini olumsuz etkileyeceği açıktır.

10. Cerrahi Tıp Ana Bilim Dalı Başkanlığının görüşünü Personel Daire Başkanlığına 21/9/2018 tarihli yazıyla ileten Dekanlık bu sefer başvurucunun atanmasının uygun bulunmadığı görüşünü bildirmiştir.

11. Üniversite Yönetim Kurulu 4/10/2018 tarihinde Cerrahi Tıp Ana Bilim Dalı Başkanlığının ve Dekanlığın görüşlerine dayanarak başvurucunun talebinin reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu, anılan işlemin iptali ile talebinin reddi dolayısıyla yoksun kaldığı parasal haklarının ödenmesi istemiyle 23/11/2018 tarihinde Manisa 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmış, ayrıca yürütmenin durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir. Dava dilekçesinde, 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasına yer verilerek talebin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konulmadan reddedildiği ileri sürülmüştür.

13. Üniversitenin savunma yazısında; Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Yürütme Kurulunun 15/4/2009 tarihli kararının 6. maddesinin (a) bendinde, iade isteğinin ilgili ana bilim veya bilim dalında ihtiyaç bulunması şartıyla kabul edileceğinin belirtildiği açıklanmıştır.

Savunma yazısında, 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasında idareye takdir yetkisi tanındığı iddia edilmiş, idarenin takdir yetkisini yerinde kullandığı değerlendirilmiştir.

14. İdare Mahkemesi 16/1/2019 tarihinde yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne oyçokluğuyla karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasında ilgili ana bilim veya bilim dalında öğretim üyesine ihtiyaç bulunup bulunmaması yönünden bir koşul getirilmediği, mahkeme veya disiplin kararlarıyla kamu hizmetinden çıkarılanlar hariç olmak üzere herhangi bir nedenle kendi isteği ile görevinden ayrılan öğretim üyelerinin göreve iade başvurularının kabulü hususunda idareye herhangi bir takdir yetkisi tanınmadığı belirtilmiştir. Kararda; YÖK Yürütme Kurulunun 15/4/2009 tarihli kararının 6. maddesinin 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasının kapsamını aşması nedeniyle olayda uygulanma imkânının bulunmadığı, bu durumda başvurucunun göreve iadesi gerekirken aksi yönde tesis edilen işlemin hukuka açıkça aykırı olduğu ifade edilmiştir.

15. İdare Mahkemesi 30/4/2019 tarihinde ise işin esası hakkında karar vermiş ve davayı oyçokluğuyla reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasında yer alan "kadro koşulu aranmaksızın" ibaresinin üniversite yönetimlerinin ilgilileri eski görevlerine döndürme konusunda bağlı yetki içinde bulunduğu şeklinde yorumlanamayacağı, bu fıkranın ilgililerin atanmak istedikleri alanda hizmetlerine ihtiyaç bulunması hâlinde kadro koşulu aranmayacağı biçiminde anlaşılması gerektiği açıklanmıştır. Kararda; sözü edilen fıkrada -diğer fıkraların aksine- "dönebilirler" biçimindeki ifadenin kullanılmış olmasının idareye takdir yetkisi tanıdığının göstergesi olduğu, dolayısıyla geri dönme isteğinde bulunan öğretim üyesinin ancak hizmetine ihtiyaç bulunması durumunda bu talebinin kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Cerrahi Tıp Bilimleri Bölüm Başkanlığının görüşüne atıfta bulunulan kararda, idarenin takdir yetkisini kötüye kullanmadığı ve başvurucunun talebinin reddinin objektif gerekçelere dayanması nedeniyle hukuka uygun olduğu belirtilmiştir.

16. Başvurucu bu karara karşı istinaf yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu, 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasının idareye takdir yetkisi tanımadığını, fıkradaki "dönebilirler" ibaresiyle idareye takdir yetkisi değil ilgililere seçimlik hak tanındığını savunmuş; İdare Mahkemesinin kanun hükümlerini hatalı yorumladığını ileri sürmüştür. İstinaf dilekçesinde, ameliyat sayısının sürekli arttığını, personel yetersizliğinden dolayı profesörlerin dahi nöbet tutmaya başladığını vurgulamıştır. Başvurucu, akademik geçmişiyle ilgili bilgilere yer vermiş; asistan ve öğrencilere akademik yönden katkı sağlayacak yeterlilikte olduğunu ileri sürmüştür. İstinaf dilekçesinde başvurucu ayrıca Cerrahi Bilimler Bölümü Başkanlığının Kadın Hastalıkları ve Doğum Ana Bilim Dalında ihtiyaç bulunup bulunmadığını bilmesinin mümkün olmadığına işaret etmiş, söz konusu ana bilim dalında görev yapan akademik personelin ana bilim dalında ihtiyaç bulunduğu yolunda görüş bildirdiğine dikkat çekmiştir.

17. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesi 17/10/2019 tarihinde istinaf istemini esastan ve kesin olarak reddetmiştir. Nihai karar 12/11/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasının ilk hâli şöyledir:

"Yükseköğretim kurumlarından, mahkeme veya disiplin kararları ile çıkarılanlar hariç olmak üzere, herhangi bir nedenle kendi isteği ile ayrılan öğretim elemanları başvuruları üzerine bu kanun hükümleri çerçevesinde Yükseköğretim Kurulunun kararı ile tekrar ayrıldıkları yükseköğretim kurumlarına dönebilirler."

19. 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasının 1/11/1990 tarihli ve 3676 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değişik hâli şöyledir:

"Yükseköğretim kurumlarından, mahkeme veya disiplin kararları ile çıkarılanlar hariç olmak üzere herhangi bir nedenle kendi isteği ile ayrılan öğretim üyeleri başvuruları üzerine bu Kanun hükümleri çerçevesinde kadro koşulu aranmaksızın tekrar ayrıldıkları yükseköğretim kurumlarına dönebilirler."

20. 3676 sayılı Kanun ilkin 17/1/1990 tarihinde 3599 sayılı Kanun olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM) kabul edilmiştir. Ancak Cumhurbaşkanı 3599 sayılı Kanun'u bir kez daha görüşülmek üzere TBMM'ye iade etmiştir. Sözü edilen kanun tasarısı 1/11/1990 tarihinde TBMM Genel Kurulunda 3676 sayılı Kanun olarak aynen kabul edilmiştir. Cumhurbaşkanı'nın 3599 sayılı Kanun'un iade gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

2. Yukarıda da açıklandığı üzere, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 60 inci maddenin (a) ve (b) fıkralarında yapılan değişiklikle (kadro koşulu aranmaksızın) öğretim üyelerine yükseköğretim kurumlarına dönme hakkı tanınmıştır.

Buna karşılık :

a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun (Kadroların tespiti) başlığını taşıyan 33 üncü maddesinde aşağıdaki hüküm yer almaktadır.

Kadroların Tespiti

'MADDE 33. —

Kadrosuz memur çalıştırılamaz.

...'

Görüldüğü üzere maddede, kadrosuz memur çalıştırılamayacağı, hiçbir tereddüde yer vermeyecek şekilde kesin olarak düzenlenmiştir.

...

c) 60 inci maddenin (a) ve (b) fıkralarında 3599 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonucu (kadro koşulu) kaldırılarak genel ilkeye istisna getirilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin emsal kararlarında eşitlik ilkesinden ayrılabilmek için ortada haklı bir neden ve kamu yararının bulunması gerekmektedir.

Kanun teklifinin gerekçe bölümünde bu değişikliğin haklı nedenleri ve düzenlemenin kamu yararına uygun olduğu hususunda herhangi bir görüş ileri sürülmemiştir.

d) Bugün için Ankara, İstanbul ve İzmir'de bulunan üniversitelerimizde esasen fazla öğretim elemanı mevcuttur. Kadro şartı aranmadan kendi istekleri ile görevden ayrılanların yeniden yükseköğretim kurumlarına dönmeleri bu üniversitelerde daha büyük birikimlere yol açacaktır.

Şayet Yüce Meclis kadrosuz dönüşü kabul edecekse, bu hakkın sadece kalkınmada öncelikli yörelerde bulunan üniversiteler için düzenlenmesi, burada bulunan üniversitelerin ihtiyacı bakımından, kamu yararına uygun olacağı düşünülmektedir.

... "

21. TBMM Genel Kurulunda 1/11/1990 tarihinde kabul edilen 3676 sayılı Kanun'a ilişkin Millî Eğitim Komisyonu raporunun ilgili kısmı şöyledir:

"... Cumhurbaşkanlığının 1 Şubat 1990 tarihli iade yazılı 3599 sayılı Kanunla beraber müzakere edilmiş ve aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

1. Cumhurbaşkanlığı 2547 sayılı Kanunun 60 inci maddesinin (a) ve (b) fıkralarında kadro şartı aranmaması hususunu 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 33 üncü maddesindeki kadrosuz memur çalıştırılamaz hükmüne karşı olarak görmektedir. Her ne kadar 33 üncü madde de kadro şartı aranmayacak hizmetler belirlenmiş ise de üniversiteleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun kayıtları ile bağlı saymak doğru olamaz.

Üniversite öğretim üyeleri belirli aşamalarla yetişmekte ve bunların sayıları memleket ihtiyacının çok altında bulunmaktadır. Türkiye'nin yükseköğretimde okullaşma oranı komşularımızın oranının 1/3'üne dahi ulaşamamaktadır. Bu nedenle fazla öğretim üyesi dahi, esas ihtiyacın çok altında bir durumu yansıtmaktan öteye bir anlam taşımayacaktır.

Kaldı ki, halen yürürlükte olan 2547 sayılı YÖK Kanununun 60 inci maddesinin (c) fıkrası üniversitelerde boş kadro koşulu aranmaksızın atamaya imkân sağlamış bulunmaktadır.

3599 sayılı Kanunun 1 inci maddesinde 2547 sayılı Kanunun 60 inci maddesinin (a) ve (b) fıkralarına getirilmiş olan değişiklik aynı maddenin (c) fıkrasında yürürlükte olan bir hükmün (a) ve (b) fıkralarına aktarılmasından ibarettir.

2. 3599 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle 2547 sayılı Kanunun 60 inci maddesinin (a) fıkrasına getirilen hüküm Bakanlar Kurulunda ve Yasama Organı üyeliğinde görevi sona erenlerin yükseköğretim kurumlarına dönmelerini sağlayan bir hükümdür.

Bu hüküm idarenin takdirine yer bırakmamaktadır. Aynı madde ile 60 inci maddenin (b) fıkrasına getirilen hüküm ise idareye ihtiyacı ve dönecek elemanın daha önceki çalışmalarını değerlendirmek suretiyle bir takdir hakkı bırakan hükümdür.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 1/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, İdare Mahkemesinin hizmet ihtiyacı bulunup bulunmadığı yönünde bir araştırma yapmadan karar vermesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Şikâyetlerinin istinaf aşamasında tartışılmamasının gerekçeli karar hakkı ihlali olduğunu belirten başvurucu, göreve iadesi konusunda idareye takdir yetkisi tanınmadığını ve İdare Mahkemesinin kanun hükümlerini hatalı yorumladığını öne sürmüştür. Başvurucu, istifasından sonraki süreçte ameliyat sayısının arttığını, idarenin aksi yöndeki değerlendirmesinin maddi temelinin bulunmadığını ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca

hizmetine ihtiyaç bulunduğunun açık olduğunu ve göreve başlatılmamasının kamu yararı ve hizmet gerekleriyle bağdaşmadığını değerlendirmiştir. Başvurucu son olarak normlar hiyerarşisine göre kanunun altında bulunan düzenleyici işleme dayanılarak davanın reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini vurgulamıştır.

2. Değerlendirme

a. Uygulanabilirlik Yönünden

24. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, suç isnadına bağlı yargılamaların yanında bir kimsenin medeni hak ve yükümlülüklerinin karara bağlanmasıyla ilgili yargılamalarda da uygulanır. Anayasa'nın 36. maddesinin (1) numaralı fıkrasının medeni meselelerde uygulanabilmesi için ortada hukuk düzeni tarafından kişiye tanınmış veya en azından savunulabilir temeli bulunan bir hakkın bulunması gerekir. Ayrıca bu hakka ilişkin olarak ilgili kişinin menfaatini etkileyen bir uyuşmazlık mevcut olmalıdır. Öte yandan bu uyuşmazlık ihtilaf konusu hakkın tespiti ve bu haktan yararlanılması bakımından belirleyici bir nitelik arz etmelidir (Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem, B. No: 2015/7942, 28/5/2019, § 28).

26. 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasında yükseköğretim kurumlarından -mahkeme veya disiplin kararları ile çıkarılanlar hariç olmak üzere- herhangi bir nedenle kendi isteği ile ayrılan öğretim üyelerinin başvuruları üzerine bu Kanun hükümleri çerçevesinde kadro koşulu aranmaksızın tekrar ayrıldıkları yükseköğretim kurumlarına dönebilecekleri belirtilmiştir. Başvurucunun kendi isteğiyle yükseköğretim kurumundan ayrıldığı hususunda bir tereddüt bulunmadığına göre 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrası kapsamında göreve iade için başvuru hakkının olduğu açıktır. Öte yandan olayda bu hakla ilgili olarak bir uyuşmazlığın bulunduğu tereddütsüzdür. Son olarak bu hakkın medeni niteliği tartışma dışıdır. Bu durumda başvurucunun göreve iade edilmeyi talep etme hakkıyla ilgili uyuşmazlığın adil yargılanma hakkının kapsamında kaldığı sonucuna varılmıştır.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

28. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir

(konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

29. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme "kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi" olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

30. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

31. Somut olayda Üniversite Kadın Hastalıkları ve Doğum Ana Bilim Dalında profesör kadrosunda görev yapmaktayken 29/4/2017 tarihinde istifa eden başvurucu, -bu tarihten yaklaşık bir yıl sonra verdiği- 24/4/2018 tarihli dilekçeyle, 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasına istinaden görevine dönme istemiyle Dekanlığa başvurmuştur. Başvurucunun talebi, Üniversite Yönetim Kurulunun 4/10/2018 tarihli kararıyla Cerrahi Tıp Ana Bilim Dalı Başkalığının ve Dekanlığın görüşlerine de atıfta bulunularak "ihtiyaç bulunmadığı" gerekçesiyle reddedilmiştir.

32. Başvurucunun açtığı davada İdare Mahkemesi dava konusu işlemin yürütmesinin durdurulmasına ilişkin kararında 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasının başvurucunun göreve iadesi konusunda idareye takdir yetkisi tanımadığını kabul etmiştir. Buna karşılık İdare Mahkemesi davanın esasını incelerken bu görüşünden dönmüş ve anılan kuralın idareye takdir yetkisi tanıdığını, dolayısıyla geri dönme isteğinde bulunan öğretim üyesinin ancak hizmetine ihtiyaç bulunması durumunda bu talebinin kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

33. Olaydaki esas tartışmanın 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasının idareye takdir yetkisi tanıyıp tanımadığı noktasında toplandığı anlaşılmaktadır. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması konusunda Anayasa Mahkemesinin yetkisinin sınırlı olduğu hatırda tutulmalıdır. Anayasa Mahkemesinin hukuk kurallarının yorumuna ilişkin yetkisi, bunların idare hukuku yönünden isabetini sorgulamak değil açık bir keyfîlik veya bariz takdir hatası içerip içermediğini denetlemektir. 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasında 3676 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle yapılan değişikliğin yasama sürecindeki gerekçelerine bakıldığında göreve iade hususunda idarenin takdir yetkisinin bulunduğu yorumunun temelsiz olmadığı anlaşılmaktadır. Millî Eğitim Komisyonu

raporunda sözü edilen fıkranın ihtiyaç durumunun ve göreve dönme talebinde bulunan elemanın daha önceki çalışmalarının değerlendirilmesi hususunda idareye takdir yetkisi tanındığı vurgulanmaktadır (bkz. § 21). Bu durumda İdare Mahkemesinin 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasına ilişkin yorumunun bariz takdir hatası veya keyfîlik içermediği değerlendirilmiştir.

34. Öte yandan İdare Mahkemesinin idarenin takdir yetkisini mutlak ve sınırsız olarak kabul etmediği, idarenin bu yetkisini kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanıp kullanmadığı yönünde de denetim yaptığı görülmektedir. Bu bağlamda İdare Mahkemesinin Cerrahi Tıp Ana Bilim Dalı Başkanlığının görüşüne atıf yaptığı görülmektedir. Cerrahi Tıp Ana Bilim Dalı Başkalığının; ana bilim dalının profesör düzeyinde öğretim üyesine ihtiyacı bulunmadığını, başvurucunun uzman olduğu yan dalda fiilen çalışan iki perinatoloji uzmanının mevcut olduğunu, başvurucunun görevde bulunmadığı dönemde tıbbi ve akademik hizmetlerin aksadığına dair bir işaretin mevcut olmadığını ve özel muayenehanesinin mevcudiyetinin bilimsel üretkenliğini olumsuz etkileyecek olmasını dikkate aldığı anlaşılmaktadır.

35. Görüldüğü üzere idarenin başvurucunun göreve dönme talebinin reddine ilişkin işlemi gerekçelendirmiş, İdare Mahkemesi de bu gerekçeleri yeterli bulmuştur. İdare Mahkemesinin gerekçeleri incelendiğinde ilgili ve yeterli olduğu değerlendirilmiştir. Bu durumda başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu kanaatine varılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

37. Başvurucu, göreve başlatılmaması sebebiyle parasal haklarından mahrum kaldığını ve bu durumun mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

38. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

39. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

40. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla

korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

41. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

42. Kadroya bağlı ödemeler, kadroyla ilişkilendirmenin yapılmasından sonra ödenmeye başlanmakta ve söz konusu kadro işgal edildiği sürece devam etmektedir. Dolayısıyla kamu görevlisi olmayan birisinin kamu görevlisine ödenen özlük haklarını talep etmesi mümkün değildir. Somut olayda başvurucu, kamu göreviyle henüz ilişkilendirilmediğinden profesör kadrosuna bağlanan parasal hakların başvurucu yönünden mülk teşkil etmesi mümkün değildir. Sonuç olarak başvurucunun somut başvuru açısından Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan bir mülkünün veya mülkü elde etme yönünde yeterli hukuki temele dayalı meşru bir beklentisinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 1/2/2023 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İstifa eden tabip öğretim üyesinin göreve dönme isteğinin reddine ilişkin işleme karşı açılan davada hukuk kurallarının hatalı yorumlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine dair yapılan bireysel başvuruda başvurunun açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği şeklindeki çoğunluk kararına

başvurunun kabul edilebilir bulunması gerektiği ve Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle katılmamaktayım.

2. Çoğunluk kararında, 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasında 3676 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle yapılan değişikliğin yasama sürecindeki gerekçelerine bakıldığında göreve iade hususunda idarenin takdir yetkisinin bulunduğu yorumunun temelsiz olmadığı Millî Eğitim Komisyonu raporunda sözü edilen fıkranın ihtiyaç durumunun ve göreve dönme talebinde bulunan elemanın daha önceki çalışmalarının değerlendirilmesi hususunda idareye takdir yetkisi tanındığına vurgu yapılarak, İdare Mahkemesinin 2547 sayılı Kanun'un 60. maddesinin (b) fıkrasına ilişkin yorumunun bariz takdir hatası veya keyfîlik içermediği sonucuna ulaşılmıştır. Yine çoğunluk kararında İdare Mahkemesinin idarenin takdir yetkisini mutlak ve sınırsız olarak kabul etmediğine ve idarenin bu yetkisini kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanıp kullanmadığı yönünde de denetim yaptığına değinilmiştir (Bkz.: §§ 33-34).

3. Oysa somut başvuruya konu olayda uygulanacak Kanun maddesine bakıldığında çoğunluk kararında ifade edildiği üzere idareye takdir yetkisi tanındığı sonucuna ulaşmak zordur. Nitekim bahse konu 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 60. maddesinin (b) fıkrasının 1/11/1990 tarihli ve 3676 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değişik ve bireysel başvuruya konu olay tarihinde yürürlükte olan hâli şöyledir:

"Yükseköğretim kurumlarından, mahkeme veya disiplin kararları ile çıkarılanlar hariç olmak üzere herhangi bir nedenle kendi isteği ile ayrılan öğretim üyeleri başvuruları üzerine bu Kanun hükümleri çerçevesinde kadro koşulu aranmaksızın tekrar ayrıldıkları yükseköğretim kurumlarına dönebilirler."

4. Fıkranın değiştirilmeden önceki halinde kendi isteği ile ayrılan "öğretim elemanları"nın "Yükseköğretim Kurulunun kararı" ile tekrar ayrıldıkları yükseköğretim kurumlarına dönebilmeleri mümkün iken 1990 yılında yapılan değişiklikle hem kapsam daraltılarak sadece kendi isteği ile ayrılan "öğretim üyeleri"nin yükseköğretim kurumlarına dönebilmesine imkan tanınmış hem de süreçteki "Yükseköğretim Kurulunun kararı" şartı kaldırılmış ve bunun yerine "kadro koşulu aranmaksızın" tekrar ayrıldıkları yükseköğretim kurumlarına dönebilme imkanı şeklinde yeni bir kural getirilmiştir.

5. Hal böyle iken yine de somut bireysel başvuruya konu olayda çoğunluk kararında ifade edildiği şekilde göreve iade hususunda idarenin takdir yetkisinin bulunduğu yorumunun yapılabilmesinin mümkün olamayacağı kanaatindeyim.

6. Zira "b" fıkrasının bütününe ve kuraldaki yüklemdeki "dönebilirler" ibaresine birlikte bakıldığında aslında göreve dönme konusundaki takdirin sadece herhangi bir nedenle kendi isteği ile ayrılan öğretim üyelerine tanınmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu kuraldan göreve dönme konusunda idareye takdir yetkisi tanındığı sonucu çıkarmak Kanun'un açık hükmü karşısında mümkün değildir. Bu bağlamda çoğunluk kararında da dayanak olarak gösterilen ve bu fıkranın kanunlaşma sürecinde Milli Eğitim Komisyonu raporunda idareye göreve iade konusunda bir takdir yetkisi tanındığına dair yapılan vurgunun fıkranın açık hükmü karşısında hukuken savunulabilir bir argüman olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Yine bu bağlamda "kanun altı" bazı düzenlemelerle Kanun'un göreve iade konusunda kendi isteği ile ayrılan öğretim üyelerine tanındığı takdiri idarenin takdirine bağlaması da hukuken mümkün değildir.

7. Dolayısıyla 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 60. maddesinin (b) fıkrasının

1/11/1990 tarihli ve 3676 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değişik hâli yürürlükte iken başvurucunun kendi isteği ile yükseköğretim kurumundan ayrılması sorasında ayrıldığı kuruma dönmesi sürecinde idareye bir takdir tanındığı şeklindeki İdare Mahkemesinin değerlendirmesinin hukuk kurallarının yorumu ile ilgili olduğu ifade edilse de İdare Mahkemesinin bu yorumunun Kanun'un açık hükmü karşısında bariz bir takdir hatası içerdiği sonucuna ulaşmak gerekir.

8. Yukarıda sıralanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilir bulunması gerektiği ve başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle çoğunluk kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

TURAL BALAYEV VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/42294 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/42294

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURAL BALAYEV VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/42294)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : Tural BALAYEV ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yabancı uyruklu tıpta uzmanlık öğrencilerine döner sermaye ek ödemesi yapılmaması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Yabancı uyruklu olan başvurucular, Türkiye'deki bazı üniversitelerin tıp fakültesi hastanelerinde yabancı uyruklu kontenjanından tıpta uzmanlık öğrenimi görmektedir.

3. 4/1/1961 tarihli ve 209 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları ile Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun'un 5. maddesi ile 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. maddesi kapsamında tıpta uzmanlık öğrencilerine de yapılan döner sermaye ek ödemesinden başvurucular yararlandırılmamaktadır.

4. Başvurucular, çalıştıkları kurumlara muhtelif tarihlerde başvuruda bulunarak döner sermaye gelirlerinden yapılan ek ödemeden kendilerinin de yararlandırılmasını talep etmiştir. İdarelerce başvurular reddedilmiştir.

5. Başvurucular, söz konusu ret işlemlerinin iptali ile idareye başvuru tarihinden altmış gün öncesinden itibaren yararlandırılmaları gereken ek ödemelerin yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle muhtelif tarihlerde idare mahkemelerinde dava açmıştır. Yargılama sonucunda idare mahkemelerinin veya bölge idare mahkemelerinin kesinleşen kararlarıyla davalar reddedilmiştir. Kararların gerekçesinde, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun ek 33. maddesinde sadece nöbet ücretlerinin ödenmesine ilişkin hükümlerin bulunduğu ve söz konusu maddede yapılan değişikliğin ancak nöbet ücretini kapsadığı ifade edilmiştir. Kararlarda, 209 sayılı Kanun'un 5. maddesinde ve 2547 sayılı Kanun'un 58. maddesinde kimlerin döner sermaye gelirlerinden pay alacağının açıkça düzenlendiği, yabancı uyruklu tıpta uzmanlık öğrencilerinin bu kapsamda yer almadığı vurgulanmış; yabancı uyruklu tıpta uzmanlık öğrencilerine 1219 sayılı Kanun'un ek 14. maddesinin dördüncü fıkrası kapsamındaki ödeme dışında döner sermaye ek ödemesi yapılamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca yabancı uyruklu tıpta uzmanlık öğrencilerine nöbet ücreti ödendiğini öngören hükümden hareketle döner sermaye ek ödemesi de yapılması gerektiğinin kabulünün mümkün olmadığı açıklanmıştır.

6. Nihai kararlar muhtelif tarihlerde başvuruculara tebliğ edilmiş, başvurucular süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucular; döner sermaye gelirine eşit şekilde katkı sundukları hâlde döner sermaye gelirinden pay alamamalarının eşitlik ilkesini, adil ücret ilkesi ile çalışma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucular, yabancı uyruklu asistan doktorlara döner sermaye ödemesi yapılamayacağını düzenleyen açık bir kanun hükmü bulunmamasına rağmen bölge idare mahkemesinin uluslararası sözleşme hükümlerine aykırı olarak karar vermesinin adil yargılanma hakkını ve öngörülebilirlik ilkesini ihlal ettiğini iddia etmiştir. 2547 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (e) fıkrasında uzmanlık kavramı tanımlanırken Türk vatandaşı-yabancı uyruklu ayrımının yapılmadığını belirten başvurucular, fiilen çalıştıkları hâlde döner sermaye ek ödemesinden mahrum kaldıklarından yakınmıştır.

8. Anayasa Mahkemesi benzer şikâyeti Arif Huseynli ve diğerleri (B. No: 2019/39033, 28/6/2022) kararında incelemiş ve başvuruculaların Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar vermiştir.

9. Arif Huseynli ve diğerleri kararında, Türk vatandaşı tıpta uzmanlık öğrencileri döner sermaye ek ödemesinden yararlanmaktayken yabancı uyruklu tıpta uzmanlık öğrencilerinin bundan yararlanmamasının farklı muamele teşkil ettiği hususunun ilk bakışta anlaşılabilecek nitelikte olduğu belirtilmiş; durumları benzer olan tıpta uzmanlık öğrencileri arasında döner sermaye ek ödemesinden yararlanma yönünden uyrukluk temelinde farklılık yaratıldığı tespit edilmiştir (Arif Huseynli ve diğerleri, § 54). Anılan kararda, başvuruculaların yabancı uyruklu olduğu için maruz kaldıkları farklı muamelenin nesnel ve haklı bir temelinin bulunduğunun ortaya konulamadığı vurgulanmış; farklı muamelenin ilgili mevzuatın anayasal hükümler gözetilmeden yorumlanmasından kaynaklandığına işaret edilmiştir (Arif Huseynli ve diğerleri, §§ 55, 56). Mahkemelerin, önlerindeki uyuşmazlığa uygulayacakları mevzuat hükümlerini anayasal ilke ve güvenceleri gözeterek yorumlama mecburiyeti altında bulunduğunun altının çizildiği kararda, ödeme yapılmasını öngören açık bir hüküm bulunmadığı gerekçesiyle başvuruculaların döner sermaye ek ödemesinden yararlandırılmamasının haklılaştırılması yargı mercilerinin mevzuat hükümlerini anayasal

güvenceler ışığında yorumlama yükümlülüğüne aykırılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır (Arif Huseynli ve diğerleri, §§ 57, 58).

10. Koşulları yönünden aynı olan eldeki başvuruda Arif Huseynli ve diğerleri kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

11. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

12. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesi ve tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

13. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

14. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

15. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculara tazminat istemlerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (Ç) sütununda belirtilen idare mahkemelerine GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat istemlerinin REDDİNE,

E. Ekli listenin (D) sütununda belirtilen başvuru harçlarının başvuruculara AYRI AYRI, 9.900 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SECDİYE BAŞARAN

B. No: 2020/1066 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/1066

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SECDİYE BAŞARAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/1066)

Karar Tarihi: 1/2/2023

R.G. Tarih ve Sayı: 3/5/2023-32179

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Secdiye BAŞARAN

Vekili : Av. Himmet VARNA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 17/2/2012 tarihinde sağ dizinde ağrı, şişlik, kalçada ağrı, topallama ve hareket kısıtlılığı şikâyeti ile İzmir Dr. Suat Seren Göğüs Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesine (Hastane) başvurmuştur. 27/2/2012 tarihinde gerçekleştirilen ameliyat sonucunda başvurucuya kalça protezi takılmış ve 9/3/2012 tarihinde başvurucu taburcu edilmiştir. Başvurucu; ameliyat sonrasında ağrılarının arttığını, uygulanan fizik tedavi işleminden de fayda görmediğini belirterek İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Hastanesine müracaat etmiş, 5/2/2013 tarihinde protez reaksiyonu ve sinir hasarı şüphesi ile ameliyat edilmiştir. Ameliyat sonucunda, hatalı uygulandığından bahisle takılan protez çıkarılmış ve son olarak 4/11/2013 tarihinde özel bir hastanede sağ kalça protez operasyonu yapılarak başvurucunun tedavisi sonuçlandırılmıştır.

3. Başvurucu, Hastane tarafından gerçekleştirilen ilk ameliyatta hizmet kusuru bulunduğundan bahisle idare mahkemesinde tam yargı davası açmıştır. Yargılama sürecinde Adli Tıp Kurumu (ATK) 7. İhtisas Kurulu tarafından düzenlenen 23/11/2018 tarihli raporda; davaya konu edilen ameliyat sırasında kullanılan protez materyalinin daha ziyade revizyon ameliyatlarında ve tekrarlayan çıkıklar sonrası uygulanacak bir protez tipi olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte protez seçiminin kişinin tedavisini yürüten hekimin inisiyatifinde bulunduğu, kişide ameliyat sonrasında geliştiği anlaşılan rahatsızlıkların bu operasyonun komplikasyonları olduğu, bu doğrultuda başvurucunun fizik tedavi ve nöroloji bölümüne yönlendirilmesinin uygun olduğu vurgulanmıştır. Takip eden süreçte kişinin ilgili hekimin kontrolünden çıkarak başka bir hekime başvurduğu anlaşıldığından başvurucuya gerçekleştirilen müdahalenin tıp biliminin genel kabul görmüş ilke ve kurallarına uygun olduğu ifade edilmiştir.

4. İdare mahkemesince davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; ATK raporunun hükme esas alınabilecek nitelikte olduğu, idarenin bir kusurunun bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun istinaf başvurusu üzerine dosyayı inceleyen bölge idare mahkemesi istinaf talebinin reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; idare mahkemesi kararının hukuka ve usule uygun olduğu ifade edilmiştir.

5. Başvurucu vekili nihai hükmü 2/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 31/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; ameliyatı gerçekleştiren hekimin hatalı tıbbi uygulaması nedeniyle düşük ayak olduğunu, hekimin tüm önerilerini yerine getirmesine rağmen iyileşemediğini, doğru protez uygulanarak hatalı ameliyatın düzeltildiğini ve sonrasında fizik tedavi sürecinin sonu olan 10/8/2015 tarihine kadar rahatsızlığının devam ettiğini ileri sürmüştür. Hatalı uygulanan protezin düzeltilmesi amacıyla çok fazla harcama yaptığını belirterek maddi ve manevi varlığın korunması, sağlıklı yaşam ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; süreçte verilen kararlara, konuyla alakalı içtihada değinilmiş ve bu hususların karar verilirken dikkate alınmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda başvuru dilekçesinde belirttiği hususları tekrar etmiştir.

9. Başvuru; kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir (Anayasa Mahkemesinin aynı yönde inceleme yaptığı kararlar için bkz. Melahat Sönmez, B. No: 2013/7528, 9/9/2015; Ahmet Sevim, B. No: 2013/474, 9/9/2015; Hilmi Düzgüner, B. No: 2014/9690, 11/5/2017).

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli incelenmesi şartının yerine getirilmesi gerekmektedir. Derece mahkemelerinin bu tür

olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesindeki rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32). Bu bağlamda derece mahkemelerinin gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 45).

12. Öte yandan bir mesleğin belirli riskler içermesi, icrası sırasında meydana gelecek tüm risklerin hukuki sorumluluk dışında olduğu ve ilgililerin sorumlu olmadığı anlamına gelmemektedir. Sağlık personeli, mesleğini yerine getirirken özen yükümlülüğü kapsamında bu tür risklerin gerçekleşmesini önlemeye ilişkin olarak elindeki tüm imkânları kullanmak mecburiyetindedir. Buna göre riskleri, mümkünse önleyici, değilse asgariye indirici şekilde davranmaları, buna rağmen riskler doğduğunda yapacakları müdahaleyle zarar veya tehlike neticesini mümkün olduğunca ortadan kaldırmaları gerekmektedir (Eliçe Aydın ve diğerleri, B. No: 2015/5228, 20/3/2019, § 54).

13. Başvurucunun uyuşmazlığa ilişkin temel iddiaları, kendisine yanlış uygulanan protez sonucunda uzun süre yürümekte zorluk yaşadığı, mağduriyete uğradığı hususlarına dayanmaktadır. İdare mahkemesince alınan ATK raporunda ve başvurucunun ATK raporuna itiraz dilekçesinde başvurucuya yanlış protez uygulandığı, protezin başvurucunun rahatsızlığına uygun olmadığı belirtilmiştir. ATK raporunda yanlış protezin tercih edildiği ifade edilmiş ancak bu durumun hekimin takdir yetkisinde bulunduğu tespitine de yer verilmiştir. Bununla birlikte idare mahkemesince başvurucunun bilirkişi raporuna karşı itirazlarına ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmediği gibi kararda protezin yanlış uygulandığına yönelik ATK raporundaki tespitlere ve başvurucunun iddialarına ilişkin somut bilgilere dayalı, ilgili ve yeterli gerekçe de bulunmamaktadır.

14. Bununla birlikte doktorun özen yükümlülüğünün teşhisten tedaviye kadar geçen süreçte hastaya ilişkin müdahalelerde dikkatli, özenli, tıp kurallarına ve standartlarına uygun davranmayı kapsadığı söylenebilir. Ayrıca hekimin uygun tedavi yöntemi seçme ve uygulama yükümlülüğü de mevcuttur. Somut olayda ise yanlış protezin tercih edildiğinin raporla tespit edilmesine rağmen derece mahkemesince hükme esas alınan ATK raporunda bu durumun hekimin takdirinde olduğu vurgulanmıştır. Ancak doktorun takdir yetkisinin yukarıda belirtilen yükümlülüklere uygun kullanılması gerektiği de açıktır. Derece mahkemelerinin de doktora izafe edilen takdir yetkisini, somut olayın koşullarında anılan yükümlülüklere uygun kullanılıp kullanılmadığını denetleme yükümlüğü vardır. Buradan hareketle başvuru konusu olayda derece mahkemelerinin kullanılan protezle ilgili hatalı olduğu kabul edilen tercihin hekimin yükümlülüklerine uygunluğu yönünde bir tartışma yaptığı söylenemez.

15. Sonuç olarak idare mahkemesi tarafından, yanlış protez uygulandığına ilişkin başvurucunun iddiaları ile ATK raporunda yer alan protezin hatalı uygulanmasına rağmen hekim takdiri olarak kabul edilmesi şeklinde tespitler arasındaki çelişkilerin giderilmesi yönünde bir gerekçe ortaya konulmamıştır. Bununla birlikte doğru protez tercih edilse bile başvurucunun komplikasyon olarak kabul edilen şikâyetlerinin oluşup oluşmayacağı konusunda da bir araştırma yapılmamıştır. Kaldı ki doğru protezin uygulanmasının ardından

başvurucunun şikâyetlerinin sonlandığı anlaşılmıştır (bkz. § 2). Dolayısıyla söz konusu raporu dayanak alan derece mahkemelerinin başvurucunun iddialarını Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği özen ve derinlikte incelediği, kararlarında konuyla ilgili ve yeterli gerekçelere yer verdiği söylenemez. Bu durumda kamu makamlarının başvuru konusu olaydaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 44.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 2. İdare Mahkemesine (E.2017/522, K.2019/923) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İzmir Bölge İdare Mahkemesi 6. İdare Dava Dairesi (E.2019/2180, K.2019/2135) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GENESİS HALICILIK İNŞAAT TAAHHÜT TURİZM VE UNLU MAMÜLLER TİC. SAN. LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/1107 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/1107

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GENESİS HALICILIK İNŞAAT TAAHHÜT TURİZM VE UNLU MAMÜLLER TİC.SAN.LTD ŞTİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/1107)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Genesis Halıcılık İnşaat Taahhüt Turizm ve Unlu Mamüller Ticaret Sanayi Limited Şirketi

Vekili : Av. Serkan AĞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; vergilendirme işlemi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun aleyhine yapılan cezalı vergi tarhiyatının iptali istemiyle 9/1/2013 tarihinde açtığı dava 31/10/2019 tarihinde kesinleşen kararla reddedilmiştir. Nihai kararı 18/12/2019 tarihinde öğrenen başvurucu 10/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Başvurucu, resen tarh edilen cezalı vergi ile gecikme zammının toplam 300.000 TL'ye ulaştığını ve bunun mülkiyet hakkına ölçüsüz bir müdahale teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, Danıştayın yerleşik içtihadına aykırı karar verilmesi nedeniyle hukuki güvenlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun tüm iddialarının mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Başvurucunun başvuru formunda yaptığı açıklamalar dikkate alındığında vergilendirme yoluyla başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin açık ve görünür bir ihlale yol açmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın yaklaşık 6 yıl 9 ay 22 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılamaya karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucu tazminat talebinde bulunmadığından tazminata hükmedilmesi mümkün görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.346,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 1. Vergi Mahkemesine (E.2018/982, K.2018/1216) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

REŞİT ŞENTÜRK VE YILDIRAY ŞENTÜRK

B. No: 2020/1235 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/1235

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

REŞİT ŞENTÜRK VE YILDIRAY ŞENTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/1235)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : M. Emin ŞAHİNER

Başvurucular : 1. Reşit ŞENTÜRK

2. Yıldıray ŞENTÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, uzlaşmayla belirlenen kamulaştırma bedelinin kısmen ve gecikmeli olarak ödenmesi üzerine enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, Ordu ili Karaağaç Mahallesi Beybükü mevkii 4254 ada 52 parsel sayılı fındık bahçesi niteliğindeki 17.422,96 m2lik taşınmazda ayrı ayrı 433.000/896.000 oranında hisseli olarak maliktir.

3. Anılan taşınmazın Organize Sanayi Bölgesi sınırı içinde bulunması nedeniyle Ordu Büyükşehir Belediyesince kamulaştırılmasına karar verilmiştir. Kıymet Takdir Komisyonunca taşınmazın kamulaştırma bedeli belirlenmiş, başvurucular kamulaştırma bedeli için Belediye ile uzlaşma görüşmesi yapmış ve 28/11/2017 tarihinde taşınmazın üzerindeki binanın bedeli dâhil toplam 807.704,98 TL kamulaştırma bedeli üzerinde uzlaşmaya varıp Uzlaşma Tutanağı imzalamıştır.

4. Uzlaşma Tutanağı'na istinaden taşınmaz 15/12/2017 tarihinde Ordu 2. Organize Sanayi

Bölgesi adına tapuda tescil edilmiştir.

5. Başvuruculara 17/5/2018 tarihinde 250.000 TL ve 27/9/2019 tarihinde de150.000 TL ödenmiştir.

6. Başvurucular 7/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden ulaşılan bilgi ve belgelerin incelenmesi neticesinde Anayasa Mahkemesi nezdinde bireysel başvuruda bulunulduktan sonra Ordu 2. Organize Sanayi Bölgesi Başkanlığı tarafından 5/2/2020 tarihinde başvuruculardan Reşit Şentürk'e 178.852 TL ve Yıldıray Şentürk'e 228.852 TL ek ödeme yapıldığı, dolayısıyla uzlaşma anlaşmasında başvuruculaın her biri için öngörülen 403.852 TL kamulaştırma bedelinin tamamının başvuruculara ayrı ayrı ödendiği anlaşılmıştır.

8. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucular; Uzlaşma Tutanağı'nda her biri için belirlenen kamulaştırma bedelinin defaten, diğer kısmın ise hâlen ödenmemesinden şikâyetçidir. Başvuruculara göre söz konusu ödeme usulü ve hâlihazırda ödenmeyen miktar nedeniyle kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına yol açılmıştır. Başvurucular bu şekilde uzlaşma konusu kamulaştırma bedelinin bir kısmı için yapılan ödemenin gecikmesi, diğer kısmı için ise hiçbir ödeme yapılmaması sonucu mezkûr bedelin süreç içinde değer kaybına uğratılması nedeniyle haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; somut olayda başvuruya konu taşınmazlara ilişkin belirlenen kamulaştırma bedelinden ilk olarak 250.000 TL, ikinci olarak 150.000 TL, son olarak da 407.704 TL olmak üzere toplam 807.704 TL ödeme yapılmış olmakla kamulaştırma bedelinin tamamının başvuruculara ödendiği ifade edilmiştir. Bu durumda başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinde başvuruculaın mağdur sıfatlarının devam edip etmediğinin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

10. Genel olarak bir hakkın öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve Anayasa Mahkemesinin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28). Bu kapsamda özellikle Anayasa Mahkemesini yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesinin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılmasıyla söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

11. Somut olayda UYAP üzerinden yapılan araştırmada bireysel başvuru tarihinden sonraki bir tarih olan 5/2/2020'de başvuruculara toplam 407.704 TL ödeme yapılarak kamulaştırma bedelinin tamamının ödendiği anlaşılmıştır. Ancak başvurucular, Anayasa Mahkemesini bu konuda bilgilendirmemiştir.

12. İdare ile başvuruculaların karşılıklı olarak anlaşmaları suretiyle Uzlaşma Tutanağı'na bağlanan kamulaştırma bedeli borcunun ödenmediğinden şikâyet edilen başvuruda borcun süreç içinde kısmen veya tamamen ödenmiş olması başvuruculaların mağdur statüsünün değerlendirilmesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Ödeme olgusunun değerlendirilmesi sonucunda bazı şikâyetler yönünden başvuruculaların mağdur statüsünün sona erdiği sonucuna ulaşılabilecek ve başvurunun düşmesine karar verilebilecektir. Başvurucular bireysel başvuru formunda başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde bunu Anayasa Mahkemesine bildireceğini beyan etmelerine rağmen Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda belirtilen olguya ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvuruculaların başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermedikleri, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikteki yeni ve önemli gelişmelerle ilgili olarak Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engelledikleri anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BİLGİ SEVER VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/1325 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/1325

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİLGİ SEVER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/1325)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : 1. Bilgi SEVER

2. Mustafa YILDIZ

3. Muzaffer ELBİR

4. Münire TUNA

5. Müzeyyen ÖÇAL

6. Recep YILDIZ

Başvurucular Vekili : Av. Yavuz YEŞİLYURT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; taşınmazın orman sınırları içinde kaldığı gerekçesiyle tapusu iptal edildiği hâlde tazminat ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/12/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

6. Başvuruculardan Münire Tuna'nın 13/7/2015 tarihinde öldüğü anlaşılmıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular A.Y.nin mirasçılarıdır. İstanbul ili Eyüp ilçesi Pirinççi köyünde kâin 91 ada 1 parsel numaralı ve 9.222 m² yüz ölçümlü taşınmaz 16/4/1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunu uyarınca A.Y.ye verilmiştir. A.Y. adına 26/11/1946 tarihinde tapu kaydı oluşturulmuştur. A.Y.nin ölümüyle taşınmazın tapusu 4/7/1964 tarihinde mirasçılar adına tescil ettirilmiştir.

9. 1939 yılında yapılan ve 1940 yılında kesinleşen orman kadastrosuna göre taşınmaz devlet ormanlarının sınırları içinde kalmıştır. Anılan taşınmaz 1968 yılında yapılan arazi kadastrosunda A.Y.nin mirasçıları adına tespit ve akabinde 309 ve 312 numaralı parseller şeklinde tescil edilmiştir. Hazine tarafından Eyüp 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde, her iki taşınmazın orman olduğu gerekçesiyle kadastro tespitine itiraz davası açılmıştır. Eyüp 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 12/6/2008 tarihli kararıyla taşınmazların orman sınırları içinde kaldığı tespit edilerek Hazine adına tesciline hükmedilmiştir.

10. Başvurucular, 15/7/2014 tarihinde İstanbul 22. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) Hazineye karşı tazminat davası açmıştır. Başvurucular, taşınmazların Hazine adına tesciliyle birlikte mülklerinden yoksun kaldıklarını belirtmiş ve mülkiyet hakkına yönelik bu müdahale nedeniyle devletin 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesi uyarınca tazminat ödeme yükümlülüğünün doğduğunu ifade etmiştir.

11. Asliye Hukuk Mahkemesi bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Bilirkişi heyetince hazırlanan raporda, taşınmazların Hazine adına tesciline hükmeden kararın kesinleşme tarihi (29/12/2009) itibarıyla değeri 2.213.280 TL olarak tespit edilmiştir.

12. Asliye Hukuk Mahkemesi 13/12/2018 tarihinde davayı kabul ederek 2.213.280 TL'nin başvuruculara miras payları oranında ödenmesine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, tapu sicilinin hatalı oluşturulması sebebiyle devletin kusursuz sorumluluk hükümleri uyarınca başvuruculara tazminat ödemekle yükümlü olduğu belirtilmiştir.

13. Karara karşı Hazine tarafından istinaf yoluna başvurulmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 37. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 13/3/2019 tarihinde ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak davayı reddetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, orman vasfındaki taşınmazların tapuya bağlanmasının mümkün olmadığını belirtmiş; kadastro çalışmaları sırasında sehven oluşturulan tapunun tüm sonuçlarıyla hükümsüz olduğunu ifade etmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, tapu kaydının hukuki değerinin olmaması sebebiyle devletin herhangi bir tazminat sorumluluğunun bulunmadığını vurgulamıştır.

14. Temyiz istemi Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 5/11/2019 tarihli kararıyla reddedilerek Bölge Adliye Mahkemesi kararı onanmıştır. Başvurucular 19/12/2019 tarihinde kararı

öğrenerek 26/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. Sabahat Günindi, B. No: 2018/15204, 9/6/2021, §§ 21-35.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 1/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucu Münire Tuna Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 TL'den fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

18. Anılan düzenlemelerde genel olarak bir hakkın öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve Anayasa Mahkemesinin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31).

19. Bu kapsamda özellikle Anayasa Mahkemesini yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesinin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması, söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Mehmet Güven Ulusoy, § 32; Osman Sandıkçı, B. No: 2013/6297, 10/3/2016; Selman Kapan ve diğerleri, B. No: 2013/7302, 20/4/2016).

20. Başvurucu Münire Tuna 13/7/2015 tarihinde ölmüştür. Buna rağmen Av. Yavuz Yeşilyurt 26/12/2019 tarihinde Münire Tuna'nın anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuru yapmış, başvuru formunda da Münire Tuna'nın ölümünden bahsetmemiştir.

21. Kamu gücü tarafından hakkı ihlal edilen kişinin bireysel başvuru yapmadan önce ölmesi durumunda ölen kişi adına bir başkası tarafından bireysel başvuru yapma imkânı bulunmamaktadır (Abdurrehman Uray, B. No: 2013/6140, 5/11/2014, § 30).

22. Açıklanan gerekçelerle başvuru tarihinden önce vefat etmiş başvurucunun adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

23. Bu durumda Av. Yavuz Yeşilyurt hakkında Anayasa Mahkemesini yanıltıcı nitelikte

başvuru yapması nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca takdiren 2.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

1. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucuların İddiaları

24. Başvurucular, taşınmazın orman olduğu gerekçesiyle tapusunun tazminat ödenmeksizin iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucular ayrıca adil yargılanma hakkının bazı güvencelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

b. Değerlendirme

25. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculların tüm iddialarının mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

28. İhtilaf konusu taşınmazın tapusunun iptalinden önce başvurucular adına kayıtlı olduğu hususunda bir ihtilaf bulunmamaktadır. Taşınmazın tapu kaydının iptalinin mülkiyet hakkına müdahale oluşturduğu açıktır. Müdahalenin mülkten yoksun bırakmaya ilişkin kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

29. Temel bir değer olarak çevrenin korunması ve herkesin çevreden eşit şekilde yararlanma hakkının bir uzantısı olarak Anayasa'nın 169. maddesinde ormanların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu belirtilerek bu alanlarda özel mülkiyet yasaklanmıştır. Bu nedenle belli bir sürenin geçmesiyle söz konusu alanlarda özel mülkiyet edinilmesi olanaklı değildir (AYM, E.2009/31, K.2011/77, 12/5/2011). Bu bağlamda 6831 sayılı Kanun'un 1. maddesinde de tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık topluluklarının yerleriyle birlikte orman sayılacağı hüküm altına alınmış, aynı Kanun'un 2. maddesinin üçüncü fıkrasında bu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir suretle daraltma yapılamayacağı düzenlenmiştir. Anılan Kanun hükümlerinin ulaşılabilir, öngörülebilir ve belirli olduğunda kuşku bulunmadığından başvuruya konu müdahalenin kanuna dayalı olduğu sonucuna varılmıştır (Cemile Gökhan ve diğerleri, B. No: 2015/1203, 23/5/2018, § 70).

30. Anayasa'nın 169. maddesinde, ormanların ülke yönünden taşıdığı büyük önem gözetilerek korunması ve geliştirilmesi konusunda ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir.

Bu özel ve ayrıntılı düzenlemenin ülkemizde orman örtüsünün sürekli yok edilmesi gerçeğinden kaynaklandığı kuşkusuzdur. Anayasa'nın 169. maddesinin birinci fıkrası gereğince devlet, doğal kaynaklarımızın en önemlilerinden biri olan ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gereken tedbirleri alıp kanun koymak ve bütün ormanların gözetimi ödevini yerine getirmek durumundadır (AYM, E.2013/96, K.2014/118, 3/7/2014). Dolayısıyla ormanların korunması amacıyla mülkiyet hakkına müdahale edilmesinde kamu yararına dayalı meşru bir amacın bulunduğu tartışmasızdır (AYM, E.2009/31, K.2011/77, 12/5/2011).

31. Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan malların korunması amacıyla mülkiyet hakkına müdahale edilmesi meşru olmakla birlikte bu kamusal külfetin tamamının mülk sahiplerine yüklenemeyeceği ve kanun koyucunun buna uygun çözüm yolları bulması gerekeceği açıktır (AYM, E.2009/31, K.2011/77, 12/5/2011). Kamuya ait orman ve diğer malların korunmasındaki kamu yararı amacı ile başvurucunun mülkiyet hakkı arasında makul denge, başvurucuya tazminat ödenmesi veya başvurucunun zararının başka yollarla telafi edilmesi şartıyla sağlanabilir (Hüseyin Akbulut ve Yusuf Akbulut, B. No: 2014/7643, 6/4/2017, § 32).

32. Diğer taraftan 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan devletin sorumlu olduğunu, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere devletin rücu edebileceğini hüküm altına almıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi, daha önceki kararlarında Yargıtay içtihadına dayanarak 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde öngörülen tazminat yolunun kadastro tespiti aşamalarındaki işlemlerden doğan zararların telafisi yönünden de etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır (Nazmiye Akman, B. No: 2013/1012, 16/4/2013, § 25; Ahmet Hilmi Serter, B. No: 2014/10954, 17/11/2016, §§ 41, 42; Hatice Avcı ve diğerleri, B. No: 2014/9788, 22/9/2016, §§ 74-76).

33. Anayasa'nın ormanların korunması ve geliştirilmesine ilişkin 169. maddesi uyarınca ormanların özel mülkiyete konu edilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte söz konusu taşınmazın kamu makamları tarafından oluşturulan tapu kayıtlarına göre özel mülke konu edildiği ortadadır. Tapu kayıtlarının oluşturulması ve tutulması kamu makamlarının gözetiminde olduğuna göre orman olmasına rağmen hatalı olarak bu kayıtların oluşturulması hâlinde de yine devletin sorumlu olması tabiidir. Buna göre olayda idarenin hatalı kayıt oluşturmasına rağmen malike herhangi bir tazminat ödenmeden taşınmazın tapusu iptal edilmiştir.

34. Orman olan taşınmazların korunması bağlamında müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacı bulunmakta ise de devletin verdiği tapuya dayanarak mülkiyet hakkı sahibi olan başvurucunun da menfaatlerinin gözetilmesi ve bu çerçevede idarenin hatalı işleminin bütün sonuçlarının başvurucuya yüklenmemesi gerekmektedir. Bu bağlamda tapunun iptal edilmesi karşılığında tazminat ödenmesinin başvuruculara yüklenen külfeti hafifletecek ve kamu yararı ile bireysel menfaatlerin dengelenmesini sağlayacak önemli bir araç olduğu söylenebilir. Öte yandan somut olayda başvuruculara tazminat ödenmemesini makul gösterebilecek istisnai bir durumun varlığı da söz konusu değildir (Sabahat Günindi, § 67).

35. Bu durumda başvuruculara maliki olduğu taşınmazın tapusunun iptal edilmesi ormanların korunması bağlamında kamu yararına dayalı meşru bir amacı içerse de mülkten yoksun bırakılan başvuruculara herhangi bir tazminat ödenmemesi idarenin hatasından doğan zarara bütünüyle başvuruculara katlanması sonucunu doğurmuştur. Sonuç olarak müdahaleyle başvuruculara aşırı bir külfet yüklenmiş olup başvuruculara mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasındaki adil dengenin başvurucular aleyhine bozulduğu anlaşıldığından

mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu kanaatine varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Sabahat Günindi, § 69).

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvuruculaın İddiaları

37. Başvurucular, yargılamanın makul süre içinde tamamlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

38. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

39. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

40. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında üç dereceli yargılamada 5 yıl 3 ay ve 15 günlük yargılamaya ilişkin sürenin makul olduğu sonucuna varmak gerekir.

41. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Giderim Yönünden

42. Başvurucular, ihlalin tespiti ile 2.213.280 TL maddi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

43. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

44. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı

anlaşıldığından başvuruculaların tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Münire Tuna yönünden başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle REDDİNE,

2. Avukat Yavuz Yeşilyurt'un 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83. maddesi uyarınca 2.000 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA,

B. 1. Diğer başvurucular yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer başvurucular yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 22. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/286, K.2018/512) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculaların tazminat talebinin REDDİNE,

F. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin Münire Tuna dışındaki başvuruculara müştereken ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben Münire Tuna dışındaki başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin İstanbul Barosuna GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSA YILMAZ

B. No: 2020/2067 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/2067

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSA YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/2067)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : İsa YILMAZ

Vekili : Av. Emre AKARYILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahpus olan başvurucuya gelen veya başvurucu tarafından gönderilen mektupların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne kaydedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 8/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 9/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ümit Karaduman (B. No: 2020/20874, 2/2/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mahpusun mahrem bilgileri ile kişisel verilerinin kayıt, muhafaza ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen ve keyfiliğe karşı güvenceler içeren kuralların mevcut olmadığı

gerekçesiyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda, tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2019/5414, K.2019/5695) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Silivri Ağır Ceza Mahkemesine (2019/3227 D.İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT ERGAN

B. No: 2020/2395 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/2395

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT ERGAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/2395)

Karar Tarihi: 1/2/2023

R.G. Tarih ve Sayı: 21/3/2023-32139

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Habip OĞUZ

Başvurucu : Murat ERGAN

Vekili : Av. İbrahim TOKTAMIŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, alkollü araç kullandığı iddiasıyla uygulanan idari yaptırım kararının iptali için yaptığı başvuruda başvurucunun usule ilişkin imkânlar noktasında dezavantajlı duruma düşürülmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Bergama Şehit Nedim Öner Bölge Trafik Denetleme İstasyon Amirliği (Amirlik) tarafından 1/5/2019 tarihinde saat 20.31'de yapılan kontrollerde 1,09 promil alkollü olarak araç kullandığının tespit edildiği iddiasıyla 1.256 TL idari para cezası ile cezalandırılmış ve başvurucunun sürücü belgesine iki yıl süreyle el konulmuştur.

3. Bireysel başvuru formunda başvurucu, alkol test cihazının kalibrasyonunun hatalı olduğunu, bu sebeple hemen Bergama Nejla-Mithat Öztüre Devlet Hastanesine giderek alkol testi yaptırmak istediğini ancak hastane yetkililerinin İzmir Valiliğinin (Valilik) bireysel olarak başvurulması hâlinde alkol ölçümü yapılmamasına ilişkin 16/10/2017 tarihli genelgesini gerekçe göstererek talebini yerine getirmediğini ileri sürmüştür.

4. Başvurucu, idari para cezasının iptali için başvuruda bulunmuş; başvurusunda hastanede alkol testi yaptıramadığı hususlarına da yer vermiştir. Başvuruyu değerlendiren Bergama Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) 8/8/2019 tarihli kararıyla talebi kabul etmiştir. Hâkimlik; Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun (Kurul) 28/1/2019 tarihli kararına da atıf yaparak verdiği kabul kararında, mevzuatta kişinin kendi imkânlarıyla sağlık kuruluşuna başvurmasını engelleyen bir düzenleme yapılmadığı, bu imkânın Valilik genelgesiyle ortadan kaldırıldığı, Kurulun kararında da belirttiği üzere itiraz edenin kandan alkol ölçümü istemesi karşısında bunun reddedilmesinin Avrupa İnsan Hakları Sözeşmesi'nin 6. maddesi kapsamında savunma hakkının ve Anayasanın 36. maddesinde yer alan hak arama hürriyetinin hukuka aykırı genelge ile sınırlandırıldığı hususlarına dayanmıştır.

5. Amirlik, Hâkimliğin verdiği başvurunun kabulü kararının kaldırılmasına ilişkin olarak Akhisar Sulh Ceza Hâkimliğine (itiraz mercii) itiraz etmiştir. İtiraz mercii;

i. Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 97. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (f) bendine göre teknik cihazla yapılan ölçüm sonucuna itiraz edilmesi durumunda tekrar ölçüm yapılamayacağını,

ii. Teknik cihazla yapılan alkol ölçümüne itiraz etme imkânının yaralanmalı, ölümlü ya da kollukça müdahil olunan maddi hasarlı trafik kazalarında mümkün olduğunu, bu istisnai hâller dışında bugünkü yasal mevzuat çerçevesinde itiraz imkânı bulunmadığını,

iii. Olayda teknik cihazla yapılan ölçümden sonra sağlık kuruluşuna sevkin zorunlu olduğu hâllerden herhangi birinin bulunmadığı gerekçesiyle Amirliğin itirazının kabulü ile Hâkimliğin kabule ilişkin kararının kaldırılmasına 26/11/2019 tarihinde kesin olarak karar vermiştir.

6. Diğer yandan başvurucu, bu süre zarfında hastanede alkol testi yaptırmasını engelleyen ilgili yönetmelik, Valilik genelgesi ve işlemler hakkında Danıştaya başvurmuştur. Danıştay 8. Dairesi 24/10/2019 tarihli kararıyla Valilik genelgesine, başvurucunun sürücü belgesinin 2 yıl süreyle geri alınmasına, idari para cezası verilmesine ilişkin işlemler yönünden yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 5/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 3/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; yeniden ölçüm yapılmamasıyla kendini ispatlama olanağını fiilen elinden aldığını, mahkemeye itiraz etmesinin etkin savunma hakkı sağlamadığını, Valilik genelgesi gerekçe gösterilerek lehe delil toplama imkânlarından yararlandırılmadığını, böylece adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Başvuru, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar

verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine ilişkin genel ilkelere Targan Tolga Yungul (B. No: 2013/1386, 16/4/2015, §§ 23-30) kararında yer vermiştir.

14. Taraflar arasında hakkaniyete uygun bir dengenin sağlanmasını amaçlayan silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18), ceza yargılamasında sanığın aleyhine bir hukuki durumun yaratılmamasını da kapsamaktadır (Yankı Bağcıoğlu ve diğerleri [GK], B. No: 2014/253, 9/1/2015, § 64).

15. Ceza davasında ulaşılması amaçlanan temel amaç, maddi gerçeğin adil yargılanma hakkına uygun olarak ortaya çıkarılmasıdır. Çelişmeli yargılama ilkesi, bu amacın gerçekleştirilmesinin en önemli unsurlarındandır. Anılan ilke taraflara dava dosyası hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla ceza davalarında mahkemenin kararını etkilemek amacıyla dosyaya sunulan görüş ve delillerden sanığın haberdar olmasına, bunlara karşı etkili bir şekilde karşı çıkmasına fırsat verilmesi gerekir (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 25; Cezair Akgül, B. No: 2014/10634, 26/10/2016, §§ 27-31).

16. Çelişmeli yargılamanın bir amacı da dosyaya bir görüşün/talebin girmesini sağlamakla sınırlı olmayıp onun mahkemece dikkate alınarak bir sonuca ulaşılmasını sağlamaktır. Çelişmeli yargılama ilkesi, sanığın aleyhindeki delillerin çelişmeli bir usul ile mahkemeye sunulmasını da gerektirir. Böylelikle sanıklar delilin davayla ilgisini ve ağırlığını değerlendirerek güvenirliği hususundaki iddia ve itirazlarını dile getirebilecektir (Cezair Akgül, § 28).

17. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemeye aittir. Bu konuda değerlendirme yapmak Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte yargılamanın adil yargılama hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine gerektiği ölçüde riayet edilip edilmediği Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır. Anılan ilkeler kapsamında yapılacak incelemede, delillere ilişkin olarak iddia ve savunma makamı arasında oluşturulan dengesizlik iddialarının da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmesi gerekir. Özellikle sanığın kendisinin elde etme olanağı bulunmayan delillerin savunmaya aksini ortaya koyma hususunda yargı makam makul imkânların sunulması gerekir (Murat Polat ve Sebahattin Ünlü, B. No: 2014/13254, 7/11/2019, § 46).

18. Somut olayda alkolmetrenin yanlış ölçüm yaptığını ileri süren başvurucu, Hastaneye müracaat ederek alkol testi yaptırmak istemiştir. Başvurucunun bu talebi Valiliğin genelgesi gerekçe gösterilerek reddedilmiştir. Halbuki başvurucunun toplatılmasını talep ettiği delil ancak devlet yardımıyla elde edilebilecek niteliktedir. Somut olayda ise başvurucunun toplanmasını talep ettiği delil, Valiliğin genelgesiyle engellenmiştir. Dolayısıyla başvurucuya kendisinin elde etme olanağı bulamadığı delilin aksini ortaya koyma hususunda makul imkânlar sunulmamıştır. Sonuç olarak başvurucu, usule ilişkin imkânlar noktasında

dezavantajlı bir konuma düşürülmüş; yargılamada silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ihlal edilmiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bergama Sulh Ceza Hâkimliğine (2019/877 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA GÖÇER

B. No: 2020/6731 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/6731

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA GÖÇER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/6731)

Karar Tarihi: 1/2/2023

R.G. Tarih ve Sayı: 14/4/2023-32163

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Mustafa GÖÇER

Vekili : Av. Kamile ÖZBULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) hiyerarşik yapılanmasında yer aldığı iddiasıyla başvurucu hakkında soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 5/8/2016 tarihinde tutuklanmıştır.

3. Başsavcılık başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, başvurucunun ByLock isimli programı kullandığına yönelik tespite dayanıldığı görülmüştür.

4. Ankara 24. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul etmiş ve E.2018/151 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşamasına başlamıştır. Başvurucu 7/9/2018 tarihinde

tahliye edilmiştir. Mahkeme 7/2/2019 tarihinde, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbirinin devamına karar vermiştir. Başvurucu bu karara karşı istinaf yoluna başvurmuş olup yargılama istinaf aşamasında derdesttir.

5. Diğer yandan Başsavcılık tarafından 11/11/2019 tarihinde FETÖ/PDY'nin adliye teşkilatı ve ceza infaz kurumlarındaki yapılanmasının tespiti amacıyla soruşturma başlatılmıştır. Bu kapsamda başvurucu, silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçundan 13/12/2019 tarihinde gözaltına alınmıştır.

6. Soruşturma evrakına göre Başsavcılık, başvurucunun örgütün adliye ve ceza infaz kurumu teşkilatındaki yapılanmasında mahrem sorumlular arasında bulunduğunu ve üçüncü şahıslar adına alınmış mobil telefon hattı üzerinden örgüt mensupları ile irtibat kurduğunu ileri sürmektedir. Başsavcılık, başvurucu hakkındaki tanık beyanlarına dayanmaktadır. Gizli tanık D. ile diğer tanıklar C.A. ve T.R.nin başvurucunun Sincan'daki ceza infaz kurumunda görevli örgüt üyelerinden sorumlu kişi olduğunu beyan ettikleri görülmüştür.

7. Başvurucu tutuklamaya sevk edilmiştir. Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliği 18/12/2019 tarihli kararıyla tutuklama talebini reddetmiş, başvurucuyu -elektronik kelepçe takılmak suretiyle- konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri altına alarak serbest bırakmıştır.

8. Başvurucu, anılan karara itiraz etmiş; itiraz kesin nitelikte kararla reddedilmiştir.

9. Ret kararı başvurucuya 6/1/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu ise 30/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. 17/3/2021 tarihinde Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliği başvurucu hakkındaki konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına ve başvurucu hakkında haftanın belirli günü imza atma şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar vermiştir.

11. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu hakkındaki soruşturma devam etmektedir.

12. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebi kabul edilmiş ve bu kararda incelenen şikâyet haricindeki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, bu şikâyet yönünden ise başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, daha önce suçlama konusu yapılan olgulara dayanılarak şartları oluşmadığı hâlde adli kontrol tedbirine karar verildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) somut olayda soruşturma makamlarının başvurucunun atılı suçu işlediğine yönelik kuvvetli belirti olduğu şeklindeki tespitlerinin temelsiz olmadığını ve başvurucunun özgürlüğünü tutuklamadan çok daha az sınırlayan adli kontrol tedbirine karar verilmesinin keyfî, temelsiz ve ölçüsüz olduğunun söylenemeyeceğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

15. Somut olayda inceleme yöntemine ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin Esra Özkan Özakça ([GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020) kararındaki ilkeler uygulanacaktır.

16. Başvurucu, silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271

sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesi uyarınca adli kontrol tedbirine tabi tutulmuştur. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır. Öte yandan bu adli kontrol tedbirinin icrası niteliğindeki elektronik kelepçe uygulamasının da kanuni bir dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi M.S. (B. No: 2018/25505, 25/2/2021) kararında 3/7/2015 tarihli ve 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu'nun 15/A maddesinin ve bu Kanun uyarınca çıkarılan Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin 57. maddesinin (5) numaralı fıkrasının adli kontrol tedbirinin infazında elektronik kelepçe uygulanmasının kanuni dayanağı olduğunu tespit etmiştir (M.S., § 72).

17. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce ön koşul olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

18. Soruşturma makamları, başvurucunun örgütün adliye teşkilatındaki yapılanmasında mahrem sorumlular arasında olup üçüncü şahıslar adına alınmış mobil telefon hattı üzerinden örgüt mensupları ile irtibat kurduğunu ileri sürmektedir. Başvurucu hakkında tanık beyanları da bulunmaktadır. Gizli tanık D. ile diğer tanıklar C.A. ve T.R.nin başvurucunun Sincan'daki ceza infaz kurumunda görevli örgüt üyelerinden sorumlu kişi olduğunu beyan ettikleri görülmüştür. Anılan beyanların soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olduğu da gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların adli kontrol tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (tutuklama tedbiri yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

19. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin ve bu tedbirin elektronik kelepçe takılmak suretiyle yerine getirilmesinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

20. Terörle bağlantılı suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturmaların güvenlik içinde yürütülebilmesi ve özellikle kişilerin kaçmalarının engellenmesinde tutuklama tedbiri ile konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri dışındaki koruma tedbirlerinin yetersiz kalabileceği akılda tutulmalıdır. Öte yandan başvurucunun konutu terk etmeme suretiyle adli kontrol altına alınmasına karar verilen silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçu Türk hukuk sistemi içinde ağır cezai yaptırım öngörülen suç tipleri arasında olup isnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hüseyin Burçak, B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). Ayrıca anılan suç 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen -bu nedenle evleviyetle adli kontrole hükmedilebilecek- suçlar arasındadır.

21. Dolayısıyla somut olayın özel koşulları gözetildiğinde kaçma şüphesine yönelikolgusal temellerin bulunduğu sonucuna varılmıştır. Somut olayda konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin başvurucunun kaçmasının önlenmesi meşru amacı yönünden işlevsel bir niteliği bulunmaktadır. Elektronik kelepçe kişinin konutundan ayrılıp ayrılmadığının takip edilmesini ve dolayısıyla adli kontrol tedbirinin icrasını sağladığından adli kontrol tedbiri

için geçerli olan meşru amacın elektronik kelepçe yönünden de geçerli olduğu açıktır.

22. Son olarak başvurucu hakkında verilen adli kontrol kararında daha önce suçlama konusu yapılan olgulara dayanıldığı iddiasıyla bağlantılı olarak adli kontrol tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Tedbirin -Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında- ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

23. Terör suçlarının soruşturulması/kovuşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

24. Konutu terk etmeme tedbirinin tutuklamaya göre temel hak ve özgürlükler üzerinde daha hafif bir etki oluşturduğunun kabul edilmesi gerekir. Zira konutta kesintisiz olarak bulunmak zorunlu olsa da kişilerin konutta yaşayan ya da konuta gelen diğer kişilerle sosyal hayatını devam ettirmesinde veya her türlü bireysel ya da kitlesel iletişim araçlarını kullanmasında bir engel bulunmamaktadır. Ayrıca tedavi olma vb. kimi durumlarda kişilerin izinli sayılarak konutunu terk etmesine müsaade edilebilmektedir. Söz konusu tedbirin bu niteliği ölçülülük bakımından dikkate alınmalıdır.

25. Somut olayda başvurucu hakkında Başsavcılık tarafından başlatılan birinci soruşturma ve uygulanan tutuklama tedbiri silahlı terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin olup suçlamanın dayanağını başvurucunun ByLock isimli programı kullandığına yönelik tespit oluşturmaktadır (bkz. § 3). Başsavcılığın başlattığı ikinci soruşturma ise başvurucunun FETÖ/PDY'nin adliye teşkilatı ve ceza infaz kurumlarındaki yapılanmasında örgüt yöneticisi sıfatıyla görev aldığı ve silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçunu işlediği iddiasını esas almaktadır. Soruşturma makamları, tanık beyanlarına da dayanarak başvurucunun örgütün adliye teşkilatındaki yapılanmasında mahrem sorumlular arasında olup üçüncü şahıslar adına alınmış mobil telefon hattı üzerinden örgüt mensupları ile irtibat kurduğunu ileri sürmektedir. Anılan soruşturma kapsamında başvurucu hakkında -elektronik kelepçe takılmak suretiyle- konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanmıştır.

26. Buna göre başvurucu hakkındaki iki soruşturma her ne kadar FETÖ/PDY kapsamında olsa da Başsavcılığın derdest olan ikinci soruşturmasının dayanağının ve şikâyet konusu adli kontrol tedbirine esas tutulan olguların Başsavcılığın 7/5/2018 tarihli iddianamesine bağlanan birinci soruşturmasının ve bu soruşturma kapsamında icra edilen tutuklama tedbirinin dayanağından temel olarak farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir deyişle esasen başvurucunun FETÖ/PDY'nin adliye teşkilatı ve ceza infaz kurumlarındaki yapılanmasında örgüt yöneticisi sıfatıyla görev aldığı ve silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçunu işlediği iddiasının odak alındığı ikinci soruşturmanın ve bu soruşturmada verilen adli kontrol kararının ilk soruşturma ile o soruşturmada uygulanan muhakeme işlemlerine nazaran yeni nitelikteki suçlamalara ve olgulara dayandığı değerlendirilmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ayşegül Çağatay ve diğerleri, B. No: 2019/28236, 10/3/2021, §§ 94-98).

27. Sonuç olarak somut olayın yukarıda belirtilen özellikleri de dikkate alındığında Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin -başvurucunun özgürlüğünü tutuklamadan daha az sınırlayıcı nitelikteki- konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirine karar vermesinin ve bu tedbirin elektronik kelepçe takılmak suretiyle yerine getirilmesinin ölçülü olduğu tespit

edilmiştir.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Konutu terk etmeme tedbirinin hukuka aykırı olması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RIDVAN AKGÜL

B. No: 2020/25144 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25144

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RIDVAN AKGÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25144)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Rıdvan AKGÜL

Vekili : Av. Ayşe ACİNİKLİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme huzuruna çıkarılmaksızın dosya üzerinden yapılmasına bağlı olarak açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/7/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturma kapsamında 9/2/2016 tarihinde gözaltına alınmış; 11/2/2016 tarihinde tutuklanmıştır.

6. Tutuklamadan sonra 9/3/2016, 8/4/2016, 4/5/2016, 10/6/2016, 1/7/2016, 5/8/2016, 2/9/2016, 29/9/2016, 28/10/2016 ve 25/11/2016 tarihlerindeki aylık tutukluluk incelemeleri başvurucunun müdafiinin katılımıyla mahkeme önünde gerçekleştirilmiştir.

7. Başvurucu hakkında 5/12/2016 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. 28/12/2016 tarihinde iddianamenin kabul edilmesiyle birlikte kovuşturma aşaması başlamıştır.

8. 27/1/2017 ve 24/2/2017 tarihinde tutukluluk incelemeleri dosya üzerinden gerçekleştirilmiş ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Ayrıca gerek soruşturma gerek kovuşturma aşamasında tutukluluğun devamı kararlarına ve tahliye talebinin reddi kararlarına yapılan itirazlar da dosya üzerinden karara bağlanmıştır.

9. Başvurucu 21/3/2017 tarihli ilk duruşmada mahkeme huzuruna çıkarılmış ve savunmasını yapmıştır.

10. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonunda 16/7/2018 tarihinde başvurucunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçu nedeniyle ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası,S.C. ve R.D.ye yönelik tasarlayarak kasten adam öldürme suçundan iki kez ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, D.S., E.Ş., H.Ş., M.U. ve R.A.ya yönelik tasarlayarak kasten adam öldürmeye teşebbüs suçundan beş kez 20 yıl hapis cezası, mala zarar verme suçu yönünden neticeten 3 yıl hapis cezası, ruhsatsız ateşli silahlarla mermileri bulundurma suçundan ise neticeten 7 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

11. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Ceza Dairesi 7/1/2020 tarihinde istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Söz konusu yargılama Yargıtay önünde derdesttir.

12. Söz konusu yargılama devam ederken başvurucu vekili 20/6/2017 tarihinde açtığı davada kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde başvurucunun makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmamış olması (1 yıl 1 ay 11 gün) nedeniyle 10.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle dava açmıştır. Başvurucu tazminat sebebi olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendine dayanmıştır.

13. Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun 1 yıl 1 ay 11 gün sonra hâkim huzuruna çıkarıldığını, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca tazminat hakkı olduğunu belirterek başvurucuya 4.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

14. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi tarafından yerel mahkeme kararının aşağıdaki gerekçe ile bozulmasına karar verilmiştir:

"Ancak; Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 10/09/2018 tarihli, 2018/3760 esas nolu ve 2018/7888 karar nolu kararında da belirtildiği üzere, Tazminat talebine konu olan İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin 2016/340 esas nolu dosyasından davacıya ait tutuklama müzekkeresi ile tutukluluğun devamına dair kararların ve yapılmış ise bu kararlara yapılan itirazların reddine dair kararların tümünün örneğinin getirtilerek tutuklama ve tutukluluğun devamına dair kararların incelenmesi, soruşturmaya konu olayın ve savcılıkça yapılan işlemlerin kapsamı ve niteliği belirlenip davacının iddialarının gerekçelendirilerek değerlendirilmesi gerektiği halde tutuklama ve tutukluluğun devamına dair kararların gerekçeli olup

olmadığının, davanın kapsamının, dosyadaki delillerin durumunun, sanıklara yüklenen suçların sayısı ve niteliğinin, sanıkların sayısının, davanın karmaşık olup olmaması (örneğin Yargıtay 12. C.D. nin 9/3/2015 tarihli ve 2014/15450 esas, 2015/4363 karar sayılı kararı) ve ayrıca CMK'nun 102. maddesindeki tutukluluk süreleri değerlendirilmeden manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne karar verilmesinin yasaya aykırı olduğu, bu nedenle davalı vekilinin istinaf talebinin de yerinde olduğu anlaşılmakla... [hükmün bozulmasına karar verildi.]"

15. Bozma kararı sonrası dosyayı yeniden ele alan Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesi 13/9/2019 tarihinde verdiği kararda; başvurucunun yakalanma şekli, gözaltına alınma tarihi, tutuklanma tarihi, yargılama süreci, tutukluluk süresi ve hakkında verilen mahkûmiyet kararları nazara alındığında 141. maddenin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde düzenlenen dava şartlarının koşullarının oluşmadığı gerekçesiyle davanın reddine hükmetmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Her ne kadar davacı vekili, müvekkili davacının kanuna uygun olarak tutuklandığı halde makul süre içerisinde yargılama mercii huzuruna çıkarılmamış olması sebebine dayalı olarak manevi tazminat talebinde bulunmuş ise de, davacı Rıdvan Akgül'ün diğer sanıklarla birlikte yargılandığı İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin 2016/340 Esas sayılı dosyasında, atfedilen suçların ciddi ve ağır olduğu, davacı hakkında devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, terör amaçlı kasten tasarlayarak adam öldürme, terör amaçlı kasten öldürmeye teşebbüs, silahlı terör örgütüne üye olmak, mala zarar verme, 6136 sayılı yasaya muhalefet, sayı ve nitelik bakımından vahim olan silah ve mermileri satın alma, taşıma ve bulundurma suçlarından yargılama yapıldığı, yargılandığı suçların niteliği, eylemlerin sayısı, sanık sayısı ve eylemlerin niteliğinden hareketle dosyanın karmaşıklık düzeyi, sözkonusu mahkemenin kararı kesinleşmemiş olmakla birlikte yargılama neticesi davacının aldığı ceza miktarları birlikte değerlendirildiğinde, yargılamanın özenle yürütülmediğine ilişkin somut veriler olmadığı gibi tutukluluğun devamına ilişkin itiraz ve serbest bırakılmaya dair taleplerin herhangi bir belgeye dayanmadığı, buna karşın tutukluluğun devamına dair verilen kararların gerekçelendirilerek, olay ve olgulara dayandırıldığı görülmüştür. Ayrıca davacının yargılandığı dosyada gözaltına alındığı tarih ile mahkemenin karar tarihi arasında geçen sürenin 5271 sayılı CMK'nın 102. maddesindeki 'Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez' şeklindeki düzenlemede belirtilen sınırlar içerisinde kaldığı anlaşılmıştır. Netice olarak, davacının yargılama sürecinde kanuna uygun olarak yakalandığı, tutuklandığı ve tutukluluğun devamına karar verildiği, tutukluluğun devamına ilişkin kararların kanunda belirlenen süreler içerisinde incelenmesinin yapıldığı ve davacı olan sanığın makul sürede yargılama mercii önüne çıkartıldığı anlaşılmakla ... davacının tazminata hak kazanması için gerekli olan CMK 141/1-d maddesinde düzenlenen koşulların gerçekleşmediğinden, davacı vekilinin bu yöndeki talebinin reddine ... [karar verilmiştir]."

16. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi 10/7/2020 tarihinde usul ve yasaya uygun olduğu düşüncesi ile istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

17. Başvurucu 21/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. İlgili hukuk için bkz. Erdal Tercan [GK], B. No: 2016/15637, 12/4/2018, §§ 45-50, 58, 59,

69, 70; Salih Sönmez, B. No: 2016/25431, 28/11/2018, § 56.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 1/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu hakkında yürütülen soruşturma kapsamında 11/2/2016 tarihinde tutuklandığını ve 21/3/2017 tarihine kadar (1 yıl 1 ay 11 gün) hâkim/mahkeme önüne çıkarılmadan tutukluluk incelemesinin dosya üzerinden yapıldığını, bu nedenle açtığı tazminat davasının reddine karar verildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde; olağanüstü hâl öncesi ve sonrası döneme ait tutukluluk incelemelerinin ayrı ayrı ele alınması gerektiği, tutukluluk incelemelerinin önemli bir bölümünün (8 ay 1 gün) yürürlükte olan olağanüstü hâl sürecinde yapıldığı, bu dönemde tutukluluğa itiraz ve tahliye taleplerinin dosya üzerinden karara bağlanabileceğine ilişkin düzenleme bulunduğu belirtilmiştir.

22. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, derece mahkemelerinin olağanüstü hâl gerekçesine dayanmadığını, olağanüstü hâl olsa bile hak ihlalinin gerçekleştiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü, mahkeme huzuruna çıkarılmama nedeniyle açılan tazminat davasının reddedilmesi olduğundan şikâyetin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci ve dokuzuncu fıkraları kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Anayasa Mahkemesi inceleme konusu olan uzun süre hâkim/mahkeme önüne çıkarılmama şikâyetine ilişkin olarak Salih Sönmez kararında yaptığı incelemede, Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 326-359) ve Erdal Tercan (aynı kararda bkz. §§ 229-251) kararlarına değindikten sonra anılan kararlardan farklı olarak başvurucunun inceleme tarihi itibarıyla hâkim/mahkeme önüne çıkarılmış olduğunu, bu nedenle verilecek bir ihlal kararının başvurucunun yeniden hâkim önüne çıkarılmasını ve serbest kalmasını sağlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu bağlamda yalnızca kişinin uzun süre hâkim/mahkeme önüne çıkarılmamasıyla ilgili bir hak ihlalinin tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle yetinileceği değerlendirmesini yapmış ve ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak asıl dava sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Salih Sönmez, §§ 164-167).

25. Somut olayda başvurucu da 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendine açıkça dayanmak suretiyle tazminat davası açmıştır. Dolayısıyla başvuru yollarının tüketildiği sonucuna varılmıştır.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin bu iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

i. İnceleme Yöntemine İlişkin

27. Genel ilkeler için bkz. Hicret Aksoy, B. No: 2021/2107, 13/4/2022, §§ 48-51.

ii. Tutukluluk İncelemelerinin Hâkim/Mahkeme Önüne Çıkarılmaksızın Yapılmasına İlişkin

28. Genel ilkeler için bkz. Erdal Tercan, §§ 221-228.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

29. İlk derece mahkemesi başvurucunun açtığı tazminat davasını reddetmiştir. Dolayısıyla somut olayda derece mahkemelerince başvurucunun tutukluluk incelemelerinin ve tutukluluğa itiraz değerlendirmelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına aykırılık oluşturduğu yönünde bir belirlemede bulunulmamıştır.

30. Bu durumda başvurucunun tutukluluk incelemelerinin ve tutukluluğa itiraz değerlendirmelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılmasının Anayasa'nın 19. maddesindeki esaslara uygun olup olmadığının Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi gerekmektedir.

31. Somut olayda başvurucu 11/2/2016 tarihinde tutuklanmış, tutuklandığı tarihten 25/11/2016 tarihine kadar yapılan aylık tutukluluk incelemeleri başvurucunun müdafiinin katılımıyla celse açılarak gerçekleşmiştir. 25/11/2016 tarihinden sonraki tahliye talepleri ve tutukluluk incelemeleri ise otuzar günlük sürelerle dosya üzerinden karara bağlanmıştır.Başvurucu 21/3/2017 tarihinde müdafiiyle birlikte mahkeme huzuruna çıkmıştır. Başvurucunun mahkeme huzuruna çıkmadığı süre 1 yıl 1 ay 11 gündür.

32. Bu sürenin önemli bir bölümü (8 ay) olağanüstü hâl döneminde geçmiştir. Başvurucunun tutuklanmasına neden olan suç, olağanüstü hâlin ilanına neden olan olgulardan biri olan terörle (PKK terör örgütüyle) bağlantılıdır (benzer yönde bkz. Hamza Uluçay, B. No: 2017/23465, 14/9/2021, § 50). Bu itibarla başvurucunun tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı üzerindeki etkisinin incelenmesi, Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında da yapılmalıdır (Erdal Tercan, § 219).

33. Anayasa Mahkemesi Erdal Tercan kararında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması ve terörle ilgili olarak yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturmalarda tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılmasının ve tutukluluğun dosya üzerinden verilen kararlarla devam ettirilmesinin on sekiz aya kadar durumun gerektirdiği ölçüde bir tedbir olarak kabul edilebileceğini değerlendirmiştir (Erdal Tercan, § 246). Anayasa Mahkemesi Aydın Yavuz ve diğerleri kararında başvuruculaların tutukluluk incelemeleri kapsamında 8 ay 18 gün boyunca hâkim/mahkeme önüne çıkarılmamalarının durumun gerektirdiği ölçüde bir tedbir olduğu sonucuna varmış, Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 350-359).

Somut olayda olağanüstü hal döneminde geçen süre yönünden bu kararlardan ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır. Olağan dönemde geçen sürenin de başvurucunun tutuklandığı tarihten 25/11/2016 tarihine kadar yapılan aylık tutukluluk incelemelerinin başvurucunun müdafiinin katılımıyla celse açılarak gerçekleştirildiği, yargılamanın başvurucuyla birlikte toplam 18 sanık hakkında yapıldığı, müşteki sayısı, eylemlerin sayısal yoğunluğu, davanın karmaşık oluşu hususları dikkate alındığında makul olduğu sonucuna varılmıştır.

34. Bu nedenle başvurucunun hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaması Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasına aykırılık oluşturmamaktadır.

35. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası bağlamındaki tazminat hakkı ancak maddenin ilk sekiz fıkrasındaki esaslara aykırı bir durumun varlığı hâlinde söz konusu olabilir. Somut olayda başvurucu bakımından bu yönde bir tespit söz konusu olmadığı için Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası yönünden ayrıca farklı bir değerlendirme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılmasına rağmen tazminat ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLHAN ARSLAN

B. No: 2021/19885 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/19885

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLHAN ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/19885)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : İlhan ARSLAN

Vekili : Av. Alim YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, icra müdürlüğünce yapılan ihalenin feshi için açılan dava sonunda ihale bedelinin %10'u oranında para cezasının hazineye irat kaydına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 1/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 29/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, Yıldız Eker ([GK] B.No: 2015/18872, 22/11/2018) kararında mahkemeye erişim hakkı yönünden inceleme yapmış ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda mahkemelerin somut durumun özelliklerini gözönünde tutmasına izin vermeyen ve hâkime herhangi bir takdir yetkisi de tanımayan kanun hükmüne dayalı olarak uygulanan para cezasının miktarının başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği ve bu durumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kıldığı

sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucunun maddi zararlarının giderilmesi gerekir. Olayda başvurucuya 18.530 TL para cezası verilmiş ve hükmün kesinleşmesinden sonra tahsil amacıyla ilgili vergi dairesine gönderilmek üzere harç tahsil müzekkeresi düzenlenmiştir. Dosyada para cezasının tahsil edildiğine ilişkin bir bilgi ve belge olmadığı gibi başvurucu tarafından bu hususta yapılan bir bildirim de bulunmamaktadır. Bu itibarla mahkemece düzenlenen 1/3/2021 tarihli harç tahsil müzekkeresinin ilgili vergi dairesince yerine getirilmesini önleyecek şekilde iptali ve ilgili mahkemesine iadesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla harç tahsil müzekkeresinin iptali ve ilgili kurumdan geri çekilmesi için Küçükçekmece 2. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2019/568, K.2020/48) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminata ilişkin talebinin REDDİNE,

E. 487,6 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.387,6 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YEŞİM ÖZCAN

B. No: 2021/41514 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/41514

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YEŞİM ÖZCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/41514)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Yeşim ÖZCAN

Vekili : Av. Çiğdem YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, İcra Müdürlüğünce yapılan ihalenin feshi için açılan dava sonunda ihale bedelinin %10'u oranında para cezasının hazineye irat kaydına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 24/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 26/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, Yıldız Eker ([GK] B. No: 2015/18872, 22/11/2018) kararında mahkemeye erişim hakkı yönünden inceleme yapmış ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda mahkemelerin somut durumun özelliklerini gözönünde tutmasına izin vermeyen ve hâkime herhangi bir takdir yetkisi de tanımayan kanun hükmüne dayalı olarak uygulanan para cezasının miktarının başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği ve bu durumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kıldığı

sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucunun maddi zararlarının giderilmesi gerekir. Olayda başvurucuya 26.000 TL para cezası verilmiştir. Dosyada para cezasının tahsil edildiğine ilişkin bir bilgi ve belge olmadığı gibi başvurucu tarafından bu hususta yapılan bir bildirim de bulunmamaktadır. Bu itibarla harç tahsil müzekkeresi düzenlenmiş ise söz konusu para cezasının ilgili vergi dairesince yerine getirilmesini önleyecek şekilde iptali ve ilgili mahkemesine iadesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla harç tahsil müzekkeresi düzenlenmiş ise iptali ve ilgili kurumdan geri çekilmesi için Ankara 13. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/152, K.2020/560) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,6 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.387,6 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KİBARİYE KÜÇÜKBALÇIK

B. No: 2021/51874 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/51874

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KİBARİYE KÜÇÜKBALÇIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/51874)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Kibariye KÜÇÜKBALÇIK

Vekili : Av. Tunç METAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, icra müdürlüğünce yapılan ihalenin feshi için açılan dava sonunda ihale bedelinin %10'u oranında para cezasının hazineye irat kaydına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 18/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 15/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucu, ayrıca adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ancak başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, Yıldız Eker ([GK] B. No: 2015/18872, 22/11/2018) kararında mahkemeye erişim hakkı yönünden inceleme yapmış ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda, mahkemelerin somut durumun özelliklerini gözönünde tutmasına izin

vermeyen ve hâkime herhangi bir takdir yetkisi de tanımayan kanun hükmüne dayalı olarak uygulanan para cezasının miktarının başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği ve bu durumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kıldığı sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucunun maddi zararlarının giderilmesi gerekir. Olayda başvurucuya 160.000 TL para cezası verilmiş ve hükmün kesinleşmesinden sonra tahsil amacıyla ilgili vergi dairesine gönderilmek üzere harç tahsil müzekkeresi düzenlenmiştir. Dosyada para cezasının tahsil edildiğine ilişkin bir bilgi ve belge olmadığı gibi başvurucu tarafından bu hususta yapılan bir bildirim de bulunmamaktadır. Bu itibarla mahkemece düzenlenen 18/10/2021 tarihli harç tahsil müzekkeresinin ilgili vergi dairesince yerine getirilmesini önleyecek şekilde iptali ve ilgili mahkemesine iadesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla harç tahsil müzekkeresinin iptali ve ilgili kurumdan geri çekilmesi için Bodrum 1. icra Hukuk Mahkemesine (E.2019/533, K.2020/102) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,6 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.387,6 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EREM YAPI İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/63867 | Karar tarihi: 01.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/63867

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EREM YAPI İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/63867)

Karar Tarihi: 1/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Erem Yapı İnşaat Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi

Vekili : Av. Doğukan ÖZDOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, icra müdürlüğünce yapılan ihalenin feshi için açılan dava sonunda ihale bedelinin %10'u oranında para cezasının hazineye irat kaydına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 8/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucu ayrıca adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ancak başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, Yıldız Eker ([GK] B. No: 2015/18872, 22/11/2018) kararında

mahkemeye erişim hakkı yönünden inceleme yapmış ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda mahkemelerin somut durumun özelliklerini gözönünde tutmasına izin vermeyen ve hâkime herhangi bir takdir yetkisi de tanımayan kanun hükmüne dayalı olarak uygulanan para cezasının miktarının başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği ve bu durumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kıldığı sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

4. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden ihlal sonucuna varıldığından başvurucunun verilen para cezasının mülkiyet hakkını ihlal ettiği iddiasının ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucunun maddi zararlarının giderilmesi gerekir. Olayda başvurucuya 80.100 TL para cezası verilmiş ve hükmün kesinleşmesinden sonra tahsil amacıyla ilgili vergi dairesine gönderilmek üzere harç tahsil müzekkeresi düzenlenmiştir. Dosyada para cezasının tahsil edildiğine ilişkin bir bilgi ve belge olmadığı gibi başvurucu tarafından bu hususta yapılan bir bildirim de bulunmamaktadır. Bu itibarla mahkemece düzenlenen 15/11/2021 tarihli harç tahsil müzekkeresinin ilgili vergi dairesince yerine getirilmesini önleyecek şekilde iptali ve ilgili mahkemesine iadesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının incelenmesine YER OLMADIĞINA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla harç tahsil müzekkeresinin iptali ve ilgili kurumdan geri çekilmesi için Gaziosmanpaşa 1. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/78, K.2021/185) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,6 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.387,6 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 1/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH ZEYDAN VE SELMA IRMAK

B. No: 2016/10379 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/10379

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH ZEYDAN VE SELMA IRMAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/10379)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Abdullah ZEYDAN

2. Selma IRMAK

Vekilleri : Av. Gülabi SEVEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşünün hukuka aykırı olarak engellenmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ve müdahale sırasında meydana gelen yaralanmalara ilişkin olarak soruşturmanın etkili şekilde yürütülmemesinin de kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/5/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Genel Açıklamalar

7. Ayn el-Arap (Kobani), Suriye Arap Cumhuriyeti'nin (Suriye) Rakka iline bağlı bir ilçedir. Nüfusu Arap, Kürt, Türkmen ve Ermenilerden oluşan bu ilçeyi, Türkçe adı Halk Savunma Birlikleri olan ve Türkiye tarafından terör örgütü olarak ilan edilen YPG terör örgütü, 2012 yılının Temmuz ayında ele geçirmiştir. Ayn el-Arap bu tarihten 2014 yılının Eylül ayına kadar, Türkiye tarafından terör örgütü olarak ilan edilen ve Türkçe adı Demokratik Birlik Partisi olan PYD tarafından yönetilmiştir. 2014 yılının Eylül ayı ortalarında DEAŞ terör örgütü bölgeye saldırmış ve üç haftalık bir süre içinde gayriresmî rakamlara göre en az 400 kişi ölmüş, 200 bine yakın kişi de sınırı geçerek Türkiye'ye sığınmıştır (Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, § 9; Selahattin Demirtaş (5), B. No: 2016/4154, 10/6/2020, § 8).

8. Suriye'deki çatışmalar dolayısıyla tepkilerini dile getirdiğini ileri süren gruplar 6/10/2014 tarihinden itibaren Türkiye'nin birçok yerinde günlerce devam eden ve kamuoyunda 6-7 Ekim olayları olarak adlandırılan şiddet eylemleri gerçekleştirmiştir (6-7 Ekim olayları olarak adlandırılan şiddet eylemlerine dair ayrıntılı arka plan bilgisi için bkz. Figen Yüksekdağ Şenoğlu, B. No: 2016/25187, 4/4/2018, §§ 9-17). Bu eylemler sırasında ülkenin pek çok yerinde kamu binalarına, banka şubelerine, işyerlerine, araçlara, güvenlik güçlerine ve sivillere taş, sopa, molotofkokteyli ve silahlarla saldırıda bulunulmuştur (Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 26, 27).

9. Türkiye 2015 yılı Haziran ayından itibaren yeniden yoğun bir şekilde terör saldırılarına maruz kalmıştır. 20/7/2015 tarihinde Suruç'ta (Şanlıurfa), Suriye'deki çatışmalara ilişkin yapılan basın açıklaması sırasında DEAŞ tarafından gerçekleştirildiği ileri sürülen bombalı intihar saldırısında 34 kişi hayatını kaybederken 73 kişi de yaralanmıştır (Gülser Yıldırım (2), § 28; Selahattin Demirtaş (5), § 11).

10. Bu olaylardan sonra PKK tarafından Şırnak, Hakkâri, Diyarbakır, Mardin ve Muş'ta cadde ve sokaklara hendekler kazılıp barikatlar kurularak, bu barikatlara bomba ve patlayıcılar yerleştirilerek teröristler tarafından bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet sağlanmaya çalışılmıştır. Güvenlik güçleri, hendeklerin kapatılması ve barikatların kaldırılması suretiyle yaşamın normale dönmesini sağlamak amacıyla operasyonlar yapmış ve teröristlerle çatışmaya girmiştir. Aylarca devam eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında yaklaşık 200 güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş, tonlarca bomba ve patlayıcı imha edilmiştir (Gülser Yıldırım (2), § 29; Selahattin Demirtaş (5), § 12). Terör örgütünün gerçekleştirdiği bu saldırılarda -aralarında üç çocuk ve Diyarbakır Baro Başkanı'nın da bulunduğu- 51 sivil hayatını kaybetmiş, 308 güvenlik görevlisi ve 289 sivil yaralanmıştır (Sebahat Tuncel (3), B. No: 2017/23601, 10/10/2018, § 9; Tuncer Bakırhan, B. No: 2017/28478, 11/10/2018, § 9; Ahmet Ertaş, B. No: 2017/1695, 10/6/2020, § 9; olaylara ilişkin ayrıntılı anlatım için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019; Ayşe Çelik, B. No: 2017/36722, 9/5/2019 kararlarına

bakılabilir.). Ayrıca Hakkâri'nin Yüksekova ilçesi Gürkavak köyü yakınlarında bulunan Varagöz mevkii 4/10/2015 tarihinde Hakkâri Valiliği tarafından PKK silahlı terör örgütü üyelerine yönelik operasyon yapılması amacıyla özel güvenlik bölgesi ilan edilmiştir (Abdullah Zeydan, B. No: 2016/29875, 14/11/2018, §§ 12,73).

B. Bireysel Başvuruya Konu Olaylar

11. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

12. Başvurucular Abdullah Zeydan ve Selma Irmak 7/6/2015 ve 1/11/2015 tarihlerinde Halkın Demokrasi Partisinden (HDP) Hakkâri milletvekili seçilmiştir.

13. Başvurucular başvuru formunda 11/11/2015 tarihinde katıldıkları toplantı ve gösteri yürüyüşünde Hakkâri Emniyet Müdürlüğüne (Emniyet Müdürlüğü) ait aracın içinden doğrudan Abdullah Zeydan'a ateş edilmesi sebebiyle başvurucunun yaralandığını, aynı sıralarda güvenlik güçlerinin havaya ateş etmeyerek orantısız güç kullanımı neticesinde başvurucu Selma Irmak'ın plastik mermi ile yaralandığını, başvurucu Abdullah Zeydan'a hedef gözetilerek ateş edildiğini, bu hususun yerel ve ulusal basında yer alan görüntülerle de tespit edildiğini ifade etmiştir.

14. Başvurucu Abdullah Zeydan'ın Hakkâri Devlet Hastanesince (Hastane) 11/11/2015 tarihinde düzenlenen adli muayene raporunda “Gaz bombasına maruz kalma ile getirildi. Sol elde ağrı kesi şikayeti mevcut. GD iyi BAKO GKS = 15. Sol sesleri doğal eşit. Sol scapula üzerinde sagital yönde kızarıklık mevcut. Cilt altı amfizem. Batında sol alt kadranda dairesele şekilde 5 cm kızarıklık mevcut. Defans. Rebond. Ek FM bulgusu. Direk grafide 3. metakarpta kırık. 1 cm vertikal yönde cilt ciltaltı kesi. Sol elde. Sütür atılıp atel yapıldı. PA AC grafisi normal. Mevcut haliyle hayati tehlikesi yoktur. BTM ile giderilemez. Ort. konu. Redakte edildi. Atel yapıldı. Durum bildirir geçici hekim raporudur.” tespiti yapılmıştır.

15. Başvurucu Selma Irmak'ın Hastane tarafından 11/11/2015 tarihinde düzenlenen adli muayene raporunda “Gaz bombasına maruz kalma ile geldi. Sol kulakta ağrı şikâyeti mevcut. GD iyi. BAKO GD = 15. Sol sesleri doğal. Sol kulak memesinde ödem. Hafif çizik şeklinde yaralanma. Ek FM bulgusu. Pansuman yapıldı. Buz önerisi ile taburcu. Mevcut hali ile hayati tehlikesi yoktur. BTM ile giderilebilir. Durum bildirir kati hekim raporudur.” tespiti yapılmıştır.

16. Başvuru Abdullah Zeydan, Hakkâri Cumhuriyet Başsavcılığında (Başsavcılık) müşteki sıfatıyla 13/11/2015 tarihinde alınan ifadesinde; 11/11/2015 tarihinde Cölemerg Öğrenci Derneği (CÖDER) isimli öğrenci derneğinin Silvan ilçesinde uygulanan sokağa çıkma yasağını protesto etmek amacıyla yapacağı basın açıklamasına davet edildiğini, Hakkâri il merkezinde Atatürk Anıtı yakınlarına geldiklerinde polis araçlarından yolun boşaltılarak kaldırıma çıkılması yönünde çağrı yapılıp aynı anda müdahaleye başlandığını, 3-4 dakika müsaade etmeleri hâlinde kalabalığı kaldırıma yönlendirebileceğini söylerken gelen başka bir araçtaki görevliler tarafından hedef alınarak ateşli olduğunu düşündüğü silahtan atılan gaz fişeği ile sol eli kemer hizasındayken karın boşluğuna isabet edebilecek şekilde gelen fişeğin çarpmasıyla elinden yaralandığını belirtmiştir. Başvurucu, aynı zamanda sol karın boşluğu bölgesinde fişeğin şiddeti ile 10-15 cm çapında morarma meydana geldiğini, Hastanede yapılan müdahale sonucunda sol elinde kırık olduğunun tespit edildiğini ifade etmiştir. Başvurucu, adli muayene raporu ile olay yerinde çekilmiş olan video görüntülerini ibraz ettiğini belirterek şüpheliler hakkında soruşturma yürütülmesini talep ettiğini, müdahalenin Vali, Emniyet Müdürü ve Güvenlik Şube Müdürü bilgisi dâhilinde yapıldığını

düşündüğünden bu kişiler hakkında da şikâyetçi olduğunu belirtmiştir.

17. Başvuru Selma Irmak, Başsavcılık tarafından müşteki sıfatıyla 13/11/2015 tarihinde alınan ifadesinde; Hakkâri HDP milletvekili olduğunu, Silvan ilçesinde yaşanan olayları protesto etmek isteyen CÖDER isimli öğrenci derneği üyelerinin 11/11/2015 tarihinde yapacakların toplantı ve gösteri yürüyüşü ile basın açıklamasına davet edildiğini, hiçbir şiddet unsuru taşımayacağını bildiği için daveti kabul ettiğini, Atatürk Anıtı'nın yakınlarında polis araçlarından yapılan anonsların ardından gaz ve plastik mermi atılmaya başlandığını, sol kulağından yaralandığını, kulağına plastik merminin isabet ettiğini düşündüğünü belirtmiştir. Başvurucu, yürüyüş yapan grubun en önünde Hakkâri HDP Milletvekili Abdullah Zeydan ve Nihat Akdoğan ile birlikte bulunduğunu, polis araçları ile mesafesinin 2 metre kadar olduğunu, araç içindeki polislere müdahale etmeyin şeklinde seslendiğini, milletvekili arkadaşlarının polislerle görüşmek için araçların yanına gittiğini, taşkınlık çıkmaması için öğrencilerin yanında kaldığını, müdahaleyi gerçekleştiren polis araçlarındaki kameralardan olayların açıkça görüleceğini ifade etmiştir. Başvurucu, müdahaleyi yapan polis memurlarının tespit edilmesini, sol kulağındaki yaralanmaya sebebiyet veren polis memurunun teşhisini talep etmiş ve müdahale talimatı veren İl Emniyet Müdürü, Güvenlik Şube Müdürü ve Hakkâri Valisi'nden şikâyetçi olduğunu belirtmiştir.

18. Her iki başvurucunun ayrı ayrı tarafı olduğu soruşturma dosyaları Başsavcılık tarafından 18/11/2015 tarihinde birleştirilmiştir.

19. Kolluk görevlilerince tanzim olunan olay tutanağı şöyledir:

“Hakkâri İl Emniyet Müdürlüğünün 65105496-53578-(62415)/1406 sayılı yazısında belirtilen '11.11.2015 tarihinde CÖDER (Cölemerg Öğrenci Derneği) organizesinde bölücü terör örgütü elebaşı Abdullah ÖCALAN üzerinde uygulanan sözde tecrit koşullarını ve Diyarbakır ili Silvan İlçesinde bölücü terör örgütü mensuplarına yönelik operasyonlar kapsamında ilçede uygulanan sokağa çıkma yasağını protesto etmek amacıyla saat:16.00'da ilimiz Merkez Kayacan Caddesi üzerinde bulunan Eğitim Fakültesi Binasi önünde toplanılacağı ve akabinde basın açıklaması yapılacağı' yazısına istinaden Güvenlik Şube Müdürlüğüne bağlı 25-30 kod nolu ekip olarak saat:15.00'da İl Merkezinde gerekli emniyet tedbirleri alınmıştır.

CÖDER (Cölemerg Öğrenci Derneği) organizesinde yapılacağı basın yoluyla da duyurulan ancak yasal başvuru yapılmadığı bilinen yürüyüş ile ilgili olarak; saat:15.45 sıralarında Kayacan Caddesi üzerinde bulunan Hakkari Üniversitesi Eğitim Fakültesi Binası bahçesinde toplanan yaklaşık 30 (Otuz) kişilik grup beraberinde getirdikleri 3x1 metre ebatlarında 'DEM-GENÇ CÖDER' imzasıyla kırmızı yeşil zemin üzerinde sarı yazıyla SEROKATİYE XWE, ŞEHİDEXWE, HEMDE XWE ZİMANE XWE, NASNAME XWE XWEDİ DERKEVE' (Önderine, şehidine, kendine, diline, kimliğine sahip çık) yazılmış pankartı da açarak Kayacan Caddesinden Öğretmenevi istikametine dogru 'Şehit Namırın - İşgalci TC Kürdistandan Defol' sloganlan ile yürüyüşe geçmiş, yürüyüşün devamında DBP (Demokratik Bölgeler Partisi) Hakkari İl Binası önüne gelmiş, çevredekilerin katılımları ile sayıları 100 (Yüz)'e ulaşan grup saat:16.05 sıralarında DBP (Demokratik Bölgeler Partisi) Hakkari İl Binası önünden tekrar yürüyüşe geçmiştir. Aynı saatte adı geçen İl Binası önünden Cumhuriyet Caddesine çıkan grup yukarıda belirtilen sloganlar eşliğinde yolu araç trafiğine kapamak suretiyle Anıt Kavşağından İstiklal Caddesini takiben Vakıf Kavşağına doğru yürümüşler, Vakıf Kavşağından yine yolu tek taraflı araç trafiğine kapamak suretiyle dönüş almalarının akabinde gruba saat:16.10 sıralarında Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğüne bağlı unsurlar tarafından grubun duyabileceği şekilde yürüyüşün yasal olmadığı ve yolu araç trafiğine

açmaları, aksi takdirde grubu dağıtmak amacıyla müdahale edileceği anonsu yapılmış; tekrar eden anonslara uymayarak yürüyüşüne devam eden gruba Çevik Kuvvet unsurlarınca kademeli olarak orantılı şekilde müdahale edilmiştir. Yapılan orantılı müdahale sonucu dağılan grup arasında bulunan şahıslar tarafından polis araçlarına yönelik taşlı saldırılarda bulunulmuş, bunun üzerine grup içinde bulunan kimlik bilgilerini sonradan öğrendiğimiz Şırnak-Silopi-Ballıkaya Köyü nüfusuna kayıtlı [S.-F.] oğlu 1997-Silopi doğumlu [Y.E.] isimli şahıs Çevik Kuvvet unsurlarınca muhafaza altına alınmış ve gerekli yasal işlemlerin yapılabilmesi amacıyla Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'ne intikal ettirilmiştir.”

20. Olay görüntülerinin Başsavcılık tarafından kolluk birimlerinden istenilmesinin ardından görüntü çözümlemesi yapılması için Hakkâri İl Jandarma Komutanlığı Kriminal Kısım Amirliğinden bilirkişi raporu alınmıştır. Uzman bilirkişilerce düzenlenen 11/12/2015 tarihli raporda özet olarak;

- Beyaz renkli zırhlı polis aracı olduğu değerlendirilen araçtan 1,5 metre ilerideki yüzü ve eşkâli tespit edilemeyen 6-7 kişilik gruba nevi tespit edilemeyen bir cisim atıldığı, cismin kime isabet ettiğinin belli olmadığı, aynı cismin yere çarparak aracın sol tarafında doğru fırladığı,

- Belediye önündeki kaldırımda nereden geldiği belli olmayan bir duman yükseldiği, yüzü ve eşkâli net olmayan iki şahsın ayakları ile cisme vurduğu, cismin yola doğru gittiği,

- Atatürk Anıtı önüne gelerek duran kalabalık grubun önüne nereden geldiği tespit edilemeyen bir cisim atıldıktan sonra dumanların yükseldiği, grubun geriye doğru kaçtığı, tekrar bir araya gelen grubun Atatürk Anıtı önünde durduğu, iki adet beyaz renkli zırhlı polis aracından birinin önündeki 4-5 kişilik grupta birkaç kişinin elini havaya kaldırdığı, önlerindeki araçtan nevi tespit edilemeyen cismin bu gruba doğru atıldığı, kime veya kimlere isabet ettiğinin tespit edilemediği, devamında cadde üzerinde bulunan dubanın eşkâli tespit edilemeyen bir şahıs tarafından araca doğru fırlatıldığı,

- Kalabalık olan bir grubun Atatürk Anıtı istikametinden Vakıfbank istikametine doğru araç geçişini engelleyecek şekilde pankartla yürüdüğü,

- “Basında yer alan/Müdahale” isimli 1 dakika 32 saniyelik video görüntüsü incelendiğinde görüntü üzerinde “Hakkarihabertv.com” ibaresi olduğu, görüntünün 31. saniyesinde beyaz renkli zırhlı polis aracı olduğu değerlendirilen araçtan bir cisim atıldığı, 33. ve 36. saniyede duba olduğu değerlendirilen bir cismin sivil bir şahıs tarafından polis aracına doğru iki defa fırlatıldığı, kalabalığın koşarak uzaklaştığı,

- “Basında yer alan/Yürüyüş” isimli 1 dakika 5 saniyelik video görüntüsü incelendiğinde görüntü üzerinde “Hakkari Objektif Haber” ibaresi olduğu, grubun Atatürk Anıtı önünde olduğu, grup içinden 5-6 kişinin el kol hareketleri yaparak olay yerinde beklemekte olan araca doğru yöneldiği, zırhlı polis aracı olduğu değerlendirilen beyaz renkli ikinci aracın geldiği, 5-6 kişinin gelen bu araca yönelmesi ve aralarında 1-2 metre kalması üzerine araçtan bir cisim atıldığı, cismin isabet edip etmediğinin tespit edilemediği, aynı cismin yere çarparak sıçradığı,

- Belediye önündeki kaldırımda nereden geldiği belli olmayan bir duman yükseldiği, yüzü ve eşkâli görüntü kalitesi sebebiyle net olmayan iki kişinin cisme ayakları ile kara yoluna doğru vurduğu,

- Teknik eleman ve malzemelerin yeterli olmaması sebebiyle video görüntülerindeki ses

kaydının açılamadığı, video görüntülerinin net olmaması sebebiyle kişi, obje ve cisim ayrımı yapılamadığı, uygun görüldüğü takdirde laboratuvar ortamında görüntü ve ses iyileştirmesinin, plaka ve yüz tanımlamasının yapılabileceği tespit edilmiştir.

21. Başsavcılık tarafından 25/1/2016 tarihinde Hakkâri Valisi hakkında görevi kötüye kullanma isnadıyla yürütülen soruşturmanın ayrılmasına karar verilmiştir. Ayrılan soruşturmada aynı tarihte Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya Başsavcı Vekili tarafından soruşturma yürütülmesi gerektiği gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir.

22. Başsavcılık tarafından 9/2/2016 tarihinde Hakkâri İl Emniyet Müdürü hakkında görevi kötüye kullanma, taksirle birden fazla kişinin yaralanmasına neden olma isnadıyla yürütülen soruşturmanın ayrılmasına karar verilmiştir.

23. Soruşturma işlemleri neticesinde Başsavcılık tarafından 1/3/2016 tarihinde “Hakkâri İl Emniyet Müdürlüğü Çalışanları” hakkında taksirle birden fazla kişinin yaralanmasına neden olma isnadıyla yürütülen soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Karar gerekçesinde özet olarak kanunsuz gösteri yürüyüşü esnasında PKK terör örgütü lehine sloganlar atılarak örgüt propagandası yapıldığı, polise tabure ile saldırıldığı ve taş atıldığı, bu saldırı akabinde polis tarafından müdahalede bulunulduğu, görüntü kayıtlarının incelenmesinde polislerin müştekilere yönelik eyleminin bulunmadığı, tam aksine grup tarafından polislere bazı cisimler fırlatıldığı belirtilmiştir. Kararda ayrıca kanunsuz biçimde toplanan grup içinde bölücü terör örgütü propagandası niteliğinde slogan atıldığı, güvenlik güçlerine taşlı saldırıda bulunulduğu, kamu malına zarar verildiği ifade edilmiştir. Yine, müdahalenin zorunlu hâle geldiği, bu sırada müştekilerin yaralandığı kabul edilse bile meydana gelen yaralanmadan güvenlik güçlerinin sorumlu tutulmasının kanun hükmünü yerine getiren kamu görevlilerinin kasıtlı olmayan ve müdahalenin doğasında var olan zorlamanın sınırlarını aşmayan uygulamaları dikkate alınarak mümkün olamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca, müştekilerin ne tür bir cisimle nasıl yaralandığının tespit edilemediği, kolluk görevlilerinin kast ya da taksirle müştekileri yaralamaya yönelik hareket ettiğine ilişkin delile ulaşılamadığı ifade edilmiştir.

24. Başvurucular tarafından karara kollukça uyarı yapılmaksızın hedef alınarak ateş edilmesi sebebiyle başvurucu Abdullah Zeydan'ın yaralandığı, görüntülerden de bu hususun anlaşıldığı, yine havaya ateş edilmeyerek orantısız güç kullanılması sebebiyle başvurucu Selma Irmak'ın yaralandığı, soruşturmada şüphelilerin tespit edilmediği gerekçesiyle itiraz edilmiştir. İtirazı inceleyen Hakkâri Sulh Ceza Hâkimliğince kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda isabetsizlik bulunmadığı gerekçesi açıklanarak itirazın reddine kesin olarak karar verilmiştir. Başvuruculara karar 4/5/2016 tarihinde tebliğ edilmiştir.

25. Başvurucular 20/5/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

26. İlgili hukuk için bkz. Hüseyin Caruş, B. No: 2013/7812, 6/10/2015, §§ 28-30; Özlem Kır, B. No: 2014/5097, 28/9/2016, §§ 22-30; Özge Özgürengin, B. No: 2014/5218, 19/4/2018, §§ 22-38; Ali Ulvi Altunelli, B. No: 2014/11172, 12/6/2018, §§ 23-27, 29-45.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Anayasa Mahkemesinin 8/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

28. Başvurucular; 11/11/2015 tarihinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşünde başvurucu Abdullah Zeydan'a doğrudan ateş edilmesi nedeniyle başvurucunun elinde kırık meydana geldiğini, aynı olay sırasında güvenlik güçlerinin orantısız güç kullanmaları ve havaya ateş etmemeleri nedeniyle başvurucu Selma Irmak'ın kulağından yaralandığını, yapılan soruşturma neticesinde verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile kötü muamelenin cezasız bırakıldığını, etkili soruşturma yürütülmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Bakanlık görüşünde; başvuruculaların şikâyeti üzerine başlatılan soruşturma kapsamında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda şüphelilerin başvuruculara darp ettiklerine dair kamu davası açmayı gerektirir kanıt ve emare elde edilemediği, göstericiler tarafından terör örgütü lehine slogan atıldığı, polisin yaptığı ve tekrarladığı "dağılın yolu açın" ikazına karşın göstericilerin dağılmayıp taş ve sopalarla kolluk kuvvetlerine saldırdığı, görevli polis memurlarının zor kullanma yetkisi sınırlarını aşmadan kalabalığı dağıttığı hususlarının değerlendirilmiş olduğunun dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

2. Değerlendirme

30. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

31. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

32. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu tarafından Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ile bağlantı kurularak ileri sürülen iddiaların Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında olduğu değerlendirilmiş ve inceleme bu kapsamda yapılmıştır.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

34. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme

yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81).

35. Bununla birlikte her kötü muamele iddiasının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının getirdiği korumadan ve Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerden yararlanması beklenemez. Bu bağlamda kötü muamele konusundaki iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerekir. Bu kapsamdaki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelerden oluşabilir. Bu bağlamda kanıtlar değerlendirilirken ilgililerin süreçteki tutumları da dikkate alınmalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Özge Özgürengin, B. No: 2014/5218, 19/4/2018, § 48; Ali Ulvi Altunelli, § 55).

36. Anayasa'nın 17. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'nin (Sözleşme) 3. maddesi, belirli bir yasal muamele kapsamında bir yakalamayı gerçekleştirmek için güç kullanımını yasaklamamaktadır. Ancak sınırları belli bazı durumlarda ve sadece kaçınılmaz ve asla aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir. Ayrıca kişinin kendi davranışından veya tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak kesinlikle zorunlu hâle gelmedikçe bu neviden fiiller, prensip olarak Sözleşme'nin 3. maddesinde belirtilen yasağı ihlal edecektir. Bu bağlamda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, suçla mücadeleye özgü inkâr edilemez zorlukların bireylerin vücut dokunulmazlığı açısından sağlanacak korumaya sınırlar koymasını haklı kılamayacağını belirtmektedir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

37. Kolluk görevlileri görevlerini yaparken direnişle karşılaşmaları hâlinde bu direnişi kırmak amacıyla ve direnişi kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkili, ayrıca fiilî bir saldırının varlığı hâlinde kolluk görevlileri meşru savunma kapsamında zor kullanma yetkisine de sahiptir. Ancak zor kullanımı zorunlu hâllerde başvurulabilecek bir yol olduğu gibi başvurulacak güç de ölçülü ve kademeli olmalıdır (Arif Haldun Soygür, B. No: 2013/2659, 15/10/2015, § 51).

38. Aktif/etken direnme kolluk görevlisine karşı fiilî bir saldırı, güç kullanımı sonucu kolluk görevlisinin görevini yapmasına engel olmak şeklinde gerçekleşirken pasif/edilgen direnme; evrak göstermeme, araca binmeme, araçtan inmeme gibi kolluk görevlisinin talimatlarına uymama şeklinde gerçekleşmekte ve fiilî bir güç kullanımını içermemektedir. Direnmenin türüne göre görevin ifası için gerekli kuvvet kullanımı değişebileceği gibi kuvvet kullanımının meşru bir zemine oturması için direnmenin sona ermemiş olması, güç kullanımının görevin ifası için zorunlu olması ve yerine getirilmek istenen amaç ile orantılı olması gerekmektedir (Arif Haldun Soygür, § 52).

39. Polisin zor kullanma yetkisi bir cezalandırma aracı olmayıp zorunlu sınırın aşılması, işkence ve kötü muamele yasağının ihlali sonucunu doğurabilecektir (Arif Haldun Soygür, § 54).

40. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen hak kapsamında devletin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa

cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak, kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110).

41. Buna göre bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Bu olanaklı olmazsa madde sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hâle gelecek ve bazı hâllerde devlet görevlilerinin fiilî dokunulmazlıktan yararlanarak kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (Tahir Canan, § 25).

42. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını, sorumluların ölüm ya da yaralama olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu, bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 98).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

43. Başvurucular 11/11/2015 tarihinde katıldıkları toplantı ve gösteri yürüyüşünde kendilerine gaz kapsülü ve plastik mermi isabet etmesi nedeniyle yaralandıklarını, başlatılan ceza soruşturmasının etkili bir biçimde yürütülmediğini ileri sürmüştür.

44. Başvuruculara polis tarafından güç kullanılarak müdahalede bulunulduğu Başsavcılık tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda da açıklanmıştır.

45. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda görüntü kayıtlarının incelenmesinde kanunsuz biçimde toplanan grup tarafından polislere bazı cisimler fırlatıldığı, grup içinde bölücü terör örgütü propagandası niteliğinde slogan atıldığı, güvenlik güçlerine taşlı saldırıda bulunulduğu, kamu malına zarar verildiği belirtilerek müdahalenin zorunlu hâle geldiği ifade edilmiştir.

46. Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturma neticesinde verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, başvuruculara kolluk müdahalesi sonucu yaralandığı kabul edilmiş olup kolluk görevlilerinin kuvvet kullanımının gerekli ve orantılı olması nedeniyle suç unsurunun tespit edilmediği gerekçesi açıklanmıştır. Kararda, güç kullanımının gerekli ve orantılı olduğu değerlendirilerek güç kullanmak için bir haklı neden bulunduğu ve bu güç kullanımının da orantısız olmadığı değerlendirilmesi yapılmıştır.

47. Soruşturma makamı tarafından müdahalenin gerekli olduğu tespit edilmiştir. Başvurucular ise müdahalenin niçin gerekli olmadığını ortaya koyamamıştır.

48. Müdahalenin gerekli olduğu ortaya konulduktan sonra ikinci aşamada olayın niteliğine göre müdahalenin orantılı olup olmadığı ele alınmalıdır.

49. Başvuruculara adli muayene raporlarında tespit edilen yaralanmalarının vücut bütünlüğü üzerinde yarattığı etki ve yaraların niteliği dikkate alındığında kolluk görevlilerince kullanılan gücün orantılı olduğuna ilişkin Başsavcılık değerlendirmesinin

aksini söylemek mümkün görünmemektedir.

50. Açıklanan gerekçelerle başvuruculara yapılan müdahaleyle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

51. Başvurucular hakkında adli muayene raporları alınarak yaralanmaları tespit edilmiştir. Başvuruya konu olayda, gerektiği hâlde Başsavcılıkça toplanmayan herhangi bir delilin varlığı başvurucular tarafından ortaya konulamamıştır. Başvuruculara başvurusu üzerine derhâl bir ceza soruşturması başlatılmıştır. Dolayısıyla Başsavcılık tarafından makul özenle delillerin toplandığı, olayın aydınlatılması bakımından ciddiyetle araştırma yapıldığı söylenebilmektedir.

52. Yukarıda yapılan değerlendirmeler doğrultusunda Başsavcılıkça elde edilen delillerin hukuki olarak yorumlanmasında Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında korunan hakkı zedeleyecek mahiyette bir değerlendirme yapılmadığı ve soruşturmanın etkili şekilde yürütülmediğini gösterir herhangi bir bulguya rastlanmadığı açıkça anlaşılmıştır.

53. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamışlardır.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

54. Başvurucular, gerçekleştirmeyi planladıkları toplantı ve gösteri yürüyüşüne kolluk görevlilerince hukuka aykırı şekilde müdahalesinin, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

55. Bakanlık görüşünde; Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararındaki tespitlerin ihlal iddiasına ilişkin şikâyetin değerlendirilmesinde dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Anılan kararda; polisin, toplantının yasal olmadığını belirterek yolu trafiği açmaları ve dağılmaları yönünde ikaz etmesine karşın grubun dağılmamakta ısrar ettiği belirtilmiştir. Ayrıca kararda; ihtar sonrası grubun, taş ve sopalarla polise saldırması nedeniyle kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkisini kullandığı ve bu yetkinin kullanımında sınırın aşılmadığı vurgulanmıştır.

2. Değerlendirme

56. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak olan "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

“Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.”

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

57. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

58. Başvuruculaların gerçekleştirmek istedikleri toplantı ve gösteri yürüyüşünü, kolluk güçlerinin dağıtmak suretiyle müdahalesinin, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmelidir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

59. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ...yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin ...gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

60. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanuni dayanağının olup olmadığı ve Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenler ile demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

61. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 2. ve 16. maddelerinde yer alan düzenlemeler ile 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 23. ve 24. maddelerinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı kanaatine varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

62. Başvuruculara yürüyüş sırasında müdahale edilmesinin Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden kamu düzeninin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

63. Anayasa Mahkemesi demokratik toplum düzeninin gerekleri ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak, çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır (Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 45; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 79; Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36; Ferhat

Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 40).

64. Anayasa'nın 34. maddesi fikirlerin silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almıştır. Dolayısıyla toplantı hakkının amacı, şiddete başvurmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır. Demokratik bir toplumda, mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle mevcut düzenin değiştirilmesi gerektiğini savunanlara dahi toplantı özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla bu fikirlerini ifade edebilme imkânı sunulmalıdır (Dilan Ögüz Canan, § 37; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 80; Osman Erbil, § 47; Gülşah Öztürk ve diğerleri, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, §§ 67, 68; Ömer Faruk Akyüz, B. No: 2015/9247, 4/4/2018 § 54).

65. Diğer yandan barışçıl toplantı hakkı, bireylerin bu hakkı kullanırlarken sahip oldukları ödev ve sorumluluklardan ayrı düşünülemez. Anayasa Mahkemesi, kendisine yapılan şikâyetlerin incelenmesi sırasında bireylerin sahip oldukları ödev ve sorumlulukları gözönünde bulundurur. Bireylerin hak ve özgürlüklerinden tümüyle yararlanmalarının sahip oldukları hak ve özgürlüklerin gerektirdiği ödev ve sorumluluklara uygun davranmaları ile bağlantılı olduğunun kabul edilmesi gerekir (Dilan Ögüz Canan, § 43; Ömer Faruk Akyüz, § 62; Ferhat Üstündağ, § 57). Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, toplantıya müdahalenin demokratik toplumda gerekliliği hususunda yapacağı değerlendirmede, ifade özgürlüğünün özel bir biçimi olan toplantı hakkının kullanımı sırasında kullanılan ifadeler ile müdahalenin gerçekleştirildiği andaki genel koşulları dikkate alacaktır.

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

66. Eldeki bireysel başvuru dosyasında, Cölemerg Öğrenci Derneği organizesinde toplanan yüz kişilik grup, terör örgütü lideri A.Ö.ye uygulandığı iddia edilen tecridi ve Silvan'da (Diyarbakır) kamu düzeninin sağlanması amacıyla gerçekleştirilen operasyonları protesto etmek amacıyla şehrin merkezinde bulunan bir caddede yürümüşlerdir. Bu esnada Türkçe anlamı "Önderine, şehidine, kendine, diline, kimliğine sahip çık" yazılı ve "DEM- GENÇ CÖDER" imzalı pankart açmış ve "Şehitler ölmez, T.C. Kürdistandan defol" şeklinde sloganlar atılmıştır. Kolluk görevlileri, bildirimde bulunmadan yapılan toplantıda, anılan eylemler ve kalabalığın araç trafiğini engellemesi nedeniyle topluluğa dağılmaları hususunda ihtarda bulunmuş; grubun dağılmamakta ısrar etmesi neticesinde toplantıya müdahale etmiştir. Ayrıca katılımcılar polise yaralayıcı maddeler atmışlardır (bkz. §§ 19, 20).

67. İlk olarak somut olaya ilişkin yapılacak değerlendirmede müdahalenin gerçekleştirildiği andaki genel koşullar gözönünde bulundurulmalıdır. Yukarıda da açıklandığı üzere başvuruya konu toplantının yapıldığı tarihlerde PKK terör örgütü bazı yerleşim yerlerine hendekler kazıp barikatlar kurmuş ve bu yerlere patlayıcı maddeler yerleştirerek -Hakkâri de dâhil olmak üzere- ülke içinde belli bir bölgede öz yönetim adı altında hâkimiyet kurmayı amaçlamıştır. Ayrıca PKK'nın bu amaçla güvenlik güçleri ile uzun süren bir çatışmaya girişmesi neticesinde çok sayıda terörist ve güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiştir. Yüz binlerce kişi de çatışma bölgelerinden göç etmek zorunda kalmıştır (bkz. §§ 7-10; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ayşe Çelik, § 49; Leyla Akbulut ve Sakina Aktaş, B. No: 2016/14834, 12/1/2022, § 55).

68. Anayasa Mahkemesi birçok kararında doğası veya içeriği gereği devlete zarar vermek veya toplumu sindirmek için ağır şiddet suçlarını işlemeye hazır insanları bilinçlendirmeye veya cesaretlendirmeye olanak sağlayan, bu suçların işlenme riskini artıran düşünce açıklamalarını saldırganlığa yöneltecek seviyede tehlikeli kabul etmiştir (benzer yöndeki

değerlendirme için bkz. Çağla Aydın ve diğerleri; B. No: 2016/1837, 9/7/2020, § 109; Leyla Akbulut ve Sakina Aktaş, § 56; bu konuda dikkate alınması gereken unsurlar için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 119; Ayşe Çelik, § 56; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 63).

69. Somut olayda başvuruculaın da yer aldığı toplantıda, bilhassa hendek olaylarının yoğunlaştığı yerlerden birinde, "Önderine, şehidine, ... sahip çık" şeklinde dövizlerin açılması ve "Şehitler ölmez, T.C. Kürdistan'dan defol" şeklinde sloganların atılması, PKK terör örgütünün eylemlerini onaylama, kamuoyu önünde bu eylemlere sahip çıkma ve anılan örgütün işlediği cürümleri (bkz. §§ 7-10) uygun görme niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede hem ifadelerin içeriği ve kullanıldığı ortam hem de gerçekleştirildiği dönem dikkate alındığında kullanılan pankart ve sloganlar, o sırada devam eden şiddet eylemlerinin meşru gösterilmesine, toplantı ve gösteri hakkının tanıdığı imkânlar kullanılarak güvenlik güçlerine ve devletin diğer kurumlarına karşı sürekli bir çatışma siyasetinin yöntem olarak benimsenmesine hizmet etmiştir. Tüm bu sebeplerle de toplantıda kullanılan ifadelerin şiddet kullanımına dolaylı teşvik olarak nitelendirilmesinin mümkün olduğu sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ferhat Üstündağ, §§ 68-70; Ayşe Çelik, § 57).

70. Anayasa'nın 34. maddesinin toplantıya katılan kişilere ödev ve sorumluluklar yüklediği hatırlanmalıdır (bkz. § 65). Somut olayda, geçerli bir neden olmaksızın kanunda öngörülen usuller yerine getirilmeksizin düzenlenen toplantıda, örgütün şiddet eylemlerini meşru gösteren sloganlar atılmış; pankart taşınmıştır. Yukarıda da ifade edildiği üzere bu ifadeler PKK'nın yarattığı şiddete başvurmayı cesaretlendirici ve şiddet kullanımını dolaylı olarak teşvik edici niteliktedir. Üstelik kolluk güçleri, toplantıya müdahale bulunmadan önce sebepleri ile birlikte toplantıyı yapan grubun dağılması gerektiğini ilgililere iletmiş; bunu katılımcılara anons yaparak duyurmasına rağmen grubun dağılmamakta ısrar etmesi üzerine müdahalede bulunmuştur. Bununla birlikte bazı katılımcılar güvenlik güçlerine yaralayıcı maddelerle saldırmıştır. Dolayısıyla toplantıya müdahale edilmesi ile de şiddet eylemlerinin devamına ve artmasına destek olacak tarzda hareket eden kişilerin engellenmesi amaçlanmıştır.

71. Öte yandan toplantının özellikle terör eylemlerinin yoğun bir şekilde devam ettiği bir yer ve dönemde gerçekleştirilmesi hâlinde devletin, anılan hakkın yüklediği pozitif ödevleri yerine getirmesinde ve dolayısıyla kamu düzeninin korunması için gereken önlemleri almasında güçlükler yaşayacağı açıktır. Somut olayın koşullarının kamu düzeni yönünden içerdiği potansiyel risklerin gözardı edilmemesi gerekir. Bu çerçevede 100 kişilik bir grup, hendek olaylarının devam ettiği bir bölgede, 2911 sayılı Kanun'da yer alan bildirim de dâhil olmak üzere hiçbir yasal yükümlülüğü yerine getirmeden, kamu düzenin sağlamaya yönelik tedbirleri protesto etmek için şehrin merkezinde bir araya gelmiştir. Somut olayın koşullarında, yaklaşık bu sayıda bir topluluk tarafından şehrin merkezî noktalarından birinde yapılacak bir gösteride, güvenlik güçlerinin hem gösterici grubun ve hem de çevredeki halkın güvenliğini sağlamaya yönelik olarak alması gereken tedbirler bakımından daha fazla takdir payı olduğunda kuşku yoktur.

72. Sonuç olarak şiddet eylemlerinin devamına ve artmasına destek olacak tarzda bir toplanmanın önlenmesindeki kamusal yararın, başvuruculaın bu toplantıyı yapmalarındaki bireysel yarara üstün geldiği açıktır. Öte yandan kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine ilişkin yukarıdaki açıklamalar gözetildiğinde kolluk görevlilerinin müdahalesinin hakkın kullanımı üzerinde caydırıcı bir etki yaratmadığı değerlendirilmiştir. Bu nedenle

başvurucuların katıldığı toplantıya bu şekilde müdahale edilmesinin -devletin farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir payı da gözetildiğinde- müdahalenin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiği ve orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

73. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu ve Anayasa'nın 34. maddesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. 1. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucular iki yönden hak ihlali iddiasında bulunmuştur. İlki toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgilidir. Kararda bu hakka ilişkin olarak somut olay koşullarında ihlal edilmediği yönünde ulaşılan sonuca katılmaktayım. Bununla birlikte başvurucuların ikinci iddiaları, 11/11/2015 tarihinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşünde başvurucu Abdullah Zeydan'a doğrudan ateş edilmesi nedeniyle başvurucunun elinde kırık meydana geldiği, aynı olay sırasında güvenlik güçlerinin orantısız güç kullanmaları ve havaya ateş etmemeleri nedeniyle başvurucu Selma Irmak'ın kulağından yaralandığı halde yapılan soruşturmanın kovuşturmaya yer olmadığı kararı ile sonuçlandırılması nedeniyle etkili soruşturma yürütülmediği iddiasıdır. Bu ikinci iddia yönünden sayın çoğunluğun görüşüne katılamadığım için karşı oy kullandım.

2. Bu tür başvurularda öncelikle inceleme yöntemi olarak hukuka aykırı olan veya bu hale dönüşen toplantı ve gösteri yürüyüşünün dağıtılmasına ilişkin gereklilikler ve bu hakka yönelen müdahalenin (dağıtılma, idari veya cezai yaptırım, vb.) orantılılığı meselesi ile bu şekilde dağıtılan toplantı-gösteri eylemlerinde kolluğun şiddete maruz kaldığı iddiasının incelenme yönteminin farklı olduğu hatırlanmalıdır.

3. İncelenen olayda başvurucuların olay tarihiyle aynı tarihli adli muayene raporlarında şikayete konu kırık ve yaralanmaya dair bulguların bulunduğu görülmektedir. Başvurucular iki gün sonra da C. Savcılığına suç duyurusunda bulunmuştur.

4. C. Başsavcılığınca olay tutanağı ve görüntü kayıtlarından hareketle toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında kolluk görevlilerine bazı göstericiler tarafından cisimler fırlatıldığı, taşlı

saldırıda bulunulduğu, kamu malına zarar verildiği, zorunlu hale gelen orantılı müdahale kapsamında kalabalığın dağıtıldığı, başvurucuların bu eylemde yaralandıklarına ilişkin delil bulunmamakla birlikte görevlilerin orantılı şiddet kullanmaları sırasında yaralanmış olsalar dahi görev kapsamındaki eylemleri nedeniyle sorumlu tutulamayacakları gerekçeleriyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir. Yapılan itirazın reddi üzerine bireysel başvuruda bulunulmuştur.

5. Olay tutanağı ve C. Savcılığının kararındaki değerlendirmeler karşısında şiddete evrilen ve yasadışılığa dönüşen toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale konusunda gerekliliğin bulunduğu söylenebilir. Bununla birlikte tutanak veya soruşturma belgelerinde başvurucuların şiddet kullandıkları ve onlara karşı kolluk görevlilerinin de şiddet kullanarak müdahale ettiklerine ilişkin bir bilgi veya bulgu yer almamaktadır. Böyle bir kabul varsa kolluk görevlilerinin müdahale ettiği bir ortamda elde kırık dahil yaralanmaların meydana geldiği iddialarının orantılı bir şiddet kullanımı sonucu olduğunun kamu makamlarınca ortaya konulması gereklidir. Bunu ortaya koyması gerekenler ise güç kullanan birimler ile bu kullanımı hukuken denetleyecek olan C. Başsavcılığıdır.

6. Başvuruya konu soruşturmada C. Başsavcılığı gaz fişeği veya plastik mermi kullanıldığı iddialarını araştırmamış, bu yönde adli rapor alınmasına da gerek duymamıştır. Mevcut kamera görüntüleri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılarak yaralanma anının analiz edilmesi yönünde bir değerlendirmeye de rastlanamamaktadır. Bu noktada Jandarma kriminal bilirkişi raporunda görüntülere dair sağlıklı incelemenin laboratuvar ortamında görüntü iyileştirmesi yoluyla yapılabileceğinin belirtildiği, ancak böyle bir incelemenin yaptırılmadığı anlaşılmaktadır. Görüntü kayıtlarına ilişkin bilgiler çerçevesinde olaya müdahale eden görevlilerin ifadelerine de başvurulmamıştır. Dolayısıyla kolluk görevlilerinin müdahalesi sırasında meydana geldiğine ilişkin yeterli emare bulunan olayda başvurucuların iddiaları konusunda olayın aydınlatılması için gereken soruşturma yöntemlerinin etkili bir biçimde uygulandığının söylenmesi mümkün bulunmamaktadır. Bu nedenle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği görüşündeyim.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale sırasında meydana gelen yaralanmalara ilişkin olarak soruşturmanın etkili şekilde yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edilmediğine ilişkin çoğunluk kararına katılmamaktayım.

2. Başvurucular, 11/11/2015 tarihinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşünde başvurucu Abdullah Zeydan'a doğrudan ateş edilmesi nedeniyle başvurucunun elinde kırık meydana geldiğini, aynı olay sırasında güvenlik güçlerinin orantısız güç kullanmaları ve havaya ateş etmemeleri nedeniyle başvurucu Selma Irmak'ın kulağından yaralandığını, yapılan soruşturma neticesinde verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile kötü muamelenin cezasız bırakıldığını, etkili soruşturma yürütülmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

3. Katıldıkları toplantı ve gösteri yürüyüşünde kendilerine gaz kapsülü ve plastik mermi isabet ettiğini belirterek başvurucular ağrı ve kesi şikâyetiyle sağlık kuruluşuna başvurmuşlardır. Yapılan tetkikler sonucu başvurucu Abdullah Zeydan'ın el bölgesinde

kemik kırığı meydana geldiği ve yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilemeyeceği; başvurucu Selma Irmak'ın ise sol kulağında ödem meydana geldiği ve yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilebileceği adli raporlar ile tespit edilmiştir. Başvurucular 13/11/2015 tarihinde Başsavcılığa suç duyurusunda bulunmuşlardır.

4. Başvuruculaların suç duyurusu üzerine Başsavcılıkça başlatılan soruşturma kapsamında incelenen görüntü kayıtlarında polislerin başvuruculara yönelik eyleminin bulunmadığı, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapan grup içindeki kişilerce polislere bazı cisimler fırlatıldığı, bölücü terör örgütü propagandası niteliğinde slogan atıldığı, kolluk görevlilerine taşlı saldırıda bulunulduğu, kamu malına zarar verildiği, zorunlu hale gelen orantılı müdahale neticesinde başvuruculaların yaralandığı kabul edilse bile kanun gereği müdahalede bulunan kamu görevlilerinin sorumlu tutulmasının mümkün olamayacağı gerekçesiyle kimlikleri tespit edilmeyen kolluk görevlileri hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

5. Bununla birlikte yürütülen soruşturma kapsamında gaz fişeği ve plastik mermiyle yaralanma iddialarının araştırılması amacıyla başvurucu Abdullah Zeydan'ın elinde meydana gelen kırık ve başvurucu Selma Irmak'ın kulağında meydana gelen yaralanmanın gaz kapsülü ve plastik mermi isabet etmesi ile uyumlu olup olmadığı Adli Tıp Kurumundan sorulmamış, hangi kolluk görevlisinin kullandığı ekipmanın başvuruculaların yaralanması ile uyumlu bir yaralanmaya sebebiyet verebileceği yönünde bir araştırma yapılmamıştır. Bunun yanında olay anını gösterir görüntü kayıtlarına ilişkin alınan bilirkişi raporunun sonuç kısmında laboratuvar ortamında görüntü ve ses iyileştirmesinin, plaka ve yüz tanımlamasının yapılabileceği belirtildiği halde yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılmadığı anlaşılmıştır.

6. Başsavcılık kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda bir yandan polis memurlarının müştekilere yönelik eyleminin bulunmadığını diğer yandan ise müdahalenin zorunlu hale geldiği ve bu sırada müştekilerin yaralandığı kabul edilse bile meydana gelen yaralanmadan güvenlik güçlerinin sorumlu tutulmasının kanun hükmünü yerine getiren kamu görevlilerinin kasıtlı olmayan ve müdahalenin doğasında var olan zorlamanın sınırlarını aşmayan uygulamaları dikkate alınarak mümkün olamayacağını ifade etmektedir. Karardaki bu biçimdeki tespit ve değerlendirmeler aslında Başsavcılığın kovuşturmaya yer olmadığına dair kararının kendi içindeki çelişkisini ortaya çıkarmaktadır.

7. Dolayısıyla somut bireysel başvuruya konu olayla ilgili olarak olayın tam koşullarını ortaya koymadan ölçülülük ilkesi bağlamında değerlendirme yapılması mümkün gözükmemektedir.

8. Olayla ilgili yürütülen soruşturmada Başsavcılık tarafından öncelikle bu olayın koşulları tam olarak belirlenmeli ve buradan hareketle başvuruculaların ileri sürdüğü yaralanmaların toplantı esnasında kamu görevlileri tarafından mı veya bununla hiçbir şekilde ilgili olmayan başka bir olayda başkaları tarafından mı gerçekleştiğinin tartışılıp buradan hareketle sonuca ulaşılması ve somut olay koşullarında iddialarla ilgili bireyselleştirme yapılması gerekirdi.

9. Somut bireysel başvuruya konu yaralanmaların ne şekilde meydana geldiğinin araştırılmamış olması, gaz fişeği ile yaralanma biçimindeki iddialara ilişkin uzman görüşüne başvurulmaması, şüphelilerin kimliklerinin tespit edilerek beyanlarının alınmaması ve görüntü kayıtlarının laboratuvar ortamında iyileştirmesinin yaptırılarak yeniden inceleme yaptırılmaması hususları dikkate alındığında soruşturmanın özenli yürütülmesi

yükümlülüğünün sağlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

10. Dolayısıyla böyle bir durumda yürütülen soruşturmada maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için gerekli delillerin toplanması konusunda soruşturma makamınca gerekli özenin gösterildiği söylenemeyeceğinden başvurucuların Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği kanaatinde olduğumdan çoğunluğun aksi yöndeki görüşüne katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

RAZİYE DUMAN

B. No: 2017/39893 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/39893

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAZİYE DUMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/39893)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Raziye DUMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, icra müdürlüğünce yapılan ihalenin feshi için açılan dava sonunda ihale bedelinin %10'u oranında para cezasının hazineye irat kaydına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 14/11/2017 tarihinde öğrendikten sonra 12/12/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, Yıldız Eker ([GK] B. No: 2015/18872, 22/11/2018) kararında mahkemeye erişim hakkı yönünden inceleme yapmış ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda mahkemelerin somut durumun özelliklerini gözönünde tutmasına izin vermeyen ve hâkime herhangi bir takdir yetkisi de tanımayan kanun hükmüne dayalı olarak uygulanan para cezasının miktarının başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği ve bu durumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kıldığı sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun

Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden ihlal sonucuna varıldığından mülkiyet ile maddi ve manevi varlığın korunması haklarının ihlal edildiği iddialarının ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucunun maddi zararlarının giderilmesi gerekir. Olayda başvurucuya 173.479.04 TL para cezası verilmiş ve hükmün kesinleşmesinden sonra tahsil amacıyla ilgili vergi dairesine gönderilmek üzere harç tahsil müzekkeresi düzenlenmiştir. Dosyada para cezasının tahsil edildiğine ilişkin bir bilgi ve belge olmadığı gibi başvurucu tarafından bu hususta yapılan bir bildirimde bulunmamaktadır. Bu itibarla mahkemece düzenlenen 11/7/2017 tarihli harç tahsil müzekkeresinin ilgili vergi dairesince yerine getirilmesini önleyecek şekilde iptali ve mahkemesine iadesi yeterli bir giderim sağlayacaktır. Mahkemece düzenlenen harç tahsil müzekkeresinin ilgili vergi dairesince yerine getirilmesini önleyecek şekilde iptalinin ve mahkemesine iadesinin yeterli bir giderim imkânı sağladığı değerlendirilerek başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Mülkiyet ile maddi ve manevi varlığın korunması haklarının ihlal edildiği iddialarının incelenmesine YER OLMADIĞINA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla harç tahsil müzekkeresinin iptali ve ilgili kurumdan geri çekilmesi için Antalya 2. Sulh Hukuk Mahkemesine (E.2015/807, K.2015/1200) GÖNDERİLMESİNE,

E. 257,5 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN BAYDEMİR (3)

B. No: 2018/10290 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/10290

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN BAYDEMİR BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2018/10290)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa İlhan ÖZTÜRK

Başvurucu : Osman BAYDEMİR

Vekili : Av. Serdar ÇELEBİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir siyasetçi olan başvurucunun kullandığı ifadeler nedeniyle hakaret suçundan cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. 3/11/2012 tarihinde Diyarbakır'da Özgür Yaşam İçin Vicdan Buluşması adıyla açık hava toplantısı yapılmak üzere Diyarbakır Valiliğinden (Valilik) izin talep edilmiştir. Valilik, 1/11/2012 tarihli kararıyla il merkezinde 3/11/2012 tarihinde gerçekleştirilmek istenen her türlü toplantı, gösteri yürüyüşü, eylem ve etkinlikleri yasakladığını açıklamıştır.

3. Açıklama sonrasında, içerisinde olay tarihinde Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı olan başvurucunun da olduğu bir grup Valilik binası önünde toplanmıştır. Emniyet görevlilerinin milletvekili olmayan kişilerin bahçe dışına çıkması yönünde yapmış oldukları uyarı üzerine başvurucu, emniyet görevlilerine hitaben "Allah belanızı versin, Allah belanızı versin, Allah belanızı versin, faşistler, Allah belanızı versin, Allah sizi yok etsin, şerefsizler, alçaklar, faşistler" şeklinde sözler sarf etmiştir.

4. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında soruşturma

başlatmış ve 21/11/2016 tarihli iddianame ile başvurucunun hakaret suçundan cezalandırılması talebiyle kamu davası açmıştır.

5. Yargılamayı yapan Diyarbakır 4. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 5/10/2017 tarihinde başvurucunun hakaret suçundan 1 yıl 5 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

6. Başvurucunun istinaf talebi üzerine Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 9. Ceza Dairesi 23/3/2018 tarihinde verdiği kararda, Mahkemenin kararını kaldırmış ise de sonuç cezada herhangi bir değişiklik yapmamış ve karar kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 26/3/2018 tarihinde öğrendikten sonra 16/4/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, olay günü valilik binasına girişine izin verilmemesi, parti il başkanının emniyet güçleri tarafından darp edilmesi nedeniyle anılan sözleri sarf ettiğini iddia etmiştir.

10. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

11. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

12. Anılan Anayasa ve Kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

13. Başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği ilke olarak Anayasa Mahkemesine başvurunun yapıldığı tarihteki duruma bakılarak değerlendirilir. Ancak Anayasa Mahkemesi bazı durumlarda bireysel başvuru yapıldıktan sonra oluşturulan yeni başvuru yollarının tüketilmesi gerektiğine de karar verebilir. Özellikle belli konulardaki sorunlara çözüm bulmak amacıyla sonradan oluşturulmuş bir yol söz konusu ise ikincillik ilkesi, o konudaki temel hak ve özgürlüklerin ihlali iddialarının -bu yol vasıtasıyla- öncelikle idari ve yargısal makamlarca değerlendirilmesine imkân tanınmasını gerekli kılabilir (bazı değişikliklerle bkz. Sait Orçan, B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 35).

14. Bireysel başvuru yapıldıktan sonra yeni bir başvuru yolunun oluşturulması hâlinde Anayasa Mahkemesi söz konusu başvuru yolunun düzenleniş şekli itibarıyla ulaşılabilir olup

olmadığını, ihlal iddiaları yönünden makul bir başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama niteliğini haiz olup olmadığını değerlendirir. Somut olayda 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 29. maddesi ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 286. maddesine eklenen (3) numaralı fıkra kapsamındaki suçlarla ilgili olarak daha önce bölge adliye mahkemeleri ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar bakımından sonradan temyiz kanun yolu açılmış olup açılan temyiz kanun yolunun ulaşılabilir olmadığı ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunmadığı söylenemez. Sonradan açılan bu yol, usul hukukundaki temyiz kanun yolunun başvuru süresi ve belli sınırda kalan cezalar açısından genişletilmiş şekli olup anılan başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı açıktır (Mehmet Ayçilek, B. No: 2018/14603, 10/12/2019, §§ 29-31).

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN ÖZKAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/12539 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/12539

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN ÖZKAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/12539)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : 1. Hüseyin ÖZKAN

2. Hasan Basri SUCU

Vekili : Av. Bedia BORAN BULUT

: 3. Suzan UZPAK

VekiliAv. Necmiye ŞABBAZ BAŞEL

4. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası

Vekilleri : 1. Av. Necmiye ŞABBAZ BAŞEL

2. Av. Bedia BORAN BULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisi başvuruculaların üyesi oldukları sendikanın çağrısı üzerine kısmi veya bir tam gün göreve gitmemeleri nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmalarının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte çeşitli okullarda öğretmen olarak görev yapmaktadır. Başvurucular, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası

(EĞİTİM-SEN) üyesidir.

3. 2015 yılı Haziran ayından itibaren yoğun bir şekilde maruz kalınan terör eylemleriyle mücadele kapsamında bazı ilçelerde sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir (arka plan bilgisi için bkz. Dilek Kaya, B. No: 2018/14313, 17/7/2019, §§ 8-11). EĞİTİM-SEN Merkez Yürütme Kurulu (Kurul) 20/12/2015 tarihinde "Yaşanan tüm bu olumsuzluklara dikkat çekmek çatışmalı ortamın son bulması, öğretmenlerin, öğrencilerin can güvenliğinin sağlanması, hayatın normalleştirilmesi talebiyle 21 Aralık 2015 Pazartesi günü her devreyi kapsayacak şekilde bir saat derse girilmemesine" şeklinde bir karar almıştır.

4. Bununla birlikte EĞİTİM-SEN'in bağlı olduğu Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) 22/2/2015 tarihinde bir karar alarak kendisine bağlı tüm sendika üyelerinin sokağa çıkma yasaklarını kınamak amacıyla 29/12/2015 tarihinde (bir gün) işyerlerinden çıkıp tüm illerde merkezi alanlarda basın açıklamaları yapmaları çağrısında bulunmuştur (kararın tam metni için bkz. Dilek Kaya, §14). Kurul anılan çağrı çerçevesinde 25/12/2015 tarihinde "29 Aralık 2015 tarihinde Konfederasyonumuz KESK'in diğer emek ve meslek örgütleri ile birlikte almış olduğu 92 sayılı kararı gereğince Savaşa Hayır Barışı Savunacağız şiarıyla gerçekleştireceği üretimden gelen gücümüzü kullanarak 1 günlük hizmet üretmeme kararının iş kolumuzda hayata geçirilmesine" şeklinde bir karar almıştır.

5. Başvurucular, yukarıda yer verilen kararlar doğrultusunda 21/12/2015 tarihinde bir saat derse girmemiş veya 29/12/2015 tarihinde (bir gün) göreve gitmemiştir. Anılan eylemler nedeniyle başvurucular hakkında disiplin soruşturmaları yapılmış ve başvuruculara aylıktan kesme veya kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

6. Başvurucular, haklarında tesis edilen disiplin cezalarının iptali istemiyle idare mahkemesine (Mahkeme) başvurmuştur. Mahkemeler, başvuruculara olağanüstü hâl (OHAL) kapsamında kamu personeline ilişkin alınan tedbirler çerçevesinde çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerle (KHK) devlet memurluğundan çıkarılması nedeniyle dava konusu işlemlerin ve mevcut davaların konusuz kaldığını belirterek davalar hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Söz konusu kararlar, istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

7. Başvurular çeşitli tarihlerde yapılmıştır.

8. 2018/12541 ve 2019/8012 numaralı başvuruların 2018/12539 numaralı başvuru ile birleştirilmesine Komisyonca karar verilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerçek Kişi Başvurucular Yönünden

9. Başvurucular; üyesi oldukları Sendikanın almış olduğu kararı icra etmeleri nedeniyle haklarında disiplin cezasına hükmedilmesinin dernek ve sendika kurma haklarını, ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; başvuruculara şikâyetlerinin derece mahkemelerince delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin olup olmadığı, bu manada uyuşmazlıklarla ilgili vardıkları sonuçları ve kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde ve ayrıntılı olarak gerekçelendirilip gerekçelendirilmediği ve kararlarında açıkça bir keyfîlik bulunup

bulunmadığı hususlarının Anayasa Mahkemesince yapılacak değerlendirmede dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formunda daha önce belirttikleri açıklamalarını yinelemiştir.

10. Mahkemeler; başvuru konusu disiplin cezalarının iptali istemiyle açılan davalarda, başvurucuların devlet memurluğundan çıkarıldıkları gerekçesiyle davaların esasını incelememiştir. Bu itibarla başvurunun ifade özgürlüğü ile bağlantılı etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44; Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri [GK], B. No: 2018/14884, 27/10/2021, § 141).

13. Şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının bulunması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması tek başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (İlhan Gökhan, B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49; Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, § 142).

14. Somut olaya konu disiplin cezalarının görüldüğü davalarda başvurucuların OHAL KHK'ları kapsamında kamu görevinden çıkarıldığı belirtilerek davalar hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi adil yargılanma hakkı kapsamında verdiği birçok kararında benzer meseleleri değerlendirmiştir. Anılan kararlarda kamu görevlileri hakkında tesis edilen işlemler hakkında görülmekte olan davaların, kamu görevlisi statüsünün herhangi bir nedenle sona ermesi durumunda dahi idari işlemle olan menfaat bağının ortadan kalkmayacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte kamu görevinden çıkarılan başvurucunun OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) başvurabileceği, OHAL Komisyonunun kararlarına karşı yargı yolunun açık olduğu, bu durumda başvurucunun yeniden kamu görevlisi statüsünü kazanabileceği ihtimalinin bulunduğu vurgulanmıştır. Nihayetinde derece mahkemelerinin usul kurallarının uygulanmasıyla ilgili şekilci yorumunun başvuruculara ağır bir külfet yüklediği, bu sebeple başvurucuların karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Bayram Ali Devecioğlu, B. No: 2017/39387, 15/9/2020; Kürşat Oğuz Yaykaşlı, B. No: 2017/34297, 4/11/2020; Turgay Dabakoğlu, B. No: 2018/27010, 16/12/2020).

15. Somut olayda da bahse konu kararlardaki değerlendirmelerden ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır. Bu itibarla Mahkemelerin başvurucuların ifade özgürlüğünün ihlal

edildiği iddiasının esasının incelenmesini ve giderim sağlanmasını engelleyen yorumu nedeniyle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Öte yandan etkili başvuru hakkıyla ilgili bu değerlendirmenin Mahkemelerce verilen kararların sonucundan tamamen bağımsız olduğu, yalnızca başvurucuların ilgili disiplin cezalarının hukukiliğini yargı merciine denetletebilme ve bir sonuç alabilme kapasitesiyle ilgili olduğunun da tekrar vurgulanması gerekir (benzer değerlendirmeler için bkz. İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, B. No: 2016/23696, 8/6/2021, § 67).

B. Tüzel Kişi Başvurucu Yönünden

17. Başvuru, münhasıran gerçek kişi başvurucunun aldığı disiplin cezasına ilişkindir. Başvurucu tüzel kişi, başvuru formunda temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak herhangi bir iddia ileri sürmemiştir. Bu anlamda tüzel kişi başvurucunun ihlale konu edilen işlem nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilendiği söylenemez. Bu nedenle başvurunun tüzel kişi başvurucu yönünden kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § § 39-47).

III. GİDERİM

18. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile ayrı ayrı 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında -taleple bağlı olarak- ayrı ayrı net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerçek kişi başvurucular yönünden ifade özgürlüğü ile bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tüzel kişi başvurucu yönünden başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğü ile bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adıyaman İdare Mahkemesi (E.2017/592, K.2017/1364; E.2017/709, K.2017/1416) ile Gaziantep 2. İdare Mahkemesine (E.2017/1148, K.2017/1990) GÖNDERİLMESİNE,

D. Gerçek kişi başvuruculara net 10.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

E. 589,40 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.489,40 TL yargılama giderinin başvurucular Hüseyin Özkan ve Hasan Basri Sucu'ya MÜŞTEREKEN; 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucu Suzan Uzpak'a ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben gerçek kişi başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDÜLKADİR PERİ

B. No: 2018/12617 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/12617

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDÜLKADİR PERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/12617)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Abdülkadir PERİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlandığı gerekçesiyle işçilik görevine başlatılmama işlemine karşı açılan iptal davasında, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/5/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Gölcük Tersanesi Komutanlığınca yapılan işçi

alımı sınavının yazılı ve sözlü aşamalarında başarılı olarak işçi olmaya hak kazanmıştır.

7. Başvurucu hakkında 12/4/2000 tarihli ve 24018 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği'nin (mülga Yönetmelik) 11. ve 12. maddeleri uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Yönetmelik'in 15. maddesine göre yapılan değerlendirme sonucunda başvurucunun işçi olarak alımı gerçekleştirilmemiştir.

8. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali istemiyle 9/8/2016 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde soyut ve muğlak bir ifadeyle güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlandığını ileri sürmüştür. Adli sicil kaydının olmadığını, hakkında yürütülen soruşturma ya da kovuşturma bulunmadığını belirtmiştir. Söz konusu işlemin kamu yararı amacı taşımadığından yakınmıştır.

9. Kocaeli 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 3/3/2017 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Olayda, davacının güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak değerlendirilmesine dayanak teşkil eden bilgi ve belgeler Mahkememizce yapılan ara kararı ile ilgili kurumlardan istenilmiş ve temin edilen bir kısım evrakın gizlilik derecesi bulunduğundan Mahkememizce incelendikten sonra kurumuna iade edilmiş olup, gizlilik derecesi bulunan evrakın incelenmesinden davacının kardeşinin suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak ve uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti yapma ve sağlamak suçlarından hakkında mahkumiyet kararları alındığı bilgilerine yer verildiği anlaşılmaktadır.

İdareyle işçiler arasında imzalanan iş sözleşmesi özel hukuk sözleşmesi olup, buna göre özel hukuk ilişkilerinde taraflar, sözleşme serbestisi çerçevesinde konusu ve kapsamını diledikleri gibi belirleyerek sözleşme yapabilecekler, sözleşme yapma konusunda da yargı kararıyla zorlanamayacaklardır.

Bu durumda, davalı idarece davacı hakkındaki güvenlik soruşturmasının olumsuz değerlendirilmiş olması ve iş sözleşmesi imzalanması konusunda idarenin yargı kararıyla zorlanamayacağı gözönünde bulundurulduğunda davacının işe başlatılmamasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamıştır."

10. Başvurucu, karara karşı 24/5/2017 tarihinde istinaf yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu, güvenlik soruşturmasının neden olumsuz olarak sonuçlandığını bilmemekten şikâyetçi olmuştur. İşlemin gerekçesinin olmadığını ileri sürmüştür. Atanması gereken tüm şartları taşımasına rağmen haksız ve hukuka aykırı bir şekilde atanmadığını ifade etmiştir. Uzun yıllardır görüşmediği ağabeyi hakkında yapılan tespit nedeniyle görevine başlatılmadıysa suç ve cezaların şahsiliği ilkesinin ihlal edildiğini belirtmiştir.

11. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi 8/3/2018 tarihinde istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

12. Nihai karar başvurucuya 4/4/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 3/5/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. Dava konusu işlemin dayanağı olan Yönetmelik'in "Amaç" başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmeliğin amacı; ... Türk Silahlı Kuvvetlerinde, ... çalışacak personel ... hakkında yapılacak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasını düzenlemektir."

14. Aynı Yönetmelik'in "Kapsam" başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmelik; ... Türk Silahlı Kuvvetlerinde, ... çalışacak personeli, ... için yapılacak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının esas ve usullerini, bunu yapacak mercileri, hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılacak gizlilik dereceli yerlerde çalışan kamu personeli ile meslek grupları ve üst kademe yöneticilerini kapsar"

15. Aynı Yönetmelik'in "Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında araştırılacak hususlar" başlıklı 11. maddesi şöyledir:

"Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında kişinin içinde bulunduğu ortam dikkate alınarak, kişinin kayıtlı ikamet adresi ile fiilen ikamet ettiği adres esas alınmak suretiyle;

a) Kimlik kontrolü, kimlik kayıtlarının doğruluk derecesi, uyrukluğu, geçmişte yabancı bir devletin uyrukluğuna girip girmediği,

b) Genel kolluk kuvvetlerinin ve istihbarat birimlerinin arşivlerinde bilgiler bulunup bulunmadığı, adli sicil kaydının ve hakkında arama kaydı veya herhangi bir tahdidin olup olmadığı,

c) Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakının bulunup bulunmadığı ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanuna ve Atatürk ilke ve inkılaplarına aykırı davranıp davranmadığı,

ç) Şeref ve haysiyetini ihlal edecek ve görevine yansıyacak şekilde kumara, uyuşturucuya, içkiye, paraya ve aşırı bir şekilde menfaatine düşkün olup olmadığı, ahlak ve adaba aykırı davranıp davranmadığı,

d) Yabancılarla, özellikle hasım ve hasım olması muhtemel Devlet mensupları ve temsilcileriyle ilgili derecesinin iç yüzü ve nedeni,

araştırılır."

16. Aynı Yönetmelik'in "Yöntem" başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmelik kapsamına giren kamu kurum ve kuruluşlarınca yaptırılacak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında aşağıdaki yöntem izlenir :

a) 9 / A ve 9 / B maddeleri kapsamındaki talepler doğrudan Cumhurbaşkanlığına iletilir.

b) Emniyet Genel Müdürlüğü ve/veya mahalli mülki idare amirliklerince (a) bendi kapsamındaki talepleri hariç yapılması öngörülen güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması ilgili bakanlık veya kamu kurumu ve kuruluşlarının talebi üzerine gerçekleştirilir. İllerden gelen talepler valilikler aracılığı ile yapılır.

c) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması taleplerinin ilgili makama ulaşmasından itibaren arşiv araştırması sonuçları en geç 30 iş günü, güvenlik soruşturması sonuçları en geç 60 iş günü içinde cevaplandırılır. Soruşturma ve araştırma sonucu içeren bilgi ve belgeler ilgilinin işlemini yapan makamlardaki dosyasında asgari ‘‘gizli’’ gizlilik derecesinde aidiyet konusuna göre fiziki ve / veya elektronik ortamda muhafaza edilir .

ç) Güvenlik soruşturmasını ve arşiv araştırmasını isteyen makama, kişi hakkında karar vermeye yeterli bilgiler aktarılır.

d) Güvenlik soruşturmasını ve arşiv araştırmasını nasıl ve ne şekilde yapılacağı, soruşturma

ve araştırma yapmaya yetkili makamların görev ve talimatları ile belirlenir.

e) Mahalli mülki idari amirliklerince yapılmış olan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasında durumu saptananların evrakının bir örneği dosya açılmak üzere Emniyet Genel Müdürlüğüne gönderilir.

f) Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması taleplerine, ilgili kişinin adı, soyadı ve kimlik numarası bilgilerini içeren liste dijital ortama kaydedilerek eklenir. Ancak Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığına iletilmek üzere gönderilen güvenlik soruşturması talep yazılarına, söz konusu liste yerine bu Yönetmeliğin ekinde yer alan güvenlik soruşturması formu dijital ortama kaydedilerek eklenir."

17. Aynı Yönetmelik'in "Değerlendirme" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"Yaptırılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi amacıyla gerektiğinde kişinin gizlilik dereceli birim, kısım ve gizlilik dereceli yerler ile askeri, emniyet ve istihbarat teşkilatları, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde çalıştırılıp çalıştırılmamaları, yer değiştirerek bu görevlere devam edip etmemeleri ile 657 sayılı Kanunun 48 inci maddesi kapsamında belirtilen şartları taşıyıp taşımadığı gibi hususları incelemek ve sonucunu sorumlu amirin takdirine sunmak üzere; bakanlıklarda görevlendirilecek bakan yardımcısının, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında en üst amirin, üniversitelerde rektörün, illerde valinin başkanlığında, personel birim amiri, hukuk müşaviri ve varsa güvenlik işlerinden sorumlu birim amirinden oluşan değerlendirme komisyonu kurulur. Cumhurbaşkanlığında kurulacak Değerlendirme Komisyonu İdari İşler Başkanının görevlendireceği bir üst kademe yöneticisinin başkanlığında belirlenecek genel müdürlerin katılımıyla oluşur. Türk Silahlı Kuvvetlerinde ise bu Komisyonun oluşumu kendi yönergeleri ile belirlenir. Değerlendirme Komisyonunun çalışma tutanakları ve kararları gizlidir"

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 8/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, kardeşi ile yıllardır görüşmediğini ve hiçbir ilgisi ya da alakası olmadığını ifade ettikten sonra kardeşinin yıllar önce uyuşturucu suçundan almış olduğu ceza nedeniyle kendisinin güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlanmasının cezaların şahsiliği ilkesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Güvenlik soruşturmasının içeriğine ilişkin bilgileri davalı idareye yapılan ısrarlı başvurular sonucunda yargılama sırasında öğrendiğini ifade etmiştir. Tesis edilen işlemin hukuka aykırı olmasından ve göreve başlaması gereken şartları taşımasına rağmen ağabeyi hakkında yapılan tespit nedeniyle görevine başlayamadığından yakınmıştır.

2. Değerlendirme

20. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucunun temel iddiası, kardeşi hakkında yapılan tespit nedeniyle kendisinin atamasının gerçekleştirilmemesinin hukuka aykırı olduğudur. Başvurucu hakkında yapılan güvenlik soruşturmasında kendisi hakkında herhangi bir tespit yapılmamasına rağmen atamasının gerçekleştirilmemesinden şikâyet etmektedir. Bu nedenle başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

23. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

24. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

25. Anılan kurallar uyarınca ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açıkça bir keyfîlik görüntüsünün olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (İbrahim Ataş, B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 23).

26. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (İbrahim Ataş, § 24).

27. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hale getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

28. Somut olayda Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Gölcük Tersanesi Komutanlığınca yapılan işçi alımı sınavını kazanan başvurucu hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak neticelenmesi üzerine başvurucunun göreve başlaması gerçekleştirilmemiştir.

29. İlk derece mahkemesi başvurucu hakkında yapılan güvenlik soruşturmasını olumsuz olarak kabul ederken, başvurucunun kardeşinin suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak suçu ve uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti yapma ve sağlamak suçlarından hakkında mahkûmiyet kararı bulunmasına dayanmıştır.

30. Yönetmelik'in amaç ve kapsamından anlaşıldığı üzere Türk Silahlı Kuvvetlerinde çalıştırılacak personel hakkında güvenlik soruşturması yapılması gerekmektedir. Güvenlik soruşturmasında araştırılacak hususlar hakkında belirtilen yönteme göre araştırma yaptırıldıktan sonra elde edilen veriler değerlendirilecek ve güvenlik soruşturmasının sonucunun olumlu olması aranacaktır (bkz. §§ 13-17).

31. Bireysel başvuruya konu kararın gerekçesinden de Mahkemenin Yönetmelik hükümlerini güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması biçiminde yorumladığı anlaşılmaktadır.

32. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanmasında öncelikli yetkinin derece mahkemelerine ait olduğunun altı bir kez daha çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin kendi yorumunu derece mahkemelerininkinin yerine kaim etmesi söz konusu olamaz. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının etkilerinin adil yargılanma hakkıyla çelişip çelişmediğini incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir. Bu bakımdan bireysel başvuru kapsamında yapılacak değerlendirmede derece mahkemelerinin söz konusu fıkranın güvenlik soruşturmasının olumlu sonuçlanmasını gerektirdiği biçimindeki yorumu veri kabul edilecektir (Sebiha Kaya, B. No: 2018/34124, 20/5/2021 § 48).

33. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması şartının aranmasının kuralı belli ölçüde muğlaklaştırdığı söylenebilir. Zira güvenlik soruşturmasının olumlu neticelenip neticelenmediği konusunda ulaşılacak sonucun atamaya yetkili konumda bulunan kişi veya kişilere bağlı olarak değişmesi riski bulunmaktadır. Bu da keyfî ve ayrımcı uygulamaların gelişmesine, dolayısıyla bireylerin devlete olan güvenlerinin zedelenmesine sebep olabilecektir (Sebiha Kaya, § 49).

34. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Bu noktada gerekçeli karar hakkının hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli

bir araç olarak işlev gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedir.

35. Derece mahkemelerince gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli değildir, aynı zamanda makul olması aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır (bkz. §§ 23-27).

36. Bu nedenle güvenlik soruşturmasına ilişkin açılan bir davada, davacının hangi sebeple güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlandığının ve güvenlik soruşturması neticesinde elde edilen verinin kişinin yapacağı görevi neden olumsuz olarak etkilediğinin açıkça ortaya konulması önemlidir. Bu kapsamda derece mahkemelerinden beklenen, güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilgilerin neler olduğunu kararında belirtmesi ve söz konusu bilgiyi, davacının yerleştirildiği kurumu ve alacağı görevi gözönünde bulundurarak değerlendirmesidir. Burada önemli olan husus güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasını doğuran tespitlerin davacının şahsından kaynaklanması ya da davacının şahsıyla güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmasıdır. Yine bu noktada derece mahkemelerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfîliğin önüne geçebilmek adına önem arz etmektedir.

37. Başvuruya konu olayda, güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilgiler arasında başvurucunun doğrudan şahsıyla ilgili herhangi bir tespit yer almamaktadır. Güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak kabul edilmesinin tek nedeni başvurucunun kardeşi hakkında yapılan tespittir. Ancak Mahkeme başvurucunun kardeşi hakkında yapılan tespitin içeriğinin ne olduğunu belirtmediği gibi yapılan tespitin neden olumsuz olarak kabul edilmesi gerektiğini, başvurucunun yapacağı göreve olumsuz etkisinin ne olduğunu ortaya koymamıştır. Ayrıca kararda, başvurucunun kardeşi hakkında yapılan tespitin başvurucu ile paylaşılmaması sonucunda savunma hakkında meydana gelen kısıtlamayı telafi edecek herhangi bir yolun denendiğine ilişkin bir açıklama da yapılmamıştır. Ayrıca özel hukuk hükümlerine tabi de olsa kamu kurumunun yaptığı sözleşme somut olayda idari yargı denetimine tabi olduğuna göre derece mahkemesinin gerekçe yükümlüğünün olmadığı söylenemeyecektir.

38. Öte yandan bir kişinin akrabalarının davranışlarından sorumlu tutulamayacağı hususu hukuk devleti ilkesinin evrensel prensiplerindendir. Başkasının yaptıklarından dolayı sorumlu tutulmak, insanı hür ve irade sahibi bir varlık olarak kabul etmemek demektir. Hukuk devletinde bir kimsenin başkalarının fiillerinden sorumlu tutulması -kanunda öngörülen- çok istisnai hâller dışında kabul edilemez. Çağdaş hukuk sistemleri bireyin özerkliğini esas alarak ona haklar bahşetmekte ve sorumluluklar yüklemektedir. Bir kimsenin hukuken ve fiilen davranışlarını kontrol etme gücü ve yükümlülüğünü haiz olmadığı başka bir bireyin fiillerinden dolayı kamu otoritelerinin yaptırımına maruz kalması bireysel özerklik düşüncesiyle bağdaşmamaktadır (Sebiha Kaya, § 54).

39. Kural olarak derece mahkemesi kararında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe

bulunması hâlinde istinaf merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. İlk derece mahkemesi kararında, gerekçe bulunmadığı hâllerde ise başvurucular tarafından ileri sürülen esaslı itirazların istinaf mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda, başvurucunun temel iddialarının ilk derece mahkemesince kararda tartışılmamasına ve gerekçe oluşturulmamasına rağmen başvurucu tarafından ileri sürülen esaslı iddiaların Bölge İdare Mahkemesince de karşılanmadığı görülmüştür.

40. Sonuç olarak istihbari bilgilerin idari işlemi neden ve nasıl haklılaştırdığı hususunun derece mahkemelerinin gerekçelerinde yer almadığı görülmektedir. Derece mahkemeleri başvurucu hakkında elde edilen bilgileri herhangi bir şekilde değerlendirmemiş, bilginin tesis edilen işleme ulaşmadaki hukuki etkisi ve benzeri boyutları ile işin esası ile ilgili kendi değerlendirmesini ortaya koymamıştır. Diğer bir ifadeyle güvenlik soruşturmasının sonucuna ilişkin başvurucunun iddiaları yeterli bir şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu nedenle, yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

42. Başvurucu, kendisi ile benzerde olup göreve başlayanların olmasına rağmen haksız bir şekilde göreve başlatılmaması nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine yönelik iddiası hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

44 Başvurucu, ihlalin tespiti ile 48.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

45. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

46. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 1. İdare Mahkemesine (E.2016/1091, K.2017/414) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KADRİYE KARABİBER

B. No: 2018/18181 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/18181

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KADRİYE KARABİBER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/18181)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Kadriye KARABİBER

Vekili : Av. Nusret GÜRGÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisi olan başvurucunun kendisine tebliğ edilen genelgeyi şerh düşerek teslim alması nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Alanya'da bir lisede öğretmen olarak görev yapmaktadır. Başvurucu Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (Sendika) üyesidir.

3. Başvuru, 17/2/2016 tarih ve 2016/4 sayılı "Milli Güvenliği Tehdit Eden Örgüt ve Yapılarla İrtibatlı Kamu Çalışanları" başlıklı Başbakanlık genelgesi (Genelge) etrafında şekillenmiştir. Söz konusu Genelge'de kamu çalışanlarının kanunların suç saydığı eylemleri işlemek amacıyla kurulan örgüt veya yapılarla hiçbir şekilde ilişki -emir ve talimat, yardım, propaganda gibi- içine girmemesi gerektiği, yalnızca hiyerarşik amirlerine karşı sorumlu ve bu çerçevede verilen görevleri yerine getirmekle yükümlü oldukları, yasalarda belirtilen adli ve idari yaptırımı gerektirir eylemleri gerçekleştiren kamu çalışanları hakkında ise yetkili

amirler tarafından gerekli idari işlem ve adli bildirimlerin ivedilikle yapılacağı belirtilmiştir. Başvurucu, idarece kendisine tebliğ edilen bahse konu Genelge'yi üyesi bulunduğu Sendikanın aldığı kararda yer alan şerhi düşerek teslim almıştır. Söz konu şerh şu şekildedir:

"Bu Genelge; Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen 'Suç ve Cezaların Yasallığı', yani hiç kimsenin yasalarda suç olarak belirtilmeyen bir fiilden dolayı cezalandırılamayacağı ve hiç kimseye yasalarda yer almayan bir cezanın verilemeyeceği ilkesi ile Anayasanın 128. maddesinde düzenlenen memurların hak ve yükümlülüklerinin yasayla düzenlenmesi gerektiği kuralına aykırıdır. Genelgeyle hareket, grup, teşekkül veya dernek gibi her türlü demokratik kitle örgütü tehlikeli gibi gösterildiği dolayısıyla örgütlenme hak ve özgürlüğünün de ihlal edildiği şerhiyle Genelgeyi tebliğ alıyorum."

4. Anılan eylemi nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması yapılmıştır. Soruşturma raporunda, eylemin 4/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (ı) alt bendi -hizmet içinde devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak- kapsamında kaldığı gerekçesiyle başvurucunun aylıktan kesme cezası ile cezalandırılması teklif edilmiştir. Sonuç olarak teklif edilen cezanın kabulüne karar verilmiş ve anılan karara karşı itiraz edilmemesi üzerine disiplin cezası kesinleşmiştir.

5. Başvurucu hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali istemiyle idare mahkemesine (Mahkeme) başvurmuştur. Mahkeme, eylemin "sendikal faaliyet kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığı ve davacının anılan genelgeye şerh düşerek, genelgenin çıkarılış amacı olan, Devletin milli güvenliğini ve kamu düzenini ortadan kaldırmayı amaçlayan terör örgütleri ve illegal yapılarla yürütülen mücadele amacına ve bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilmek istenen çalışmalara açıkça karşı durmak suretiyle hizmet içinde devlet memurunun güven duygusunu sarsacak nitelikte davranış içine girdiği değerlendirildiğini" belirterek davanın reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, anılan karara karşı bölge idare mahkemesine (BİM) istinaf talebiyle başvurmuştur. İstinaf değerlendirmesinde, Mahkeme kararının kaldırılması için gerekli nedenlerin bulunmadığı belirtilerek davanın reddine kesin olarak karar verilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 5/6/2018 tarihinde öğrendikten sonra 21/6/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; üyesi olduğu Sendikanın almış olduğu Genelge'nin şerh düşülerek teslim alınması kararını icra etmesi nedeniyle hakkında hukuka aykırı olarak disiplin cezasına hükmedilmesinin sendika hakkını ve ifade özgürlüğünü, aynı konuya ilişkin yapılan yargılamalarda farklı içtihatların bulunmasının ise adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; ifade özgürlüğüne bir müdahalenin bulunup bulunmadığı, bulunduğu düşünüldüğü takdirde müdahalenin meşru bir amacı olup olmadığı, şikâyete konu edilen işlemin belirtilen meşru amaç ile orantılı olup olmadığı, başvuranın ifade hürriyeti ile kamu güvenliği ve düzeninin sağlanması anlamında diğerlerinin hakları arasında adil dengenin gözetilip gözetilmediği, bu anlamda idare ve derece mahkemeleri kararlarının ilgili ve yeterli gerekçeler içerip içermediği hususu değerlendirilirken Anayasa

ve ilgili güncel mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

10. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 50,62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26, 36). Bu bağlamda Sendikanın somut olaydaki eylem çağrısının çalışma hayatına ilişkin olmadığı ve çekirdek faaliyet alanında kalmadığı anlaşıldığından başvurunun sendika hakkı kapsamında kalmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvuru ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir (sendika kararından kaynaklı benzer eylemlerin ifade özgürlüğü kapsamında incelendiği kararlar için bkz. Elif Özkan, B. No: 2018/7757, 8/6/2021, §§ 18-21; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, § 36).

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. İfade özgürlüğüne yönelik müdahalenin dayanağı olan 657 sayılı Kanun’un 125. maddesinin birinci fıkrasının C bendinin (ı) alt bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin devlet memurunun itibar ve güveninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

13. Somut olayda, başvurucunun kendisine tebliğ edilen Genelge'yi şerh düşerek teslim almasının hizmet içinde devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak davranışlardan olduğu gerekçesiyle başvurucu hakkında disiplin cezası uygulanmıştır (bkz. § 4). Mahkeme, başvurucunun şerhte kullandığı ifadelerle Genelge'nin çıkarılış amacı olan terör örgütleri ve illegal yapılarla yürütülen mücadeleye karşı bir duruş sergilediğini belirterek davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf yolunda kesinleşmiştir (bkz. §§ 5-6).

14. Genelgeler, kanun veya yönetmelik gibi düzenlemeleri açıklamak maksadıyla uygulayıcı kamu görevlilerine yönelik hazırlanan ve ilgili kamu idaresi özelinde sonuç doğuran resmî yazılardır. Somut olaya konu Genelge'de özetle kamu çalışanlarının tabi oldukları ödev ve yükümlülükleri gözeterek kanunların suç saydığı eylemleri işlemek amacıyla kurulan örgüt veya yapılarla hiçbir şekilde ilişki içine girmemesi gerektiği, aksi takdirde ilgili mevzuat dâhilinde yetkili amirler tarafından gerekli idari işlem ve adli bildirimlerin ivedilikle yapılacağı belirtilmiştir (bkz. § 3). Bu itibarla anılan Genelge'nin kamu çalışanlarına tabi oldukları mevzuat hükümlerini hatırlatarak kurum içi disiplin ve işleyişe yön vermeyi amaçladığı anlaşılmaktadır.

15. Başvuru konusu Genelge, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması

(FETÖ/PDY) tarafından yapılan -birçok kamu çalışanın karıştığı- 15 Temmuz darbe teşebbüsünden yaklaşık beş ay önce yayımlanmıştır. Bu süreçte anılan örgüte karşı yürütülen mücadele Millî Güvenlik Kurulu kararlarına da yansımış ve "millî güvenliği tehdit eden ve terör örgütleri ile işbirliği içinde hareket eden paralel devlet yapılanmasına" karşı yürütülen mücadelenin kararlılıkla sürdürüleceği belirtilmiştir. Bununla birlikte Genelge'nin diğer bir terör örgütü olan PKK'nın gerçekleştirdiği ve hendek olayları olarak da bilinen terör eylemlerine karşı yapılan operasyonlardan yaklaşık iki ay sonra çıkarıldığı da hatırlanmalıdır. Dolayısıyla söz konusu Genelge'nin zamanlaması ve içeriği gözetildiğinde (bkz. § 3) terör örgütleriyle mücadele kapsamında kamu görevlilerinin bu gibi örgütlerle ilişki -emir ve talimat, yardım, propaganda gibi- içine girmelerini engellemeyi hedeflediği açıktır (FETÖ/PDY ve 15 Temmuz darbe teşebbüsüne ilişkin arka plan bilgisi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25; hendek olaylarına ilişkin arka plan bilgisi için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 28-30).

16. Başvurucu, somut olaya konu şerhi düşerek Genelge'nin yeni suç, ceza ve yükümlülükler öngörmesinin Anayasa'nın 38. ve 128. maddelerinin ihlali anlamına geldiğini, Genelge'de ayrıca her türlü demokratik kitle örgütünün tehlikeli olarak gösterildiğini ve bunun da örgütlenme özgürlüğünü ihlal ettiğini ifade etmiştir (bkz. § 3). Başvurucu, söz konusu ifade açıklamasını tebliğ tebellüğ belgesi üzerine şerh düşerek yapmıştır. Dolayısıyla başvurucuya yapılan tebliğin öğretmen-kamu idaresi ilişkisinden kaynaklandığı ve başvurucunun söz konusu açıklamayı kamu görevlisi sıfatını -öğretmenlik- kullanarak hizmet içinde yaptığı tartışmasızdır (kamu görevinin niteliğine ilişkin olarak bkz. Adem Talas [GK], B. No: 2014/12143, 16/11/2017, § 47; Sinan Akbulut, B. No: 2019/1396, 2/11/2022, § 34; Emre Kaya, B. No: 2018/26675, 20/12/2022, § 15).

17. Ülkemizde öğretmenlik mesleği diğer kamu görevlerinden ayrışarak toplum nezdinde farklı bir şekilde konumlandırılmıştır. Bu nedenle öğretmenler tarafından yapılan ifade açıklamalarının herhangi bir vatandaş veya kamu görevlisine kıyasla toplumda daha fazla karşılığı bulunduğu kabul edilmelidir. Somut olayda, başvurucu mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde kamu çalışanlarının illegal örgüt ve yapılarla temasının önlemeye yönelik hazırlanan genelgenin hukuka aykırı olduğuna ilişkin bir takım iddialarda bulunmuş, ancak iddialarını geçerli ve yeterli bir gerekçeye dayandıramamıştır. Bu itibarla gerek başvurucunun konumu gerekse Genelge'nin önemi ışığında eylemin Genelge'nin objektif etkisini azaltacak nitelikte olduğunu ve dolayısıyla başvurucunun kamu hizmetinin gereği gibi yerine getirilmesini sekteye uğratabilecek şekilde hareket ettiğini kabul etmek gerekir (öğretmenlik mesleğinin önemine ilişkin olarak bkz. Elif Güneysu, B. No: 2017/31733, 7/10/2021, § 54; eylemin memuriyeti etkilediğinin gösterilmesine ilişkin olarak bkz. Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, §§ 61, 63; Levent Tunçel, B. No: 2017/34185, 16/3/2022, §§ 42, 44; kamu hizmetinin unsurları için bkz. Samet Çelikçapa, B. No: 2018/14878, 26/5/2022, § 39).

18. Yukarıda yapılan tüm açıklamalar ışığında Anayasa Mahkemesi, başvurucunun eylemiyle tabi olduğu devlet memurluğu statüsünün sağladığı itibar ve güvene aykırı davranarak kamu görevlisinin hakkında disiplin cezasına hükmedilmesini gerektirecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğünün gereklerini yerine getirmediği ve bu itibarla uygulanan disiplin cezasının zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği sonucuna ulaşmıştır (kamu görevlisine duyulan güven ve itibara ilişkin değerlendirmeler için bkz. Remzi Önel, B. No: 2018/7606, 3/11/2022, § 25; disiplini etkileyen davranışlardan kaçınma yükümlülüğüne

ilişkin olarak bkz. Yasin Agin ve diğerleri, § 63; Şah İsmail Harmancı, B. No: 2018/15359, 17/11/2021, § 38; disiplin hukukunun amaçları için bkz. Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, § 53).

19. Hiç şüphesiz disiplin cezaları memurların kariyerleri üzerinde bir tesir bıraktığı gibi kanunlarda yazılı hâllerde memur statüsünün sona ermesine de neden olabilir. Somut olayda ise eylemin hizmet içi işleyişe etki ettiği kabul edilerek başvurucunun eyleminin konusu bağlamında görece en hafif ceza olan aylıktan kesme cezası ile cezalandırıldığı gözetildiğinde müdahalenin orantısız olmadığı değerlendirilmiştir.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu ve Anayasa'nın 26. maddesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, Sendika üyeleri tarafından açılan ve aynı eyleme dayanan davalarda mahkemeler arasında içtihat farklılığı bulunması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, sendika kararının uygulanmasından kaynaklı olarak verilen bir disiplin cezasının incelendiği Dilek Kaya (B. No: 2018/14313, 17/7/2019, §§ 65-70) başvurusunda adil yargılanma hakkı yönünden ileri sürülen benzer bir iddiayı değerlendirmiştir. Buna göre başvuru konusu olayda derinleşmiş ve süreklilik kazanmış bir içtihat farkından söz etmenin mümkün olmadığı belirtilerek iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Mevcut başvuru yönünden de bu kapsamda bir ihlal olmadığı açık olduğundan başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OĞUZ TAŞKIN

B. No: 2018/20944 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/20944

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OĞUZ TAŞKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/20944)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ömer MENCİK

Başvurucu : Oğuz TAŞKIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucunun ücreti kendisince karşılanarak kurum idaresi aracılığıyla süreli yayın satın alma talebinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün; başvurucuya gelen veya başvurucu tarafından gönderilen mektupların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne kaydedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyon tarafından anılan şikâyetler dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, bu şikâyetler yönünden ise başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, ayrıca adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, Recep Bekik ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019) kararında olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan bir başvuruyu inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede süreli yayınların ceza infaz

kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülere teslim edilip edilmemesinde keyfîliği engelleyecek, aynı hukuki durumda bulunanlara aynı uygulamanın yapılmasını sağlayacak, açık, yol gösterici ve istikrarlı idari uygulamaları garanti edecek bir mekanizmanın bulunmadığı gerekçesiyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Her ne kadar Recep Bekik ve diğerleri kararından sonra 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve buna bağlı düzenleyici işlemler ile bir dizi önlemler alınmış ise de eldeki başvurunun söz konusu yasal ve uygulamaya dönük değişiklikten önceki müdahalelere ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Bu sebeple eldeki başvuru yönünden anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının ve Haberleşme Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ümit Karaduman (B. No: 2020/20874, 2/2/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mahpusun mahrem bilgileri ile kişisel verilerinin kayıt, muhafaza ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen ve keyfîliğe karşı güvenceler içeren kuralların mevcut olmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

4. Öte yandan başvurucu; kendisine gelen veya kendisi tarafından gönderilen mektupların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne kaydedilmesi şikayeti ile bağlantılı olarak eşitlik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş olup somut başvuruda, özel hayata saygı hakkı ile haberleşme özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından bu şikâyetlerin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 6.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

6. Başvuruda, özel hayata saygı hakkı ile haberleşme özgürlüğü yönünden tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmakta, ancak ifade özgürlüğü yönünden tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

7. Öte yandan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme özgürlüğü yönünden ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine ancak ifade özgürlüğü yönünden eski

hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 1.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkı ile haberleşme özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ve haberleşme özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Osmaniye İnfaz Hâkimliğine (E.2018/2454, K.2018/2632) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 1.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Osmaniye İnfaz Hâkimliği (E.2018/2461, K.2018/2517) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET IŞIKGÖZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/981 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/981

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET IŞIKGÖZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/981)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucular : Mehmet IŞIKGÖZ ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile Anayasa'da yer alan diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan

sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculaların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculaların iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculaların temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculaların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AKKADIN ŞENKILIÇARSLAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/5921 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/5921

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AKKADIN ŞENKILIÇARSLAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/5921)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucular : Akkadın ŞENKILIÇARSLAN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculardan iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculardan uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculardan adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculardan Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜLYA GÖKTAŞ

B. No: 2019/10233 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/10233

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜLYA GÖKTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/10233)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : M. Emin ŞAHİNER

Başvurucu : Hülya GÖKTAŞ

Vekili : Av. Nükhet TEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tasarrufun iptali davasına konu taşınmaza uygulanan tedbirin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Devam eden yargılamada başvurucu 22/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin, mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde

ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda, tedbirin on yılı aşkın süredir devam ettiği dikkate alındığında anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 10 yıl 7 ay 13 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 100.000 TL manevi tazminat, 200.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında makul sürede yargılanma ve mülkiyet hakları yönünden toplam net 46.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 46.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için YASAL FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kayseri 6. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/539, K.2018/203) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMET FURKAN DENİZ

B. No: 2019/11805 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/11805

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMET FURKAN DENİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/11805)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Tuğçe TAKCI

Başvurucu : Muhammet Furkan DENİZ

Vekili : Av. Mehmet Akif PALABIYIK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, polis merkezinde kötü muameleye maruz kalınması ile olaya ilişkin olarak etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/3/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 26/7/2018 tarihinde saat 01.10 sıralarında alkollü şekilde araç kullanırken

trafik kazası yapmıştır. Olay yerine gelen güvenlik güçleri tarafından hazırlanan 26/7/2018 tarihli Olay Tutanağı'nda; alkollü olan başvurucunun polis merkezine götürülmesi sırasında hakaret etmesi ve saldırgan hareketlerde bulunması üzerine zor kullanarak ekip aracının nezarethane bölümüne konulduğu, polis merkezinin bahçesinde de taşkınlık yapmaya devam ettiği, görevli polislere saldırırken alkollü olduğundan dengesini kaybederek birçok kez yere düştüğü, oturma banklarına çarptığı, ağız ve dudaklarından yaralandığı, boyun kısmında kolyeden, oturma banklarına çarpmaktan, yere düşmekten dolayı kızarıklık ve çizikler meydana geldiği, polis merkezindeki görevlilere tekme ve kafa atarak saldırmaya ve hakaret etmeye devam etmesi üzerine başvurucuya karşı kademeli güç kullanıldığı, kendisine ve görevli polislere zarar vermesini önlemek amacıyla başvurucuya kelepçe takıldığı, sağlık raporunun temini sonrasında başvurucunun görevli memurlara saldırmaya ve hakaret etmeye devam ettiği, savcılık talimatıyla nezarethaneye konulduğu ifade edilmiştir.

6. Başvurucunun müdafi talep etmemesi üzerine müdafisiz olarak, şüpheli sıfatıyla kolluk nezdinde alınan 26/7/2018 tarihli şüpheli ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Ben kaza yerinden iken polisler geldiler. Burda polislerle aramızda bir tartışma geçti. Olay esnasında geçen konuşmaları hatırlamıyorum. Beni hastaneye götürdüler. Olay yerinde polisler beni zorla yaka paça aldılar. Kimseye vurmadım. Hastaneden polis merkezine geldim. Beni nezarethaneye koydular, Polis merkezinde veya dışarıda bana bir polisin vurduğunu hatırlıyorum. Ama yüzünü hatırlamıyorum. Gece nezarette kaldım. ... Beni darp eden polisden davacı ve şikayetçiyim..."

7. Başvurucu; Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığına (Cumhuriyet Başsavcılığı) 27/7/2018 tarihinde şikâyet dilekçesi sunarak hastanedeki işlemlerin bitmesinden sonra arabada ya da başka bir yerde, güvenlik güçlerinin fiziksel şiddetine maruz kaldığını, uyandığında nezarethanede kanlı bir şekilde, yüzüstü yatmakta olduğunu, güvenlik güçlerinin babasına da fiziksel şiddet uyguladığını, hakkında gözaltı kararı bulunmadan sabaha kadar gözaltında tutulduğunu iddia ederek polis merkezindeki kamera kayıtlarının incelenmesini talep etmiştir.

8. Başvurucunun vekil olmaksızın, Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde alınan 27/7/2018 tarihli müşteki ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Karakoluna götürdüler, ben alkollü olduğum için olayı hatırlamıyorum, küfür mü ettiğimi dahi hatırlamıyorum, polisler beni polis aracında veya karakolda darp ettiler, ancak nerede darp ettiklerini tam olarak hatırlamıyorum çünkü alkollüydüm, daha sonra beni Bölge Eğitim Araştırma Hastanesine alkolün etkisinden kurtulmam için götürdüler, orada serum taktılar, kan aldılar, gece nezarethanede kaldım, gece bir ara nezarethanede uyandım yüzümden kan akmış, betona gelmiş, o arada ben tekrar uyuya kalmışım, sabahleyin uyandığımda ifademi aldılar, daha sonra hastaneye darp raporunu aldırmaya götürdüler, darp raporu alındı şu anda Gölbaşı Polis Merkezi Amirliğindedir, babam ve arkadaşım beni kurtarmaya çalışırken onları da darp etmişler, hakkımda gözaltı kararı dahi olmadığı halde beni gözaltına almışlar, sonuç olarak, beni darp eden Gölbaşı Polis Merkezi Amirliğinde bulunan polis memurlarından şikayetçiyim, cezalandırılmalarını talep ediyorum, kamera kayıtlarının incelenmesini istiyorum..."

9. Başvurucunun müdafisiz olarak, müşteki/şüpheli sıfatıyla Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde alınan 7/11/2018 tarihli ifadesi "... Alkollü olduğum için hatırlamıyorum ama beni karakola götürmüşler. Nezarethane de uyandığımda yüzümden kanlar aktığını gördüm. Uyandıktan sonra karakolda ifadem alındı. Darp raporu alınması için hastaneye gittik. Beni

darp eden polis memurlarından davacı ve şikayetçiyim..." şeklindedir.

10. Erzurum Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesince başvurucu hakkında düzenlenen 26/7/2018 tarihli (saat 02.57) genel adli muayene raporunda -geçici rapor olduğu belirtilmiştir- "Hasta detaylı muayeneyi ve tedaviyi kabul etmedi. Sol el ayasında bir kaç adet abrazyon [sıyrık], sağ skm [anlaşılamadı] arkasında 3-4 adet abrazyon, sağ dizde eskiye ait skar dokusu. Sol dizini açmadı. Karın ve göğüs travması olmadığını belirtti..." tespitleri yer almaktadır. Raporun öykü kısmında "araç içi trafik kazası" yazmaktadır.

11. Palandöken Devlet Hastanesince başvurucu hakkında düzenlenen 26/7/2018 tarihli (saat 10.06) genel adli muayene raporunda -kesin rapor olduğu belirtilmiştir- "Dudakta iç ve dış kısımda 0,5 cm kesi, alında 1 cm şişlik, sağ yanak üzerinde 2 cm kızarıklık, sağ boyunda 3 adet 5 cm cilt sıyrığı kızarıklık, sağ ve sol dizde 3 cm cilt sıyrığı kızarıklık mevcut... BTM ile giderilebilir." tespitleri yer almaktadır.

12. Yakutiye İlçe Emniyet Müdürlüğü (İlçe Emniyet Müdürlüğü) başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme ve trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçlarından fezleke hazırlamıştır. Bu kapsamda İlçe Emniyet Müdürlüğü; polis memurlarının şikâyetçi olarak, polis merkezinde bulunan bazı kolluk görevlilerinin ise tanık olarak beyanlarını almıştır.

13. İlçe Emniyet Müdürlüğü, belirtilen suçlara dair yürütülen soruşturmaya esas olduğunu belirterek olay günü görev yapan polislerin listesinin iletilmesini Erzurum İl Emniyet Müdürlüğünden talep etmiştir. Liste 8/8/2018 tarihinde iletilmiştir.

14. Cumhuriyet Başsavcılığınca 17/8/2018 tarihinde görevlendirilen, Adalet Komisyonu Bilirkişi Listesi'nde yer alan bir bilirkişi tarafından hazırlanan 22/10/2018 tarihli bilirkişi raporunun ilgili kısmı şöyledir:

"...

1-... PMA ÖN BAHÇE GİRİŞİ ... 2 saatlik video kaydının incelenmesinde; video kaydının ... şüpheli şahıs elleri arkadan kelepçeli bir şekilde iki tanesi resmi bir tanesi sivil kıyafetli polis memuru eşliğinde karakola giriş yaparken görülmektedir...

2-... TRAFİK POLİSİ KAMERA... video kaydının incelenmesinden... şüpheli şahıs polis memurlarına tekme atıp küfürler ederken görülmekte bunun üzerine polis memurları şüpheli şahsı karakola götürürken görüntülenmiştir. Video kaydında bulunan ses dökümü aşağıdaki gibidir ;

Polis Memuru : Şimdi bir sakin , Furkan bak şimdi,

Şüpheli Şahıs : Aç lan kollarımı g... (Bu esnada görevli polis memurlarına tekme atar)

Polis Memuru : Bak tekme atacaksan işlem yapacağız sana, Alın götürün şunu.

Şüpheli Şahıs :Aç lan kollarımı g...

Polis Memuru : Sen dışarı çık.

Şüpheli Şahsın Yakını : Öyle dışarı mışarı çık yok.

3-...PMA GİRİŞ... video kaydının incelenmesinde... şüpheli şahıs karakola polis memurlarının eşliğinde giriş yaparken görülüyor, Polis memurları şüpheli kişiyi önce sandalyelere oturtuyor daha sonra ise yere yatırıyorlar, şüpheli şahıs bir müddet yerde kaldıktan sonra polis memurları tekrardan sandalyeye oturtup ellerini çözerken görüntüleniyor. Devamında şüpheli şahıs polis eşliğinde ifade odası olduğu düşünülen odaya alınırken görüntüleniyor ve

sonra da ifade odası olduğu düşünülen yerden çıkartılırken görülüyor...

4-...PMA NEZARET ... video kaydının incelenmesinde... şüpheli şahıs nezarate polis memurları eşliğinde giriş yaparken görüntülenmekte polis memurları şüpheli kişiyi yüzü koyun bir şekilde yere yatırıyor şüpheli 25 dakika bu şekilde yerde yattıktan sonra kendi imkanlarıyla ayağa kalkıyor ve görevli memurlar tarafından nezaretten çıkarılıp bir yere götürülüyor. Çıkış işleminden 1 saat kadar sonra şüpheli şahıs elleri açık bir şekilde nezarete geri getiriliyor ve şüpheli şahıs nezarethanede uyumaya başlıyor. Yaklaşık 5 buçuk saat kadar uyuduktan soma uyanıp görüntülerde görüldüğü üzere lavabo olduğu düşünülen bir yere gidiyor ve geri döndükten sonra kıyafetlerini giyip nezarethaneden polisle beraber çıkıyor..."

15. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 13/11/2018 tarihinde talep edilmesi üzerine başvurucunun babası H.D.nin 7/1/2019 tarihinde müşteki olarak beyanı kolluk nezdinde alınmıştır.

16. Başvurucu vekili, sunduğu 30/11/2018 tarihli dilekçeyle başvurucunun saat 01.55 sıralarında polis merkezine getirildiği andan sabaha kadar fiziksel şiddete uğrama, ağır hakaretlere muhatap olma şeklinde kötü muameleye maruz kaldığını ileri sürmüştür. Dilekçede; kamera kayıtlarından üzerinde "pma giriş" yazanda, başvurucunun tartaklanarak koridorda elleri arkadan kelepçelenmiş olarak yüzüstü yere yatırıldığının, 15 dakika bu şekilde tutulduğunun, "pma nezaret" başlıklı videoda elleri arkadan kelepçelenmiş vaziyette nezarethanede tutulduğunun, hakarete maruz kaldığının ve yüzünden yere bulaşan kanların temizlenmesi için temizlikçi çağırıldığının görüldüğünü belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun polis merkezine girmeden önce herhangi bir yaralanmasının olmadığını, raporda tespit edilen yaralanmaların polis merkezinde meydana geldiğinin açık olduğunu, nezarethaneden her çıkışında daha fazla yara ve morlukla geri dönen başvurucuya kameraların görmediği alanlarda kötü muamele yapıldığını, başvurucunun yaralanmalarına polislerin "Yere düştü, kafasını çarptı, boynundaki kolye çizdi." gibi saçma açıklamalar getirdiğini, hakkında gözaltı kararı olmadığı hâlde başvurucunun keyfî olarak gözaltında tutulduğunu ileri sürmüştür.

17. Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucu hakkında kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret, görevi yaptırmamak için direnme, alkol veya uyuşturucu maddenin etkisi altındayken araç kullanma suçlarından 4/2/2019 tarihinde dava açmıştır.

18. Erzurum 2. Asliye Ceza Mahkemesi, başvurucunun kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret ve görevi yaptırmamak için direnme suçlarından cezalandırılmasına ancak hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Kararda başvurucunun alkollü olduğunu kabul ettiği, kolluk görevlilerince düzenlenen tutanak ve tarafların beyanları uyarınca başvurucunun polis memurlarına sövdüğü ve alkolmetreyi üflemeyi reddettiği hususlarına dayanılmıştır. Karar, itiraz edilmeden kesinleşmiştir.

19. Cumhuriyet Başsavcılığı 4/2/2019 tarihinde yedi polis hakkında görevi kötüye kullanma ve kasten yaralama suçlarından ek kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Karakolun bahçesini ve binanın içini gösterir kamera kayıtları bilirkişi tarafından incelendiğinde müşteki Muhammet Furkan'a yönelik bir eylem olmadığı, müşteki Muhammet Furkan'ın şüphelilere direndiği, şüphelilerin müşteki Muhammet Furkan'ı direndiği için yere yatırdıklarının tespit edildiği,

Dosya kapsamında müşteki beyanları, kamera görüntüleri, bilirkişi raporu birlikte değerlendirildiğinde şüphelilerin müşteki Muhammet Furkan'a taşkınlık çıkarması üzerine müdahale ettikleri ve olayın büyümemesi adına orantılı olarak güç kullandıkları, şüphelilerin kanundan doğan görevi yerine getirdikleri, şüphelilerin yaralama boyutuna varan eylemlerinin bulunduğuna dair dosyada müşteki iddiası dışında başkaca bir delilin bulunmadığı, bu durumun kamera görüntüleri, bilirkişi raporuyla sabit olduğu ayrıca şüphelilerin PVSK kanunundan doğan yetkiyi kullanarak orantılı güç uyguladıklarından somut olayda kanundan doğan hukuka uygunluk nedeninin de bulunduğu, bu kapsamda şüphelilerin yaralama kastının ve buna yönelik eylemlerinin bulunmadığının değerlendirildiği, açıklanan nedenlerle şüpheliler açısından kasten yaralama ve görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin yasal unsurların oluşmadığı anlaşılmakla..."

20. Başvurucu ek kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde "trafik polis kamera" isimli kayıttaki görüntülerde yer alan taşkınlıklarının kendisine uygulanan kötü muameleden kaynaklandığını, yaptıklarının bilincinde olmadığı hâlde tartaklanması üzerine tepkisel davrandığını, hakaret ettiği için kendisine kelepçe takılmasının uygun olmadığını, "pma giriş" isimli videoda bir polis memurunun yerde yatarken kendisini cep telefonuyla kayda aldığı göründüğü hâlde bu kaydın soruşturma dosyasına eklenmeyip sadece lehe olan kayıtların eklendiğini, delillerin karartıldığını, kayıtlarda elleri arkadan kelepçeli olarak koridorda 15 dakika boyunca yatırıldığının görüldüğünü ve bu süre boyunca ara ara tartaklanıp tokatlandığını, yine "pma nezaret" isimli videoda görüldüğü üzere elleri arkada kelepçelenerek nezarethanede yerde yüzüstü 25 dakika bırakıldığını, bu hususların da bilirkişi raporunda bildirildiğini belirtmiştir.

21. Başvurucu itiraz dilekçesinde ayrıca polis merkezine girerken yarası olmadığı hâlde çıktığında vücudunda darbeye bağlı hasarlar meydana geldiğini, bu tespitleri içeren sağlık raporuna rağmen Cumhuriyet Başsavcılığının "şüphelilerin yaralama boyutuna varan eylemlerinin bulunduğuna dair dosyada müşteki iddiası dışında başkaca delil bulunmadığı" gerekçesiyle sağlık raporunu gözardı ederek kovuşturmasızlık kararı verdiğini, alt dudağında kesi, alnında şişlik, sağ yanağının üzerinde 2 cm'lik kızarıklık olduğunu, iddia edildiği gibi düşerken yüzünü banka vurmuş olsaydı yüzünün tek bir yerinde yara izi olacağını oysa yüzünün farklı yerlerinde yaralar olduğunu, kolyenin yapamayacağı kadar derin ve uzun cilt sıyrıklarının bulunduğunu ileri sürmüştür.

22. Cumhuriyet Başsavcılığı, ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karara başvurucu tarafından itiraz edildiğinden 25/2/2019 tarihinde Mahkemede görülmekte olan yargılama dosyasının incelenmek üzere iletilmesini talep etmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı, iletilen dosyayı inceledikten sonra Mahkemeye iade etmiştir.

23. Erzurum 1. Sulh Ceza Hâkimliği 27/2/2019 tarihinde itirazı reddedilmiştir.

24. Ret kararı başvurucuya 1/3/2019 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 28/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

25. İlgili ulusal hukuk için bkz. Vedat Şorli ve Bilal Şorli, B. No: 2014/10459, 13/7/2016, §§ 64-67, 69; Murat Ulusoy, B. No: 2018/2652, 13/1/2022, §§ 34, 36.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 8/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip

gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu; polis merkezine getirildiği sırada herhangi bir yaralanması yokken polis merkezinde fiziksel şiddete maruz kaldığını, elleri arkadan kelepçelenerek polis merkezinin koridorunda yaklaşık 15 dakika boyunca yüzüstü bırakıldığını, bu süre içinde de güvenlik güçleri tarafından tartaklanıp tokatlandığını, sonrasında alındığı nezarethanede 25 dakika boyunca yüzüstü yerde bırakıldığını ileri sürmüştür. Başvurucu; bu görüntülere rağmen kendisini koridorda ve nezarethanede ellerini arkadan kelepçeleyerek yerde yatıran polis memurlarının kimliklerinin adli makamlarca araştırılmadığını, kamera kayıtlarındaki ve sağlık raporundaki bulgulara rağmen kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, kovuşturmaya yer olmadığı kararına karşı yaptığı itirazın ise yeterince incelenmeden reddedildiğini belirterek kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, kamera görüntülerini içeren CD'yi başvurusu ekinde sunmuştur.

B. Değerlendirme

28. Anayasa’nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.”

29. Anayasa’nın "Devletin temel amaç ve görevleri " kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

30. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

31. Mağdurları küçük düşürebilecek ve utandırabilecek şekilde kendilerinde korku, küçültülme, elem ve aşağılanma duygusu uyandıran veya mağduru kendi iradesine ve vicdanına aykırı bir şekilde hareket etmeye sürükleyen, aşağılayıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak tanımlanması mümkündür (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 22). Burada eziyetten farklı olarak kişi üzerinde uygulanan muamele, fiziksel ya da ruhsal acıdan öte küçük düşürücü veya alçaltıcı bir etki oluşturmaktadır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 89). Bir muamelenin bu kavramlardan hangisini oluşturduğunun belirlenebilmesi için her somut olay kendi özel koşulları içinde değerlendirilmelidir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 90).

32. Kolluk görevlileri, görevlerini yaparken direnişle karşılaşmaları hâlinde bu direnişi kırmak amacıyla ve direnişi kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir. Fiilî bir saldırının varlığı hâlinde kolluk görevlileri ayrıca meşru savunma kapsamında zor kullanma yetkisine sahiptir. Ancak zor kullanımı yalnızca zorunlu hâllerde başvurulabilecek bir yol olduğu gibi

başvurulacak güç, ölçülü ve kademeli olmalıdır (Arif Haldun Soygür, B. No: 2013/2659, 15/10/2015, § 51).

33. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110).

34. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını, sorumluların ölüm ya da yaralama olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu, bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (Cezmi Demir ve diğerleri, § 127).

35. Başvurucunun polis merkezine getirildiği sırada herhangi bir yaralanması yokken polis merkezinde fiziksel şiddete maruz kaldığı iddiası bakımından soruşturma dosyası incelendiğinde güvenlik güçlerine tekme ve kafa atarak saldırmaya çalıştığı için başvurucuya kademeli olarak güç kullanıldığı, ayrıca kendisine ve güvenlik güçlerine zarar vermesini önlemek için kelepçe takıldığı anlaşılmıştır. Kamera kayıtlarında da başvurucunun alkollün etkisiyle saldırgan tavırlar sergilediği görülmüştür. Başvurucunun bu agresif tavrı nedeniyle kolluk görevlilerinin başvurucuyu kontrol altına almaya çalışması, bu amaçla güç kullanması, başvurucunun kendisine ve çevresine zarar vermemesi için güvenlik kaygısıyla kelepçeli olarak tutulmasında bir sorun görülmemiştir.

36. Diğer yandan başvurucuda meydana gelen yaraların niteliği dikkate alınarak güvenlik güçlerinin kullandığı gücün orantısız olduğu sonucuna ulaşılmasının mümkün olmadığı değerlendirilmiştir.

37. İkinci olarak başvurucu; ellerinin arkadan kelepçelenerek polis merkezinin koridorunda dakikalarca yerde bekletildiğini, bu süre zarfında da güvenlik güçleri tarafından tartaklanıp tokatlandığını, sonrasında nezarethaneye alınarak burada da dakikalarca yüzüstü yerde bırakıldığını iddia etmektedir. Başvurucunun soruşturma kapsamındaki beyanlarında bu iddiasını dile getirdiğine dair bir bilgiye rastlanmamıştır (bkz. §§ 6, 8, 9).

38. Olayın gerçekleşme şartları bir bütün olarak değerlendirildiğinde soruşturma sonucunda verilen kovuşturmasızlık kararındaki değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir husus bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM HALİL GÜNER

B. No: 2019/11810 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/11810

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM HALİL GÜNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/11810)

Karar Tarihi: 8/2/2023

R.G. Tarih ve Sayı: 4/4/2023-32153

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : İbrahim Halil GÜNER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ByLock isimli programın verilerinin hukuka aykırı şekilde elde edilmesi, mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak bu verilere dayanılması ve mahkûmiyete temel alınan belgelerin başvurucuya (sanığa) tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/4/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler

5. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış, bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmesine karar verilmiş ve olağanüstü hâl 19/7/2018 tarihinde -yeniden uzatılmayarak- son bulmuştur. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) olduğunu değerlendirmiştir (darbe teşebbüsü ve arkasındaki yapılanmaya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25). Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarındaki örgütlenmesinin yanı sıra eğitim, sağlık, ticaret, sivil toplum ve medya gibi farklı alanlardaki yapılanmasına yönelik olarak Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından soruşturmalar yürütülmüş; çok sayıda kişi hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirleri uygulanmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 51; Mehmet Hasan Altan (2) [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, § 12).

6. Yargı organları birçok kararda FETÖ/PDY'nin devletin anayasal kurumlarını ele geçirmeyi, sonrasında devleti, toplumu ve fertleri kendi ideolojisi doğrultusunda yeniden şekillendirmeyi, oligarşik özellikler taşıyan bir zümre eliyle ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmeyi amaçlayan, bu doğrultuda mevcut idari sisteme paralel şekilde örgütlenen bir terör örgütü olduğunu kabul etmiştir. Yargı organları kararlarında ayrıca FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi birçok özelliğinin bulunduğunu, bu örgütün diğerlerine nazaran çok daha zor ve karmaşık bir yapı olduğunu ortaya koymuştur (FETÖ/PDY'nin genel özellikleri için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; yargı organlarındaki örgütlenme biçimi için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 22; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 11).

B. ByLock Programına İlişkin Açıklamalar

7. FETÖ/PDY'nin örgütsel haberleşme için oluşturduğu ve örgüt mensuplarınca kullanılan iletişim yöntemlerinden birinin ByLock uygulaması olduğu özellikle darbe teşebbüsünden sonra örgütle bağlantılı soruşturma ve kovuşturmalarda tespit edilmiştir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 23). ByLock haberleşme programıyla ilgili kavramsal açıklamalara, programın tespitine, program verilerinin adli makamlara ulaştırılmasına, adli sürece, programın yüklenmesine, iletişimde kullanılmasına, genel ve örgütsel özelliklerine, yaygın uygulamalardan ayrılan yönlerine, ByLock verilerinin niteliği, anlamlandırılması ve kişilerle eşleştirilmesine ilişkin arka plan bilgisinin detaylarına Ferhat Kara kararında yer verilmiştir (Ferhat Kara, §§ 23-67).

C. Başvurucuya İlişkin Süreç

8. Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından FETÖ/PDY'nin Şanlıurfa'daki yapılanmasına yönelik olarak aralarında başvurucunun da bulunduğu kişiler hakkında soruşturma başlatılmıştır.

9. Bireysel başvuruya konu olayların geçtiği tarihte Şanlıurfa'nın Birecik ilçesindeki özel

öğrenci yurdunda müdür olarak görev yapan başvurucu, FETÖ/PDY'ye üye olma suçu isnadı nedeniyle 28/7/2016 tarihinde gözaltına alınmış; 30/7/2016 tarihinde Birecik Sulh Ceza Hâkimliği kararıyla tutuklanarak Şanlıurfa 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) nakledilmiştir.

10. Başsavcılık 16/1/2017 tarihli iddianameyle FETÖ/PDY'ye üye olma suçu isnadıyla başvurucu hakkında Şanlıurfa 5. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) kamu davası açmıştır. İddianamede FETÖ/PDY'ye ilişkin açıklamalara yer verildikten sonra başvurucunun durumu değerlendirilmiş, başvurucunun Zaman gazetesine aboneliğinin ve Bank Asyada hesabının bulunduğu, müdürlük yaptığı özel öğrenci yurdunun, üyesi olduğu derneklerin ve sigorta kayıtlarının bulunduğu şirketlerin darbe teşebbüsü sonrasında yürürlüğe konulan olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnameleri kapsamında terör örgütleriyle veya Millî Güvenlik Kurulunca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kapatıldığı ve haklarında anılan örgüte mensup oldukları iddiasıyla ayrı soruşturma yürütülen bazı şüphelilerle örgüte finansal destek sağlayan bir otelde kaldığı tespitlerine yer verilmiştir. Söz konusu tespitlerin tümü birlikte ele alınarak iddianamede, başvurucunun terör örgütüne üye olma suçunu işlediği kanaati ifade edilmiştir.

11. Mahkemece 6/2/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda başvurucunun ByLock programını da kullanıp kullanmadığına dair araştırma yapılması için Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğü bünyesindeki Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğüne (KOM Şube) müzekkere yazılmasına karar verilmiştir.

12. Başvurucu hakkındaki yargılama üç celsede tamamlanmıştır. 10/4/2017 tarihli ilk duruşmada başvurucunun sorgusundan önce Mahkeme, KOM Şubeden bilgi istenen hususa yanıt verildiğini belirterek başvurucu hakkında kendi kullanımındaki GSM hattı üzerinden ByLock programının kullanıldığına dair kayıt bulunduğuna dair KOM Şubeden gönderilen cevap yazısını okumuştur. Söz konusu 20/2/2017 tarihli yazıda, başvurucunun 353... IMEI numaralı mobil cihaz ile 0507... numaralı GSM hattı üzerinden ByLock programını kullandığına dair tespite yer verilmiştir. Başvurucu, suçlamaları kabul etmediğini ve -savunmasında ileri sürdüğü diğer hususların yanı sıra- ByLock programını da kullanmadığını beyan etmiştir.

13. Yargılamanın 5/5/2017 tarihli ikinci celsesinde Cumhuriyet savcısı esas hakkında mütalaasını sunmuştur. Mütalaada -iddianamede yer alan delillerin yanı sıra- KOM Şubenin gönderdiği yazıda belirtildiği şekliyle başvurucunun ByLock programını kullandığı gerekçesiyle atılı suçtan cezalandırılmasını talep etmiştir. Başvurucu mütalaaya karşı önceki savunmalarını tekrarlamıştır.

14. Mahkemenin 15/5/2017 tarihli kararı ile başvurucunun atılı suçtan 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmedilmiştir. Başvurucu yönünden iddianamede atılı suçun işlendiği hususunda delil olarak belirtilen tüm hususlara gerekçeli kararda da yer verilmiş, bunun yanında başvurucunun ByLock programını kullandığı kabul edilerek bu eylem de hükme esas alınmıştır. Gerekçeli kararda başvurucunun ByLock programını kullandığına dair değerlendirme şu şekildedir:

"...

1- Sanık İbrahim Halil Güner'in örgütün gizli yazışmalarını gerçekleştirdiği byLock programını kullandığı hususu sabittir. Her ne kadar sanığın aşamalardaki savunmalarında

bu programı kullanmadığını belirttiği görülmüş ise de, Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğünce temin edilen 21.02.2017 tarihli byLock sorgulama sonucunda, sanığın 0507... GSM numarası ile 353... ile 353... İmei numaraları ile byLock programını indirdiği açıktır. ..."

15. Başvurucunun istinaf talebi, Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesinin (Daire) 5/7/2017 tarihli kararı ile esastan reddedilmiştir.

16. Mahkemenin UYAP aracılığıyla erişilen başvurucu hakkındaki dava dosyasının incelenmesinden Başsavcılık tarafından 28/9/2017 tarihinde gönderilen yazıda başvurucu adına kayıtlı GSM hattıyla eşleştirilen "231082" ByLock user-ID numarasına ilişkin Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığınca (EGM-KOM) düzenlenen 12/7/2017 tarihli ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya eklenmek üzere sunulduğu anlaşılmıştır. Anılan tutanakta yer alan tespitler aşağıdaki şekildedir:

i. User-ID numarası "231082", kullanıcı adı, adı ve mesaj "byibrahim", son çevrim içi tarihi "14/8/2015, saat: 10.31.06", tespit edilebilen ilk log tarihi "8/11/2014" şeklindedir.

ii. "231082 ID'ye Bağlı İstatistik" başlığı altında "veri" ve "log" olarak kategorize edilen tespitlere göre yazışma durumunun pasif, e-posta durumunun aktif olduğu, toplam e-posta sayısının 86 veri, giriş sayısının 19 log, alınan e-posta sayısının 19 veri ve 45 log, okunan e-posta sayısının 26 log, alınan toplam e-posta sayısının 86 veri olduğu görülmüştür.

iii. "231082 ID'yi Ekleyenlerin Verdikleri İsimler (Roster)" başlığı altında 3 veri bulunduğu, bu user-ID'yi ekleyen üç farklı user-ID'den birinin 238487 user-ID numarasını kullandığı belirlenen R.İ. olduğu, gerçek kullanıcısı tespit edilemeyen diğer bir user-ID numarası kullanıcısının da 231082 user-ID numarasına "byibrahim" adını verdiği gözlemlenmiştir.

iv. "231082 ID'nin Eklediklerine Verdiği İsimler (Roster)" başlığı altında iki veri bulunduğu, bu bölümde de user-ID numarası kendileriyle eşleştirilen R.İ.ye ait user-ID, adı ve soyadı, T.C. kimlik numarası ve meslek bilgileri ile henüz kime ait olduğu belirlenemeyen user-ID numarasına yer verildiği, bu kişilerin bir kısmına başvurucu tarafından isimler verilerek kişi listesine eklendiğinin belirtildiği görülmüştür.

v. "231082 ID'nin Kurduğu Gruplar ve Grupların Kişi Listesi", "231082 ID'nin Katıldığı Gruplar ve Grupların Kişi Listesi" ve "231082 ID'ye Bağlı Kişi Listesi" başlıkları altında veri tespit edilemediği, "231082 ID'ye Bağlı Mail Listesi" başlığı altında ise açık kimlik bilgileri tespit edilerek biri R.İ., diğeri Ç.S. tarafından kullanıldığı belirtilen user-ID numaraları ile kullanıcısı belirlenemeyen başka bir user-ID numarasına yer verildiği anlaşılmıştır.

vi. "Önem Arz Eden Yazışmalar ve Mailler" ile "231082 ID'ye Bağlı Yazışmalar" başlığı altında sırasıyla "Toplam Açıklama: 0" ve "Toplam Kişi: 0" açıklamasına, "231082 ID'ye Bağlı Mailler" başlığı altında da şifreleri çözülemediği belirtilmekle birlikte 231082 user-ID numarasına Ç.S. tarafından gönderilen on iki e-posta, R.İ. tarafından gönderilen 1 e-posta ile kullanıcısı belirlenemeyen başka bir user-ID numarası üzerinden de altı e-posta gönderildiği tespitine yer verilmiştir.

vii. "231082 ID'nin Arama Kayıtları" başlığı altında "Toplam Veri: 0" açıklamasına, "231082 ID'ye Bağlı IP Log Tablosu" başlığı altında, Android işletim sistemli cihaz kullanılarak 8/11/2014 ile 14/8/2015 tarihleri arasında ByLock iletişim sistemine yapılan on dokuz "login" işlemine, "231082 ID'ye Bağlı Tüm Log Tablosu" başlığı altında da 8/11/2014 ila 14/8/2015 tarihlerinde ByLock iletişim sistemine yapılan toplam altmış altı "login" işlemine

yer verildiği anlaşılmıştır.

17. Başvurucu, İnfaz Kurumu aracılığıyla Mahkemeye gönderdiği 24/11/2017 ve 2/1/2018 tarihli dilekçelerle kendisi hakkındaki ByLock tespitine dair ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile diğer belgelerin, 23/1/2018 tarihli dilekçeyle de dava dosyasının gönderilmesini talep etmiştir. Mahkemece İnfaz Kurumuna yazılan 24/1/2018 tarihli müzekkere ile başvurucu hakkında UYAP'ta kayıtlı dava dosyasında yer alan belgelerin ekte gönderildiği belirtilerek bu belgelerin başvurucuya tebliğ edilmesi talimatı verilmiştir. Müzekkere ile UYAP aracılığıyla sunulan 1.225 ekten ibaret belgeler arasında Başsavcılık tarafından gönderilen 28/9/2017 tarihli yazı bulunmakla birlikte bu yazı ekinde Mahkemeye sunulan ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın bulunmadığı görülmüştür. Söz konusu müzekkere ekinde gönderilen belgeler başvurucuya 5/2/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Hükmün temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 16. Ceza Dairesince 14/2/2018 tarihinde hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Bozma gerekçesi şu şekildedir:

"Dairemizin 19.09.2017 tarih ve 2017/1798 esas, 2017/5219 karar sayılı kararında da belirtildiği üzere; sanığın bylock kullanıcısı olduğuna dair delilin, suçun sübutu açısından belirleyici olması karşısında, örgüt talimatı ile bu ağa dahil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının her türlü şüpheden uzak, kesin kanaata ulaştıracak teknik verilerle tespit edilmesi halinde sanığın örgütle bağlantısını gösteren bir delil olarak kabul edilmesi mümkündür.

Sanığın, bylock kullanıcısı olduğunu kabul etmemesi karşısında; örgüt liderinin talimatı üzerine Bankasya'ya para yatırdığı belirlenen sanık hakkında örgüt üyeliği suçu açısından bylock'un belirleyici delil olduğunun tespiti karşısında; Şanlıurfa Emniyet Müdürlüğünün 'Bylock Sorgu' belgesinde belirtilen 0507... nolu hat ile ByLock uygulamasına ait IP adreslerine (46.166.160.137, ...) kaç defa bağlanıldığının Bilgi Teknolojileri İletişim Kurumundan ve Emniyet Genel Müdürlüğü KOM Şube Müdürlüğünden ayrıntılı bylock tespit ve değerlendirme raporunun sorulması ve ayrıca söz konusu cep telefonunun baz istasyonlarını gösterir HTS kaydı getirtilip karşılaştırılması, ayrıca Uyap sisteminde yapılan incelemede; sanık hakkında suç tarihi 15.07.2016 olarak görülen Şanlıurfa 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 2017/439 esas sayılı dosyasında derdest yargılamasının bulunduğunun anlaşılması karşısında, silahlı terör örgütüne üye olma suçunun temadi eden suçlardan olduğu gözetilip, anılan dosya celp edilerek öncelikle olaylar arasında hukuki veya fiili kesinti olup olmadığı tespit edildikten sonra mümkün olması halinde dosyaların birleştirilmesi, kesinleşmiş olmaları durumunda ise onaylı örnekleri dosya arasına alındıktan sonra, tüm deliller bir bütün halinde değerlendirilip sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden eksik araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması... [bozmayı gerektirmiştir.]"

19. Bozma kararı üzerine yargılamaya Dairenin E.2018/1194 sayılı dosyası üzerinden devam edilmiştir. Daire 17/4/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Bu bağlamda bozma kararında belirtilen hususların araştırılmasına ilişkin olarak başvurucu hakkında ByLock user-ID tespiti yapıldığına dair ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı düzenlenip düzenlenmediğinin belirlenmesi, varsa bu tutanağın gönderilmesi, başvurucu adına kayıtlı GSM hattına ait HTS kayıtları ile bu hatta tanımlı IP adresleri ile ByLock sunucusunun IP adreslerine bağlantı yapılıp yapılmadığına ilişkin CGNAT (HIS) kayıtlarının getirtilmesi için 18/4/2018 tarihli müzekkereler yazılmıştır.

20. Daire tensip zaptında; bozma ilamında belirtilen, Mahkemenin başvurucu hakkındaki E.2017/439 sayılı dosyasının da incelenmek üzere gönderilmesi hususunda müzekkere yazmıştır. Mahkemeden gönderilen 24/4/2018 tarihli yazının ekinde, başvurucu hakkında ByLock kullanımına dayalı olarak FETÖ/PDY üyeliği iddiasıyla açılan kamu davasına dair bazı belgeler sunulmuştur. Bu belgeler arasında başvurucunun ByLock kullanıcıları arasında olduğuna dair kolluk tarafından düzenlenen liste ve başvurucu hakkında düzenlenen iddianame de bulunmaktadır. Mahkemece başvurucu hakkında aynı suçtan görülen ve E.2017/439 sayılı kamu davasının kovuşturma evresine dair UYAP aracılığıyla erişilen bilgiler şu şekildedir:

i. Başvurucu, İnfaz Kurumu aracılığıyla Mahkemeye sunduğu 11/8/2017 ve 6/9/2017 tarihli dilekçelerle ByLock CGNAT kayıtları ile Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın kendisine gönderilmesini istemiştir. Bu dilekçeler üzerine Mahkemece başvurucuya tebliğ edilmek üzere İnfaz Kurumuna gönderilen 11/12/2017 tarihli yazı ekinde sunulan belgeler arasında başvurucunun talebine konu belgelerin bulunmadığı anlaşılmıştır. Nitekim başvurucu da sonradan gönderdiği 18/12/2017, 29/1/2018 ve 12/3/2018 tarihli dilekçelerle söz konusu belgelerin kendisine tebliğ edilmediğini belirterek yeniden tebligat yapılmasını talep etmiştir. Ancak UYAP kayıtlarından başvurucuya talep ettiği kayıtların ve tutanakların gönderildiğine, tebliğ edildiğine dair herhangi bir belgeye ulaşılamamıştır.

ii. Mahkeme; Daireye 5/6/2018 tarihinde gönderdiği yazıda, başvurucu hakkındaki ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Şube Müdürlüğü tarafından 4/6/2018 tarihinde Mahkemeye sunulduğunu belirterek anılan tutanağı, yazı ekinde Daireye sunmuştur. Söz konusu tutanağın önceden Mahkemeye sunulan ve başvurucuyla ilişkilendirilen 231082 user-ID numarasına dair tutanak olduğu anlaşılmıştır.

iii. Mahkemece 7/5/2018 tarihinde ilk celse yapılmış, başvurucunun ve müdafiinin hazır bulunmadığı bu oturumda başvurucu hakkındaki ByLock Değerlendirme ve Tespit Tutanağı ile CGNAT kayıtlarının dosyaya sunulduğu belirtilmiştir. 27/9/2018 tarihli 2. celsede başvurucunun müdafiinin de hazır bulunmasıyla sorgusu yapılmıştır. Bu celsede ByLock Değerlendirme ve Tespit Tutanağı ile CGNAT kayıtları başvurucuya okunmuştur. Başvurucu, Yargıtayın bozma kararı sonrasında Dairece yapılan 11/7/2018 tarihli celsede de (bkz. § 23) hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğunu, ByLock kullanmadığını, roster kayıtlarında görülen R.İ.yi tanımadığını, aleyhindeki delilleri kabul etmediğini savunmuştur.

iv. Davanın sonraki üç oturumunda yargılamaya başvurucu ve müdafiinin yokluğunda devam edilmiştir. 3. ve 4. oturumlarda başvurucu hakkındaki derdest diğer davanın kesinleşmesinin beklenmesine karar verilmiş, 13/3/2019 tarihli oturumda ise başvurucu hakkında Dairece verilen mahkûmiyet kararının kesinleştiği ve mevcut davanın mükerrer nitelikte olduğu değerlendirilerek davanın reddine karar verilmiş, bu karar istinaf kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşmiştir.

21. Başsavcılık 28/9/2017 tarihli yazısını ve ekinde sunduğu ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nı 16/5/2018 tarihinde düzenlediği müzekkere ile Daireye de sunmuştur.

22. Başvurucu; İnfaz Kurumundan Daireye gönderdiği 24/4/2018, 17/5/2018, 31/5/2018, 7/6/2018, 18/6/2018, 25/6/2018, 2/7/2018 ve 9/7/2018 tarihli dilekçelerle CGNAT kayıtlarının kendisine gönderilmesini istemiştir. Ancak UYAP kayıtlarından bu dilekçelere istinaden başvurucuya CGNAT kayıtlarının gönderildiğine ve tebliğ edildiğine dair herhangi

bir belgeye ulaşılamamıştır.

23. Dairece bozma kararı üzerine yapılan yargılama, 11/7/2018 tarihinde başvurucunun ve müdafiinin de hazır bulunduğu tek celsede tamamlanmıştır. Anılan celsede başvurucuya ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile başvurucunun GSM hattına tanımlı IP adresleri ile ByLock sunucusuna ait IP adreslerine yapılan bağlantılara dair CGNAT kayıtları okunmuştur. Başvurucu -iddianamede yer alan diğer delillere yönelik savunmasının yanı sıra- GSM hattının kendisine ait olduğunu ancak ByLock kullanmadığını, söz konusu belgelerin içeriğini kabul etmediğini, user-ID numarasına ait roster kayıtlarında adları geçen R.İ. ve Ç.S.yi tanımadığını, Mahkemenin E.2017/439 sayılı dosyasından haberdar olduğunu söylemiştir. Başvurucu müdafii CGNAT kayıtlarını incelediğini beyan ederek ByLock sunucusuna ait IP adreslerine yapıldığı belirtilen 1.758 bağlantının bir kısmının aynı gün içinde yapıldığını, ardından 45 gün boyunca sunucuya bağlantı tespit edilmediğini söylemiştir. Başvurucu müdafii bu durumun başvurucunun örgütten talimat almadığını gösterdiğini, aksi hâlde her gün bağlantı yapılması gerektiğini ileri sürmüştür.

24. Yargılama sırasında Daire, başvurucu hakkında Mahkemenin E.2017/439 sayılı davasının bu dava ile birleştirilmesine gerek bulunmadığını, diğer davanın mükerrer dava olup olmadığının değerlendirilmesi için bu davada verilecek kararın Mahkemeye gönderilmesi gerektiği kanaatine ulaşmıştır.

25. Başvurucuya Dairece son sözü sorulduğunda ise ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile HTS kayıtlarının kendisine verilmediğini söyleyerek bu belgelerin verilmesini, ayrıca Bank Asya hesabının kullanımına ilişkin de bilirkişi raporu alınmasını istemiştir. Daire ise bu talebi reddetmiştir. Ret gerekçesi şu şekildedir:

"Yargılamanın geldiği aşama, yargılamanın tüm aşamasında sanığın müdafii yardımından faydalanmış olması, müdafinin dosyaya ulaşmasında herhangi bir kısıtlamanın bulunmaması, sanığın dairemiz huzurundaki savunmasında bylock tespit değerlendirme ve HTS kayıtlarından haberdar edilip haberdar olduğunun anlaşılması ve dosya kapsamına göre bilirkişi raporu alınmasının dosyaya katkı sağlamayacağı hususları gözetilerek sanığın tevsii tahkikat talebinin reddine oy birliğiyle karar verildi ..."

26. Yargılama sonucunda Daire, başvurucunun atılı suçtan 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmetmiştir. Hükmün gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"DELİLLER;

İddia, savunma, sanığın bylock kullanıcısı olduğuna dair Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen tespit ve değerlendirme tutanağı, BTK tarafından gönderilen HTS ve HIS (CGNAT) sorgu kayıtları, nüfus ve adli sicil kayıtları ile tüm dosya kapsamından ibarettir.

DAİREMİZİN DEĞERLENDİRMESİ VE KABULÜ;

...

Dairemizce Yargıtay bozma ilamı doğrultusunda kovuşturma aşamasından sonra dosya içerisine konulduğu anlaşılan ve sanığın bylock kullanıcısı olduğunu bildiren Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından tanzim edilen tespit ve değerlendirme tutanağı ile dairemizce BTK'dan getirtilen HTS ve HIS (CGNAT) kayıtları CMK'nın 217. maddesi uyarınca duruşmada sanık ve müdafine okunarak diyecekleri tespit edilmiştir.

...

Buna göre yapılan yargılama, toplanan deliller, sanık savunmaları ve tüm dosya kapsamından; sanığın, ayrıntıları ve hukuki mahiyeti yukarıda işaret edilen Yargıtay kararlarında açıklandığı üzere; oluşturulması, dahil olunması, kullanılması ve teknik özellikleri itibariyle münhasıran FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarınca kullanılan kriptolu iletişim ağı Bylock'u örgütsel amaçla yoğun olarak kullandığı ve dosyaya yansıyan diğer delillere göre silahlı terör örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olarak süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gerektiren eylem ve faaliyetlerde bulunmak suretiyle üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sabit[tir.]"

27. Başvurucu, Daireye gönderdiği 12/7/2018 tarihli dilekçe ile hükümle birlikte verilen tutukluluk hâlinin devamı kararına yönelik 17/7/2018 tarihli dilekçede, savunma hakkının kısıtlanmaması için ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile CGNAT ve HTS kayıtlarının kendisine verilmesini istemiştir. Başvurucu 26/7/2018 tarihli dilekçesinde de hakkındaki dava dosyasında bulunan tüm belgelerin CD ortamında İnfaz Kurumuna gönderilmesini talep etmiştir. Daire, İnfaz Kurumuna gönderdiği 3/8/2018 tarihli müzekkere ile başvurucu hakkındaki dava dosyasında bulunan belgelerin CD ortamında sunulduğunu belirterek söz konusu CD'nin başvurucuya tebliğ edilmesi talimatı vermiş; söz konusu CD başvurucuya 6/8/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Ancak anılan müzekkere ile CD hâlinde gönderildiği belirtilen ve UYAP ortamında yirmi altı ekten ibaret olduğu anlaşılan belgeler arasında da başvurucunun talebine konu belgelerin bulunmadığı görülmüştür.

28. Başvurucu temyiz dilekçelerinde -diğer temyiz itirazlarının yanı sıra- birçok kez talep ettiği hâlde ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile CGNAT ve HTS kayıtlarının kendisine verilmediğini, bu belgelerdeki verileri birbirleriyle karşılaştırma olanağı bulamadığını ileri sürmüştür. Diğer yandan başvurucu müdafii UYAP aracılığıyla Daireye gönderdiği bilatarihli ve UYAP'a 19/7/2018 tarihinde havale edilen dilekçe ile dosyadaki HTS kayıtlarının yetkilendirdiği avukata verilmesini talep etmiştir. UYAP'ta kayıtlı belgeler arasında müdafinin bu dilekçesi üzerine hangi belgelerin verildiğine dair açıklama içeren herhangi bir belge bulunmamaktadır. Ancak bu tarihten sonra başvurucu, önceki temyiz dilekçeleri haricinde anılan belgelerin kendisine verilmediğine, bu sebeple savunma hakkının kısıtlandığına dair itirazlarını yinelediği 16/10/2018 tarihli ve Ek Savunma başlıklı bir dilekçe daha sunmuştur. Anılan dilekçede başvurucu, hükme esas alınan ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile CGNAT kayıtlarında belirtilen hususlara ve sayısal verilere de detaylı şekilde yer vererek bu belgelerin içeriklerine dair tespit ve itirazlarını da dile getirmiştir.

29. Yargıtay, temyiz edilmesi üzerine Dairenin 11/7/2018 tarihli mahkûmiyet hükmünü 5/12/2018 tarihinde onamıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

30. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Ferhat Kara, §§ 83-110.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Anayasa Mahkemesinin 8/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Hukuka Aykırı Olarak Elde Edilen Delillere Dayanılarak Mahkûmiyet Kararı Verilmesi Nedeniyle Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucu; ByLock kullanmadığını, ByLock verilerinin istihbarat birimlerince elde edilen hukuka aykırı delil niteliğinde olduğunu ve bu verilerin hakkında verilen mahkûmiyet kararına dayanak alınamayacağını, ByLock tespitine dair mahkûmiyete esas alınan belgelerin gerçeği yansıtmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir.

33. Bakanlık görüşünde;

i. FETÖ/PDY üyelerinin haberleşmede ve örgütsel iletişimde kullandıkları kriptolu (şifreli) haberleşme programı olan ByLock iletişim sisteminin delil niteliğinin Türk yargı organları tarafından yakın dönemde verilen birçok kararda geniş olarak tartışıldığı ifade edilmiş ve Yargıtay 16. Ceza Dairesi, Yargıtay Ceza Genel Kurulu ile Anayasa Mahkemesinin ByLock uygulamasının delil niteliğine ilişkin kararlarından örnekler verilmiştir.

ii. Atılı suçlamanın niteliği, iddianameye konu eylemler ve dosyada bulunan deliller hakkında başvurucunun yeterince bilgilendirildiği, yargılama aşamasının tamamında lehine olan hususları ileri sürebildiği, aleyhe olan delillere karşı çıkabildiği ve olaya ilişkin kendi anlatımını mahkemeye sunabildiği ifade edilmiştir. Yargılamanın silahların eşitliği ilkesine uygun olarak yürütüldüğü ve mahkeme tarafından savunmanın menfaatlerinin korunması için sağlanan güvencelerin yeterli olduğu belirtilmiştir.

34. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

35. Anayasa Mahkemesi birçok kararında, kanuni bir temele dayanmadan veya hukuka aykırı şekilde elde edilen delillerin yargılamada kullanılmasıyla ilgili olarak ileri sürülen iddiaları adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelemiş; bu konudaki ilkeleri belirlemiştir (birçok karar arasından bkz. Yaşar Yılmaz, B. No: 2013/6183, 19/11/2014, §§ 38-60; Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, §§ 42-51). Buna göre Anayasa Mahkemesinin görevi, belirli delil unsurlarının hukuka uygun şekilde elde edilip edilmediğini tespit etmek değildir. Anayasa Mahkemesinin görevi, hukuka aykırı olduğu ilk bakışta anlaşılabilen veya derece mahkemelerince hukuka aykırı olduğu tespit edilen delillerin yargılamada tek veya belirleyici delil olarak kullanılıp kullanılmadığını ve bu hukuka aykırılığın bir bütün olarak yargılamanın adil olup olmamasına etkisini incelemektir (Orhan Kılıç, § 46). Somut başvuruda anılan ilkelerden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

36. Anayasa Mahkemesi, Ferhat Kara kararında anayasal düzeni ortadan kaldırmayı amaçlayan bir terör örgütüyle ilgili istihbarat çalışmaları sırasında rastlanan ByLock uygulamasına ilişkin verilerin bu örgüte yönelik olarak yürütülen soruşturmalarda/yargılamalarda maddi gerçeğe ulaşılmasına katkı sunması amacıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına iletilmesinde bir hukuka aykırılığın bulunmadığı gibi bu yönde derece mahkemelerince yapılmış bir tespitin de olmadığını vurgulamış; ByLock iletişim sistemine ilişkin dijital materyallerin ve bu materyallerle ilgili olarak düzenlenen teknik raporun Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına ulaştırılmasının bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren uygulama olmadığı kanaatine varmıştır (Ferhat Kara, § 136).

37. Mevcut başvuruda Ferhat Kara kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir

neden bulunmamaktadır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. ByLock Verilerinin Mahkûmiyet Kararında Tek veya Belirleyici Delil Olarak Kullanılması Nedeniyle Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

39. Başvurucu, ByLock tespitinin hatalı olduğunu ve ByLock'un tek başına delil olarak kullanamayacağını belirtmiş; sonuç olarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Bakanlık görüşünde;

i. Dairenin gerekçeli kararında Bylock iletişimin sisteminin örgüt içinde nasıl ve ne amaçla kullanıldığına, FETÖ/PDY üyeliğinin bir delili olarak kabul edilmesine dair ayrıntılı değerlendirmede bulunulduğu, başvurucunun mahkûmiyetine, ByLock kullanımının teknik verilerle ispatlanmış olmasına dayanılarak karar verildiği ifade edilmiştir. Diğer yandan Daire kararında, başvurucunun ByLock kullanmadığına yönelik savunmasına neden itibar edilmediğine ve bu delilin tek başına mahkûmiyete esas alınıp alınamayacağına ilişkin gerekçelere de yer verildiği vurgulanmıştır.

ii. Başvurucunun şikâyetlerinin esas itibarıyla yargılamanın sonucuna, delillerin değerlendirilmesine, hukuk kurallarının yorumuna ve uygulanmasına ilişkin olduğu, Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasına göre kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz bir takdir hatası veya açık keyfîlik bulunmadıkça bu takdire müdahalesinin söz konusu olamayacağını birçok kararında dile getirdiği, somut olayda dosyadaki bilgi ve belgeler dikkate alınarak yapılan yargılama ve kurulan hükümde herhangi bir bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik olmadığı belirtilmiştir.

41. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

42. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

43. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal

edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

44. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai durumlarda, aslında yargılamanın sonucuyla ilgili olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara, § 149).

45. Somut olayda başvurucu, mahkûmiyet kararında ByLock verilerinin belirleyici delil olarak kullanılması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerden hangisinin ihlal edildiğini açıkça belirtmemiştir. Başvurucunun bu ihlal iddiasının adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerden biri ya da birkaçı yönünden incelenmesi de mümkün görünmemektedir. Bu durumda geriye, Mahkemenin ByLock verilerini mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak kullanmasının adil yargılanma hakkı kapsamındaki usul güvencelerini tamamen etkisiz hâle getiren ve açıkça keyfî bir uygulama olup olmadığının değerlendirilmesi kalmaktadır. Bunun için öncelikle ByLock verilerinin delil olarak kullanılması ile ilgili sürecin ne şekilde geliştiğinin ve daha sonra Mahkemenin buna ilişkin değerlendirmesinin incelenmesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Ferhat Kara, § 150).

46. Anayasa Mahkemesince Ferhat Kara kararında ByLock programından elde edilen verilerin mahkûmiyete esas alınması yönünden değerlendirmeler yapılmıştır. Anılan kararda; soruşturma birimlerinin adli makamlara hitaben ByLock programının gizliliğini sağlamaya dönük teknik özelliklerine, kullanım şekline, şifrelenme biçimine, cihaza yüklenme yöntemine, kullanım alanlarına ve amacına yönelik olarak ayrıntılı bilgiler içeren teknik ve kronolojik raporlar düzenlediği, bu raporlarda ByLock programının yaygın ticari mesajlaşma programlarından farklılıklarına ve örgütsel özelliklerine değinildiği belirtilmiştir. Söz konusu hususlara örnek olarak yaygın ticari mesajlaşma programlarında kolay yükleme, rehberdeki kişilerin programa senkronize olması, telefon numarası, e-posta ile kimliğin tespiti ve şifreleme hususlarına öncelik verildiği hâlde ByLock programının bunların aksine yüklemeyi, sisteme dâhil olmayı ve kişilerle iletişime geçmeyi zorlaştırdığı, kullanıcı kimliğinin kısmen veya tamamen tespitini sağlayan herhangi bir veriyi kayıt işlemlerinin hiçbir aşamasında talep etmediği vurgulanmıştır (Ferhat Kara, § 151).

47. Anılan kararda, ByLock programı aracılığıyla gönderilen mesajlarda ve e-postalarda örgüt mensuplarının ifadelerinde beyan ettikleri örgütsel bazı kısaltmalara ve örgüte ait literatüre yer verildiği belirtilmiştir. Ayrıca bu program üzerinden iletişim kurabilmek için her iki kullanıcının birbirini eklemesinin gerekmesi programın örgütsel hücre tipine uygun şekilde kurgulandığının işareti olarak değerlendirilmiştir. Darbe teşebbüsü sonrasında

yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturmalara ait dosyalardaki ifadelerde, ayrıca örgüt üyelerinin gönderdikleri mesaj ve elektronik postalarda bu programın örgütsel iletişimi sağlamak üzere oluşturulan bir haberleşme aracı olduğu ve bu amaçla kullanıldığı ifade edilmiştir (Ferhat Kara, § 152).

48. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun söz konusu kararda atıfta bulunulan 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararında, soruşturma makamları tarafından tespit edilen teknik veri ve bilgiler ile FETÖ/PDY'nin örgütlenme şekli ve özellikleri dikkate alınarak ByLock'un çalışma sistematiği ve yapısı itibarıyla münhasıran FETÖ/PDY mensuplarının kullanımına sunulan bir program olduğu sonucuna ulaşıldığı, Yargıtay içtihatlarında ByLock iletişim sisteminin FETÖ/PDY mensuplarının kullanması amacıyla oluşturulan bir ağ olduğunun belirtildiği vurgulanmıştır. Böylece Yargıtay kararlarında, örgüt talimatıyla bu ağa dâhil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak teknik verilerle tespitinin kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olarak kabul edildiği belirtilmiştir (Ferhat Kara, § 153).

49. Ferhat Kara kararında, ByLock verilerinin esas olarak iki kaynağa dayandığı, bunlardan ilkinin ByLock sunucusundan elde edilen ve Millî İstihbarat Teşkilatının adli makamlara iletmesinden sonra teknik birimlerce hâkimlik/mahkeme kararına istinaden üzerinde inceleme yapıldığı veriler, ikincisinin ise ByLock sunucusuna ait hedef IP'lere Türkiye'den hangi IP'lerden erişildiğini gösteren CGNAT kayıtları olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda yargı organlarının ByLock kullanıcısının gerçekte kim olduğunu ve kişinin örgüt içindeki hiyerarşik konumunun ne olduğunu belirlerken bu hususta önemli bilgiler içeren ByLock sunucusu verilerinden faydalandıkları, bu kapsamda ByLock sunucusunda kaydı olan kullanıcıların user-ID numaralarının, kullanıcı adı ve şifre bilgilerinin, bağlantı tarihinin, bağlantıyı yapan IP adresinin, hangi tarihler arasında kaç kez bağlantı yapıldığının, haberleşmelerin kimlerle gerçekleştirildiğinin tespitinin mümkün olabildiği aktarılmıştır (Ferhat Kara, § 154).

50. Ferhat Kara kararında yargı kararları ile adli ve teknik raporlarda yer alan değerlendirmelere atıfta bulunularak ByLock programının indirilmesinin mesajlaşma/haberleşme göstergesi olmadığı, kayıt esnasında öncelikle kullanıcının bir kullanıcı adı ile parola üretmesi gerektiği, haberleşme/mesajlaşma için ise kayıt sırasında kullanıcılarca belirlenen ve kullanıcıya özel olan kullanıcı adı/kodunun bilinmesinin ve arkadaş ekleme işleminin karşı tarafça onaylanmasının zorunlu olduğu, karşılıklı ekleme olmaksızın iletişime geçme imkânının bulunmadığı vurgulanmıştır. Söz konusu kararda ayrıca Yargıtay kararlarında ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın kişinin hukuki durumunun belirlenmesi bakımından önemli olduğunun belirtildiği, anılan tutanağın ByLock sunucusunda kaydı olan kullanıcının user-ID numarası, kullanıcı adı ve şifre bilgileri ile sunucuda tespit edilen log kayıtları gibi verilerin ve varsa mesaj/e-posta içeriklerinin çözümünü, bu kişinin kurduğu ya da katıldığı gruplara kayıtlı diğer kullanıcıların birbirleriyle olan ilişkisini ortaya koyan bir belge olduğunun değerlendirildiği açıklanmıştır. Bununla birlikte Yargıtay kararlarında kişinin örgütsel gizliliği sağlama ve haberleşme amacıyla ByLock sistemine girdiğinin ve bu sistemi kullandığının kanıtlanmasında ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın ve CGNAT kayıtlarını içeren belgelerin önem taşıdığının belirtildiği ortaya konulmuştur (Ferhat Kara, § 156).

51. Ferhat Kara kararında ayrıca Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bir ByLock user-ID numarasının kendisiyle eşleştirilen kişiden farklı bir kişi tarafından kullanıldığına dair

-somut olayın koşullarına göre- şüphe oluşması durumunda yapılması gereken adli işlemlere dair açıklamalar içeren 27/6/2019 tarihli ve E.2018/16-418, K.2019/513 sayılı kararına da yer verilmiştir. Söz konusu karara göre sanık adına kayıtlı GSM ya da ADSL aboneliğinin veya bu abonelikler üzerinden internete bağlanan cihazların bir başkası tarafından kullanıldığına, bu abonelikler üzerinden kurulan internet bağlantısı için gerekli şifre gibi bilgilerin sanık tarafından başkalarıyla paylaşıldığına ya da başkaları tarafından hukuka aykırı olarak ele geçirildiğine yönelik savunmalar söz konusu olduğunda bu konuda gerekli araştırma ve incelemelerin yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla user-ID bilgisi içeren tutanakların sanığın aboneliğini ya da cihazını kullandığını iddia ettiği kişiyle ilgili olarak yapılacak araştırmalar sonucunda elde edilecek verilerle birlikte değerlendirilmesi gerekir. Maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli görülmesi hâlinde KOM'un güncel ByLock sorgu sonuçlarına dair raporu ile varsa CGNAT ve HTS kayıtları da getirtilip incelenmelidir (Ferhat Kara, § 157).

52. Bu noktada Anayasa Mahkemesinin ByLock kullanımının silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kurulan mahkûmiyet hükmüne esas alındığı bazı yargılamalara ilişkin bireysel başvurularda bu programı kullandıklarını kabul etmeyen başvurucular yönünden adil yargılanma hakkı kapsamındaki muhtelif güvencelerin ihlal edildiğine dair verdiği kararlara da değinmek gerekir:

i. Anayasa Mahkemesi Sabri Yılmaz (B. No: 2018/11960, 30/3/2022) kararında ByLock içerikleri ve CGNAT kayıtlarının getirtilmeksizin salt ByLock Sorgu Sonucu Tutanağı ve HTS kayıtlarının birbiriyle uyumlu olduğuna dair Yargıtay kararlarında aranan şartları taşımayan bilirkişi raporuna dayanılarak başvurucunun ByLock kullandığı kabul edilip hükme esas alınan bu verilerin doğruluğunun ve güvenilirliğinin sınanması için başvurucunun gösterdiği delillerle ilgili gerekli ve yeterli inceleme/değerlendirme yapılmamasının başvurucuyu iddia makamı karşısında usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürdüğüne, bu nedenle adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Sabri Yılmaz, § 49).

ii. Yunus Usluer (B. No: 2018/38137, 10/5/2022) ve Nagehan Özgül (B. No: 2018/38165, 15/6/2022) kararlarında, ByLock kullanıldığına dair kabule ByLock içerikleri getirtilmeksizin, ByLock Sorgu Sonucu Tutanağı'na dayanılarak ulaşılmıştır. Ancak Yargıtay uygulaması kapsamında ByLock kullanımının her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak teknik verilerle tespiti yönünden -tek başına- yetersiz görülen bu tutanağın somut olayların koşullarında hangi nedenle ByLock kullanıldığına dair kesin kanaate ulaştıracak nitelikte bir teknik veri/delil olarak kabul edildiği hususu derece mahkemeleri ile kanun yolu incelemesi yapan bölge adliye mahkemesi ve Yargıtay kararlarında açıklanmamıştır. Belirtilen nedenlerle kolluk birimleri tarafından düzenlenen bu tutanağın içeriği ile başvuruculara isnat edilen eylemler arasındaki bağlantının açık bir şekilde ortaya konulmadığı sonucuna ulaşılarak gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Yunus Usluer, §§ 40-44).

iii. Oğuzhan Aksoy (B. No: 2018/37293, 13/9/2022) kararında, ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı getirtilmeden Yargıtay kararlarında üst veri olarak değerlendirildiği hâlde mahkûmiyet kararında ByLock iletişim sistemine örgüt talimatı ile dâhil olunduğu ve gizliliği sağlamak için bu programın haberleşme amacıyla kullanıldığı kabulüne tek ve belirleyici delil olarak CGNAT kayıtları esas alınmıştır. Anılan delilin bu kabule uygunluğu yönünden başvurucunun ByLock programını örgüt içi haberleşme

amacıyla kullanmadığına dair savunmalarına hangi yönüyle itibar edilmediğinin tartışılmadığını, başvurucuya bu kayıtların tümünü inceleme ve içeriğine karşı etkili şekilde itirazda bulunma olanağı sağlanmadığını tespit eden Anayasa Mahkemesi, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Oğuzhan Aksoy, §§ 66-68).

iv. Adına ADSL aboneliği bulunan kişinin bu aboneliğe ait IP adresleri aracılığıyla ByLock sunucularına yapılan bağlantı üzerine oluşturulan ByLock user-ID numarası ve buna bağlı verilere itiraz etmesi durumunda söz konusu verilerin bu kişi tarafından oluşturulup oluşturulmadığının belirlenmesi açısından bazı teknik araştırmalar yapılması gerekebilmektedir. Harun Evren (B. No: 2020/17037, 13/4/2022) kararına konu olayda; tespit edilen user-ID numarasının bir başkası tarafından kullanıldığı iddia edilmesine rağmen bu numaraya bağlı roster kayıtlarındaki diğer user-ID numaralarını kullanan kişilerin tespiti ve gerektiğinde tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasına, yine bu kişiler hakkında yürütülen soruşturma dosyalarının getirtilmesine dair delil toplatılması talepleri reddedilmiştir. Bu durumda Anayasa Mahkemesi, -somut olayın koşullarına göre- başvurucuya kendisinin elde etme olanağı bulunmayan delillerin aksini ortaya koyma hususunda makul imkânlar sunulmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Harun Evren, §§ 40-44).

v. Anayasa Mahkemesi Y.Y. (B. No: 2020/22966, 19/10/2022) kararında, ByLock programını kullandığını kabul etmeyen başvurucu açısından ByLock kullanımına dair tespitin mahkûmiyet için önemli ağırlıkta delil olarak kabul edildiğini değerlendirmiştir. Ancak bu hususu teknik verilerle ispat ettiği kabul edilen ve istinaf başvurusu sırasında dosyaya giren ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın bölge adliye mahkemesince duruşmada başvurucu ve müdafiine okunarak bu delile karşı iddia ve itirazlarını etkili şekilde sunma olanağı tanınmaksızın bu belgeye istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin kararın gerekçesinde yer vermekle yetinilmesinin başvurucuyu iddia makamı karşısında usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürdüğü belirlenmiştir. Bu nedenle Y.Y. kararında, bölge adliye mahkemesince izlenen yöntemin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı ve başvurucunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği, dolayısıyla adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Y.Y., §§ 36-38).

vi. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkının ihlali iddiasına ilişkin bir kısım başvuruda duruşmada dinlenilmeyen tanıkların beyanlarının mahkûmiyet hükmü açısından tek veya belirleyici delil niteliğinde olup olmadığını tespit ederken ByLock'a ilişkin verileri de mahkûmiyet kararına etkisini belirlemek amacıyla irdelemiştir. Bu kapsamda Hasan Bati (B. No: 2019/8419, 28/6/2022) kararında Anayasa Mahkemesi öncelikle derece mahkemesinin yargı çevresinde ikamet eden tanıkların huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba göstermediğini tespit etmiştir. Sanığın ByLock kullanıcısı olup olmadığının silahlı terör örgütüne üye olma suçunun sübutu açısından belirleyici olması durumunda ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya getirtilmesi, anılan tutanağın temin edilememesi hâlinde operatör kayıtları ile eşleştirme yapılmak üzere BTK'dan getirtilen CGNAT kayıtları ile HTS sonuçlarının karşılaştırılıp belirtilen hat üzerinden ByLock kullanan kişinin sanık olup olmadığı doğrultusunda bilirkişiden teknik rapor alınarak hüküm kurulması gerektiği yönündeki Yargıtay içtihadına rağmen somut olayda ByLock Tespit ve Değerlendirme

Tutanağı dosyaya getirtilmediği gibi teknik bilirkişi raporunun da temin edilmediği ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesi gerekçeli karar içeriğinden tanık anlatımlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesinde dikkate alındığı, dolayısıyla sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunu kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesi sonuç olarak başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Hasan Bati, §§ 26-35; benzer yöndeki diğer kararlar için bkz. Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021; Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022; Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022).

53. Ferhat Kara kararında, örgütsel iletişimi sağlamak amacıyla kişilerin ByLock kullanımlarının tespiti açısından adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırma ve değerlendirmelere ilişkin yer verilen Yargıtay kararları gözönünde bulundurularak Yargıtayın ve derece mahkemelerinin ByLock'a yönelik yaklaşımının kategorik olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Ferhat Kara, § 159). Benzer şekilde yukarıda bir kısmına yer verilen ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki muhtelif güvencelerin ihlal edildiği sonucuna ulaşılan bireysel başvurulara ilişkin karar içeriklerinden Anayasa Mahkemesinin de ByLock'a yönelik yaklaşımının kategorik olmadığı anlaşılmaktadır.

54. Diğer yandan Ferhat Kara kararında, adli ve teknik raporlar ile Yargıtay kararlarına göre ByLock'un varlığı, örgütsel önemi ve gizliliği ile nasıl kurulup kullanılacağı ve diğer kişilerle iletişime geçilmesi için arkadaş ekleme işleminin ne şekilde yapılacağı hususlarında başka bir örgüt mensubu tarafından kişinin bilgilendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Yine adli birimlerin yaptığı araştırmalara göre ByLock programında kullanım kılavuzu, sık sorulan sorular ve geri bildirim alanı gibi bölümlere yer verilmediğine değinilmiştir. Dolayısıyla örgütsel amaçla kullanılması için tasarlanmış bu programı örgütle irtibatı olmayan bir kişinin -genel uygulama mağazaları ile bazı internet sitelerinde rastlayarak indirmesi durumunda bile- bir örgüt mensubunun yardımı olmaksızın kullanması ve başka kişileri arkadaş olarak ekleyip onlarla iletişim kurması imkânı bulunmadığı belirtilmiştir. Anılan kararda, adli işlemlerde de programın cihaza indirilmesinin değil anılan uygulamaya kaydolunmasının ve örgütsel amaçla kullanılmasının esas alındığı ifade edilmiş; nitekim adli makamların tespitlerine göre de sırf ByLock'u cihazına indirdiği gerekçesiyle kimse hakkında soruşturma başlatılmadığı vurgulanmıştır. Diğer yandan buna rağmen aksinin iddia edilmesi hâlinde soruşturma ve yargı organlarınca bu hususun da araştırıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Ferhat Kara, § 158).

55. Söz konusu kararda, derece mahkemelerince ByLock'a ilişkin olarak yapılan tespit ve değerlendirmelerin olgusal temellerden yoksun olduğunu söylemenin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Bu bağlamda derece mahkemelerince ByLock uygulaması yönünden değerlendirme yapılırken ve bu çerçevede anılan programdaki veriler kişilerle (sanıklarla) eşleştirilirken delilden kişiye (sanığa) ulaşılması yönteminin esas alındığı vurgulanmıştır. Öte yandan bu değerlendirmelerin tek bir verinin hükme esas alınmasına değil farklı kaynaklardan elde edilen bilgi, belge, kayıt ve verilerin birbirleriyle karşılaştırılarak teyit edilmesine dayandığı, suç isnadı altındaki kimselerin de ByLock kullanıcısı olduklarını gösterir delillerin gerçekliğine ve sıhhatine itiraz etme ve bunlara yönelik her türlü iddia ve taleplerini dile getirme imkânına soruşturma ve kovuşturma süreçlerinin her aşamasında sahip oldukları belirtilmiştir. Nitekim anılan kararda, bu iddiaların yeterince incelenmediği durumlarda da mahkûmiyet hükümlerinin bozulduğuna ilişkin kanun yolu denetimi yapan

mercilerin kararlarına atıfta bulunulmuştur (Ferhat Kara, § 159).

56. Ferhat Kara kararında sonuç olarak yapısı, kullanım şekli ve teknik özellikleri itibarıyla sadece FETÖ/PDY mensuplarınca -örgütsel iletişimde gizliliği sağlama amacıyla- kullanılan kriptolu iletişim ağının bir kimse tarafından kullanılmasının terör örgütüne üye olma suçu açısından mahkûmiyete dayanak alınmasının adil yargılanma hakkı kapsamındaki usul güvencelerini tamamen etkisiz hâle getiren ve açıkça keyfî bir uygulama olarak değerlendirilmemiş, ByLock'un mahkûmiyet hükmünde tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasına ilişkin iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu kabul edilmiştir (Ferhat Kara, § 161).

57. Somut olayda başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm olmasında dayanılan tek delil ByLock kullanıcısı olmasıdır. Başvurucu ByLock sunucusuna bağlantı sağlayan IP adreslerinin tanımlandığı GSM hattının kendisine ait olmadığını veya bu hattın kendisi dışında birileri tarafından kullanıldığını iddia etmemiştir. Aksine başvurucu, bu hattın kendisine ait olduğunu ve kendisinin kullanımında bulunduğunu kabul etmiştir.

58. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun kendi kullanımındaki cihaz ve GSM aboneliği vasıtasıyla ByLock sunucusuna bağlanıp bir user-ID alarak bu sisteme dâhil olmasını ve programı örgütsel haberleşmenin gizliliğini sağlamak amacıyla kullanmasını örgütle bağlantısını gösteren bir delil olarak değerlendirmiştir. Teknik incelemeler sonucu 231082 user-ID numarası sanığın ByLock sunucusuna bağlanırken kullandığı IP numaralarıyla ilişkilendirilmiş, bu user-ID'ye bağlı kurtarılabilen tüm diğer verilere de ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nda yer verilmiştir. Mahkeme, bu değerlendirmeyi yaparken ByLock sunucusundan elde edilen ve ayrıntıları ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nda yer alan verilere dayanmıştır. Başvurucu ByLock Tespit Değerlendirme Tutanağı ile CGNAT kayıtları hakkında bilgi sahibi olmuş ve bunlara karşı itirazlarını öne sürme fırsatı tanınmıştır. Yapısı, kullanım şekli ve teknik özellikleri itibarıyla sadece FETÖ/PDY mensuplarınca -örgütsel iletişimde gizliliği sağlama amacıyla- kullanılan kriptolu iletişim ağının başvurucu tarafından kullanılmasının terör örgütüne üye olma suçu açısından mahkûmiyete dayanak alınması, adil yargılanma hakkı kapsamındaki usul güvencelerini tamamen etkisiz hâle getiren ve açıkça keyfî bir uygulama olarak değerlendirilemez. Dolayısıyla ByLock'un mahkûmiyette tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasına ilişkin iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

59. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Savunma İçin Gerekli Zaman ve Kolaylıklara Sahip Olma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

60. Başvurucu, Dairece mahkûmiyete esas alınan ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile CGNAT kayıtlarının kendisine verilmemesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

61. Bakanlık görüşünde, ByLock kullanımının tespitine dair mahkûmiyete esas alınan tüm delillerin Dairece yapılan yargılama sırasında başvurucuya anlatıldığı belirtilmiştir. Bu doğrultuda, başvurucu ve müdafiinin duruşma tutanaklarına yansıyan beyanlarına göre de bu delilin içeriğinden haberdar olarak savunma yaptıkları vurgulanmıştır.

62. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında, hakkındaki ByLock tespitine dair delillerin duruşmada kendisine okunarak diyeceğinin sorulduğunu ancak bu tespitin içeriğine yönelik esaslı itirazlarını sunabilmek için ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile HTS kayıtlarının kendisine verilmesini talep ettiği hâlde bu taleplerinin karşılanmadığını beyan etmiştir.

2. Değerlendirme

63. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

64. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindendir (Erol Aydeğer, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). İddiaya karşı savunma imkânı tanınmadığı sürece adil muhakeme yapılması mümkün değildir. Savunma hakkı tanınmadan kişilerin cezalandırılması, Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesine de uygun değildir (Ufuk Rifat Çobanoğlu, B. No: 2014/6971, 1/2/2017, § 36).

65. Suç isnadı altındaki kişiye savunma hakkının şeklen değil gerçek anlamda sağlanması gerekir. Bunun için suç isnadı altındaki kişi, savunma için yeterli imkâna yani gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmalıdır. Bu itibarla anılan güvence adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (b) bendinde, bir suç ile itham edilen herkesin savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı düzenlenmiştir (Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 37).

66. Anayasa Mahkemesi de savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının Anayasa’nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma kavramı yanında meşru vasıta ve yollardan yararlanma kavramının da kapsamında olduğunu belirtmiştir (AYM, E.1992/8, K.1992/39, 16/6/1992).

67. Gerekli zaman, yargılanan kişinin hakkındaki iddiaları öğrendikten sonra savunma için zorunlu hazırlıkları yapabileceği süreyi ifade etmektedir. Savunma için gerekli kolaylık kavramı ise şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için gerekli olanlardır. Bu kolaylıklardan biri de kovuşturma evresinde sanığın müdafii aracılığıyla deliller üzerine görüş sunmasına imkân verilmesidir. Bu hak yönünden de somut olayın özelliklerinin belirleyiciliğinin büyük bir önemi vardır. Değerlendirme, yargılamanın bütünlüğü gözetilerek yapılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ufuk Rifat Çobanoğlu, §§ 43, 45).

68. Somut olayda başvurucuyu vekâletnameyle temsil eden müdafiinin de hazır bulunduğu 11/7/2018 tarihli celsede başvurucu, kendisine okunan ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile CGNAT kayıtlarına ilişkin olarak ayrıntılı bir şekilde savunma yapmıştır. Başvurucu müdafii de söz konusu savunmaya katıldığını belirterek CGNAT kayıtlarını

incelediğini, ByLock sunucusuna bağlantı yapılan günlerin sayısı ve aralıkları dikkate alınarak bu kayıtların aleyhe değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir (bkz. § 23).

69. Yargılama sırasında başvurucudan son sözü sorulduğunda ByLock kullanımına dair tutanakların kendisine verilmediğini söylemiş, bu yöndeki talebi Dairece anılan belgelerin kendisine okunarak savunmasının alınmış olması ve müdafi tarafından da belgelerin temin edilebileceği gerekçesiyle reddedilerek hüküm açıklanmıştır. Mahkûmiyete esas alınan ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile CGNAT kayıtları başvurucunun bizzat sunduğu birden çok dilekçesine rağmen kendisine tebliğ edilmemiştir. Ancak başvurucuya kovuşturma evresinde müdafii aracılığıyla anılan belgeler üzerine görüş sunma imkânı verilmiştir. Diğer yandan, başvurucunun müdafii bu belgelerden CGNAT kayıtlarını inceleyebildiğini duruşmada dile getirmiştir (bkz. § 23). Bunun ötesinde başvurucu, müdafiinin HTS kayıtlarının verilmesi talepli 19/7/2018 tarihli dilekçesi sonrasında sunduğu 16/10/2018 tarihli dilekçede talep ettiği belgelerin kendisine verilmediğini ileri sürse de bu dilekçede ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile CGNAT kayıtlarında yer alan tüm tespit ve sayısal verilere detaylı olarak değinmiş ve bunlara karşı esasa ilişkin savunmalarını da dile getirebilmiştir. Buna göre; mahkûmiyete esas belgelerden CGNAT kayıtlarına başvurucu müdafiinin duruşma sırasında, başvurucunun da her iki belgeye hükümden sonra ve temyiz incelemesinden önce ulaşabildiği, böylece başvurucunun savunma için zorunlu hazırlıkları yapabileceği süreye ve imkâna sahip olduğu, dava dosyasında yer alan ve mahkûmiyete esas alınan delillere karşı iddia ve itirazlarını ileri sürdüğü anlaşılmıştır.

70. Öte yandan başvurucu, bir müdafinin hukuki ve teknik yardımından faydalanarak karara karşı temyiz talebinde bulunmuş; Daire önünde ileri süremediğini belirttiği iddia ve itirazlarını temyiz dilekçesinde ayrıntılı olarak açıklama imkânına da sahip olmuştur. Sonuç olarak yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında -somut olayın özel koşullarında- başvurucunun savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu görülmektedir.

71. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamışlardır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hukuka aykırı olarak elde edilen delillere dayanılarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. ByLock verilerinin mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak kullanılması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. AYM daha önceki kararlarında ByLock kullanımıyla ilgili verilerin delil olabileceğini ve ceza yargılamasındaki delil serbestisi ilkesi uyarınca belirleyici tek delil olmasının da yargılamanın hakkaniyetini zedelemeyeceğine karar vermiştir. Başvurucunun bu yöndeki ihlal iddialarının kabul edilemezliğine yönelik olan diğer başlıklar altındaki kararlara iştirak etmekteyim. Bu başlık altındaki tartışmanın konusu ise ByLock kullandığına yönelik tutanak ile diğer iletişim iz ve kayıtlarına ilişkin bilgi ve belgelerin yargılama sırasında tutuklu bulunan başvurucuya tebliğ edilmemesinin savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkını ihlal edip etmediğiyle ilgilidir.

2. AYM'nin konuyla ilgili kararlarında ifade edildiği üzere ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindendir (Erol Aydeğer, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, par. 32). İddiaya karşı yeterince savunma imkânı tanınmadığı sürece adil muhakeme yapılması mümkün değildir. Savunma hakkı tanınmadan kişilerin cezalandırılması, Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesine de uygun değildir (Ufuk Rifat Çobanoğlu, B. No: 2014/6971, 1/2/2017, par. 36).

3. Savunma için gerekli kolaylık sağlanmayan şüphelinin/sanığın hakkındaki isnatları değerlendirip bunlara karşı savunma ve delil araştırması yapması mümkün değildir. Savunma için gerekli kolaylık kavramı şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için gerekli olanlardır. Bu kolaylıklardan biri, kişiye savunmasını planlayarak mahkeme önünde en uygun ve etkili şekilde yapılabilmesini mümkün kılacak bilgilere ulaşmasına ve böylece yargılamanın sonucunu etkileyebilmesine imkân verilmesidir (Ufuk Rifat Çobanoğlu, par. 40-45). Öte yandan bu hakkın somut olay bakımından incelenmesinde başvurucunun içerisinde bulunduğu hal ve şartların da dikkate alınması gerekir.

4. Başvurucu ilk olarak infaz kurumundan gönderdiği 24.11.2017 ve 2.1.2018 tarihli dilekçeleriyle hakkında ByLock tespitine dair tutanak ve diğer belgelerin kendisine gönderilmesini talep etmiştir. Talebinin yerine getirilmemesi üzerine başvurucu istinaf incelemesi sürecinde Daireye gönderdiği24.4.2018, 31.5.2018, 7.6.2018, 18.6.2018, 25.6.2018, 2.7.2018 ve 9.7.2018 tarihli dilekçelerinde, savunma yapabilmesi için ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile CGNAT ve HTS kayıtlarının kendisine verilmesini istemiştir. Başvurucu 26/7/2018 tarihli dilekçesinde de hakkındaki dava dosyasında bulunan tüm belgelerin CD ortamında İnfaz Kurumuna gönderilmesini talep etmiştir. Daire İnfaz Kurumuna gönderdiği 3/8/2018 tarihli müzekkere ile başvurucu hakkındaki dava dosyasında bulunan belgelerin CD ortamında sunulduğunu belirterek söz konusu CD'nin başvurucuya tebliğ edilmesi talimatı verilmiş, söz konusu CD'nin başvurucuya 6/8/2018 tarihinde tebliğ edildiği belirtilmiştir. Ancak anılan müzekkere ile CD halinde gönderildiği belirtilen ve UYAP ortamında 26 ekten ibaret olduğu anlaşılan belgeler arasında başvurucunun talebine konu belgelerin bulunmadığı görülmektedir (bkz. par. 17, 22).

5. Başvurucu temyiz dilekçelerinde -diğer temyiz itirazlarının yanı sıra- birçok kez talep ettiği hâlde ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile CGNAT ve HTS kayıtlarının kendisine verilmediğini, bu belgelerdeki verileri birbirleriyle karşılaştırma olanağı bulamadığını ileri sürmüştür.

6. Tutuklu yargılanan başvurucunun savunmasını mahkeme önünde en uygun ve etkili şekilde yapılabilmesini mümkün kılacak belgelere ulaşmaması başvurucuyu iddia makamı

karşısında usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürmüştür. Başvurucu müdafii son duruşmada CGNAT kayıtlarını incelediğini belirterek değerlendirme yapmış ise de bu durum başvurucunun kendi telefon görüşmeleriyle ilgili kayıtların detaylarını görüp bunlar hakkında bizzat değerlendirme ve savunma yapma hakkının kısıtlanması için gerekçe olamaz. Çünkü söz konusu delille teması olan ya da olması gereken kişi başvurucudur. Başvurucu, yargılamanın silahlı terör örgütü üyeliğine ilişkin olması nedeniyle karmaşık yapısı, delillerin -özellikle ByLock'a ilişkin olanların- dijital ortamda muhafaza edilmesi ve delillere ilişkin raporların çok sayfadan oluşması da nazara alındığında kendisine yöneltilen suçlamaların dayanağı olan esaslı delillere karşı etkili savunma yapma imkânı elde edememiştir. Bu noktada ceza infaz kurumunda olan başvurucunun özel durumu da gözetilmemiştir. Başvurucunun iddialarını kendi imkânlarıyla ispat etmesi olanaklı değildir. Bu koşullarda Mahkemece izlenen yöntemin savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının gereklerine uygun olmadığı ve başvurucunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Esasen Mahkememiz benzer gerekçelerle diğer bir başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir (bkz. Y.Y., B. No: 2020/22966, 19/10/2022, par. 27-36).

7. Adil yargılanma hakkı bakımından yargılamaların makul bir ivedilikle yürütülmesi gerekli ise de mahkemelerin usul güvencelerini kısıtlar, ihlale yol açar bir acelecilikten kaçınması da aynı hakkın gereklerinden biridir. Diğer taraftan savunma için gereken kolaylıkların tanınması bakımından dosyadaki delil durumunun sanık lehine veya aleyhine güçlü ya da zayıf oluşunun da bir önemi bulunmamaktadır. Önemli olan sanığın kendisiyle ilgili bir delile bizzat ulaşma ve buna karşı değerlendirmelerini yapabilme imkanının tanınmış olmasıdır. Binlerce olduğu belirtilen iletişim kaydının duruşmada okunduğunun tutanağa kaydedilmiş olması bu gerekliliğin yerine getirilmesi bakımından elverişli görünmemektedir. Sonuç olarak, başvuruya ilişkin diğer başlıklar altında yapılan incelemeye ve ulaşılan sonuçlara katılmakla birlikte, başvurunun bu kısmında başvurucunun savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği görüşüyle sayın çoğunluğa katılmıyorum.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkumiyete esas alınan ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile CGNAT kayıtlarının kendisine verilmemesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda başvurunun açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği şeklindeki çoğunluk kararına başvurunun kabul edilebilir bulunması gerektiği ve Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle katılmamaktayım.

2. Silahlı terör örgütü üyeliği suçundan gerçekleştirilen yargılamada başvurucu, son sözü sorulduğunda ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile HTS kayıtlarının kendisine verilmediğini ifade ederek bu belgelerin kendisine verilmesini talep etmiş olup Mahkeme bu talebi şu gerekçeyle reddetmiştir:

"Yargılamanın geldiği aşama, yargılamanın tüm aşamasında sanığın müdafii yardımından faydalanmış olması, müdafinin dosyaya ulaşmasında herhangi bir kısıtlamanın bulunmaması, sanığın dairemiz huzurundaki savunmasında bylock tespit değerlendirme ve HTS kayıtlarından haberdar edilip haberdar olduğunun anlaşılması ve dosya kapsamına göre

bilirkişi raporu alınmasının dosyaya katkı sağlamayacağı hususları gözetilerek sanığın tevsii tahkikat talebinin reddine oy birliğiyle karar verildi."

3. Görüldüğü üzere Mahkeme bu talebi reddederken müdafii yardımından yararlanmış olması, müdafinin dosyaya erişiminde bir kısıtlama bulunmaması, başvurucunun yargılama esnasında Mahkeme huzurunda yaptığı savunmalardan bu kayıtlardan haberdar olduğunun anlaşılması hususlarına dayanmış olup başvurucunun talep ettiği kayıtları vermemiştir.

4. Burada sanığın talep ettiği bu kayıtları elde edememesi ihlalin temel dayanağı konumundadır. Zira kişi her ne kadar müdafii yardımından yararlanıyor olsa da adil yargılanma hakkı bağlamında sanığın talep ettiği kayıtları elde edip bunları bizzat inceleyip ona göre savunmasını yapması fevkalade önemlidir. Özellikle tutuklu olarak yargılanmada bahse konu kayıtların bizzat kişinin kendisine verilmesi daha da önemli hale gelmektedir.

5. Öte yandan somut başvuruya konu yargılamada başvurucu son savunma öncesinde infaz kurumundan Mahkemeye gönderdiği 24/4/2018, 17/5/2018, 31/5/2018, 7/6/2018, 18/6/2018, 25/6/2018, 2/7/2018 ve 9/7/2018 tarihli dilekçelerle de CGNAT kayıtlarının kendisine gönderilmesini talep etmiş olup bu talebin karşılandığına dair bir yazıya UYAP kayıtlarından ulaşılamamıştır.

6. Dolayısıyla başvurucunun talebine konu olan belgelerin kendisine verilmeden yargılamanın sonuçlandırılması başvurucunun dava dosyasında kendisi hakkındaki yargılamada önemli deliller arasında yer alan bu bilgileri bizzat görüp değerlendirmesi imkanını elde edememesi sonucunu doğurmuştur. Oysa adil yargılanma hakkının bir güvencesi olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı sanığın yargılama anında hükme esas alınabilecek delillere bizzat ulaşabilmesi ve bu kayıtları görerek kendi savunmasını ona göre yapabilmesini de güvence altına almaktadır.

7. Nitekim Mahkememiz içtihadında “savunma için gerekli kolaylık” şu şekilde kabul edilmektedir.

“Savunma için 'gerekli kolaylık' kavramı ise şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve 'silahların eşitliği'ni sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için 'gerekli' olanlardır. Bu kolaylıklardan biri, kişinin savunmasını planlayarak mahkeme önünde en uygun ve etkili şekilde yapılabilmesini mümkün kılacak bilgilere ulaşmasına ve böylece yargılamanın sonucunu etkileyebilmesine imkan verilmesidir. Kişinin beraat etmesini veya cezasının azaltılmasını sağlayabilecek delil niteliğindeki belgelere erişimine ve müdafiyle görüşmesine izin verilmesi, gerekçeli kararın tebliğ edilmesi ve yargılama esnasında esaslı değişikliklerden haberdar edilmesi sağlanacak diğer kolaylıklardır. Bu hak yönünden de somut olayın özelliklerinin belirleyiciliği büyük öneme sahiptir.” (Ufuk Rifat Çobanoğlu, B. No: 2014/6971, 1/2/2017, § 45).

8. Oysa bu bireysel başvuruya konu yargılama sürecinde başvurucuyu temsil eden müdafinin de hazır bulunduğu bir duruşmada başvurucunun kendisine okunan ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile CGNAT kayıtlarına ilişkin olarak ayrıntılı bir şekilde savunma yapmış olması da başvurucunun bu kayıtları bizzat görmüş olması anlamına gelmemektedir. Nitekim 11/7/2018 tarihli celsede başvurucuya bu kayıtlar okunmuş olmasına rağmen başvurucu son sözü kendisine sorulduğunda bahse konu kayıtların kendisine verilmediğini söyleyerek bu belgelerin verilmesi talebini yinelemiştir.

9. Dolayısıyla sıralanan gerekçelerle savunmasını yapma noktasında önemli gördüğü ByLock

Tespit ve Değerlendirme Tutanağı ile CGNAT kayıtlarının kendisine verilmemesi nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınana adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle çoğunluğun kanaatine katılmadım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

HİKMET AKBAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/20414 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/20414

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HİKMET AKBAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/20414)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucular : 1. Hikmet AKBAŞ

2. İsmail AKBAŞ

3. İsmet AKBAŞ

4. Salih AKBAŞ

5. Saniye İLİMAN

6. Seher VAROL

7. Ümran ÇELİK

Başvurucular Vekili : Av. Tamer EJDEROĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırılan taşınmazın bedelinin düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaların maliki bulunduğu Kocaeli ili Kartepe ilçesi Köseköy Mahallesi'nde kâin 11 parsel sayılı 2.860 m² yüz ölçümündeki taşınmaz hakkında hızlı tren projesi kapsamında lojistik merkezi tesisi inşa etmek amacıyla Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları

İşletmesi Genel Müdürlüğü (TCDD/İdare) tarafından kamulaştırma kararı alınmıştır. Tarafların kamulaştırma bedeli hususunda uzlaşmaya varamamaları üzerine İdare tarafından başvurucular aleyhine 18/11/2015 tarihinde Kocaeli 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davası açılmıştır.

3. Mahkemece taşınmaz mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Bilirkişi heyetince hazırlanan 11/2/2016 tarihli raporda taşınmazın 1/1000 ölçekli uygulama imar planında demiryolu lojistik alanında kaldığı, yakın çevresinin sanayi ve konut olarak iskânlı olduğu ve her türlü kamu hizmetinden yararlandığı vurgulanmıştır. Netice itibarıyla arsa niteliğindeki taşınmaza emsal incelemesi yapılarak başvuru konusu taşınmaza 1.280 metre mesafede olan 445 parsel sayılı taşınmaz esas alınmıştır. Raporda söz konusu emsal taşınmazın tapu kaydında tarla olduğu belirtilmesine rağmen yakın çevresinde çok sayıda konut bulunması nedeniyle arsa vasfında olduğu ve 2008 yılındaki satış tarihinden sonra da imar parseline dönüştüğü izah edilmiştir. Ayrıca emsal taşınmaz ile başvuru konusu taşınmazın konum ve özelliklerinin birbirlerine benzediği ancak emsal taşınmazın çevresinde daha fazla konut bulunmasına karşın başvuru konusu taşınmazın konut ve sanayi olarak daha gelişmiş durumda olduğu ve inşası devam eden hastane, otel, yaşam merkezi ve köprülü kavşak çalışmalarının başvuru konusu taşınmazın değerini arttırdığı ifade edilmiştir. Buna göre dava tarihi itibarıyla emsal taşınmazın metrekare değerinin 188,76 TL olduğu, başvuru konusu taşınmazın ise bu taşınmazın 1,15 katı değerli olduğu belirtilerek metrekare değerinin 217 TL olduğu tespit edilmiştir.

4. Başvurucular bu rapora karşı sundukları itiraz dilekçelerinde 445 parsel sayılı taşınmazın emsal olarak alınamayacağını, bunun yerine kamulaştırma davasına konu olup Yargıtay denetiminden geçmiş 1614 parsel sayılı taşınmazın emsal alınması gerektiğini gerekçeleriyle birlikte dile getirmiştir.

5. Mahkemece 16/5/2016 tarihinde anılan bilirkişi raporu doğrultusunda kamulaştırma bedeline hükmedilmiştir. Başvurucular, bilirkişi raporuna itiraz dilekçesinde dile getirdikleri şikâyetleri tekrarlayarak sırasıyla temyiz ve karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Anılan hüküm, Yargıtayca onandıktan sonra karar düzeltme talebinin reddine karar verilerek kesinleşmiştir.

6. Başvurucular, nihai hükmü 12/6/2019 tarihinde öğrendikten sonra 14/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucular, başvuru konusu taşınmazın imar planında TCDD lojistik alanı içinde kaldığını ve sanayi alanı olarak işlem gördüğünü belirterek Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda emsal kabul edilen taşınmazın özelliklerinin başvuru konusu taşınmazla benzeşmediğini vurgulamıştır. Başvurucular bununla birlikte başvuru konusu taşınmazla benzer özellikler gösteren 1614 parsel sayılı taşınmazın emsal alınması gerektiğinin bilirkişi raporuna itiraz dilekçesiyle temyiz ve karar düzeltme dilekçelerinde dile getirmelerine ve bu taşınmaza ilişkin Yargıtay denetiminden geçen kararın da dilekçe eklerinde sunulmuş olmasına rağmen derece mahkemelerince dikkate alınmamasından yakınmaktadır. Başvurucular bu noktada 1614 parsel sayılı taşınmazın kamulaştırma davasında metrekare değerinin 385 TL olarak kabul edilmesine karşın kendi taşınmazlarının metrekare değerinin

217 TL tespit edildiğini izah etmiştir. Netice itibarıyla bu gerekçelerle asıl emsal alınması gereken taşınmazın dikkate alınmaması nedeniyle gerçek kamulaştırma bedeline hükmedilmediği ileri sürülmüştür. Bakanlık görüşünde, şikâyetlerin kanun yolu şikâyeti olup olmadığı ve başvuruculaların mağdur sıfatının devam edip etmediğinin kabul edilebilirlik incelemesinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır. Ayrıca başvuruculardan Emine Akbaş başvurunun devamı sırasında vefat etmiş, bu başvurucunun mirasçıları olan diğer başvurucular murisleri Emine Akbaş adına da başvuruya devam etmek istediklerini belirtmişlerdir.

9. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Kamulaştırılan taşınmaz, başvuruculaların mülkiyetinde bulunduğundan mülkün varlığı noktasında tartışma bulunmamaktadır. Ayrıca başvuruculaların taşınmazının kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32; AYM, E.1988/34, K.1989/26, 21/6/1989; E.2011/58, K.2012/70, 17/5/2012).

11. Uyuşmazlık konusu taşınmaz 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu çerçevesinde kamulaştırılmıştır. Dolayısıyla kamulaştırma yoluyla yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunduğu kuşkusuzdur. Öte yandan lojistik merkezi için taşınmazın kamulaştırması işleminin kamu yararı amacına dayandığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Dolayısıyla kamu makamlarınca başvuruculaların mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

12. Anayasa Mahkemesi Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Mukadder Sağlam ve diğerleri (B. No: 2013/2511, 22/1/2015), Abdülkerim Çakmak ve diğerleri (B. No: 2014/1964, 23/2/2017), Ali Taşgeldi (B. No: 2018/30814, 16/11/2021) ve Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. (B. No: 2015/12563, 24/5/2018) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu kararlarda, taşınmaz bedelinin tespitinin teknik ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespiti uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevinde olduğu, Anayasa Mahkemesinin görevinin kamulaştırma bedelinin tespiti yönteminin gerçek bedelin ödenmesini temin edip etmediğini incelemekten ibaret olduğu vurgulanmıştır. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin bir temyiz mercii olmadığı, inceleme yetkisinin sınırlı olduğu ve bir temyiz mercii gibi hareket ederek derece mahkemesi kararlarını her yönüyle hukuka uygunluk denetimine tabi tutmayacağına dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 46. maddesine gerçek değerin kamulaştırma bedeli olarak ödenmesi mülkiyetten yoksun bırakılan malikler için anayasal bir güvencedir. Bu madde ışığında Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine göre müdahalenin ölçülü olabilmesi için gerçek değerin ödenmesini sağlayabilmek için gerekli usule ilişkin güvencelerin etkili bir biçimde uygulanması ve mahkemelerin ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gerçek değeri belirlemeleri gerekir.

13. Bu ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde öncelikle gerçek kamulaştırma bedelinin emsal karşılaştırma yöntemine göre belirlendiği kamulaştırma davalarında başvuru konusu taşınmazla benzer özellikleri taşıyan taşınmazların hesaplamaya esas alınması gerektiğini vurgulamak gerekir. Somut olayda da mahkemece hükme esas alınan

bilirkişi raporunda emsal alınan taşınmazın başvuru konusu taşınmaza benzeyen ve farklılaşan özellikleri ortaya konularak başvuru konusu taşınmazın emsal taşınmaza göre 1,15 katı değerli olduğu belirtilerek taşınmazın metrekare değerinin 217 TL olduğu tespit edilmiştir. Ancak başvurucuların, konumu ve imar durumu itibarıyla başvuru konusu taşınmazla daha çok benzer özellikler gösteren ve Yargıtay denetiminden geçen kamulaştırma davasına da konu olmuş 1614 parsel numaralı taşınmazın dikkate alınmadığı iddiasının değerlendirilmediği anlaşılmaktadır. Emsal alınması gerektiği iddia edilen anılan taşınmazın metrekare değerinin 385 TL olarak kabul edildiği gözönünde bulundurulduğunda başvuru konusu taşınmazın metrekare değerinin 217 TL kabul edilmesinin kamulaştırma bedelini önemli oranda etkilediği aşikârdır. Dolayısıyla kamulaştırma bedelini önemli oranda etkileyen başvurucuların itirazlarının ilgili ve yeterli gerekçeyle değerlendirilmemesi Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen gerçek değerin belirlenmesi süreci bakımından başvurucuların mülkiyet hakkı ile müdahalenin dayandığı kamu yararı arasında olması gereken adil denge, başvurucular aleyhine bozulmuş olup mülkiyet hakkına yapılan müdahale ölçüsüzdür.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucular, ihlalin tespit edilmesi ile yargılamanın yenilenmesine ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

16. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Öte yandan mülkiyet hakkı yönünden ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 5. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2015/444, K.2016/145) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama

giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Yargıtay 5. Hukuk Dairesine GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUTEBER BAYRAKTAR

B. No: 2019/28943 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/28943

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUTEBER BAYRAKTAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/28943)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Berrak YILMAZ

Başvurucu : Muteber BAYRAKTAR

Vekili : Av. Abdurrahman SARIOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, eşlerden birinin borcundan dolayı aile konutunun haczedilemeyeceğine ilişkin olarak diğer eş tarafından yapılan itirazın aktif dava ehliyeti olmadığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun eşi aleyhine alacaklı tarafından ipotek alacağına dayalı olarak İstanbul 10. İcra Dairesinin E.2014/1928 sayılı dosyası kapsamında ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılmıştır. Başvurucu, anılan haciz işlemine karşı 23/5/2017 tarihinde İstanbul Anadolu 8. İcra Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) meskeniyet iddiasına dayanmak suretiyle şikâyet yoluna başvurmuş ve haczin kaldırılmasını talep etmiştir. Şikâyet dilekçesinde ödeme emrinin tebliğinin usulsüz olduğunu, temliknamenin usule aykırı olduğunu ve borçlunun hâline münasip evinin haczedilemeyeceğini belirtmiştir.

3. Mahkeme 19/7/2017 tarihinde aktif husumet ehliyeti bulunmadığından şikâyetin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun söz konusu davanın tarafı olmadığı gibi herhangi bir sıfatının da bulunmadığı belirtilmiştir.

4. Başvurucu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 23. Hukuk Dairesine istinaf başvurusunda bulunmuştur. Daire 15/12/2017 tarihinde ilk derece mahkemesinin kararının usul ve esas yönünden hukuka uygun olduğundan istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Kararda üçüncü kişi olan başvurucunun icra takibinin borçlusu olmadığı gibi takibe konu taşınmazın maliki de olmadığından takip işlemlerine karşı şikâyet yoluna başvurma hakkının bulunmadığı belirtilmiştir. 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinin birinci fıkrasının (12) numaralı bendi gereğince meskeniyet nedeniyle haczin kaldırılmasının ancak taşınmazın maliki borçlu tarafından istenebileceği, buna göre tapuda lehine aile konutu şerhi verilen kişinin haczin kaldırılmasını istemesinin mümkün olmadığı vurgulanmıştır.

5. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 19/6/2019 tarihli kararıyla onanmıştır.

6. Başvurucu, nihai hükmü 22/7/2019 tarihinde öğrendikten sonra 21/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, icra takibinin borçlusu veya konutun maliki olmadığı gerekçesiyle aile konutuyla ilgili işlemlere karşı şikâyet hakkını kullanmasının engellenmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfî surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile yaşamına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26; Emine Göksel [GK], B. No: 2016/10454, 12/12/2019, § 34). Devletin söz konusu pozitif yükümlülüğü, etkili mekanizmalar kurma, bu kapsamda gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlama ve bu suretle yargısal ve idari makamların bireylerin, idare ve özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermelerini temin etme sorumluluğunu da içermektedir (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 36, 40; Semra Özel Üner, B. No: 2014/12009, 26/10/2016, § 36; Emine Göksel, § 38).

12. Sadece eşlerden birinin mülkiyetinde olsa bile aile konutu tüm aile bireylerince kullanılmakta yani tüm aile bireylerinin aile konutu üzerinde birlikte zilyetlikleri söz konusu olmaktadır. Ailenin sosyal ve ekonomik yaşamı açısından son derece önemli bir yere sahip olan aile konutu, eşlerin mutluluğu ve çocukların geleceği için bir güvence, evlilik kurumunun ve aile hayatının bir arada sürmesini sağlayan ve aileyi bir çatı altında toplayan en önemli unsurlardan biri olarak görülmektedir (Melahat Karkin [GK], B. No: 2014/17751,

13/10/2016, § 52; Emine Göksel, § 35).

13. Anayasa Mahkemesi Emine Göksel kararında aile hayatına saygı hakkının etkin şekilde kullanımı ve korunması hususundaki pozitif yükümlülükler çerçevesinde hakları doğrudan etkilenen aile bireylerine yargısal yollara başvurma hakkı tanınması gerekliliğini ortaya koymuştur. Kararda aile konutundan kaynaklanan anayasal güvencelerin ihlalinin tespiti, durdurulması ve giderilmesi amacıyla oluşturulacak mekanizmalara başvuru imkânının sadece konuta malik olan eş tarafından değil bazı durumlarda malik olmayan eş tarafından da kullanılabilmesi gerektiği, aile konutunun maliki olmayan eşin koruyucu yetkileri kullanmasının engellenmesinin devletin pozitif yükümlülüklerinin ihlali sonucunu doğurabileceği, aile konutunun haczedilmesine karşı borçlunun eşinin de yargı yoluna gitmekte hukuki yararının olduğu vurgulanmıştır (Emine Göksel, § 43, 44; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Yıldız Eker [GK], B. No: 2015/18872, 22/11/2018, § 39).

14. Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararında, 2004 sayılı Kanun'un 82. maddesinde öngörülen haciz yasağının temel gayesinin borçlunun hâline münasip evinin haczedilmesini önlemek suretiyle borçlunun barınma hakkını korumak ise de hacze konu meskenin aynı zamanda aile konutu niteliğinde olması hâlinde borçlu ile alacaklının farklı menfaatlerinin dengelenmesinde artık Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde öngörülen aile hayatına saygı hakkına yönelik güvencelerin de devreye girdiğini belirtmiştir. Bu durumda hacze konu olan evin borçlunun hâline münasip olup olmadığı değerlendirilirken bunun aynı zamanda bir aile konutu olduğunun da gözönünde bulundurulması gerektiği, borçlunun hâline münasip evinin haczedilmesi ve icra yoluyla satılması durumunda, o evde kalan aile bireylerinin de mağdur olacağı ve anılan haciz ile icra yoluyla satış işlemlerinden doğrudan etkilenecekleri belirtilmiştir. Bu durumda haczedilen evin aile konutu olduğu hâllerde hâline münasip ev kavramının sadece borçlunun değil borçlunun ve ailesinin sosyal ve ekonomik durumuna uygun olan konut biçiminde anlaşılması gerektiği sonucuna varılmıştır (Emine Göksel, § 41, 42).

15. Somut olayda başvurucunun eşine ait olan ve aile konutu güvencesinden yararlanan taşınmaz hakkında alacaklı tarafından başlatılan ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takibe bağlı olarak haciz işlemi yapılmıştır. Başvurucunun meskeniyet iddiasına dayalı haczedilemezlik şikâyeti ise Mahkeme tarafından aktif husumet ehliyeti bulunmadığından reddedilmiştir. Mahkemenin anılan kararında haczedilemezlik şikâyetini ileri sürebilme ehliyetini icra takibine taraf olanlarla sınırlayan yorumu nedeniyle başvurucunun, aile konutuna ilişkin olarak Anayasa’nın 20. ve 41. maddelerindeki güvencelerin gözetilmediği iddialarını öne sürme ve bunlara saygı gösterilip gösterilmediğini tartıştırma imkânı ortadan kaldırılmıştır. Bu bağlamda yargılama bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde, borçlunun ve ailesinin hâline münasip aile konutu vasfında olmadığına ilişkin bir itirazın bulunmadığı, taşınmazın üzerine konulan hacizden doğrudan etkilenecek başvurucunun aile konutuna ilişkin güvencelerden yararlanarak meskeniyet iddiasıyla dava açabileceği, dolayısıyla mahkemenin dava ehliyetine ilişkin daraltıcı yorumunun Anayasa’nın 20. ve 41. maddelerindeki güvencelere uygun olmadığı anlaşılmaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Emine Göksel, § 45).

16. Açıklanan gerekçelerle aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülükler yerine getirilmediği anlaşılmakla Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 8. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2017/575, K.2017/684) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 23. Hukuk Dairesi (E.2017/2501, K.2017/2294) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDEM DİNLER

B. No: 2019/35692 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/35692

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDEM DİNLER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/35692)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Erdem DİNLER

Vekili : Av. Meliha DURSUN TAŞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sürekli işçi kadrosuna geçiş yapıldıktan sonra güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlandığı gerekçesiyle iş akdinin feshedilmesine dair işleme karşı açılan iptal davasında, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/10/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, İstanbul Bayrampaşa Sosyal Güvenlik Hizmeti Merkezi bünyesinde psikolog olarak çalışmaktayken 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (696 sayılı KHK) 127. maddesiyle 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 23. ve 24. maddeleri kapsamında sürekli işçi kadrosuna geçişi yapılmıştır.

7. Başvurucu hakkında 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (676 sayılı KHK) 74. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bent uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlanması nedeniyle başvurucunun iş akdi sona erdirilmiştir.

8. Başvurucu söz konusu işlemin iptali istemiyle 3/8/2018 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, sürekli işçi kadrosuna geçmek için aranan tüm şartları taşımasına rağmen haksız ve hukuka aykırı bir şekilde başvurusunun reddedilmesinden yakınmıştır. Kendisine güvenlik soruşturmasının neden olumsuz olarak sonuçlandığının bildirilmediğini belirtmiştir. Güvenlik soruşturmasına ilişkin mevzuat gözönüne alındığında güvenlik soruşturmasını olumsuz olarak sonuçlandıracak herhangi bir durumun olmadığını vurgulamıştır.

9. İstanbul 7. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 13/5/2019 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Bu durumda, güvenlik soruşturmasında elde edilen bilgiler ve kişilerin atanmak istediği görevin nitelikleri göz önüne alındığında, kamu görevine atama yapmak konusunda idarenin takdir yetkisinin bulunduğu, söz konusu bu yetkinin kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun kullanılması ile sınırlı olduğu, takdir yetkisini kullanması hususunda idarenin yargı kararı ile zorlanamayacağı, takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun kullanılmadığının davacı tarafça somut olarak ortaya konulamadığı ve güvelik soruşturması olumsuz değerlendirilen davacının yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerinin aradığı 'Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak' hükmünü karşılamadığı anlaşıldığından, dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır."

10. Başvurucu, karara karşı 27/5/2019 tarihinde istinaf yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, güvenlik soruşturması neticesinde elde edilen bilgilerin teyide muhtaç olduğunu belirtmiştir. Somut olarak kanıtlanmadıkça hükme esas alınmayacağını söylemiştir. Hakkında bugüne kadar herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma açılmadığını söylemiştir. Sürekli işçi kadrosuna geçmek için tüm şartları taşımasına rağmen kadroya geçişinin sonradan haksız bir şekilde sona ermesinden şikâyet etmiştir. Kendisi ile benzer durumda olup da açılan davalarda verilen iptal kararlarından örnekler göstermiştir. Herhangi bir terör örgütü ile bağlantısının bulunmadığını vurgulamıştır.

11. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 3/10/2019 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

12. Nihai karar 15/10/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 23/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 657 sayılı Kanun’un 48. maddesi şöyledir:

"Devlet memurluğuna alınacaklarda aşağıdaki genel ve özel şartlar aranır.

A) Genel şartlar:

1. Türk Vatandaşı olmak,

2. Bu Kanunun 40 ncı maddesindeki yaş şartlarını taşımak,

3. Bu Kanunun 41 nci maddesindeki öğrenim şartlarını taşımak,

4. Kamu haklarından mahrum bulunmamak,

5. Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (…) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

6. Askerlik durumu itibariyle;

a) Askerlikle ilgisi bulunmamak,

b) Askerlik çağına gelmemiş bulunmak,

c) Askerlik çağına gelmiş ise muvazzaf askerlik hizmetini yapmış yahut ertelenmiş veya

yedek sınıfa geçirilmiş olmak,

7. 53 üncü madde hükümleri saklı kalmak kaydı ile görevini devamlı yapmasına engel

olabilecek (…) akıl hastalığı (…) bulunmamak.

8. [Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.:2018/73; K.:2019/65 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir]

B) Özel şartlar:

1. Hizmet göreceği sınıf için 36 ve 41 nci maddelerde belirtilen öğretim ve eğitim kurumlarının birinden diploma almış olmak,

2. Kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında aranan şartları taşımak."

14. 676 sayılı KHK'nın 74. maddesiyle 657 sayılı Kanun’un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen ve Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararıyla iptal edilen (8) numaralı alt bent şöyledir:

"Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 8/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

16. Başvurucu, güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilgilerin istihbari nitelikte olması nedeniyle bu bilgilere dayanılarak işlem tesis edilemeyeceğini söylemiştir. Somut

delillerle desteklenmeyen istihbari nota dayalı olarak tesis edilen işleme karşı açılan davanın reddedilmesinde bariz takdir hatası yapılarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ifade etmiştir. Kendisi ile yanı durumda olan davalardan farklı şekilde, haksız ve hukuka aykırı olarak kendi davasının reddedilmesi nedeniyle hukuki belirlilik ilkesinin ihlal edildiğini belirtmiştir.

17. Bakanlık görüşünde, başvurucunun yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu iddialardan ve üzerine atılı eylemlerden haberdar olduğunu, işleme karşı iptal davası açarak anılan işleme yönelik bilgi ve kanıtlar ile iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı da elde ettiğini, derece mahkemelerinin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında elde edilen delilleri ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirmek suretiyle sonuca ulaştığını belirtmiştir. Başvurucunun çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkelerine aykırı bir uygulamaya maruz kalmadığı, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunun olumsuz olmasına neden olabilecek durum hakkında dayanaklarını, idare tarafından bilgilendirilmemişlerse dahi iddia ve delillerini ileri sürebilecek kadar bilgi sahibi olduğunu ifade etmiştir. Bireysel başvuru kapsamında yapılacak incelemede aktarılan hususların dikkate alınması gerektiğini söylemiştir.

18. Başvurucu Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, istihbari nitelikteki bilgilerin gerçeği yansıtmadığını, somut delillerle desteklenmesi gerektiğini söylemiştir. Hayatı boyunca herhangi bir terör örgütü ile bağlantısının bulunmadığının altını çizmiştir. Bugüne kadar hakkında açılmış herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma bulunmadığını vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesinin 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinde yer alan güvenlik soruşturmasına yönelik şartın iptaline dair kararı da gözönünde bulundurarak başvurusunun kabul edilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

19. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun temel şikâyeti güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen tespitlerin derece mahkemelerince değerlendirilmesine yöneliktir. Başvurucunun temel şikâyetinin derece mahkeme kararlarının gerekçelerine yönelik olması nedeniyle başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik iddialarının adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

22. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti

değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

23. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

24. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açıkça bir keyfîlik görüntüsünün olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (İbrahim Ataş, B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 23).

25. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (İbrahim Ataş, § 24).

26. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hale getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

27. Somut olayda başvurucu psikolog olarak çalışmaktayken sürekli işçi kadrosuna geçirilmiştir. Daha sonra hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlanmasına bağlı olarak iş akdinin feshedilmesine dair işlem tesis edilmiştir. Başvurucu söz konusu işlemin iptali istemiyle dava açmıştır. Mahkeme söz konusu davayı reddetmesine karşın Mahkeme kararında, başvurucunun güvenlik soruşturması sonucunda hangi tespitlerin yapıldığı ve bu tespitlerin neden olumsuz olarak kabul edildiğine ilişkin herhangi bir değerlendirme yer almamaktadır. Bölge İdare Mahkemesince bu değerlendirme kabul edilerek istinaf başvurusu reddedilmiştir.

28. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine eklenen "Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak" biçimindeki alt bendin başvurucunun geçmeyi talep ettiği sürekli işçi kadrosu da dâhil olmak üzere tüm devlet memurluğu kadrolarına atanabilmek için güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması şartı getirdiği açıktır. Bu sebeple sürekli işçi kadrosuna geçmek isteyen başvurucunun güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına tabi tutulacağının öngörülebilir olduğundan kuşku duymayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır. Bireysel başvuruya konu kararın gerekçesinden Mahkemenin 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine eklenen alt bentteki şartı güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması biçiminde yorumladığı anlaşılmaktadır.

29. Anılan kuralın Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararıyla iptal edilmiş olması da bu neticeyi değiştirmemektedir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararında özel hayata saygı hakkıyla sınırlı bir inceleme yapıldığı dikkatten kaçırılmamalıdır. Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucu bireylerin kişisel verilerinin toplanmasının, işlenmesinin ve kullanılmasının kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilerek bu müdahaleye dayanak oluşturan kanunun hukuk devleti ilkesinin gerektirdiği kriterleri karşılayıp karşılamadığı irdelenmiştir. Anayasa Mahkemesi, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması neticesinde devlet memurluğuna atanmada esas alınacak kişisel veri niteliğindeki bilgilerin alınmasına, kullanılmasına ve işlenmesine yönelik güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınmasına ve kullanılmasına izin verilmesinin Anayasa'nın 13., 20. ve 128. maddeleriyle bağdaşmadığı sonucuna ulaşmıştır (Sebiha Kaya, B. No: 2018/34124, 20/5/2021, § 45).

30. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanmasında öncelikli yetkinin derece mahkemelerine ait olduğunun altı bir kez daha çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin kendi yorumunu derece mahkemelerininkinin yerine kaim etmesi söz konusu olamaz. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının etkilerinin adil yargılanma hakkıyla çelişip çelişmediğini incelemek Anayasa Mahkemesinin görevindedir. Bu bakımdan bireysel başvuru kapsamında yapılacak değerlendirmede derece mahkemelerinin söz konusu fıkranın güvenlik soruşturmasının olumlu sonuçlanmasını gerektirdiği biçimindeki yorumu veri kabul edilecektir (Sebiha Kaya, § 48).

31. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması şartının aranmasının kuralı belli ölçüde muğlaklaştırdığı söylenebilir. Zira güvenlik soruşturmasının olumlu neticelenip neticelenmediği konusunda ulaşılacak sonucun atamaya yetkili konumda bulunan kişi veya kişilere bağlı olarak değişmesi riski bulunmaktadır. Bu da keyfî ve ayrımcı uygulamaların gelişmesine, dolayısıyla bireylerin devlete olan güvenlerinin zedelenmesine sebep olabilecektir (Sebiha Kaya, § 49).

32. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Bu noktada gerekçeli karar hakkının, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli bir araç olarak işlev gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını

öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedirler.

33. Derece mahkemelerince gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli değildir, aynı zamanda makul olması aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır (bkz. §§ 22-26).

34. Bu nedenle güvenlik soruşturmasının olumsuz olmasına bağlı olarak atanmamaya dair tesis edilen işleme karşı açılan bir davada, davacının hangi sebeple güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlandığının ve güvenlik soruşturması neticesinde elde edilen verinin kişinin yapacağı görevi neden olumsuz olarak etkilediğinin açıkça ortaya konulması önemlidir. Bu kapsamda derece mahkemelerinden beklenen, güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilgilerin neler olduğunu kararında belirtmesi ve söz konusu bilgiyi, davacının yerleştirildiği kurumu ve alacağı görevi gözönünde bulundurarak değerlendirmesidir. Burada önemli olan husus güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasını doğuran tespitlerin davacının şahsından kaynaklanması ya da davacının şahsıyla güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmasıdır. Yine bu noktada derece mahkemelerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfiliğin önüne geçebilmek adına önem arz etmektedir.

35. Bununla birlikte kamu güvenliği veya başkalarının haklarının korunması gibi haklı nedenlerin bulunması hâlinde hükme esas alınan kanıt ve belgelerin başvurucuya verilmemesi veya gösterilmemesi makul görülebilir. Ancak bu hâlde dahi hükme esas alınan belge kendisine verilmeyen başvurucunun savunma hakkında meydana gelen bu kısıtlamayı telafi edecek karşıt-dengeleyici imkânların başvurucuya sağlanması gerekir. Bu bağlamda başvurucunun belge içeriğinden haberdar edilmesinin, buna karşı savunma ve itirazlarını mahkemeye sunabilme fırsatına sahip olmasının dengeleyici bir imkân olduğu söylenebilir. Yine söz konusu belgenin başvurucu tarafından bilinmesinin sakıncalı olduğu düşünülen kısımları karartılarak başvurucuya verilmesi ya da başvurucunun söz konusu belgeyi Mahkeme kaleminde inceleme fırsatı bulması da dengeleyici birer imkân olarak görülebilir (Ayfer Atalmış, B. No: 2016/12198, 9/6/2020, § 35).

36. Mahkeme kararından başvurucunun güvenlik soruşturmasının neden olumsuz olarak kabul edildiği anlaşılamamaktadır. Kararın dayanağı olan istihbari nitelikteki bilginin içeriğinde yer alan tespit aktarılmamış, bu nedenle de güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasının başvurucunun şahsına bağlı hangi nedenden kaynaklandığı anlaşılamamıştır. Bunun yanı sıra kararda güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilginin başvurucunun yapacağı göreve hangi nedenle olumsuz bir etki yaptığı da ortaya konulmamıştır. Öte yandan başvurucu hakkında yapılan tespitlerin neden başvurucu ile paylaşılmadığı kararda belirtilmediği gibi paylaşılmama nedeniyle savunma hakkında meydana gelen kısıtlamayı telafi edecek herhangi bir yolun denendiğine ilişkin açıklama da yapılmamıştır.

37. Kural olarak derece mahkemesi kararında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması halinde istinaf merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul

görülebilir. İlk derece mahkemesi kararında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise başvurucular tarafından ileri sürülen esaslı itirazların istinaf mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda başvurucunun temel iddialarının ilk derece mahkemesince kararda tartışılmamasına ve gerekçe oluşturulmamasına rağmen başvurucu tarafından ileri sürülen esaslı iddiaların Bölge İdare Mahkemesince de karşılanmadığı görülmüştü.

38. Sonuç olarak istihbari bilgilerin idari işlemi neden ve nasıl haklılaştırdığı hususunun derece mahkemelerinin gerekçelerinde yer almadığı görülmektedir. Derece mahkemeleri başvurucu hakkında elde edilen bilgileri herhangi bir şekilde değerlendirmemiş, bilginin tesis edilen işleme ulaşmadaki hukuki etkisi ve benzeri boyutları ile işin esası ile ilgili kendi değerlendirmesini ortaya koymamıştır. Diğer bir ifadeyle güvenlik soruşturmasının sonucuna ilişkin başvurucunun iddiaları yeterli bir şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu nedenle, yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

40. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 40.000 TL maddi tazminat ile 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

41. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

42. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 7. İdare Mahkemesine (E.2018/1524, K.2019/1189) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ALAY

B. No: 2019/36000 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/36000

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ALAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/36000)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Ahmet ALAY

Vekili : Av. Kenan TANDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlandığı gerekçesiyle sürekli işçi kadrosuna geçme talebinin reddine dair işleme karşı açılan iptal davasında, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/11/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmesi kapsamında çalışmaktayken, 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (696 sayılı KHK) 127. maddesiyle 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 24. maddesi kapsamında sürekli işçi kadrosuna atanmak için başvurmuştur.

7. Başvurucu hakkında 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (676 sayılı KHK) 74. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bent uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlanması nedeniyle başvurusu reddedilmiştir.

8. Başvurucu söz konusu işlemin iptali istemiyle 24/7/2018 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu soruşturma sonuçlarının kendisine tebliğ edilmemesinden şikâyet etmiştir. Kadroya geçişe engel teşkil edecek herhangi bir mahkûmiyet ya da cezası olmaması nedeniyle tesis edilen işlemin masumiyet karinesine aykırı olduğunu ifade etmiştir. Öte yandan tesis edilen işlemin kamu hizmetine girme hakkını da engellediğini dile getirmiştir. Somut olarak kanıtlanmaksızın güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak kabul edilmesinin hukuka aykırı olduğunu söylemiştir.

9. İstanbul 3. İdare Mahkemesi 29/3/2019 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Olayda, mahkememizin 13.09.2018 tarihli ara kararı üzerine İstanbul İl Emniyet Müdürlüğünce gönderilen arşiv araştırması ve güvenlik soruşturmasına ilişkin bilgi ve belgelerden; 'davacının babası PKK/KCK terör örgütü mensubu, kendisi PKK örgüt mensubu...' şeklinde istihbari mahiyette bilgilerin bulunduğu görülmüş olup, bu bilgilerin davalı idareye gönderilmesi üzerine dava konusu işlemin tesis edildiği anlaşılmaktadır.

Dava konusu olayda olduğu gibi, idarenin takdir yetkisini yerinde kullanmadığının iddia edilmesi halinde, idari yargı merciince bu sınırların aşılıp aşılmadığının yapılan hukukilik denetimi ile irdeleneceği, zira idari tasarrufta bulunan idarelerin, amaç unsuru açısından 'kamu yararı' ile bağlı oldukları ve hizmetin gereklerini de göz ardı edemeyecekleri, buna göre takdir yetkisinin kamu hizmetinin verimliliği, etkinliği, sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlamak üzere kamu yararı ile kişi yararı arasında bir denge kurulmak suretiyle objektif şekilde kullanılması gerektiği kuşkusuzdur.

Bu durumda, dosya kapsamında davacı ile ilgili toplanan bilgi ve belgeler dikkate alındığında, yukarıda bahsedilen mevzuat hükümleri uyarınca, davacının, davalı idare bünyesinde sürekli işçi kadrosunda istihdam edilmesi talebine yönelik başvurusunun, idareye tanınan takdir yetkisi çerçevesinde reddedilmesinde kamu yararı ve hizmet gerekleri yönünden hukuka aykırılık görülmemiştir."

10. Başvurucu karara karşı 30/5/2019 tarihinde istinaf yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, hakkında yapılan güvenlik soruşturmasına yönelik işlemlerin mevzuata uygun olmadığını söylemiştir. Yakınları hakkındaki istihbari mahiyetteki bilgilerin ise, hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasına yol açmayacağını ifade etmiştir. Soyut ve hiçbir delile dayanmayan sadece emniyet müdürlüğünden gelen önyargılı bir yazı

ile davanın reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunun altını çizmiştir. Kendisinin de babasının da terör örgütü ile bir bağlantısının olmadığını vurgulamıştır.

11. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 26/9/2019 tarihinde istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

12. Nihai karar başvurucuya 9/10/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 4/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Mevzuat Hükümleri

13. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesi şöyledir:

"Devlet memurluğuna alınacaklarda aşağıdaki genel ve özel şartlar aranır.

A) Genel şartlar:

1. Türk Vatandaşı olmak,

2. Bu Kanunun 40 ncı maddesindeki yaş şartlarını taşımak,

3. Bu Kanunun 41 nci maddesindeki öğrenim şartlarını taşımak,

4. Kamu haklarından mahrum bulunmamak,

5. Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (...) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

6. Askerlik durumu itibariyle;

a) Askerlikle ilgisi bulunmamak,

b) Askerlik çağına gelmemiş bulunmak,

c) Askerlik çağına gelmiş ise muvazzaf askerlik hizmetini yapmış yahut ertelenmiş veya yedek sınıfa geçirilmiş olmak,

7. 53 üncü madde hükümleri saklı kalmak kaydı ile görevini devamlı yapmasına engel olabilecek (...) akıl hastalığı (...) bulunmamak.

8. [Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.:2018/73; K.:2019/65 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir]

B) Özel şartlar:

1. Hizmet göreceği sınıf için 36 ve 41 nci maddelerde belirtilen öğretim ve eğitim kurumlarının birinden diploma almış olmak,

2. Kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında aranan şartları taşımak."

14. 676 sayılı KHK'nın 74. maddesiyle 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen ve Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65

sayılı kararıyla iptal edilen (8) numaralı alt bent şöyledir:

"Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak."

B. Anayasa Mahkemesi Kararı

15. Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"167. Anayasa'nın 20. maddesi uyarınca kişisel veriler ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Dolayısıyla kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sağlanan anayasal güvencenin yaşama geçirilebilmesi için bu hakkı ilgilendiren yasal düzenlemelerin açık, anlaşılabilir ve söz konusu hakkın kullanılabilmesine elverişli olması gerekir. Ancak böyle bir düzenleme ile kişilerin özel hayatlarını ilgilendiren veri, bilgi ve belgelerin resmî makamların keyfî müdahalelerine karşı korunması mümkün hâle gelebilir.

...

169. Bu bağlamda güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasıyla elde edilen veriler kişisel veri niteliğindedir. Kuralla güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında kamu mercileri tarafından özel yaşamı ile ilgili sorular sorulması da dâhil olmak üzere bir bireyin özel hayatı, iş ve sosyal yaşamıyla ilgili bilgilerinin alınması, kaydedilmesi ve kullanılması özel hayata saygı hakkına sınırlama niteliğindedir.

170. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında memurlar ve kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülükleri düzenlenmiştir. Belirtilen hususlar gözetilerek kamu görevlerine atanacak kişiler bakımından birtakım şartlar getirilmesi doğaldır. Bu şekilde aranan nitelikler kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir biçimde yürütülmesi amacına yöneliktir. Dolayısıyla kamu görevine atanmadan önce kişilerin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasını öngören kural kanun koyucunun takdir yetkisindedir. Ancak bu alanda düzenleme getiren kuralların kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar içinde tedbirler uygulama ve özel hayatın gizliliğine yönelik müdahalelerde bulunma yetkisi verildiğini yeterince açık olarak göstermesi ve olası kötüye kullanmalara karşı yeterli güvenceleri sağlaması gerekir.

171. Kuralda güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması memurluğa alımlarda genel şartlar arasında sayılmasına karşın güvenlik soruşturmasına ve arşiv araştırmasına konu edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğuna, bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağına, hangi mercilerin soruşturma ve araştırmayı yapacağına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının yapılmasına ve elde edilecek verilen kullanılmasına ilişkin temel ilkeler belirlenmeksizin kuralla sadece güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılması devlet memurluğuna alımlarda aranacak şartlar arasında sayılmıştır.

172. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda devlet memurluğuna atanmada esas alınacak kişisel veri niteliğindeki bilgilerin alınmasına, kullanılmasına ve işlenmesine yönelik güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınmasına ve kullanılmasına izin verilmesi Anayasa'nın 13., 20. ve 128. maddeleriyle bağdaşmamaktadır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 8/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip

gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkı Kapsamındaki Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu, tesis edilen işlemin hukuka aykırı olduğunu ve derece mahkemelerince söz konusu işlemin haksız bir şekilde desteklendiğini belirtmiştir. İşlemin mevzuata açıkça aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Yakınları hakkında elde edilen istihbari nitelikteki bilgilerin güvenlik soruşturmasını olumsuz olarak sonuçlandırmayacağını ifade ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde, kamu görevine atanabilme şartı olarak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumlu olması koşulunun aranmasını Anayasa'ya aykırı olarak değerlendirmediğini, Anayasa Mahkemesinin özetle, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasıyla elde edilebilecek kişisel verilerin alınması, kullanılması ve işlenmesine yönelik ilkelerin kanunda düzenlenmemiş olmasını iptal gerekçesi olarak belirttiğini ifade etmiştir. Başvurucunun yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu iddialardan ve üzerine atılı eylemlerden haberdar olduğunu, işleme karşı iptal davası açarak anılan işleme yönelik bilgi ve kanıtlar ile iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı da elde ettiğini, derece mahkemelerinin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında elde edilen delilleri ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirmek suretiyle sonuca ulaştığını belirtmiştir. Mevcut başvurunun kabul edilebilirliğine dair yapılacak incelemede başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığı hususunun da dikkate alınması gerektiğini ileri sürmüştür.

19. Başvurucu Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının sonuçlarının kendisine tebliğ edilmemesinden şikâyet etmiştir. Bu nedenle etkili savunma hakkının elinden alındığını ileri sürmüş ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

20. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun temel şikâyeti güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak kabul edilme nedeninin derece mahkemelerince değerlendirmesidir. Bu nedenle başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin ihlal iddialarının adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

23. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

25. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açıkça bir keyfilik görüntüsünün olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (İbrahim Ataş, B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 23).

26. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (İbrahim Ataş, § 24).

27. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi, tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hale getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

28. Somut olayda başvurucu sürekli işçi kadrosuna geçme talebinde bulunmuştur. Hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak neticelenmesi nedeniyle talebi reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu işleme karşı iptal davası açmıştır. Mahkeme başvurucunun ve babasının PKK terör örgütü mensubu olduğuna dair bilgi notu bulunmasını güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlandırdığını kabul etmiştir. Bölge İdare Mahkemesi de kararı usul ve kanuna uygun bularak Mahkeme ile aynı görüşü paylaşmıştır.

29. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine eklenen "Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak" biçimindeki alt bendin başvurucunun geçmeyi talep ettiği sürekli işçi kadrosu da dâhil olmak üzere tüm devlet memurluğu kadrolarına atanabilmek için güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması şartı getirdiği açıktır. Bu sebeple sürekli işçi kadrosuna geçmek isteyen başvurucunun güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına tabi tutulacağının öngörülebilir olduğundan kuşku duymayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır. Bireysel başvuruya konu kararın gerekçesinden Mahkemenin 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine eklenen alt bentteki şartı güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması biçiminde yorumladığı anlaşılmaktadır.

30. Anılan kuralın Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararıyla iptal edilmiş olması da bu neticeyi değiştirmemektedir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararında özel hayata saygı hakkıyla sınırlı bir inceleme yapıldığı dikkatten kaçırılmamalıdır. Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucu bireylerin kişisel verilerinin toplanmasının, işlenmesinin ve kullanılmasının kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilerek bu müdahaleye dayanak oluşturan kanunun hukuk devleti ilkesinin gerektirdiği kriterleri karşılayıp karşılamadığı irdelenmiştir. Anayasa Mahkemesi, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması neticesinde devlet memurluğuna atanmada esas alınacak kişisel veri niteliğindeki bilgilerin alınmasına, kullanılmasına ve işlenmesine yönelik güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınmasına ve kullanılmasına izin verilmesinin Anayasa'nın 13., 20. ve 128. maddeleriyle bağdaşmadığı sonucuna ulaşmıştır (Sebiha Kaya, B. No: 2018/34124, 20/5/2021, § 45).

31. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanmasında öncelikli yetkinin derece mahkemelerine ait olduğunun altı bir kez daha çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin kendi yorumunu derece mahkemelerininkinin yerine kaim etmesi söz konusu olamaz. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının etkilerinin adil yargılanma hakkıyla çelişip çelişmediğini incelemek Anayasa Mahkemesinin görevindedir. Bu bakımdan bireysel başvuru kapsamında yapılacak değerlendirmede derece mahkemelerinin söz konusu fıkranın güvenlik soruşturmasının olumlu sonuçlanmasını gerektirdiği biçimindeki yorumu veri kabul edilecektir (Sebiha Kaya, § 48).

32. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması şartının aranmasının kuralı belli ölçüde muğlaklaştırdığı söylenebilir. Zira güvenlik soruşturmasının olumlu neticelenip neticelenmediği konusunda ulaşılacak sonucun atamaya yetkili konumda bulunan kişi veya kişilere bağlı olarak değişmesi riski bulunmaktadır. Bu da keyfî ve ayrımcı uygulamaların gelişmesine, dolayısıyla bireylerin devlete olan güvenlerinin zedelenmesine sebep olabilecektir (Sebiha Kaya, § 49).

33. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Bu noktada gerekçeli karar hakkının, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli bir araç olarak işlev gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını

öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedirler.

34. Derece mahkemelerince gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şekli anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli değildir, aynı zamanda makul olması aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır (bkz. §§ 23-27).

35. Bu nedenle güvenlik soruşturmasının olumsuz olmasına bağlı olarak atanmamaya dair tesis edilen işleme karşı açılan bir davada, davacının hangi sebeple güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlandığının ve güvenlik soruşturması neticesinde elde edilen verinin kişinin yapacağı görevi neden olumsuz olarak etkilediğinin açıkça ortaya konulması önemlidir. Bu kapsamda derece mahkemelerinden beklenen, güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilgilerin neler olduğunu kararında belirtmesi ve söz konusu bilgiyi, davacının yerleştirildiği kurumu ve alacağı görevi gözönünde bulundurarak değerlendirmesidir. Burada önemli olan husus güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasını doğuran tespitlerin davacının şahsından kaynaklanması ya da davacının şahsıyla güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmasıdır. Yine bu noktada derece mahkemelerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfiliğin önüne geçebilmek adına önem arz etmektedir.

36. Mahkeme kararına göre başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak kabul edilmesinin nedeni başvurucunun ve babasının PKK örgüt mensubu olduğuna dair istihbari bilgi bulunmasıdır. Bu istihbari bilginin dayanağını oluşturan olgusal tespitlere yer verilmediğinden bu sonuca nasıl varıldığı anlaşılamamıştır. Öte yandan söz konusu tespitler başvurucuya tebliğ edilmediğinden hakkında elde edildiği iddia edilen bilgilerin hangi delillere dayandığı, bu iddianın nasıl ve neden doğduğu konusunda bilgi ve belgelere sahip olmayan başvurucunun bunlara karşı etkin olarak yorumda ve itirazda bulunma için yeterli imkâna sahip olduğu söylenemez. İlk derece mahkemesi kararında da istihbari bilginin dayanağı bilgilere, olgu ve olaylara yer verilmediği için -karar öncesi- yargılama sırasında oluşan eksikliğin sonraki aşamada da giderilmediği, dolayısıyla bir bütün olarak bu bilgelere yönelik yorumda ve itirazda bulunabilmesi için pratik ve etkin imkânların sağlanmadığı görülmüştür.

37. Kural olarak Anayasa Mahkemesinin yargılama sürecinde uygulanan delil sunma ve inceleme yöntemlerinin adil yargılanma hakkına uygunluğunu denetleme görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin görevi, sözü edilen usul işlemlerinin yargılamanın bütünlüğü içinde adil yargılanma hakkını ihlal edip etmediğini denetlemektir. Bu bağlamda başvuruda ileri sürülmesi durumunda adil yargılanma hakkının alt ilkeleri olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yargılama sürecinde aykırılık bulunup bulunmadığının denetlenmesi Anayasa Mahkemesinin temel görevi kapsamındadır (İdris Ertaş [GK], B. No: 2018/21949, 20/5/2021, § 66).

38. Başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak kabul edilme nedenlerinden biri başvurucunun PKK örgüt mensubu olarak kabul edilmesidir. Ancak Mahkeme kararından başvurucunun güvenlik soruşturmasının neden olumsuz olarak kabul edildiği

anlaşılamamaktadır. Mahkeme her ne kadar başvurucuyu PKK örgüt mensubu olarak kabul etse de söz konusu kanıya nasıl varıldığı açıklanmamıştır. Başvurucunun hangi eylemleri nedeniyle söz konusu terör örgütü mensubu olduğu belirtilmemiş, yalnızca başvurucu hakkında yapılan tespit aktarılmakla yetinilmiştir. Başvurucunun neden bölücü terör örgütü PKK mensubu olduğu ortaya konulmamıştır.

39. Bunun yanı sıra kararda güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilginin başvurucunun yapacağı göreve hangi nedenle olumsuz bir etki yaptığı da ortaya konulmamıştır. Ayrıca başvuruya konu uyuşmazlıkta maddi vakıaları açıklanmayan, başvurucunun dayanağını ve sebebini bilemediği isnatlara karşı etkili bir şekilde itiraz etme, karşı delillerini bildirme ve olaylar hakkında değerlendirme yapma imkânından yeterince yararlanamadığı anlaşılmaktadır. Başka bir ifade ile Mahkemece sadece idarenin beyanları ve gösterdiği istihbari nitelikteki bilgi notu dikkate alınarak hüküm kurulmuş; bu belgelerin gerçekliğine ve güvenilirliğine ilişkin olguların varlığı ortaya konmamış ve bu nedenle başvurucuya aleyhindeki delillerin aksini ispata imkân tanıyan usul güvenceleri sağlanmayarak başvurucu, davalı idareye nazaran zayıf bir konuma düşürülmüştür. Kararda, başvurucu hakkında yapılan tespitlerin neden başvurucu ile paylaşılmadığı belirtilmediği gibi paylaşılmama nedeniyle idare karşısında zayıf konuma düşme durumunu telafi edecek herhangi bir yolun denendiğine ilişkin açıklama da yapılmamıştır.

40. Başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak kabul edilme nedenlerinden diğeri ise başvurucunun şahsıyla ilgili olmayıp babası hakkında yapılan tespite dayanmaktadır. Ancak Mahkeme burada da yapılan tespiti aktarmakla yetinmiş, bilginin içeriğine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmadığı gibi babasının neden PKK/KCK terör örgütü mensubu olarak kabul edilmesi gerektiğini aydınlatmamıştır. Ayrıca babası hakkında yapılan tespitin başvurucunun yapacağı göreve olan olumsuz etkisi de açıklanmamıştır.

41. Öte yandan bir kişinin akrabalarının davranışlarından sorumlu tutulamayacağı hususu hukuk devleti ilkesinin evrensel prensiplerindendir. Başkasının yaptıklarından dolayı sorumlu tutulmak, insanı hür ve irade sahibi bir varlık olarak kabul etmemek demektir. Hukuk devletinde bir kimsenin başkalarının fiillerinden sorumlu tutulması -kanunda öngörülen- çok istisnai hâller dışında kabul edilemez. Çağdaş hukuk sistemleri bireyin özerkliğini esas alarak ona haklar bahşetmekte ve sorumluluklar yüklemektedir. Bir kimsenin hukuken ve fiilen davranışlarını kontrol etme gücü ve yükümlülüğünü haiz olmadığı başka bir bireyin fiillerden dolayı kamu otoritelerinin yaptırımına maruz kalması bireysel özerklik düşüncesiyle bağdaşmamaktadır (Sebiha Kaya, § 54).

42. Kural olarak derece mahkemesi kararında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması halinde istinaf merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. İlk derece mahkemesi kararında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise başvurucular tarafından ileri sürülen esaslı itirazların istinaf mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda başvurucunun temel iddialarının ilk derece mahkemesince kararda tartışılmamasına ve gerekçe oluşturulmamasına rağmen başvurucu tarafından ileri sürülen esaslı iddiaların Bölge İdare Mahkemesince de karşılanmadığı görülmüştür.

43. Sonuç olarak istihbari bilgilerin idari işlemi neden ve nasıl haklılaştırdığı hususunun derece mahkemelerinin gerekçelerinde yer almadığı görülmektedir. Derece mahkemeleri başvurucu hakkında elde edilen bilgileri herhangi bir şekilde değerlendirmemiş, bilginin tesis edilen işleme ulaşmadaki hukuki etkisi ve benzeri boyutları ile işin esası ile ilgili kendi

değerlendirmesini ortaya koymamıştır. Diğer bir ifadeyle güvenlik soruşturmasının sonucuna ilişkin başvurucunun iddiaları yeterli bir şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu nedenle, yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

45. Başvurucu, haksız bir şekilde sürekli işçi kadrosuna geçmesinin engellenmesi nedeniyle çalışma hakkının, özgürlük ve güvenlik hakkının, etkili başvuru hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden çalışma hakkının, özgürlük ve güvenlik hakkının, etkili başvuru hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine yönelik iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

47. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 50.000 TL maddi tazminat ile 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

48. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

49. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 3. İdare Mahkemesine (E.2018/1459, K.2019/749) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER İŞSEVER

B. No: 2019/37867 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/37867

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER İŞSEVER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/37867)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Ömer İŞSEVER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlandığı gerekçesiyle sürekli işçi kadrosuna geçme talebinin reddine dair işleme karşı açılan iptal davasında, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/11/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul Süreyyapaşa Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi bünyesinde taşeron işçi olarak çalışmaktayken 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (696 sayılı KHK) 127. maddesiyle 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 24. maddesi kapsamında sürekli işçi kadrosuna atanmak için başvurmuştur.

8. Başvurucu hakkında 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (676 sayılı KHK) 74. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bent uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlanması nedeniyle başvurusu reddedilmiştir.

9. Başvurucu söz konusu işlemin iptali istemiyle 29/5/2018 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; güvenlik soruşturmasının neden olumsuz olarak kabul edildiğinin açıklanmadığını, sicilinin temiz olduğunu, herhangi bir suç kaydının bulunmadığını ifade etmiştir. Tesis edilen işlemin haksız ve hukuka aykırı olduğunu vurgulayarak iptalini talep etmiştir.

10. İstanbul 9. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 24/1/2019 tarihinde işlemin iptal edilmesine karar vermiştir. Kararda, başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak kabul edilmesi nedeninin örgüt faaliyetlerine katılma olarak bildirildiği ifade edildikten sonra bu beyanı destekleyecek nitelikte herhangi bir bilgi ya da belgenin sunulamadığı belirtilmiştir. Başvurucunun güvenlik soruşturmasını olumsuz olarak sonuçlandıracak bir mahkûmiyet kararı ya da terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatlı olduğuna dair somut bir bilgi ya da belgenin bulunmaması nedeniyle tesis edilen işlemin hukuka aykırı olduğu sonucuna vardığı söylenmiştir.

11. Davalı idare 3/4/2019 tarihinde karara karşı istinaf yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde; hakkında yapılan güvenlik soruşturması neticesinde başvurucunun atanmaya haiz olmadığının anlaşıldığı belirtilmiş, tesis edilen işlemin hukuka uygun olması nedeniyle davanın reddedilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

12. Başvurucu, istinaf başvuru dilekçesine karşı savunma yapmamıştır.

13. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 26/9/2019 tarihinde istinaf talebini kabul etmiş ve kesin olarak davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Olayda, davacı hakkında yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucu elde edilen bilgi ve belgelerin dava konusu işlemi tesis ederken davalı idarenin takdirine dayanak alınabilecek nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu durumda, davacı hakkında yapılan güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasındaki tespitler ve davacının yürütmekle görevli olduğu kamu hizmetinin mahiyeti dikkate alındığında; davalı idarenin davacıyı istihdam etmek konusunda çok yönlü değerlendirme hakkına sahip olmasının doğal sonucu olarak ve takdir yetkisi kapsamında, kamu hizmetinin güvenli ve sağlıklı yürütülmesinin gereği olarak tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık, aksi yöndeki Mahkeme kararında ise hukuki isabet bulunmadığı sonucuna

varılmaktadır."

14. Nihai karar başvurucuya 30/10/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 15/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 696 sayılı KHK'nın 127. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 23- 5018 sayılı Kanuna ekli (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvellerde yer alan kamu idareleri (MİT Müsteşarlığı hariç) ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, bu Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) sayılı listede yer alan idarelerin merkez ve taşra teşkilatlarında; ödemeleri merkezi yönetim, sosyal güvenlik kurumu, fon, kefalet sandığı, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı, gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüğü bütçelerinden veya döner sermaye bütçelerinden, anılan liste kapsamındaki diğer idareler için ise kendi bütçelerinden karşılanan 4734 sayılı Kanun ve diğer mevzuattaki hükümler uyarınca personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından 4/12/2017 tarihi itibarıyla çalıştırılmakta olanlar;

a) 657 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6), (7) ve (8) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımak,

...

kaydıyla, bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on gün içinde idaresinin hizmet alım sözleşmesinin yapıldığı birimine, sürekli işçi kadrolarında istihdam edilmek üzere yazılı olarak başvurabilirler...

..."

16. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesi şöyledir:

"Devlet memurluğuna alınacaklarda aşağıdaki genel ve özel şartlar aranır.

A) Genel şartlar:

1. Türk Vatandaşı olmak,

2. Bu Kanunun 40 ncı maddesindeki yaş şartlarını taşımak,

3. Bu Kanunun 41 nci maddesindeki öğrenim şartlarını taşımak,

4. Kamu haklarından mahrum bulunmamak,

5. Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (...) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

6. Askerlik durumu itibariyle;

a) Askerlikle ilgisi bulunmamak,

b) Askerlik çağına gelmemiş bulunmak,

c) Askerlik çağına gelmiş ise muvazzaf askerlik hizmetini yapmış yahut ertelenmiş veya yedek sınıfa geçirilmiş olmak,

7. 53 üncü madde hükümleri saklı kalmak kaydı ile görevini devamlı yapmasına engel olabilecek (…) akıl hastalığı (…) bulunmamak.

8. [Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.:2018/73; K.:2019/65 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir]

B) Özel şartlar:

1. Hizmet göreceği sınıf için 36 ve 41 nci maddelerde belirtilen öğretim ve eğitim kurumlarının birinden diploma almış olmak,

2. Kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında aranan şartları taşımak."

17. 676 sayılı KHK'nın 74. maddesiyle 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen ve Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararıyla iptal edilen (8) numaralı alt bent şöyledir:

"Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 8/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu, hiçbir delil gösterilmeden güvenlik soruşturmasının olumsuz kabul edilmesi nedeniyle sürekli işçi kadrosuna geçirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde, kamu görevine atanabilme şartı olarak güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumlu olması koşulunun aranmasını Anayasa'ya aykırı olarak değerlendirmediğini, Anayasa Mahkemesinin özetle, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasıyla elde edilebilecek kişisel verilerin alınması, kullanılması ve işlenmesine yönelik ilkelerin kanunda düzenlenmemiş olmasını iptal gerekçesi olarak belirttiğini ifade etmiştir. Başvurucunun yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu iddialardan ve üzerine atılı eylemlerden haberdar olduğunu, işleme karşı iptal davası açarak anılan işleme yönelik bilgi ve kanıtlar ile iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı da elde ettiğini, derece mahkemelerinin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında elde edilen delilleri ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirmek suretiyle sonuca ulaştığını belirtmiştir. Mevcut başvurunun kabul edilebilirliğine dair yapılacak incelemede başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığı hususunun da dikkate alınması gerektiğini ileri sürmüştür.

21. Başvurucu Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, başvuru dilekçesinde ileri sürdüğü hususların yanı sıra hiçbir terör örgütü ile irtibatı ya da iltisakının bulunmadığını belirtmiştir.

2. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu başvuru formunda adil yargılanma hakkının usul güvencelerine ilişkin bir iddia ileri sürmemiş olup şikâyetlerin genel olarak adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkına yönelik olduğu değerlendirildiğinden inceleme bu kapsamda yapılmıştır. Öte yandan başvurucu adli yardım talebinde bulunmuşsa da başvuru harcını yatırdığı ve başkaca bir yargılama gideri bulunmadığı için bu talebiyle ilgili bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

25. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

26. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

27. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açıkça bir keyfîlik görüntüsünün olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (İbrahim Ataş, B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 23).

28. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini

anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün, buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (İbrahim Ataş, § 24).

29. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hâle getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

30. Somut olayda sürekli işçi kadrosuna geçme talebinde bulunan başvurucu hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak neticelenmesi nedeniyle talebi reddedilmiştir.

31. Mahkeme işleme karşı açılan davada dava konusu işlemi iptal etmiştir. Kararında, başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak kabul edilmesinin nedeninin örgüt faaliyetlerine katılması olarak gösterilmesine karşın bunu kanıtlar nitelikte hukuken bilgi ve belge olmadığını söylemiştir. Buna karşın Bölge İdare Mahkemesi ise davayı reddetmiş ancak güvenlik soruşturmasının neden olumsuz olarak kabul ettiğini kararında belirtmemiştir.

32. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine eklenen "Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak" biçimindeki alt bendin başvurucunun geçmeyi talep ettiği kadro da dâhil olmak üzere tüm devlet memurluğu kadrolarına atanabilmek için güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması şartı getirdiği açıktır. Bu sebeple sürekli işçi kadrosuna geçmek isteyen başvurucunun güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına tabi tutulacağının öngörülebilir olduğundan kuşku duymayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır. Bireysel başvuruya konu kararın gerekçesinden Mahkemenin 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine eklenen alt bentteki şartı güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması biçiminde yorumladığı anlaşılmaktadır.

33. Anılan kuralın Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararıyla iptal edilmiş olması da bu neticeyi değiştirmemektedir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararında özel hayata saygı hakkıyla sınırlı bir inceleme yapıldığı dikkatten kaçırılmamalıdır. Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucu bireylerin kişisel verilerinin toplanmasının, işlenmesinin ve kullanılmasının kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilerek bu müdahaleye dayanak oluşturan kanunun hukuk devleti ilkesinin gerektirdiği kriterleri karşılayıp karşılamadığı irdelenmiştir. Anayasa Mahkemesi, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması neticesinde devlet memurluğuna atanmada esas alınacak kişisel veri niteliğindeki bilgilerin alınmasına, kullanılmasına ve işlenmesine yönelik güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınmasına ve kullanılmasına izin verilmesinin Anayasa'nın 13., 20. ve 128. maddeleriyle bağdaşmadığı sonucuna ulaşmıştır (Sebiha Kaya, B. No: 2018/34124, 20/5/2021, § 45).

34. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanmasında öncelikli yetkinin derece mahkemelerine ait olduğunun altı bir kez daha çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin

kendi yorumunu derece mahkemelerininkinin yerine kaim etmesi söz konusu olamaz. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının etkilerinin adil yargılanma hakkıyla çelişip çelişmediğini incelemek Anayasa Mahkemesinin görevindedir. Bu bakımdan bireysel başvuru kapsamında yapılacak değerlendirmede derece mahkemelerinin söz konusu fıkranın güvenlik soruşturmasının olumlu sonuçlanmasını gerektirdiği biçimindeki yorumu veri kabul edilecektir (Sebiha Kaya, § 48).

35. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması şartının aranmasının kuralı belli ölçüde muğlaklaştırdığı söylenebilir. Zira güvenlik soruşturmasının olumlu neticelenip neticelenmediği konusunda ulaşılacak sonucun atamaya yetkili konumda bulunan kişi veya kişilere bağlı olarak değişmesi riski bulunmaktadır. Bu da keyfî ve ayrımcı uygulamaların gelişmesine, dolayısıyla bireylerin devlete olan güvenlerinin zedelenmesine sebep olabilecektir (Sebiha Kaya, § 49).

36. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Bu noktada gerekçeli karar hakkının, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli bir araç olarak işlev gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedirler.

37. Derece mahkemelerince gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şekli anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli değildir, aynı zamanda makul olması aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır (bkz. §§ 25-29).

38. Bu nedenle güvenlik soruşturmasının olumsuz olmasına bağlı olarak atanmamaya dair tesis edilen işleme karşı açılan bir davada, davacının hangi sebeple güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlandığı ve güvenlik soruşturması neticesinde elde edilen verinin kişinin yapacağı göreve neden olumsuz olarak etki ettiğinin açıkça ortaya konulması önemlidir. Bu kapsamda derece mahkemelerinden beklenen, güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilgilerin neler olduğunun kararında belirtmesi ve söz konusu bilgiyi, davacının yerleştirildiği kurumu ve alacağı görevi gözönünde bulundurarak değerlendirmesidir. Burada önemli olan husus güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasını doğuran tespitlerin davacının şahsından kaynaklanması ya da davacının şahsıyla güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmasıdır. Yine bu noktada derece mahkemelerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfîliğin önüne geçebilmek adına önem arz etmektedir.

39. Başvuruya konu olayda başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak

sonuçlanması başvurucunun örgüt faaliyetlerine katıldığına dair istihbari nitelikteki bilgi notuna dayandırılmıştır. Ancak söz konusu faaliyetlerin neler olduğuna ilişkin somut tespitlerin neler olduğu belirtilmemiştir. Mahkeme sırf bu nedene dayanarak işlemin iptaline karar vermiştir.

40. Bununla birlikte Bölge İdare Mahkemesi ise davayı reddetmiş ancak kararından başvurucunun güvenlik soruşturmasının neden olumsuz olarak kabul edildiği anlaşılamamaktadır. Kararın dayanağı olan istihbari nitelikteki bilginin içeriğinde yer alan tespit aktarılmamış, bu nedenle de güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasının başvurucunun şahsına bağlı hangi nedenden kaynaklandığı anlaşılamamıştır. Bunun yanı sıra kararda güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilginin başvurucunun yapacağı göreve hangi nedenle olumsuz bir etki yaptığı da ortaya konulmamıştır.

41. Öte yandan Bölge İdare Mahkemesi tarafından başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak kabul edilme nedeni, Mahkeme kararında belirtildiği şekilde örgüt faaliyetlerine katılması ise söz konusu örgütün ne olduğu açıklandıktan sonra başvurucunun hangi faaliyetlere ne şekilde katıldığının kararda belirtilmesi gerekmektedir. Başvurucunun katıldığı faaliyetlerin sürekli işçilik görevini ne şekilde etkileyebileceği ve neden ehemmiyet arz ettiği hususu somutlaştırılması önem arz etmektedir.

42. Sonuç olarak istihbari bilgilerin idari işlemi neden ve nasıl haklılaştırdığı hususunun Bölge İdare Mahkemesinin kararının gerekçesinde yer almadığı görülmektedir. Bölge İdare Mahkemesi başvurucu hakkında elde edilen bilgileri herhangi bir şekilde değerlendirmemiş, bilginin tesis edilen işleme ulaşmadaki hukuki etkisi ve benzeri boyutları ile işin esası ile ilgili kendi değerlendirmesini ortaya koymamıştır. Diğer bir ifadeyle güvenlik soruşturmasının sonucuna ilişkin başvurucunun iddiaları yeterli bir şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

44. Başvurucu, hakkında herhangi bir soruşturma ya da adli sicil kaydı bulunmamasına rağmen göreve başlatılmaması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

45. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden masumiyet karinesinin ihlal edildiğine yönelik iddiası hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

46. Başvurucu ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur. Başvurucunun tazminat talebi bulunmamaktadır.

47. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa

Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesine (E.2019/992, K.2019/1010) iletilmek üzere İstanbul 9. İdare Mahkemesine (E.2018/1100, K.2019/167) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF FİL

B. No: 2019/39608 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/39608

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF FİL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/39608)

Karar Tarihi: 8/2/2023

R.G. Tarih ve Sayı: 30/3/2023-32148

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Yusuf FİL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Komisyon; hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

4. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 23/3/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun adına kayıtlı olan 545 ... 94 numaralı telefon hattı üzerinden 355...28 IMEI numaralı cihazla, ilk tespit tarihi 15/10/2015 olacak şekilde ByLock şifreli haberleşme

programını kullandığını, kanun hükmünde kararname ile kapatılan bir kurumda çalıştığını ve örgüt liderinin talimatına uygun olarak Asya Katılım Bankası Anonim Şirketindeki (Bank Asya) hesaplarındahareketlilik olduğunu iddia etmiştir.

5. İddianamenin kabulü ile açılan dava, İzmir 13. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 22/8/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- Başsavcılık ve İl Emniyet Müdürlüğüne ayrı ayrı müzekkere yazılarak sanığın ByLock programını kullanıp kullanmadığı konusunda mevcut olan bilgi, belge, yazışma içerikleri ve analiz raporlarının istenmesine, sanığın ByLock'a giriş yaparken kullandığı iddia edilen telefon numarasının ByLock'a tahsis edilen dokuz adrese kaç kere giriş yaptığı hususundaki kayıtların Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan (BTK) talep edilmesine, Bank Asya hesap hareketleri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu hakkında düzenlenen "Yeni ByLock CBS Sorgu Sonucu" başlıklı rapor, İzmir İl Emniyet Müdürlüğünün 28/9/2017 tarihli cevabi yazısı ekinde Mahkemeye sunulmuştur. Anılan raporda başvurucunun 545 ... 94 numaralı hat üzerinden 355...28 IMEI numaralı cihazla, ilk tespit tarihi 15/10/2015 olacak şekilde ByLock şifreli haberleşme programını kullandığı tespitine yer verilmiştir.

7. BTK tarafından hazırlanan HIS (CGNAT) sorgu sonuçları da duruşmanın ilk oturumundan önce Mahkemeye ulaştırılmıştır. Söz konusu belgede, başvurucunun kullandığı ileri sürülen 545 ... 94 numaralı cep telefonu hattı üzerinden ByLock sunucularına tahsis edilen IP adreslerine 15/10/2015-28/1/2016 tarihleri arasında toplam otuz dört bağlantı yapıldığı saptamasına yer verilmiştir.

8. Başvurucunun banka hesap hareketlerini inceleyen bilirkişi M.A.P. tarafından hazırlanan 8/12/2017 tarihli rapor, ilk oturum öncesinde dava dosyasına sunulmuştur. Anılan raporda, başvurucunun Bank Asyada 17/12/2013 tarihinden sonra toplam tutarı 41.458,07 TL olan dört farklı katılım hesabı açtığı ve farklı bir bankadan aldığı 20.000 TL tutarındaki krediyi Bank Asyada katılım hesabı açarken kullandığı ifade edilmiştir. Raporda ayrıca katılım hesabı getirisinin kredilere ödenen faiz ve komisyon gibi giderlerden daha az olduğu bilinen bir ekonomik gerçek olduğu dikkate alındığında kredi ile katılım hesabı açılmasının iktisadi, ticari ve teknik icaplara aykırı olduğu, sanığın ekonomik çıkarları dışında başka bir amacı gerçekleştirme saiki ile hareket ettiği sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir.

9. Başvurucu; müdafiinin de hazır bulunduğu 19/12/2017 tarihli ilk oturumda alınan savunmasında 545 ... 94 numaralı cep telefonu hattının kendisine ait olduğunu ancak ByLock kullanmadığını, terör örgütü olduğunun bilinmediği dönemde bu yapıya yakın eğitim kurumlarında çalıştığını, kendisine indirim yapılması nedeniyle çocuğunu çalıştığı okullardan birine gönderdiğini ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca çalıştığı kurumlarda maaşların Bank Asya aracılığıyla ödendiğini, bu nedenle anılan bankada hesabının bulunduğunu, farklı bir bankadan araç almak için 20.000 TL kredi çektiğini ancak araç sahibi ile anlaşmazlığa düşünce araç alma niyetiyle parayı Bank Asya hesabına yatırdığını, örgüt üyesi olmadığını savunmuştur.

10. Anılan oturumda iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını sunmuştur. Mahkeme, başvurucu müdafiinin süre talebinin kabulüne ve duruşmanın 10/5/2018 tarihine ertelenmesine karar vermiştir.

11. Duruşmanın ikinci ve son oturumunda sanık hakkında beyanda bulunan E.Ö.nün Ağrı

Cumhuriyet Başsavcılığının 3/3/2018 tarihli yazısının ekinde yer alan kolluk ifadeleri ve teşhis tutanakları başvurucu ile müdafiine okunmuştur. 28/2/2018 tarihli Fotoğraftan Teşhis Tutanağı'na göre E.Ö., beyanında geçen 40 yaşlarındaki erkek şahsın başvurucu olduğunu ifade etmiştir. E.Ö.nün etkin pişmanlık kapsamında 27/2/2018 tarihinde verdiği kolluk ifadesinin başvurucu ile ilgili kısmı şöyledir:

"2014 yılında Hava Harp Okulundan Mezun oldum ve İzmir Çiğli Uçuş okuluna 2014 yılının Haziran ayında başladım. Yukarıda bahsetmiş olduğum 2. Şahıs bana bir numara vermişti. Bu numarayı verme esnasında da bana İzban'ın trenine (İzmir'de bulunan banliyö treni) binersin şuan hatırlamadığım bir durağında inersin, sana vermiş olduğum numarayı ararsın dedi. Ben de okula başladıktan ilk hafta sonunda belirtilen yerden bana vermiş olduğu numarayı aradım. Şahıs bana Şemikler durağının oralarda bekle dedi. Ben gittikten sonra yaklaşık 10 dakika sonra bu şahıs siyah Haçbek Toyota Corolla araç ile geldi. Bende bu araca bindim beraber yola çıktık. İzmir manav kuyuda bir apartman dairesine gittik. Bu şahıs tahminimce bir nevi kuryelik yaptı. Beni getiren şahıs daha sonra ayrıldı. Beni bu eve araçla alıp getiren şahıs 30-35 yaşlarında biri idi. Kapıyı çaldığımızda kısa boylu, 40 yaşlarında bir erkek şahıs karşıladı. Bu şahıs beni tek olarak bir odaya aldı. Burada bana 'hoş geldin şeklinde hal hatır sordu. Bundan sonra burada görüşürüz şeklinde konuşmalardan sonra namaz kıldık, dini sohbet ve normal sohbet ettik, bu arada bana bundan sonra uçuş devresinden hangi arkadaşınla grup olmak istersin diye isim istedi. Bende Benimle birlikte Uçuş okulunda okuyan ve Eğitim gören Afyonkarahisarlı olan devrem arkadaşım [B.K.nin] ismini verdim. Ve görüşmeden ayrıldım. Görüşmede bana hafta sonu bu evde buluşacağımız söylendi.

Ertesi hafta ben yine ilk görüşmenin yapıldığı eve gittim. Bu evde benimle ilk görüşmeyi yapan 40 yaşlarındaki şahıs bulunuyordu. [B.K.] da bu eve benden sonra geldi. Burada şahıs bana [B.K.] ile birlikte hareket etmemi artık birlikte hareket edeceğimizi söyledi. Bu görüşmenin yapıldığı ve benim eve gittiğim zaman yine evde daha sonra bizden sorumlu olacak olan iki şahıs bulunuyordu. 40 yaşlarında olan şahıs ben ve [B.ye] bu şahısların artık bundan sonra bizlerden sorumlu olacağını söyledi. Şahıslar ile görüşmede tanıştık, şahıslar bizlere artık bu evde görüşeceklerini söylediler."

12. Başvurucu, E.Ö.yü tanımadığını ve beyanlarını kabul etmediğini ifade etmiştir. Başvurucu esas hakkında mütalaaya karşı beyanında önceki savunmalarını tekrarlayarak isnat edilen suçu inkâr etmiştir. Başvurucu müdafii ise örgüt üyeliği suçunun gerçekleşmediğini, sanığın ByLock kullanıcısı olmadığını, ByLock içeriğinin tespit edilemediğini, IP adresleri ile bağlantı kurulmasının programın kullanımı açısından yeterli bir delil olmadığını ileri sürmüştür.

13. Söz konusu oturumda hüküm açıklanmıştır. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 9 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"-Ağrı Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 03/03/2018 tarihli cevabi yazısı ekinde gönderilen şüpheli sıfatı ile ifadesi alınan [E.Ö.nün] '...Beni bu eve araçla alıp getiren şahıs 30-35 yaşlarında biri idi. Kapıyı çaldığımızda kısa boylu , 40 yaşlarında bir erkek şahıs karşıladı. Bu şahıs beni tek olarak bir odaya aldı. Burada bana hoş geldin şeklinde hal hatır sordu. Bundan sonra burada görüşürüz şeklinde konuşmalardan sonra namaz kıldık, dini sohbet ve normal sohbet ettik, bu arada bana bundan sonra uçuş devresinden hangi arkadaşınla grup olmak istersin diye isim istedi' şeklindeki beyanı,

...

Yukarıda anlatılan deliller ve mahkememizce yapılan değerlendirmeler sonucunda; sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütü lideri Fethullah Gülen'in çağrısından sonra başka bankadan daha yüksek faiz ile kredi çekip, çektiği bu krediyi daha düşük getiri ile Bank Asya'ya yatırarak terör örgütüne finansal destek sağlamaya çalışması, bu terör örgütünün her üyesine yüklenmeyen ByLock isimli programın sanığın telefonuna yüklenmiş ve sanık tarafından kullanılmış olması, sanığın örgüt içi tayine tabi elemanlardan olması, itirafçı beyanına göre harbe hazırlık eğitimi alan hava kuvvetleri mensubu subaya abilik yapacak ve istediği gruba yerleştirebilecek pozisyonda bulunan örgütsel konuma sahip bir kişi olması, sanığın çocuklarından birini FETÖ/PDY irtibat/iltisakı sebebiyle KHK ile kapatılan [Y.] Koleji'ne 2 yıl boyunca göndermiş olması ve FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün yayın organı Zaman gazetesine 2012 - 2016 yılları arası 3'er aylık periyotlarla abone olması hususları dikkate alındığında sanığın üzerine atılı FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçunun sabit olduğu mahkememizce kabul edilmiş, sanığın tamamen inkara yönelik olan savunmasına yukarıda açıklandığı üzere delillerin mahiyeti ve ispat gücü anlamında mahkememizde bir tereddüt yaşanmadığından itibar edilmemiştir.

Sanığın, örgüt içi haberleşme programı olmasına rağmen her örgüt üyesinin telefonuna kurulmayan [ByLock] programını kurmuş ve kullanmış olması, örgütün ancak sadakatinden emin olduğu üyelere [ByLock] isimli programı kurduğunun tespit edilmesi, FETÖ/PDY içerisinde tayine tabi eleman olarak çalışan bir kişi olması, sanığın başka bankadan yüksek faizle kredi çekip daha düşük getirisi olmasına rağmen örgüt menfaatlerini kendi menfaatlerinin üzerinde tutan bir kişi olması, [E.Ö.] isimli etkin pişmanlık kapsamında sanık aleyhinde beyanda bulunan kişinin ifadesinde sanığın 2014'te uçuş okulunda eğitim gören subayın abisi olduğu ve istediği gruba bu şahsı yerleştirebilecek konumda bir kişi olduğunun anlaşılmış olması hususları nazara alındığında, kastının yoğunluğu ve suçun işleniş şekli göz önüne alınarak başkaca örgüt üyesiyle aynı seviye ve şartlarda değerlendirilmesinin adalete ve hakkaniyete aykırı olacağı kanaatine varılarak sanık hakkında ceza tayin edilirken alt sınırdan uzaklaşılması gerektiğisonucuna varılmıştır."

14. Başvurucu, istinaf ve temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- tanık E.Ö.nün mahkeme huzurunda dinlenilmediğini ve kendisine tanığa soru sorma hakkının kullandırılmadığını belirtmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 13/6/2019 tarihinde kesinleşmiştir. Yargıtay, onama kararında "sanığın çocuğunu örgüte müzahir okullara göndermesinin örgütsel bir eylem olarak değerlendirilemeyeceği" kabulüne yer vermiştir.

15. Başvurucu, nihai hükmü 6/11/2019 tarihinde öğrendikten sonra 25/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Adli yardım talebinin kabulüne Komisyonca karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanına yer verilen tanığın huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanımadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde;

i. Başvurucunun tanık ifadesinin yüzüne okunmadığını iddia ettiği ancak E.Ö.nün ifadesinin

duruşma sırasında kendisine okunduğu anlaşıldığından bu durumun başvuru hakkının kötüye kullanılması olup olmadığı hususunun Anayasa Mahkemesinin takdirine bırakıldığı ifade edilmiştir.

ii. Derece mahkemesinin dava konusu maddi olay ve olguları, delilleri değerlendirmesini, hukuk kurallarını yorumlaması ve uygulamasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiği, bu nedenle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

iii. Başvurucuya 10/5/2018 tarihli oturumda hakkında beyanda bulunan E.Ö.nün ifadelerinin okunduğu, bu beyanlara karşı varsa itiraz ve savunmalarını sunmasının istendiği, başvurucu ve müdafiinin söz konusu tanık ifadesine yönelik savunmalarını Mahkemeye sundukları vurgulanmıştır. Mahkemece söz konusu tanık beyanı dışında gerekçeli kararda yer verilen değerlendirmelerle başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğu ileri sürülmüştür.

iv. Somut olayda başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası hakkında yapılacak incelemede ilgili mevzuat hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

19. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, başvuru formunda tanık E.Ö.nün ifade tutanağının kendisine okunmadığı yönünde bir iddiayı dile getirmediğini, Bakanlığın bu yöndeki görüşünü reddettiğini ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca itiraz ettiği hususun tanığın duruşmaya katılmaması nedeniyle kendisini aklama ve aleyhindeki delili çürütme imkânına sahip olamaması olduğunu dile getirerek başvuru formundaki iddiasını yinelemiştir.

20. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

21. Başvuru formunda başvurucunun Mahkemenin Tanık İfade Tutanağı'nı kendisine okumadığına ilişkin bir şikâyeti bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun istismar edici, yanıltıcı vb. nitelikteki davranışlarıyla başvuru hakkını kötüye kullandığına dair herhangi bir tespit yapılmamıştır. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Somut olayda Mahkeme; ByLock haberleşme programı kullanımına ilişkin veriler, Bank Asya hesap hareketleri, örgüt içi tayine tabi bir eleman olduğuna dair kayıtlar ve E.Ö.nün beyanlarına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Gerekçeli kararda ayrıca başvurucunun çocuğunu örgüte ait okula iki yıl boyunca gönderdiğine ve 2012-2016 yılları arasında Zaman gazetesine abone olduğuna dair ikrarının aleyhe yan delil olarak kabul edildiğini belirtmiştir. Bu hüküm, Yargıtay tarafından başvurucunun çocuğunu örgüte müzahir okullara göndermesinin örgütsel bir eylem olarak değerlendirilemeyeceği kabulü ile onanmıştır.

23. Mahkeme başvurucunun örgütsel amaçla ByLock haberleşme programını kullandığı yönündeki kabule dosya kapsamında bulunan "Yeni ByLock CBS Sorgu Sonucu" başlıklı rapor ve başvurucunun ByLock sunucularına yaptığı bağlantıları gösteren CGNAT kayıtlarına istinaden ulaşmıştır.

24. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin Bank Asya nezdindeki mutat bankacılık işlemleri

örgütsel faaliyet veya örgüte yardım olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 5/3/2019 tarihli ve E.2018/6408, K.2019/1447; 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararları]. Bununla birlikte bu kişilerin örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin örgüte üye olma suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etme olarak kabul edilebileceği anlaşılmıştır [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/1/2019 tarihli ve E.2018/4959, K.2019/145 sayılı kararı). Somut olayda Mahkeme tarafından başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerine ilişkin kayıtlar üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Bu inceleme neticesinde düzenlenen 8/12/2017 tarihli bilirkişi raporunda söz konusu bankacılık işlemlerinin başvurucunun ekonomik çıkarları dışında farklı bir amacı gerçekleştirme saiki ile yapıldığı tespit edilmiştir.

25. Eski bir subay olan tanık E.Ö., başvurucu ile İzmir Çiğli Uçuş Okulundaki eğitimine başladığı 2014 yılı Haziran ayında bir örgüt üyesi vasıtasıyla tanıştığını, başvurucunun kendisine hangi arkadaşıyla grup olmak istediğini sorduğunu, kendisinin önceden tanıdığı B.K.nın ismini verdiğini, bir sonraki hafta başvurucu ile görüşmeye gittiğinde B.K.nın da orada bulunduğunu ifade etmiştir. Tanık E.Ö. ifadesinde ayrıca başvurucunun bir süre sonra kendisi ve B.K.yı kendilerinden sorumlu farklı kişilere devrettiğini belirtmiştir. Mahkemenin gerekçeli karar içeriğinden tanık E.Ö.nün "başvurucunun harbe hazırlık eğitimi alan hava kuvvetleri mensubu subaya abilik yapacak ve istediği gruba yerleştirebilecek örgütsel konuma sahip olduğuna" ilişkin beyanının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

26. Ağrı Cumhuriyet Başsavcılığı, duruşmanın ikinci oturumu öncesinde tanık E.Ö.nün İfade ve Teşhis Tutanaklarını dava dosyasına göndermiş; Mahkeme de ikinci oturumda hazır bulunan başvurucu ile müdafiine bu tutanakları okumuştur. Başvurucu anılan İfade ve Teşhis Tutanaklarına karşı savunmasında tanık E.Ö.yü tanımadığını, hiçbir askerî personelle ilişkisi olmadığını ve aleyhindeki anlatımları kabul etmediğini beyan etmiştir.

27. Somut olayda başvurucu, müdafiinin de hazır bulunduğu celsede söz konusu İfade ve Teşhis Tutanaklarına itiraz etme imkânı bulmuştur. Ayrıca gerekçeli kararda mahkûmiyete esas alınan diğer deliller gözönüne alındığında başvurucunun tanık E.Ö.yü sorgulama imkânı bulamamasının yargılamayı bir bütün olarak adil olmaktan çıkarmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2)

numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu; duruşmada okunan beyanı hükme esas alınan tanığın huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanımadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca Bakanlık görüşüne karşı cevabında, başvuru formunda tanık E.Ö.nün ifade tutanağının kendisine okunmadığı yönünde bir iddiayı dile getirmediğini, itiraz ettiği hususun tanığın duruşmaya katılmaması nedeniyle kendisini aklama ve aleyhindeki delili çürütme imkânına sahip olamaması olduğunu dile getirerek başvuru formundaki iddiasını tekrar etmiştir.

2. Maddi gerçeği yansıtma özelliği bulunan her şeyin delil olarak kullanılabildiği ceza yargılamasında tanık anlatımları şüphesiz önemlidir. Özellikle örgütsel yapıların sırlı dünyalarını açığa çıkarmak bakımından tanık anlatımlarının değeri açıktır. Bununla birlikte verilecek mahkumiyet veya beraat kararının sanık ve müştekileri ve kamuoyunu ikna edebilmesi, meşruiyet kazanması için ceza yargılamasında adil yargılamaya ilişkin usul güvencelerine uygun bir yargılama yapılması en az o derece önemlidir. Başka deyişle adil yargılanma hakkı mahkemenin sonuçta ne karar vereceğiyle ilgili olmayıp, yargılama sürecinin adil yürütülmesini güvence altına alır. Dahası gerek Anayasanın 36. maddesi ve yargılama hukukumuzda, gerekse yargı yetkisini kabul ettiğimiz AİHS ve uygulamaları uyarınca yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun yürütülmesi sanık yönünden sübjektif bir haktır. Bu bağlamda tanık ifadelerinin belge delili gibi değerlendirilemeyeceği ve daha önce başka bir davada o olayı da kapsayan bir anlatımı tutanağa kaydedilse dahi kural olarak tanığın bu davada hakim huzurunda sanığın sorgulama imkanı bulduğu aleni duruşmada beyanının alınması vazgeçilemez bir güvence olarak kabul edilmiştir.

ANAYASAL DENETİMDE ÖZERK YORUM OLARAK TANIK SORGULAMA HAKKI

3. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında AİHM gibi tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Adil bir yargılama yapıldığının kabulü için, hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması gerekmektedir (bkz. AZ. M., par. 55).

4. Testin ilk aşaması yönünden tanık mahkemede hazır edilmemişse bu durum geçerli bir nedene dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın

beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, par. 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, par. 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, par. 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, par. 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayı kendi yönünden anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, par. 40).

5. Yukarıda belirtilen inceleme yöntemi açısından mevcut başvuruya ilişkin mahkeme kararında dayanılan delillere değinilmelidir. İncelenen başvuruda mahkumiyet kararının dayanağı olabilecek üç olgu ve delil görülmektedir. Bunlardan ilki başvurucunun Bank Asya nezdindeki hesap hareketleridir. Fakat bu delilin suç kanıtı olarak kabul edilmesi durumunda dahi Yargıtay uygulamalarına göre bu olgu örgüt üyeliği suçunun kanıtı için tek başına yeterli görülmemekte, bu eylemin örgüte yardım suçunu oluşturacağı kabul edilmektedir (bkz. birçok karar arasından bkz. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 5/3/2019 tarihli ve E.2018/6408, K.2019/1447; 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793sayılı kararları).

6. İkinci delil Byloc kullandığı iddiasıdır. Yargıtay içtihatları uyarınca sanığın ByLock kullanıcısı olup olmadığının silahlı terör örgütüne üye olma suçunun sübutu açısından belirleyici olması durumunda ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya getirtilmesi gereklidir. Anılan tutanağın temin edilememesi hâlinde ise operatör kayıtları ile eşleştirme yapılmak üzere BTK'dan getirtilen CGNAT kayıtları ile HTS sonuçlarının karşılaştırılıp belirtilen hat üzerinden sanığın ByLock kullanıp kullanmadığı yönünde bilirkişiden teknik rapor alınarak hüküm kurulması gerekmektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları]. Somut olayda ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı dosyaya getirtilmediği gibi Yargıtay içtihadında açıklanan teknik bilirkişi raporu da temin edilmemiştir. Dosyadaki gazete aboneliği ve çocuğun iltisaklı okula gönderilmesinin ise delil değeri olmadığı Yargıtay kararlarında belirtilmektedir.

7. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında soruşturma evresinde alınan ifadesi duruşmada okunmakla yetinilen tanık E.Ö.nün "başvurucunun harbe hazırlık eğitimi alan hava kuvvetleri mensubu subaya abilik yapacak ve istediği gruba yerleştirebilecek örgütsel konuma sahip olduğuna" ilişkin beyanının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesinde önemli ölçüde dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanığın anlatımının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

8. Bundan ayrıca bir mahkûmiyet kararı belirleyici ölçüde sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve buna karşı savunma imkanını dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (bkz. Orhan Güleryüz, par. 35).

Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir.

9. Bütün bunlarla birlikte gerekçeli kararda, başvurucunun örgütün asker yapılanması içinde yer aldığı ve harbe hazırlık eğitimi alan hava kuvvetleri mensubu subaya abilik yapacak pozisyonda olduğu yönündeki tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanıldığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ayrıca 5271 sayılı CMK'nun 180. maddesinin " ... tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen Mahkemenin sözü edilen tanığı SEGBİS yoluyla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye de ulaşılamamıştır. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanı belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek, karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanık E.Ö.nün duruşmada dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

CEZA YARGILAMA HUKUKU GÜVENCELERİ (KANUNİLİK) YÖNÜNDEN

10. Anayasal kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ceza yargılama hukukuna ilişkin somutlaştırıcı güvenceleri 5271 sayılı CMK hükümlerinde yer almıştır. CMK madde 210/1 uyarınca; "olayın delili bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez. Yine CMK madde 217/1 uyarınca "hakim kararını duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir." Yukarıda izah edildiği üzere incelenen başvuruda örgüt üyeliği suçuna ilişkin olarak kullanılan delillere ilişkin zafiyet karşısında tanık delilinin önemli ve hükme varmada belirleyici bir delil olduğu açıktır. Kanunun sözü edilen bu iki kuralı bir yönüyle hakimin tanık anlatımını bizzat müşahade etmesini, delille temas kurmasını, ikinci olarak da aleni duruşmada dinlenen tanığa karşı sanığın bu ifadelerin güvenilirliğini sorgulama ve tanığın dayandırdığı olgulara karşı diyeceklerini sunma imkanı tanıması yönüyle ceza yargılamasının temel unsurlarından biri niteliğindedir. Aleni duruşmada böyle bir imkan tanındığında delillerin hakim önünde tartışıldığından ve yüzyüzelik ilkesinin yerine getirildiğinden söz edilebilir. Yoksa daha önce başka bir dosyada veya soruşturmada alınmış tanık ifadesinin okunması ve buna karşı diyeceklerinin sanığa sorulmuş olması adil yargılanma hakkının gereklerinin yerine getirilmesi bakımından yeterli görülemez, dengeleyici güvence olarak da kabul edilemez. Diğer taraftan davanın hakimi yönünden de duruşmada dinlenmeyen tanık beyanını hükme esas almak en başta ceza yargılamasının yüzyüzelik/doğrudanlık ilkesine aykırıdır. Kanunun anılan maddesindeki, "hükmün huzurda tartışılmış delillere dayanabileceği" kuralı bu ilkeyi dile getirmektedir. İlke özünde hakkaniyetli yargılama ilkesiyle ve dolayısıyla adil yargılanma hakkıyla bağlantılıdır.

11. Nitekim anılan CMK hükümlerinin adil yargılanma hakkına ilişkin güvenceler niteliğinde olduğu doktrinde de ifade edilmektedir (bkz. Gökcen/Balcı/Alşahin/Çakır, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2022, s. 307). Ayrıca kural olarak delil bir tanığın ifadesi ise tanığın yazılı ifadesinin okunması belge delili mahiyetinde kullanılamaz. CMK madde 210/1'deki "olayın delili bir tanığın açıklamalarından ibaret ise" ibaresi farklı yorumlamaya müsait gibi görünüyorsa da bu kuralın "tanık ifadelerinin her durumda duruşmada alınacağını" ifade

ettiği biçiminde anlaşılması adil yargılama güvencelerine uygun bir yorum olur. Aksi yönde yorumlanması tanık beyanlarını belge delillerine indirgemek anlamına gelir ki bu durum Anayasa'ya uygun bir yorum olmaz. Esasen Kanun tanık ifadesinin yazılı olduğu belgenin okunması imkanını iki olasılıkla sınırlandırmıştır. Bunun ilki istinabe veya naib hakim tarafından dinlenen tanığın ifadesine ilişkin tutanağın okunması (CMK m. 209/1), ikincisi ise daha önce dinlenen bir tanığın ölmesi, akıl hastalığına tutulması veya temin edilememesi veya delil değeri itibarıyla ağırlık taşımadığı için hazır bulunması gerekli görülmeyen tanığın önceki ifadesinin duruşmada okunmasına ilişkindir (CMK m. 211). Başvuru konusu olayda bu istisnalardan biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle istisna dışında tüm tanıkların hakim önünde ve aleni duruşmada dinlenmesi adil yargılanma hakkının ve Kanunun bir gereğidir.

12. Diğer taraftan adil yargılanma hakkı yönünden gerek AİHM ve gerekse Anayasa Mahkemesinin tanık sorgulama hakkına ilişkin otonom yorumlarında bu güvence daha sıkı koşullara bağlanmaktadır. Bu yorumlarda tanık delilinin tek delil olması değil, tek veya belirleyici delil olması durumunda tanığın mutlaka duruşmada dinlenmesi, bununla birlikte duruşmada hazır edilmesinde güçlükolması halinde elektronik bilişim sistemi (segbis) aracılığıyla dinlenmesi zorunluluğuna işaret edilmektedir (Bkz. AYM Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20.3.2014, p. 46; Gulan Kılıçoğlu Yüzbaşı, par. 38-41; Cezayir Akgül, par. 37-39. AİHM kararları için bkz. Delta/Fransa, B. No: 11444/85, 19.12.1990, par. 36-37; PS/Almanya, 20.12.2001, p. 30; Rachad/Fransa, p. 24; A.M./ İtalya, 14.12.1999, p. 25-26; Sadak ve diğ./Türkiye, p. 66; Solokov/Eski Makedonya C. 31.10.2001, p. 58).

13. Kanunların yorumunda farklı anlamların yüklenmesinin olası bulunduğu durumda anayasaya uygun yorumun temel alınması mahkemeler yönünden anayasal bir yükümlülüktür. Bu yükümlülüğün dayanakları anayasanın üstünlüğü ve hukuk devleti ilkeleri ile hakimlerin görevlerine ilişkin kural (AY m. 2, 11, 138/1) ile uyuşmazlıkla ilgili temel hak güvencesidir (bu olayda AY m. 36). Doktrinde de delilin tanık açıklamalarından ibaret olduğunda duruşmada dinlenmesi gerektiğine ilişkin kuralın insan hakları hukukuna dair yorumlar doğrultusunda anlaşılması gerektiği belirtilmektedir. Bu görüş "CMK'da yer alan hükmün bu bağlamda AİHM içtihatları ışığında yorumlanması zorunludur. Önemli olan tanığın tek olması değil, tek veya belirleyici delil olmasıdır." sözleriyle ifade edilmiştir (Fahri Gökçen Taner, Çelişme ve Silahların Eşitliği, 2. B. Ankara 2021, s. 434). Öte yandan ceza muhakemesinin güvence işlevi karşısında doğrudan ifade almanın mümkün olduğu durumda CMK madde 210/1'in geçerli olmayacağına ve önceki yazılı ifadesinin okunmasıyla yetinilme kuralının uygulanamayacağına ilişkin doktrindeki değerlendirmeler de anayasaya uygun yorumu ifade etmektedir (bkz. Şahin, Cumhur/Göktürk, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku, II, Ankara 11.B. 2021, s. 139). Bunlar doktriner görüşler ise de aşağıda değinileceği üzere Yargıtay uygulamasının da bu yönde olduğu anlaşılmaktadır.

TANIK SORGULAMA HAKKIYLA İLGİLİ YARGITAY UYGULAMASI

14. Nitekim Yargıtay kararlarının; CMK madde 210/1'de yer alan kuralın, hak ihlali kararlarında yapılan anayasal yorum doğrultusunda tanık beyanının belirleyici delil olması durumunda tanığın duruşmada dinlenmesi gerektiği yönünde olduğu görülmektedir. Örneğin; "Tanığın örgütün hiyerarşik yapısına organik bağ ile katılıp katılmadığına ilişkin maddi gerçeğin kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya konulması bakımından, 5271 sayılı CMK'nın 210/1. maddesine de muhalefet edilerek beyanı okunmakla yetinilen ve fakat ifadesi suçun sübutu açısından belirleyici delil niteliğinde olan Nesip Y.'ın, doğrudan aleni duruşmada sanığın huzurunda veya 5271 sayılı CMK'nın 180/1-2-5 maddesi gereğince

SEGBİS kullanılmak ya da anılan Kanunun 181/1 maddesinde öngörülen usule riayet edilmek suretiyle istinabe yoluyla dinleniptüm beyan ve belgelerin CMK 217. maddesi gereğince duruşmada okunup tartışılmasından sonra sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken, eksik araştırma ve yetersiz belgelere dayanılarak yazılı şekilde karar verilmesi kanuna aykırı ... görülmüş olduğundan hükmün bozulmasına oybirliğiyle karar verildi." Y. 3.CD. 29.11.2022, E. 2022/34717 – K. 2022/8801. Daire başka bir davada belirleyici tanık beyanı istinabe ile alınmasına ve ifade tutanağı duruşmada okunmasına karşın duruşmada dinlenmesi gerektiğini belirterek bozma kararı vermiştir: "Dosya kapsamına göre tanık Tayfun G.'nun beyanının suçun sübutu açısından belirleyici delil olması karşısında, tanığın duruşmaya getirilerek taraflara da soru sorma hakkı tanınmak suretiyle beyanlarının tespit edilmesi gerektiğinin gözetilmeyerek tanığın istinabe ile alınan beyanlarının okunmasıyla CMK'nın 210/1. maddesine muhalefet edilmesi, kanuna aykırı ... görülmüş olduğundan hükmün ... bozulmasına oybirliğiyle karar verildi." Y. 3.CD. 19.10.2022, E. 2021/9871 – K. 2022/6447.

15. Aynı Dairenin diğer bazı kararlarında ise tanık sorgulama hakkına üstünlük tanınmış ve istinabe ile beyanları alınan iki tanığın ifadelerinin okunmasıyla yetinilmeyip, duruşmada dinlenmesi gerektiği belirtilmiştir: "Dosya kapsamına göre tanıklar Ahmet T. ve Necip U.'un beyanlarının suçun sübutu açısından ehemmiyet arzeder nitelikte olması karşısında, tanıkların duruşmaya getirilerek taraflara da soru sorma hakkı tanınmak suretiylebeyanlarının tespit edilmesi gerektiğinin gözetilmemesi, tanıkların istinabe ile alınan beyanlarının okunulmasıyla yetinilerek CMK'nın 210/1 maddesine muhalefet edilmesi kanuna aykırı ... görülmüş olduğundan hükmün ... bozulmasına oybirliğiyle karar verildi." Y. 3.CD. 24.11.2022, E. 2021/20594 – K.2022/8418. Aynı yönde bkz. 3.CD. 2.11.2022, E. 2022/6721 – K. 2022/7219.

16. Ne var ki bütün bunlara karşın incelediğimiz olayda yerel mahkemece olayın tek tanığının duruşmada dinlenmesine gerek görülmemiş, tanık sorgulama hakkı güvencesi yok sayılıp ceza yargılama usulleriyle bağdaşmayan bir tür pratik kestirimlerle yukarıda değinilen deliller çerçevesinde mahkumiyet hükmü kurulmuştur.Temyiz incelemesini yapan 16. CD ise yargılamada tanık sorgulama hakkının tanınmamasına ilişkin müdahaleyi dikkate almamış, telafi etmeye çalışmamıştır.

17. Bilindiği üzere adil yargılanma hakkı güvenceleri sonucun (beraat-mahkumiyet) ne olduğuyla ilgili olmayıp, yargılama sürecinin adil olup olmamasıyla ilgilidir. Bu yönden verilen hak ihlalinin gereği, ihlali gideren yeni bir yargılama yapılmasıyla yerine getirilir. Dolayısıyla adil yargılamaya ilişkin hak ihlalikararları mahkemelerin daha önce verdiği kararların sonuçları hakkında bir yargıyı, değerlendirmeyi içermemektedir. Mahkememizin bu zamana kadar devam ettirdiği insan hakları standardını yansıtmayan bu karara belirttiğim gerekçelerle katılamıyorum.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık (başvurucu) tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin yapılan bireysel başvuruda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğine ilişkin çoğunluk kararına katılmamaktayım.

2. Başvurucu, hakkındaki mahkumiyete ilişkin gerekçeli kararda beyanına yer verilen tanık E.Ö'nün huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanımadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

3. Esasen tanık sorgulama hakkı kanuni dayanakları bulunan bir haktır. Yargıtay da tanıklara soru sorma hakkının kısıtlanmasını bozma sebebi yapmaktadır. Bu konuda aşağıdaki kararlara bakılabilir:

"Beyanları hükme esas alınan birden çok tanığın gizli olarak dinlenilmiş olmalarının yasal ve doyurucu gerekçesinin açıklanmaması ve CMUK'un 58. ve 201. maddeleri uyarınca sanıklar ile sanık savunmanlarının doğrudan soru sorma hakları yasal ve yeterli olmayan gerekçelerle önlenmesi suretiyle … savunma haklarının kısıtlanması…" (Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 10/10/2012. E.2012/2043, K.2012/7392).

"Dosya kapsamına göre tanık … beyanının suçun sübutu açısından belirleyici delil olması karşısında, tanığın duruşmaya getirilerek taraflara da soru sorma hakkı tanınmak suretiyle beyanlarının tespit edilmesi gerektiğinin gözetilmeyerek …" (Yargıtay 3. Ceza Dairesi 19/10/2022, E.2021/9871, K.2022/6447).

"Sanık hakkında suçun sübutu açısından belirleyici delilin tanık beyanları olması karşısında, tanıkların duruşmaya getirilerek taraflara da soru sorma hakkı tanınmak suretiyle beyanlarının tespit edilmesi gerektiğinin gözetilmemesi, tanıkların hazırlık beyanlarının okunulmasıyla yetinilerek CMK'nın 210/1 maddesine muhalefet edilmesi suretiyle eksik araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması …" (Yargıtay 3. Ceza Dairesi 26/10/2021, E.2021/1276, K.2021/9739).

4. Bunun yanında tanık sorgulama hakkı anayasal düzeyde de güvence altına alınmış bir haktır. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015, § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021, § 35).

5. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedene dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanığın verdiği beyanın mahkûmiyette dayanılan tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken

sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

6. Dosya kapsamından derece mahkemelerince, tanığın duruşmada fiziken hazır edilmemesi veya görüntülü ve sesli iletişim tekniği aracılığıyla uzaktan dinlenilmemesi konusunda geçerli bir neden ortaya konulamadığı anlaşılmaktadır.Ancak geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. Bu durumda, hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

7. Mahkeme, delil olarak başvurucunun ByLock haberleşme programı kullanımına ilişkin verilere, Bank Asya hesap hareketliliğine ve tanık E.Ö.nün beyanlarına dayanarak mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Gerekçeli kararda ayrıca başvurucunun çocuğunu örgüte ait okula iki yıl boyunca gönderdiğine ve 2012-2016 yılları arasında Zaman gazetesine abone olduğuna dair ikrarının aleyhe yan delil olarak kabul edildiğini belirtmiştir. Bu hüküm, Yargıtay tarafından başvurucunun çocuğunu örgüte müzahir okullara göndermesinin örgütsel bir eylem olarak değerlendirilemeyeceği kabulü ile onanmıştır.

8. Yargıtay içtihadı uyarınca sanığın ByLock kullanıcısı olup olmadığının silahlı terör örgütüne üye olma suçunun sübutu açısından belirleyici olması durumunda ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya getirtilmesi, anılan tutanağın temin edilememesi hâlinde operatör kayıtları ile eşleştirme yapılmak üzere BTK'dan getirtilen CGNAT kayıtları ile HTS sonuçlarının karşılaştırılıp belirtilen hat üzerinden ByLock kullanan kişinin sanık olup olmadığı doğrultusunda bilirkişiden teknik rapor alınarak hüküm kurulması gerekmektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları]. Somut olayda ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı dosyaya getirtilmediği gibi Yargıtay içtihadında açıklanan teknik bilirkişi raporu da temin edilmemiştir. Dolayısıyla somut başvuruda teknik bilirkişi raporu temin edilmeden başvurucu hakkında ByLock haberleşme programı kullanımına ilişkin veriler başvurucu hakkındaki silahlı terör örgütüne üye olma suçunun sübutu açısından belirleyici delil olarak kabul edilemeyecektir.

9. Yine Yargıtay uygulamasına göre kişilerin Bank Asya nezdindeki mutat bankacılık işlemleri örgütsel faaliyet veya örgüte yardım olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 5/3/2019 tarihli ve E.2018/6408, K.2019/1447; 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793sayılı kararları]. Bununla birlikte bu kişilerin örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin örgüte üye olmak suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etmek olarak kabul edilebileceği anlaşılmaktadır [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/1/2019 tarihli ve E.2018/4959, K.2019/145 sayılı kararı). Yargıtayın bu uygulamasına göre dosyada Bank Asya hesap hareketliğine

ilişkin verilerin -diğer koşullarının da bulunması kaydıyla- örgüte yardım etme suçunun tek başına delili olabilecekse de bu delilin terör örgütü üyeliği suçundan verilen mahkumiyette tek veya belirleyici delil olamayacağı açıktır.

10. Yargıtay, kişilerin örgütle bağlantılı gazete veya dergilere (bu kapsamda Zaman gazetesine) abone olmalarının örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirtmektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin E.2018/5167, K.2019/3211, 7/5/2019; E.2017/3174, K.2019/2244, 2/4/2019; E.2019/6400, K.2020/139, 13/1/2020 sayılı kararları].

11. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması göz önüne alındığında tanık E.Ö.nün "başvurucunun harbe hazırlık eğitimi alan hava kuvvetleri mensubu subaya abilik yapacak ve istediği gruba yerleştirebilecek örgütsel konuma sahip olduğuna" ilişkin beyanının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesinde “belirleyici delil” olarak dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Gerekçeli kararda, duruşmada sorgulanmayan tanığın beyanını destekleyen başka delillere dayanıldığına ilişkin bir açıklamaya da yer verilmemiştir.

12. Güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanı belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek, karşı dengeleyici güvenceler de sağlanmamıştır. Bu kapsamda CMK’nın 180. maddesinin " ... tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen Mahkemenin sözü edilen tanığı SEGBİS yoluyla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye de ulaşılamamıştır.

13. Sonuç olarak, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkını ihlal edildiği kanaatine ulaştığımdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

MEHMET SİZHAN

B. No: 2019/39887 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/39887

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SİZHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/39887)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mücahit AYDIN

Başvurucu : Mehmet SİZHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, çalışma izninin iptal edilmesi ve yeniden çalışma izni düzenlenmesinin yasaklanması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Özel bir eğitim kurumunda öğretmen olarak çalışan başvurucunun çalışma izni, çalıştığı okulun 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılması üzerine Valilikçe iptal edilmiştir. Çalışma izninin geri verilmesi amacıyla başvurucu tarafından yapılan başvuru, Valilik bünyesinde oluşturulan ilgili komisyonca reddedilmiştir.

3. Başvurucunun söz konusu kararın iptalini talep ettiği davayı Aydın 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) süre yönünden reddetmiştir. Başvurucunun bu kararı istinaf etmesi üzerine İzmir Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesi istinaf başvurusunu kabul etmiş ve ilk derece mahkemesinin kararını kaldırmıştır. Dosya tekrar önüne gelen İdare Mahkemesi bu kez davayı esastan reddetmiştir. 1/10/2019 tarihinde başvurucunun istinaf talebinin reddine kesin olarak karar verilmiştir.

4. Başvurucu nihai hükmü 15/10/2019 tarihinde öğrendikten sonra 28/11/2019 tarihinde

bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu, öğretmen olarak çalışma izninin iptal edilmesi ve yeniden çalışma izni düzenlenmesinin yasaklanması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünde, sürece, ilgili mevzuata ve içtihada ilişkin bilgiler sunulmuştur. Başvurucu, başvuru formunda yer alan iddia ve taleplerini yinelemiştir.

6. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir (Hüseyin Aşkan, § 20). Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerden biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, § 23).

7. Bu doğrultuda Hüseyin Aşkan kararında; kullanıcıların UYAP üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

8. Başvurucunun idari yargıdaki dava sürecini asil olarak takip ettiği görülmüştür. Başvuru konusu olayda nihai karar olan Bölge İdare Mahkemesi kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede ilgili kararın başvurucu tarafından 15/10/2019 tarihinde saat 12.29'da açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda bireysel başvuruya ilişkin nihai karardan anılan tarihte haberdar olunduğunun ve bireysel başvuru süresinin 15/10/2019 tarihinden itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir. Anılan tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekirken 28/11/2019 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

9. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ASİYE SARI VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/40153 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/40153

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASİYE SARI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/40153)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucular : 1. Asiye SARI

2. Hanımcuk ASLAN

3. Hava DİNÇ

4. Kemal SARI

5. Mehmet SARI

6. Mutlu SARI

Başvurucular Vekili : Av. Oktay YAVUZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamulaştırmadan arta kalan kısmın değerinin düşük hesaplanması, hükmedilen kamulaştırma bedelinin yetersiz olması ve değer kaybına uğratılması nedenleriyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılama hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/12/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik

incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucular, Trabzon'un Merkez/Ortahisar ilçesi Erdoğdu Mahallesi'nde kâin 693 ada 15 (daha sonra 409) parsel sayılı başvuru konusu taşınmazın hissedarıdır.

6. Karayolları Genel Müdürlüğü (İdare) tarafından söz konusu taşınmazın 69,58 m² yüz ölçümündeki kısmının yol olarak kullanılmak üzere kamulaştırılmasına karar verilmiştir. Tarafların kamulaştırma bedeli hususunda uzlaşmaya varamamaları üzerine İdare, başvurucular aleyhine 30/9/2014 tarihinde kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili istemiyle Trabzon 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

7. Mahkemeye sunulan cevap dilekçesinde başvurucular, taşınmazın kalan bölümünün de kamulaştırılmasını talep etmiştir. Başvurucular ayrıca aynı mahallede kâin 469 ada 19 parsel sayılı taşınmaz için Trabzon 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2014/121 sayılı dosyasına sunulan bilirkişi raporunda metrekare birim fiyatının 6.600 TL olarak tespit edildiğini bildirmiştir. Başvurucular kendi taşınmazlarının özelliklerini belirterek metrekare birim fiyatının en az 10.000 TL olarak esas alınmasını istemiştir.

8. Mahkemece taşınmaz mahallinde yapılan birinci keşif sonrası birinci bilirkişi heyeti tarafından hazırlanan 19/2/2015 tarihli raporda:

i. Taşınmazın arsa niteliğinde imar planı dâhilinde kadastro parseli olduğu dikkate alınarak emsal karşılaştırma yöntemiyle metrekare birim fiyatı 3.000 TL olarak belirlenmiştir.

ii. Raporda, kamulaştırmadan arta kalan 23,89 m² yüz ölçümündeki kısmın imar mevzuatına göre parsel derinliği ve cephe hattı itibarıyla tek başına bina yapımına elverişli olmadığı açıklanarak bu kısmın da kamulaştırılması gerektiği vurgulanmıştır.

iii. Raporda ayrıca kamulaştırmadan arta kalan 91,31 m² yüz ölçümündeki kısmın imar mevzuatına göre tek başına bina yapımına elverişli olmadığı ancak komşu parseller ile tevhit imkânı bulunduğundan kamulaştırmadan arta kalan kısımda %15 oranında değer düşüklüğü oluşacağı ifade edilmiştir.

iv. Sonuç olarak taşınmazın üzerindeki yapı bedeli de hesap edilerek toplam 343.078,11 TL kamulaştırma bedeli tespit edilmiştir.

9. Rapora yapılan itirazlar üzerine Mahkemece ikinci bir bilirkişi heyeti tayin edilerek ikinci keşif icra edilmiştir. Bu heyet tarafından düzenlenen 23/3/2015 tarihli raporda, birinci bilirkişi heyeti raporundan farklı olarak taşınmazın metrekare birim fiyatı 3.065 TL olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte kamulaştırmadan arta kalan 91,31 m² yüz ölçümündeki kısmın imar mevzuatına göre tek başına bina yapımına elverişli olmadığı ancak komşu parseller ile tevhit imkânı bulunduğundan kamulaştırmadan arta kalan kısımda %20 oranında değer düşüklüğü oluşacağı ifade edilmiştir. Neticede taşınmazın üzerindeki yapı bedeli de hesap edilerek toplam 364.036,52 TL kamulaştırma bedeli tespit edilmiştir.

10. Ortahisar Belediye Başkanlığının (Belediye) 14/10/2015 tarihli yazısı sonrasında birinci bilirkişi heyeti tarafından verilen 18/11/2015 tarihli ek bilirkişi raporunda:

i. Belediyenin söz konusu yazısı esas alınarak başvuru konusu taşınmazla ilgili imar planı

değişikliğinin 30/5/2015 tarihinde kesinleştiği vurgulanmıştır.

ii. Raporda başvuru konusu taşınmazın imar durumuyla ilgili olarak taşınmazın kamulaştırmadan arta kalan kısmında inşaat alanın azalması ve oldukça küçülmesi haricinde bir kısıtlılık durumunun söz konusu olmadığı belirtilmiş ve bu sebepler dikkate alınarak ilk raporda takdir edilen %15 değer düşüklüğünün oluşacağı ifade edilmiştir.

11. İkinci bilirkişi heyeti tarafından verilen 18/11/2015 tarihli ek bilirkişi raporunda ise birinci bilirkişi heyetinin ek raporundaki aynı gerekçelerle kamulaştırmadan arta kalan kısım için ilk raporda takdir edilen %20 değer düşüklüğünün oluşacağı ifade edilmiştir.

12. Mahkeme 11/12/2015 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde:

i. Kamulaştırmadan arta kalan 23,89 m² yüz ölçümündeki kısmın daha önce Trabzon 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2011/45, K.2013/186 sayılı kararıyla kamulaştırıldığına işaret edilmiştir. Ardından taşınmazın 69,58 m² yüz ölçümündeki kısmın tamamının kamulaştırılması için dava açılmış ise de bu alan içindeki 23,89 m² yüz ölçümündeki kısmın daha önce kamulaştırılması nedeniyle 45,69 m² yüz ölçümündeki kısmının kamulaştırılmasına hükmedildiği belirtilmiştir.

ii. İkinci bilirkişi heyeti tarafından hazırlanan 23/3/2015 tarihli raporun mevzuat ve içtihatlar ile dosya içeriğine ve fiilî duruma uygun olması nedeniyle hükme esas alındığı açıklanmıştır. Neticede daha önce kamulaştırılan 23,89 m² yüz ölçümündeki kısma ilişkin bedel düşüldükten sonra kalan 290.813,67 TL kamulaştırma bedeline 31/1/2015 tarihinden itibaren karar tarihine kadar yasal faiziyle birlikte hükmedildiği vurgulanmıştır.

13. Başvurucular karara karşı temyiz yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde, taşınmazın bedelinin düşük takdir edildiği ileri sürülmüştür. Dilekçede aynı bölgedeki başka taşınmazlar için belirlenen metrekare birim fiyatlarının 6.600 TL, 7000 TL, 7.270 TL, 7.350 TL ve 8.000 TL şeklinde olduğu belirterek taşınmazın değerinin emsallerine göre düşük belirlendiği vurgulanmıştır. Başvurucular, kamulaştırmadan arta kalan 91,31 m² yüz ölçümündeki kısım için imar izni verilmeyeceğinin aşikâr olduğunu belirterek %20 değer düşüklüğünün mağduriyeti gidermediğini ifade etmiştir.

14. Belediye İmar ve Şehircilik Müdürlüğünün 31/1/2018 tarihli yazısında, İdarenin 18/5/2017 tarihli yazısıyla başvuru konusu parseli de kapsayan alanda çalışma yapıldığından yapılaşma izni verilmemesi talebi dikkate alınarak imar durumunun düzenlenemediği belirtilmiştir. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan araştırmada bu yazının başvuruculara tebliğ edildiğine dair bilgi ve belgeye rastlanmamıştır. Bununla birlikte karar düzeltme dilekçesinde bu yazıdan söz edildiğinden başvuruculaların karar düzeltme talep tarihinde bu yazıdan haberdar olduğu kabul edilmiştir.

15. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi (Daire) 6/11/2018 tarihli kararıyla usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek ilk derece mahkemesi kararını onamıştır.

16. Başvurucular, kararın düzeltilmesi yoluna başvurmuştur. Başvurucular temyiz dilekçesindeki gerekçelere ilaveten İdarenin yapılaşma izni verilmemesi talebi sonrasında Belediyenin imar durumunu düzenleyemeyeceğine dair yazısına göre imar iznin verilmeyeceğine dikkat çekmiştir. Başvurucular bu nedenle kamulaştırmadan arta kalan 91,31 m² yüz ölçümündeki kısmın da kamulaştırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Karar düzeltme istemi, Dairenin 9/10/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

17. Nihai karar 4/11/2019 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir. Başvurucular 2/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. İlgili hukuk için bkz. Hasan Mutlu, B. No: 2018/22691, 30/6/2021, §§ 22-23.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 8/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kamulaştırmadan Arta Kalan Alanın Değer Kaybına İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

20. Başvurucular, kamulaştırmadan arta kalan 91,31 m² yüz ölçümündeki kısmın imar mevzuatına göre yapılaşmaya uygun olmadığını belirterek bu taşınmaz kısmının değer kaybının düşük hesaplanmasından yakınmıştır. Başvurucular bu noktada Belediye İmar ve Şehircilik Müdürlüğünün 31/1/2018 tarihli yazısında da söz konusu taşınmazda yapılaşmaya izin verilmeyeceğinin açıklandığını vurgulamıştır. Başvurucular bu nedenle gerçek kamulaştırma bedeline hükmedilmediğini belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kamulaştırmadan arta kalan alanın kamulaştırılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

22. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

23. Anayasa'nın ''Kamulaştırma'' kenar başlıklı 46. maddesi şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir.

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır."

24. Somut olayda başvuruculaların maliki oldukları taşınmaz kamulaştırılmıştır. Taşınmaz mal varlığının Anayasa'nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının kapsamına dâhil olduğunda tereddüt bulunmamaktadır. Başvuruculaların maliki olduğu taşınmazın mülkiyetinin devletin üstün buyurma gücüne dayanılarak Hazineye geçmiş olmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32; AYM, E.1988/34, K.1989/26, 21/6/1989; E.2011/58, K.2012/70, 17/5/2012).

25. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

26. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

27. Kamulaştırmanın usul ve esasları 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda düzenlenmiştir. Somut olayda, kamulaştırma sürecinin 2942 sayılı Kanun'a göre sürdürülerek tamamlandığı görülmektedir. Bu durumda mülkiyetten yoksun bırakmanın kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca başvuruya konu taşınmazdan yol geçirilmesinde kamu yararı amacının bulunduğu açıktır.

28. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2015/43, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

29. Mülkiyet hakkından yoksun bırakma biçimindeki müdahalelerde, hedeflenen kamu yararı ile malikin bireysel yararı arasında gözetilmesi gereken adil denge ancak malike tazminat ödenmek suretiyle sağlanabilir. Diğer bir ifadeyle mülkten yoksun bırakmalarda malike tazminat ödenmesi, müdahaleyle malike yüklenen aşırı külfetin telafi edilmesini temin eden temel bir araçtır. Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca kamulaştırma yoluyla malikin mülkiyet hakkının sona erdirildiği hâllerde malike ödenmesi gereken tazminat taşınmazın gerçek bedelidir. Bu itibarla taşınmazın gerçek bedelinin ödenmediği

durumlarda somut olayın koşulları da gözetilerek müdahalenin orantılı olmadığı sonucuna ulaşılabilir (Cevat Aydın, B. No: 2014/13886, 4/10/2017, § 48).

30. Mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etki eden esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

31. Başvurucular, kamulaştırmadan arta kalan kısmın da kamulaştırılması gerektiğini cevap dilekçesinde dile getirmiştir.

32. Birinci bilirkişi heyeti tarafından hazırlanan raporda, kamulaştırmadan arta kalan 91,31 m² yüz ölçümündeki kısmın imar mevzuatına göre tek başına bina yapımına elverişli olmadığı ancak komşu parseller ile tevhit imkânı bulunduğundan kamulaştırmadan arta kalan kısımda %15 oranında değer düşüklüğü oluşacağı ifade edilmiştir. Aynı gerekçelerle ikinci bilirkişi heyeti raporunda kamulaştırmadan arta kalan kısımda %20 oranında değer düşüklüğü oluşacağı belirtilmiştir. Başvurucular, kamulaştırmadan arta kalan 91,31 m² yüz ölçümündeki kısım için imar izni verilmeyeceğinin aşikâr olduğunu belirterek hesaplanan değer düşüklüğünün mağduriyeti gidermediğini belirterek bilirkişi raporlarına itiraz etmiştir.

33. İki bilirkişi heyetinden Belediyenin taşınmazın imar durumuna ilişkin 14/10/2015 tarihli yazısı sonrasında alınan ek raporlarda ise taşınmazın imar durumuyla ilgili olarak taşınmazın kamulaştırmadan arta kalan kısmında inşaat alanın azalması ve oldukça küçülmesi haricinde bir kısıtlılık durumunun söz konusu olmadığı belirtilmiş ve bu sebepler dikkate alınarak ilk raporlarında açıklanan değer düşüklüğünün oluşacağı ifade edilmiştir.

34. Mahkemenin 11/12/2015 tarihli kararında, kamulaştırmadan arta kalan 91,31 m² yüz ölçümündeki kısımla ilgili olarak ikinci heyet bilirkişi raporundaki %20 değer düşüklüğü dikkate alınarak yapılan hesaplama hükme esas alınmıştır. Başvurucular, karara karşı temyiz dilekçelerinde kamulaştırmadan arta kalan 91,31 m² yüz ölçümündeki kısım için imar izni verilmeyeceğinin aşikâr olduğunu belirterek %20 değer düşüklüğünün mağduriyeti gidermediğini vurgulamıştır. Daire 6/11/2018 tarihinde ilk derece mahkemesi kararını onamıştır.

35. Kararın temyiz edilmesinden sonra Belediye İmar ve Şehircilik Müdürlüğünün 31/1/2018 tarihli gönderilen yazısında, İdarenin 18/5/2017 tarihli yazısıyla başvuru konusu parseli de kapsayan alanda çalışma yapıldığından yapılaşma izni verilmemesi talebi dikkate alınarak imar durumunun düzenlenemediği belirtilmiştir. Başvurucular, Belediyenin bahsi geçen imar durumunu düzenleyemeyeceğine dair yazısına göre imar izninin verilmeyeceğinin anlaşıldığını, buna göre kamulaştırmadan arta kalan 91,31 m² yüz ölçümündeki kısmın da kamulaştırılması gerektiğini ileri sürerek karar düzeltme talebinde bulunmuştur.

36. Somut olayda bilirkişi raporlarının sunulduğu tarih itibarıyla başvuru konusu taşınmazla ilgili yapılaşma yasağının bulunmadığı kabul edilerek kamulaştırmadan arta kalan alanın değer düşüklüğü hesaplanmıştır. Bununla birlikte temyiz aşamasında yargılama devam ederken Belediye İmar ve Şehircilik Müdürlüğünün 31/1/2018 tarihli yazısı düzenlenmiştir. Bu yazıya göre başvuru konusu taşınmazın imar durumunun İdarenin talebi doğrultusunda

yapılaşma izni verilmemesi için düzenlenmediği anlaşılmaktadır.

37. Başvurucular imar durumuyla ilgili Belediyenin söz konusu yazısından da bahsederek ve dilekçe ekinde de sunarak karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Ancak Dairece bu hususta herhangi bir değerlendirmede bulunulmaksızın talebin reddine karar verilmiştir. Kuşkusuz kamulaştırma bedeli tespit edilirken taşınmaz hakkında yapılaşma yasağı bulunup bulunmaması, taşınmaz değerini önemli oranda etkileyen unsurlardandır.

38. Buna göre somut olayın koşulları altında taşınmazın imar durumuyla ilgili Belediyenin bahsi geçen yazısına göre taşınmazın yapılaşma yasağı kapsamında olup olmadığının belirlenmesi Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının gerekliliklerindendir.

39. Dolayısıyla somut olayda, Daire kararının başvuruculara davanın sonucuna etkili olabilecek mahiyette olan iddia ve itirazlarına cevap verecek nitelikte yeterli ve ilgili bir gerekçe içermediği anlaşılmıştır.

40. Bu çerçevede idari ve yargısal sürecin bütününe bakıldığında mülkiyet hakkının korunmasında usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği, başvuruculara bu güvencelerden yararlandırılmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sebeple başvuruculara mülkiyet hakkı ile müdahalenin dayandığı kamu yararı arasında olması gereken adil denge, başvurucular aleyhine bozulmuş olup mülkiyet hakkına yapılan müdahale ölçüsüzdür.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Metrekare Değerinin Düşük Olduğuna İlişkin İddia

1. Başvuruculara İddiaları

42. Başvurucular, Mahkemenin hükme esas aldığı ikinci bilirkişi heyetince düzenlenen raporda taşınmazın metrekare birim değeri olarak tespit edilen 3.065 TL'nin düşük olduğu yolundaki itirazlarının derece mahkemelerince karşılanmadığından yakınmıştır. Başvurucular, Mahkemeye ibraz ettikleri emsal bilirkişi raporlarının dikkate alınmadığından şikâyet etmiştir. Bilirkişi raporlarının gerekçesiz olduğunu iddia eden başvurucular, Mahkemece bunların hükme esas alınmasının hak kaybına yol açtığını savunmuştur. Başvurucular tüm bunların mülkiyet hakkını, adil yargılanma hakkını ve eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

43. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculara tüm şikâyetlerinin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

44. Başvurucular, düşük metrekare fiyatı üzerinden ikinci bilirkişi heyetince hazırlanan rapor esas alınarak belirlenen kamulaştırma bedelinin düşük olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucular ayrıca yargılama sırasında sundukları emsallerin dikkate alınmadığını savunmuştur. Vurgulanmalıdır ki taşınmaz bedelinin tespiti teknik ve uzmanlık gerektiren bir konudur. Bu nedenle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespiti uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevindedir. Anayasa Mahkemesi bu konuda uzmanlaşmış bir mahkeme olmadığı gibi Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkı

kapsamında yapılan bireysel başvurularda bedel veya değer düşüklüğü karşılığını hesaplamak gibi bir görevi de bulunmamaktadır (Mukadder Sağlam ve diğerleri, B. No: 2013/2511, 22/1/2015, § 49; Abdülkerim Çakmak ve diğerleri, B. No: 2014/1964, 23/2/2017, § 52).

45. Mahkemenin hükme esas aldığı bilirkişi raporunda başvuru konusu taşınmazın metrekare birim fiyatı belirlenirken aynı bölgede bulunan bir taşınmaz emsal alınmış ve başvuruculara ait taşınmazın nitelikleri dikkate alınarak metrekare birim fiyatı 3.065 TL olarak tespit edilmiştir. Mahkemenin de bu rapordaki görüşü benimsediği anlaşılmıştır. Başvurucular, bu birim fiyatın düşük olduğunu ileri sürmekte ise de bilirkişi raporundaki tespitlerden hangisine itiraz ettiklerini açıklamamıştır. Öte yandan Mahkemenin gerekçeli kararında başvurucuların emsal olarak gösterdiği taşınmaz birim fiyatlarının neden dikkate alınmadığı açıklanmamış ise de gerekçe yükümlülüğünün tarafların her türlü iddialarının karşılanması gerektiği anlamına gelmediği hatırlanmalıdır. Derece mahkemelerinin uyuşmazlığın esasına etkili iddiaları karşılaması yeterlidir. Teknik bir mesele olan kamulaştırma bedelinin hesaplanmasına ilişkin uyuşmazlıklarda mahkemelerin bilirkişi raporuna atıfla karar vermesi tek başına kararın gerekçesiz olduğu anlamına gelmez. Bilirkişi raporuna atıf yapılmasının -özellikle raporda ciddi bir eksikliğin bulunmadığı veya başvuruculara rapora yönelik itirazlarının esaslı olmadığı hâllerde- ilgili ve yeterli gerekçe standardını karşıladığı kabul edilmelidir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Hasan Mutlu, § 37).

46. Başvuru formu incelendiğinde başvuruculara emsal gösterdiği taşınmazların hangi yönleriyle dikkate alınması gerektiğini açıklamadığı görülmektedir. Başvuruculara salt emsal olarak gösterdiği taşınmazlar için başka mahkemelerce belirlenen bedelin dikkate alınmadığına vurgu yaptığı anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki inceleme yetkisinin sınırları ve niteliği gözetildiğinde başvuruculara bu iddiasına yönelik daha öte bir inceleme yapılmasına yetecek verilerin başvurucular tarafından temin edilmediği görülmektedir. Bu durumda bilirkişi raporuna atıfla verilen kararın ilgili ve yeterli gerekçe standardını karşılamadığı sonucuna ulaşılmasını gerektiren bir neden bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Hasan Mutlu, § 38).

47. Sonuç olarak somut başvuruya konu olayda kamulaştırma yoluyla başvuruculara mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle başvuruculara yüklenen külfetin taşınmazın gerçek bedelinin ödenmesi suretiyle telafi edildiği ve bu suretle kamu yararı ile başvuruculara mülkiyet hakkı arasında makul ve hakkaniyete uygun bir dengenin kurulduğu anlaşılmıştır. Bu durumda bedel tespiti boyutuyla mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

48. Açıklanan gerekçelerle başvuruculara kamulaştırma bedeline esas metrekare değerinin yetersiz olduğuna yönelik şikâyeti bakımından mülkiyet hakkının ihlali iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Kamulaştırma Bedelinin Değer Kaybına Uğratıldığına İlişkin İddia

1. Başvuruculara İddiaları

49. Başvurucular, Mahkemece en yüksek mevduat faizi yerine yasal faize hükmedildiğini ve kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasındaki enflasyon farkının giderilmediğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

50. Başvuruya konu olayda uygulanacak ilkeler Anayasa Mahkemesinin Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013, §§ 41-65) ile Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017, §§ 58-69) kararlarında belirtilmiştir.

51. Buna göre kamulaştırma yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için taşınmazın gerçek bedelinin malike ödenmesi ve ayrıca ödenen bedelin tespitinde esas alınan tarih ile ödeme tarihi arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyona nispetle taşınmazın hissedilir derecede değer kaybetmemiş olması gerekir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 59). Ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi yani kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması, kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybetmesini önleyebilecek bir araçtır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 42).

52. Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede başvuruculara mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığı hususunda bir sonuca varmak için derece mahkemelerince tespit edilen gerçek değer ile başvuruculara yapılan ödemelerin enflasyon etkisi arındırılmış sonuçlarının karşılaştırılması gerekmektedir. Elde edilmek istenen kamu yararı ile başvuruculara mülkünden mahrum kalması arasında makul dengenin sağlanıp sağlanmadığını ve müdahalenin ölçülü olup olmadığını tespit etmede önemli olan, yapılan ödemelerin değer kaybının toplam bedele oranı üzerinden başvuruculara maruz kaldığı yükü belirlemektir (Ali Şimşek ve diğerleri, § 66).

53. Aynı yöndeki şikâyete ilişkin başvuru konusu olayda da bu ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

54. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında -kural olarak- faiz işletilip işletilmemesi, faiz oranları veya faizin işletilme tarihleri ya da dönemleriyle ilgili hukuk kurallarını yorumlama görevi bulunmamaktadır. Bu görev esas itibarıyla derece mahkemelerine düşmektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin söz konusu hukuk kurallarının yorumunun mülkiyet hakkı bağlamında sonuçlarını incelemek durumundadır.

55. Ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi yani kamulaştırma bedeline hak kazanılan tarih ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması, kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybetmesini önleyebilecek bir araçtır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 42).

56. Somut olayda yargılama makamlarının 30/9/2014 tarihi itibarıyla başvuruculara tazminata hak kazandığını tespit ettiği ve 31/1/2015 tarihinden itibaren karar tarihine kadar tazminata yasal faiz işletilmesine karar verdiği görülmektedir (bkz. § 12). Ayrıca başvuruculara kamulaştırma bedelinin ödenmediğine ya da karar tarihinden farklı bir tarihte ödendiğine dair iddiaları bulunmadığından kamulaştırma bedelinin karar tarihi itibarıyla ödendiği kabul edilmiştir.

57. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre başvuruculara ödenmesi gereken 290.813,67 TL tutarındaki kamulaştırma bedelinin 2015 yılı Ocak ayı itibarıyla değer kaybını telafi edecek fark 30.782,77 TL'dir. Buna karşılık derece mahkemelerince başvuruculara alacağına 31/1/2015 tarihinden itibaren yasal faiz işletilmesine karar verilmiş olup bu doğrultuda başvuruculara 22.516,15 TL tutarında faiz ödemesi yapıldığı görülmektedir. Bu

durumda başvuruculların alacağında meydana gelen değer kaybı %2,84'tür.

58. Sonuç olarak somut olayda taşınmaz maliklerine ödenen faizin aradan geçen sürede kamulaştırma bedelinin uğradığı değer kaybını çok büyük ölçüde karşıladığı anlaşılmaktadır. Yukarıda tespit edilen düzeyde küçük bir farklılığın ise (%10'dan daha az) hesaplama yöntemi sebebiyle oluşabilecek yanılma farklılığı (hata marjı) kapsamında kaldığı değerlendirilmelidir. Bu durumda kamulaştırma bedelinin ödenmesi sürecindeki gecikmenin -bu sürede uğranılan zararın karşılanması amacıyla ödenen faiz miktarı da gözetildiğinde- müdahalenin başvuruculara şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edilmediğinin açık olduğu sonucuna varılmıştır.

59. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculların İddiaları

60. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

61. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

62. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

63. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

64. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 5 yıl 9 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

65. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

E. Giderim Yönünden

66. Başvurucular, ihlalin tespit edilmesi ile yargılamanın yenilenmesine ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

67. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar

30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

68. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin (bkz. 24-41) sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan mülkiyet hakkı yönünden ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

69. Somut olayda ayrıca makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 24.000 TL manevi tazminatın başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmadan arta kalan alanın değer kaybının düşük hesaplanması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Metrekare değerinin yetersiz olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Değer kaybı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Trabzon 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/690, K.2015/900) GÖNDERİLMESİNE,

D. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle net 24.000 TL manevi tazminatın başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Yargıtay 5. Hukuk Dairesine GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ERDEM VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/40288 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/40288

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ERDEM VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/40288)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1. Mehmet ERDEM

2. Nevcihan ERDEM

3. Süleyman ERDEM

Başvurucular Vekili : Av. Gökhan Rıza YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, gözaltına alma sırasında uygulanan fiziksel şiddet nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/12/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculardan 12/12/2001 doğumlu Mehmet Erdem (başvurucu) 10/11/2018 tarihinde arkadaşı C.I. ile birlikte babasına ait arabayla seyir hâlindeyken, şüpheli hareketleri sonucu motosikletli kolluk kuvvetleri tarafından durdurulmuş ancak kolluk görevlisinin aracın yanına gelmesinin ardından aracı tekrar hareket ettirerek kaçmıştır. Kolluk görevlileri tarafından takip edilen başvurucu, dur ihtarına uymamış, kovalamacının bir süre devam etmesinin ardından girdiği sokakta karşı istikametten gelmekte olan bir başka araca çarparak durmuştur.

9. Kazanın ardından takipte olan kolluk görevlileri, C.I. ve başvurucuyu gözaltına almıştır. Kazada diğer araç içinde bulunan ve basit tıbbi müdahale ile giderilemeyecek şekilde yaralanan kişiler için düzenlenen tıbbi raporlarda hayati tehlikenin bulunmadığı ifade edilmiştir. Yaralanan şahıslar, kaza anında aracı kullanan başvurucudan şikâyetçi olmuştur.

10. Kazanın ve gözaltı işlemlerinin ardından polis merkezine götürülen başvurucu hakkında düzenlenen genel adli muayene raporunda, darp ve cebir izine rastlanmadığı ifade edilmiştir.

11. Kolluk görevlileri, kazanın hemen akabinde Olay Tutanağı düzenlemiş; kazaya karışan kişilerin ifadelerini almıştır. Olay Tutanağı'nda; başvurucu ve C.I.nın yakınına gidilerek durumlarının kontrol edildiği, iyi olduklarının anlaşıldığı, üst araması yapıldığı, doktor kontrolünden sonra polis merkezine teslim edildiği ifade edilmiştir. Kazaya karışan diğer araçta bulunan kişiler, birbiriyle örtüşen ifadelerinde özet olarak başvurucunun idaresinde olan aracın farları kapalı bir şekilde kendi araçlarına hızla çarptığını, polisin kaza sonrası silahını çıkararak diğer araçta bulunan iki şahsı araçtan indirdiğini, polisin yere yatırılan şahıslara "Niye kaçıyordunuz?" diye bağırdığını, kendilerinin sağlık kurumuna nakledildiklerini, başvurucudan şikâyetçi olduklarını belirtmiştir. Kaza sonrası başvurucunun kimlik tespiti yapılmış ancak olay anı itibarıyla reşit olmadığı için ifadesinin alınmadığı tutanağa bağlanmıştır. C.I. ise olayın hemen ardından alınan ifadesinde başvurucunun ehliyeti olmadığı için polisi görünce telaşlandıklarını, kaçarken kaza yaptıklarını, alkollü olmadıklarını, kazadan sonra polislerin kendilerini polis merkezine götürdüklerini beyan etmiştir.

12. Kolluk görevlilerinden H.H.Ö. olayın ardından alınan ifadesinde; meslektaşı E.A. ile seyir hâlindeyken şüpheli hareketleri olan araç sürücüsünü takibe aldıklarını, araç sürücüsünün önce durduğunu, sonra kaçmaya başladığını, dur ihtarına rağmen kaçan aracı siren de kullanarak takip ettiklerini, aracın ara sokakta bir başka araca çarparak durduğunu, gece vakti karanlık olması nedeniyle silahlarını çıkararak araca yaklaştıklarını, şahısların yaralı olmadığını gördüklerini, araçtan indirdikleri şahısları kaçma ihtimalini gözeterek kelepçelediklerini, başvurucunun fiziki olarak 18 yaşın altında görünmediğini, kabaca üst araması yaptıklarını, neden kaçtıklarını sorduklarını, diğer araçta yaralı olduğunu tespit ettiklerini, olay yerine ambulans ve destek çağırdıklarını beyan etmiştir.

13. Kazanın akabinde, olay çevresinde kazayı gören olmadığı tutanak altına alınmış ve aynı tutanakta, kaza yerine yakın bir işyerinin olay yerini görecek şekilde görüntü alan

kameralarının olduğu, olay anına dair verilerin rızaya dayalı olarak kolluk kuvvetlerine teslim edildiği kayıt altına alınmıştır. Söz konusu görüntülerin incelenmesine ilişkin 13/11/2018 tarihli tutanakta; kayıtların siyah beyaz olduğu, araçların birbirlerine doğru ilerleyip çarpıştığı görüntülerin mevcut olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Kaza Tespit Tutanağı'nda da başvurucunun asli kusurlu olduğu tespitine yer verilmiştir. Ayrıca başvurucuya sürücü belgesiz araç kullanma, dur ikazına uymama ve tehlikeli araç kullanma filleri nedeniyle idari para cezası verilmiştir.

14. Başvurucu 26/11/2018 tarihinde, kazadan sonra gözaltına alma işlemini yapan polislerden Serik Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde şikâyetçi olmuştur. Başvurucu dilekçesinde özetle polislerin kaza sonrası kızgınlıkla kendisini yere yatırarak ters kelepçelediğini, bu kelepçeleme esnasında saçını çekerek darbettiği, kendisi yerde yatmakta iken kazaya karışan diğer araçtan inen kişilerin kendisini tekmelediklerini, polislerin bu duruma göz yumduğunu, anlatılanların görüntü kayıtlarında açıkça yer aldığını beyan etmiştir.

15. Başsavcılık, Serik Kaymakamlığından (Kaymakamlık) soruşturma izni istemiştir. Kaymakamlık olaya ilişkin ön inceleme yapmıştır. Bu kapsamda başvurucunun ve olaya ilişkin görgüsü ve bilgisi bulunan şahısların ifadesi alınmıştır.

16. Başvurucu ifadesinde polislerin kelepçe takmasının ardından saçını çekip kafasına vurduğunu, diğer araçtan inenlerin suratına kafasına tekme attığını, polisin buna göz yumduğunu, polis aracında iken C.I.ya tokat atıldığını, aracı kullananın kendisi olduğunun anlaşılması üzerine kendisine de tokat atıldığını, dayakla tehdit edildiğini, küfürlere maruz kaldığını, olayı takiben tutulan tutanakları tehdit sonucu okumadan imzaladığını beyan etmiştir. C.I. ifadesinde başvurucuya koşut beyanda bulunmuştur. Kazaya karışan diğer araçta bulunanlar ise birbiriyle örtüşen ifadelerinde öz olarak polislerin başvurucu ve C.I.ya "Neden kaçıyordunuz?" diye bağırdığını ancak vurma, darp niteliğinde bir eylem görmediklerini beyan etmiştir.

17. Olaya müdahale eden kolluk görevlileri E.A. ve H.H.Ö. ifadelerinde öz olarak kovalamaca sonunda kazaya sebebiyet veren başvurucuyu araçtan indirerek kaçma ihtimaline binaen kelepçelendiklerini, bunun dışında fiziksel şiddetin söz konusu olmadığını, yaralılara yardım edildiğini beyan etmiştir.

18. 9/4/2019 tarihli ön inceleme raporunda özetle dur ihtarına uymadan kaçan, sürücü belgesiz olarak kullandığı araçla kazaya sebebiyet veren ve 18 yaşından küçük olduğu görünüm itibarıyla anlaşılamayacak olan başvurucunun yakalanması ve diğer kişilerin güvenliğinin sağlanması için kolluk kuvvetlerinin silahla araca yaklaştıkları, kaçma ihtimaline bağlı olarak kelepçe kullandıkları hususlarının sabit olduğu, bununla birlikte başvurucunun kötü muamele ve orantısız güç kullanımı iddialarının rapor/tanık/belge gibi verilerle desteklenmeyerek soyut nitelikte olduğu belirtilerek soruştura izni verilmemesi gerektiği yönünde kanaat bildirilmiştir.

19. Kaymakamlık 19/4/2019 tarihli işlemi ile söz konusu rapora dayanarak ilgili kolluk görevlileri hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir. Anılan karara karşı yapılan itiraz Konya Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi tarafından19/6/2019 tarihinde reddedilmiştir. Bu süreci takiben Başsavcılık 21/11/2019 tarihinde, soruşturma izni verilmediği gerekçesiyle ilgili kolluk görevlileri hakkında işlem yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

20. Başvurucular, nihai kararı 21/11/2019 tarihinde öğrendikten sonra 2/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

21. Kötü muamele yasağı ile ilgili olarak bkz. Gürsu Avcı, B. No: 2017/20159, 13/4/2021, §§ 25-27; Hidayet Enmek ve Eyüpsabri Tinaş, B. No: 2013/7907, 21/4/2016, §§ 52, 53; Serhat Ölğen, B. No: 2016/3389, 20/11/2019, § 29.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 8/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu; kolluk görevlilerinin kovalamaca nedeniyle meydana gelen kızgınlıkla kendisine şiddet uyguladığını, tokat atıp saçının çektiklerini, tehdit ve küfürlere maruz kaldığını, kazaya karışan diğer araçtan inenlerin kafasına ve vücuduna birden fazla kez olmak üzere tekme attığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde Anayasa Mahkemesinin konuya ilişkin içtihatları hatırlatılarak somut süreçte adli ve idari makamların kararından ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı beyan edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

25. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

26. Anayasa’nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, (...) kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

27. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

28. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 81).

29. Anayasa’nın 17. maddesi Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete, kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevi yüklemektedir. Anılan yükümlülük, devletin kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini idari ve yasal mevzuat aracılığıyla koruma hususundaki pozitif yükümlülüğünü oluşturmaktadır.

30. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu çerçevesinde bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa’nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde olay hakkında etkili bir soruşturmanın yürütülmesi gerekmektedir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110; Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25).

31. Kötü muameleye maruz kalması nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişilerin kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emareleri ve delilleri sunmaları gerektiğini belirtmek gerekir. Bu kapsamda mağdur olduğunu ileri süren kişilerin olgulara dayanmayan yetersiz açıklamaları, iddialarının delillerle desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu, kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeleri gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddiaların savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemeyecektir. Bu gibi durumlar -iddiaların güçlü bir dayanak ile birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirilmemesi- söz konusu olduğunda mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi de mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45, 46).

32. Başvurucu, kaza sonrası araçtan indirilerek kelepçeli şekilde tutulmasından şikâyet etmiştir. Somut olay özelinde başvurucunun polisin dur ihtarına uymaması nedeniyle trafikte yaşanan takibin kaza ile sonuçlanmasını müteakip yakalanarak gözaltına alındığı ve olayın gece vakti cereyan ettiği gözönünde bulundurulmalıdır. Olayı çevreleyen koşullar dikkate alındığında kolluk görevlilerinin başkalarının zarar görmemesi için gözetmesi gereken olası riskler ve güvenlik gerekleri doğrultusunda başvurucuya kelepçe takmasının makul bir tedbir olduğu ve kelepçe takmalarının bu olayda kötü muamele yasağının ihlali için aranan asgari ağırlık derecesini aşan bir muamele olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

33. Başvurucu ayrıca gözaltı sırasında fiziksel ve sözlü şiddete maruz kaldığını beyan etmiştir. Başvurucu hakkında olayın hemen akabinde düzenlenen adli muayene raporunda darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun olay anında yanında bulunan C.I.nın kazanın hemen ardından alınan ilk ifadesinde kötü muameleye ilişkin bir beyanı olmadığı gibi diğer araçtaki kişilerin de darp ve cebir eylemine ilişkin bir beyanı söz konusu değildir. Ayrıca kafasına, vücuduna tekme atıldığını ileri süren başvurucunun bu eylemler sonucunda vücudunda bir yaralanma meydana gelip gelmediği yönünde bir açıklama yapmadığı, kötü muamele iddialarını destekleyen bir bulgu ortaya koyamadığı görülmüştür. Yine başvurucunun sözlü şiddet iddialarını destekleyen bir veri dosya kapsamında bulunmamaktadır.

34. Tüm bu tespit ve belirlemelere göre başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden

incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN YİĞİT

B. No: 2019/41522 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/41522

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN YİĞİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/41522)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Aydın YİĞİT

Vekili : Av. Sevil ARACI BEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör saldırısı nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 10/10/2015 tarihinde Ankara Garı önünde gerçekleştirilen ve iddiasına göre kendisinin de dâhil olduğu gösteriler sırasında meydana gelen, birçok kişinin vefat ettiği/yaralandığı terör saldırısı nedeniyle işitme kaybı yaşamış; etrafında yaralanan, vefat eden kişileri görmesi sonucu psikolojik yönden olumsuz etkilenmiştir. Başvurucunun anılan terör saldırısı nedeniyle uğradığı zararın ödenmesi için Ankara Valiliği Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zarar Tespit Komisyonuna yaptığı başvuru, olay yerinde bulunmadığı gerekçe gösterilerek 15/11/2016 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucunun olayın akabinde yaralananların tespiti amacıyla düzenlenen listede yer almadığı ve şikâyetçi olarak başvuran şahıslar arasında bulunmadığı görülmüştür.

3. Başvurucunun terör saldırısı nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararın tazmini amacıyla açtığı tam yargı davasında Ankara 13. İdare Mahkemesi tarafından kısmen kabul kararı verilmiş ise de Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi kısmen kabul

kararını kaldırarak davanın reddine hükmetmiştir. 16/10/2019 tarihli kararın gerekçesinde özetle Zarar Tespit Komisyonuna yaptığı başvuru olay yerinde bulunmaması gerekçe gösterilerek reddedilen başvurucunun olaydan zarar gördüğünü kanıtlayamadığı, sunduğu belgelerin olay yerinde olduğunu ispatlar nitelikte olmadığı ifade edilmiştir.

4. Başvurucu nihai kararı 14/11/2019 tarihinde öğrenmesinin ardından 13/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucu; terör saldırısının yapıldığı alanda bulunması nedeniyle büyük bir tehlike, işitme kaybı ve travma yaşadığını belirterek kamu gücünün öngörülebilir bir saldırıyı önlememiş, gereken tedbirleri almamış olması ve yargı makamlarının gerekli giderimi sağlamamış olması nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca adli yardım talebinde bulunmuştur. Konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadını sunan Adalet Bakanlığı, adli makamların tespitinden ve ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığını beyan etmiştir. Başvurucu, karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

8. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı uyarınca, ölüm gerçekleşmese dahi bazı hâllerde başvurunun yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkündür ve bu hâllerde başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenip incelenmeyeceğinin tespitinde diğer faktörlerle birlikte kişinin maruz kaldığı tehlikenin derecesi ve türü de değerlendirilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yasin Ağca, B. No: 2014/13163, 11/5/2017, § 109, Mehmet Karadağ, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20, Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran, B. No: 2014/7227, 12/1/2017, § 69). Başvurucunun bombalı terör saldırısı yapılan ve birçok kişinin hayatını kaybettiği/yaralandığı alanda bulunduğunu ve bu mevcudiyete bağlı işitme kaybı yaşadığını ileri sürdüğü dikkate alınarak söz konusu iddiasında inceleme, yaşam hakkı kapsamında yapılacaktır. Ayrıca yargısal sürecin başvurucunun olay yerinde bulunmadığı gerekçesi temelinde ret hükmü ile sonuçlanması, bir başka ifadeyle yaşam hakkının korunmasına ilişkin (pozitif) yükümlülükler bağlamında henüz bir değerlendirme yapılmamış olması karşısında inceleme yaşam hakkının usul boyutu kapsamında gerçekleştirilecektir.

9. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı kapsamındaki negatif ve pozitif yükümlülüklerinin güvencesini etkili soruşturma yükümlülüğü (usul boyutu) oluşturmaktadır. Anayasa’nın 17. maddesi devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak bu konuda ortaya konulmuş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup sorumluların ortaya çıkarılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük -kamusal olsun veya olmasın- yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyeti kapsamaktadır. Yaşam hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi, dolayısıyla derece mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda, Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede bir inceleme yapıp yapmadıklarının Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Öte

yandan söz konusu özen şartının yerine getirilmesi, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine bir sonuca varılmasını garanti altına almamaktadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013; Perihan Uçar, B. No: 2013/5860, 1/12/2015; Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş, B. No: 2013/4086, 20/4/2016).

10. Somut olayda başvurucu özetle Ankara Garı önünde gerçekleşen terör saldırısı sırasında olay yerinde bulunduğunu, patlama nedeniyle işitme kaybı yaşadığını, tehlike atlattığını, etrafında yaralanan ve hayatını kaybeden insanlar olduğunu, olay nedeniyle travma geçirdiğini ileri sürmüştür. Süreçte elde edilen verilere bakıldığında başvurucunun olay sonrası düzenlenen yaralı listesinde yer almadığı ve olay nedeniyle şikâyette bulunan şahıslar arasında olmadığı görülmüştür. Ayrıca başvurucunun Zarar Tespit Komisyonu nezdinde yaptığı başvuru da olay yerinde bulunmadığı gerekçesine dayanılarak reddedilmiştir.

11. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunurken terör saldırısı anında olay yerinde bulunduğunu soyut olarak ileri sürmüş ise de somut yargılama sürecinin asıl meselesi olan olay yerindeki mevcudiyeti hususunda herhangi bir delil, ispat aracı ve/veya bilgi, belge sunmamıştır. Bireysel başvuruya esas olan yargısal süreçte, mahkemelerin dayandığı deliller çerçevesinde ulaşılan sonucun keyfî veya hukuki dayanaktan yoksun olduğu yorumunu getirmek mümkün değildir.

12. Eldeki veriler ışığında sonuç olarak bireysel başvuruda bulunurken olay yerindeki mevcudiyetine ilişkin somut bir bilgi/belge (otobüs bileti, olay tarihinde Ankara ilinde bulunan sağlık kurumlarından alınan evrak vb.) sunmayan başvurucunun olay yerinde bulunmadığını destekleyen resmî evrakları esas alınarak yürütülen ve karara bağlanan yargısal sürecin yaşam hakkının usul boyutuna ilişkin güvenceler bağlamında bir ihlale vücut vermediğinin açık olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DİLEK EMRE VE SEMRA ÇAL

B. No: 2020/505 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/505

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DİLEK EMRE VE SEMRA ÇAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/505)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucular : 1. Dilek EMRE

2. Semra ÇAL

Başvurucular Vekili : Av. Cem ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin arttırılması davasında aleyhe hükmedilen vekâlet ücreti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaların hisse sahibi oldukları başvuru konusu taşınmazın 77 m²lik kısmı kamulaştırılmış ve 18/2/1986 tarihinde kamulaştırma bedeli154.000 eski TL (0,154 TL) olarak belirlenmiştir. Başvurucular 19/1/2012 tarihinde açılan kamulaştırma bedelinin artırılması davasının 22/12/2015 tarihinde davalı Osmangazi Elektirik Dağıtım Anonim Şirketi (OEDAŞ) yönünden pasif husumet ehliyeti yokluğu nedeniyle reddine, davalı Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (TEDAŞ) yönünden ise kısmen kabulüne karar verilmiştir. Kısmen kabul kararında her bir başvurucu yönünden ayrı ayrı 500 TL olmak üzere toplam 1.000 TL tazminata ve başvurucular lehine 1.000 TL, aleyhlerine de 1.500 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Bununla birlikte başvuru konusu taşınmazın kamulaştırma işlemlerinin TEK tarafından yapıldığı, TEK yerine geçen sorumlu idarenin davalı TEDAŞ

olduğu gerekçesiyle OEDAŞ yönündün pasif husumet ehliyeti yokluğu nedeniyle verilen ret kararı neticesinde de başvurucular aleyhine ayrıca 1.800 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Söz konusu karar, 14/11/2019 tarihinde Yargıtayca onanmıştır.

3. Başvurucular nihai hükmü 26/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 6/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucular, taşınmazın gerçek değerine hükmedilmediğini, kamulaştırma bedelinin düşük tespit edilmesi durumunda vekâlet ücretinin de aynı oranda düşük belirlenmesi gerektiğini, OEDAŞ aleyhine dava açmakta haklı olmasına rağmen sonradan çıkan yasa değişikliği nedeniyle aleyhine vekâlet ücreti ve yargılama giderine hükmedildiğini iddia etmiştir.

6. Başvurucular, gerçek kamulaştırma bedeline hükmedilmemesinden yakınmış iseler de bu şikâyetlerini temyiz dilekçesinde dile getirmedikleri gibi başvuru formunda da yeterince izah etmedikleri anlaşılmıştır. Buna göre başvuru aleyhe vekâlet ücretine ilişkin şikâyet yönünden mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

7. Kamulaştırılan taşınmaz, başvuruculaın mülkiyetinde bulunduğundan mülkün varlığı noktasında tartışma bulunmamaktadır. Ayrıca başvuruculaın taşınmazının kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32; AYM, E.1988/34, K.1989/26, 21/6/1989; E.2011/58, K.2012/70, 17/5/2012).

8. Somut olayda müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunmadığı hususunda başvuruculaın bir şikâyeti yoktur. Ayrıca başvurunun bu yönleriyle resen incelenmesini gerektiren bir neden de tespit edilememiştir. Dolayısıyla ölçülülük unsuruyla sınırlı bir denetim yapılacaktır.

9. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Sadettin Ekiz (B. No: 2016/9364, 9/5/2019) ve Kübra Yıldız ve diğerleri ([GK], B. No: 2018/32734, 28/7/2022) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Sadettin Ekiz kararında kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında, Kübra Yıldız ve diğerleri kararında ise kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davasında başvurucular aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesi neticesinde kamulaştırma bedelinde önemli ölçüde azalma meydana gelmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

10. Somut başvuruda Sadettin Ekiz ve Kübra Yıldız ve diğerleri kararlarından farklı olarak kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili veya kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davaları söz konusu olmayıp kamulaştırma bedelinin arttırılması davası açılmıştır. Kamulaştırma bedelinin arttırılması davası, kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasından sonra hükmedilen kamulaştırma bedelinin daha fazla olması gerektiği iddiasıyla açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasının devamı niteliğindedir. Dolayısıyla kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında uygulanan ilkelerin mahiyeti itibarıyla kamulaştırma bedelinin artırılması davasında da dikkate alınması gerekir. Somut olayda

başvurucular lehine 1.000 TL kamulaştırma bedeline hükmedilmişken aleyhlerine 1.500 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Öte yandan kamulaştırma işlemlerini yapan TEK yerine geçen sorumlu idarenin davalı TEDAŞ olduğu gerekçesiyle OEDAŞ yönündün pasif husumet ehliyeti yokluğu nedeniyle verilen ret kararı neticesinde de başvurucular aleyhine ayrıca 1.800 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Oysa elektrik dağıtım ve üretim işi daha önceden TEK tarafından yerine getirilmekte iken kurum önce üretim ve dağıtım olmak üzere iki ayrı şirkete bölünmüştür. Ardından dağıtım işi özelleştirme kapsamında farklı bölgelerde değişik şirketler vasıtası ile yerine getirilmeye başlanmıştır. Somut olayda kamulaştırma TEK tarafından yapılmakla birlikte başvurucunun kamulaştırmayı yapan idarenin geçirdiği evreleri takip ederek doğru olarak tespit etmekle yükümlü kılınması hakkaniyete uygun değildir.

11. Sonuç olarak başvurucular lehine 1.000 TL kamulaştırma bedeline hükmedilmişken aleyhine 3.300 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Buna göre anılan kararlarda açıklanan ilkeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

12. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

13. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Eskişehir 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2015/874, K.2015/2175) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.346,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURAK AKBAY (2)

B. No: 2020/1322 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/1322

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURAK AKBAY BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/1322)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Burak AKBAY

Vekili : Av. İsmail YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ulusal bir gazetede çıkan haber nedeniyle başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Arka Plan Bilgisi

2. Kamuoyunda 17-25 Aralık soruşturmaları olarak anılan sürece ilişkin arka plan bilgisi için bkz. Yılmaz Zengin, B. No: 2016/5636, 9/6/2021, §§ 9-12; Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, § 10.

B. Somut Olay Bilgisi

3. Başvurucu 1971 doğumlu olup Sözcü gazetesinin imtiyaz sahibidir. Sözcü gazetesinin 15/12/2014 tarihli nüshasında "Bir Zamanlar" başlığı ve Zaman gazetesinin logosu kullanılarak birtakım haberler yapılmıştır.

4. Turkuvaz Gazete Dergi Basım A.Ş.nin (Takvim Gazetesi) 16/12/2014 günlü nüshasının 12. sayfasında ''Tiraj-ı Komik'' başlığı ile yer alan haberde "Sözcü patronu Fethullah Gülen

tarafından özel olarak yetiştirildi. Eski cemaat ağabeyi olarak tarihe geçti. İşte Burak Akbay'ın sahip olduğu Sözcü, akıl hocasının hakkını verdi. Paralel kumpasa yönelik operasyonu 'bir zamanlar' manşetiyle duyurdu. Başlıkta zamanın logosunu kullanıp hocasına sevgisini bir kez daha gösterdi'' şeklinde ifadeler yer almış, söz konusu haber nedeniyle başvurucu tarafından kişilik haklarının zedelendiği iddiasına dayalı olarak tazminat davası açılmıştır.

5. Davanın görüldüğü İstanbul 16. Asliye Hukuk Mahkemesi davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararda; söz konusu haberde yer alan ifadelerin başvurucunun kişilik haklarına saldırıda bulunacak nitelikte olmadığı, dava konusu haberde eleştiri ve haber verme sınırını aşan, başvurucuyu karalayıcı, küçük düşürücü, şeref ve haysiyetini zedeleyici ifadelerin kullanılmadığı, özle biçim arası dengenin korunduğu, haberde diğer başka gazetelerin de yayın politikasının eleştirildiği değerlendirmesinde bulunmuş ve söz konusu haberin basın özgürlüğü kapsamında kaldığı kanaatine ulaşmıştır.

6. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 23/1/2019 tarihinde onama kararı vermiştir. Başvurucu, karar düzeltme talebinde bulunmuş ve aynı Daire tarafından 19/11/2019 tarihinde karar düzeltme talebinin reddine karar verilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 4/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 3/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; fotoğrafı da kullanılmak suretiyle gazetede yer alan haber nedeniyle kişilik haklarının zedelendiğini, kendisinin söz konusu haberde geçen cemaatle hiçbir ilgisinin bulunmadığını, haberin kendisine yönelik bir karalama ürünü olduğunu, asılsız iddialar nedeniyle toplum nezdinde küçük düşürüldüğünü, şeref ve saygınlığının saldırıya uğradığını, mahkeme kararlarının ön yargılı verildiğini ve bu nedenlerle şeref ve itibarın korunması hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünde; Anayasa Mahkemesinin içtihadı doğrultusunda, yargılama makamları tarafından özel hayata saygı hakkı ile ifade özgürlüğü arasında makul bir denge sağlanıp sağlanmadığının, başvuranın şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edilip edilmediğinin Anayasa Mahkemesi tarafından takdir edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

9. Başvuru, şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi mevcut başvuruya benzer başvurularda, başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan şeref ve itibarın korunmasını isteme hakkı ile şikâyet konusu haberi yapan kişilerin Anayasa’nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü ve bu özgürlükle bağlantılı olarak Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü arasında adil bir dengenin gözetilip gözetilmediğini değerlendirmektedir (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 49; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 27; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015 § 49; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, §§ 56-58). Devletin bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa’da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir denge kurması gerekir. Çatışan bu haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği ile tarafların toplumsal konumları (Nihat

Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu, § 59)

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 128, 129; Nilgün Halloran, § 45; İlhan Cihaner (2), § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61)

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32)

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Müştekinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36)

vii. Basın özgürlüğünün korumasından faydalanan kişilerin meslek ahlakına saygı gösterip göstermedikleri, doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket edip etmedikleri (İbrahim Özden Kaboğlu [GK], B. No: 2015/18503, 30/5/2019, § 43; Ali Suat Ertosun (12), B. No: 2016/14295, 3/11/2020, § 34; Hacı Yakışıklı ve diğerleri, B. No: 2019/13768, 26/5/2021, § 39; İleri Yayımcılık Tanıtım ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2017/30756, 1/7/2020, § 41)

viii. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Şaban Sevinç (2),§ 38; Bilal Uçar, B. No: 2019/10122, 21/9/2022, § 14)

11. Anayasa Mahkemesi, başvurunun koşullarına göre bazıları yukarıda sayılan kriterlerin gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğini denetler (Nilgün Halloran, § 44; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 58-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73). Başvurucunun şeref ve itibarın korunmasını isteme hakkının gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile korunmaması Anayasa'nın 17. maddesini ihlal edecektir.

12. Somut olayda, başvurucunun sahibi olduğu gazetede yapılan bir dizi haber üzerine Takvim gazetesinde başvurucu hakkında üst başlıkta içeriği belirtilen bir haber yapılmıştır (bkz. § 4). Öncelikle başvuru konusu haber başvurucunun sahibi olduğu gazete ile farklı yayın politikasına sahip bir başka gazetede yer almaktadır. Anılan haberde başvurucunun FETÖ/PDY ile ilişkisi olduğu, anılan yapılanmadan talimat alarak hareket ettiği belirtilmiştir. Derece mahkemelerinin söz konusu haberin basın özgürlüğü sınırları içerisinde kaldığına

yönelik değerlendirmesi de göz önüne alındığında somut olayda öncelikle basının gazetecilik etik ve ilkelerine uygun olarak iyi niyetle topluma doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirip getirmediği değerlendirilmelidir. Bu bağlamda anılan değerlendirme için gazetenin ileri sürdüğü olgusal iddiaların doğruluğu konusunda yeterli araştırmayı yapıp yapmadığı denetlenecektir (benzer değerlendirmeler için bkz. Çetin Doğan (2), § 63; Mehmet Doğan Uğurlu ve diğerleri, B. No: 2015/954, 12/9/2018, § 54; Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019, § 51; Hacı Yakışıklı ve diğerleri, § 39).

13. Basın özgürlüğü kapsamında bir değerlendirme yapılırken basının bir olgunun doğruluğunu kanıtlayan savcı gibi hareket etmesi kendisinden beklenmemektedir. Burada sözü edilen araştırma yükümlülüğü somut gerçeklik anlamında değil yayının yapıldığı andaki olayın ortaya çıkma biçimine uygunluk olarak anlaşılmalıdır. Haber kaynaklarının söz konusu iddialar bakımından makul olarak güvenilir olup olmadığı ile doğru ve güvenilir bilgiler sunmak için iyi niyet çerçevesinde çaba gösterilip gösterilmediğini ortaya koyması yeterlidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Orhan Pala, B. No: 2014/2983,15/2/2017, § 51; Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2), § 52; Hacı Yakışıklı ve diğerleri, § 40).

14. Somut olaydan bir süre önce 17-25 Aralık soruşturmaları gerçekleştirilmiş ve FETÖ/PDY ile mücadele başlatılmıştır (bkz. § 2). Diğer yandan başvurucunun imtiyaz sahibi olduğu gazeteye çeşitli tarihlerde operasyonlar düzenlenmiş ve başvurucu ile gazetede çalışan bir kısım kişiler hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından silahlı terör örgütü yönetme, terör örgütüne yardım etme ve terör örgütü propagandası yapma suçlarından iddianame düzenlenerek başvurucu yargılanmaya başlanmıştır. Başvurucu hakkında açılan ceza davasının hâlen devam ettiği anlaşılmaktadır. Başvuru konusu haberde de başvurucunun FETÖ/PDY ile yakın ilişki içerisinde olduğu ve anılan yapılanmanın talimatları ile hareket ettiği değerlendirmelerinde bulunulmuştur. O hâlde anılan haberde yer alan başvurucu hakkındaki ifadelerin olgusal bir temele dayandığı ve sebepsiz bir saldırı teşkil etmediği, yine basının bir takım görünür gerçeklerden hareket ettiği görülmektedir.

15. İkinci olarak başvuruya konu haberin muhatabı ulusal bir gazetenin imtiyaz sahibidir ve katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olduğunda kuşku yoktur. Söz konusu haber bir bütün olarak değerlendirildiğinde, haberin esas olarak kamuyu ilgilendiren güncel bir mesele hakkında olduğu, davalının başvurucuya yönelik keyfî ve sebepsiz bir saldırıda bulunmaktan çok devlet ve toplum hayatında ciddi etkileri olan, o tarihten bu güne kadar kamunun merkezi gündem konularından biri hâline gelen FETÖ/PDY yapılanması ile ilgili bilgileri yansıtmaya çalıştığı görülmüştür. Kaldı ki başvurucu da o tarihlerde gazetenin imtiyaz sahibi olduğundan rahatlıkla davalıya cevap verme imkânına sahiptir. O hâlde, başvurucunun kendisine yönelik eleştirilere daha fazla hoşgörü göstermesi gerekir (Bilal Uçar, § 21).

16. Diğer yandan haberde kullanılan dil ve üslup başvurucu açısından rahatsız edici bulunabilir ancak Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında benimsediği gibi demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olan, toplumun ilerlemesi ve bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade özgürlüğü; sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kırıcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir (Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; Bekir Coşkun, § 52). Anayasa Mahkemesi yine pek çok kararında ifade özgürlüğünün bir dereceye kadar abartıya ve hatta kışkırtmaya izin verecek şekilde geniş yorumlanması

gerektiğini kabul etmiştir (Ali Suat Ertosun, B. No: 2013/1047, 15/4/2015, § 66; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 102). Somut olayda, söz konusu haberde yer alan ifadelerin özellikle bir derece başvurucuyu kışkırtmaya yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

17. Yukarıdaki değerlendirmelerin tamamı ve yargı mercilerinin farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir payları dikkate alındığında, somut olayda devletin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı bağlamındaki pozitif yükümlülüklerine aykırı davranmadığı değerlendirilmiştir.

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda bir ihlal bulunmadığı açık olan başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

19. Açıklanan gerekçelerle başvuru konusu olayda şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edilmediği açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEVİM AZGIN

B. No: 2020/1496 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/1496

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEVİM AZGIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/1496)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Sevim AZGIN

Vekili : Av. Nazan AKÇA SUBAŞI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hukuka aykırı gözaltı tedbiri için açılan tazminat davasında yetersiz tazminata hükmedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında hırsızlık suçundan Adana Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu 21/7/2018 tarihinde gözaltına alınmış, aynı gün Başsavcılık kararıyla serbest bırakılmıştır.

3. Başsavcılık müştekinin beyanı dışında başka bir delil bulunmadığını belirterek başvurucu hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

4. Anılan kararın kesinleşmesi üzerine başvurucu, haksız gözaltı tedbiri nedeniyle 10.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

5. Dava dilekçesinde başvurucu, gözaltına alınmasını gerektirecek hiçbir delil bulunmadığını ve gözaltı tedbirinin koşullarının oluşmadığını belirtmiştir.

6. Kayseri 5. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucu hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair

karar verilmesi nedeniyle başvurucunun tazminat hakkına sahip olduğunu ifade etmiş ve gözaltı tedbirine bağlı başvurucuya 53,44 TL maddi, 200 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

7. Başvurucu, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi, istinaf başvurusunu kesin nitelikte kararla reddetmiştir. Bu karar başvurucuya 29/11/2019 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu ise 30/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; şartları oluşmadığı hâlde gözaltı tedbiri uygulandığını, gözaltı tedbiri için hükmedilen tazminatın yeterli olmadığını ve kararın hatalı olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, eşitlik ilkesi, maddi ve manevi bütünlüğünü koruma hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvuru kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. A.A. ([GK], B. No:2017/34502, 21/10/2021, §§ 70-90), Hicret Aksoy (B. No: 2021/2107, 13/4/2022, §§ 45, 46) ve Derya Yılmaz (B. No: 2018/36169, 10/5/2022, §§ 24, 25) kararlarındaki ilkeler gözetildiğinde başvuru yollarının tüketildiği sonucuna varılan ve açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda inceleme yöntemine ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin Safkan Aydoğdu (B. No: 2014/7498, 5/4/2017, § 44), M.E., (B. No: 2018/696, 9/5/2019, §§ 46, 47), Hicret Aksoy (aynı kararda bkz. §§ 48-51) ve Derya Yılmaz (aynı kararda bkz. §§ 27-30) kararlarındaki ilkeler uygulanacaktır.

13. Başvurucunun açtığı davada ilk derece mahkemesi gözaltının hukuka aykırı olduğu iddiasını incelememiş ve başvurucunun hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesine istinaden 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca tazminata hükmetmiştir.

14. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin Hicret Aksoy (aynı kararda bkz. §§ 56, 57) kararındaki tespitler dikkate alınarak başvurucu hakkındaki gözaltı tedbirinin Anayasa'nın 19. maddesindeki esaslara uygun olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

15. Başvurucunun bir suç soruşturması kapsamında yakalanıp gözaltına alınması 5271 sayılı Kanun'un 90. ve 91. maddelerindeki hükümler çerçevesinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan gözaltı tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

16. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan gözaltı tedbirinin ön koşulu olan başvurucunun suç işlediğine dair somut belirtilerin bulunup bulunmadığının irdelenmesi gerekir.

17. Başvurucuya yöneltilen ve gözaltıya konu olan suçlamanın dayanağını, başvurucunun bir yıl süreyle ücret mukabili evinde temizlik yaptığı müştekinin şikâyeti oluşturmuştur. Müşteki F.A.D. kolluk merciine müracaatında; konutunda çelik kasa bulunduğunu, kasanın anahtarının da evde olduğunu, tatil için başka bir şehre gittiğini, tatil dönüşü kasadaki altınlarının eksildiğini, kasa ile evin dış kapısında bir zorlama emaresi bulunmadığını ifade

ederek başvurucu ya da kendi çocuğunun bakıcısı olan O.D. adlı kişinin altınları çalmış olabileceğini iddia etmiştir. Başvurucu ise soruşturma aşamasında alınan beyanında; müştekinin evine yaklaşık bir yıldır temizlik yapma amacıyla gittiğini ancak müştekinin tatilde olduğu süre içinde temizliğe gitmediğini, evin anahtarının kendisinde olmadığını ve atılı suçu işlemediğini belirtmiştir.

18. Somut olayda başvurucunun savunması ve olayın özel koşulları gözetildiğinde bahsi geçen soyut nitelikteki müşteki beyanının gözaltı için yeterli ölçüde somut bir belirti olarak kabul edilemeyeceği söylenmelidir.

19. Bu itibarla somut olayda gözaltı için gerekli olan suç işlendiğine dair somut belirtinin yeterince ortaya konulamadığı kanaatine ulaşılmıştır.

20. Varılan bu sonuç karşısında gözaltının meşru amacının bulunup bulunmadığına ve tedbirin ölçülü olup olmadığına ilişkin ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

22. Diğer yandan somut olayda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu sonucuna varıldığından Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası somut olayda uygulanabilir niteliktedir.

23. Derece mahkemesi, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu gerekçesiyle başvurucu lehine uygun bir tazminata hükmetmemiştir. Derece mahkemesi tarafından kararlaştırılan tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarlarına nazaran düşük olduğu anlaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının da ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM YÖNÜNDEN

25. Başvurucu 10.000 TL maddi tazminat ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

27. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Ancak Anayasa Mahkemesince gözaltı tedbirinin hukuka aykırı olduğu tespit edilmiş ve tazminatın yetersiz olmasından kaynaklı olarak ihlal sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla kararın ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere mahkemeye gönderilmesi hâlinde derece mahkemesinin yapacağı tek şey Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarını dikkate alarak ilk hükmettiği tazminat miktarından daha yüksek bir tazminata hükmetmek olacaktır. Bu işlem için kararın yeniden yargılama yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

28. Somut olayda derece mahkemesi gözaltının hukuka aykırılığını tespit etmemiş ise de

hükmedilen tazminat gözaltı tedbirine karşılık olarak verildiğinden bu hususun manevi tazminatın belirlenmesinde dikkate alınması gerekir. Bu nedenle başvurucuya net 1.800 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan başvurucunun, maddi tazminat talebine ilişkin olarak zararını gösteren ilgili ve yeterli belge sunmadığı görüldüğünden maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Gözaltının hukuka aykırı olmasına rağmen ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 1.800 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kayseri 5. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/303) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA CANITEZ

B. No: 2020/3015 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/3015

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA CANITEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/3015)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : M. Emin ŞAHİNER

Başvurucu : Mustafa CANITEZ

Vekili : Av. Seyit DOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tapu iptali ve tescil-tenkis davasına konu taşınmazlara uygulanan tedbirin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Devam eden yargılamada başvurucu 27/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin, mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde

ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. İhtiyati tedbirin 8 yılı aşkın bir süredir devam etmekte olduğu somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın yaklaşık 8 yılı aşkın bir süredir devam ettiği anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi tazminat, 100.000 TL de manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında makul sürede yargılanma ve mülkiyet hakları yönünden net 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 40.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kayseri 6. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/273, K.) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULMUTALİP BAYLAN

B. No: 2020/4409 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/4409

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULMUTALİP BAYLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/4409)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mücahit AYDIN

Başvurucu : Abdulmutalip BAYLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklu olan başvurucuya gelen veya başvurucu tarafından gönderilen mektupların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) kaydedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 16/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 27/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ümit Karaduman (B. No: 2020/20874, 2/2/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mahpusun mahrem bilgileri ile kişisel verilerinin kayıt, muhafaza ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen ve keyfîliğe karşı güvenceler içeren kuralların mevcut olmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği sonucuna

ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda, tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bingöl İnfaz Hâkimliğine (E.2019/812, K.2020/11) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Bingöl 1. Ağır Ceza Mahkemesi (2020/61 D.İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMET KARABULUT

B. No: 2020/4414 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/4414

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMET KARABULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/4414)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mücahit AYDIN

Başvurucu : İsmet KARABULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklu olan başvurucuya gelen veya başvurucu tarafından gönderilen mektupların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) kaydedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 22/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 27/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ümit Karaduman (B. No: 2020/20874, 2/2/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mahpusun mahrem bilgileri ile kişisel verilerinin kayıt, muhafaza ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen ve keyfîliğe karşı güvenceler içeren kuralların mevcut olmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği sonucuna

ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda, tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bingöl İnfaz Hâkimliğine (E.2019/814, K.2020/10) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Bingöl 1. Ağır Ceza Mahkemesi (2020/70 D.İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAMAN ENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/5816 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/5816

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAMAN ENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/5816)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Kaman Enerji Elektrik Üretim Ltd. Şti.

Vekili : Av. Selim SERBES

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezası kararının iptali talebine ilişkin yargılamanın itiraz kanun yolu incelemesi sırasında alınan ve aleyhe tespitler içeren bilirkişi raporlarının başvurucuya tebliğ edilmeksizin verilen karara esas alınması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Karaman Valiliği İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından başvurucu hakkında Karaman ili Merkez ilçesi Kılbasan köyünde bulunan tarla vasıflı taşınmaz üzerinde gerekli izinleri almadan tarım dışı kullanım gerçekleştirdiği gerekçesiyle 68.299 TL idari para cezası uygulanmıştır. 30/10/2017 tarihli ve 2017/6 sayılı İdari Yaptırım Karar Tutanağı'nın dayanağı olarak 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 21. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendi gösterilmiştir.

3. Başvurucu anılan idari para cezası kararının iptali talebiyle Karaman Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) 15/11/2017 tarihinde başvurmuştur.

4. Hâkimlik tarafından duruşmalı olarak yürütülen yargılama kapsamında 16/4/2019

tarihinde davaya konu taşınmazda keşif icra edilmiştir. Hâkimlik, keşfe katılan fen bilirkişisi, inşaat bilirkişisi ve ziraat bilirkişine raporlarını hazırlamaları için otuz gün süre vermiştir.

5. Bilirkişiler tarafından hazırlanan raporlar başvurucu vekiline 24/5/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 31/5/2019 tarihli dilekçe ile -diğerlerinin yanı sıra- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 64. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan "Ancak kamu görevlileri, bağlı bulundukları kurumla ilgili davalarda bilirkişi olarak atanamazlar." şeklindeki açık hükme rağmen idari para cezası kararını veren kamu kurumunda görevli H.G.nin ziraat bilirkişisi olarak atandığını ifade etmiştir. Başvurucu, atamanın kanuna aykırı olması ve hazırlanan raporun yanlı içeriği dikkate alındığında bilirkişinin tarafsızlığına ilişkin kuşku bulunduğunu ileri sürülerek 15/5/2019 tarihli ziraat bilirkişisi raporuna itiraz etmiştir.

6. Hâkimlik, yargılamanın 6/9/2019 tarihli dördüncü celsesinde itirazın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararda, gerek isnat edilen kabahatin yasal unsurları itibarıyla oluştuğu gerekse kabahat için öngörülen para cezasının idare tarafından isabetli olarak belirlendiği sonucuna ulaşılırken 15/5/2019 tarihli ziraat bilirkişisi raporuna belirleyici bir delil olarak yer verilmiştir.

7. Başvurucu vekili 19/9/2019 tarihli itiraz dilekçesi ile Hâkimliğin ret kararına itiraz etmiştir. Anılan itiraz dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- tarafsız olmayan bilirkişi tarafından hazırlanan rapora istinaden karar verildiği ileri sürülmüştür.

8. Söz konusu itiraz, Konya Ereğli Sulh Ceza Hâkimliğinin (itiraz mercii) 2019/2886 D. İş sayılı dosyası kapsamında incelenmiştir. İtiraz mercii 16/10/2019 tarihinde Hâkimliğe müzekkere yazarak Karaman Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığı bilirkişi listesinde yer alan (Karaman Valiliği İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünde görev yapmayan ve taraflarla herhangi bir ilişkisi bulunmayan)ziraat, inşaat ve fen bilirkişilerinin katılımı ile yeniden keşif yapılarak bilirkişilerin düzenleyeceği raporlar ile birlikte talimat evrakı ve eklerinin gönderilmesini talep etmiştir.

9. Hâkimlik tarafından yargılamaya konu taşınmaz üzerinde 25/11/2019 tarihinde icra edilen keşfe ilişkin tutanak ile bilirkişi raporları 25/12/2019 tarihinde itiraz merciine iletilmiştir.

10. İtiraz mercii ziraat bilirkişisi Y.K. tarafından hazırlanan 6/12/2019 tarihli bilirkişi raporunun bilirkişi H.G. tarafından düzenlenen 15/5/2019 tarihli raporla bire bir olduğunu, itiraza cevap şeklinde hazırlandığını, sadece tarih ve bilirkişi isminin değiştirildiğini tespit etmiştir. Merci, söz konusu tespit sonrasında Hâkimliğe müzekkere yazarak bilirkişiye dosyanın yeniden tevdi edilerek taraflardan bağımsız sadece keşif yapılan alanda arazinin niteliğinin ne olduğu, güneş panelleri yapılması ile tarım arazisi vasfının bozulup bozulmadığı, bozulmuş ise eski hâle gelip gelemeyeceği, eski hâle getirilemeyecekse uygulanması gereken idari para cezası bedelini içeren bir rapor düzenletilmesini talep etmiştir.

11. Ziraat bilirkişisi Y.K. tarafından hazırlanan 6/1/2020 tarihli rapor aynı tarihte itiraz merciine sunulmuştur. Söz konusu raporda idari para cezası kararına konu taşınmazın niteliğinin 6. sınıf kuru marjinal tarım arazisi olduğu, söz konusu alanın güneş panelleri yapılmak suretiyle bozulduğu, bu alanın eski hale getirilemeyeceği, eski hâle getirilemeyecek olması nedeniyle 2017 yılı itibarıyla uygulanması gereken idari para cezasının 68.328 TL olduğu ifade edilmiştir.

12. İtiraz mercii ziraat bilirkişisi Y.K. tarafından hazırlanan 6/12/2019 ve 6/1/2020 tarihli

raporları başvurucuya tebliğ etmeksizin 7/1/2020 tarihinde itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Karaman Sulh Ceza Hakimliği'nce 25/11/2019 tarihinde yapılan keşif üzerine Zirai Bilirkişi Ziraat Mühendisi [Y.K.nın] ibraz ettiği 06/12/2019 ve 06/01/2020 havale tarihli bilirkişi raporları ikmal edilerek hakimliğimize gönderilmiş olmakla,

Tüm dosya içeriğine göre tarafsız bilirkişiler ile yapılan keşif ve bilirkişi raporları incelendiğinde düzenlenen idari para cezasının ve buna ilişkin Karaman Sulh Ceza Hakimliği'nce verilen 06/09/2019 tarih 2017/3131 değişik iş sayılı kararın usul ve yasaya uygun olduğu anlaşılmakla ..."

13. Başvurucu, nihai kararı 7/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 6/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, itiraz incelemesi sonucunda verilen karara esas alınan bilirkişi raporlarının kendisine tebliğ edilmediğini, bu raporlara karşı iddia ve itirazlarını ileri sürme imkânına sahip olamadığını beyan ederek adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Bakanlık görüşünde, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği beyan edilmiştir. Diğer yandan Bakanlık; incelemenin ilgili mevzuat hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında incelenmiştir.

17. Taraflar arasında hakkaniyete uygun bir dengenin sağlanmasını amaçlayan silahların eşitliği ilkesi, mahkeme önünde sahip olunan hak ve yükümlülükler bakımından taraflar arasında eşitliğin sağlanması ve bu dengenin yargılamanın her aşamasında korunmasını ifade etmekte olup bu usul güvencesi gereğince uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmalıdır (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

18. Adil yargılanma hakkının unsurlarından olan çelişmeli yargılama ilkesi ise taraflara dava malzemesi hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını ve bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir. Bu anlamda mahkemece tarafların dinlenilmemesi, onlara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesi yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabilecektir (Ahmet Türko, B. No: 2013/5949, 12/3/2015, § 33). Çelişmeli yargılama ilkesi, silahların eşitliği ilkesi ile yakından ilişkili olup bu iki ilke birbirini tamamlar niteliktedir. Zira çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmesi durumunda davasını savunabilmesi açısından taraflar arasındaki denge bozulacaktır (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 25).

19. Anayasa Mahkemesinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri bağlamında yapacağı inceleme, başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Yüksel Hançer, § 19).

20. Yargılamaya konu idari para cezası kararının kanuni dayanağı olan 5403 sayılı Kanun'un

21. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinin ilgili kısmı "Tarımsal amaçlı yapılarda ve tarım dışı arazi kullanımlarında izin alınması ve toprak koruma projelerine uyulması zorunludur. Tarımsal amaçlı yapılara ve tarım dışı arazi kullanımına izinsiz başlanılması, alınan izne uygun kullanılmaması veya hazırlanan toprak koruma projelerine uyulmaması halinde, aşağıdaki işlemler gerçekleştirilir ve yaptırımlar uygulanır: ... Arazi sahibine veya araziyi bozana bin Türk Lirasından az olmamak kaydıyla, kullanılan veya zarar verilen alanın her metrekaresi için on Türk Lirası idarî para cezası verilir." şeklindedir. Söz konusu hüküm uyarınca gerek kabahat eyleminin yasal unsurları itibarıyla gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti gerekse idarece belirlenen para cezası miktarının hükme uygun şekilde tespit edilip edilmediğinin belirlenmesi bakımından ziraat bilirkişisi Y.K. tarafından hazırlanan 6/12/2019 ve 6/1/2020 tarihli raporların önemli ağırlıkta delil değerlendirme aracı olduğu hususunda kuşku bulunmamaktadır. Kaldı ki itiraz mercii kararının gerekçesinden de tarafsız bilirkişiler tarafından hazırlanan raporların hükme esas alındığı anlaşılmıştır.

21. Somut olayda ziraat bilirkişisinin aleyhe sonuç doğurabilecek nitelikteki raporlarının başvurucu ve vekiline tebliğ edilerek bunlara karşı iddia ve itirazlarını etkili şekilde sunma olanağı tanınmaksızın karar verildiği görülmüştür. Başvurucunun aleyhindeki delillere ulaşma ve bu delillere ilişkin itirazlarını ileri sürme imkânı bulamadığı yargılamanın silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı, başvurucunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum, yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olmuştur.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 70.242,80 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin

sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Karaman Sulh Ceza Hâkimliğine (2017/3131 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.346,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL KILIÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/14704 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/14704

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL KILIÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/14704)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucular : Kemal KILIÇ ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile Anayasa'da yer alan diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan

sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculaların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculaların iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculaların temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculaların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERSİN MECİTVE DİĞERLERİ

B. No: 2020/23880 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23880

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERSİN MECİTVE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23880)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Eyup GÖNENBABA

Başvurucular : Ersin MECİT ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile Anayasa'da yer alan diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan

sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculaların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculaların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculaların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZLEM GÜMÜŞTAŞ

B. No: 2021/8574 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8574

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZLEM GÜMÜŞTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8574)

Karar Tarihi: 8/2/2023

R.G. Tarih ve Sayı: 20/4/2023-32169

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Özlem GÜMÜŞTAŞ

Vekili : Av. Ruken GÜLAĞACI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/2/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) avukat ve aynı zamanda Ezilenlerin

Sosyalist Partisi (ESP) genel başkanı olan başvurucunun da aralarında bulunduğu bazı kişiler hakkında MLKP (Marksist-Leninist Komünist Parti) terör örgütüne üye oldukları gerekçesiyle soruşturma başlatılmıştır.

5. Başvurucu, bu soruşturma kapsamında 26/10/2017 tarihinde, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

6. Başsavcılığın 3/3/2018 tarihli iddianamesiyle, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma ve terör örgütü propagandası yapma suçlarından cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açılmıştır. İddianamede, başvurucunun çeşitli yerlerdeki çatışmalarda ölen MLKP terör örgütü mensupları için düzenlenen birçok etkinliğe katıldığı belirtilmiştir. İddianamede ayrıca tanık ifadelerine de yer verilmiştir. Tanıklar; MLKP terör örgütüne katılıp Suriye'ye gitmesinden endişe ettikleri bir yakınlarıyla ilgili olarak bilgi almak için başvurucu ile görüştüklerini, başvurucunun kendilerine konuyla ilgili araştırma yaptıktan sonra bilgi ileteceğini ve polise gitmemeleri gerektiğini söylediğini belirtmiştir. Tanıklardan biri ayrıca başvurucunun kendisine Rojava devriminin çok büyük evrensel devrim olduğunu hatta avukat arkadaşlarının bile oraya gittiğini, çocukları Suriye'ye giden birçok ailenin kendilerine başvurduğunu, ESP İl Başkanlığında çalışan yöneticilerin dahi YPG'nin özel daveti ile oraya gittiğini söylediğini dile getirmiştir.

7. İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesi 19/3/2018 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2018/89 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

8. Mahkeme 5/10/2018 tarihinde yaptığı duruşmada başvurucunun yurt dışına çıkmama şeklinde adli kontrol tedbirine tabi tutularak tahliyesine karar vermiştir.

9. Anayasa Mahkemesi bu tutuklama tedbiriyle ilgili olarak yapılan başvuruda (Özlem Gümüştaş ve Sezin Uçar, B. No: 2018/2014, 18/11/2020) tutuklamanın hukuki olduğu sonucuna varmıştır.

10. Başvurucu daha sonra İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen başka bir soruşturma kapsamında 14/1/2021 tarihinde gözaltına alınmıştır. Bu soruşturma 2015 ile 2020 yılları arasında MLKP terör örgütünde faaliyet gösteren Ö.Ö.nün beyanlarına dayanmaktadır. Bu kişi tanık sıfatıyla 23/11/2020 tarihinde alınan beyanında özetle 2015 ile 2020 yılları arasında Kuzey Irak'ta ve Suriye'de MLKP silahlı terör örgütü üyesi olarak kırsalda faaliyet gösterdiğini, MLKP'nin Suriye ve Irak'taki kamplarında bulunduğu dönemde ESP'nin Hukuk Bürosunda faaliyet yürüten ve şu anki genel başkanı olan başvurucunun MLKP silahlı terör örgütünün Türkiye sorumlusu olduğunu ifade etmiştir.

11. Ö.Ö. ifadesinde ayrıca Irak'taki MLKP kampının üst düzey sorumlusu ve aynı zamanda örgüt yöneticisi olan B.T.N. (kod adı Rakel) ile S.P.nin (kod adı Ferzad Can) bulundukları bir ortamda Rakel kod isimli örgüt yöneticisinin başvurucu için "Legal kitle örgütümüzde sorumlu olması iyi oldu." şeklinde konuştuğunu, başvurucunun örgütün illegal Komünist Kadın Örgütünün Türkiye sorumlusu olduğunu ve MLKP terör örgütünün silahlı kolu olan FESK için ülkeye giren örgütçülerin yakalanması durumunda Özlem Gümüştaş'ın ilgileneceğini duyduğunu, MLKP Merkez Komitesinin aldığı talimatları ve görevlendirmeleri ESP üzerinden tabana aktardığını ileri sürmüştür.

12. Başvurucu; Başsavcılık ifadesinde, hakkında beyanda bulunan Ö.Ö.yü tanımadığını, 11 yıldır sosyalist dünya görüşüne sahip bir partide faaliyet gösterdiklerini, şimdiye kadar terör örgütü ile iltisaklı olduğu yönünde herhangi bir tespit bulunmadığını, bir terör örgütünün Türkiye sorumlusu olduğunun söylenebilmesi için buna yönelik yasa dışı faaliyetlerinin

ortaya konulması ve somutlaştırılması gerektiğini, soyut ve hukuka aykırı bu suçlamayı kabul etmediğini, bu ifadeyi veren kişinin bu konumunu bilebilecek durumda olup olmadığının tespit edilmediğini, sorumlu olduğu tek kadın örgütünün ESP'nin kadın yapılanması olduğunu, başka herhangi bir örgütün denetimine tabi olmadığını, partisinin ideolojisi gereği devrim ve sosyalizm mücadelesinde hayatını kaybetmiş herkesi sahipleneceklerini belirtmiştir.

13. Başvurucu 17/1/2021 tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edilmiştir. Tutuklama talep yazısında, Ö.Ö.nün beyanlarına dayanılmıştır. Ayrıca Başsavcılık ifadesi sırasında başvurucudan ESP binalarında bulunan, MLKP terör örgütünün öldürülmüş mensuplarına ait olan fotoğrafları anlatması istendiğinde başvurucunun "...Biz partimizin ideolojisi gereği devrim ve sosyalizm mücadelesinde hayatını kaybetmiş herkesi sahipleniriz...." şeklinde beyanda bulunduğu ve böylelikle MLKP terör örgütünü sahiplendiği ileri sürülmüştür.

14. Başvurucu; sorgusunda, yaptığı tüm faaliyetlerin kamu otoritelerinin denetimine açık olduğunu, herhangi bir yasa dışı faaliyet sürdürmesinin mümkün olmadığını, örgüt üyeliğine ilişkin olarak dosyada delil bulunmadığını, ithamların tamamen yoruma dayalı iddialardan oluştuğunu, benzer iddialar ile İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden bir dava dosyasının olduğunu, bu iddiaların ancak o davada delil olarak sunulabileceğini, açılacak bir davanın mükerrer olacağını belirtmiştir.

15. İzmir 4. Sulh Ceza Hâkimliği 17/1/2021 tarihinde başvurucunun tutuklanması talebinin reddine, başvurucunun konutu terk etmeme ve yurt dışına çıkmama şeklindeki adli kontrol tedbirine tabi tutulmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Her ne kadar şüphelinin üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli şüphe bulunsa da; şüpheli hakkında UYAP soruşturma ve kovuşturma kayıtları göz önünde bulundurulduğunda mükerrer işlem olması ihtimali, gelinen aşamada delillerin karartılması ve kaçma şüphesinin bulunmaması, olayın oluş şekli ve mevcut delil durumu itibariyle tutuklama tedbirinin ölçülü olmayacağı, tutuklama tedbiri ile ulaşılmak istenen amacın adli kontrol hükümlerinin uygulanması suretiyle de elde edilebileceği, bununla birlikte şüphelinin benzer mahiyetteki bir çok eylemi nedeni ile hakkında işlem yapıldığı ve derdest dosyalarının bulunduğu anlaşılmakla yeniden suç işlenmesinin önlenmesi hususu da gözönünde bulundurularak İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı'nın tutuklamaya yönelik talebinin reddine, Şüphelinin üzerine atılı suçtan dolayı CMK 109/3-jmaddesi gereğince elektronik kelepçe takılmak sureti ile konutunu terketmemesi, şüphelinin CMK 109/3-a maddesi uyarınca yurt dışına çıkışının yasaklanması suretiyle adli kontrol altına alınarak serbest bırakılmasına... [karar verildi.]"

16. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz, İzmir 5. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 22/1/2021 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu aynı tarihte kararı öğrenmiştir.

17. Başvurucu 22/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı 8/4/2021 tarihinde başvurucunun ikamet adresinin İstanbul'da bulunduğu, başvurucu hakkında aynı suçtan İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2018/89 sayılı dosyasında devam eden bir davanın olduğu, bu soruşturma kapsamındaki delillerin anılan dava dosyasına aktarılması ve delillerin beraber değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

19. Yetkisizlik kararı üzerine Başsavcılık 29/4/2021 tarihinde, Ö.Ö.nün beyanlarına dayanarak başvurucunun silahlı terör örgütü kurma ve yönetme suçlarından

cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir. Bu kamu davası başvurucu hakkında daha önce açılan ve İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen E.2018/89 sayılı dosya ile birleştirilmiştir.

20. İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesi 25/5/2021 tarihinde konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin sona erdirilmesine karar vermiştir.

21. Yargılama ilk derece mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

22. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 36-52.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 8/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu, psikolojik sorunları olduğu bilinen bir tanığın beyanına göre hakkında adli kontrol tedbiri kararı verilmesinin hukuki olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Bakanlık görüşünde başvurucu hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin kanuni bir dayanağının ve suç işlendiğine dair kuvvetli belirtinin bulunduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca başvurucunun adli kontrol altına alınmasına neden olan suçun Türk hukuk sistemi içinde ağır cezai yaptırımlar öngörülen ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen, dolayısıyla evleviyetle adli kontrole hükmedilebilecek suçlar arasında yer alması nedeniyle adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının olduğu ifade edilmiştir. Ölçülülük bakımından ise terör suçlarının soruşturulmasının zorlukları dikkate alındığında başvurucunun özgürlüğünü tutuklamadan çok daha az sınırlayan adli kontrol altına alınmasına karar verilmesinin keyfî, temelsiz ve ölçüsüz olduğunun söylenemeyeceği belirtilmiştir.

26. Başvurucu, Bakanlık görüşüne katılmadığını belirtmiş ve ihlal iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

28. Genel ilkeler için bkz. Esra Özkan Özakça, §§ 68-84.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

29. Başvurucu, terör örgütü üyesi olma suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesi uyarınca adli kontrol tedbirine tabi tutulmuştur. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

30. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce ön koşul olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

31. Başvurucu hakkındaki soruşturma belgeleri incelendiğinde başvuruya konu tedbirin dayanağını oluşturan suçlamaların temelinde Ö.Ö. adlı kişinin beyanlarının bulunduğu anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi birçok kararında somut olgular içeren tanık anlatımlarını suç şüphesini doğrulayan kuvvetli bir belirti olarak kabul etmiştir (Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52, Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; İsmail Çıtak, B. No: 2016/78629, 28/11/2019, § 52; Y.G., B. No: 2017/5933, 9/1/2020, § 55; İbrahim Okur, B. No: 2016/50394, 27/2/2020, § 82; Mustafa Onuk, B. No: 2016/21484, 9/7/2020, §§ 49-52; Yusuf Erdoğan, B. No: 2017/11828, 10/2/2021, § 46). Ö.Ö.nün beyanları yer, zaman, kişi ve eylem bilgileri ihtiva etmekte ve bu anlamda yargı makamlarına denetim yaparak söz konusu beyanları doğrulama ya da çürütme imkânı tanımaktadır (bkz. §§ 10, 11). Bu doğrultuda söz konusu tanık anlatımlarının yargı makamlarınca kuvvetli bir belirti olarak kabul edilmesinin keyfî ya da temelsiz olduğu söylenemeyecektir.

32. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

33. Terörle bağlantılı suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturmaların güvenlik içinde yürütülebilmesinde ve özellikle kişilerin kaçmasının engellenmesinde tutuklama tedbiri ile konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri dışındaki koruma tedbirlerinin yetersiz kalabileceği akılda tutulmalıdır. Öte yandan başvurucunun konutu terk etmeme suretiyle adli kontrol altına alınmasına karar verilen silahlı terör örgütüne üye olma suçu Türk hukuk sistemi içinde ağır cezai yaptırım öngörülen suç tipleri arasında olup isnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hüseyin Burçak, B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). Ayrıca anılan suç, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen, bu nedenle evleviyetle adli kontrole hükmedilebilecek suçlar arasındadır.

34. Dolayısıyla somut olayın özel koşulları gözetildiğinde kaçma şüphesine yönelik olgusal temellerin bulunduğu sonucuna varılmıştır. Somut olayda konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin başvurucunun kaçmasını önlenmesi meşru amacı yönünden işlevsel bir niteliği vardır.

35. Son olarak başvurucu hakkındaki adli kontrol tedbirinin ölçülü olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

36. Terör suçlarının soruşturulması/kovuşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

37. Konutu terk etmeme tedbirinin tutuklamaya göre temel hak ve özgürlükler üzerinde daha hafif bir etki oluşturduğunun kabul edilmesi gerekir. Zira konutta kesintisiz olarak bulunmak zorunlu olsa da kişilerin konutta yaşayan ya da konuta gelen diğer kişilerle sosyal

hayatını devam ettirmesinde veya her türlü bireysel ya da kitlesel iletişim araçlarını kullanmasında bir engel bulunmamaktadır. Ayrıca tedavi olma vb. kimi durumlarda kişilerin izinli sayılarak konutunu terk etmesine izin verilebilmektedir. Söz konusu tedbirin bu niteliği ölçülülük bakımından dikkate alınmalıdır.

38. Sonuç olarak somut olayın yukarıda belirtilen özellikleri de dikkate alındığında İzmir 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin -başvurucunun özgürlüğünü tutuklamadan daha az sınırlayıcı nitelikteki- konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirine karar vermesinin ölçülü olduğu tespit edilmiştir.

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, psikolojik sorunları olduğu bilinen bir tanığın beyanına göre hakkında konutu terk etmeme yönünde adli kontrol tedbiri kararı verilmesinin hukuki olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Anayasanın 19. maddesi uyarınca bir suç şüphesi altındaki kişiler kuvvetli belirti bulunması koşuluyla ancak delillerin yok edilmesini, değiştirilmesini veya kaçmalarını önlemek maksadıyla veya kanunda belirtilen başka nedenlerle tutulabilirler. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararında konutu terk etmeme tedbirinin Kanunda öngörülen şartları ve uygulama biçimini dikkate alarak (CMK m. 109), uygulanış şekli ve özellikleri itibarıyla hareket serbestisi üzerindeki sınırlayıcı etkisinin derece ve yoğunluk olarak seyahat özgürlüğüne göre oldukça ileri bir boyutta olduğu, dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil ettiği sonucuna varmıştır (Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020). Bu nedenle konutu terk etmeme yönündeki adli kontrol tedbiri bakımından da Anayasanın 19. maddesindeki güvencelerin aranması gereklidir.

3. Öte yandan Kanunun 109/1. maddesinde de adli kontrol tedbiri için öncelikle tutuklama koşullarının bulunması gerektiği belirtilmiştir. Bu durumda konutu terk etmeme tedbirine ilişkin incelemede ilkin kuvvetli belirtinin bulunup bulunmadığının incelenmesi, olumlu sonuca ulaşılırsa bu kez tutuklamanın meşru nedenlerinin (amacının) ve ölçülülüğünün

incelenmesi gerekmektedir.

4. Başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olma ve örgüt propagandası yapma suçları nedeniyle yürütülen soruşturmada hakkında tedbir kararının verildiği anlaşılmaktadır. Mahkeme tedbir kararı gerekçesinde suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin bulunduğunu belirtmiş ise de bunun dayanağı olan delilleri göstermemiştir. Bu nedenle soruşturma belgeleri incelendiğinde başvuruya konu tedbirin dayanağını oluşturan suçlamaların temelinde Ö.Ö. adlı itirafçı sanığın beyanlarının bulunduğu anlaşılmaktadır. Ceza yarılamasında itirafçı ifadelerine daima ihtiyatlı yaklaşılmıştır. AİHM'nin bir kararında itirafçıların ifadelerinin delil olarak kullanılmasına ilişkin sorunlara ve bu bağlamda anılan ifadelerin muğlak, manipülasyona açık, öç alma veya yarar sağlama saiklerine bağlı olabileceği için objektif delillerle desteklenemediğinde tutuklama için temel olamayacağına değinilmiştir (bkz. AİHM Labita/İtalya, BD. Kararı, B. No: 26772/95, 6.4.2000, par.156 vd.).

5. Yargıtay kararlarında da benzer değerlendirmelerin yer aldığı görülmektedir. Örneğin 16. Ceza Dairesinin 12/9/2018 tarihli ve E.2018/2944 ve K.2018/2741 sayılı kararının ilgili kısmındaki değerlendirme şöyledir; "İtirafçı sanık olup tanık sıfatı ile dinlenilen, etkin pişmanlıktan yararlanmak için sanık aleyhine beyanda bulunma hususunda hukuki menfaati bulunun S. A. isimli kişinin anlatımı tek başına hükme esas alınamayacağından..” İncelenen başvuruya konu olayda da soruşturma belgeleri arasında itirafçı ifadesi dışında dayanılan bir delilin görülememesi ve tedbir kararı gerekçesinde herhangi bir delilin varlığından da söz edilmediğinden, başvurucunun atılı suçu işlediğine ilişkin olarak kuvvetli belirtinin ortaya konulamadığı sonucuna ulaşılmalıdır.

6. Kuvvetli belirtinin ortaya konulamaması durumunda diğer unsurların araştırılması gerekli değildir. Fakat bilindiği gibi tutuklama ve dolayısıyla konutu terk etmeme kararı için meşru amaç olarak kaçma veya delil karartma şüphesinin bulunması zorunludur. Ne var ki incelenen başvuruda İzmir 4. Sulh Ceza Hakimliğinin gerekçesi şu olmuştur: "Her ne kadar şüphelinin üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli şüphe bulunsa da; şüpheli hakkında UYAP soruşturma ve kovuşturma kayıtları göz önünde bulundurulduğunda mükerrer işlem olması ihtimali, gelinen aşamada delillerin karartılması ve kaçma şüphesinin bulunmaması, olayın oluş şekli ve mevcut delil durumu itibariyle tutuklama tedbirinin ölçülü olmayacağı, tutuklama tedbiri ile ulaşılmak istenen amacın adli kontrol hükümlerinin uygulanması suretiyle de elde edilebileceği, bununla birlikte şüphelinin benzer mahiyetteki bir çok eylemi nedeni ile hakkında işlem yapıldığı ve derdest dosyalarının bulunduğu anlaşılmakla yeniden suç işlenmesinin önlenmesi hususu da gözönünde bulundurularak...”

7. Görüldüğü üzere hakim kaçma ve delil karartma şüphesi bulunmadığı kanısına ulaştığı halde tutuklama yerine adli kontrol uygulama gereğinden söz etmiş, gerek tutuklama gerekse adli kontrol kararı verilebilmesi için hukuken savunulamayacak bir gerekçe ortaya koymuştur. Hatta daha da ileri giderek tutuklama veya adli kontrol kararı verilmesi için Anayasa veya Kanunda bir dayanağı olmayan yeniden suç işlenmesinin önlenmesi amacı ile adli kontrol kararı verildiği belirtilmiştir. Meşru amacının bulunmadığı da açıkça anlaşılan, daha doğrusu kendi gerekçesinde meşru amacı olmadığını adeta ilan eden bu adli kontrol kararının hukukiliğini tayin için ayrıca ölçülü olup olmadığının incelenmesine hukuken gerek de imkan da bulunmamaktadır.

8. Sonuç olarak; sulh ceza hakiminin hukuk dışılığı açık bulunan adli kontrol kararı ile başvurucunun 17.1.2021 ila 25.5.2021 tarihleri arasında konutunda tutulu bırakıldığı ortada bulunmasına karşın Mahkememiz 1. Bölümü sayın çoğunluğunca konuyla ilgili olarak

Mahkememizin ilgili örnek kararları dikkate almaksızınulaşılan ihlal olmadığı sonucuna katılmamaktayım.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Hakkında adli kontrol tedbiri kararı verilmesinin hukuka uygun olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin yapılan bireysel başvuruda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine ilişkin çoğunluk kararına katılmamaktayım.

2. Başvurucu 2015 ile 2020 yılları arasında MLKP terör örgütünde faaliyet gösteren Ö.Ö.'nün beyanlarına dayalı olarak İzmir 4. Sulh Ceza Hâkimliği'nce 17/1/2021 tarihinde konutu terk etmeme ve yurt dışına çıkmama şeklinde adli kontrol tedbirine tabi tutulmuştur.

3. Başvurucu hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin hukuka uygunluğu noktasında hem suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti yönüyle hem de uygulanan adli kontrol tedbirinin meşru amacının olmadığı gerekçesiyle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği kanaatindeyim.

4. Zira başvurulan adli kontrol tedbiri bağlamında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak itirafçı sanık Ö.Ö.'nün beyanları bulunmaktadır. Ancak, hukukun itirafçılara tanıdığı avantajları elde etmek amacıyla maddi gerçeğe ulaşma dışında daha farklı amaçlarla itirafçı beyanlarının verilebilme ihtimali dikkate alındığında itirafçılar tarafından verilen ifadelerin daha titiz bir biçimde incelenmesi zorunluluğu ortaya çıkabilmektedir. Hatta bu tür ifadelerin muğlak olabileceği ve ilgisiz olmasa bile kişileri doğrulanmamış iddialara dayanılarak sanık durumuna sokup gözaltına alabilme riskini gündeme getirebilmektedir. Bunun içindir ki Yargıtay içtihadında da vurgulandığı üzere itirafçıların ifadelerinin başka delillerle desteklenmesi gerekmektedir.

5. Nitekim Yargıtay 9. Ceza Dairesinin bu konudaki bir kararında itirafçı ifadelerinin delil olarak kabulü ile ilgili husus şu şekilde ifade edilmektedir (Bkz.: 28/6/2010 tarihli ve E.2010/4770, K.2010/7689 sayılı karar):

"Sanıkların savunmalarının aksine, hakkında dava açılmadığı tespit edilen [C.B.]'nin silahlı terör örgütünün dağ kadrosuna götürülmesi eylemine katıldıkları hususunda itirafçı sanık Mahir Çelik'in yakalandıktan uzunca bir süre sonra verdiği, başka yan delillerle de doğrulanmayan savunması dışında, mahkûmiyetlerine yeterli her türlü kuşkudan uzak, kesin ve inandırıcı deliller elde edilemediği gözetilmeden beraatleri yerine yazılı gerekçe ile mahkûmiyetlerine karar verilmesi, kanuna aykırı olup, sanıklar müdafilerinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan, hükmün bu sebepten dolayı bozulmasına... [karar verildi.]".

6. Esasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de itirafçıların ifadelerinin başka delillerle desteklenmesi durumunda ancak delil olarak kabul edilebileceklerini içtihadında ortaya koymaktadır. (Örnek olarak bkz.: (Labita/İtalya ([BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, §§ 152-159).

7. Dolayısıyla somut bireysel başvuruya konu olayda itirafçının beyanlarının yan delillerle desteklenmediği görülmektedir. Bu nedenle eldeki belgelere göre somut olayda başvurucu yönünden suç işlendiğine dair kuvvetli belirtinin soruşturma makamlarınca yeterince ortaya konulamadığı sonucuna ulaşmak gerekmektedir.

8. İkinci olarak, başvurucu hakkında uygulanan konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin kaçma ya da delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek şeklinde meşru bir amacının ortaya konulamadığını ifade etmek gerekir. Nitekim somut olayda İzmir 4. Sulh Ceza Hâkimliği adli kontrol tedbirine hükmederken gelinen aşamada delillerin karartılması ve kaçma şüphesinin bulunmadığını zaten açıkça belirtmiştir. Sulh Ceza Hâkimliğinin kaçma ve delilleri karartma şüphesinin bulunmadığını tespit etmesine rağmen başvurucu hakkında yine de adli kontrol tedbirine hükmetmesinin hukuka aykırı olduğu esasında Sulh Ceza Hâkimliğinin kendi kararı ile de ifade edilmiş bir gerçek olarak göze çarpmaktadır.

9. Yukarıda sıralanan gerekçelerle başvurucu hakkında uygulanan konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukukiliği bağlamında suç işlendiğine dair kuvvetli belirtinin ortaya konulamaması ve başvurulan tedbirin meşru amacının bulunmaması nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği kanaatinde olduğumdan çoğunluğun aksi yöndeki kanaatine katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

HAKİM BERK VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/12719 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/12719

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKİM BERK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/12719)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucular : Hakim BERK ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile Anayasa'da yer alan diğer bazı hakların ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan

sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bazıları, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculların iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET KÜÇÜKOSMAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/49469 | Karar tarihi: 08.02.2023

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/49469

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET KÜÇÜKOSMAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/49469)

Karar Tarihi: 8/2/2023

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Muammer TOPAL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Hilmi Can TURAN

Başvurucular : Mehmet KÜÇÜKOSMAN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile Anayasa'da yer alan diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan

sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculların iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculların temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ÖNAL

B. No: 2018/9808 | Karar tarihi: 09.02.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/9808

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ÖNAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/9808)

Karar Tarihi: 9/2/2023

R.G. Tarih ve Sayı:20/4/2023 - 32169

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Berrak YILMAZ

Başvurucu : Mustafa ÖNAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

3. Başvurucu, Anadolu Ajansına bağlı bir şirkette (işveren) muhabir olarak çalışmaktadır. Başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile iltisak ve irtibatı tespit edildiğinden işveren, güven ilişkisinin zedelendiği gerekçesiyle 13/1/2017 tarihinde başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir.

4. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle 7/2/2017 tarihinde Kayseri 4. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, ilgili mevzuatta

belirtilen fesih nedenlerine dayanılmadan ve savunması alınmadan sözleşmesinin feshedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

5. Mahkeme 21/12/2017 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda işverenin iş sözleşmesini başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olabileceği hususunda şüphesi bulunduğunu belirterek 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 4. maddesi kapsamında gerçekleştirildiğini belirtmiştir. Kararda başvurucunun FETÖ/PDY'nin finansmanını sağladığı özel yetkili ağır ceza mahkemeleri ve Yargıtay kararları ile sabit olan Bank Asyaya örgüt liderinin çağrısı sonrası kabul edilen 31/12/2013-24/12/2014 tarihleri arasında 20.639,93 TL para yatırdığının sabit olduğu vurgulanmıştır. Kararda kritik bir iş olan muhabirlik mesleğini icra eden başvurucunun salt bu davranışının bile başvurucu ile işveren açısından iş ilişkisinin devamı için gerekli olan güveni sarstığı, davacının iş sözleşmesinin feshinin OHAL kapsamında çıkarılan KHK'ya göre geçerli nedenle yapıldığı ifade edilmiştir.

6. Başvurucu; söz konusu karara karşı sunduğu istinaf dilekçesinde, 15 Temmuz darbe girişimini televizyondan öğrendiğini, FETÖ/PDY ile bir ilgisinin olmadığını, okullarına veya dershanelerine gitmediğini, gazete ve dergilerine abone olmadığını, yurtlarında kalmadığını belirtmiştir. Başvurucu örgüt üyelerinin kullandığı ByLock isimli programın telefonunda veya hatlarında çıkmadığını, hakkında örgüt üyeliği ile ilgili açılmış herhangi bir dava bulunmadığını vurgulamıştır. Ayrıca tasarruflarını faizsiz bir bankada değerlendirmek için 2006 ya da 2007 yılında ülkenin en fazla kâr payı veren katılım bankası olması nedeniyle Bank Asyada hesap açtığını, ihtiyaç fazlası parasını buraya yatırarak birikim yaptığını, 17-25 Aralık sonrasında da daha önce yaptığı gibi maaşını yine aynı hesaba yatırdığını, bunu herhangi bir talimatla yapmadığını, 2014 yılı sonuna doğru parayı çekerek kullandığını ifade etmiştir.

7. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi (İstinaf Mahkemesi) ilk derece mahkemesi kararının usul ve esas yönünden hukuka uygun olduğunu belirterek istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 6/3/2018 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 29/3/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, iş sözleşmesinin feshedilmesine gerekçe olarak gösterilen hususların tamamının Bank Asyada hesabının bulunmasına ilişkin olduğunu belirtmiştir. İşten çıkarılması nedeniyle kimsenin kendisiyle görüşmek istemediğini, sevilen sayılan bir kişi iken ötelendiğini, terör örgütü üyesi damgası nedeniyle iş bulamadığını, evlilik hazırlığı yaparken evliliğin iptal olduğunu belirterek adil yargılanma hakkı, özel hayata saygı hakkı ve ayırımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Bakanlık görüşünde; süreçte verilen kararlara, konuyla alakalı içtihada ve yargılamaların tarafı olan işveren tarafından sunulan görüş ile ilgili belgelere yer verilmiştir. Ayrıca başvuruya konu olan kararın OHAL döneminde alınması nedeniyle inceleme esnasında Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevap yazısında başvuru

dilekçesinde yer verdiği hususları tekrar etmiştir.

12. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer şekildeki değerlendirmeler için bkz. C.A. (3), §§ 97-101; Ayla Demir İşat, §§ 106-110).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 187-191). Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde alınan tedbiri konu edinen somut başvuruda Anayasa'nın 15. maddesi maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimi dikkate alınacaktır.

15. Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme; müdahalenin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı olacaktır (Ayla Demir İşat, § 146).

16. Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Ayrıca somut olaydaki tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe aykırı olduğu da saptanmamıştır (Ayla Demir İşat, §§ 147, 148). Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacak son inceleme, müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkindir.

17. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine ilişkin tedbirin ve bu kapsamda derece mahkemelerince sonuca bağlanan uyuşmazlığın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfî olmaması gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken elbette ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349).

18. Özel hayata saygı hakkı, üçüncü kişiler tarafından da olsa hakkın öngördüğü güvencelere keyfî şekilde müdahale edilmesini yasaklamaktadır. Öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Öte yandan darbe teşebbüsü ve FETÖ/PDY'nin özellikleri gözönüne alındığında devletin ve kişilerin güvenliği ile kamu düzeninin korunması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmasının ve sakıncalı görülen kişilerin mesleklerinden uzaklaştırılmasına yönelik işlemler tesis edilmesinin gerçek bir ihtiyaçtan kaynaklandığı açıktır. Ancak söz konusu tedbirlerin

muhataplarının sakıncalı olduğu değerlendirilen kişilerden olması ve alınan tedbirlerin durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir (Ayla Demir İşat, § 159). Ayrıca belirtildiği üzere temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı ölçülülüğün belirlenmesinde dikkate alınması, kişilerin ölçüsüz veya keyfî müdahalelere karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerden yararlandırılması gerekir (Ayla Demir İşat, § 160).

19. Somut olaydaki feshin gerekçesi, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkisinin ortadan kalkmasıdır. Mahkeme gerekçesinde sadece başvurucudan duyulan şüphenin Bank Asyaya, örgüt liderinin çağrısı sonrası kabul edilen 31/12/2013-24/12/2014 tarihleri arasında 20.639,93 TL para yatırdığı hususuna dayanmıştır. Öte yandan Mahkemenin başvurucunun 2006-2007 yıllarından beri anılan Bankanın müşterisi olduğu ve zaman zaman birikimlerini bu Bankaya yatırdığı yönündeki iddiasını karşılayacak şekilde banka kayıtları ve hesap hareketlerini de gözetmek suretiyle karşılamadığı bu iddiaya karşı herhangi bir gerekçe sunmadığı görülmüştür.

20. Bazı kamu gücü ayrıcalıklarıyla donatılan bir işveren bünyesinde çalışırken hakkında işlem yapılan başvurucunun öznel durumu da gözetilerek alınan tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun yeterli gerekçeyle ortaya konulması gerekir. 667 sayılı KHK dayanak alınarak uygulanan somut tedbirin başvurucu üzerinde doğuracağı etki de gözönüne alındığında özellikle yargılama sürecinde devletten beklenen usul güvencelerinin OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Bu anlamda takdir yetkisinin öngörülen sınırlar dâhilinde kullanılması ve nedenlerinin ikna edici şekilde başvurucunun iddialarını da karşılayacak yeterlilikte gerekçeyle ortaya konulması OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerdendir. Başvurucunun banka hesabındaki artışın rutin hesap hareketleri kapsamında gerçekleştirildiğini, herhangi bir yardım kastı içermediğini ileri sürmesine rağmen mahkemelerce bu hususta bir değerlendirme yapılmadığı, başvurucunun bu yöndeki temel iddiasına ilişkin herhangi bir gerekçe açıklanmadığı anlaşılmıştır. Bu durumda FETÖ/PDY ile irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin ikna edici, yeterli gerekçe sunulmadığı dikkate alındığında anılan yükümlülüğün yerine getirildiği söylenemez.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurucu hakkında alınan ve Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkına etki eden tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Somut başvuruda Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararının başvurucu tarafından açılan davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözetmek suretiyle dava hakkında yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek derece mahkemelerinin takdirindedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 4. İş Mahkemesine (E.2017/135, K. 2017/1065) GÖNDERİLMESİNE,

D. 294,70 TL harç oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CİHAN İZMİR

B. No: 2018/21344 | Karar tarihi: 09.02.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/21344

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CİHAN İZMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/21344)

Karar Tarihi: 9/2/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Cihan İZMİR

Vekili : Av. Çağlar BİLDİRİCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle iş sözleşmesi feshedilen başvurucunun açtığı işe iade davasında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/7/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. 1972 doğumlu başvurucu, 21/5/2005 tarihinden itibaren Koza Altın İşletmeleri A.Ş. (Şirket) bünyesinde çalışmaya başlamıştır. 12/8/2016 tarihinde tesis bakımcı pozisyonunda

görev yapan başvurucunun iş akdi feshedilmiştir.

6. Başvurucu, haksız şekilde işten çıkarıldığı gerekçesiyle işe iade talepli tespit davası açmıştır.

7. Bergama 1. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) -iş mahkemesi sıfatıyla- 22/2/2018 tarihli kararıyla davanın kabulüne ve başvurucunun işe iadesine hükmetmiştir

8. Şirket tarafından yapılan istinaf talebi üzerine İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi 1/6/2018 tarihli kararıyla istinaf talebinin kabulüne, davanın reddine hükmetmiştir.

9. Başvurucu nihai kararın 13/6/2018 tarihinde tebliğ edildiğini belirtmiştir.

10. Başvurucu 12/7/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Anayasa Mahkemesinin 9/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasıyla (FETÖ/PDY) irtibatlı olduğuna dair somut bir bilgi, belge, veri olmadığı hâlde iş akdinin keyfî bir şekilde feshedildiğini belirtmiştir. Açmış olduğu işe iade davasında istinaf incelemesi neticesinde verilen kararın hukuka aykırı olduğunu ifade eden başvurucu, tanık beyanlarının kendi lehine olduğunu, hakkında açılmış bir soruşturma olmadığı hâlde mahkeme kararı ile suçlu ilan edildiğini, bu kapsamda yeterli inceleme ve araştırma yapılmadığını, soyut gerekçelerle davanın reddine karar verildiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler ... "

14. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

15. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de otuz günlük süre kuralıdır. Sürenin başvurunun her aşamasında dikkate alınması gerekir (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). Otuz günlük süreye ilişkin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihi esas alınmalıdır.

16. Bireysel başvuruların 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde

yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak başvuru yollarının tüketildiği tarihten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibarenin nihai kararın gerekçesinin öğrenildiği tarih olarak anlaşılması gerekir (A. C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 25).

17. Bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliği, öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun nihai kararın gerekçesini dava dosyasını incelemek suretiyle öğrenmesi mümkündür. Bu doğrultuda dosyadan suret alınması gibi hâllerde başvurucunun gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilebilir. Başvuruculara nihai kararın gerekçesini öğrendiklerini beyan ettikleri tarih de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

18. Diğer yandan somut olayın koşullarında başvurucunun nihai karardan daha erken bir tarihte haberdar olması gerektiğinin değerlendirilmesi durumunda Anayasa Mahkemesi, başvuru süresinin başlangıcı için bu tarihi de esas alabilir (Ögeday Akın, B. No: 2014/2345, 10/6/2015, § 38).

19. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, henüz avukatına tebliğ edilmemiş olmakla birlikte nihai karar olan gerekçeli Yargıtay ilamının ilk derece mahkemesine ulaştığı, başvurucunun avukatının ise bireysel başvuru formunda bu karardan haberdar olduklarını belirttiği tarihten daha önce ilk derece mahkemesine söz konusu ilamın tebliğe çıkarılması için birden fazla talepte bulunduğunun anlaşıldığı bir bireysel başvuruda başvuru süresinin avukatın ilk yazılı talep tarihinden itibaren işlemeye başladığını kabul etmiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, gerekçeli nihai karar ilk derece mahkemesine ulaştığından başvurucunun haberdar olduğu ve bu durumda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) Avukat Bilgi Sistemi'ni kullandığı görülen başvurucu vekilinin nihai karar sonucunu ve gerekçesini kesin olarak öğrenme olanağı olduğu konusunda şüphe bulunmadığını ifade etmiştir (Suat Bircan [GK], B. No: 2014/16800, 1/12/2016, §§ 25-27).

20. UYAP, kullanıcıların kendilerini ilgilendiren bilgi ve belgelere ihtiyaç duymaları hâlinde hızlı ve kolay şekilde ulaşabilmelerini sağlamaktadır. Her türlü bilgi ve belge alışverişi de UYAP üzerinden elektronik ortamda ve anlık denebilecek kısa sürede gerçekleştirilebilmektedir (Hüseyin Aşkan, B. No: 2017/15649, 21/7/2020, § 26).

21. Yargı sisteminin parçası olarak avukatlar sistemde vekâleti bulunan dava dosyalarını internet üzerinden UYAP'tan yararlanarak inceleyebilmekte, bu dosyalardan suret alabilmekte, elektronik imza ile sistemdeki dava dosyalarına evrak ekleyebilmekte, yeni dava dosyası açabilmekte ve harç ödeyebilmektedir. Ayrıca nihai kararın gerekçesine erişmenin mümkün hâle geldiği durumlarda başvurucu avukatları bu sistemi kullanmak suretiyle nihai kararın gerekçesini kesin olarak öğrenme imkânını da elde etmektedir (Hüseyin Aşkan, § 27).

22. Tüm bu işlemler yapılırken bilgi ve belgelerin son hâli, değişmez ve güvenli bir şekilde veri tabanında saklanmakta ve belgeler üzerinde yapılan işlemler UYAP evrak işlem kütüğünde kayıt altına alınmaktadır. Evrak işlem kütüğü, evrak üzerinde yapılan işlemleri (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına almaktadır. Kayıt altına alınan evrak üzerindeki işlemleri yapan şahsın adı soyadı, sıfatı,

birimi, yapılan işlemin niteliği, tarih ve saati sistemde saklanmaktadır (Hüseyin Aşkan, § 28).

23. Başvuruya konu olayda, nihai karar olan Bölge Adliye Mahkemesi kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan inceleme neticesinde ilgili kararın başvurucuyu temsil eden avukat tarafından 5/6/2018 tarihinde saat 18.47'de açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu işlemi yapan ilgililerden işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrenmeleri beklenir. Böyle bir durumda işlem yapılırken nihai kararın sonucunun öğrenildiği kabul edileceğinden bireysel başvuru süresinin bu tarihten itibaren başlatılması gerekir.

24. Bu kapsamda nihai kararın başvurucuyu temsil eden avukat tarafından UYAP üzerinden 5/6/2018 tarihinde okunduğu, dolayısıyla nihai karardan haberdar olunduğu ve bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin 5/6/2018 tarihinden itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yolunda başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Mehmet Özcan, B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27).

25. Sonuç olarak bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 5/6/2018 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresinin son günü olan 5/7/2018 tarihinden sonra, 12/7/2018 tarihinde yaptığı ve herhangi bir mazeret de bildirmediği bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 9/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NUSRET KONAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/30199 | Karar tarihi: 09.02.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/30199

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NUSRET KONAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/30199)

Karar Tarihi: 9/2/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucular : Nusret KONAN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile Anayasa'da yer alan diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan

sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculların iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculların temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURİ TELLİOĞLU

B. No: 2018/37232 | Karar tarihi: 09.02.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/37232

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURİ TELLİOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/37232)

Karar Tarihi: 9/2/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Nuri TELLİOĞLU

Vekili : Av. İbrahim ADIYAMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari görevin kaldırılması işlemine karşı açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olay tarihinde Sakarya'nın Arifiye ilçesinde ilçe millî eğitim müdürü olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, WhatsApp isimli uygulama üzerinden oluşturulan ve anılan ilçede görev yapan bir kısım müdür ve müdür yardımcıları ile öğretmenlerin üye olarak bulunduğu Arifiye Yeniden Diriliş isimli kapalı bir gruba üye olarak eklenmiştir. Söz konusu grupta yapıldığı iddia edilen paylaşımların sosyal medyada ve bir haber sitesinde yayımlanması üzerine başvurucu hakkında idari tahkikat başlatılmıştır.

3. Tahkikat kapsamında başvurucu, ilçe millî eğitim müdürlüğü görevinden alınarak İl Millî Eğitim Müdürlüğü emrine sınıf öğretmeni olarak atanmıştır. Maarif müfettişlerince başvurucu hakkında düzenlenen soruşturma raporunda; başvurucunun statü olarak diğer grup üyelerinin amiri konumunda olduğu, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu gereğince amirin maiyetindeki memurlara hakkaniyet ve eşitlik içinde davranması

gerektiği, buna rağmen başvurucunun belirli sayıda üyesi olan bir WhatsApp grubuna üye olarak grup üyesi olmayan öğretmen ve idarecilerde huzursuzluk ve dışlanmışlık hissi oluşturduğu belirtilmiştir. Sosyal medyaya ve internet sitelerine yansıyan paylaşımların ilçe genelindeki bazı kurumlarla ve kişilerle ilgili olduğu, tarafsızlık ve hakkaniyet ölçüleri içerisinde görevini yerine getirmesi gereken başvurucuya duyulan güvenin sarsıldığı, söz konusu durumun eğitim camiasında ayrımcılığa ve olumsuz bir hava oluşmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Soruşturma raporunda, başvurucunun eyleminin hizmet içinde devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunma disiplin suçunu oluşturduğu ve 657 sayılı Kanun gereğince başvurucunun 1/30 oranında aylıktan kesme cezası ile tecziye edilmesinin uygun olduğu yönünde değerlendirmelerde bulunulmuştur.

4. Başvurucu, ilçe millî eğitim müdürlüğü görevinden alınarak öğretmen olarak atanması işleminin iptal edilmesi talebiyle 12/9/2017 tarihinde Sakarya 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde; işlemin amacının ve kamu yararının ortaya konulamadığı, tahkikata başlanmasının atama işlemini gerekli kılmadığı, takdir yetkisinin keyfî kullanıldığı ve sebep ile maksat unsurlarına aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5. İdare Mahkemesi, tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle 16/5/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; söz konusu eylem nedeniyle tarafsız, tüm çalışanlara eşit mesafede olması ve görevini hakkaniyet ölçüleri içerisinde yerine getirmesi gereken başvurucuya duyulan güvenin sarsıldığı, İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü bünyesinde çalışan ancak grup üyesi olmayanlarda huzursuzluk ve dışlanmışlık hissi oluşturduğu, öğretmen ve idareciler arasında gruplaşmalar oluşturduğu ve eğitim camiasında ayrımcılığa yol açtığı ifade edilmiştir. Başvurucu tarafından yapılan istinaf başvurusu İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesinin 18/10/2018 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 13/11/2018 tarihinde öğrendikten sonra 13/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

8. Öte yandan başvurucu; söz konusu içeriklerin kurgu ve montaj olduğunu, gerçeği yansıtmadığını ve kapalı bir gruba üye olmanın yaptırıma bağlanamayacağını, aksi durumun haberleşme hürriyetine aykırı olduğunu ve ne şekilde ayrımcılığa neden olduğunun açıklanmadığını ileri sürerek aylıktan kesme disiplin cezasına karşı iptal davası açmıştır. İdare Mahkemesi, öğretmen ve idareciler arasında gruplaşmaya ve ayrımcılığa neden olan eylemler nedeniyle tesis edilen disiplin cezasının hukuka uygun olduğunu belirterek 10/1/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; disiplin soruşturmasına dayanak paylaşımların kurgu ve montajdan ibaret olduğu iddiasının WhatsApp yazışmalarının içeriği ile ilgili olduğu, başvurucunun belirli sayıda üyesi olan, her isteyenin üye olamadığı WhatsApp grubuna üye olmasının ve üye olduktan sonra çeşitli paylaşımlarda bulunmasının dahi anılan gruba üye olmayan kişilerde ve kamuoyunda ayrımcılık yapıldığı yönünde düşünceye neden olduğu ve başvurucunun olay tarihindeki konumu dikkate alındığında kendisine olan itibar ve güven duygusunun sarsıldığı ifade edilmiştir. İstinaf başvurusu 19/7/2019 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; kendisine isnat edilen eylemin idari yaptırım gerektirdiğine ilişkin bir mevzuatın ya da içtihadın bulunmadığını, müfettişlerce yapılan hatalı değerlendirmelerin derece mahkemelerince doğrudan kabul edildiğini, WhatsApp görüşme içeriklerinin montaj olduğu hususunun dikkate alınmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu; kapalı bir gruba üye olması nedeniyle tesis edilen işlemin keyfi ve hakkaniyete aykırı olduğunu, söz konusu kararın aynı mesleki çevreden kişilerle sosyal ilişki kurulmasına engel teşkil ettiğini, karar nedeniyle sosyal kimliğinin oluşmasının ve özel bir sosyal hayat sürdürmesinin mümkün olmadığını belirterek özel hayata saygı hakkının, haberleşme hürriyetinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. Bakanlık görüşünde; başvurucunun kazanılmış hak aylığına uygun olarak İl Millî Eğitim Müdürlüğü emrine eğitim uzmanı olarak atanması hususunda idarenin takdir yetkisinin bulunduğu, başvurucuya isnat edilen eylemlerin niteliği dikkate alındığında idarecilik görevini yürüten başvurucunun bu görevden alınmasının hizmetin bir gereği olduğu ve işlemin kamu yararı ve hizmet gerekleri gözetilerek takdir yetkisi kapsamında gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvurucunun iddialarının ilçe millî eğitim müdürlüğü görevinden alınarak öğretmen olarak atanması işleminin iptali talebiyle açtığı dava sürecine ilişkin olduğu görülmektedir. Dolayısıyla değerlendirme, tesis edilen atama işlemi çerçevesinde yapılacaktır.

12. Başvurucunun idarecilikten alınarak öğretmenlik görevine atanması işleminin iptal edilmesi talebiyle açılan davanın reddedilmesi üzerine yapılan başvuruda, mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatına etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunarak bu kapsamda incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Kamu idaresi tarafından tesis edilen atama işlemiyle başvurucunun özel hayatına saygı hakkına yapılan müdahalenin 657 sayılı Kanun'un 71. ve 76. maddeleri dayanak alınarak gerçekleştirildiği görüldüğünden kanuni dayanağı bulunmaktadır. Ayrıca müdahalenin Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrası kapsamında kamu hizmetinin etkin bir şekilde yürütülmesi ve mesleki disiplinin sağlanması meşru amacına dayandığı anlaşılmaktadır (Namet Sevinç, B. No: 2015/9155, 10/1/2019, §§ 41-43). Bu belirlemenin ardından müdahale, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük yönünden irdelenecektir.

15. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre personel rejimi gibi sıkı kural ve şartlara tabi bir alanda, kamu görevini yürütmekle görevli kişilerin hak ve özgürlüklerine herhangi bir vatandaşa uygulanamayacak sınırlamalar getirilmesi demokratik bir toplumda gerekli olabilir. Bu kapsamda kamu makamlarının, faaliyetin niteliği ve sınırlamanın amacına göre değişen geniş bir takdir yetkisinin bulunması doğaldır. Ancak müdahalenin haklı olduğunun kabul edilebilmesi için kamu makamlarınca müdahalenin gerekliliği konusunda ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulması gerekir. Buna göre özel hayata saygı hakkına yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez (Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015,

§§ 44- 47; (A.K., B. No: 2015/10298, 7/3/2019, §§ 50, 51; Namet Sevinç, §§ 47, 48).

16. Atama işlemine dayanak olarak kabul edilen muhakkik raporunda ve işleme karşı açılan dava sürecinde verilen mahkeme kararlarında, başvurucunun sınırlı sayıda üyesi olan kapalı bir WhatsApp grubuna üye olarak grup üyesi olmayan öğretmen ve idarecilerde huzursuzluk ve dışlanmışlık hissi oluşturduğuna, maiyetindeki memurlara hakkaniyet ve eşitlik içinde davranmadığına ve görevini tarafsız şekilde yerine getirmediğine ilişkin tespitlerde bulunulmuştur.

17. İdari ve yargısal makamlarca atama işleminin gerekçesi olarak kabul edilen hususların kamu hizmetinin etkin bir şekilde yürütülmesi ve mesleki disiplinin sağlanması şeklinde öngörülen meşru amaçlara uygun bir tedbir olarak nitelendirilmesi mümkün görünmemektedir. Zira kapalı bir WhatsApp grubuna üye olmanın grup üyesi olmayan öğretmen ve idarecilerde huzursuzluk ve dışlanmışlık hissi oluşturduğunun kabul edilebilmesi için somut olayda ileri sürülen hususlardan daha güçlü gerekçelerin bulunması ve varsayımlardan öte tedbirin gerekliliğini ortaya koyan ikna edici olgulara dayanılması gerekir. Başvurucunun idarecilik görevinden alınmasına ilişkin işlemin gerekliliğine yönelik başvurucu özelinde bu anlamda ikna edici gerekçelerin bulunmadığı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla benimsenen yaklaşımın kamu idaresinin takdir yetkisinin kapsamını aştığı ve idari ve yargısal makamlarca verilen kararlarda gerçekleştirilen müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğunu ortaya koyan ilgili ve yeterli gerekçelerin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve 100.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL

EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Sakarya 1. İdare Mahkemesine (E.2017/787, K.2018/443) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 294,70 TL harçtan ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdari Dava Dairesine (E.2018/853) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEKAİ DİKER VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/499 | Karar tarihi: 09.02.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/499

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEKAİ DİKER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/499)

Karar Tarihi: 9/2/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucular : Zekai DİKER ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAMİL KITAY VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/2227 | Karar tarihi: 09.02.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/2227

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAMİL KITAY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/2227)

Karar Tarihi: 9/2/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Kamil KITAY ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile Anayasa'da yer alan diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan

sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİNE ALP VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/5239 | Karar tarihi: 09.02.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/5239

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİNE ALP VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/5239)

Karar Tarihi: 9/2/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucular : Emine ALP ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile Anayasa'da yer alan diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan

sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

D. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURHAN YÜKSEL

B. No: 2019/28536 | Karar tarihi: 09.02.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/28536

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURHAN YÜKSEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/28536)

Karar Tarihi: 9/2/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Burhan YÜKSEL

Vekili : Av. Ekrem TAŞKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle iş sözleşmesi feshedilen başvurucunun masumiyet karinesinin, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, makul sürede yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/8/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. 1973 doğumlu başvurucunun iş akdi, Kızıltepe Belediye Başkanlığı (Belediye) bünyesinde değişik alt işverenler (şirket) nezdinde işçi statüsünde çalışmakta iken 25/1/2017 tarihinde

feshedilmiştir.

6. Başvurucu, haksız şekilde işten çıkarıldığı gerekçesiyle işe iade talepli tespit davası açılmıştır.

7. Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) -iş mahkemesi sıfatıyla- 4/1/2018 tarihli kararı ile davanın reddine hükmetmiştir.

8. Başvurucu, karara karşı istinaf yoluna başvurmuş; kararın kaldırılmasını ve davanın kabulüne karar verilmesini talep etmiştir.

9. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi başvurucunun iddialarını incelemiş; 8/10/2018 tarihli kararıyla ilk derece mahkemesi kararının gerekçe yönünden kaldırılmasına ve ilk derece mahkemesi hükmü yerine geçmek üzere davanın reddine -kesin olmak üzere- hükmetmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararın 29/7/2019 tarihinde tebliğ edildiğini belirtmiştir.

11. Başvurucu 9/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Anayasa Mahkemesinin 9/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu; feshin usul ve yasaya aykırı olduğunu, savunması dahi alınmadan iş akdinin sonlandırıldığını, hakkında adli yahut idari bir soruşturmanın bulunmadığını, uzun yıllardır davalı Belediyede sorunsuz bir şekilde çalıştığı hâlde gerekçe gösterilmeksizin görevine son verildiğini belirtmiştir. Derece mahkemelerince yapılan araştırma neticesinde herhangi bir terör örgütü ile irtibatı olmadığı tespit edildiği hâlde açmış olduğu işe iade davasının reddedildiğini ifade eden başvurucu, kendisiyle benzer durumdaki kişiler yönünden farklı kararlar verildiğini, yargılama sürecinde yeterli inceme ve araştırma yapılmadığını, iddia ve itirazlarının incelenmediğini belirterek Anayasa'nın 10., 36. ve 38. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler ... "

15. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

16. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de otuz günlük süre kuralıdır. Sürenin başvurunun her aşamasında dikkate alınması gerekir (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521,

4/12/2013, § 32). Otuz günlük süreye ilişkin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihi esas alınmalıdır.

17. Bireysel başvuruların 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak başvuru yollarının tüketildiği tarihten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibarenin nihai kararın gerekçesinin öğrenildiği tarih olarak anlaşılması gerekir (A. C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 25).

18. Bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliği, öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun nihai kararın gerekçesini dava dosyasını incelemek suretiyle öğrenmesi mümkündür. Bu doğrultuda dosyadan suret alınması gibi hâllerde başvurucunun gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilebilir. Başvuruculara nihai kararın gerekçesini öğrendiklerini beyan ettikleri tarih de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

19. Diğer yandan somut olayın koşullarında başvurucunun nihai karardan daha erken bir tarihte haberdar olması gerektiğinin değerlendirilmesi durumunda Anayasa Mahkemesi, başvuru süresinin başlangıcı için bu tarihi de esas alabilir (Ögeday Akın, B. No: 2014/2345, 10/6/2015, § 38).

20. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, henüz avukatına tebliğ edilmemiş olmakla birlikte nihai karar olan gerekçeli Yargıtay ilamının ilk derece mahkemesine ulaştığı, başvurucunun avukatının ise bireysel başvuru formunda bu karardan haberdar olduklarını belirttiği tarihten daha önce ilk derece mahkemesine söz konusu ilamın tebliğe çıkarılması için birden fazla talepte bulunduğunun anlaşıldığı bir bireysel başvuruda başvuru süresinin avukatın ilk yazılı talep tarihinden itibaren işlemeye başladığını kabul etmiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, gerekçeli nihai kararın ilk derece mahkemesine ulaştığından başvurucunun haberdar olduğu ve bu durumda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) Avukat Bilgi Sistemi'ni kullandığı görülen başvurucu vekilinin nihai karar sonucunu ve gerekçesini kesin olarak öğrenme olanağı olduğu konusunda şüphe bulunmadığını ifade etmiştir (Suat Bircan [GK], B. No: 2014/16800, 1/12/2016, §§ 25-27).

21. UYAP kullanıcıların kendilerini ilgilendiren bilgi ve belgelere ihtiyaç duymaları hâlinde hızlı ve kolay şekilde ulaşabilmelerini sağlamaktadır. Her türlü bilgi ve belge alışverişi de UYAP üzerinden elektronik ortamda ve anlık denebilecek kısa sürede gerçekleştirilebilmektedir (Hüseyin Aşkan, B. No: 2017/15649, 21/7/2020, § 26).

22. Yargı sisteminin parçası olarak avukatlar sistemde vekâleti bulunan dava dosyalarını internet üzerinden UYAP'tan yararlanarak inceleyebilmekte, bu dosyalardan suret alabilmekte, elektronik imza ile sistemdeki dava dosyalarına evrak ekleyebilmekte, yeni dava dosyası açabilmekte ve harç ödeyebilmektedir. Ayrıca nihai kararın gerekçesine erişmenin mümkün hâle geldiği durumlarda başvurucu avukatları bu sistemi kullanmak suretiyle nihai kararın gerekçesini kesin olarak öğrenme imkânını da elde etmektedir (Hüseyin Aşkan, § 27).

23. Tüm bu işlemler yapılırken bilgi ve belgelerin son hâli, değişmez ve güvenli bir şekilde veri tabanında saklanmakta ve belgeler üzerinde yapılan işlemler UYAP evrak işlem kütüğünde kayıt altına alınmaktadır. Evrak işlem kütüğü, evrak üzerinde yapılan işlemleri (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına almaktadır. Kayıt altına alınan evrak üzerindeki işlemleri yapan şahsın adı soyadı, sıfatı, birimi, yapılan işlemin niteliği, tarih ve saati sistemde saklanmaktadır (Hüseyin Aşkan, § 28).

24. Başvuruya konu olayda nihai karar olan Bölge Adliye Mahkemesi kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan inceleme neticesinde ilgili kararın başvurucuyu yargılamada ve bireysel başvuruda temsil eden avukat tarafından 18/12/2018 günü saat 16.38 ve 17.33'te açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu işlemi yapan ilgililerden işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrenmeleri beklenir. Böyle bir durumda işlem yapılırken nihai kararın sonucunun öğrenildiği kabul edileceğinden bireysel başvuru süresinin bu tarihten itibaren başlatılması gerekir.

25. Bu kapsamda nihai kararın başvurucuyu temsil eden avukat tarafından UYAP üzerinden 18/12/2018 tarihinde okunduğu, dolayısıyla nihai karardan haberdar olunduğu ve bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin 18/12/2018 tarihinden itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yolunda başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Mehmet Özcan, B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27).

26. Sonuç olarak bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan 18/12/2018 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresinin son günü olan 17/1/2019 tarihinden sonra 9/8/2019 tarihinde yaptığı bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 9/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEZİBAN KARABULUTLU

B. No: 2019/42860 | Karar tarihi: 09.02.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/42860

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEZİBAN KARABULUTLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/42860)

Karar Tarihi: 9/2/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Keziban KARABULUTLU

Vekili : Av. Mevlüt GÜNEŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlandığı gerekçesiyle öğretmenlik görevine başlatılmama işlemine karşı açılan iptal davasında davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/12/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu girmiş olduğu Kamu Personeli Seçme Sınavı sonucuna göre 20/7/2017 tarihinde Şanlıurfa'nın Viranşehir Uluğbey Ortaokuluna Bilişim Teknolojileri öğretmeni olarak yerleştirilmiştir.

7. Başvurucu hakkında 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (676 sayılı KHK) 74. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bent uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlanması nedeniyle başvurucunun göreve ataması gerçekleştirilmemiştir.

8. Başvurucu söz konusu işlemin iptali istemiyle 19/1/2018 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, atamasının gerçekleştirilmemesine yönelik işlemin hiçbir somut gerekçeye dayanmadığı ve herhangi bir açıklama içermediğini belirtmiştir. İşlemin gerekçesini bilmemekten yakınmıştır. Atamasının engellenmesini gerektiren herhangi bir sebep olmadığını belirterek işlemin iptalini talep etmiştir.

9. Şanlıurfa 1. İdare Mahkemesi 30/5/2018 tarihinde, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 15. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi uyarınca davayı yetki yönünden reddetmiştir. Kararda, uyuşmazlığın çözümünde Ankara İdare Mahkemesinin yetkili olduğu belirtilmiştir.

10. Ankara 6. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 12/7/2018 tarihli ara kararı ile güvenlik soruşturmasına esas bilgi ve belgeleri istemiştir. Ancak ara kararına cevap olarak gönderilen bilgi ve belgeleri başvurucuya tebliğ etmemiş ya da başvurucunun incelemesine imkân sunmamıştır.

11. Mahkeme 24/12/2018 davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Dava dosyasının incelenmesinden; davalı idareye öğretmen olarak atanmaya hak kazanan davacı hakkında yaptırılan güvenlik soruşturmasında tespit olunan hususlar güvenlik soruşturmasının olumsuz kabul edilebileceği haller kapsamında değerlendirilerek atamasının iptal edilmesi üzerine bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Bakılan davada, dosya kapsamı bir bütün olarak değerlendirildiğinde ve davacının yürüteceği kamu görevinin özelliği ve hassasiyeti de dikkate alındığında, güvenlik soruşturması sonucunun olumsuz kabul edilerek atamasının iptal edilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır."

12. Başvurucu karara karşı 27/2/2019 tarihinde istinaf yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, hiçbir somut açıklama veya delile değinmeksizin atamasının gerçekleştirilmediğinden yakınmıştır. Hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karara değinerek tedbir süresince herhangi bir suç işlemediği takdirde kamu davasının düşeceğini ve herhangi bir hüküm ifade etmeyeceğini söylemiştir. Bu nedenle güvenlik soruşturmasına hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının dayanak alınmaması gerektiğini ileri sürmüştür.

13. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 9/10/2019 tarihinde istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

14. Nihai karar, başvurucuya 20/11/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 18/12/2019

tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesi şöyledir:

"Devlet memurluğuna alınacaklarda aşağıdaki genel ve özel şartlar aranır.

A) Genel şartlar:

1. Türk Vatandaşı olmak,

2. Bu Kanunun 40 ncı maddesindeki yaş şartlarını taşımak,

3. Bu Kanunun 41 nci maddesindeki öğrenim şartlarını taşımak,

4. Kamu haklarından mahrum bulunmamak,

5. Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (…) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

6. Askerlik durumu itibariyle;

a) Askerlikle ilgisi bulunmamak,

b) Askerlik çağına gelmemiş bulunmak,

c) Askerlik çağına gelmiş ise muvazzaf askerlik hizmetini yapmış yahut ertelenmiş veya

yedek sınıfa geçirilmiş olmak,

7. 53 üncü madde hükümleri saklı kalmak kaydı ile görevini devamlı yapmasına engel

olabilecek (…) akıl hastalığı (…) bulunmamak.

8. [Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.:2018/73; K.:2019/65 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir]

B) Özel şartlar:

1. Hizmet göreceği sınıf için 36 ve 41 nci maddelerde belirtilen öğretim ve eğitim kurumlarının birinden diploma almış olmak,

2. Kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında aranan şartları taşımak."

16. 676 sayılı KHK'nın 74. maddesiyle 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen ve Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararıyla iptal edilen (8) numaralı alt bent şöyledir:

"Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 9/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

18. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

19. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu, tesis edilen işlemin herhangi bir gerekçe içermediğinden yakınarak hangi sebeple güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlandığını bilmediğini belirtmiştir. Hakkında verilen hükmün açıklanması geri bırakılma kararına ait denetim sonucunda kamu davası düşeceğinin altını çizerek güvenlik soruşturmasında söz konusu durumun dayanak olarak alınmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek hukuk devleti ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde, başvurucunun yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu iddialardan ve üzerine atılı eylemlerden haberdar olduğu, işleme karşı iptal davası açarak anılan işleme yönelik bilgi ve kanıtlar ile iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı da elde ettiği, derece mahkemelerinin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında elde edilen delilleri ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirmek suretiyle sonuca ulaştığı belirtilmiştir. Başvurucunun çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkelerine aykırı bir uygulamaya maruz kalmadığı, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunun olumsuz olmasına neden olabilecek durum hakkında dayanaklarını, idare tarafından bilgilendirilmemişse dahi iddia ve delillerini ileri sürebilecek kadar bilgi sahibi olduğu ifade edilmiştir. Bireysel başvuru kapsamında yapılacak incelemede aktarılan hususların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Mahkeme kararından başvurucunun neden güvenlik soruşturmasının olumsuz kabul edildiği anlaşılamamaktadır. Bu nedenle başvurucunun şikayetlerinin adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

25. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

26. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa’nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

27. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açıkça bir keyfilik görüntüsünün olmaması ve makul bir biçimde gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (İbrahim Ataş, B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 23).

28. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden, hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (İbrahim Ataş, § 24).

29. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi, tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hale getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

30. Somut olayda öğretmen olarak yerleştirilmesi yapılan başvurucu hakkında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak neticelenmesi nedeniyle başvurucunun ataması gerçekleştirilmemiştir. İşleme karşı açılan dava reddedilmiştir. Mahkeme kararında, başvurucunun güvenlik soruşturması sonucunda hangi tespitlerin yapıldığı ve bu tespitlerin neden olumsuz olarak kabul edildiğine ilişkin herhangi bir değerlendirme yer almamaktadır.

31. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine eklenen "Güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılmış olmak" şeklindeki alt bendin başvurucunun yerleştirildiği kadro da

dâhil olmak üzere tüm devlet memurluğu kadrolarına atanabilmek için güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması şartı getirdiği açıktır. Bu sebeple öğretmen kadrosuna yerleştirilen başvurucunun güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına tabi tutulacağının öngörülebilir olduğundan kuşku duymayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır. Bireysel başvuruya konu kararın gerekçesinden Mahkemenin 657 sayılı Kanun'un 48. maddesine eklenen alt bentteki şartı güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması biçiminde yorumladığı anlaşılmaktadır.

32. Anılan kuralın Anayasa Mahkemesinin 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararıyla iptal edilmiş olması da bu neticeyi değiştirmemektedir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararında özel hayata saygı hakkıyla sınırlı bir inceleme yapıldığı dikkatten kaçırılmamalıdır. Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucu bireylerin kişisel verilerinin toplanmasının, işlenmesinin ve kullanılmasının kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilerek bu müdahaleye dayanak oluşturan kanunun hukuk devleti ilkesinin gerektirdiği kriterleri karşılayıp karşılamadığı irdelenmiştir. Anayasa Mahkemesi, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması neticesinde devlet memurluğuna atanmada esas alınacak kişisel veri niteliğindeki bilgilerin alınmasına, kullanılmasına ve işlenmesine yönelik güvenceler ve temel ilkeler kanunla belirlenmeksizin bunların alınmasına ve kullanılmasına izin verilmesinin Anayasa’nın 13., 20. ve 128. maddeleriyle bağdaşmadığı sonucuna ulaşmıştır (Sebiha Kaya, B. No: 2018/34124, 20/5/2021,§ 45).

33. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanmasında öncelikli yetkinin derece mahkemelerine ait olduğunun altı bir kez daha çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin kendi yorumunu derece mahkemelerininkinin yerine kaim etmesi söz konusu olamaz. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının etkilerinin adil yargılanma hakkıyla çelişip çelişmediğini incelemek Anayasa Mahkemesinin görevindedir. Bu bakımdan bireysel başvuru kapsamında yapılacak değerlendirmede derece mahkemelerinin söz konusu fıkranın güvenlik soruşturmasının olumlu sonuçlanmasını gerektirdiği biçimindeki yorumu veri kabul edilecektir (Sebiha Kaya, § 48).

34. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumlu sonuçlanması şartının aranmasının kuralı belli ölçüde muğlaklaştırdığı söylenebilir. Zira güvenlik soruşturmasının olumlu neticelenip neticelenmediği konusunda ulaşılacak sonucun atamaya yetkili konumda bulunan kişi veya kişilere bağlı olarak değişmesi riski bulunmaktadır. Bu da keyfî ve ayrımcı uygulamaların gelişmesine, dolayısıyla bireylerin devlete olan güvenlerinin zedelenmesine sebep olabilecektir (Sebiha Kaya, § 49).

35. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Bu noktada gerekçeli karar hakkı, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli bir araç konumundadır. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedir.

36. Derece mahkemelerince gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfi uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şekli anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli değildir; aynı zamanda makul olması aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır (bkz. §§ 25-29).

37. Bu nedenle güvenlik soruşturmasının olumsuz olmasına bağlı olarak atanmamaya dair tesis edilen işleme karşı açılan bir davada, davacının hangi sebeple güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlandığının ve güvenlik soruşturması neticesinde elde edilen verinin kişinin yapacağı görevi neden olumsuz olarak etkilediğinin açıkça ortaya konulması önemlidir. Bu kapsamda derece mahkemelerinden beklenen, güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilgilerin neler olduğunu kararında belirtmesi ve söz konusu bilgiyi, davacının yerleştirildiği kurumu ve alacağı görevi gözönünde bulundurarak değerlendirmesidir. Burada önemli olan husus güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasını doğuran tespitlerin davacının şahsından kaynaklanması ya da davacının şahsıyla güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmasıdır. Yine bu noktada derece mahkemelerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfiliğin önüne geçebilmek adına önem arz etmektedir.

38. Bununla birlikte kamu güvenliği veya başkalarının haklarının korunması gibi haklı nedenlerin bulunması hâlinde hükme esas alınan kanıt ve belgelerin başvurucuya verilmemesi veya gösterilmemesi makul görülebilir. Ancak bu hâlde dahi hükme esas alınan belge kendisine verilmeyen başvurucunun savunma hakkında meydana gelen bu kısıtlamayı telafi edecek karşıt-dengeleyici imkânların başvurucuya sağlanması gerekir. Bu bağlamda başvurucunun belge içeriğinden haberdar edilmesinin, buna karşı savunma ve itirazlarını mahkemeye sunabilme fırsatına sahip olmasının dengeleyici bir imkân olduğu söylenebilir. Yine söz konusu belgenin başvurucu tarafından bilinmesinin sakıncalı olduğu düşünülen kısımları karartılarak başvurucuya verilmesi ya da başvurucunun söz konusu belgeyi Mahkeme kaleminde inceleme fırsatı bulması da dengeleyici birer imkân olarak görülebilir (Ayfer Atalmış, B. No: 2016/12198, 9/6/2020, § 35).

39. Mahkeme kararından başvurucunun güvenlik soruşturmasının neden olumsuz olarak kabul edildiği anlaşılamamaktadır. Kararın dayanağı olan istihbari nitelikteki bilginin içeriğinde yer alan tespit aktarılmamış, bu nedenle de güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasının davacının şahsına bağlı hangi nedenden kaynaklandığı kararda yer almamıştır. Bunun yanı sıra kararda güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilginin başvurucunun yapacağı göreve hangi nedenle olumsuz bir etki yaptığı da ortaya konulmamıştır. Öte yandan başvurucu hakkında yapılan tespitlerin neden başvurucu ile paylaşılmadığı kararda belirtilmediği gibi paylaşılmama nedeniyle savunma hakkında meydana gelen kısıtlamayı telafi edecek herhangi bir yolun denendiğine ilişkin açıklama da yapılmamıştır.

40. Kural olarak derece mahkemesi kararında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması halinde istinaf merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. İlk derece mahkemesi kararında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise başvurucular tarafından ileri sürülen esaslı itirazların istinaf mercii tarafından gerekçeli bir şekilde

karşılanması gerekir. Somut olayda başvurucunun temel iddialarının ilk derece mahkemesince kararda tartışılmamasına ve gerekçe oluşturulmamasına rağmen başvurucu tarafından ileri sürülen esaslı iddiaların Bölge İdare Mahkemesince de karşılanmadığı görülmüştür.

41. Sonuç olarak istihbari bilgilerin idari işlemi neden ve nasıl haklılaştırdığı hususunun derece mahkemelerinin gerekçelerinde yer almadığı görülmektedir. Derece mahkemeleri başvurucu hakkında elde edilen bilgileri herhangi bir şekilde değerlendirmemiş, bilginin tesis edilen işleme ulaşmadaki hukuki etkisi ve benzeri boyutları ile işin esası ile ilgili kendi değerlendirmesini ortaya koymamıştır. Diğer bir ifadeyle güvenlik soruşturmasının sonucuna ilişkin başvurucunun iddiaları yeterli bir şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu nedenle, yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

43. Başvurucu haksız bir şekilde görevine başlatılmaması nedeniyle çalışma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden çalışma hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiaları hakkında inceleme yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

44. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL maddi ve 250.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

45. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

46. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 6. İdare Mahkemesine (E.2018/1571) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 9.900 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ KOÇAK VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/52 | Karar tarihi: 09.02.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/52

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ KOÇAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/52)

Karar Tarihi: 9/2/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Hilmi Can TURAN

Başvurucular : Ali KOÇAK ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile Anayasa'da yer alan diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan

sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculların iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculların temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT ARKSAK

B. No: 2020/282 | Karar tarihi: 09.02.2023

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/282

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT ARKSAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/282)

Karar Tarihi: 9/2/2023

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Başvurucu : Murat ARKSAK

Vekili : Av. Şule RECEPOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, açlık grevindeki tutuklu ve hükümlülerin sağlık durumuna dikkat çekmek için oturma eylemi yapmak üzere toplanan gruba yönelik güç kullanımı ile yakalama sonrasında fiziksel şiddete maruz kalınması nedenleriyle kötü muamele yasağının ve soruşturma neticesinde verilen kararda geçen ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/12/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu başvuru formunda, İstanbul Barosuna kayıtlı olarak avukatlık mesleğini yürüttüğünü, 4/5/2019 günü açlık grevinde olan tutuklu ve hükümlülerin sağlık durumuna dikkat çekmek için Bakırköy Kapalı Kadın Ceza İnfaz Kurumu önünde oturma eylemi ve basın açıklaması yapmak için toplanan ailelere hukuki destek sağlamak amacıyla hazır bulunduğunu, milletvekilleri ve diğer avukatlar ile birlikte kolluk amiri ile görüşmelerin devam ettiği sırada kolluk görevlilerinin oturan çoğu yaşlı ve hasta eylemcilere orantısız müdahalede bulunduğunu, darp ve cebir ile alıkoyma yapılmak istenmesine üzerine tutanak tutacağını söylediğinde kendisinin de orantısız güç kullanılarak müvekkilleri ile birlikte gözaltına alındığını, ekip aracına götürülürken ve araç içinde maruz kaldığı polis memurunun fiziksel şiddeti nedeniyle başından ve kolundan yaralandığını belirtmiştir.

10. Başvurucu olay sebebiyle Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) İstanbul Valisi, Emniyet Müdürü ve kimlikleri tespit edilecek kolluk görevlileri hakkında 28/5/2019 tarihinde şikâyette bulunmuştur. Başvurucu şikâyet dilekçesinde özetle;

i. Çocukları uzun süreden beri açlık grevi yapan ailelerin olay günü çocuklarının ölüm orucuna girdiğini öğrenmeleri üzerine Bakırköy Kapalı Kadın Ceza İnfaz Kurumu önünde oturma eylemi yapmak istediğini, ailelerin avukatlarından olduğu için olay yerinde bulunduğunu,

ii. Barışçıl nitelikteki oturma eylemine avukat sıfatıyla görevini yapmak için katıldığını,

iii. Avukatlık görevini ifa ederken hukuki yardımda bulunduğu sırada avukat kimliğini vurguladığı hâlde yaşlı ve hasta olan müvekkilleri ile birlikte kolluk görevlilerinin orantısız müdahalesine maruz kaldığını,

iv. Müvekkillerinin ayaklarından sürüklenerek araca götürülmesi nedeniyle kolluk görevlilerine eylemlerinin suç olduğuna ilişkin yaptığı uyarı üzerine ekip aracına götürülürken ve ekip aracı içinde fiziksel şiddet ile hakarete maruz kaldığını,

v. Kolluk görevlileri tarafından haksız olarak alıkonulduğunu, düzenlenen olay tutanağının gerçeği yansıtmadığını

ifade etmiştir.

11. 4/5/2019 tarihli başvurucunun imzadan imtina ettiği “Olay, Yakalama ve Cumhuriyet Savcısı Görüşme Tutanağı” içeriği şöyledir:

“04. 05.2019 günü PKK/KCK Terör Örgütü Elebaşı Abdullah ÖCALAN'a sözde tecridin kaldırılması için süresiz açlık grevine başlayan HDP Hakkari Milletvekili [L.G.ye] destek olmak için yürütülen açlık grevlerinde intihar eden örgüt mensuplarını anmak amacıyla Hakların Demokratik Partisi organizesinde Terör Örgütüne müzahir şahısların katılımıyla, 30.04.2019 Salı gününden başlayarak her gün saat 12:00 sıralarında, idaremiz Bakırköy Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü önünde oturma eylemi yapılacağı bilgisi elde edilmesi

üzerine,

Bahse konu bilgiye istinaden Bakırköy Kadın Kapalı Ceza Tutuk Evi önünde 04.05.2019 günü saat. 11:00 sıralarında Bakırköy Emniyet Müdürlüğü Ekipleri ve ilgili Birimler gerekli güvenlik tedbirleri alınmış, 04.05.2019 günü saat:12.00 sularında 30 (otuz) kişilik grubun Bakırköy E-5 Güney Yan Yol 112 Acil Servis Komuta birimi önünde toplandıkları toplu bir şekilde Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu önünde doğru yolu kapatarak yürümeye başlamışlar, araç yolunu kapatmaları üzerine ceza evinin önüne gelmeden Umut çocukları rehabilitasyon evi önünde saat 12:10 sıralarında şahıslar yolu kapatmaları üzerine durdurulmuş burada bayan şahısların oturma eylemine geçtiği görülmüş. Yapılan eylemin kanuna aykırı olduğu usulüne uygun 3 (üç) defa megafon ses cihazı ile uyarı yapılmış dağılmaları için yeteri kadar süre tanınmış ancak şahısların dağılmamak için oturmaya devam etmişler. Grupla beraber HDP İstanbul Milletvekili [A.K.],, [T.Ç.], [D.C.] isimli Milletvekilleri gruba destekte bulunmuş, gözaltına alma işlemi sırasında görevlilere engel olmaya çalışmışlar, saat: 12:20 de oturma eylemine devam eden şahıslara dengeli ve orantılı olarak görevlilerimizce güç kullanılmak sureti ile grup içerisinden 6 (Altı) Bayan ile 1 (Bir) Erkek Şahıs Muhafaza altına alınmış, araç içerisinde yapılan kimlik tespitinde İstanbul Barosuna kayıtlı ... sicil Numaralı TC: ... [M.Ö.], İstanbul Barosuna Kayıtlı 5... sicil Numaralı TC 3..... Murat ARKSAK isimli şahısların Avukat oldukları yapılan kimlik ibrazından anlaşılmış ve her iki avukat muhafaza altına alınmış diğer şahıslar [S.A.], [H.T.], [N.B.] ve [B.D.] muhafaza altına alınmış, muhafaza sırasında şahısların direndikleri kendilerini yere attıkları ve yerden kalkmadıkları araca bindirme esnasında kapıya ve koltuklara kendilerini çarptıkları tarafımızdan görülmüş, şahıslara araç içerisinde yüzlerine karşı sanık hakları formunda bulunan hakları hatırlatılmış, geriye kalan yaklaşık 20 (yirmi) kişilik grup dağılmaları yönünde defalarca ikaz edilerek E.5 otobanı istikametine doğru dağılmaları sağlanmıştır...”

12. Başvurucunun Bayrampaşa Devlet Hastanesince 4/5/2019 tarihinde düzenlenen genel adli muayene raporunda “Sol kol iç yan yüzde 5x6 cm lik ekimoz mevcut. Sağ frontal bölgede 6x1 cm lik skar izi mevcuttur” tespiti yapılmıştır.

13. Başvurucunun Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanesi Adli Tıp Polikliniğince 4/5/2019 tarihinde düzenlenen gözaltı çıkış raporunda “04.05.2019 tarihinde gözaltına alındığını, gözaltına alınırken polis memurları tarafından darp edildiğini ifade etti” tespiti ile birlikte “Sağ frontal alanda 0,5x6 cm ve 0,5x3 cm, sol frontal alanda 3x0,5 açık kırmızı ekimoz, sol kol volar yüzde geniş alanda kırmızı - mor ekimoz, sağ arcus costada 7x1, 4x0,5 cm kırmızı noktasal ekimoz, abdomen sağ üst kadranda 4x1 cm açık kırmızı ekimoz mevcut” tespiti yapılmıştır.

14. Başvurucu 4/5/2019 tarihinde kolluk tarafından alınan ifadesinde özetle görevini ifa ettiği sırada gözaltına alındığını, kolluk aracı içinde darp edilmesi nedeniyle kolundan yaralandığını ve yine araç içinde bir memur tarafından sağ kaşının üzerine yumruk atıldığını, kolluk tarafından ifadesinin alınmasının hukuka aykırı olduğunu, Savcılıkta ifade vereceğini belirtmiş olup ifade işleminin ardından serbest bırakılmıştır.

15. Kolluk görevlileri tarafından 4/5/2019 tarihinde düzenlenen “CD İzleme Tutanağı” şöyledir:

“04. 05.2019 günü PKK/KCK Terör Örgütü Elebaşı Abdullah ÖCALAN'a sözde uygulanan tecridin kaldırılması için süresiz açlık grevine başlayan HDP Hakkari Milletvekili [L.G.ye] destek olmak için yürütülen açlık grevlerinde intihar eden örgüt mensuplarını anmak

amacıyla Hakların Demokratik Partisi organizesinde Terör Örgütüne müzahir şahısların katılımıyla, 30.04.2019 Salı gününden başlayarak her gün saat. 12:00 sıralarında, idaremiz Bakırköy Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü önünde oturma eylemi yapılacağı bilgisi elde edilmesi üzerine;

Bahse konu bilgiye istinaden Bakırköy Kadın Kapalı Ceza Tutuk Evi önünde 04,05.2019 günü saat.11:00 sıralarında Bakırköy Emniyet Müdürlüğü Ekipleri ve ilgili Birimler gerekli güvenlik tedbirleri alınmış, yapılacak eylem kamera ile kayıt altına alınmış CD ortamına aktarılan görüntüler yapılan incelemede; 04.05.2019 günü saat:12.00 sıralarında 30 (otuz) kişilik grubun Bakırköy E-5 Güney Yan Yol 112 Acil Servis Komuta birimi önünde toplandıkları toplu bir şekilde Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu önüne doğru yolu kapatarak yürümeye başlamışlar, araç yolunu kapatmaları üzerine cezaevinin önüne gelmeden Cezaevi sağ çaprazı Umut çocukları rehabilitasyon evi önünde saat 12:10 sıralarında, şahıslar yolu kapatmaları üzerine durdurulmuş burada bayan şahısların oturma eylemine geçtiği görülmüş, yapılan eylemin kanuna aykırı olduğu usulüne uygun 3 (üç) defa megafon ses cihazı ile uyarı yapılmış dağılmaları için yeteri kadar süre tanınmış ancak şahısların dağılmamak için oturmaya devam etmişler, görevli bayan memurlarımız oturma eylemine devam eden bayanlara dengeli bir şekilde tutarak yerden kaldırmaya çalışmış muhafaza altına alınırken şahısların ayrı ayrı direnme gösterdikleri ve kendilerini yere attıkları kalkmadıkları, araca bindirilirken şahısların tamamı ayrı ayrı zorluk çıkardıkları görülmüş bu işlemler sırasında grup içinde bulunan HDP İstanbul Milletvekili [A.K.], [T.Ç.], [D.C.K.] isimli milletvekilleri görevlilere engel olmaya çalışmış, grup içinde bir erkek şahsın da ayrıca direndiği bu şahısta muhafaza altına alınmış geride kalan diğer şahıslar E.5 istikametine doğru dağılmışlar yapılan CD izlemede anlaşılmıştır...”

16. Başvurucunun şikâyetini değerlendiren Başsavcılık tarafından kolluk görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma suçundan yürütülen soruşturma yönünden 7/8/2019 tarihinde ayırma kararı verilmiştir. Ayırma kararını takiben İstanbul Valisi ve İl Emniyet Müdürü hakkında aynı tarihte işleme konmama kararı verilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...Müşteki vekilinin C.Başsavcılığımıza yapmış olduğu müracaatında Avukat olan müvekkilinin Bakırköy Kadın Kapalı Cezaevinde kalan tutuklu ve hükümlülerin aileleriyle birlikte basın açıklaması yapmak istedikleri sırada müvekkilinin yanında bulunurken kolluk görevlilerinin fiziki müdahalelerine maruz kalmaları nedeniyle yaralandıklarını ve bu konuda İstanbul Valisi ile İl Emniyet Müdürü'nün emir veren sıfatı ile sorumlu oldukları iddiasıyla şikayetçi oldukları,

Soruşturma evrakları incelendiğinde Müşteki hakkında Bakırköy C.Başsavcılığımız'ın 2019/46256 Srş. sayılı dosyası ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 28/1 maddesi uyarınca iddianame düzenlendiği, haklarındaki yargılamanın Bakırköy 33.Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2019/371 E. Sayılı dosyası ile görülmekte olduğu, müştekinin iddiasının olay günü vazifelerini yerine getiren kolluk görevlilerince kötü muameleye maruz kaldıkları iddiaları ve iddia edilen olayla ilgili doğrudan ilgilerin bulunmayan İstanbul Valisi ile İl Emniyet Müdürünün bu talimatı verdikleri iddialarının soyut nitelikte olduğu anlaşılmakla,

4483 sayılı kanunun 4. Maddesi gereğince bizzat suç teşkil eden bir eylemin olmadığı anlaşılan olay nedeniyle soruşturma izni istenmeksizin 4483 sayılı yasanın 4. Maddesi uyarınca İşleme Konulmaması kararı verilmesi gerektiği anlaşılmış olmakla,

Şikayetin 4483 sayılı yasanın 4.maddesi uyarınca İŞLEME KONULMAMASINA,

Karardan bir örneğinin müşteki vekiline TEBLİĞİNE

Bu işleme konulmama kararına yönelik olarak4483 sayılı yasanın 9. Maddesi uyarınca karar tebliğ edilenlerin tebliğden itibaren 10 gün içinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesine itiraz yolunun açık olmasına,

Şikayet olunan hakkında tesis olunan işleme koymama kararı verilmekle bu nedenle soruşturma evrakı niteliğini kazanmayan şikayet ve evraka ilişkin olarak başkaca adli işlem devamına mahal ve yasal imkan bulunmadığına, evrak soruşturma defterinden numara almış olmakla, SADECE soruşturma defteri kaydının iş bu karar ile kapatılmasına, bu karar CMK anlamında bir kovuşturmaya yer olmadığı kararı olmadığından CMK 172 ve 173 maddelerinin uygulanmasına mahal olmadığına,...”

17. Başvurucu işleme konmama kararına şikâyete konu eylemler yönünden soruşturma izni aranmaksızın soruşturma yürütülmesi gerektiğini belirterek 1/10/2019 tarihinde İstanbul Bölge İdare Mahkemesinde itiraz etmiştir.

18. Başvurucunun itirazını inceleyen İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdare Dava Dairesi tarafından 21/11/2019 tarihinde kesin olarak incelenmeksizin ret kararı verilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...4483 sayılı Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 4. maddesinde; Bu Kanuna göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması, ihbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesi, iddiaların ciddî bulgu ve belgelere dayanması, ihbar veya şikâyet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soyad ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunmasının zorunlu olduğu belirtildikten sonra, bu şartları taşımayan ihbar ve şikâyetlerin, Cumhuriyet başsavcıları ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmayacağı kurala bağlanmıştır.

4483 sayılı kanunun 9.maddesinde ise; izin vermeye yetkili merciler tarafından verilen işleme koymama kararına karşı şikayetçinin itiraz yoluna gidebilirliği düzenlenmiş olup, soruşturma izni vermeye yetkili merciler arasında sayılmayan savcılıklar tarafından verilen işleme koymama kararlarına karşı ise bir itiraz yolunun ön görülmediği anlaşılmaktadır.

Başvurunun incelenmesinden; yakınıcı tarafından bazı kamu görevlilerinin üzerine atılı fiiller vasıta kılınarak yapılan başvuru üzerine itiraza konu karar ile 4483 sayılı Kanun kapsamında soruşturulacak nitelikte bir eylem olmadığı gerekçesiyle anılan Kanunun 4/4.maddesi uyarınca Savcılık tarafından verilen şikayetin işleme konulmaması kararında; her ne kadar İstanbul Bölge İdare Mahkemesine itiraz yolunun gösterilmesi üzerine adı geçenin bu karara itiraz ettiği anlaşılmakta ise de; yukarıda aktarılan usul hükümleri uyarınca, idare içerisinde yer almayan ve Kanunda sayılan soruşturma izni vermeye yetkili merciler dışında kalan Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından verilen "işleme konulmama" kararına karşı aynı Yasanın 9.maddesinde bir itiraz merci gösterilmediği anlaşıldığından; Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 2019/54007 Soruşturma No'lu ve 2019/37545 sayılı "İşleme Konulmaması Kararına" karşı yapılan itirazın incelenmeksizin reddine, kararın bir nüshasının Dairemizce itiraz edene, dosyanın ise ilgi sayılı hazırlık evrakı içerisinde hıfz edilmek üzere Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı’na gönderilmesine, 21/11/2019 tarihinde kesin olarak oybirliğiyle karar verildi...”

19. Başsavcılık tarafından kolluk görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma suçundan yürütülen soruşturmada ayırma kararını takiben 5/9/2019 tarihinde kovuşturmaya yer

olmadığına dair karar verilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...Müşteki vekilinin C.Başsavcılığımıza yapmış olduğu müracaatında Avukat olan müştekinin Bakırköy Kadın Kapalı Cezaevinde kalan tutuklu ve hükümlülerin aileleriyle birlikte basın açıklaması yapmak istedikleri sırada müvekkillerinin yanlarında bulunurken kolluk görevlilerinin fiziki müdahalelerine maruz kalmaları nedeniyle yaralandıklarını ve bu konuda İstanbul Valisi ile İl Emniyet Müdürü ile kolluk görevlilerinden şikayetçi olmuştur.

Soruşturma evrakları incelendiğinde müşteki hakkında Bakırköy C. Başsavcılığımızın 2019/46256 Srş. sayılı dosyası ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 28/1 maddesi uyarınca müdahale esnasında dağılmamakta direndikleri için güç kullanılarak muhafaza altında alındıkları gerekçesi ile iddianame düzenlendiği, haklarındaki yargılamanın Bakırköy 33. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2019/371 esas sayılı dosyası ile görülmekte olduğu, müşteki vekilinin iddiasının olay günü vazifelerini yerine getiren kolluk görevlilerince kötü muameleye maruz kaldıkları olduğu,

Şüphelilerin üzerlerine atılı suçun unsurları itibariyle oluşmadığı, olay günü müştekilerin herhangi bir idareden izin almadan yasa dışı gösteri eylemi yaptıkları ve kolluk görevlilerinin de eyleme müdahale ettiği, müştekilerin direnmesi nedeniyle zor kullanma yetkilerini kullandıkları, bu yetkilerini orantılı kullandıklarının değerlendirildiği anlaşılmakla,

Müsnet olayla ilgili olarak unsurları oluşmayan suç nedeniyle kamu adına KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA,...”

20. Başvurucu karara özetle, hakkında 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet etmek suçundan yürütülen yargılamanın henüz derdest olduğunu, herhangi bir araştırma yapılmadan sadece bu yargılamaya atfen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini belirterek Bakırköy Sulh Hâkimliğinde itiraz etmiştir.

21. Başvurucunun itirazını inceleyen Bakırköy Sulh Ceza Hâkimliğince kararın delillere, oluşa, eylemin niteliğine ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle itiraz 5/11/2019 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu başvuru formunda nihai kararı 20/11/2019 tarihinde öğrendiğini beyan etmiştir.

22. Başvurucu 17/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. Başsavcılık tarafından başvurucu ve diğer 6 şüpheli hakkında 23/5/2019 tarihli iddianame ile 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet etmek suçundan açılan kamu davasında yapılan yargılama neticesinde 21/10/2021 tarihinde, “atılı suçun unsurlarının oluştuğuna dair güvenlik birimlerine karşı koyma ve söz konusu eylemlerin cebir şiddet kullanılarak yapıldığına dair dosya içerisinde herhangi bir kanıt bulunmadığı, ayrıca güvenlik birimlerine karşı koymaktan açılmış bir davanın da olmadığı, bu sebeplerle unsurları itibariyle suç oluşmadığı” gerekçesi açıklanarak başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı istinaf edilmeksizin kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

24. Kötü muamele yasağı yönünden kolluk görevlilerinin güç kullanımına ilişkin ulusal hukuk için bkz. Özlem Kır (B. No: 2014/5097, 28/9/2016, §§ 22-30), Özge Özgürengin (B. No: 2014/5218, 19/4/2018, §§ 22-31).

B. Uluslararası Hukuk

25. Kötü muamele yasağı yönünden kolluk görevlilerinin güç kullanımına ilişkin uluslararası hukuk için bkz. Özlem Kır, §§ 31-35.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 9/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Toplantıya Müdahale Sırasında Güç Kullanımı Nedeniyle İnsan Haysiyetiyle Bağdaşmayan Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu kolluk görevlileri tarafından toplantıya müdahale sırasında güç kullanımı sebebiyle yaralanması ve yürütülen soruşturmada işleme konmama kararı ile kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi nedenleriyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde işleme konmama kararına karşı itiraz yolu açık olmadığı hâlde itiraz üzerine verilen incelenmeksizin ret kararından sonra yapılan bireysel başvurunun öncelikle süre yönünden değerlendirilmesi gerektiği, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucunun müdahale esnasında dağılmamakta direndiği için güç kullanılarak muhafaza altında alındığı gerekçesi ile iddianame düzenlendiği ve başvurucu hakkındaki yargılamanın hâlen derdest olduğunun belirtildiği, kararda ayrıca başvurucunun ve içinde bulunduğu eylemci grubun yapılan uyarılara rağmen dağılmayarak polis memurlarına direnmesi üzerine orantılı güç kullanıldığı ve bu nedenle zor kullanma yetkisinde sınırın aşılmadığı hususlarının ifade edildiği bildirilerek Anayasa Mahkemesinin içtihadına değinilmiştir.

b. Değerlendirme

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

(1) Üst Düzey Kolluk Amirlerinin Eylemlerine İlişkin İhlal İddiaları

29. Bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa’nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde olay hakkında etkili resmî bir soruşturma yürütülmesi gerekmektedir (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25). Ancak bu konuda bir soruşturmanın başlatılabilmesi için öncelikle söz konusu iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğinin tespit edilebilmesi için her türlü makul şüpheden uzak kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelerden de oluşabilir. Ancak bu uygun koşulların tespiti hâlinde bir soruşturma yükümlülüğünün bulunduğundan bahsedilebilir (C.D., B. No: 2013/394, 6/3/2014, § 28).

30. Başvurucu, başvuruya konu olayda kolluk görevlilerinin müdahalesi sırasında yaralanması nedeniyle kendisini yaralayan kolluk görevlilerine müdahale emrini veren kamu görevlileri hakkında işleme konmama kararı verilmesinden şikâyet etmiştir.

31. Başvurucunun varlığını ileri sürdüğü kolluk müdahalesi ile üst düzey kamu görevlilerinin talimatları arasında ceza hukuku kapsamında bir illiyet bağının bulunduğunu savunulabilir

kılan bir bilgi veya belge ortaya koyabildiği söylenemez. Ayrıca başvurucunun cezalandırılmasına karar verilmesini istediği, isimleri belli olmayan kamu görevlilerinin gerçekleştirilen toplantı ve gösteriye müdahale edilmesi yönünde talimat verdiğine ilişkin bir bilgi veya belge de başvuru dosyasında bulunmamaktadır. Öte yandan böyle bir talimatın varlığı kabul edilse bile bu durum da başlı başına anılan illiyet bağının kurulması için yeterli değildir. Zira başvuru konusu olayda, üst düzey kamu görevlilerinin toplantı ve gösteri yürüyüşü konusunda varlığı iddia edilen müdahale talimatının kolluk görevlilerinin yetkisini aşacak ve suç oluşturacak nitelikte hareket etmelerine yönelik olduğuna ilişkin herhangi bir somut kanıt da gösterilebilmiş değildir (soruşturma izni verilmemesine ilişkin benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Elif Güneş Yıldırım, B. No: 2014/12391, 5/4/2017, § 25).

32. Dolayısıyla somut olayda kamu görevlileri hakkında işleme konmama kararı verilmesinin etkili soruşturma yükümlülüğünü ihlal ettiği iddialarının yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelerden oluşan makul delillerle desteklenmediği, dolayısıyla söz konusu iddiaların soyut ve kanıtlanmamış şikâyetlerden oluştuğu kanaatine varılmıştır. Bu itibarla başvurucunun kamu görevlileri tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin iddiasının savunulabilir olmadığı sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

(2) Kolluk Görevlilerinin Güç Kullanımına İlişkin İhlal İddiaları

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

35. Toplantı ve gösteri sırasında kolluğun güç kullanılmasının kötü muamele yasağını ihlal ettiği iddialarında maddi yükümlülüğe ilişkin ilkeler Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], (B.No: 2013/3924, 6/1/2015, § 82) ve Özge Özgürengin (§§ 46-54, 70-80) kararlarında açıklanmıştır.

36. Sadece sınırları belli bazı durumlarda güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilebilmektedir. Bu kapsamda, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde yakalamayı gerektiren durumlarda ve gösteriye katılanların kendi tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak mümkündür. Ancak bu durumda dahi bu tür bir güce sadece kaçınılmaz hâllerde ve orantılı olmak koşuluyla başvurulabilir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], § 82).

37. Yakalama gerektiren durumlarda, özellikle yakalamaya karşı direnmenin olduğu hâllerde şüphesiz ki kolluk makamlarının bedensel güç uygulaması anayasal yönden sorun oluşturmamaktadır. Aynı şekilde gerekli olmadığı sonradan anlaşılan hâllerde yapılan yakalamalarda dahi yakalanmasına çalışılan kişinin direnmesi kolluk makamlarının zor kullanma yetkisini kullanmasını gerektirebilir (Nergiz Şen ve diğerleri (2), B. No: 2017/17702, 4/7/2022, § 50).

38. Başvurucu oturma eylemi yapan müvekkillerine hukuki destek vermek için toplanan grupta yer aldığını, gösteri yapan müvekkillerine kolluk tarafından müdahale edilmesi üzerine tepki gösterdiğinde kolluk görevlilerinin fiziki şiddetine maruz kaldığını ileri sürmüştür.

39. Somut olayda oturma eylemi yapmak üzere toplanan gruba kolluk görevlileri tarafından güç kullanılarak müdahale edilmiştir. Başvurucunun müdahale neticesinde basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte yaralandığı adli muayene raporları ile tespit edilmiştir. Kolluk görevlilerinin fiziksel müdahalesinin varlığı, zor kullanma tutanaklarına yansımış olup Başsavcılık tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda da açıkça belirtildiğinden bu hususta bir tereddüt yoktur.

40. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karardaki kabul karşısında incelenmesi gereken husus polisin müdahalesinin gerekli olup olmadığı, gerekli ise ölçülü olup olmadığıdır.

41. Başvurucuya yönelik yakalama işlemine direnme nedeniyle güç kullanıldığı kamu makamlarınca açıklanmıştır. Olay tutanağında yer verilen bu husus başvurucu tarafından kabul edilmemiş, imtina etmesi nedeniyle imza ile doğrulanamamıştır. Diğer taraftan, kamera kayıtlarının incelenmesi neticesinde hazırlanan tutanakta oturma eylemine müdahale sırasında isimleri belirtilen üç milletvekilinin görevlilere engel olmaya çalıştığı, bu sırada grup içinde bir erkek şahsın direnmesi sebebiyle yakalandığı belirtilmiş ancak direnen şahsın kimliğine ilişkin her hangi bir tespit yapılmamıştır.

42. Soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda “olay günü müştekilerin herhangi bir idareden izin almadan yasa dışı gösteri eylemi yaptıkları ve kolluk görevlilerinin de eyleme müdahale ettiği, müştekilerin direnmesi nedeniyle zor kullanma yetkilerini kullandıkları, bu yetkilerini orantılı kullandıklarının değerlendirildiği” belirtilmiş ise de başvurucunun davranışlarına veya müdahalenin kaçınılmaz olduğuna ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır.

43. Başvurucu hakkında başvuruya konu olaylar nedeniyle görevi yaptırmamak için direnme suçundan başlatılan bir ceza soruşturması bulunmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucunun 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etmek suçundan cezalandırılması istemiyle açılan kamu davasında verilen beraat kararında ise “güvenlik birimlerine karşı koyma ve söz konusu eylemlerin cebir şiddet kullanılarak yapıldığına dair dosya içerisinde herhangi bir kanıt bulunmadığı, ayrıca güvenlik birimlerine karşı koymaktan açılmış bir davanın da olmadığı, bu sebeplerle unsurları itibariyle suç oluşmadığı” gerekçesi açıklanmıştır.

44. Başvurucu hakkında verilen beraat kararı gerekçesi de gözönüne alındığında başvurucunun kamu görevlilerine direnip direnmediği hususunda tereddüt bulunduğundan güç uygulanmasının gerekliliği tam olarak anlaşılamamıştır. Sonuç olarak kullanılan gücün kaçınılmaz olduğunun kamu makamlarınca ortaya konulamadığı değerlendirilmiştir.

45. Bu tespitten sonra kolluk görevlileri tarafından gerçekleştirilen eylemin hangi boyuta ulaştığı değerlendirilmelidir. Somut olay bir bütün olarak değerlendirildiğinde -özellikle başvurucunun baş bölgesindeki yaralanma dikkate alındığında- eylemin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak nitelendirilmesi mümkün görülmüştür.

46. Devletin negatif yükümlülüğünün yanı sıra pozitif yükümlülüğü kapsamında her türlü kötü muamele olayının sorumlularını belirlemesi ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek yeterlilikte etkili bir soruşturma yürütmesi gerekmektedir. Somut olayda, başvurucu kolluk görevlilerinin eylemleri sonucu yaralanmış ve bu nedenle görevlilerden şikâyetçi olmuştur.

47. Soruşturma makamlarının kamu görevlileri tarafından gerçekleştiği iddia edilen eylemlerle ilgili olarak ileri sürülen kötü muamele şikâyetlerini incelerken özenli davranması, bu olaylara müsamaha gösterilmediği yönündeki algının oluşmasında büyük

önem taşımaktadır. Bu bağlamda yapılan soruşturmada her türlü delilin toplandıktan sonra yapılacak değerlendirilme ile sonuca ulaşılması gerekmektedir.

48. Açıklanan ilke çerçevesinde başvuru konusu soruşturma incelendiğinde başvurucunun şikâyeti üzerine kolluk görevlileri hakkında derhâl soruşturma başlatılmışsa da başvurucunun şikâyet ve delillerinin tespitine yönelik herhangi bir işlem yapılmadığı görülmüştür. Bu kapsamda olaya ilişkin başvurucunun ifadesinin alınmadığı, başvurucuya kolluk görevlilerinin kimliklerinin tespiti için teşhis işlemi yaptırılmadığı, dolayısıyla başvurucunun soruşturmaya etkin katılımının sağlanmadığı anlaşılmaktadır.

49. Başvurucunun şikâyeti üzerine başlatılan soruşturmada kolluk görevlilerinin zor kullanma yetkilerini aşmadıkları değerlendirilmiş ve kolluk görevlileri haklarında ceza davası açılmamasına karar verilmiştir. Dolayısıyla kimlikleri belirlenmeyen ve eylemleri somutlaştırılmayan kolluk görevlilerinin müdahalesinin gerekli ve orantılı olduğu sonucuna ulaşılırken hangi verilerin kullanıldığı karar gerekçesinden anlaşılmamaktadır. Bu nedenle soruşturma makamının maddi gerçeği öğrenme çabası içinde özenle soruşturma yürüttüğü sonucuna ulaşılması mümkün görünmemektedir.

50. Sonuç olarak soruşturmada yapılan eksikliklerle birlikte toplantıya müdahale edilirken kolluk görevlilerince fiziksel güç uygulanmasının kaçınılmaz olduğunun kamu makamlarınca ortaya konulamadığı değerlendirilmiştir.

51. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutu yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Yakalama İşleminden Sonra Fiziksel Şiddete Maruz Kalındığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

52. Başvurucu, yakalamadan sonra ekip aracına götürülürken ve araç içinde polis memurunun fiziksel şiddetine maruz kaldığını, polis kamera kayıtları incelenmeden ve deliller toplanmadan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

53. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

54. Başvurucu, yakalamadan sonra ekip aracına götürülürken ve araç içinde polis memurunun fiziksel şiddetine maruz kaldığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

55. Somut olayda başvurucunun kolluk görevlileri tarafından yakalama işleminden sonra ekip aracında fiziksel şiddete maruz kaldığına, yüzünden ve kolundan yaralandığına ilişkin anlatımlarını destekler mahiyette adli muayene raporu bulunduğu ancak kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda bu hususun tartışılmadığı anlaşılmaktadır.

56. Bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa’nın 17.

maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde sorumluların belirlenmesini ve gerekirse cezalandırılmasını sağlamaya elverişli, etkili bir soruşturmanın yapılması gerekmektedir (Tahir Canan, § 25).

57. Somut başvuruda soruşturma kapsamında başvurucunun yakalama işleminden sonra fiziksel şiddete maruz kalma şikâyeti yönünden herhangi bir araştırma yapılmamış, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda bu husus değerlendirilmemiştir. Başvurucunun iddiaları kapsamında gösterdiği kamera kayıtları yönünden herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Sonuç olarak başvurucuya karşı kötü muamele oluşturduğu iddia edilen eylemlere yönelik olayın aydınlatılması amacıyla etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

58. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

59. Kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden bir değerlendirme yapılması bu aşamada mümkün görülmemiştir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

60. Başvurucu, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etmek isnadıyla hakkında yürütülen yargılamaya ilişkin olarak kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

61. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18). Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü, Sözleşme'nin ise 6. maddesinin (2) numaralı fıkralarında düzenlenmektedir (Ahmet Altuntaş ve diğerleri [GK], B. No: 2015/19616, 17/5/2018, § 7).

62. Bir başka ifadeyle masumiyet karinesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağı belirtilmek suretiyle Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 37).

63. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti asıl olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

64. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır (Galip Şahin, § 38).

65. Güvencenin birinci yönü kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu)

sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (Galip Şahin, § 39).

66. Masumiyet karinesinin ikinci yönü ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

67. Somut olayda başvurucu, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda hakkında 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etme suçunu işlediği isnadıyla yürütülen yargılama derdest olduğu hâlde bu yargılamayı etkileyecek ifadeler kullanılması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

68. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucu hakkında 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etme suçunu işlediği isnadıyla iddianame düzenlendiği, Bakırköy 33. Asliye Ceza Mahkemesinin 2019/371 esas sırasına kayden yapılan yargılamanın henüz derdest olduğu, başvurucunun kolluk görevlilerinin kötü muamelesine maruz kaldığı şikâyetiyle soruşturma yürütüldüğü, şüphelilerin üzerlerine atılı suçun unsurları itibarıyla oluşmadığı, olay günü müştekinin de içinde bulunduğu grubun idareden izin almadan yasa dışı gösteri yaptığı, kolluk görevlilerinin de eyleme müdahale ettiği, başvurucunun direnmesi üzerine kolluk görevlilerinin orantılı biçimde zor kullanma yetkisini kullandığı belirtilmiştir (bkz. § 20).

69. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan inceleme neticesinde başvurucu hakkında Bakırköy 33. Asliye Ceza Mahkemesinin 2019/371 esas sırasına kayden yürütülen yargılamada 21/10/2021 tarihinde beraat kararı verildiği ve kararın istinaf edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmıştır.

70. Somut olayda Başsavcılık tarafından başvurucuya yönelik bir suç isnadında bulunulmadığı açıktır. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucu hakkında 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etmek isnadıyla yürütülen yargılamanın derdest olduğu belirtilmekle yetinilmiş ve suçun varlığına yönelik bir değerlendirme yapılmamıştır. Kararda başvurucuya kolluk görevlilerine direnmesi nedeniyle güç kullanımına ilişkin olarak yapılan değerlendirme 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etmek isnadıyla yürütülen yargılamada suçun varlığına yönelik kabule imkân vermemektedir. Bu kapsamda masumiyet karinesinin ihlal edilmediğinin açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

71. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

72. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 20.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

73. Başvuruda tespit edilen insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutu ile kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma merciince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

74. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya -talebiyle bağlı olarak- net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Üst düzey kolluk amirlerinin güç kullanımı nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kolluk görevlilerinin güç kullanımı nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Yakalama işleminden sonra fiziksel şiddete maruz kalınması nedeniyle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Kolluk görevlilerinin güç kullanımı nedeniyle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Yakalama işleminden sonra fiziksel şiddete maruz kalındığına ilişkin iddia yönünden Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutu ile kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/76226) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 364,6 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,6 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.